

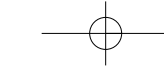

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu:117

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE

NAHÇIVAN

İstanbul 2011

Proje Yöneticisi

Doç. Dr. Yusuf SARINAY

Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları

Doç. Dr. Mustafa BUDAK

Genel Müdür Yardımcısı

Dr. Önder BAYIR

Osmanlı Arşivi Daire Başkanı

Dr. Ahmet Zeki İZGÖER

Yayın İşleri Koordinatörü

Yayına Hazırlayanlar

Kemal GURULKAN

Yusuf İhsan GENÇ

Uğurhan DEMİRBAŞ

Salih KAHRİMAN

Nuran KOLTUK

Kevser ŞEKER

Sinan SATAR

Vahdettin ATİK

Belge Fotoğrafları

Şefik KANYILMAZ

Grafik Tasarım

Bülent ENGEZ

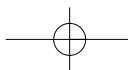
Baskı

SEÇİL OFSET

www.secilofset.com

ISBN:

978-975-19-5155-7

ÖNSÖZ

Bugün Azerbaycan Cumhuriyeti'ne bağlı olarak mevcudiyetini devam ettiren Nahçıvan Muhtar Cumhuriyeti, kuzey ve doğusundan Ermenistan, kuzey batısından Türkiye, güney ve batısından İran ile çevrili, Zengezur dağlarından başlayarak Aras nehri vadisine kadar uzanan 5.500 km²'lik bir alana yayılmaktadır.

Eski Arap kaynaklarında Naşava şeklinde ifade edilen Nahçıvan ismi, Selçuklu ve İlhanlı devirlerinde ise Nahcuvan olarak geçmektedir. Evliya Çelebi'ye göre de bu şehre bazıları Nahcivan bazıları Nahşevan demektedirler. Osmanlı arşiv belgelerinde ise farklı imlalarla yazılmış olmakla beraber bölgenin adının "Nahçıvan" şekliyle yazılması genel kabul görmüştür.

Nahçıvan'ın tarihi milattan önceki yüzyıllara kadar inmektedir. Nahçıvan bölgesi Manna, Med, Makedonya, Atropatene, Roma ve Sasaniler gibi devletlerin hükümlarlığında kaldıktan sonra Bizanslıların elindeyken Hz. Osman devrinde (644-656) İslâm ordularının Kafkaslara yönelik harekâtı esnasında fethedilmiştir.

1514 yılında gerçekleştirilen Çaldıran Seferi'nden sonra Osmanlı idaresine giren Nahçıvan, "Nahçıvan Sancağı" adıyla Osmanlı idarî sistemine dahil edilmiştir. Osmanlı idaresi ile tanışan bölge bu tarihten itibaren fasılalarla XIX. yüzyılın başlarına kadar Osmanlı ve İran arasında el değiştirerek yönetilmiştir. Bölge kısa bir süre Nahçıvan Hanlığı idaresi altında Kafkaslarda nüfuzunu hissettirmeye başlayan Rusya'nın da tesiri ile Osmanlı, İran ve Rusya arasındaki nüfuz mücadelelerine sahne olmuştur.

İran ile Rusya arasında Kafkasların paylaşımını esas alan 1813 Gülistan Antlaşması'yla Nahçıvan bölgesi, İran'ın etki alanı olarak belirlenmişken 1826-1828 İran-Rus Savaşı sonucu imzalanan 1828 tarihli Türkmençay Antlaşması ile Rusya'nın hakimiyet sahasında kalmıştır. Rusya'nın bölgede bir Ermeni Vilâyeti oluşturması ve ardından meydana gelen hadiseler neticesinde nüfus dengeleri değişmeye başlamıştır.

Nahçıvan Sancağı, Nahçıvan, Sair, Mevazi, Dereşahbuz, Mülki-Arslan, Mevaziye Hatun, Karabağ, Kışlaagat, Dereşam, Azatciran, Şorlut, Derenurkut, Sisyan ve Dedeleyiz nahiyeleri olmak üzere on dört bölüme ayrılmıştı.

Osmanlı Arşiv Belgelerinde Nahçıvan adlı bu eser, 1554-1923 yılları arasına ait 85 konu başlığında 157 belge kaydını ihtivâ etmektedir. Belgelerin ilk bölümünü, Osmanlı Arşivi defter fonlarından Mühimme, Vakıf ve Tapu-Tahrir Defterlerindeki kayıtlar teşkil

—❁— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —❁—

etmektedir. Divan-ı Hümayûn ve Maliye Kalemlerinde tutularak günümüze intikal eden ve Revan-Nahçıvan bölgesine ait olan bu defterlerin sayısı iki yüze yakındır. Bunlardan on adedi arazi sayımına ilişkin Tahrir Defteri'dir. 905 nolu Tahrir Defteri'nin Nahçıvan tahririne dair kısmı çalışmamızda yer almıştır. Osmanlı yönetimince sayıma istinaden Ruznamçe Defterlerine kaydedilerek yapılan tayinlerden örnekler verilmiştir. Daha kapsamlı bir çalışmada Osmanlı Arşivi'nin defter koleksiyonlarının bütün olarak değerlendirilmesi mümkün olabilecektir.

Ana hatlarıyla belgelerin konuları; Nahçıvan'ın Osmanlı yönetimindeki idari konumu, timar-zeamet tevcihleri, dışarıdan bölgeye yapılan göçler ile 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonrası meydana gelen Ermeni hareketleri ve bunun sonucunda Osmanlı topraklarına yapılan göçler olarak gruplandırılabilir.

Kanuni Sultan Süleyman'ın İran ve Irak'a yaptığı seferlerin 1553-1555 yılları arasında geçen üçüncüsünün, Nahçıvan Seferi olarak da adlandırıldığı bilinmektedir. Bu sefer sonucunda savaşta yararlılık gösteren yüzlerce askere ödül kabilinden timar ve zeamet tevcih edilmesini veya terakkilerin arttırılmasını emreden Mühimme Defterleri hükümlerinden bazıları eserde yer almıştır. Tapu-Tahrir Defterleri kayıtlarında ise Nahçıvan'ın, Revan Eyaleti'ne bağlı sancak, nahiye ve kaza olarak, bazan da beylerbeyilik statüsünde idari düzenlemeye tâbi tutulduğu görülmektedir. Sultan III. Ahmed devrinde Nahçıvan Sancağı'na bağlı köylerin tahmini gelirleri tesbit edilerek yapılan timar tevcihleri için berat tezkireleri verilmiştir.

Nahçıvan'dan Osmanlı topraklarına yönelen göçlerin, Acemlerin mezhebî, Ermenilerin ise terör baskısı sonucu olduğu gözlenmektedir. Nahçıvan hanedanından Şirin Bey ve ailesi ile Sahabe soyundan olan bazı ailelerin göçü buna örnek olarak gösterilebilir. Osmanlı ülkesinden Nahçıvan'a göç eden Ermenilerin amacının oradaki ırkdaşlarıyla birleşerek topluca Osmanlılar aleyhine hareket etmek amacı taşıdıkları belgelerde belirtilmektedir, ki bu durum sonraki yüzyıllarda Karabağ ve Nahçıvan gibi Azerbaycan topraklarının nüfus kompozisyonunun niçin ve nasıl değiştirildiğini ortaya koymaktadır.

Sultan II. Abdülhamid döneminde Osmanlı topraklarında 1890'dan itibaren başlayan Ermeni ayaklanmalarına paralel olarak Nahçıvan bölgesindeki Ermenilerin eşkıya hareketleri, çete ve silah yığınakları, aralarında yardım toplamak suretiyle sınırdan sızma girişimleri adım adım takip edilmiştir. Eçmiyazın Katogikosluğu'nun, bazı kilise görevlilerinin gezi ve faaliyetleri de aynı şekilde gözetim altında tutulmuştur.

I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı Devleti'nin Kafkaslardan çekilmesinin ardından, 1919-1921 tarihleri arasında Nahçıvan'ın köylerinde Ermeniler tarafından yapılan katliamlar, belgelerde listeler hâlinde yer almıştır.

•❦• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •❦•

Bu tarihler arasında Osmanlı Devleti Brest-Litovsk Antlaşması hükümlerince Batum, Kars ve Ardahan'dan müteşekkil Batum Vilâyeti'ni tesis etmiş, Nahçıvan'ı idarî birim olarak kaza hâlinde teşkilatlandırmıştır. Öte yandan Azerbaycan ve Nahçıvan'da yerel hükûmetler ve komiteler kurulmuş olup, dayanışma amacıyla oluşturulan İl Ocakları vasıtasıyla Ermeni katliamlarına karşı Osmanlı Devleti'nden yardım talebinde bulunulmuştur. Yayınlanan belgelerde bu tür telgraf ve yazışmaları kronolojik sıra içinde takip etmek mümkündür.

Çalışmanın ilgililere yararlı olmasını diler, yayında emeği geçen Genel Müdürlüğümüz personeline teşekkür ederim.

Doç. Dr. Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
İÇİNDEKİLER	6
KISALTMALAR	12

No:		Sayfa
1	Nahçıvan Seferi'nde yararlık gösteren asker ve komutanların zeametlerine yapılan terakkîlerin arttırılması	14
2	Nahçıvan Seferi'ne katılıp dönüşte vefat eden Mehmed'in Trabzon'daki timarının oğullarına verilmesi	21
3	Ardahan'ın imar masraflarının Nahçıvan Seferi'nden sonra dağıtılan timarların gelirlerinden karşılanması	22
4	Emir Şahoğlu sefer ve Cafer'in talep ettikleri timarın kendilerine verilmesi için Nahçıvan Seferi'ne katılmış olmalarının şart koşulması	23
5	Derviş isimli sipahiye Nahçıvan Beylerbeyisi'nin tavsiyesiyle Kaban Nahiyesi'ne bağlı Göri ve Ahmedli köylerinin zeamet olarak tevcihi	24
6	Şükür Ali isimli sipahiye Nahçıvan Beylerbeyisi'nin tavsiyesiyle Kaban Nahiyesi'ne bağlı Boyacılı köyünün zeamet olarak tevcihi	26
7	İsmail isimli sipahiye Nahçıvan Serdarı tavsiyesiyle Nahçıvan'daki bazı mezraa ve köylerin zeamet olarak tevcih olunduğu hakkında	28
8	Nahçıvan'a bağlı Ordubad Sancağı'nda muharebelerde yararı görülen Ali'ye gelirleri birleştirilen köylerin zeamet olarak tevcihi	31
9	Gence ve Karabağ'dan, Revan ve Nahçıvan'a zahîre getirmeye gidenlerden vergi alınmaması	34
10	Çulha köyünde bulunan Valide Sultan'ın Paşmaklık Haslarına yapılan müdahalelerin Nahçıvan Beylerbeyisi tarafından önlenmesi	36
11	Paşmaklık Haslarından olan Nahçıvan'ın Çevan Köyü'ne Vezir Seyit Mehmet Paşa ve Nahçıvan Defterdarı tarafından yapılan müdahalenin önlenmesi	37

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHCIVAN

12	Erzurum Valisi Mustafa Paşa'nın maiyyetindeki ordu ile Revan, Nahçıvan ve Ordubad civarında alması gereken tedbirler	39
13	Nahçıvan'daki Sultan Murad Han, Hızır Paşa ve Hacı Barak Camileri vakıflarının müfredat defteri	42
14	Revan Livası Nahçıvan Sancağı ve Nahiyesi'nin bazı köylerine ait 1726 tarihli timar tevcih kayıtları	51
15	Nahçıvan Nahiyesi'nde bazı köylerde bulunan zaviye ve câmiler ile mukâtaa, timar ve zeâmet'in tahmini gelirlerini gösteren 1727 yılı icmâl kaydı	81
16	Nahçıvan Kadılığı'na bağlı olan Şerur Kazası Mahkemesi'ne Revan kadısının müdahalesinin önlenmesi	83
17	Nahçıvan'da gayrimüslimlerden alınan cizye vergisi ve ödeme şeklini gösteren kayıt	85
18	Nahçıvan'dan Erzurum'a hicret eden Sahabe Câbir bin Abdullah soyundan olan Şeyh Halil ve Osman Efendilere Erzurum Gümrüğü'nden para tahsisi	86
19	Gürcü ve Rusların birlikte Nahçıvan'a yaptığı saldırıların püskürtülmesi	92
20	Dağıstan ve Azerbaycan Nahçıvan hanlıklarının birbirleriyle, Rus ve Gürcülerle olan münasebetleri	95
21	Nahçıvan Hanı Kelp Ali Han'ın Karabağ köylerini yağmalaması	100
22	Nahçıvan, Şuşa, Gence, Şamahı, Nuha, Tiflis, Revan ve Derbend'in Eşbethar adlı bir Rus tarafından istilâsı	103
23	Revan ve Nahçıvan taraflarına askerî yığınak yapan Rusya'ya karşı İran'ın harekete geçmesi	106
24	Rus İmparatoriçesi'ne gönderilen mücevherlere Van Beylerbeyi tarafından el konulması hakkında Nahçıvan Ermeni Kilisesi Rahibi İstefan Garinof'un iddialarının araştırılması	108
25	Osmanlı Ordusu Şark Seraskeri Rauf Paşa tarafından Nahçıvan köylerinde bazı idamların gerçekleştirilmesi	113
26	Rusya ile İran arasında yapılan savaşların ve sulhün neticesinde Revan ve Nahçıvan topraklarının Rusya'ya bırakılmasının müzakere edilmesi	115
27	Rus İran barış görüşmelerinde Makû ve Nahçıvan Hanlıklarından alınan bilgilere dair	119

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHCIVAN

28	Rusya'nın işgal etmiş olduğu Revan ve Nahçıvan'a karşılık İran'a bir takım toprakları bırakmayı vaadettiği hakkında	121
29	Revan ve Nahçıvan taraflarında Rusların karantina inşası için Soğanlı Dağı ormanlarından ağaç kesilmesine izin verilmediğine dair	124
30	Osmanlı Devleti'ne sığınan Nahçıvanlı Şirin Bey'e Rikab Kapıcıbaşılığı rütbesi verilerek yanındakilere maaş tahsis edilmesi	127
31	Nahçıvanlı Şirin Bey'in Van'dan Sivas'a nakledilerek iskan edilmesi	133
32	Nahçıvan Hanedanı'ndan Şirin Bey ve beraberindekilere yeniden maaş tahsisi	142
33	Nahçıvan ve çevre Ermenilerinin komisyonlar teşkil ederek yardım topladıkları, silah ve cephane depoladıklarının haber alındığına dair	156
34	Karakilise ve Nahçıvan taraflarındaki Ermeni komitelerinin dağıtılmasında Rus ve İngiliz görevlilerin tavırlarına dair Osmanlı Devleti Kars şehbenderinin mütâlaaları	159
35	Nahçıvan Ermenilerinin İran sınırından Osmanlı topraklarına hücum etmek maksadıyla hazırlıklar yapmaları üzerine tedbirler alındığına dair	163
36	Nahçıvan ve Karabağ Ermenilerinin İran Ermenileri ile birleşerek Anadolu'ya saldırmak üzere hazırlık yaptıkları	171
37	Aralarında yardım toplayan Nahçıvan ve Karabağ Ermenilerinin Anadolu'ya saldırıları halinde hudut boylarında tedbirler alınması	173
38	Ermenilerin İran hududundan Muş, Van ve Bayezid'e taarruz edeceklerinin haber alınması üzerine bazı kilise görevlilerinin yerlerinin değiştirilmesi gerektiği	175
39	Eleşkirt ve Kars bölgesinden Nahçıvan vesair yerlere göç eden ve etmek isteyen Ermenilerin fesat düşüncelerine dair	184
40	Eçmiyazin Katagikosu'nun Paskalya Yortusu'ndan sonra bazı Kafkas şehirleriyle beraber Nahçıvan'ı da ziyaret etmek niyetinde bulunması hakkında	188
41	İngiltere'nin Tahran Sefareti Ateşemiliteri Major Picot'un Rusya'nın Azerbaycan'dan Basra körfezine doğru ilerleyeceğine dair endişeleri	194
42	Nahçıvan Vilayeti'nden gelecek olan altı bin hane muhacirin Kastamonu, Ankara ve Konya'da iskânlarının uygun görüldüğüne dair	200
43	Ermeni Katagikosu'nun dolaştığı yerlerden olan Nahçıvan'dan da Eçmiyazin Kilisesi için elli bin ruble yardım aldığı hakkında	211

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHCIVAN •••••

44	Nahçıvan ve Van arasında Rus subayı kumandasında toplanan Ermeni eşkıyaların hareketlerinin dikkatle takip edilmesi gerektiğine dair irade	216
45	Nahçıvan ile Lero arasında toplanan Ermenilerin Osmanlı ülkesine girerek karışıklık çıkarmak fikir ve teşebbüsünde bulundukları	218
46	Nahçıvan ile Revan arasında dört yüz kişilik Ermeni eşkıya çetesinin toplandığına dair	223
47	Nahçıvan ve Van arasında toplanan Ermeni eşkıyaların hareketlerinin Müfettiş Şakir Paşa tarafından, takip edilmesinin emredildiğine dair irade	225
48	Nahçıvan civarında Şahtahtı'dan Kağızman'a kadar olan bölgede iki bin kadar Ermeni çetecinin toplandıkları hakkında	231
49	Rusların Aras Nehri üzerinde Çulfa noktasından başlayarak Basra Körfezi'ne kadar uzanacak bir demiryolu hattı planladıkları	233
50	Erivan ve Nahçıvan'da meydana gelen Ermeni Müslüman çatışmasının Tebriz'deki yankıları	238
51	Bakü olaylarından sonra Erivan ile Nahçıvan şehirlerinde Ermeniler ile Müslümanlar arasındaki ilişkilerin pek ziyade gerginleştiğine dair	243
52	Kafkasya Müslümanlarının Genel Vali Voronçof ile Ermeni Müslüman çatışması ve kendilerine bazı haklar verilmesi konularında görüşme yaptıkları hakkında	252
53	Nahçıvan'dan Tiflis Şehbenderliği'ne iltica eden Osmanlı tebaasının mal ve can güvenliklerinin sağlanması için Rusya hükümeti nezdinde teşebbüse geçilmesi	264
54	Ermenilerin Müslümanları öldürerek dokuz köyü yaktığı, Nahçıvan ve Uluhanı'nda ölenler arasında Osmanlıların da bulunduğu hakkında	268
55	Tiflis'deki karışıklıklar ile Gence ve Bakü'de meydana gelen Ermeni Müslüman çatışmaları	273
56	Rusya tarafından Kafkasya üzerinden Erivan, Nahçıvan, Sarıkamış ve Çulfa'ya askerî birlikler sevk edildiği	281
57	Nahçıvan kazasını da içine alan Batum Vilayeti Teşkilat Kararnamesi ile Osmanlı padişahının Elviye i Selâse halkına hitaben yayınladığı beyanname	283
58	Osmanlı Ordusu'nun Nahçıvan ve Iğdır'dan çekilmesinin katliama sebep olacağına dair	291

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

59	Nahçıvan'da kurulan Aras Geçici Hükümeti nezdine özel görevle memur gönderilmesi	296
60	Nahçıvan'dan bildirildiği üzere Osmanlı kuvvetleri çekilince Ermeniler tarafından sınırlara tecavüz edileceğine dair	298
61	Makü Hanlığı'nın topladığı askerleri Nahçıvan taraflarında köyleri zabteden Ermenilerin üzerine sevkedeceği hakkında	302
62	Nahçıvan Müslümanlarının temsilcisi Hacı Cebraill'in yardım için Padişah'a telgraf gönderdiği hakkında	307
63	Nahçıvan'ın Müslüman köylerini zabteden Ermenilerin Van'a saldırı hazırlığında oldukları hakkında	309
64	Nahçıvan Halkı Vekili Cabbarzade Naki tarafından Ermenilere karşı Osmanlı kuvvetlerinden yardım talep edildiği hakkında	315
65	Nahçıvan'da Ermeniler tarafından türlü zulümlere uğrayan Müslüman halkın durumunun her geçen gün fenalaştığı hakkında	317
66	Kars, Kağızman ve Nahçıvan'da Ermeni zulmüne uğrayan Müslümanların göçe hazırlandıkları hakkında	325
67	Müslüman halka Ermeni Hükümeti'ne itaat etmeleri için on gün süre veren Nahçıvan Ermenilerinin bölgeye asker ve mühimmat sevkettikleri hakkında	328
68	Nahçıvan ve civar köylerini zabteden Ermenilerin İngiliz subayları öncülüğünde Van'a geçmek istediklerine dair	331
69	Nahçıvan Milli Teşkilat ve mümessillerinin Osmanlı Hükümeti'nden muallim ve subay talep ettiklerine dair	337
70	Ermenilerin Kars civarındaki Müslümanları katlettikleri, Nahçıvan'da ise halkın elindeki silahları topladıkları hakkında	340
71	Ermenilerin Nahçıvan'da Müslümanların silahlarını toplattırdıkları, top ve silah seslerinin sınır köylerinden duyulduğu hakkında	345
72	Trabzon, Kars ve Nahçıvan'da Rum ve Ermeni çetelerin faaliyetlerine dair rapor	350
73	Trabzon, Kars ve Nahçıvan'da Rum ve Ermeni çetelerin faaliyetlerine dair rapor	358
74	Nahçıvan ve çevresinde bulunan İslâm köylerine Ermeniler tarafından taarruzda bulunulduğuna dair	362

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

75	Ermenilerin Nahçıvan Kamerli civarındaki harekâtları ile ilgili askeri raporlar	372
76	Nahçıvan'da Ermenilerle Müslüman halk arasındaki çatışmanın devam ettiğine dair	38
77	Nahçıvan, Kağızman ve Şarol havalisinde Müslüman halkın feci surette katledildiğine dair	383
78	Kars ve Sarıkamış civarındaki İslâmlara Ermenilerce mezâlim yapıldığı Nahçıvan ve Zengezur bölgelerinde ise halkın silahlarının zorla toplatıldığı	399
79	Halil Paşa adında firari bir komutanın Nahçıvan'da Ermenileri muhasara ettiğine dair	407
80	Revan ve Aras bölgeleri ile Elviye-i Selâse'de Ermeniler tarafından Müslüman halka mezalim yapıldığı	412
81	Ermenilerin Elviye-i Selâse dahilindeki harekâtı ve Nahçıvanlıların topraklarını kurulan Azerbaycan Cumhuriyetine iltihaklarını ilan ettikleri hakkında	419
82	Ermenilerin Sarıkamış, Kağızman, Oltu, Kars ve Nahçıvan civarında yaptıkları talan, yağma ve katliamlar	443
83	Nahçıvan, Şeril, Saderek ve Dereilyas muntikalarındaki yüz on köyde iki yıl zarfında Ermeniler tarafından yapılan yağma ve katillerin liste halinde raporu	449
84	İl Ocağı ismindeki Müslüman Komitelerin Nahçıvan ve civarındaki Türk köylerinde Ermenilerce katliâm yapıldığını bildirdikleri hakkında	538
85	İran müsteşarının Nahçıvan'daki Rus faaliyetleri hakkında Türk Hükümeti'nin tavrını bilmek istediğine dair	553
BELGE REFERANSLARI		555
İNDEKS		560

KISALTMALAR

A. AMD	Sadâret Amedî Kalemi
A. DVNS. MHM. d	Divan-ı Hümâyûn Mühimme Defterleri
A. MKT. MHM	Sadâret Mektûbî Mühimme Kalemi
A. MKT. MHM	Sadâret Mektûbî Mühimme Kalemi
A. MKT. NZD	Sadâret Mektûbî Kalemi Nezaretler Bölümü
BEO	Bâb-ı Âlî Evrak Odası
bkz.	Bakınız
C. AS	Cevdet Tasnifi, Askerî Bölümü
C. HR	Cevdet Tasnifi, Hariciye Bölümü
C. ML	Cevdet Tasnifi, Maliye Bölümü
D. CMH.	Bâb-ı Defterî Cizye Muhasebesi
DH. EUM. AYŞ	Dahiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Asayiş Bölümü
DH. İUM	Dahiliye Nezareti, İdare-i Umumiye Müdüriyeti
DH. KMS	Dahiliye Nezareti, Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
DH. MKT	Dahiliye Nezareti, Mektûbî Kalemi
DH. ŞFR	Dahiliye Nezareti, Şifre Kalemi
DH. TMIK. M	Dahiliye Nezareti, Tesrî-i Muamelât Komisyonu, Müteferrik Kısım
EV. HMH. d	Evkâf Nezareti, Haremeyn Muhasebesi Defterleri
HAT	Hatt-ı Hümâyûn
HR. İM	Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHCIVAN •••••

HR. SFR. (3)	Hariciye Nezareti, Londra Sefareti Evrakı
HR. SYS	Hariciye Nezareti, Siyasî Bölüm
İ. DH	İradeler Tasnifi, Dahiliye Kısmı
İ. DUİT	İradeler Tasnifi, Dosya Usulü İradeler Kısmı
İE. SM	İbnülemin Tasnifi, Saray Mesâlihi
İE. ŞKRT	İbnülemin Tasnifi, Şükr ü Şikayet
MAD	Maliyeden Müdevver Defterler
MV	Meclis-i Vükelâ Mazbataları
MVL	Meclis-i Vâlâ Evrakı
TT	Tapu Tahrir Defterleri
Y. A. HUS	Yıldız Tasnifi, Sadâret Hususi Maruzatı
Y. MTV	Yıldız Tasnifi, Mütenevvî Maruzat
Y. PRK. ASK	Yıldız Tasnifi, Parekende Evrakı, Askerî
Y. PRK. BŞK	Yıldız Tasnifi, Parekende Evrakı, Başkitabet
Y. PRK. EŞA	Yıldız Tasnifi, Parekende Evrakı, Elçilik, Şehbenderlik ve Ateşemiliterlik
Y. PRK. HR	Yıldız Tasnifi, Parekende Evrakı, Hariciye

Hicrî Ayların Rumuzları

Muharrem	M.
Safer	S.
Rebîulevvel	Ra.
Rebîülâhir	R.
Cemâziyelevvel	Ca.
Cemâziyelâhir	C.
Receb	B.
Şaban	Ş.
Ramazan	N.
Şevvâl	L.

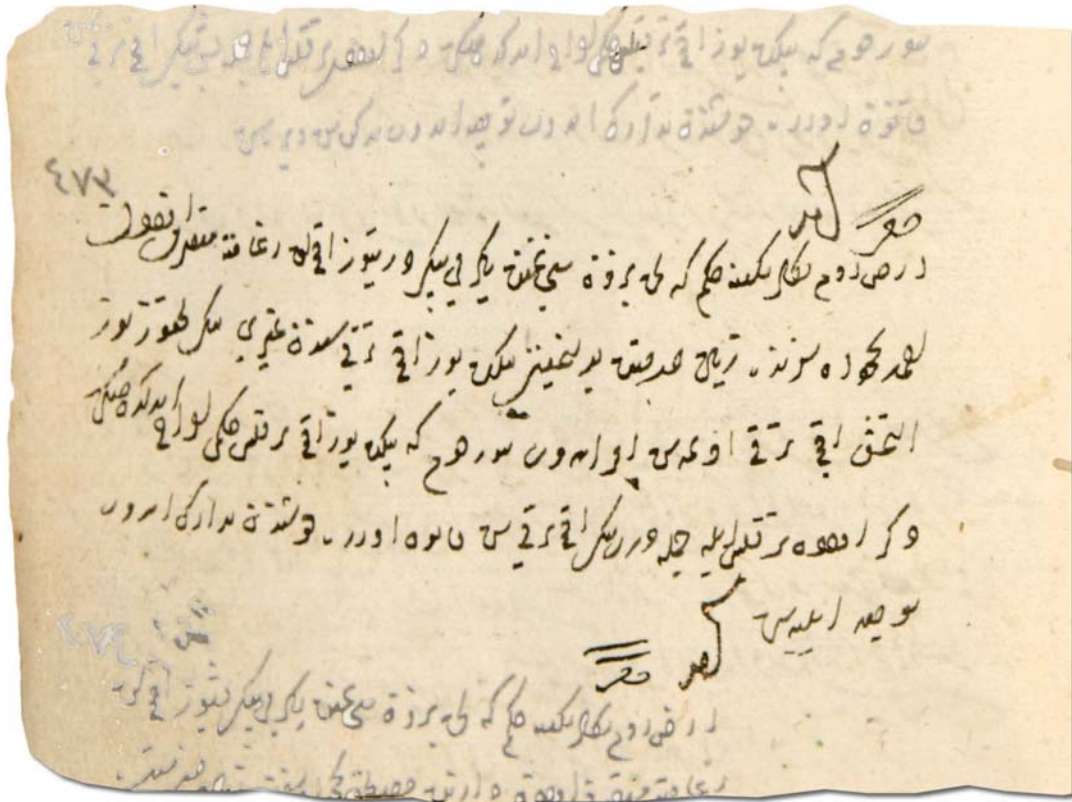

NAHCIVAN SEFERİ'NDE YARARLIK GÖSTEREN ASKER VE KOMUTANLARIN ZEAMETLERİNE YAPILAN TERAKKİLERİN ARTTIRILMASI

Erzurum Beylerbeyisi'ne hüküm ki

Trabzon Sancağı'nda yirmi bin dört yüz akçelik ze'âmete mutasarrıf olan Ahmed, Nahçıvan seferinde ziyade hizmetde bulunmağın binde yüz akçe terakkîsin-den gayrı bin dokuz yüz altmış akçe terakkî olunmasın emr idüp buyurdum ki binde yüz akçe terakkî hükmü ihrâc edildikten sonra zikr olunan terakkîsi ile cümle dört bin akçe terakkîsi kanun üzere düşenden tedârik idüp tevcih eylesin.

[Yevmi'l-İsneyn. Fî 11 Zilkade sene 961] / [8 Ekim 1554]

A. DVNS. MHM. d. 1/473

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Yevmi's sâlis, fî 12 Zilkâde sene 961

Üsküb Sancağı Beyi Ferhad Bey'e hüküm ki

Hâliyâ vâki' olan Nahçıvan seferinde bile olup envâ'-ı mesâ'î-i meşkûre zuhûra getirdiğin ecilden mezîd-i inâyetimden sana yirmi bin akçe terakkî idüp bu hususun i'lâmı için Hayreddin oğlu Bayram tayin olunup buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda âdemin gönderüp terakkî hükmün ihrâc edesin.

Bir sureti dahi Selanik Beyi Mehmed Bey'e yirmi beş [bin] terakkî

Bir sureti dahi Çirmen Beyi Cafer Bey'e yirmi beş bin terakkî

Bir sureti dahi Köstendil Beyi Ulak Bey'e otuz bin terakkî

Bir sureti dahi Vize Beyi Paşa Yiğit Bey'e yirmi beş bin terakkî

Bir sureti dahi İlbasan Beyi Turhan Bey'e yirmi bin terakkî

Bir sureti dahi Prizrin Beyi Ahmed Bey'e yirmi beş bin terakkî

Bir sureti dahi Tırhala Beyi Hüseyin Bey'e yirmi beş bin terakkî

Bir sureti dahi Yanya Beyi Süleyman Bey'e yirmi beş bin terakkî

Bir sureti dahi Silistre Beyi Sinan Bey'e yirmi beş bin terakkî

Bir sureti dahi İskenderiye Beyi Rüstem Bey'e yirmi beş bin terakkî

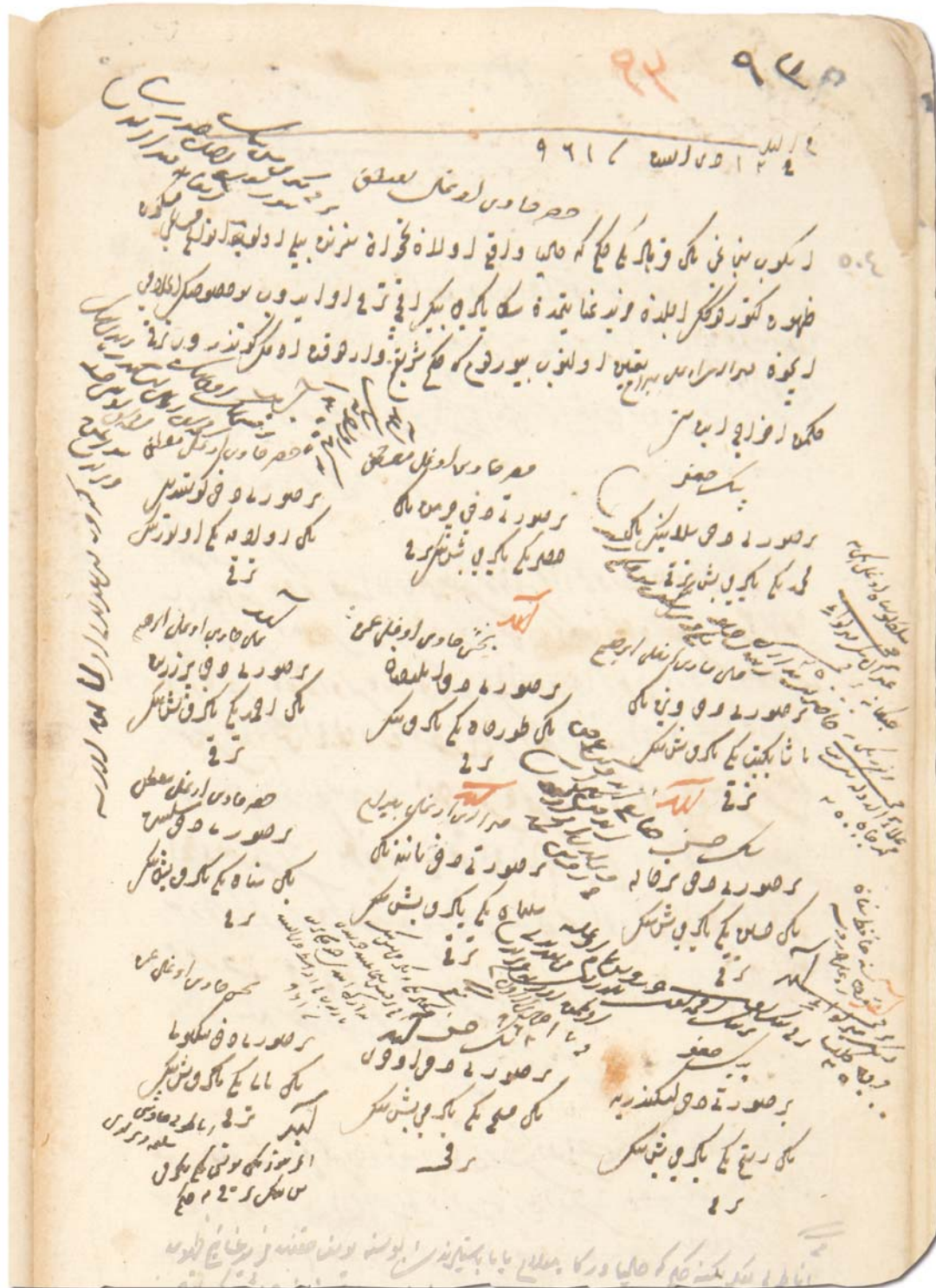
Bir sureti dahi Ohri Beyi Müslim Bey'e yirmi beş bin terakkî

Bir sureti dahi Niğbolu Beyi Bali Bey'e yirmi beş bin terakkî

[9 Ekim 1554]

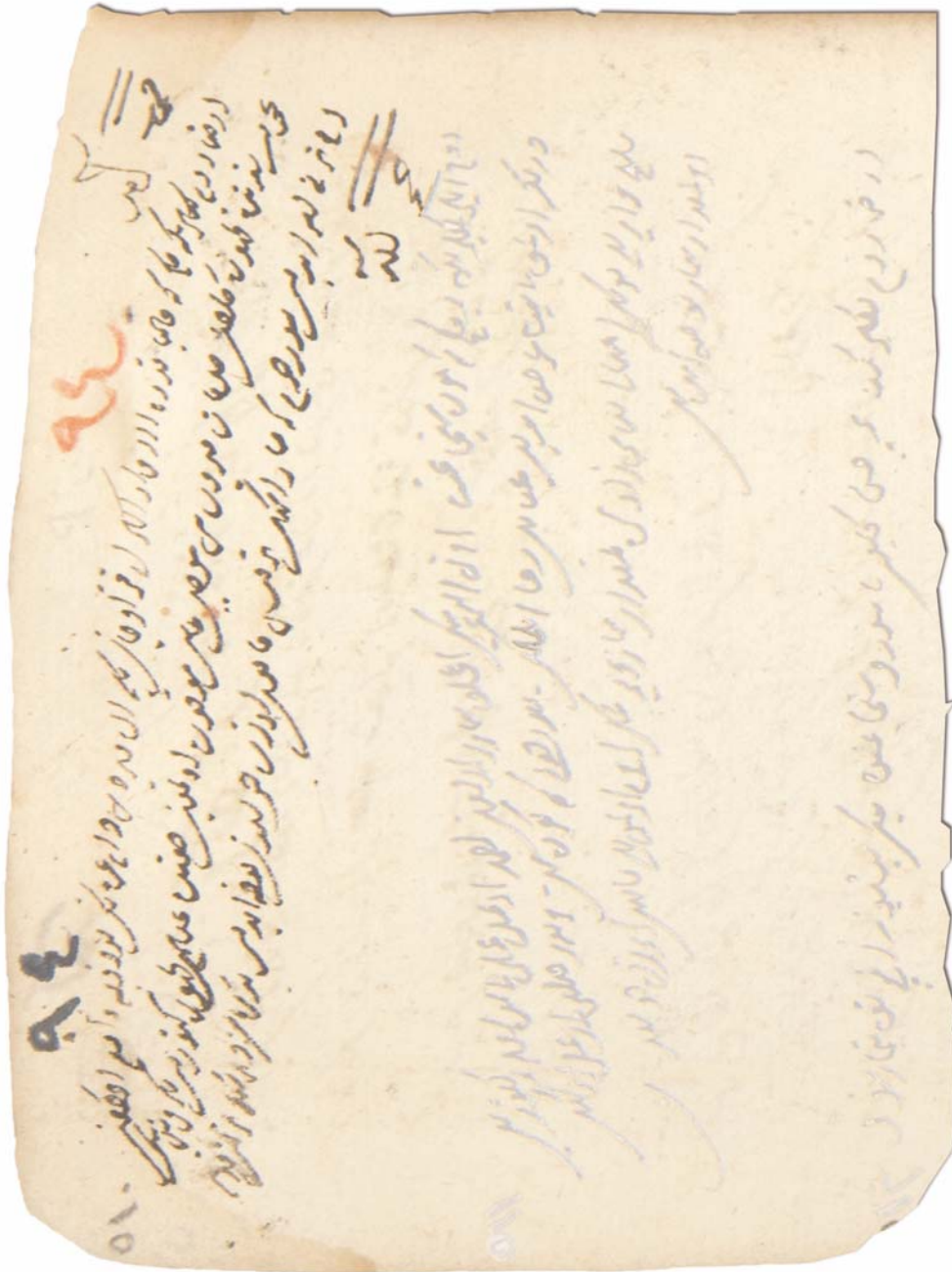

A. DVNS. MHM. d, 1/504

Erzurum Beylerbeyi'ne hüküm ki

Hâliyâ kıdvetü'l-ümerâ'i'l-kirâm Kazuçan Beyi olan Allahverdi *dâme izzühûn*un bu defa vâkî' olan Nahçıvan seferinde zuhura gelen hidemât-ı mebrûresi mûcib-i inâyet-i mevfûre olmağın hakkında inâyet zuhura getirüp yirmi beş bin akçe terakkî emr idüp buyurdum ki müşârunileyhin terakkîsin kanun üzere düşenden tevcih idüp tezkiresin veresin ki berât verile.

[12 Zilkade sene 961] / [9 Ekim 1554]

A. DVNS. MHM. d. 1/510

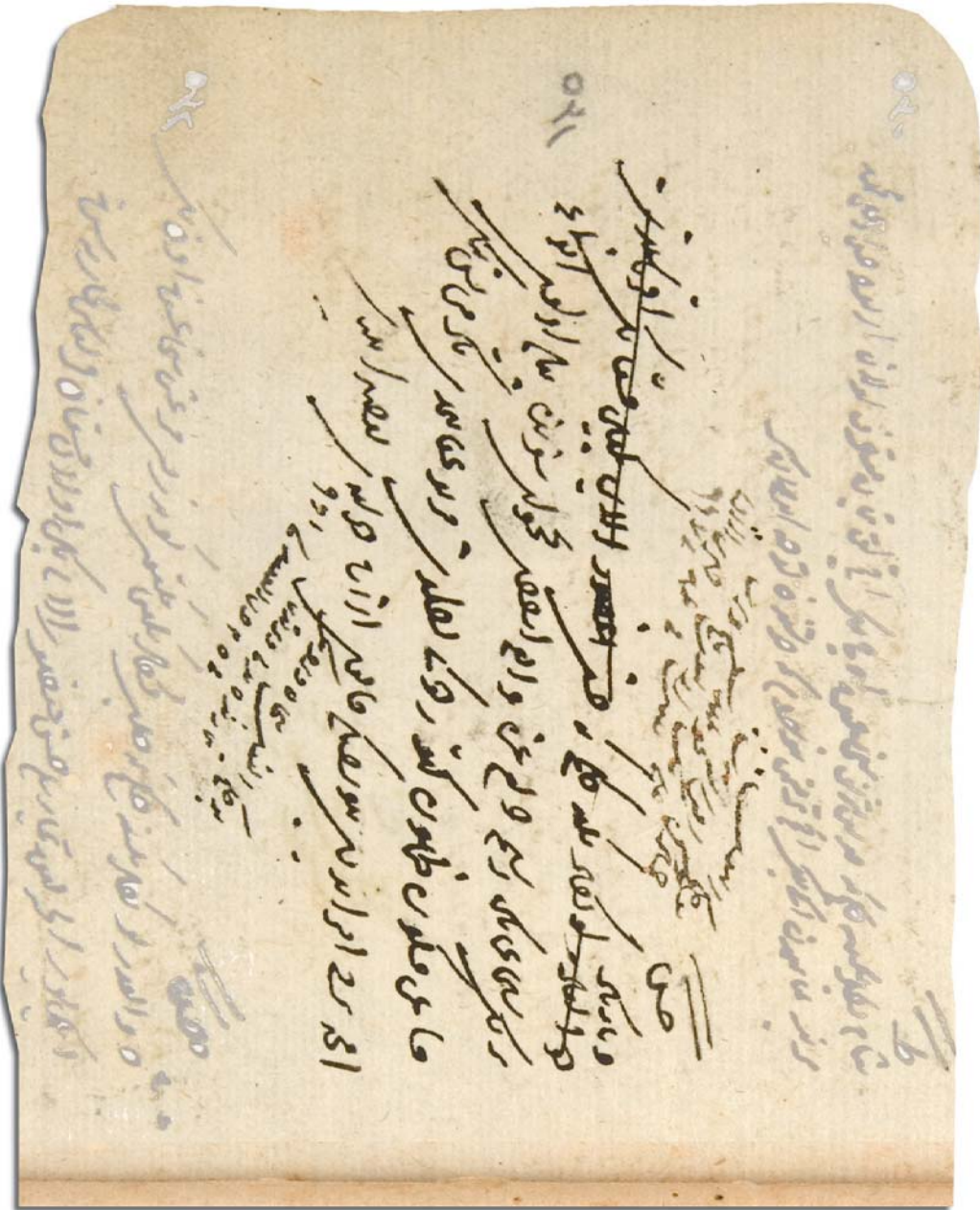
OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Diyarbakır Beylerbeyi'ne hüküm ki

Pertek Sancağı Beyi Rüstem *dâme izzühû vâki'* olan Nahçıvan seferinde bile olup envâ' mesâ'i-i meşkûre zuhura getürdüğü ecilden mezîd-i inâyetimden yirmi beş bin akçe terakkî emr idüp buyurdum ki kanun üzere düşenden tevcih eylesin.

[12 Zilkade sene 961] / [9 Ekim 1554]

A. DVNS. MHM. d. 1/531

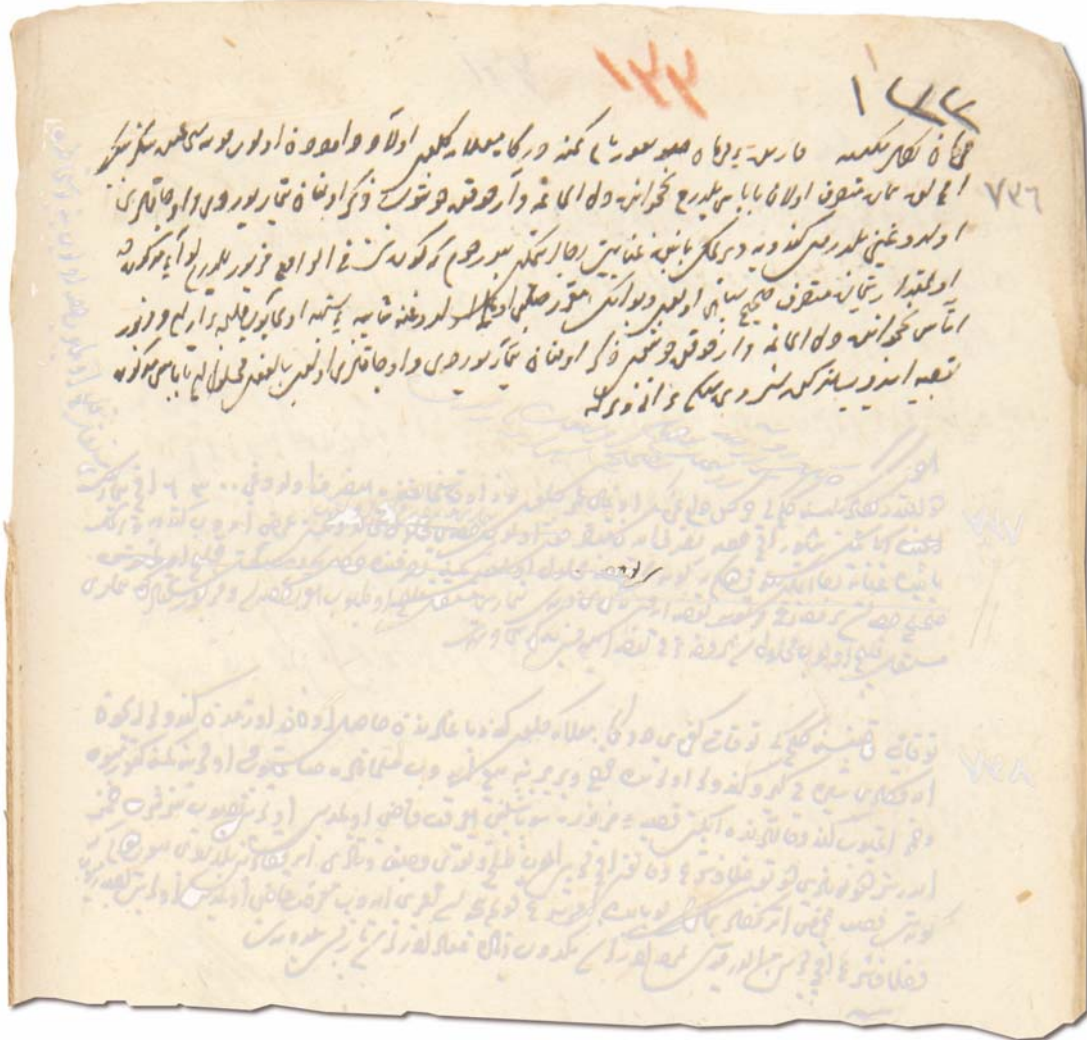

Karaman Beylerbeyisi'ne

Dârende-i fermân Sungur nâm kimesne Dergâh-ı Mu'allâma gelip evlâd-ı Davud'dan olup Konya Sancağı'nda sekiz bin akçelik timara mutasarrıf olan babası Yıldırım, Nahçıvan'da dil almağa vardıkda düşüp zikr olunan timar yurdu ve ocakları olduğunu bildirip kendüye verilmek bâbında inâyet rica etmeğin buyurdum ki göresin fi'l-vâki' mezbûr Yıldırım livâ-i mezkûrede ol mikdar timara mutasarrıf sahîh sipahi olup ve bu ânın mukarrer sulbî oğlu olduğuna şâyed şüphe olmayıp kılınca yarar ise ve mezbûr atası Nahçıvan'da dil almağa vardıkda düşüp zikr olunan timar yurdu ve ocakları olup bi'l-fi'il mahlûl ise babası mezkûra tevcih idüp tezkiresin veresin ki berâtı verile.

[25 Zilkade sene 961] / [22 Ekim 1554]

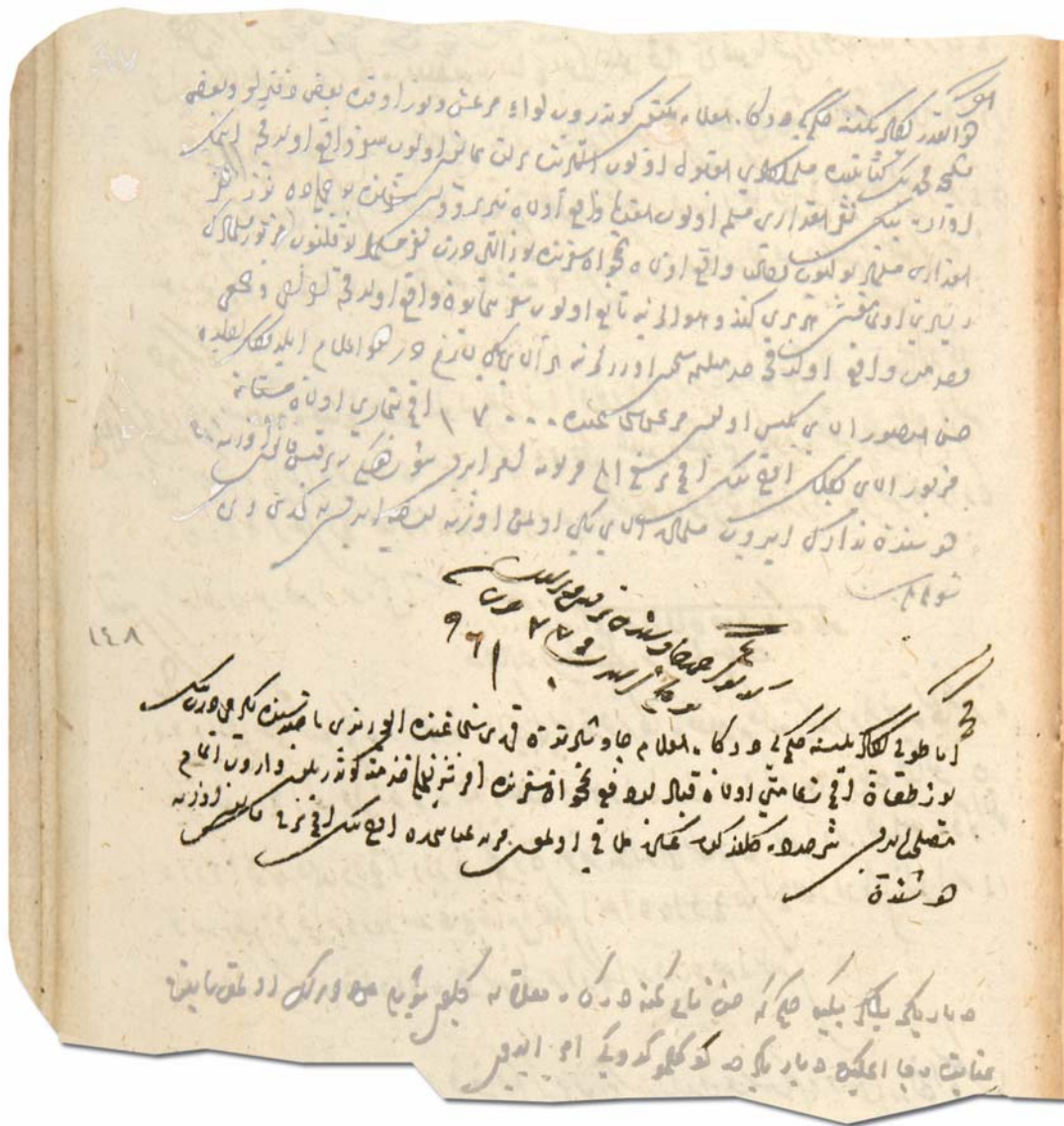

A. DVNS. MHM. d, 1/736

Anadolu Beylerbeyisi'ne hüküm ki

Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından Karesi Sancağı'nda İvrindi Nahiyesi'nde yirmi dört bin yüz doksan akçe ze'âmeti olan Kubad bu defa Nahçıvan seferinde emri şerifimle hidmete gönderilip varıp itmam-ı maslahat idüp serhaddine gelindikde askere mülâkî olmağın mezîd-i inâyetimden üç bin akçe terakkî kanun üzere düşenden.

[14 Zilhicce sene 961] / [10 Kasım 1554]

A. DVNS. MHM. d, 1/948

**NAHCIVAN SEFERİ'NE
KATILIP DÖNÜŞTE VEFAT EDEN MEHMED'İN
TRABZON'DAKİ TİMARININ OĞULLARINA VERİLMESİ**

Erzurum Beylerbeyi'ne

Hasan ve Yusuf gelip babaları Mehmed, Trabzon Sancağı'nda beş bin beş yüz akçelik timara mutasarrıf iken Nahçıvan seferin idüp Erzurum'a geldikde fevt olup kendileri müteveffâ-yı mezbûrun sulbî oğulları olup zikr olunan timar kadimîleri ve ocakları olduğun bildirip kendüler dahi Nahçıvan seferin idüğün bildirip babaları timarı kendülere olmasın rica itmeğin buyurdum ki göresin, müteveffâ-yı mezbûrun sulbî oğulları olup babaları ecnebîlikden timara çıkmış olmayup, zikr olan timarın kadimîleri ise babaları timar-ı mezbûra mutasarrıf iken Nahçıvan seferin edâ [i]düp yoklamalarda mevcud olup Erzurum'a geldikde fevt olmuş ise ve bunlar dahi mezbûr seferi bile eylemişler ise zikr olunan babaları timarın ber-vech-i iştirâk bunlara tevcih edesin.

[12 Zilkade sene 961] / [9 Ekim 1554]

A. DVNS. MHM. d, 1/513

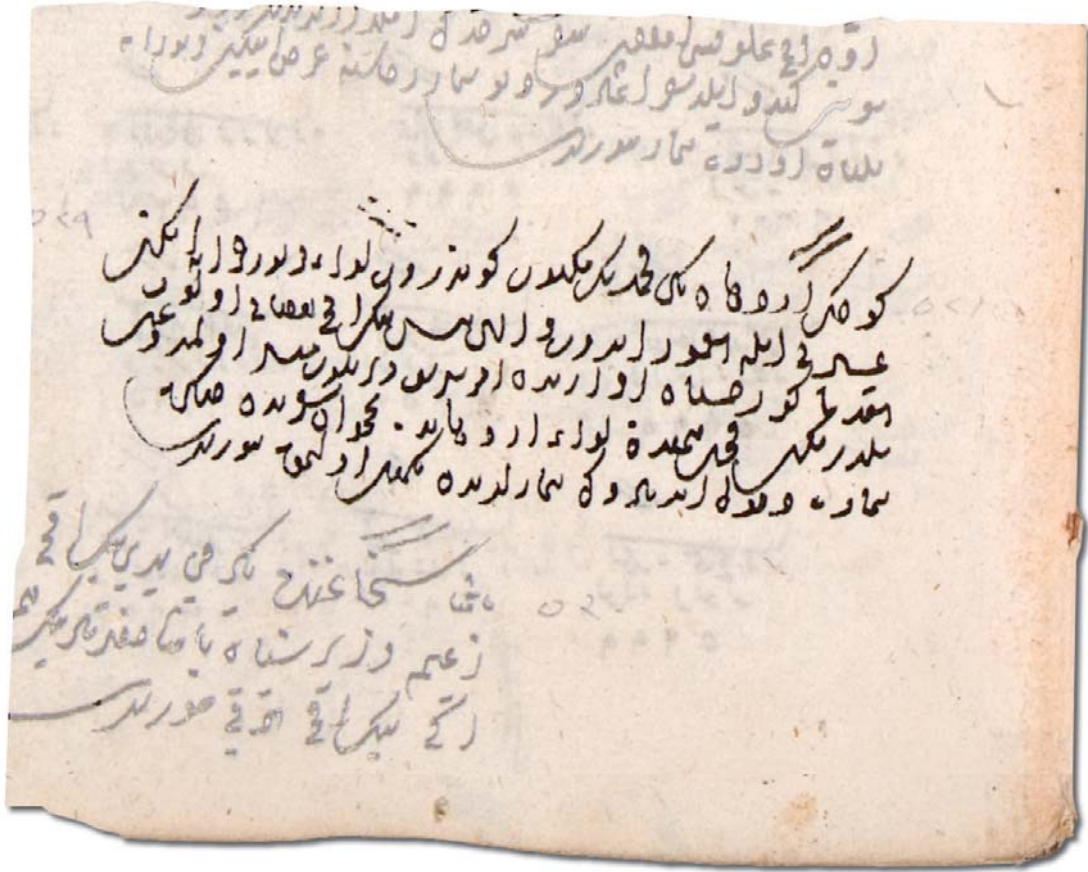

ARDAHAN'IN İMAR MASRAFLARININ NAHÇIVAN SEFERİ'NDEN SONRA DAĞITILAN TİMARLARIN GELİRLERİNDEN KARŞILANMASI

Küçük Ardahan Beyi Mehmed Bey mektûb gönderip livâ-i mezbûr harâbe iken aşireti ile ma'mûr edip ve elli beş bin akçe noksanı olup mukaddemâ Gürcistan ifrâzından emr-i şerîf verilip müyesser olmadığı bildirmediğin mahall-i himmetden livâ-i Ardahan'da Nahçıvan seferinden sonra timara duhûl edenlerin timarlarından tekmi olunmak buyruldu.

[14 L. 981] / [6 Şubat 1574]

A. DVNS. MHM. d, 25/528

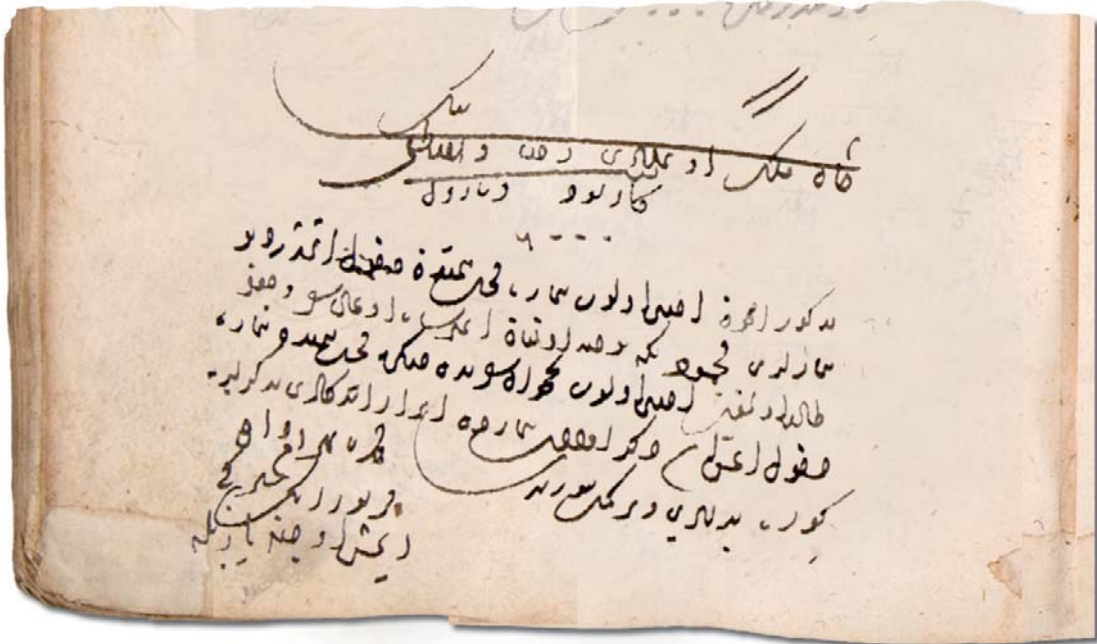
**EMİR ŞAHOĞLU SEFER VE
CAFER'İN TALEP ETTİKLERİ TİMARIN
KENDİLERİNE VERİLMESİ İÇİN NAHÇIVAN
SEFERİNE KATILMIŞ OLMALARININ ŞART KOŞULMASI**

Timar-ı Han Melik oğulları Receb ve Mustafa Bey
Karye-i Karnud ve Mârol, 6.000 gurus

Mezkûr için ecnebi olup timara mahall-i himmetden dühûl etmişdir deyû timarları Mahmud Bey'e tevcîh olunan Emir Şahoğlu Sefer ve Cafer tâlib olmağın ecnebi olup Nahçıvan seferinden sonra mahall-i himmetden timara dühûl etmiş ise zikrolan timardan ibrâz etdikleri tezkirelerine göre bedelleri verilmek buyruldu.

*Mehmed bin Behram dahi mezbûrenin
müşterekî imiş, ucuna yazıla*

[27 L. 981] / [19 Şubat 1574]

A. DVNS. MHM. d, 25/699

**DERVİŞ İSİMLİ SİPAHİYE NAHÇIVAN BEYLERBEYİSİ'NİN
TAVSİYESİYLE KABAN NAHİYESİNE BAĞLI GÖRİ VE
AHMEDLİ KÖYLERİNİN ZEAMET OLARAK TEVCİHİ**

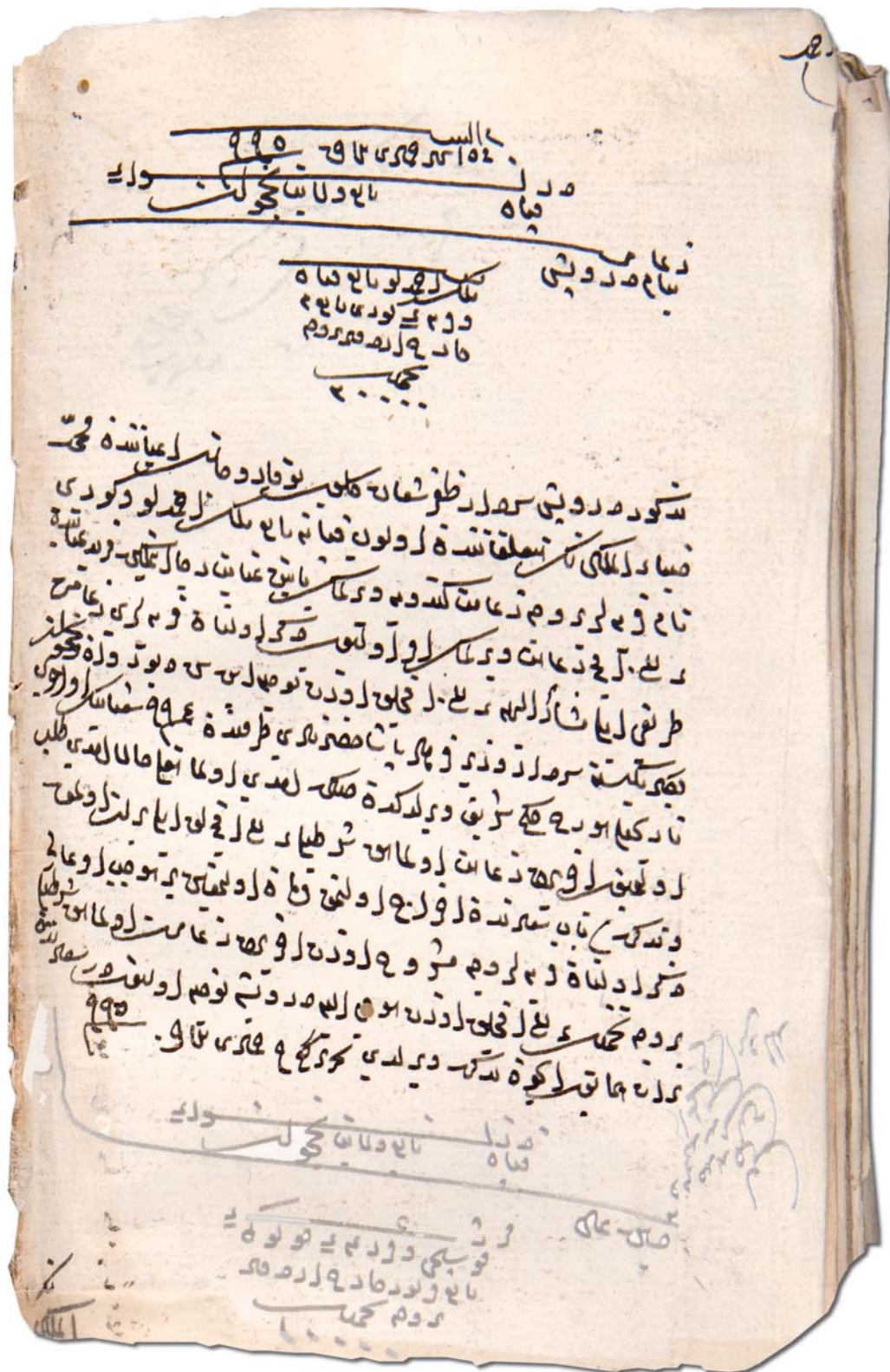
Fi's-sebt, fî 15 şehr-i Cemâziye'l-âhir sene 995

Der-livâ-i Kaban tâbi'-i vilâyet-i Nahçıvan
Zeâmet-i be-nâm-ı Derviş, karye-i Melik Ahmedlü
tâbi'-i Kaban ve karye-i Göri tâbi'-i m.
Hâric ez-defter ber-vech-i tahmîn: 20.000

Mezkûr Derviş serdâr-ı zafer-şî'âra gelüp yukarı cânib a'yânından Mehemmed Ziyaü'l-melikî'nin müte'allikâtından olup Kaban'a tâbi' Melik Ahmedlü ve Göri nâm karyeler ber-vech-i zeâmet kendüye verilmek bâbında inâyet recâ etmeğin mezîd-i inâyetten 20.000 akçe zeâmet verilmek emrolunup zikrolunan karyeleri zeâmet tarîki ile müşârunileyhe 20.000 akçelik üzre tevcîh idesin deyü Revan ve Nahçıvan beylerbeyisine serdâr Vezir Ferhad Paşa hazretleri tarafından sene 994 Şabân'ının evâhiri târihiyle müverrah hükm-i şerîf verildikten sonra âmedi olmamağla hâlâ âmedi taleb olunmayup âhar yerde zeâmet olmamak şartıyla 20.000 akçelik ile berât olmak ve tezkeresi Bâb-ı Saâdet'den ihrâc olunmak fermân olunmağın ber-mûceb-i emr-i âlî zikrolunan karyeler vech-i meşrûh üzre âhar yerde zeâmet olmamak şartıyla ber-vech-i tahmîn 20.000 akçelik üzre mûmâileyh Derviş'e tevcîh olunup Dersaâdet'den berât-ı hümayûn için tezkire verildi.

Tahrîren Fî 9 Cemâziyelâhir 995 / [17 Mayıs 1587]

MAD, 98/54

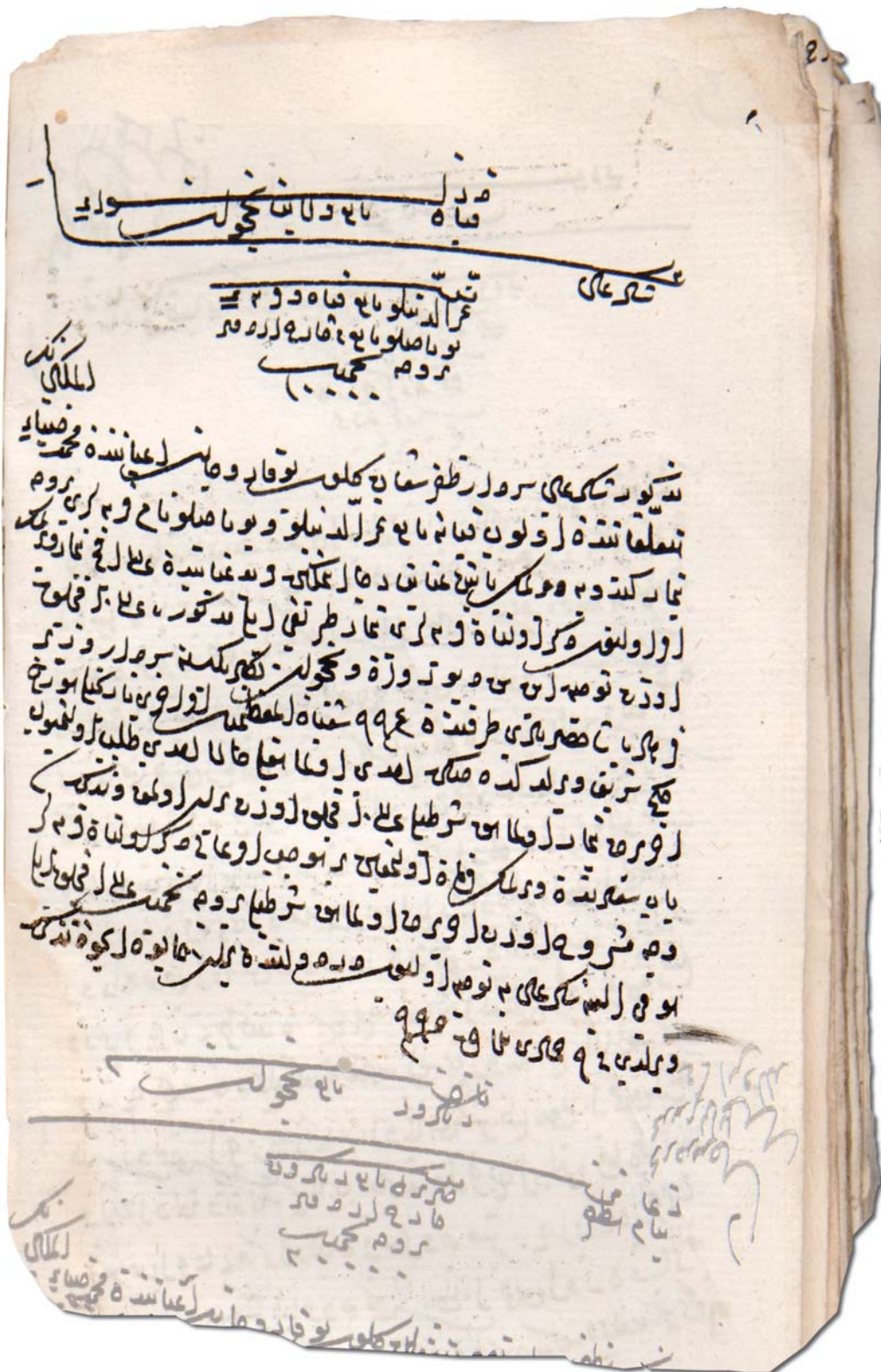
**ŞÜKÜR ALİ İSİMLİ SİPAHİYE NAHÇIVAN BEYLERBEYİSİ'NİN
TAVSİYESİYLE KABAN NAHİYESİNE BAĞLI BOYACILI
KÖYÜNÜN ZEAMET OLARAK TEVCİHİ**

Der-livâ-i Kaban Tâbi'-i Vilâyet-i Nahçıvan
Timar-ı Şükür Ali, karye-i İzzeddinlü tâbi'-i Kaban
ve karye-i Boyacılı tâbi'-i m.
Hâric ez-defter ber-vech-i tahmîn: 10.000 akçe

Mezkûr Şükür Ali serdar-ı zafer-şî'âra gelüp yukarı cânib a'yânından Mehmed Ziyaü'l-melikî'nin müte'allikâtından olup Kaban'a tâbi' İzzeddinlü ve Boyacılı nâm karyeleri ber-vech-i timar kendüye verilmek bâbında inâyet recâ etmeğin mezîd-i inâyetden 10.000 akçe timar verilmek emrolunup zikrolunan karyeleri timar tarîki ile mezkûra 10.000 akçelik üzre tevcîh idesin deyü Revan ve Nahçıvan beylerbeyisine serdar Vezir Ferhad Paşa hazretleri tarafından sene 994 Şabânü'l-mu'azzamının evâhiri târihiyle müverrah hükm-i şerîf verildikten sonra âmedi olmamağla hâlâ âmedi taleb olunmayup âhar yerde timar olmamak şartıyla 10.000 akçelik üzre berât olunmak ve tezkiresi Bâb-ı Saâdet'den verilmek fermân olunmağın ber-mûceb-i emr-i âlî zikrolunan karyeler vech-i meşrûh üzre âhar yerde olmamak şartıyla ber-vech-i tahmîn 10.000 akçelik ile mûmâileyh Şükür Ali'ye tevcîh olunup Der-i Devlet'den berât-ı hümâyûn için tezkire verildi.

Fî 9 Cemâziye'l-âhir sene 995 / [17 Mayıs 1587]

MAD, 98/55

**İSMAİL İSİMLİ SİPAHİYE NAHÇIVAN SERDARI TAVSİYESİYLE
NAHÇIVAN'DAKİ BAZI MEZRAA VE KÖYLERİN ZEAMET
OLARAK TEVCİH OLUNDUĞU HAKKINDA**

Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr,
Zeâmet-i be-nâm-ı İsmail
Mezra'a-i Alagöz tâbi'-i mezbûr, Hâsıl: 15.000 akçe
Dere Alyan tâbi'-i mezbûr, Hâsıl: 5.000 akçe
Yekûn: 30.000 akçe
Ber-vech-i tekmîl: 34.000 akçe

Mûmâileyh gelüp Erzurum'da 28.000 akçe zeâmetine elinde emri olduğu ve Tiflis'e hazîne ve zahîre îsâlinde ve Simon muharebesinde yoldaşlıkda bulunmuşdur deyü serdar-ı zafer-şî'ârın kethüdâsı olup Dergâh-ı Âlî müteferrikalarından olan Memi Kethüdâ mühürlü defteriyle ilâm eyledükde 3.000 akçe verdiği Mermer kal'asında hizmetde bulunmuşdur deyü mûmâileyh Memi Kethüdâ defteriyle ilâm eyledükde 3.000 akçe verdiği dahi Göri kal'ası binâsında hâl-i hizmetde bulunmuşdur deyü müşârunileyh Memi Kethüdâ tekrâr defteriyle ilâm eyledükde 3.000 akçe terakkilere ahkâm-ı şerîfe verilüp Nahçıvan ifrâzından verilmek bâbında inâyet ricâ etmeğin terakkîye verilen üç kıt'a ahkâm-ı şerîf alıkonulup göresin müşârunileyhin elinde ol mikdâr zeâmetine emri var ise Nahçıvan Sancağı'nın hîn-i tevzî'inde zuhûr edüp havâss-ı hümayûnuma ifrâzından 20.000 akçelik yer zeâmet tevcîh edüp bâkî noksanı tekmîl olunmak üzre tezkiresin veresin deyü sene 996 Cemâziyelevvelisi'nin evâiliyle emr-i şerîf ibrâz edüp ve Kars kollarından yemîne tâbi' olur iki bölükde yevmî yirmi sekiz akçe ulûfeye mutasarrıf olan mezkûr İsmail için yarar olup dört nefer cülûs ile bayrak çeküp İmamkulu ve Simon muharebesinde baş, göz ve dil getirüp yoldaşlıkda bulunmuşdur deyü ulûfesi bedeli zeâmet verilmek recâsına Ulûfecilerbaşı Dervîş mühürlü tezkiresiyle arz etmeğin mezbûr üç yıl ale't-tevâlî (...)

Fî 11 Cemaziyelahir 998 / [17 Nisan 1590]

Zeâmet-i be-nâm-ı İsmail,
der-Nahiye-i Nahçıvan
ber-vech-i temlik, 34.000 akçe

Mevâcib almış ise düşenden ulûfesi bedeli 28.000 akçelik zeâmet tevcih olunmak için sene 992 Şevvalinin evâhiri ile elinde emr-i şerif olup terakkileri ile 37.000 akçe ilhak olup ber-mûceb-i emr-i âlî zikrolunan 20.000 akçelik zeâmet 17.000 akçe noksanıyla kâtibü'l-vilâyet defter-i cedîdden sene 996 Recebinin guresinden tevcih edüp tezkere verüp ba'dehü mezkûr için yarar olup bu def'a Göri kal'asına hazîne ve zahîre îsâlinde bile olup külli hizmetde bulunmuşdur deyü müşârunileyh Memi Kethüdâ mühürlü defter gönderüp ilâm etmeğin sene 996 Zilkadesi'nin evâili tarihiyle serdâr-ı Nahçıvan Ferhad Paşa tarafından 2.000 akçe ve bir def'a dahi Gence kal'ası binâsında ve Ziyadoğlu Mehmedhan ılgarlık hizmetinde bulunmuşdur deyü mûmâileyh Memi Kethüdâ defter gönderüp ilâm etmeğin serdar-ı müşârunileyh tarafından sene-i mezbûre Zilhiccesi'nin evâiliyle 3.000 akçe terakkilere iki kıt'a ahkâm-ı şerife verilüp ve ulûfeden serhadlerde timara umûmen sülûsân ferman olunduğun arz olundukda zeâmet bozulmamak üzere 1.394 akçe ziyâdesi dahi ferman olunmağın ve ulûfesi kaydı ile üç kıt'a terakkileri emirleri muharrer tezkeresi zahrında âmed olmağın timar-ı mezbûr vech-i meşrûh üzere terakkileri ile fermân olunan ziyâdesi bedelinden 14.000 akçe noksanıyla ber-vech-i temlik 34.000 akçelik üzere kâtibü'l-vilâyet verdiği tezkiresi muktezâsınca Der-i Devlet'den tecdid-i berât-ı âlîşân için tezkire verildi.

Fî 4 Cemâziyelevvel 998 / [11 Mart 1590]

MAD, 129/16_17

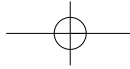
**NAHÇIVAN'A BAĞLI ORDUBAD SANCAĞI'NDA
MUHAREBELERDE YARARI GÖRÜLEN ALİ'YE GELİRLERİ
BİRLEŞTİRİLEN KÖYLERİN ZEAMET OLARAK TEVCİHİ**

Nâhiye-i mevâzî'-ı Hatun, Tâbi'-i Nahçıvan
Zeâmet, be-nâm-ı Ali, An-tahvîl-i Alihan
el-müteveffâ ve Mirom be-sefer-i Gence
Karye-i Küredire tâbi'-i mezbûr, Hâsıl: 25000 akçe
An-hisse-i Alican el-müteveffâ: 22000 akçe
An-hisse-i Mirom: 3000 akçe

Mezkûr Ali kulları eyâlet-i Nahçıvan'a tâbi' Ordubâd sancağında ve nâhiyesinde emr-i şerîf-i Padişahîyle 16.000 akçelik üzre mutasarrıf olduğu karye-i Teke'de ... tahrîrde havâss-ı hümâyûna ilhâk olunmağla sığaru'l-yed kalup ve bundan akdem Revan beylerbeyisi iken mühürlü defter gönderüp vilâyet-i Revan'da 15.633 akçe timara müstehak olan Abdullah oğlu dârende-i fermân-ı hümâyûn Ali için Ordubâd üzerine gelüp münhezim olan Piyade oğlu Şahkulu Sultan muhârebesinde

Zeâmet,
Be-nâm-ı Ali

Yoldaşlıkda bulunmuşdur deyü bildirildikde mezîd-i inâyetden 2.000 akçe terakkîye düşenden bu kullarına hitâben sene 996 Rebûlevvel'inin evâhiri târihiyle müverrah emr-i şerîf verilüp ve bir def'a dahi Erzurum beylerbeyisi iken mühürlü defter gönderüp vilâyet-i Revan'da 18.000 akçe timarı olan mezkûr Ali için Göri kal'asına zahîre ve hazine îsâline de hizmetde bulunmuşdur deyü bildirildikde mezîd-i inâyetden 1500 akçe terakkîye düşenden sâbıkâ Revan beylerbeyisi olan Hasan Paşa kullarına hitâben sene 997 Saferü'l-muzafferî'nin evâsıtı târihiyle müverrah hükm-i şerîf îrâd olup ve yine Erzurum beylerbeyisi iken mühürlü defter gönderüp vilâyet-i Revan'da zeâmeti olub Kengri sancağında zuhûr edüp münhezim olan Celâlî muhârebesinde yoldaşlıkda bulunmuşdur deyü bildirildikde mezîd-i inâyetden 2000

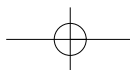

akçe terakkîye düşenden müşârunileyh Hasan Paşa kullarına hitâben sene-i mezbûre Zilhiccesi'nin evâili târihiyle müverrah emr-i şerîf verilüp ve bir def'a dahi mektup gönderüp Revan'da 20.000 akçe zeâmeti olup Gence'de münhezim olan Kaçar Mehmed Han muhârebesinde yarar dil getürüp küllî dilâverliği vücûda gelmiştir deyü inâyet recâsına arz olundukda mezîd-i inâyetden 3.000 akçe terakkîye düşenden bu kullarına hitâben sene 998 Muharremü'l-harâmının evâsıtı târihiyle müverrah emr-i âlî verilüp cümle timar ve terakkîleri birikdirilüp istihkâkı 24.500 akçe olup ve serhadd-i mansûrede fevka'l-had hizmeti sebkât idüp sezâvâr-ı inâyet olmağın kâbil-i ifrâz olmayan 500 akçe ziyâdesiyle ki cem'an 25.000 akçelik zeâmeti olmak üzere nâhiye-i mezbûrede zikrolunan Güredir nâm karyeden zeâmete mutasarrıf iken fevt olan Alican tahvîlinden 22.000 akçe ve karye-i mezbûreden timara mutasarrıf olup Gence seferine gelmeyen Mirom tahvîlinden 3.000 akçe merkûm Ali kullarına tevcih olunup berât-ı şerîf-i âlişân sadaka ve ihsân buyrulmak recâsına tezkire verildi.

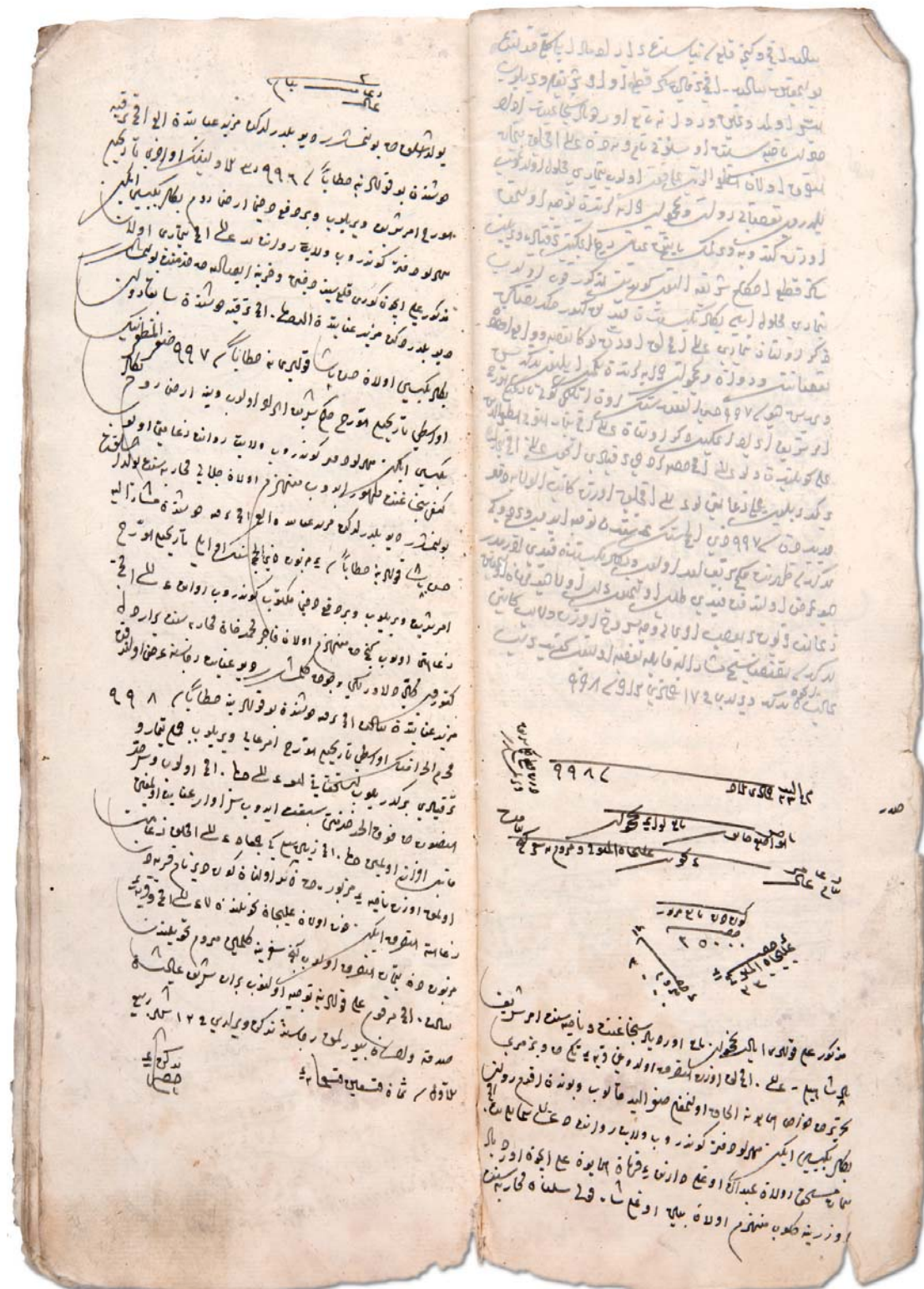
Fî 12 şehr-i Rebûlevvel sene semân ve tis'in ve tis'a mi'e

Tezkire-i Hakkı Paşa

23 Cemaziyelahir 998 / [29 Nisan 1590]

MAD, 129/19_20

**GENCE VE KARABAĞ'DAN,
REVAN VE NAHÇIVAN'A ZAHİRE GETİRMEYE GİDENLERDEN
VERGİ ALINMAMASI**

Gence beylerbeyisinin kethudasına verilmiştir.

Revan beylerbeyine ve eyâlet-i mezbûrda vâki' olan kadılara hüküm ki,

Hızâne-i Âmire'min Gence cânibi Defterdarı Ali *dâme ulüvvühû* südde-i sa'âde-time mektub gönderip Gence ve Karabağ vilâyetine kaht u galâ müstevlî olup fukarâ ve zu'afâ def'-i müzâyakaları için Revan ve Nahçıvan câniblerinden zahîre getirilmek[le] meşgûl olup vilâyet-i mezbûre ahalisinden cemm-i gafîr kendüye varıp zahîre için Revan cânibine gitmeden boş davar ile Kiği'ya vardıklarında davar başına birer Selimî ve Gökçe cânibinden gidenlerden Balıklı nâm mevzi'de Gökçe beyinin âdemleri dahi davar başına birer Selimî ve bir def'a dahi Nahçıvan'a zahîreye giderken Zâruzenbil ve Orut sancak beylerinin âdemleri geri davar başına birer Selimî almağla fukara tâifesi zahîre getirmek hususunda ızdırab çekip hatta Revan cânibinden Gence'ye on bin davar-ı mîrîmiz ki gönderildikde Kiği ve Gökçe beylerinin âdemleri mîrî zahîre yükünden birer Selimî alınmak fukaraya zulümdür deyü defaâtle tenbih olunmuş iken bâc alınıp envâ'-ı zulm ü ta'addî ederler. Bâc alındığı takdîrce kumaş vesâir metâ' yüklerinden ikişer akçe alınırken zahîre yükünden birer Selimî alınmak fukaraya zulümdür deyü defaâtle tenbîh olunmuş iken men' olunma-ğla vilâyet-i mezbûreye zahîre gelmeyip kaht üzredir deyü arz u i'lâm etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda mezkûrlara muhkem tenbîh ü te'kid eyleyesiz ki zahîre getiren kimesne olugelene muhâlif nesnesi alınmak câiz değildir. Kânûn-ı kadîm üzre aldırıp kânûna muhâlif kimesneye iş etdirmeyesin. Mukayyed olmayanları yazıp arz eyleyesin deyü yazılmışdır.

[6 M. 999] / [4 Kasım 1590]

[illegible]

A. DVNS. MHM. d, 67/59

**ÇULHA KÖYÜNDE BULUNAN
VALİDE SULTAN'IN PAŞMAKLİK
HASLARINA YAPILAN MÜDAHALELERİN
NAHÇIVAN BEYLERBEYİSİ TARAFINDAN ÖNLENMESİ**

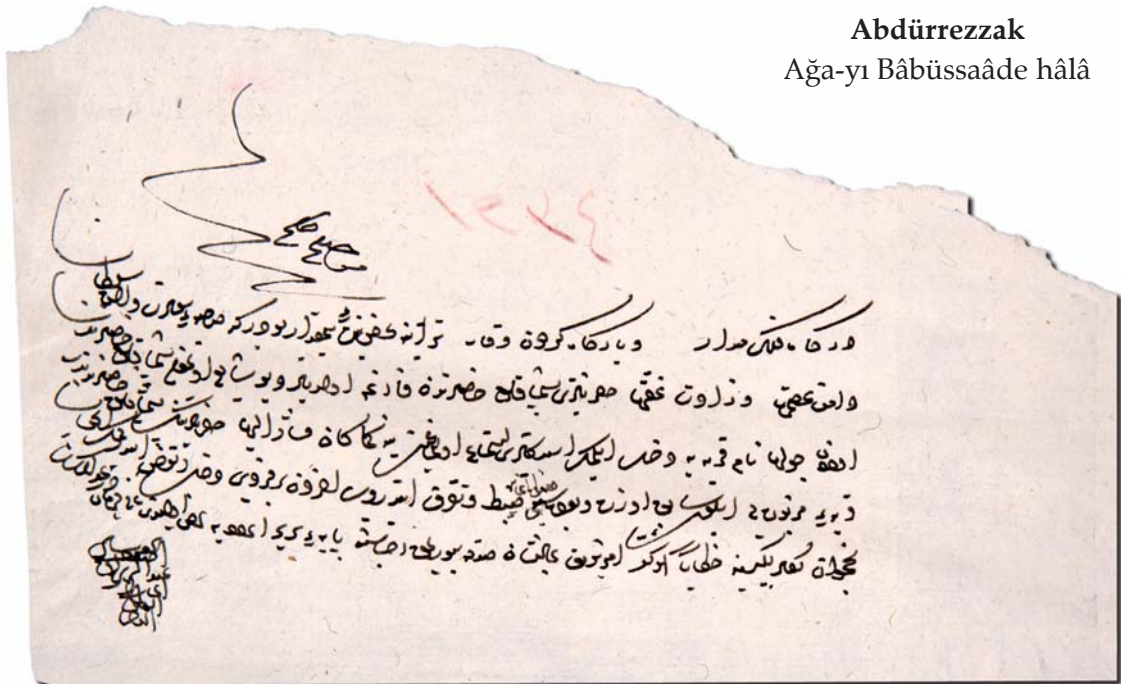
Mûcebince hüküm buyruldu

Dergâh-ı felek-medâr ve bargâh-ı gerdûn-vekâr türâbına arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki,

Sahibe-i Saâdet Vâlîde Sultan *dâmet ismetuhâ* ve *zâdet iffetühâ* hazretleri paşmaklık haslarından fâriğa oldular deyu şâyî' olmağla paşmaklık haslarından olan Çulha nâm karyeye dahl eylemek istedikleri istimâ' olmağın yine kemâkân müşârunileyhâ hazretlerinin paşmaklık haslarından karye-i mezbûreyi üslûb-ı sâbık üzere ve voyvodası Mustafa Ağa'ya zabt ve tavakkuf etdirip âhardan bir ferdi dahl u taarruz etdirmemek için Nahçıvan Beylerbeyisi'ne hitâben mü'ekked emr-i şerîf-i âlîşan sadaka buyrulamak ricasına pâye-i serîr-i a'lâya arz olundu. Bâki fermân der-adlındır.

Selh-i L. [10]11 / [11 Nisan 1603]

Eza'fü'l-ibâd
Abdürrezzak
Ağa-yı Bâbüssaâde hâlâ

İE. SM, 1234

**PAŞMAKLİK HASLARINDAN OLAN
NAHÇIVAN'IN ÇEVAN KÖYÜ'NE VEZİR
SEYİT MEHMET PAŞA VE NAHÇIVAN DEFTERDARI
TARAFINDAN YAPILAN MÜDAHALENİN ÖNLENMESİ**

Şer' ile hakları alıverile deyü mü'ekked hüküm buyruldu

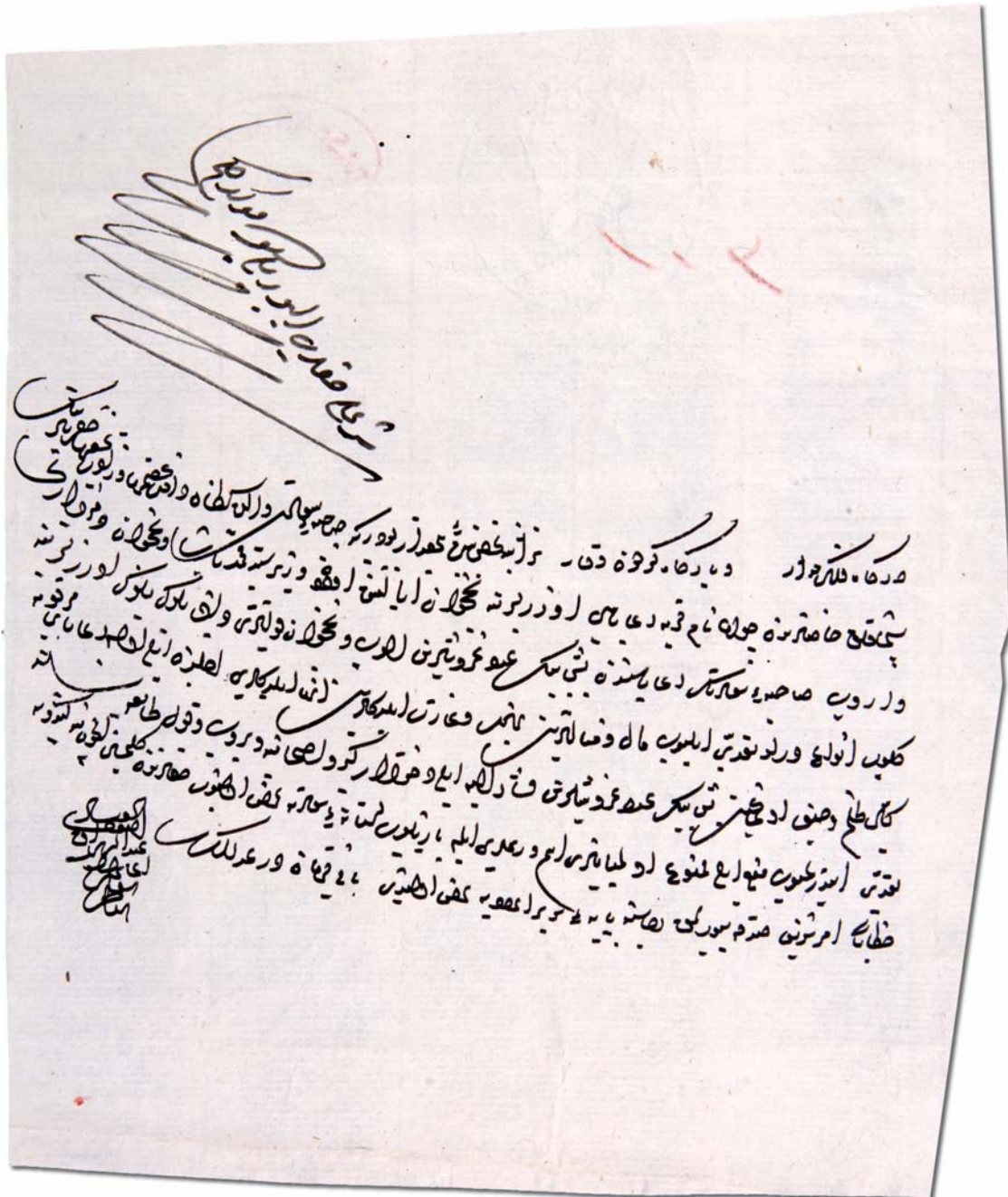
Dergâh-ı felek-medâr ve bârgâh-ı gerdûn-vakar turâbına arz-ı bende-i bî-mikdâr budur ki,

Sâhibe-i saâdet Vâlide Sultan *dâmet ismetuhâ* ve *zâdet iffetühâ* hazretlerinin paşmaklık hâslarından Çivan nâm karye reâyâsı üzerlerine Nahçıvan Eyâleti'nde olan Vezir Seyid Mehmed Paşa ve Nahçıvan defterdârı varıp sâhibe-i saâdet reâyâsından beş bin aded gurusların alıp ve Nahçıvan kullarını dahi bölük bölük üzerlerine gelip envâ'ı dürlü taâddî eyleyib mâl u menâllerin nehb ü gâret eyledikleri inhâ eyledikleri ecilden eyyâm-ı evvel[d]e reâyâ-yı merkûma küllî zulm ve zıyk olmağın beş bin aded gurusların müşârunileyh ile defterdâr gerü ashâbına verip ve kul tâifesine teaddî etdirilmeyip men' ile memnû' olmayanları ism ve resmleri ile yazılıp Âsitâne-i Saâdete arz olunup haklarından gelinmesi için kendüye hitâben emr-i şerîf sadaka buyrulmak ricasına pâye-i serîr-i âlâya arz olundu. Bâkî fermân der-adlindir.

Ez'afü'l-ibâd
Abdürrezzak
Ağa-yı Darüssaâde

27 M. [10]12 / [7 Temmuz 1603]

İE. ŞKRT, 2/103

**ERZURUM VALİSİ MUSTAFA PAŞA'NIN MAİYYETİNDEKİ
ORDU İLE REVAN, NAHÇIVAN VE ORDUBAD CİVARINDA
ALMASI GEREKEN TEDBİRLER**

*Sah
Buyuruldu*

Hâlâ Erzurum Valisi olup Gence ve Şirvan taraflarına memur asâkir-i mansûrem serasker-i zafer-rehberim olan vezirim Mustafa Paşa'ya hüküm ki,

Sen ki serasker-i müşârunileyhsin,

Mukaddemâ ve hâlâ maiyetine ta'yîn olunan tavâif-i asâkir ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne yanına varıp vusûl buluncaya dek memur olduğun Gence ve Şirvan taraflarına hareket etmeyip meks ve tevakkuf eylemen makûl ve münasib olup ve vaktin dahi müsâadesi olmakla acele etmeyip Revan Kalesi'nin muhâfazasında kemâ-yenbağî takviyet verip ve Nahçıvan ve Ordubâd ve Yezdâbâd vesâir hususlara dahi gereği gibi nizâm verdikten sonra inşâallâhu Te'âlâ Âsitâne-i saâdetim tarafından maiyetine gönderilen sipah ve silahdar terakkîleri ve serdengeçdiler neferâtı vesâir tevâif-i asker bi'l-cümle yanına varup mülhak ve mülâkî oluncaya dek Kaygılı'da ve havalisinde münasib mahallerde meks ve ikamet ve cümlesi yanına varup mülhak ve mülâkî olup ve levâzim-i seferiye ve Trabzon tarafından irsâl olunan mühimmât-ı cebehâne ve tophâne dahi bi't-tamam varup vâsıl oldukdan sonra avn-i Hakk'a istinâden hareket ve mütevekkilen ale'llâh savb-ı maksûde azîmet eylemen münasib olmakla vech-i meşruh üzere amel ve hareket eylemen bâbında fermân-ı âlîşânım sâdır olmuştur, buyurdum ki.

Fî evâil-i N. sene [1]137

Sah
Buyuruldu

Hâlâ Van Valisi olup Tebriz canibinde serasker-i zafer-rehberim olan vezirim Abdullah Paşa'ya hüküm ki,

Sen ki serasker-i müşârunileyhsin,

Maiyyetine ta'yîn olunan asâkir-i mansûrenin cümlesi yanına varup mülhak ve mülâkî oluncaya dek bir gün hareket etmeyip tevakkuf ve istikrârın ahrâ ve enseb olması melhûz olmağla inşaallâhu Te'âlâ düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem Anadolu Valisi vezîrim Mehmed Paşa *edâ mellâhu Te'âlâ iclâlehû* ve emîrû'l-ümerâi'l-kirâm Haleb Beylerbeyisi Ali Paşa ve Adana Beylerbeyisi Mehmed Paşa *dâmet meâlihümâ* ve sair maiyetine memur olanlar bi'l-cümle yanına varıp mülhak ve mülâkî oluncaya dek bir gün hareket etmeyip inşaallâhu Te'âlâ cümlesi bi't-tamam yanına varıp mülhak ve mülâkî oldukdan sonra sen dahi avn-i Hak'ka istinâd ile hareket ve cümlesini yanına istishâb ile mütevekkilen ale'llâh savb-ı maksûda azîmet eylemen bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur.

Fî evâil-i N. sene [1]137 / [Mayıs 1725]

[illegible]

**NAHÇIVAN'DAKİ SULTAN MURAD HAN,
HIZIR PAŞA VE HACE BARAK CAMİLERİ
VAKIFLARININ MÜFREDAT DEFTERİ**

*İzzetlû Defterdar Efendi
İşbu defter mahalline kayd ve mürtezikanın
berâtları verilmek üzere sâir lâzimesi ne ise
i'lâm eylesin deyu buyruldu*

Medine-i Nahçıvan'da vâki' merhûm cennet-mekân firdevs-âşiyân Sultan Murad Han Câmi'-i Şerîfi ve merhûm Hızır Paşa Câmi'-i Şerîfi ve Hâce Barak karyesinde vâki' câmi'-i şerîf mürtezikalarının vazifeleri vesâir masârıf-ı vakf-ı şerîf için ta'yin ve tahsis olunan dekâkin ve âsiyâb icâresi beyân olunur.

Fî 20 B. 1138

Dekâkin-i Hatîb Pazarı			
Bâb Aded		Fî-i aded: 2	Beher yevm yirmi dükkân ikişer akçeden kırk akçe eder
Mîrî:	06		
Hatib mahlûlü:	14		
	20		
Yevm:	40		

Şeytanpazarı'nda Tağı Bey mahlûlü olan mîrî dükkân			
Bâb:	13	Fî-i aded: 1	Beher yevm on üç akçe eder
Yevm Beher:	13		

Haffâf ve Börekçi Çarşısı'nda mahlûl mîrî dükkân			
Bâb:	22	Fî-i aded: 1	Yalnız yirmi iki akçedir
Yevm beher:	22		

—•— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —•—

Meydan Çarşısı'nda Feth Ali mahlûlü mîrî dükkân			
Bâb:	13	Fî-i aded: 1	Beher yevm on üç akçedir
Yevm beher:	13		

Meydan Çarşısı'nda mahlûlât-ı müteferrika-i mîrî dükkân			
Bâb:	15	Fî-i aded: 1	Beher yevm on beş akçedir
Yevm beher:	15		

Hızır Paşa Camii kurbunda vakıf dükkân			
Bâb:	7	Fî-i aded: 1	Beher yevm yedi akçedir
Yevm beher:	7		

Sultan murad Camii kurbunda vakıf dükkân			
Bâb:	4	Fî-i aded: 1	Beher yevm dört akçedir
Yevm beher:	4		

Asiyâb-ı Kelb Ali Bey der-kurb-ı Cami-i Hızır Paşa			
Bâb:	1	Fî-i aded: 40	Beher yevm kırk akçedir
Yevm beher:	40		

Yekûn			
Beher yevm:	154		Beher yevm yalnız yüz elli dört akçedir

Ashâb mevcûd olup icâre i zemin olmak üzere takdir olunan akçelerdir

Hatib Çarşısı'nda Sahipli Dükkân			
Bâb		Otuz dükkâna yarımşar akçe icâre-i zemin olmak üzere yevmi on beş akçedir	
Mehmed Hüseyin:	24		
Şefî'::	04		
Hatib-i Farisi:	<u>02</u>		
	30		
Yevm beher:	15		

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Hatib Çarşısı'nda Sahipli Dükkân		
Bâb:	44	Otuz dükkâna yarımşar akçe icâre i zemin olmak üzere yevmi on beş akçedir

Haffâf ve Börekçi Çarşısı'nda sahibli dükkân		
Bâb:	22	Beher dükkâna şehriye onar akçeden iki yüz yirmi akçedir

Şeytanpazarı'nda sahibli dükkân		
Bâb:	8	Beher dükkâna şehriye onar akçeden seksen akçe eder

Yekûn		
Yevm:	39	Sahibli olan dükkânların icâre-i zemini beher yevm otuz dokuzar akçeye bâliğ olmuşdur

Yekûn		
Yevm:	154 <u>039.5</u> 193.5	Yalnız yevm yüz doksan üç buçuk akçedir

El-vezâif

Cami-i Sultan Murad Han tâbe serâhu der-Nahçıvan		
Beher yevm		
Hatib Molla Mehemmed:	15	
İmam Molla Mehmed:	10	
Müezzin Molla Ahmed:	08	
Ferrâş Ali:	06	
Bevvâb Molla Ali:	05	
Tevliyet:	15	
Cibâyet:	08	
Kitâbet:	<u>08</u>	
	75	

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Cami-i Hızır Paşa der-Nahçıvan	
	Beher yevm
Hatib Molla Şefî':	12
İmam Şefî':	08
Müezzin Molla Ahmed:	06
Ferrâş Ali:	05
Bevvâb Ali:	<u>05</u>
	36

Cami-i Hâce Barak tâbi-i Nahçıvan	
	Beher yevm
Hitâbet:	5
İmâmet:	5
Müezzin:	4
	14

Yekûnü'l-masârıf
Beher yevm: 125

Evkaf-ı mezkûrenin beher yevm yüz doksan üç buçuk akçe icârâtı olup yevm yüz yirmi beş akçe mürtezika vezâifi ihrâc olundukdan sonra cevâmî'-i mezkûrenin kanâdil ve hasır vesâir malzemesiyçün beher yevm altmış sekiz buçuk akçe fazla-i evkâf zuhûr etmiştir.

Hurrire hâze'd-defter indî Nemekahû el-fakîrû ileyhi azze şânühû

Süleyman el-müvelâ hilâfeten bi-kazâi Nahçıvan ufiye anhu

Mutâbıkun li-aslihî el-mümzâ el-mahtûm harrerû el-fakîrû ileyhi azze şânühû

Abdullah el-kâdî bi-medinei Revan bi-rütbeti Bağdad gufire lehu

[Mühür]

Abdullah

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Anadolu Muhasebesi'nden hesabı derkenar

Mahsulât-ı Defter-i Müfredât

İrâd-ı Evkâf-ı Şerif-i Mezkûrîn

İcârât-ı Dekâkin Evkaf-ı m.			
Aded:		94	
Fî yevm:		114	
Aded:	20	Aded:	20
Yevm:	40	Yevm:	40
Aded:		94	
Fî yevm:		114	

İcâre-i Âsiyâb	
Aded:	1
Yevm:	40

İcârât-ı Dekâkin-i Bazı kesân			
Aded:		104	
Yevm:		39.5	
Aded:	30	Aded:	74
Yevm:	15	Yevm:	24.5
Fî nîm		Fî beher şehr Akçe: 10	
Yekûn		154	
Yevm:		<u>39.5</u>	
		193.5	

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Minhâ berây-ı vezâif-i câmi-i şerif		
Nefer	Yevm	
8	75	Cami i şerif i merhum ve mağfûrûn leh Sultan Murad Han
5	36	Cami i şerif i Hızır Paşa
<u>3</u>	<u>14</u>	Cami i şerif i Hacı Barak
16	125	
<p>El-bâkî İzdiyâd-ı irâd Fî yevm: 68.5</p>		

İşbu defter mücebince hesab olundukda dekâkin ve âsiyâb-ı evkaf-ı mezkûr ile icârât-ı zemin-i dekâkin bazı kesâna mecmû'u beher yevm yüz doksan üç buçuk akçe-ye bâliğ olup hademe-i cevâmî'-i şerif için ta'yin olunan yevmî yüz yirmi beş akçe vezâif aşâğı varıldıkda beher yevm altmış sekizer buçuk akçe irâd-ı vakf izdiyâd iktizâ eder. Emr u fermân devletli saâdetli Sultanım hazretlerininindir.

Fî 3 Şevval sene 1138

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

*Telhisi mûcebince sûret-i defter ve
emr-i şerif verilmek buyruldu
5 Şevval [1]138*

Arz-ı bendeleridir ki

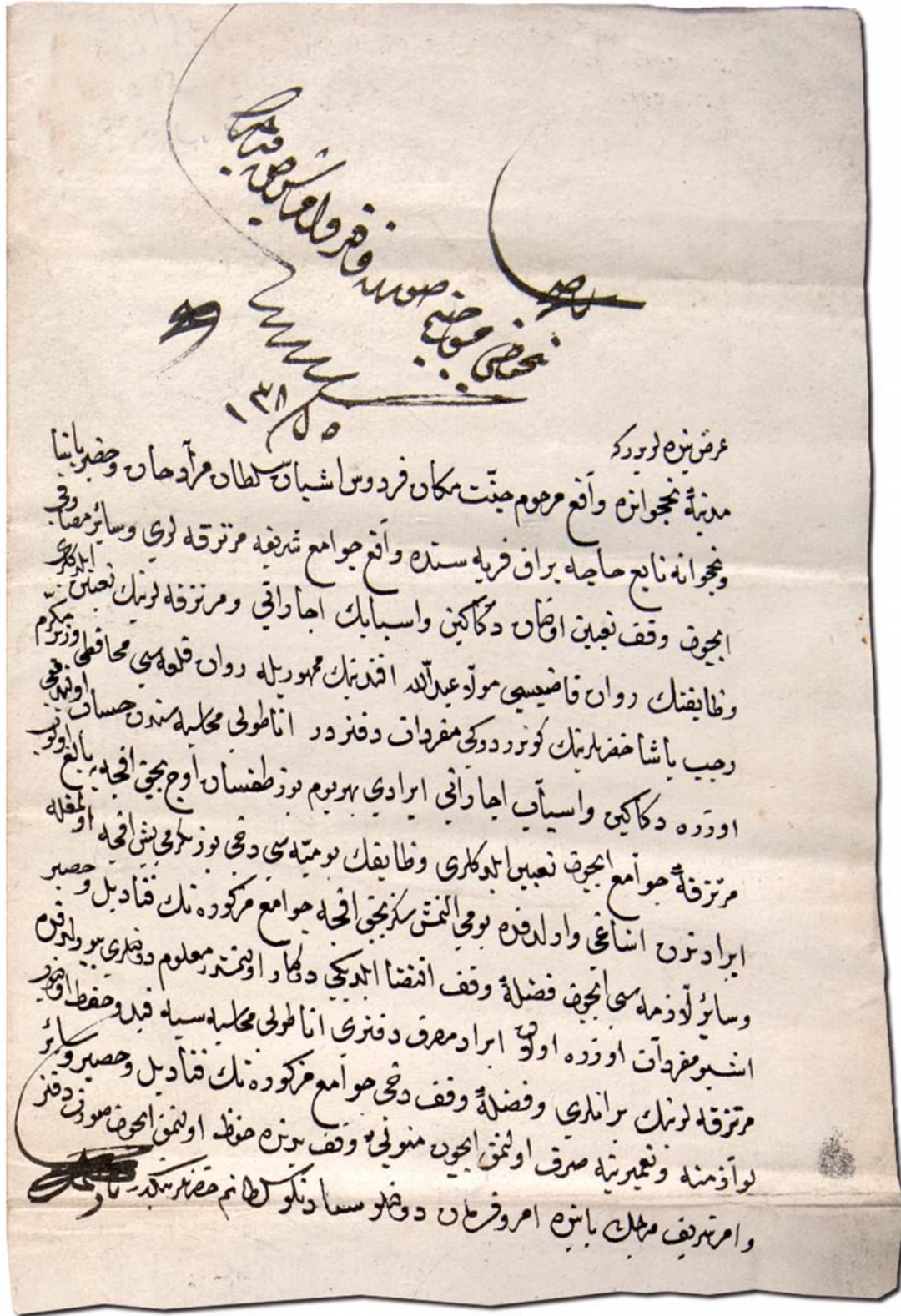
Medine-i Nahçıvan'da vâki' merhum cennet-mekân firdevs-âşiyân Sultan Murad Han ve Hızır Paşa ve Nahçıvan'a tâbi' Hâce Barak karyesinde vâki' cevâmî'-i şerife mürtezikaları vesâir masârıfı için vakf ta'yîn olunan dekâkin ve âsiyâbın icârâtı ve mürtezikalarının ta'yîn eyledikleri vezâifinin Revan Kadısı Molla Abdullah Efendi'nin memhûruyla Revan Kal'ası Muhafızı Vezir-i Mükerrerem Receb Paşa hazretlerinin gönderdiği müfredât def'ter[i]dir. Anadolu Muhasebesi'nden hesap olunduğu üzere dekâkin ve âsiyâb icârâtı irâdî beher yevm yüz doksan üç buçuk akçeye bâliğ olup mürtezika-i cevâmî' için ta'yîn eyledikleri vezâifin yevmiyesi dahi yüz yirmi beş akçe olmağla irâdından aşağı varıldıkda yevmî altmış sekiz buçuk akçe cevâmî'-i mezkûrenin kanâdil ve hasır vesâir lâzımesi için fazla-i vakf iktizâ eylediği derkâr olunmuşdur. Ma'lum-ı devletleri buyruldukda işbu müfredât üzere olan irâd-masraf defteri Anadolu Muhasebesi'ne kayd ve hıfz olunur. Mürtezikalarının berâtları ve fazla-i vakf dahi cevâmî'-i mezkûrenin kanâdil ve hasır vesâir levâzımına ve ta'mûrine sarf olunmak için mütevellî-yi vakf yedinde hıfz olunmak için sûret-i defter ve emr-i şerif verilmek bâbında emr u fermân devletli saâdetli Sultanım hazretlerininindir.

[6 Haziran 1726]

EV. HMM. d, 2928

**REVAN LİVASI NAHÇIVAN SANCAĞI
VE NAHİYESİ'NİN BAZI KÖYLERİNE AİT
1726 TARİHLİ TİMAR TEVCİH KAYITLARI**

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr
[Revan]
Timar-ı Osman ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Çorku tâbi'-i mezbûr
Hâsıl: 5.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Çorku nâm karye ve gayrıdan beş bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Osman'a tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl timar-ı merkûm mezbûr Osman'a tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa *edâmal-lâhu Te'âlâ iclâlehû* tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancağında sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâlinin evâli tarihinde hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan beş bin akçe timar vech-i meşrûh üzre merkûm Osman'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHCIVAN •••••

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Hacı Osman Diyarbekir ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Uygur tâbi'-i mezbûr
Hâsıl: 4.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Uygur nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hacı Osman Diyarbekir'e tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla timâr-ı mezbûr merkûm Hacı Osman Diyarbekir'e tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celilü'l-kadr üzre Revan Eyaleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre merkûm Hacı Osman Diyarbekir'e tevcih olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Rahîm veled-i Mehemed
ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Zivalık tâbi'-i mezbûr
Çift: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Revalık nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Rahîm veled-i Mehemed'e tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla timâr-ı mezbûr merkûm Rahîm veled-i Mehemed'e tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancağında sâkin olup alaybeyisi

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mî'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre ber-muceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Rahîm veled-i Mehemed'e tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mî'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

Arz olundukda mutasarrıfı Hacı Ali'nin eyyâm-ı muhasarada Kızılbaş tarafına firârından ber-mûceb-i icmâl-i cedîd üç bin altı yüz akçelik üzre Ömer veled-i Ali'ye verilmiştir.
Fî 2 L. [1]144 kayd şod 8 C. sene minhu
Bâ-tezkire-i Vezir Mustafa Selîmî

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr
[Revan]
Timar-ı Salih ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Dendâbâd tâbi'-i m.
Hâsıl: 3000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Dendâbâd nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Salih'e tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyaleti'ne mutasarrıf Vezir Receb [Paşa] tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancağında sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mî'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Salih'e tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mî'e ve elf.

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Kulaksuz Ali ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Sultanbey ma'a-Sis
Çift: 4.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Sultanbey ma'a-Seyis nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Kulaksuz Ali'ye tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcih olunmak emr olup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla sancağında sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Kulaksuz Ali'ye tevcih olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

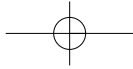
Tahrîren 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Seyyid İbrahim Erzurum ber-mûceb-i
tahrîr-i cedîd
Karye-i Elmalık tâbi'-i mezbûr
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Elmalık nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Seyyid İbrahim Erzurum'a tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcih olunmak emr olup sâdır olan emr-i celîlül-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa *edâmallâhu iclâlehû* tarafından müceddeden tahrîr olup icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de

hıfz olunmağla timarı olduğu sancağında sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak içün sene semân ve selâsin ve mî'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre bermûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Seyyid İbrahim Erzurum'a tevcîh olunup berât-ı âlişân içün tezkire verildi.

Tahrîren 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mî'e ve elf.

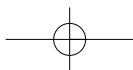

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Abdülhay Bayezid ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i İlkıran tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.600

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde İlkıran nâm karye ve gayrıdan üç bin altı yüz akçe timar orta boyly elâ gözlü açık kaşlı mezbûr Abdülhay Bayezid'e tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül'-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa *edâmallâhu Te'âlâ iclâlehû* tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerif verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin altı yüz akçe timar vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr merkûm Abdülhay Bayezid'e tevcih olunup berât-ı şerif-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrrem sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Hüseyin Köprü ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Curasin tâbi'-i m.
Hâsıl: 4.000

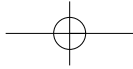
Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Curasin nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hüseyin Köprü'ye tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i defter-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf olan Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle emr-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Hüseyin Köprü'ye tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr
[Revan]
Timar-ı Ali Kerkükî ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Sillesor tâbi'-i m.
Hâsıl: 4.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Sillesor nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezbûr Ali Kerkükî'ye tevcîh olunmak için yine icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından

• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •

müceddeden tahrîr olunup icmâl bâğlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefer eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mî'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın bermûceb-i fermân-ı âli zikir olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre merkûm Ali Kerkükî'ye tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

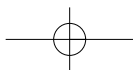

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr
[Revan]
Timar-ı İsmail ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Arınç tâbî'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Arınç nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr İsmail'e tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül'-kadr üzere Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikir olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzere merkûm İsmail'e tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Osman Kars ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Yenice-i Ilıcak
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Yenice-i Ilıcak nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Osman Kars'a tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlü'l-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla mezbûr timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre merkûm Osman Kars'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân [ve selâsîn] ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Abdurrahman ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Hasan Çor tâbi'-i mezbûr
Hâsıl: 4.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Hasan Çor nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Abdurrahman'a tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlü'l-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Abdurrahman'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Hüseyin Abdullah ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Zeriletun tâbi'-i m.
Hâsıl: 4.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Zeriletun nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hüseyin Abdullah'a tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre merkûm Hüseyin Abdullah'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

Verilmiştir

Tahir

Rağbet etmeyüp bayrağı altında
nâ-mevcûdundan Hacı İsmail'e verilmiştir.
Fî 23 L. [11]41
Kayd şod 10 M. [11] 42.
Bâ-tezkire-i Vezir İbrahim Paşa

İcmâl

Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]

Timar-ı Baba Mehmed ber-mûceb-i tahrîr-i

cedîd

Karye-i Deleklun tâbi'-i m.[ezbûr]

Hâsıl: 4.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Deleklun nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Baba Mehmed'e tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezîr Receb Paşa *edâma'llâhu Te'âlâ iclâlehü* tarafından müceddeden tahrîr olunub icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâlinin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zıkr olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre merkûm Baba Mehmed'e tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

Verilmiştir

Tahir

İcmâl

Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]

Timar-ı Hüseyin Rumeli ber-mûceb-i tahrîr-i

cedîd

Karye-i Kilid-i Keham tâbi'-i m.

Hâsıl: 4.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Kilid-i Keham nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hüseyin Rumeli'ye tevcîh

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHCIVAN •••••

olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerif verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre merkûm Hüseyin Rumeli'ye tevcih olunup berât-ı şerif-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Hacı Ahmed Mısrî ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Hinzirik tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Hinzirik nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hacı Ahmed Mısrî'ye tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından tahrîr ve müceddeden icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla mezbûr timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerif verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre merkûm Hacı Ahmed Mısrî'ye tevcih olunup berât-ı şerif-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân [ve selâsin] ve mi'e ve elf.

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Mustafa Rumeli ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Taktak tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Taktak nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Mustafa Rumeli'ye tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlü'l-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla mezbûr timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Mustafa Rumeli'ye tevcih olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Hüseyin ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Mağara Çalı tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Mağara Çalı nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hüseyin'e tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlü'l-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa *edâmallâhu Te'âlâ iclâle-hû* tarafından müceddeden tahrîr olunub icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili ta-

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

rihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Hüseyin'e tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

Verilmiştir

Tahir

İcmâl

Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Salih veled-i Ferhad ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd

Karye-i Ekrek tâbi'-i m.

Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Ekrek nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timâr orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Salih veled-i Ferhad'a tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül'-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre merkûm Salih veled-i Ferhad'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

Verilmiştir
Tahir

Fevtinden oğlu Musa'ya sâbık Revan Muhafızı
Mustafa Paşa tarafından tevcih olunup tahvil
mektubu verilüp Revan'a dek vâki' olan
hidemâtıda mevcut olmağla müceddeden
verilmiştir. Fî 12 M. sene [11]43
Kayıd şod gurre Ca. Sene [11]43
Bâ-tezkire-i Vezir İbrahim Paşa

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Bekir Diyarbekir ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Gürdserd tâbi'-i m.
Hâsıl: 4.000

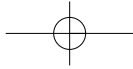
Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Gürdserd nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Bekir Diyarbekir'e tevcih olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr olunup icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikir olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre merkûm Bekir Diyarbekir'e tevcih olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Mustafa Erzurum ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Mahmudâbad tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Mahmudâbad nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Mustafa Erzurum'a tevcih

olunmak için icmâl bağlanmağla timâr-ı mezbûr ber-mûceb-i icmâl Mustafa Erzurum'a tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celilü'l-kadr üzere Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden hüküm tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hük-m-i şerîf verildikten sonra tezkire-si ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzere merkûm Mustafa Erzurum'a tevcih olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

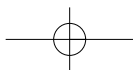
Verilmiştir
Tahir

İcmâl

Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
 Timar-ı Abdülkadir Roha ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
 Karye-i Sazak tâbi'-i m.
 Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Sazak nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timâr orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Abdülkadir Roha'ya tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl timar-ı mezbûr mezkûra tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlû'l-kadr üzere Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mî'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzere merkûm Abdülkadir Roha'ya tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâlî'l-mükerrerrem sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı İbrahim Bayezid ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Karayoba tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Karayoba nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr İbrahim Bayezid'e tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl timar tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre merkûm İbrahim Bayezid'e tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

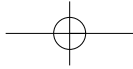
Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâlî'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Hacı Süleyman Adana ber-mûceb-i
tahrîr-i cedîd
Karye-i Şahbağı tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.600

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Şahbağı nâm karye ve gayrıdan üç bin altı yüz akçe timâr orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hacı Süleyman Adana'ya tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl timar-ı mezbûr merkûm Hacı Süleyman Adana'ya tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin

• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •

olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin altı yüz akçe timar vech-i meşrûh üzere ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Hacı Süleyman Adana'ya tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

Verilmiştir

Tahir

İcmâl

Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]

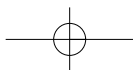
Timar-ı Ahmed Kars ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd

Karye-i Kozak tâbi'-i m.

Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Kozak nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timâr orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Ahmed Kars'a tevcîh için icmâl bağlanmağla ber- müceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr üzere Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkire-si ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-müceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzere ber-müceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Ahmed Kars'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Mustafa Bayezid ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Yekdil tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Yekdil nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Mustafa Bayezid'e tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül'-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre merkûm Mustafa Bayezid'e tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr
[Revan]
Timar-ı Abdullah ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Kal'a-i Beyli tâbi'-i m.
Hâsıl: 4.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Kal'a-i Beyli nâm karye ve gayrıdan dört bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Abdullah'a tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr olunup icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHCIVAN •••

sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan dört bin akçe timâr vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Abdullah'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Süleyman Çıldır ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Pençik tâbi'-i mezbûr
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Pençik nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Süleyman Çıldır'a tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celîlül'-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezîr Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla ber-mûceb-i [tahrîr] timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber- mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Süleyman Çıldır'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâl sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Yusuf Erzurum ber-mûceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Yunus tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Yunus nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timâr orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Yusuf Erzurum'a tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl timar-ı mezbûr merkûm Yusuf Erzurum'a tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmağla ber-mûceb-i fermân-ı âli zikr olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre merkûm Yusuf Erzurum'a tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

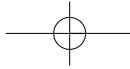

Verilmiştir
Tahir

Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Hacı Ali ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Şekuntaşan tâbi'-i mezbûr
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesinde Şekuntaşan nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hacı Ali'ye tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl timar-ı mezbûr merkûm Hacı Ali'ye tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr-i celilü'l-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrul-

mağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikir olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzre ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm Hacı Ali'ye tevcih olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

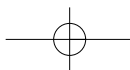

Verilmiştir
Tahir

İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı İbrahim Veled ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd
Karye-i Muhtarkendi tâbi'-i m.
Hâsıl: 3.000

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Muhtarkendi nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe timar orta boylu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr İbrahim'e tevcîh olunmak için icmâl bağlanmağla ber-mûceb-i icmâl tevcîh olunmak emr olunup sâdır olan emr üzere Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından müceddeden tahrîr olunup icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcîh olunmak için sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâl'inin evâili tarihiyle hükm-i şerîf verildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-mûceb-i fermân-ı âli zikir olunan üç bin akçe timar vech-i meşrûh üzere ber-mûceb-i tahrîr-i cedîd merkûm İbrahim'e tevcîh olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

Tahrîren fî 28 şehr-i Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsîn ve mi'e ve elf.

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Verilmiştir
Tahir

Arz olundukda mezbûr Hüseyin'in rağbet
etmediğinden vali-i sâbık tarafından Mehmed
bin Ali'ye tevcih olunup verilen berât mücebinece
ber-müceb-i icmâl-i cedîd Mehmed bin Ali'ye
verilmiştir. Fî 16 Z. [11]41
Arz olundukda timâr-ı mezbûra merkûm
Hüseyin tahvîlinden mutasarrıf-ı mezbûr
Mehmed'in diyâr-ı âhara firâr ettiğinden sâhib-i
evvel merkûm Hüseyin'e ibkâ kılınmıştır
Fî 15 L. [11]41 kayd şod Selh-i Z. [11]41
Bâ-tezkire-i Vezir İbrahim Paşa

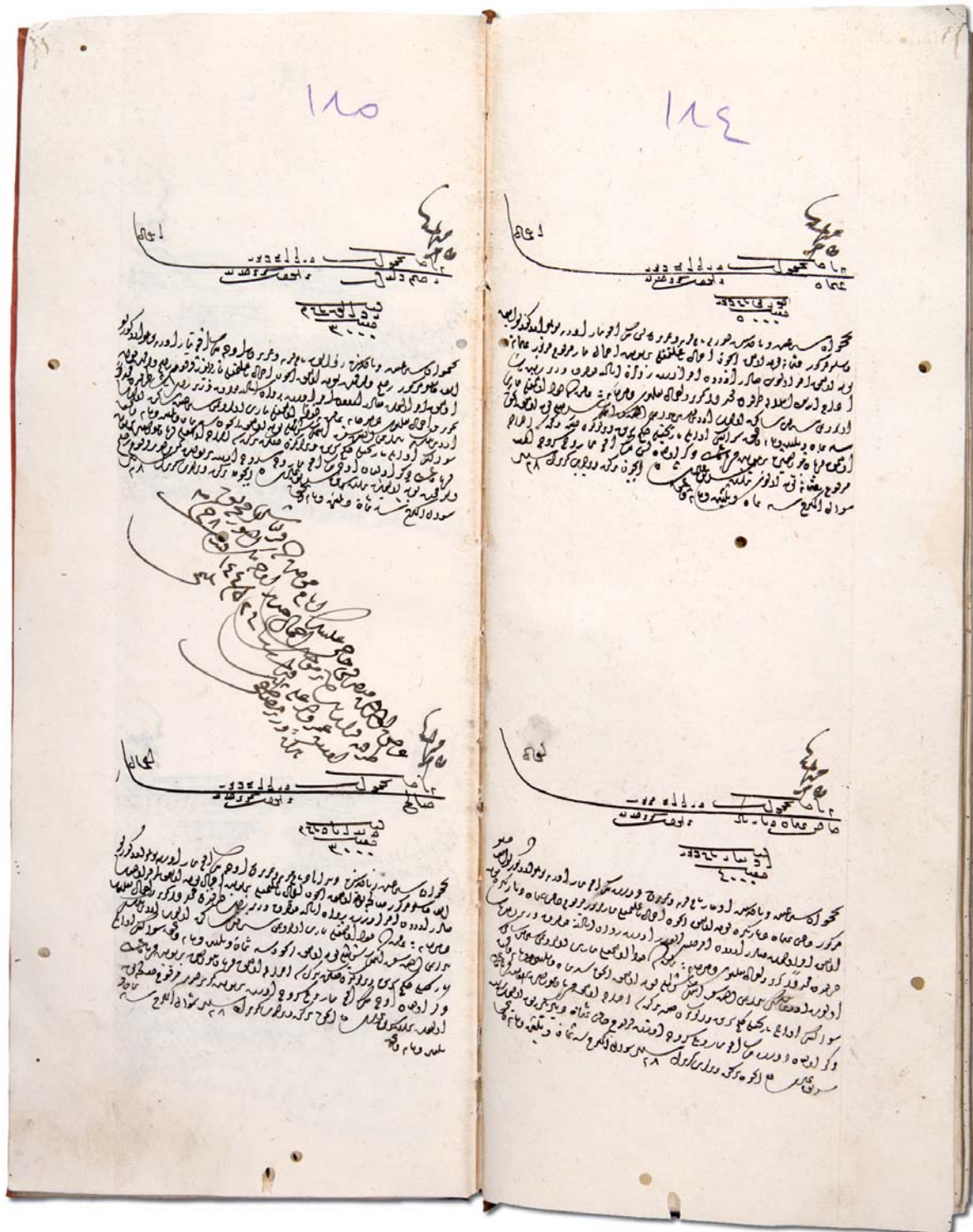
İcmâl
Nâhiye-i Nahçıvan der-livâ-i mezbûr [Revan]
Timar-ı Hüseyin Veled ber-müceb-i tahrîr-i
cedîd
Karye-i Deyr tâbi'-i mezbûr
Hâsıl: 3.500

Nahçıvan Sancağı'nda ve Nahiyesi'nde Deyr nâm karye ve gayrıdan üç bin beş
yüz akçe timar orta boy lu elâ gözlü açık kaşlı mezkûr Hüseyin'e tevcih olunmak için
icmâl bağlanmağla ber-müceb-i icmâl tevcih olunmak emr olunup sâdır olan emr-i
celîlül-kadr üzre Revan Eyâleti'ne mutasarrıf Vezir Receb Paşa tarafından mücedde-
den tahrîr ve icmâl bağlanup Defterhâne-i Âmire'de hıfz olunmağla timarı olduğu
sancakda sâkin olup alaybeyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla tevcih olunmak
içün sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf Şevvâli'nin evâili tarihiyle hükm-i şerîf ve-
rildikten sonra tezkiresi ihrâc olunmak fermân buyrulmağın ber-müceb-i fermân-ı âli
zıkr olunan üç bin beş yüz akçe timar vech-i meşrûh üzre ber-müceb-i tahrîr-i cedîd
merkûm Hüseyin'e tevcih olunup berât-ı şerîf-i âlişân için tezkire verildi.

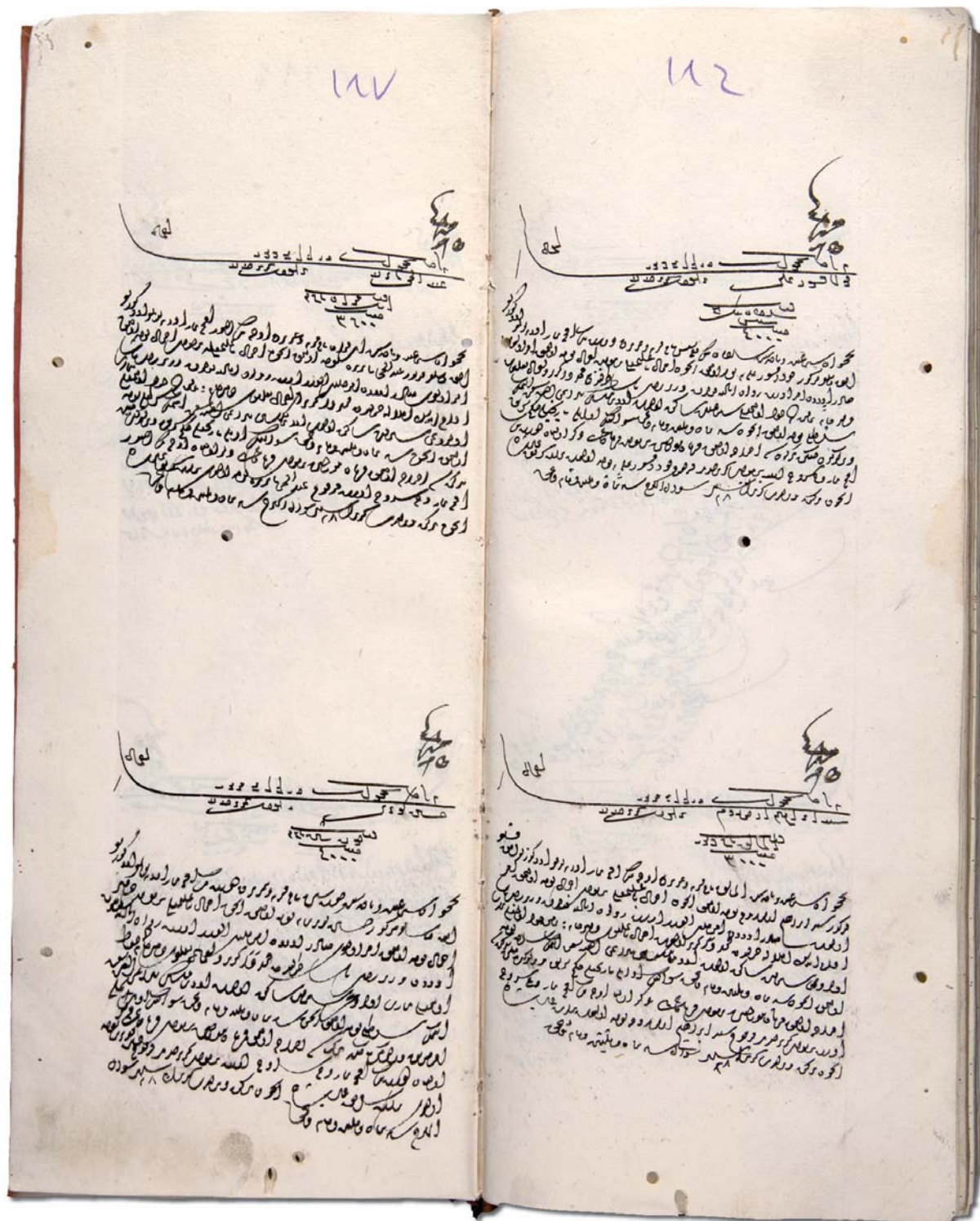
Tahrîren fî 28 şehri Şevvâli'l-mükerrem sene semân ve selâsin ve mi'e ve elf.

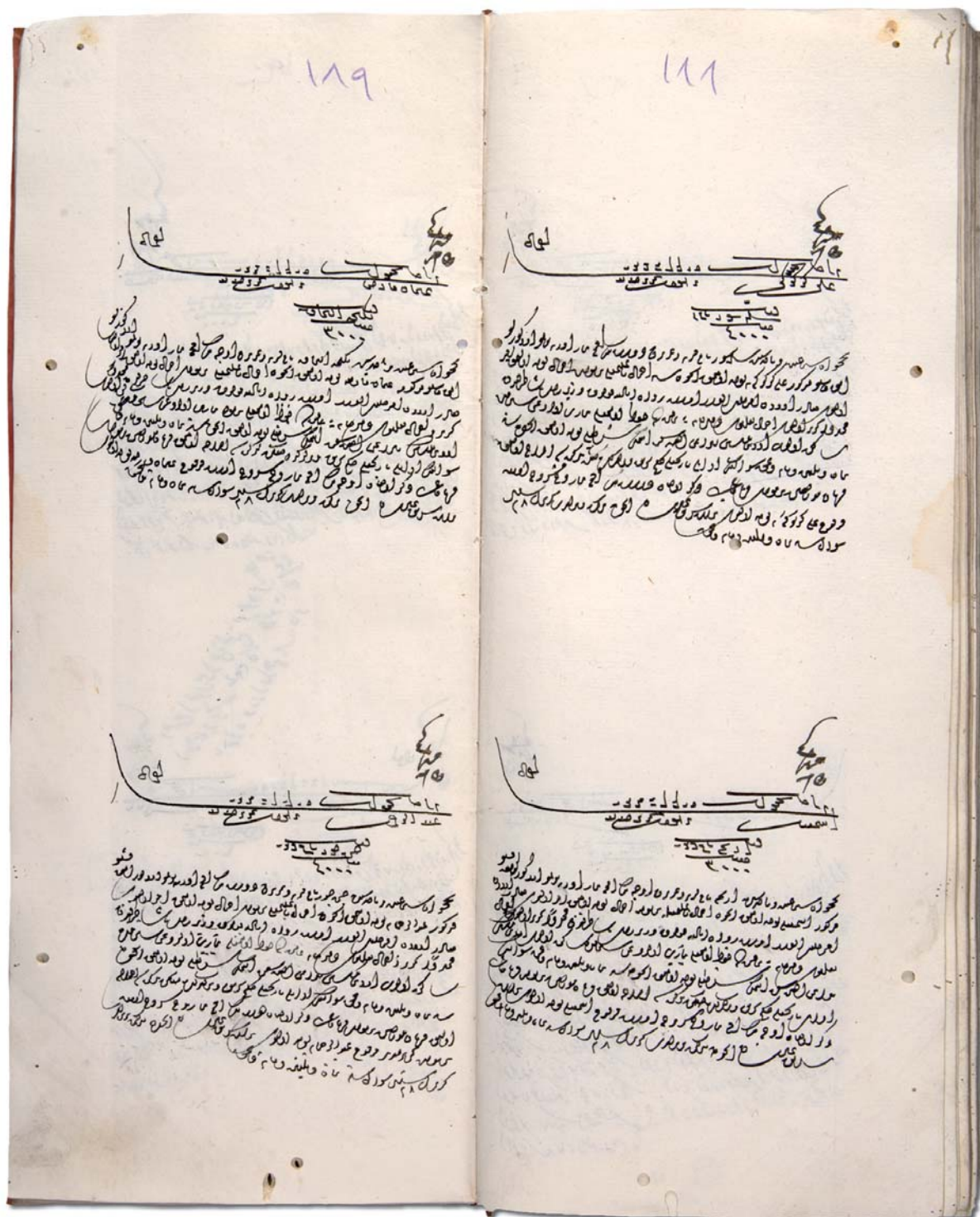
[28 Şevvâl 1138] / [29 Haziran 1726]

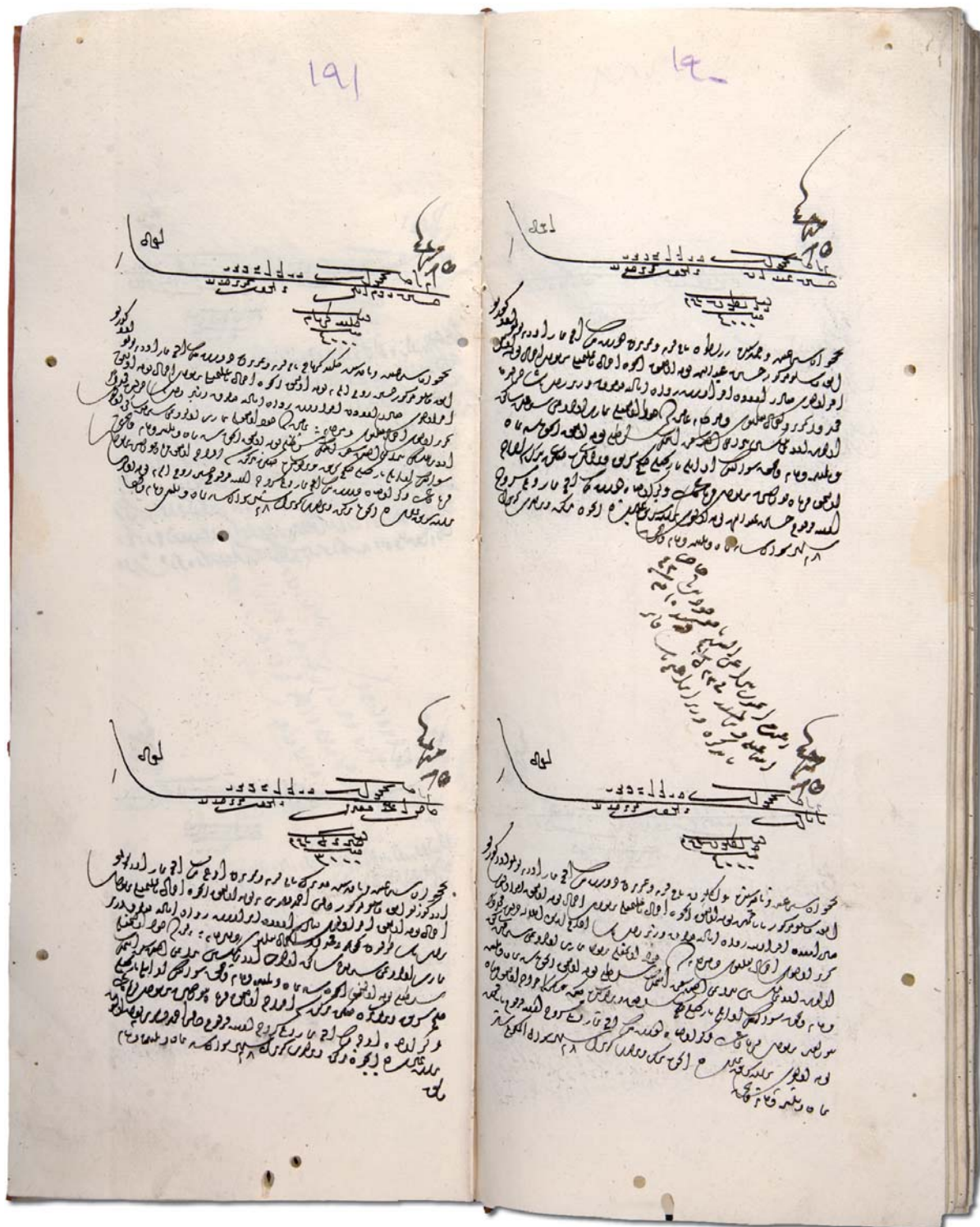

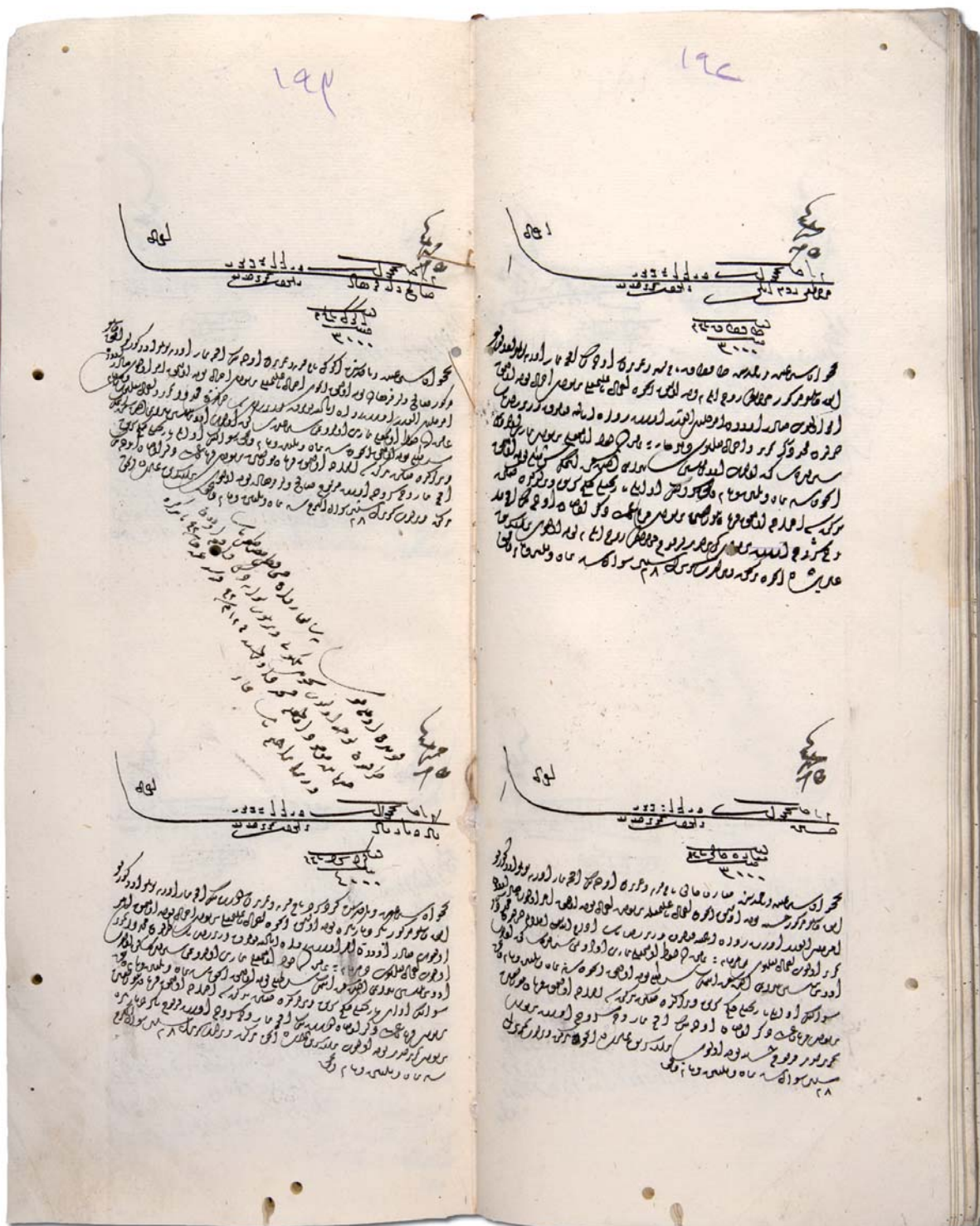

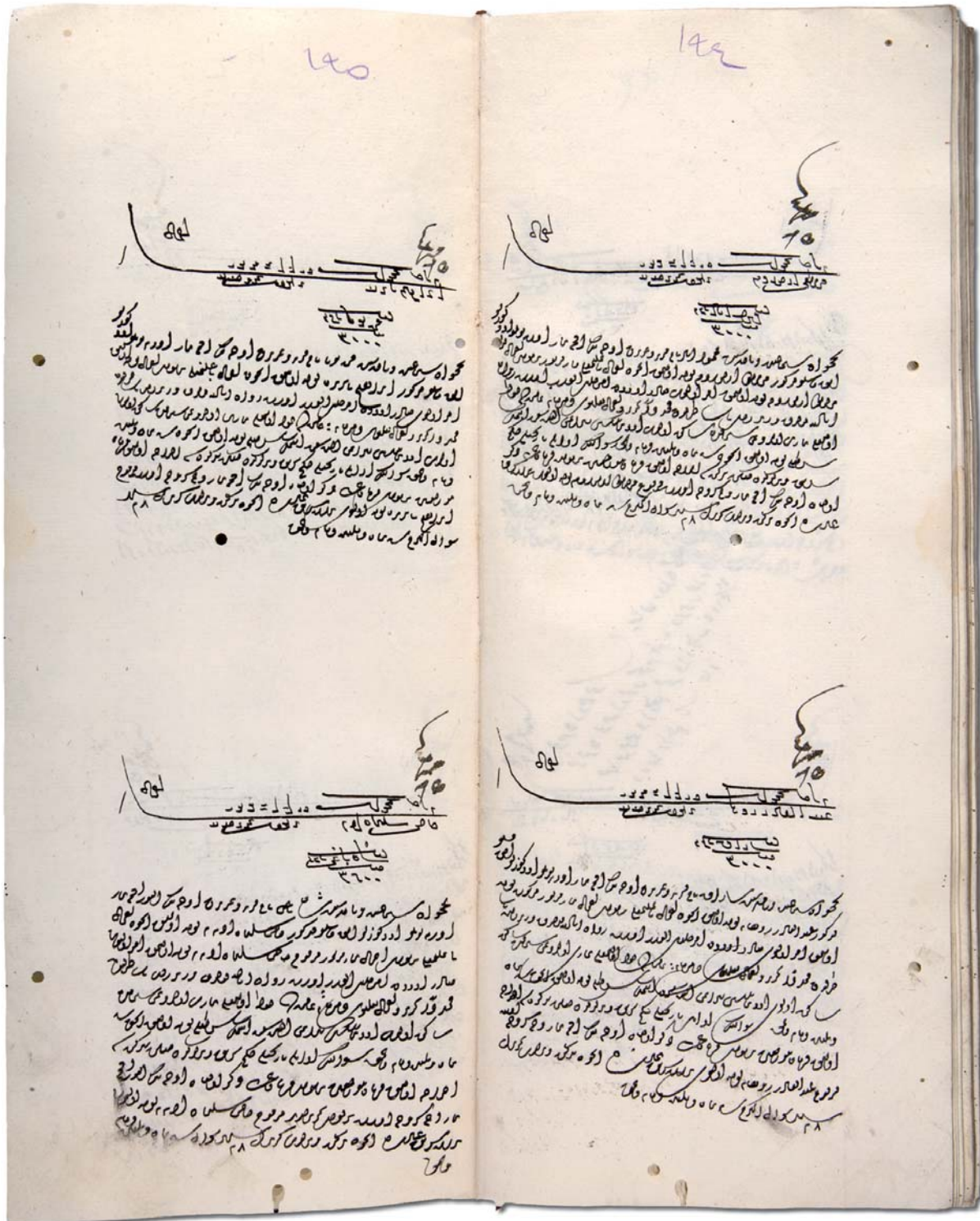

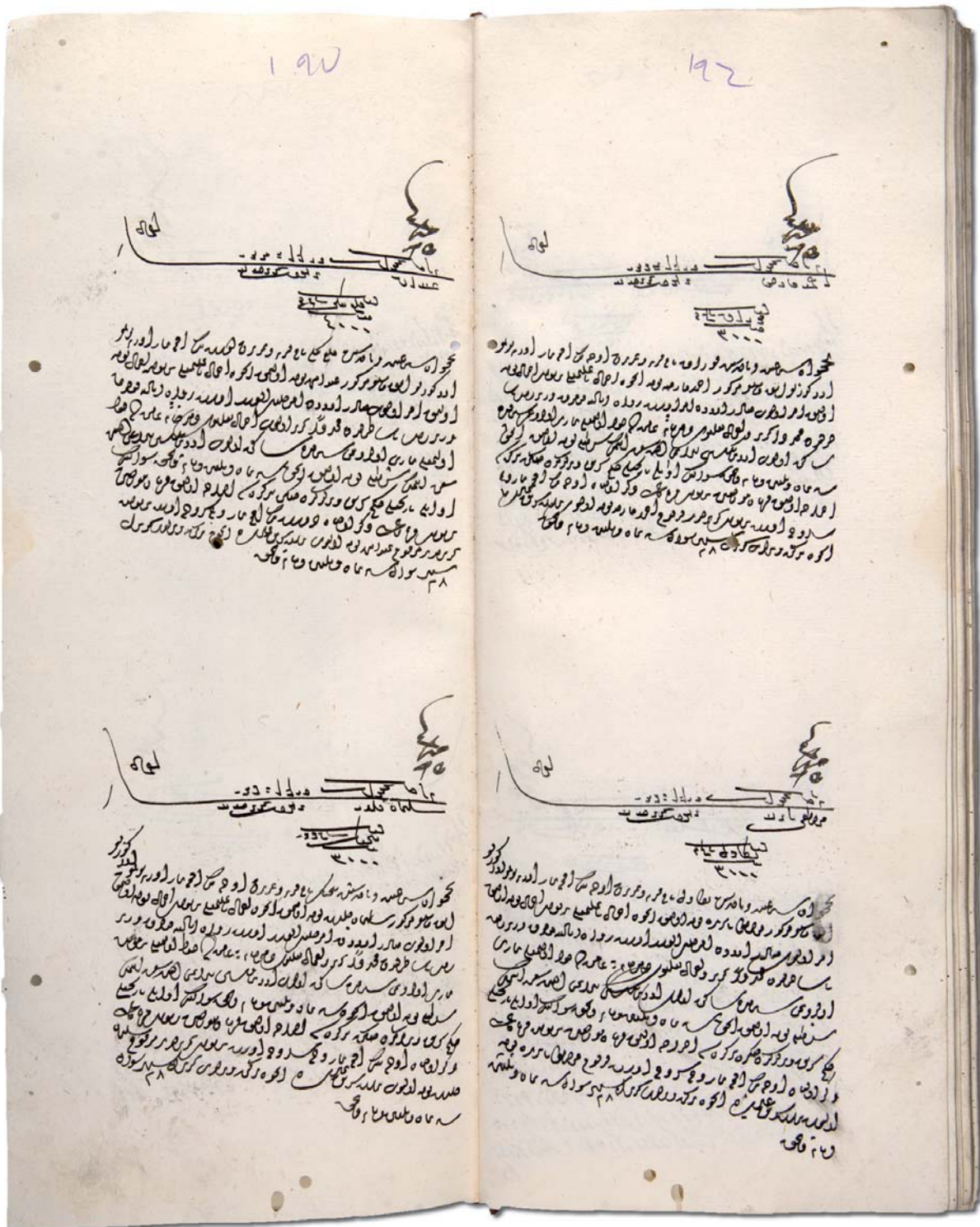

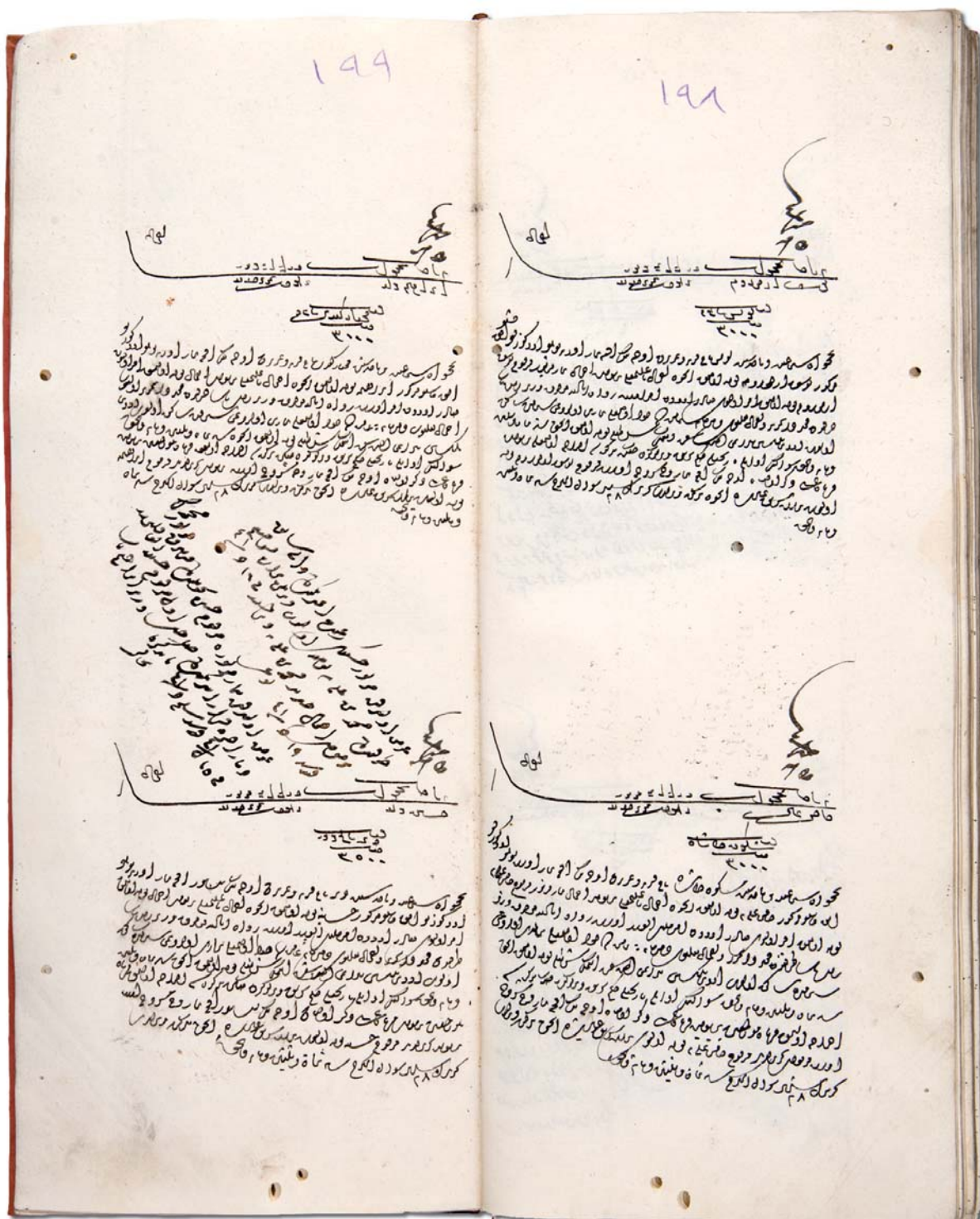

MAD, 6161/184_199

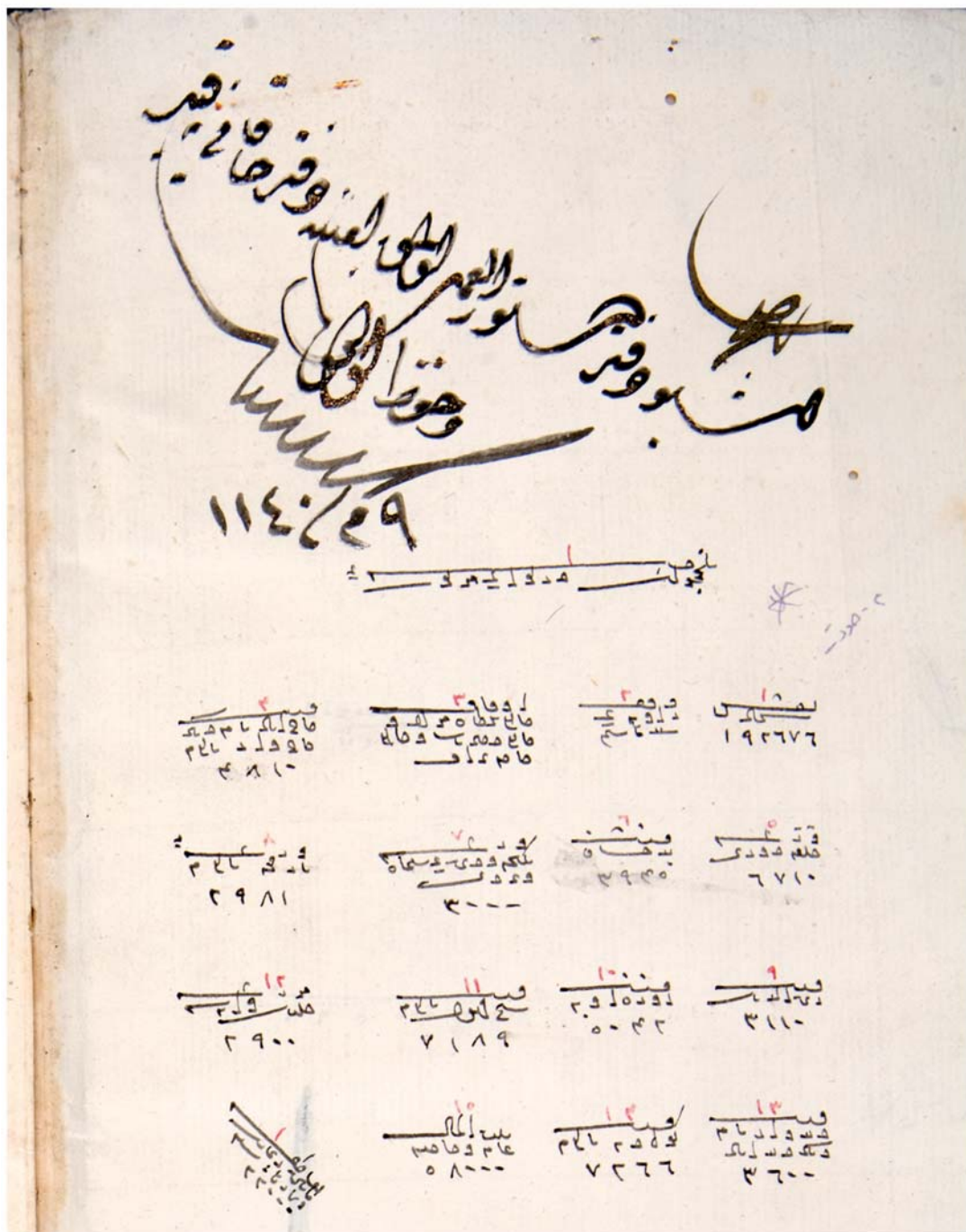
**NAHCIVAN NAHİYESİ'NDE BAZI KÖYLERDE BULUNAN ZAVİYE
VE CÂMİLER İLE MUKÂTAA, TİMAR VE ZEÂMET'İN TAHMİNİ
GELİRLERİNİ GÖSTEREN 1727 YILI İCMÂL KAYDI**

İşbu defter düstûru'l-amel olmak üzere Defter-i Hâkânî'ye kayıd ve hıfz olunmak buyruldu.

9. M. 1140

Nahiye i Nahçıvan der livâ i mezbûr			
1 Nefs-i şehir 192676	2 Vakf-ı Zaviye-i Seyyid Haşim	3 Evkâf-ı Câmî-i Sultan Murad ve Câmî-i Hızır Paşa ve Câmî-i Hacı Barak	4 Karye-i Hacıâbâd nâm-ı diğer Hacıvar tâbi-i mezbûr 4810
5 Karye-i Halkadüzü 6710	6 Karye-i Bedahşan	7 Karye-i Yenice ve Dîze-i Suphanverdi 3000	8 Karye-i Yarımca tâbi-i mezbûr 2981
9 Karye-i Zeynüddin 3110	10 Karye-i Uzunoba 5042	11 Karye-i Şeyh Mahmud 7189	12 Mezrea-i Halilharabesi 2900
13 Karye-i Dendvar nâm-ı diğer Dendâbâd 3600	14 Karye-i Gültepe 7266	Beytûlmâl-i âmme ve hâssa 58000	Mukataa-i mâbeyn-i zeâmet ve timarhâ Fî sene 22000

9. M. 1140 / [27 Ağustos 1727]

TT, 905

**NAHÇIVAN KADILIĞI'NA BAĞLI OLAN
ŞERUR KAZASI MAHKEMESİ'NE REVAN KADISININ
MÜDAHALESİNİN ÖNLENMESİ**

Sah

Mûcebince buyruldu

Mucebince ferman buyrulmak mercûdur.

Ed-dâ'î Abdullah

Ufiye anhu

Der-i devlet-medâr türâbına arz-ı bende-i bî-mikdar budur ki,

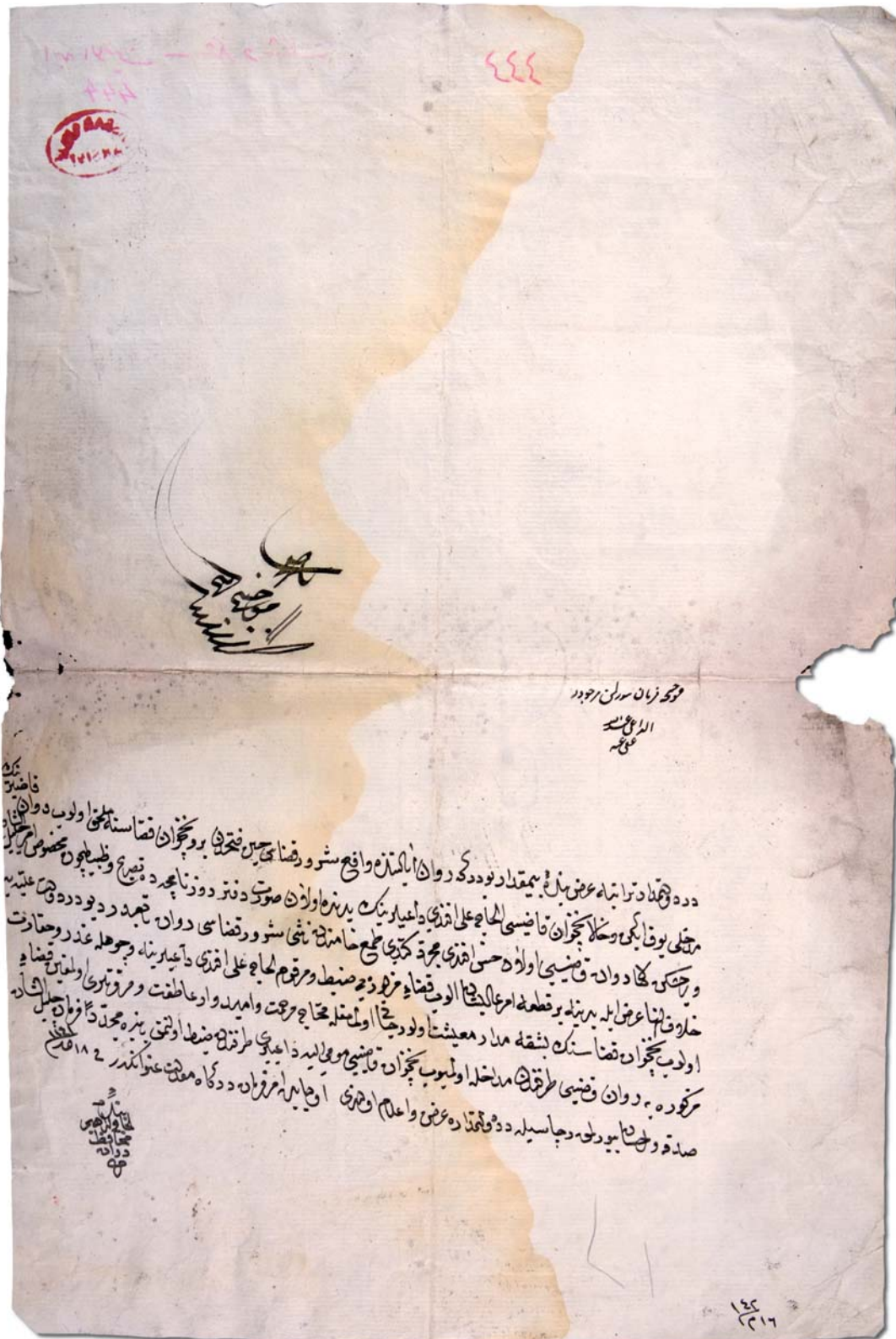
Revan Eyaleti'nde vâki' Şerur Kazası hîn-i fetihden beri Nahçıvan Kazası'na mülhak olup Revan kadılarının medhali yok iken ve hâlâ Nahçıvan Kadısı el-Hâc Ali Efendi dâ'îlerinin yedinde olan sûret-i defter-i ruznâmçede tasrîh ve zabt için mahsus emr-i celîlü's-şân verilmişken hâlâ Revan kadısı olan Hasan Efendi mücerred kendi tama'-ı hâmından nâşi "Şerur Kazası Revan'a tabi'dir" deyu Devlet-i Aliyye'ye hilâf-ı inhâ arz ile yedine bir kıt'a emr-i âlîşân alup kaza-i mezbûru zabt ve merkûm el-Hâc Ali Efendi dâ'îlerine vücûhla gadr ve hakaret olup Nahçıvan Kazası'nın başka medâr-ı maişet olur canı olmamağla muhtâc-ı merhamet ve ümid-vâr-ı âtîfet ve mürüvvetleri olmağın kaza-i mezkûreye Revan kadısı tarafından müdahale olmayıp Nahçıvan kadısı mûmâileyh dâ'îleri tarafından zabt olunmak bâbında müceddeden fermân-ı celîlü's-şân sadaka ve ihsân buyurulmak recasıyla der-i devlet-medâra arz ve ilâm olundu. Ol bâbda emr u fermân dergâh-ı ma'delet-unvânındır.

Fî 18 Za. 1141 / [15 Haziran 1729]

El-Hâc İbrahim

Muhafız-ı Revan

Hâlâ

İE. ŞKRT, 5/444

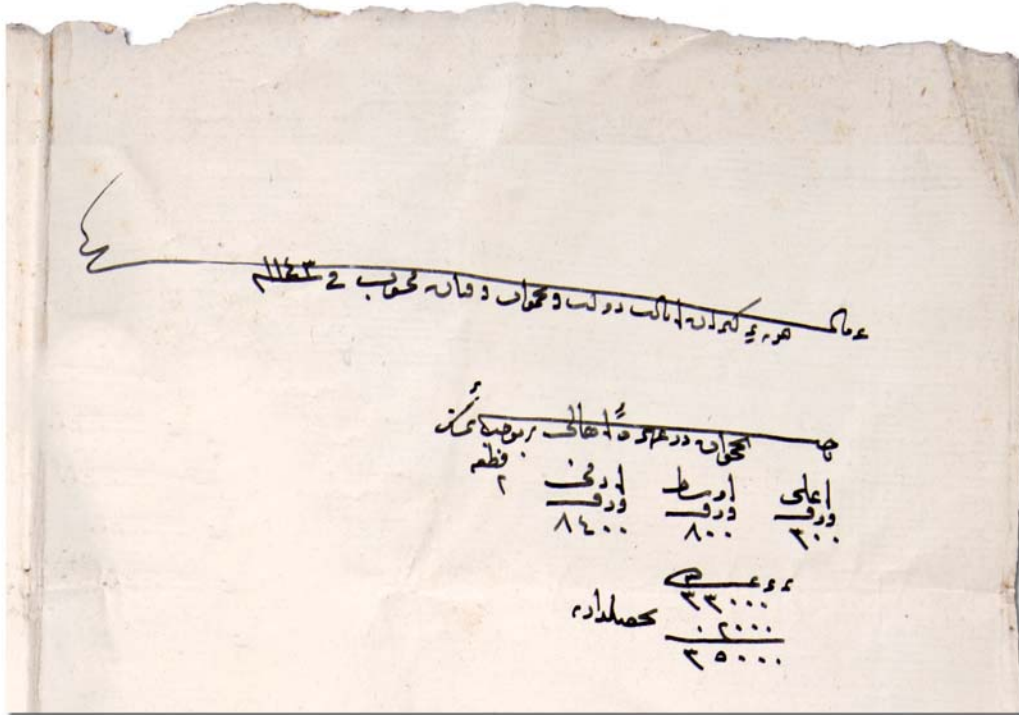

**NAHÇIVAN'DA
GAYRİMÜSLİMLERDEN ALINAN
CİZYE VERGİSİ VE ÖDEME ŞEKLİNİ GÖSTEREN KAYIT**

An-mâl-i cizye-i gebrân eyalet-i Revan ve Nahçıvan ve Kaban; Mahsûb fî 1143		
Nahiye-i Nahçıvan der-uhde-i ahali, ber-mûceb-i temessük Kıt'a : 2		
A'lâ Varak: 300	Evsat Varak: 800	Ednâ Varak: 8400
	Kuruş-ı esedî: 33.000 Tahsildâriye: 2.000 35.000	

1143 / [1731]

D. CMH. d, 26745

**NAHÇIVAN'DAN ERZURUM'A HİCRET EDEN SAHABE
CÂBİR BİN ABDULLAH SOYUNDAN OLAN ŞEYH HALİL VE
OSMAN EFENDİLERE ERZURUM GÜMRÜĞÜ'NDEN PARA TAHSİSİ**

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ'i-i kemîne budur ki

Revan eyâletinde Nahçıvan Kazası'na tâbi' Sisyan nâm karye sükkânından evvel-i fetihden ahd-i karîbe değin ashâb-ı güzîn *ridvânullâhi aleyhim ecma'in* hazerâtından Câbir bin Abdullah el-Ensârî Hazretleri'nin evlâd-ı pâk-zâtlarından sâkin ve mütemekkin olanlara hulefâ-i râşidînden ve Emeviyye ve Abbâsiyye mülûkları ve ale'l-husûs işbu devlet-i ebed-peyvend-i selâtin-i mâziye hazretlerinin taraflarından kaç defa azimet ve mansûrû'l-livâ ve muzafferden ale'l-a'dâ nusret-i Rabbânî birle teshîr-i bilâd-ı İran oldukca her birleri mikdârınca riâyet ve mazhar-ı ikrâm oldukları ecdâdlarının yedlerine verilen kavî ve şer'î temessükleri mücebince memâlik-i İran'da vâki' Sisyan Sancağı ve Urut ve Zengizor ve Mağancuk ve Güştasif ve Elbavet sancakları kıdvetü's-sulehâi's-sâlikîn Şeyh Halil Efendi ve Osman Efendi dâ'îlerinin ecdâdlarının müebbed maişet ve arpalıkları olmağla Acem tâifesi her bâr ihânet ve câr-yâr-ı güzîn için zikr olunan kadîmî temessüklü ekmeklerin adâvet-i dîniyeleri müştedde olmak hasebiyle üzerlerinden ref' ve gûna gûn cevri ü ezâlar edüp iki üç defa nâhiyeleri ve emvâl ve eşyâların bi'l-küllîye nehb ü gârât ve ricâl-i sâhib-i kemâllerine tu'me-i şemşîr ve nisvân ve sibyanların giriftâr-ı bend-i esîr edüp bir vechile tâb ü tüvânları kalmadığından terk-i diyâr ve emlâk ve akarların dîn-i mübîn uğruna bırakıp bi'zarûr diyâr-ı İslâm tarafına hicret ihtiyâr ve hâlâ Erzurum'da sâkin ve fakîrû'l-hâl ve perîşân-ı ahvâl ve evlâd-ı pâk-zâtlarından olan mûmâileyhim dâ'îlerinin ecdâdlarına hürmeten ve ahvâl-i perîşânlarına merhameten merâhim-i aliyye-i hüsrevânî ve in'âm-ı şehin-şâh-ı cihân-dârîden her birine Erzurum Gümrüğü'nden olmak üzere sedd-i ramak edecek nân para ümidiyle âsitâne-i merhamet-âşiyâna müteveccih ve âzim olmağın merâhim-i aliyye-i cihân-bânîden aksâ-yı bâ-temennâları sadaka ve ihsân buyrulmak ricâsıyla vâkı'-ı hâl bi'l-iltimâs der-i devlet-medâra arz ve i'âm olundu. Bâkî emr u fermân men lehü'l-emr hazretlerininindir.

Hurrîre fi'l-yevmi'l-hâmis aşer min Şa'bânü'l-mu'azzam li-sene selase ve seb'in ve mi'ete ve elf.

El-abdü'dâ'î li'd-Devleti'l-Aliyyeti'l-Osmâniyye
Osman el-kâdî bi-medinei Erzurum

İzzetlü Defterdâr Efendi

Merkûmân şâyeste-i merhamet olmalarıyla kendülere medâr-ı maâş olmak üzere on beşer akçe tevcih olunmak için otuz sağ akçenin mikdâr-ı senevîsi hesâb ve ne mikdâra bâliğ olur ise Erzurum Gümrüğü Mukâta'ası'na veyâhud ol havâlide münâsib bir âhar mukâta'aya zam ile yevmiye-i merkûmenin tevcih ve berât olunmasını telhîs eylesin deyü buyruldu.

Fî 29 Z. 1173

Devletli inâyetli merhametli veliyyü'n-ni'am kesîrû'l-kerem efendim, Sultanım hazretlerinin hâk-pây-i kimyâ-sây-i devlet ü ikbâllerine kemâl-ı darâat ve ibtihâl ve istikânet ve istizlâl ile rûy-ı ubûdiyet mâlîde ve cebîn-i rikkıyyet-sâyîden kılınıp lâzıme-i zimmet ve farîza-i liyâkatim olan devâmi-i ömr ü devlet ve ikbâl ve kıyâmi-i evc u menzilet ve iclâlleri da'vâtı bi-hulûsî'l-bâl edâ ve tetmîm ve ikmâl kılındığı zeylinde ma'rûz-ı abd-i kemîneleri budur ki;

Devletli inâyetli merhametli veliyyü'n-ni'am kesîrû'l-kerem efendim, Sultanım hazretleri memâlik-i İran'da vâki' Revan Eyâleti'nde Nahçıvan Kazası'na tâbî' Sisyan nâm karyede sâkin ve mütemekkin evlâd-ı Câbir bin Abdullah el-Ensârî *aleyhi rahmetü'l-Bârî* oldukları hasebiyle mülûk-ı Abbasî'den ve sâir mülûk-ı pâk-i' tikâd ve ale'l-husûs selâtîn-i mâziye-i i'zâm hazerâtı kuvvet-i şevket ve kudretleriyle mansûr ve muzaffer olduklarında cânib-i Saltanat-ı Aliyyelerinden her birleri âlâ-mikdârihim mazhar-ı ikram olduklarına bâ'is-i rakîme-i ubûdiyet Şeyh Halil Efendi ve Osman Efendi dâ'îlerinin yedlerinde senedâtları olup tâife-i A'câm Sünniyü'l-mezheb olanlara hıyâneten ashâb-ı güzîn evlâdından olduklarına ihâneten mutasarrıf oldukları nân pârelerin üzerlerinden ref' ve emvâl ve eşyâların nehb ü gârât ve nisvân ve sıbyânların esir ve giriftâr-ı bend-i hıyânet etmeleriyle sıyânet-i mezhepleri için mâl ve akar ve emlâklerin terk edip diyâr-ı İslâm'a azimet ve Erzurum'da sâkin fakîrû'l-hâl olmalarıyla ecdâd-ı izâmlarına hürmeten ve hâl-i perîşânlarına merhameten mûmâ-ileyhimâ dâ'îlerine Erzurum Gümrüğü'nden sedd-i ramak olacak vazife ihsânı ümidiyle hâk-i pâ-yi devletlerine rûy-mâl olduğu arz-ı hâle cesaret kılındı. İnşallâhu Te'âlâ tafsilen halleri yedlerinde olan i'lâm-ı şer'iyeden ma'lûm-ı devlet buyruldukda mes'ûllerine müsâ'ade-i aliyye-i veliyyü'n-ni'amâneleri mebzûl buyurulmak bâbında emr u fermân devletli inâyetli merhametli veliyyü'n-ni'am kesîrû'l-kerem efendim Sultânım hazretlerindir.

Mustafa
Vâli-i Erzurum

*Telhîsi mûcebince iki nefere on beşer sağ akçeden yevmiye
otuz akçe gümrük-i merkûmdan tevcih ve Anadolu Muhasebesi'ne
kayd ve başka başka beratları ve Başmuhasebe'ye ilmuhaberi verilmek buyruldu.
Harcları alınmaya deyu.
29 Z. [1]173 [12 Ağustos 1760]*

Arz-ı bendeleridir ki

Ashâb-ı güzîn, *ırdvânullâhi Te'âlâ aleyhim ecma'in* hazerâtından Câbir ibni Abdullah el-Ensârî radiye anhü'l-Bârî hazretlerinin evlâd-ı pâk-zâtları fi'l-asl memâlik-i İran'da eyâlet-i Revan'da vâki' Nahçıvan kazasına tâbî' Sisyan nâm karyede ikâmet ve tavattuna rağbet eylemelerinden nâşî ezmân-ı sâlifede devlet-i Emeviye ve Abbâsiye mülûkleri taraflarından karye-i merkûme kendülere temlik ve in'âm ve ale'l-husûs Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l- istimrârın cânib-i İran'a azimet-i mansûrül-livâ ve muzaffer-i ale'l-a' dâ-yı nusret-i Rabbânî birle teshîr-i bilâd-ı İran eyledikleri esnâda dahi her birleri mazhar-ı nevâziş ve ikrâm olduklarına yedlerinde olan senedât delîl-i kâfi olup bu avânda evlâd-ı müşârünileyhden Şeyh Halil ve Osman Efendi ecdadlarının müebbed maişetleri olan karye-i merkûmede ikâmet üzere iken tâife-i Sürhser her bâr kendülere ihânet ve adâvet ve gûna gûn cevri u eziyet ve iki üç defa emvâl ve eşyâların nehb ü gâret ve nisvân ve sıbyânların giriftâr-ı bend-i esir edip bir vechile tâb ü tüvânları kalmadığından dîn-i mübîn uğruna hân mânları terk ve bilâd-ı İslâma hicret ve hâlâ Erzurum'da ikâmet etmeleriyle merkûmân fakirül-hâl ve perîşânül-ahvâl olduklarına binâen ecdâd-ı i'zâmlarına hürmeten ve kendülere merhameten avâtıf-ı aliyye-i hazret-i cihan-dârîden Erzurum Gümrüğü malından sedd-i ramak edecek mikdârı yevmiye ta'yîn olunmasını hâlâ Erzurum Valisi Vezîr-i Mükerrerrem Saâdetli Mustafa Paşa hazretleri işbu memhûr mektûblarıyla tahrîr ve imhâ ve Erzurum kadısı efendi dahi arzıyla keyfiyeti ifâde ve inhâ ederler.

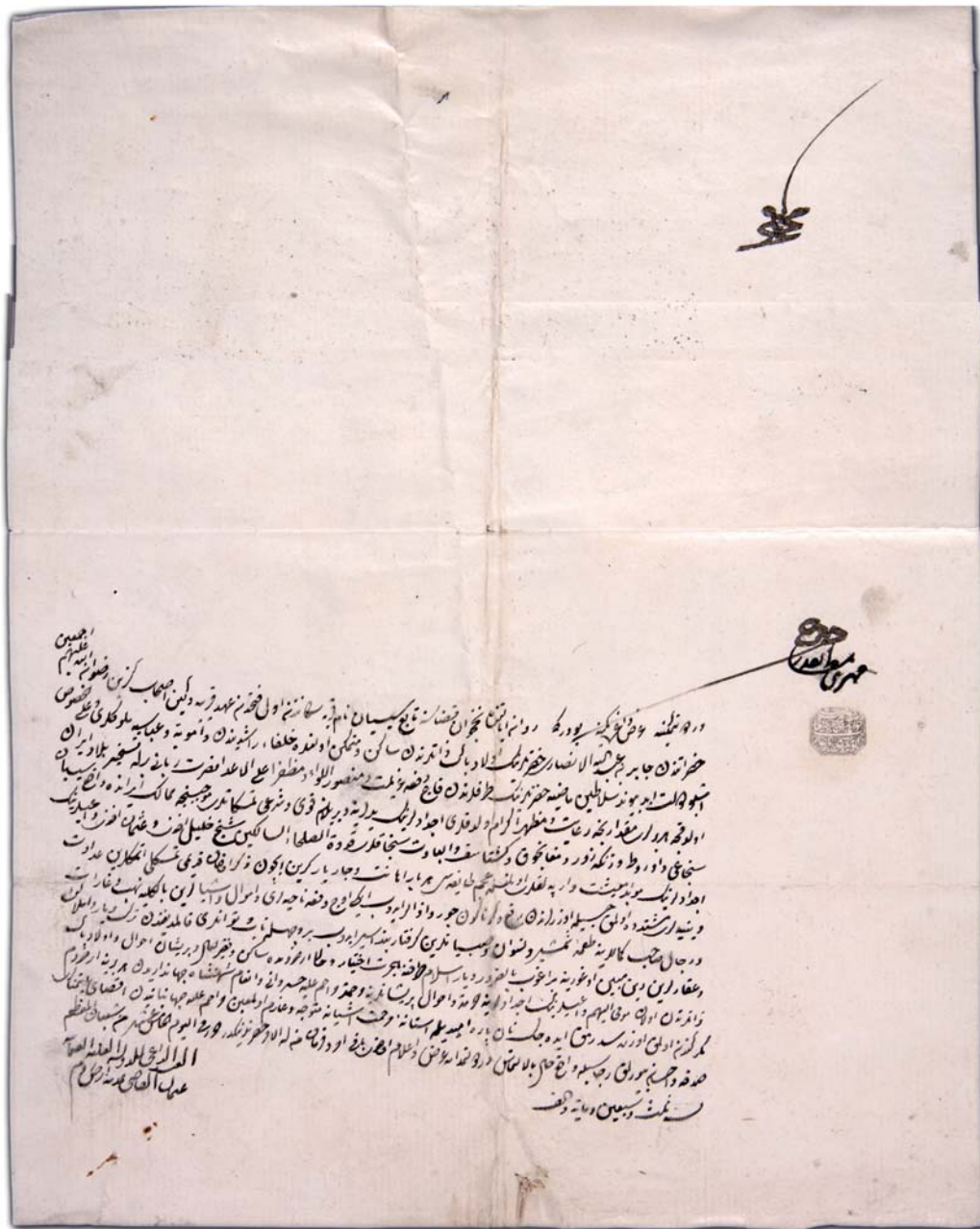
Merkûmân şâyeste-i merhamet olmalarıyla kendülere medâr-ı maaş olmak üzere on beşer akçe tevcih olunmak için otuz sağ akçenin mikdar-ı senevîsi hesab ve ne mikdara bâliğ olur ise Erzurum Gümrüğü Mukâta'ası'na veyâhud ol havâlide münâsib bir âhar mukâta'aya zam ile yevmiye-i merkûmenin tevcih ve berât olunması telhîs olunmak bâbında fermân-ı âlîleri sâdır olmağın iki nefere on beşer sağ akçeden otuz akçenin senevîsi Anadolu Muhâsebesi'nden hesâb etdirildikde seksen sekiz buçuk kuruş etmekle ol havâlide Erzurum Gümrüğü Mukâta'ası'ndan gayri münâsibi olmayıp cüz'iyât makûlesi olmakdan nâşî seneviyye-i mezkûre gümrük-i merkûm malına zam birle tevcihi münâsib olduğu ma'lûm-ı devletleri buyruldukda sudûr eden fermân-ı âlîleri mûcebince yevmiye-i mezkûrun senevîsi olan meblâğ-ı mezbûr seksen sekiz buçuk kuruş yetmiş üç senesinden itibâr ile Erzurum Gümrüğü malına zam ve tahmîl ve berâtları tarihinden vazifeleri verilmek şartıyla zamime-i mezkûre mukâbili zikr olunan iki nefere on beşer sağ akçeden yevmiye otuz akçe

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

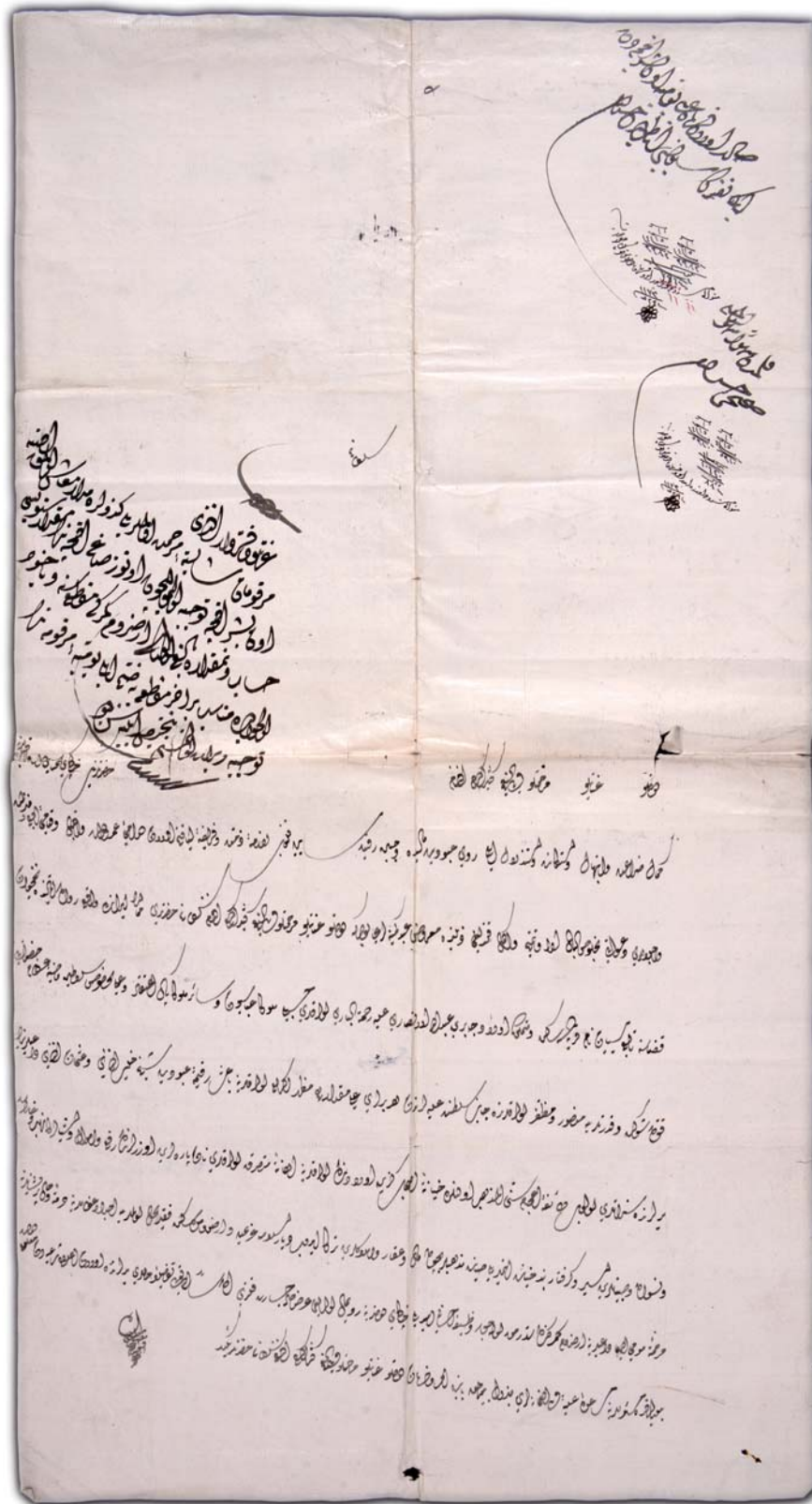
Erzurum Gümrüğü malından almaları üzere tevcih ve Anadolu Muhâsebesi'ne kaydolunup başka başka berâtları ve Başmuhâsebe'ye ilmuhaberi verilmek bâbında fermân devletli inâyetli Sultanım hazretlerindir.

[12 Ağustos 1760]

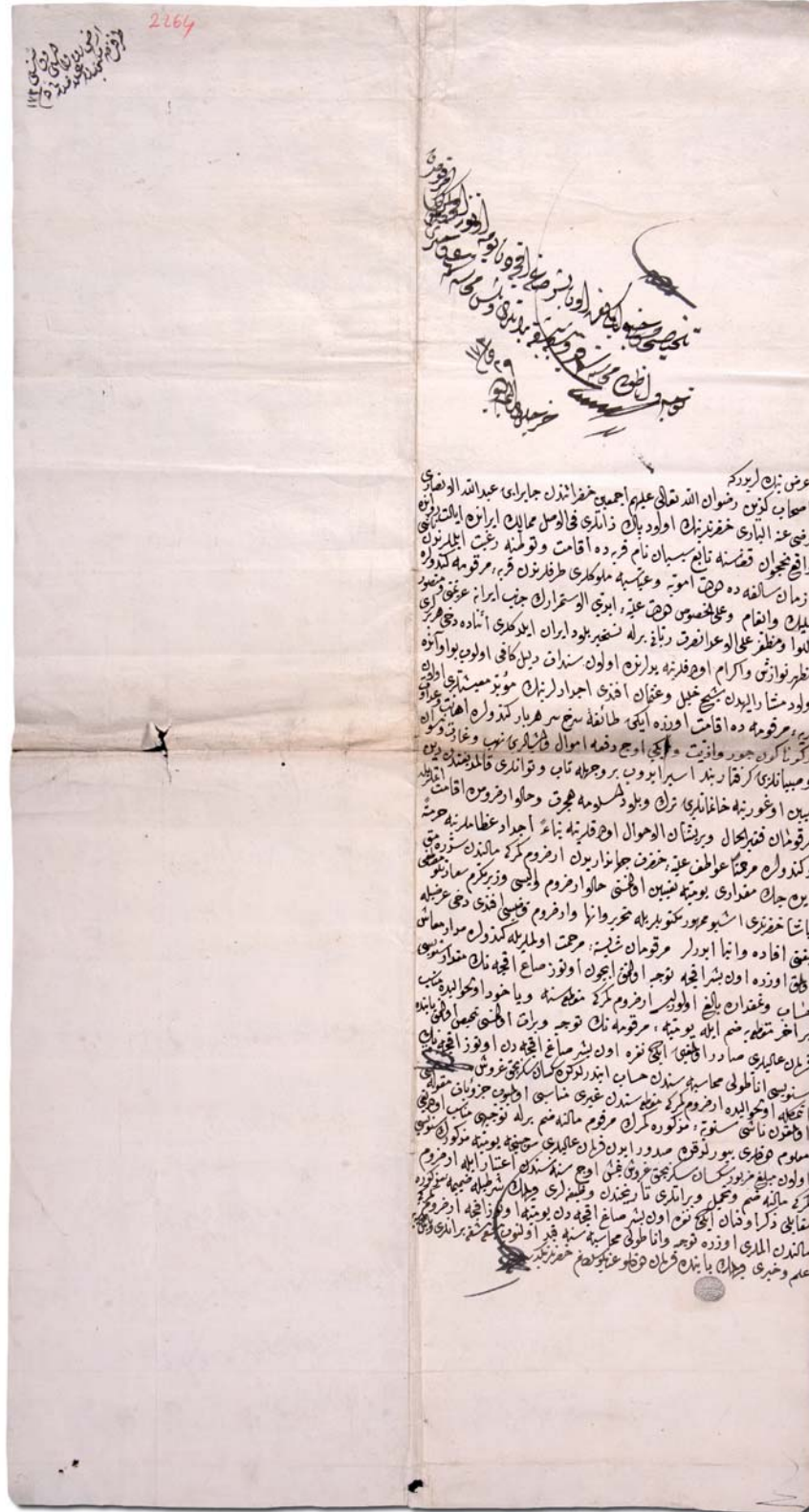
Mühür

C. ML, 2264

GÜRCÜ VE RUSLARIN BİRLİKTE NAHCIVAN'A YAPTIĞI SALDIRILARIN PÜSKÜRTÜLMESİ

*Şuşa ve Gence ve Karabağ Hanı olan İbrahim Halil Han kulları tarafından
mu'temed ve mü'temeni Mirza Muhammed Efendi risâletiyle işbu mâh-ı
Zilhicce-i Şerîfenin on üçüncü gününde cânib-i bendegîye vürûd eden
bir kıt'a mektublarının ba'de'l-elkâb aynı suretidir*

Hazret-i Âlimü's-sır ve'l-hafiyâyâta zâhir ü rûşendir ki, eğerçi nev-ber-i fevâkih dîdâr-ı şerîflerinden tahazzüz ü telezzüz mukayyed ü rû-merzûk olmamış ve lâkin zât-ı bâ-berekât-ı pür-güzîde sıfatları midhat ve menkabet- birle reh-güzâr-ı sâmi'adan saray-ı fu'âd-ı muhabbet-bünyâda dahil oldukca merdüm-i bâsıra intizâr-ı idrak-i şeref-vasl-ı rusül ü resâilleriyle şâh-râh-ı müvâlât üzre evkât ü saât geçirir iken Padişah-ı âlem-penâhın *halledallâhü mülkehû* hâtır-ı derya-mukâtırılarından cûybâr-ı füyûzât cereyân edip şâmil-i şâhsâr-ı ümid ü recâ olup fermân-ı vâcibü'l-iz'ân matla'-ı ma'deletden ke's- şemsi's-şârik tâli' ve bârik bulup Kapucıbaşı sa'âdetli fetânetli Mehmed Salih Bey sahâbetiyle muhlis-i bî-riyâlarına ve havânîn-i Azerbaycan'a ve Dağıstan'a bu sene-i mübârekede nûr-vusûl-i efsân edip mazmûn-ı merhamet-makrûnu bu nev' iledir ki, muhlis-i bî-riyâ ve havânîn-i Azerbaycan ve Dağıstan bi'l-külliyeye pâdişâh-ı âlem-penâhın dâ'ire-i itâ'atında cây-gir ve memâlik-i Rûm cümlesinden mahsûb ü ma'dûd ü mensûb ve serhadd ü sügûr paşalarıyla müttehid ü müttefik olup mâbeynlerinde tarîk-ı rusül ü resâ'il kat' olmayıp birbirinin ahvâl ü akvâline muhbir ve muttali' ve her gâh kefare-i fecere a'nî Gürciyye ve Urusiyye İrakli Han hükmü ile hurûc edüp ahali-i İslâmdan bir semtine ve bir cihetine şerri ve zarri erişse difâ'ında ve cihâdında birbirine mu'în ü müsta'în olmağı vâcib bileler. Binâen-alâ-hâzâ muhlis-i lâ-reybleri ve havânîn-i Azerbaycan ve Dağıstan atı'u'llâhe ve atı'u'r-resûle ve üli'l-emri minküm mücebince işbu emre mutî' u münkâd ve sâlik-i mesâlik-i gazavât [ve] tarîk-ı difâ' ve'l-cihâd olmuşlar. Elhamdülillâh ve'l- minne ve malûm-ı şerîfleri ola ki, İrakli Hân-ı mesfûr küffâr-ı Gürciyyeden ve Urusiyyeden bir cem'-i kesîr cünûd-ı merdûd İrvan semtine irsâl edip ve çün ahali-i İrvan küffâr-ı Gürciyye[ye] tâbî'dir, anınl[a] müttefik olup ve mütâba'at edip hulâsatü'l-keîlâm sekiz bin nefer Gürciyyeden ve Urusiyyeden ve İrvandan icmâ' edüp Nahçıvan beldesi üzre hurûc edüp katl ü gâret-i İslâma kâsd etdikde muhlis-i bî-riyâları difâ' için koşun

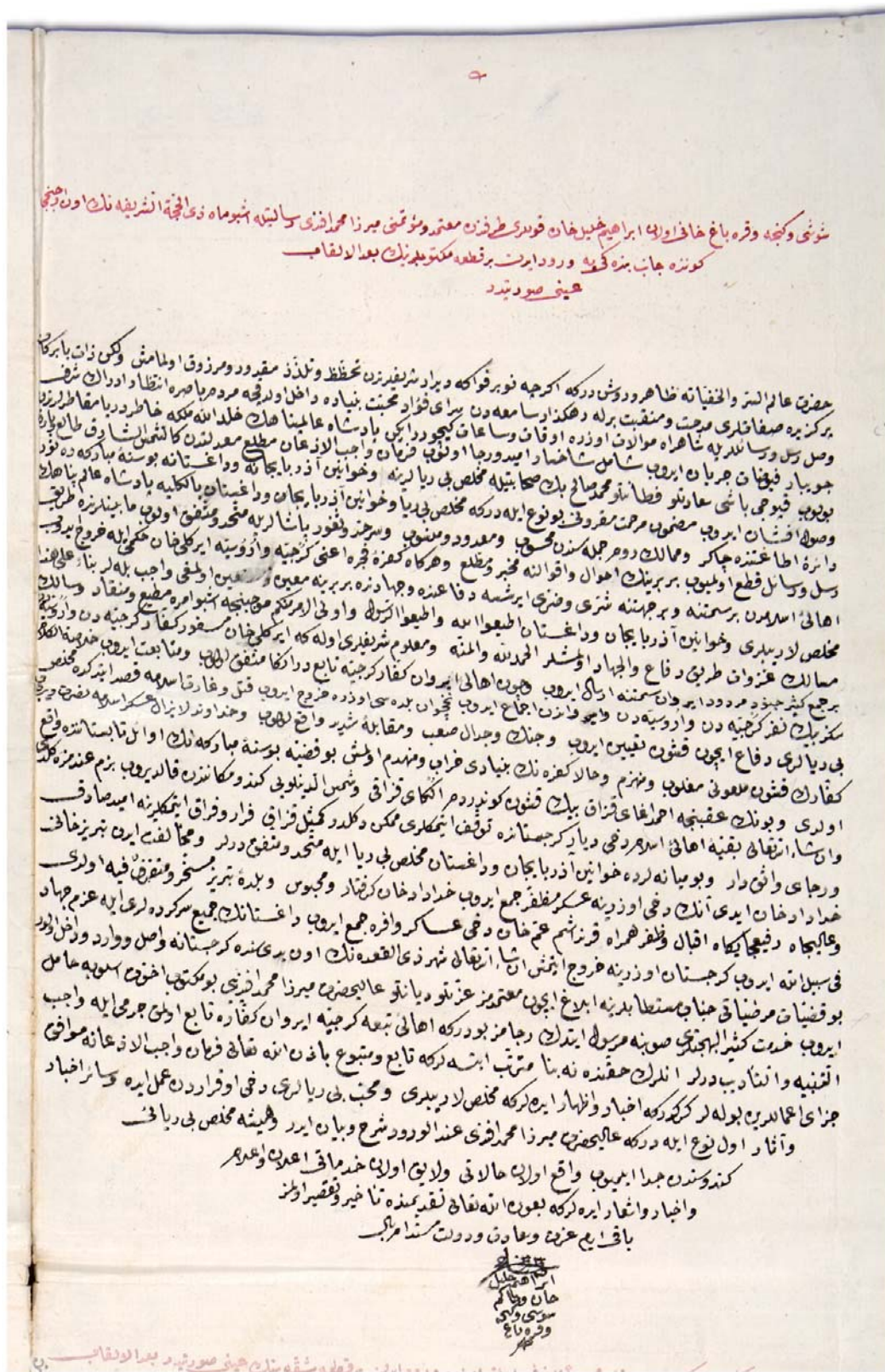
ta'yîn edip ve ceng ü cidâl-i sa'b ve mukâbele-i şedîd vâkî' olup ve Hudâvend-i lâ-yezâl asker-i İslâma nusret verüp küffârın koşun-ı mel'ûnu mağlûb ü münhezim ve hâlâ keferenin bünyâdı harâb ü münhedim olmuş bu kazıyye bu sene-i mübârekenin evâ'il-i tâb-istânında vâkî' oldu ve bunun akabince Ahmed Ağa-yı Kazak bin koşun gönderdim ülke-yi Kazak'ı ve Şemseddinli'yi kendi mekânından kaldırıp bizim indimize geldi ve inşâ'allâhü Te'âlâ bakıyye-i ahali-i İslâm dahi diyâr-ı Gürcistan'da tevakkuf etmekleri mümkün değildir, ke-misl-i Kazak firâr u firâk etmeklerine ümîd-i sâdik ve ricâ-yı vâsık var ve bu miyânelerde havânîn-i Azerbaycan ve Dağıstan muhlis-i bî-riyâ ile müttehid ü müttetikdirler ve muhâlefet eden Tebriz Hanı Hudâdâd Han idi. Onun dahi üzerine asker-i muzaffer cem' edip Hudâdâd Han giriftâr ü mahbûs ve belde-i Tebriz musahhar ve müteferrikun-fîh oldu ve âlî-câh refî'-cây-gâh ikbâl ü zafer-hemrâh karındaşım Ammi Han dahi asâkir-i vâfire cem' edip Dağıstan'ın cem' sergerdeleri ile azm-i cihâd-ı fî-sebîlillâh edip Gürcistan üzerine hurûc etmiş. İnşâ'al-lâhu Te'âlâ şehir-i Zilkade'nin on yedisinde Gürcistan'a vâsıl ve vârid ve dahil olur. Bu kazıyyât-ı marziyyâtı cenâb-ı müstetâblarına iblâğ için mu'temedimiz izzetli diyânetli âlî-hazret Mirza Muhammed Efendi bu mektûb-ı uhuvvet-üslûba hâmil edip, hizmet-i kesîrû'l-behcetleri savbına mersûl etdik. Ricâmız budur ki, ahali-i teba'a-i Gürciyye-i İrvan küffâra tâbî' olmak cürmü ile vâcibü't-tenbih ve't-te'dibdirler. Anların hakkında ne binâ müterettib etseler ki tâbî' ve metbû' bi-iznillâhi Te'âlâ fermân-ı vâcibü'l-iz'âna muvâfık cezâ-yı a'mâllerin bulalar gerekdir ki, ihbâr ve izhâr edeler ki, muhlis-i lâ-reybleri ve muhibb-i bî-riyâları dahi o karardan amel ede. Vesâir ahabâr ve âsâr ol nev' iledir ki âlî-hazret Mirza Muhammed Efendi inde'l- vürûd şerh u beyân eder ve hemîşe muhlis-i bî-riyâi kendüsünden cüdâ eylemeyip vâkî' olan hâlâtı ve layık olan hidemâtı i'lân ü i'lâm ve ihbâr ü iş'âr edeler ki, bi-avnillâhi te'âlâ takdîminde te'hîr u taksir olmaz. Bâkî, eyyâm-ı izzet ü sa'âdet-i devlet müstedâm bâd.

3 R. 1201 / [23 Ocak 1787]

İbrahim Halil

Han ve Hâkim-i Şuşa ve
Gence ve Karabağ

HAT, 17/739

DAĞISTAN VE AZERBAIJAN NAHÇIVAN HANLIKLARININ BİRBİRLERİYLE, RUS VE GÜRCÜLERLE OLAN MÜNASEBETLERİ

Şuşa ve Gence ve Karabağ Hanı İbrahim Halil Han'dan bu esnada Mirza Muhammed Efendi ve Ahmed Ağa nâm âdemleri ile Erzurum ve Çıldır valilerine ve Kars muhafızına ve Bayezid mutasarrıfına tevârüd edip müşâr ü mûmâileyhim taraflarından dahi Dersaâdet'e takdim olunan han-ı mûmâileyhin arızalarının ve ona dair müşâr ü mûmâileyhimin tahrirâtlarının hulâsasıdır.

Fi 9 M. 1202

Müşâr ü mûmâileyhim isticlâb-ı havâdis ü ahibâra ve Azerbaycan ve Dağıstan'ın tahkik-i ahvâllerine itina ve dikkat üzere olduklarından bahisle bu def'a mûmâileyh İbrahim Halil Han'ın vârid olan arızaları manzûr-ı âlî olmak için Dersaâdet'e arz u takdîm olunduğun müşâr ü mûmâileyhim vârid olan tahrirâtlarında tahrîr ederler.

*Şuşa ve Gence ve Karabağ Hanı mûmâileyh İbrahim Halil Han tarafından
Serasker-i müşârünileyhe vârid olan tahrirâtın sureti hulâsasıdır.*

Kapıcıbaşı Mehmed Sâlih Bey sahâbetiyle gerek hân-ı mûmâileyhe ve gerek havânîn-i Azerbaycan ve Dağıstan'a, bu sene-i mübarekede gönderilen fermân-ı vâcibü'l-iz'ânda gerek mûmâileyh ve gerek havânîn-i Azerbaycan ve Dağıstan'a bi'l-külliyeye Padişah-ı âlem-penâhın daire-i itâatında câ-gir ve memâlik-i Rûm cümlesinden mahsûb ü ma'dûd ü mensûb ve serhad ü sügûr paşalarıyla müttehid ü müttefik olup mâbeynlerinde tarîk-ı rusûl ü resâil kat' olmayıp birbirinin ahvâl ü akvâline muhbir ve muttâlî' ve hergâh kefare-i fecere yani Gürcîye ve Rusya İrakli Han hükmü ile hurûc edip, ahali-i İslâmdan bir semtine ve bir cihetine şerri ve zararı erişse difâ'ında ve cihâdında birbirine mu'în ü müsta'în olmak vâcibeden idiği tasrîh u beyân olunmağla binâen-âlâ-hâzâ gerek hân-ı mûmâileyh ve gerek havânîn-i sâ'ire-i mûmâileyhim atı'ul'lâhe ve atı'u'r-resûle ve üli'l-emri minkûm nass-ı şerîfi üzere işbu emre mutî' u münkâd ve sâlik-i mesâlik-i gazâ vü cihâd olmuşlar olduğun.

Mesfûr İrakli Han küffâr-ı Gürcîye'den ve Rusya'dan bir cem'-i kesîr cünûd-ı merdûd İrvan semtine irsâl edip, ahali-i İrvan küffâr-ı Gürcîye tâbi' olmak hasebiyle

ana mütâba'at edüp hulâsa-i kelâm sekiz bin nefer Gürciye ve Rusya ve İrvan'dan ictimâ' birle Nahçıvan beldesi üzerine hurûc edip katl ü gâret-i İslâm'a kasd etdikde han-ı mûmâileyh, def'leri için koşun ta'yin edip ve ceng ü cidâl-i sa'b ve mukâbele-i şedîde vâki' olup bi-hamdihî te'âlâ asâkir-i İslâm mansûr ve küffârın koşun-ı mel'ûnu mağlûb ü münhezim ve kefare bünyâdı harab ü münhedim olup, bu kazıyye bu sene evâ'il-i tâb-istânında vâki' olmuş olduğun.

İşbu vak'anın akabince han-ı mûmâileyh Ahmed Ağa'yı gönderip, ülkâ-yı Kazak ve Şemseddinlü'yü kendü mekânından kaldırıp han-ı mûmâileyh indine gelmiş olduğu ve inşâallâhu Te'âlâ bakıyye-i ehl-i İslâm dahi diyâr-ı Gürcistan'da tevakkuf etmeleri mümkün olmayıp Kazak misillü firar etmeleri me'mûl olduğun.

Havânîn-i Azerbaycan ve Dağıstan, hân-ı mûmâileyh ile müttehid ü müttefik olup han-ı mûmâileyhe muhalefet eden Tebriz Hanı Hüdâdâd Han olmakdan nâşi onun dahi üzerine asker-i muzaffer cem' olunup, Hüdâdâd Han giriftâr ü mahbus ve belde-i Tebriz müsahhar olmuş olduğun.

Hanân-ı Dağıstan'dan Ammi Han dahi asâkir-i vâfire cem' edip, Dağıstan'ın cem' sergerdeleriyle azm-i cihad edip Gürcistan üzerine hurûc etmiş olmağla, inşâallâhu Te'âlâ şehir-i Zilkade'nin on yedisinde Gürcistan'a vâsıl ve dahil olmuş olduğun.

Bu kazıyyât-ı marziyyâtı müşâr ü mûmâileyhime iblâğ için mu'temedi mûmâileyhimâ Muhammed Efendi ve Ahmed Ağa'yı göndermiş olduğu beyânıyla ahali-i tebe'a-i Gürciyye-i, İrvan küffâra tâbi' olmak cürmüyle vâcibü't-te'dîb olup, onların hakkında ne iktizâ eder ise tâbi' ve metbû' bi-iznillâhi te'âlâ fermân-ı vâcibü'l-iz'ân'a muvâfık cezâ-yı a'mâllerin bulmak ve han-ı mûmâileyh dahi karar üzere amel etmek için müşâr ü mûmâileyhimin ihbar ve izhâr eylemeleri niyâzı olduğun.

Ahbâr ü âsâr-ı sâire, olduğu üzere mûmâileyhimâ Mirza Muhammed Efendi ve Ahmed Ağa'nın takrirlerinden malûm olacağı beyânıyla müşâr ü mûmâileyhim han-ı mûmâileyhi kendüsünden cüdâ eylemeyüp vâki' olan hâlât ve lâıyk olan hidemât ilân ü ilâm ve iş'âr olundukda bi-avnillâhi te'âlâ te'diyesinde te'hîr ü taksîr etmiyeceğın.

Han-ı mûmâileyh şehir-i Zilkadenin onyedinci günü mûmâileyhimâ Mirza Muhammed Efendi ve Ahmed Ağa'yı revende ettiği hâletde han-ı mûmâileyhin mutemedlerinden Feth Ali Han yanına giden bir şahıs avdet etmiş olmağla istintâk olundukda Feth Ali Han, ben İrakli Han ile müttehid ü mütteffik olup Rusya kralına hâdim ve tâbi' oldum ki, mâdâme'l-hayat hizmetinde ve itâ'atında can-feşân olam, gerekdir ki otuz bin asker irsâl etsin, ben Derbend Kal'ası'nı ol askere teslim edeyim, içinde müstahfız koyup şu askeri kaldırıp İrakli Han ile İran üzerine hurûc edip musahhar kılam. Eğer İran musahhar olsa Rum fethi bi-tarık-ı eshel vücûda gelir ve dahi çok asker Ammi Han üzerine ta'yin etsin ki, onun hurûcuna mâni' olsun ve onu hareket etmeye koymasın ve dahi İrakli Han'a her nevi' hil'at gönderir ise bana da

öyle hil'at göndersin deyü Mirza Sadık ulu bir âdemini Rusya kralına arıza ile irsâl etmiş olduğunu şahs-ı merkûm takrîr etmiş olduğun.

İşbu ahabârın sıhhatine ve vukû'una han-ı mûmâileyhin itmînân-ı hâtırı olduğu için müşâr ü mûmâileyhime tahrîr etmiş olup, işbu ahabâr pâdişâh-ı âlem-penâh dergâhına arz olunması münâsib idüğün, han-ı mûmâileyh Erzurum ve Çıldır valilerine ve Kars muhafızına ve Bayezid mutasarrıfına gönderdiği arıza ve şukkalarında tahrîr eder.

[...]

Revan hanı ile mûmâileyh İbrahim Halil Han beynlerinde bürûdet olmağla beynlerini te'lîf için Bayezid Sancağı Mutasarrıfı İshak Paşa mûmâileyh Revan hanına tahrirât irsâl eyledikde han-ı mûmâileyh adem-i kabûl ile paşa-yı mûmâileyhe gönderdiği kâğıd dahi kezâlik Dersâadet'e takdim olunduğün paşa-yı mûmâileyh tahrir eder.

Revan Hanı Muhammed Han'dan paşa-yı mûmâileyhe gelen kağıdın hulâsasıdır.

Paşa-yı mûmâileyh Revan hanı mûmâileyh ile Şuşa ve Karabağ Hanı İbrahim Han'ın beynleri bulunmak ve muhâsamaları ber-taraf kılınmak için Revan hanı mûmâileyhe gönderdiği mektubunun vusûlünden bahisle Revan hanı ile İbrahim Han beyninde bundan akdem râbta-i übüvvet ve bünüvvet derkâr ve hablü'l-mefîn musâdakat ve musâfât merbut olup bundan sonra dahi muhkem-ter olsa gerek idüğün ancak Revan hanı mûmâileyhin Tiflis hanı ile keyfiyyet-i sülûku zâhir ü ayân olmağla Tiflis hanının rızasına mugâyir olmayacak sâzkârlık manzûr buyrulup dostî ve muvâlât-ı sâbıkadan gayri miyânede teklîf vâki' olmamasın ve Ca'fer Kulu Han Nahçıvan'da mütevakkıf ve Abbas Kulu Han Nahçıvan'dan çıkıp ol hududa rücû' eylememesin ve hususât-ı mezkûrenin ifâdesi lâzımeden olmakdan nâşî ifade etmiş olduğun ve paşa-yı mûmâileyhin âdemi avdet etmekle tahrîr-i nemûka-i muvâlâta ibtidâr edip bundan böyle dahi vukû'-yâfte olan hidemâtın tahrir ü iş'âr olunmasın Revan hanı mûmâileyh tahrir eder.

9 M. 1202 / [21 Ekim 1787]

[illegible]

والله اعلم بالصواب

والله خادما لاهل ازديان طرفه و دويان جمعوت ساجدك تقريته نقل تقاضا في صفه
اكثر خادما عليه شرف باع شاق موابله ايصم خاد و درنده خاد و ايسكه جبهه موفون طارو خاد
دارجيه صفه بنام اقام و فقه و درويديا فضيلاني جبهه شمانه شاترين و اعل تقديرا على
مؤدبه و باليقا و اوس و درنده بنامه شاداري و الوقيده سخن مظهر تقديس عليه ساسا لايكده على
سكندره و تقضاد و درنده اويدي ايصم خاد في تفصيل خادايه مصافا قات و سكه طالب طارو لايكده
نحو ايشه ايشه اويدي

[illegible]

تقدم اولين ايامى مولى محمد زيار
دولت خانه خزينت اسرار الكرمه خان مولى به عمم قولا به ايامى مولا به كودى كى كاندوى ملك و حلاوت
رواى خانى به مولى به ايجيه پيدان بزرگى رودت الله بنديج تانفاجون باينچاى شمس انا مولى به
تقدم اولين ايامى مولى محمد زيار

و این خافه بخوانند با شای موی البریه کلون کاغذک خدوصه سید

○

[illegible]

اشيو وفدنازع عقيبہ خان مورچاہ بہ اہم اعلیٰ مورچہ خان مورچہ خان عہدہ علیا والینی دان شاہہ تعالیٰ بقہ اہل اسلام حق و بار کجستان یوسف امدادی ملک
المصوب خزان شہو قرار امدادی ماسولہ ولدیغش

مستغفر الله واللعن

فانه طافنا في غم خان في سائر افرنج ايرود طافنا لك مع سكره اريد عزم جدا ايرود واصل
اودريه حرج ارض واصل ان شاء الله تعالى شهر رعا بعده لك وون يبيده كجستانه واصل واصل
المنزل الريف

موضیات مصیبت‌نازیدی ابریه بیخ چون منبری عظام‌اندری و افرغانی کز کزنی‌آتش اهلان‌فعل کجی
ابروان‌کها در تالاب دوی برپله و میبنا میا لوب‌الکله مقدمه در آفتاب ادرابه بیخ و منبرع ادراب
ظان و لسیه ارونفا مازنی و ترا اعلایان دوی و همان مکرالی دخی اوزدر اذدره علی‌نای ابریه منشاء

عبدالرزاق سارده را در اینجی زنده می‌گفتند میرزا محمد تقی و محمد شایانک تغییر یزوت معلوم (در بعضی بایه‌ها، و در کلام
شاه محمد علی که در دستن کده جدا شده) واقع می‌گردد و در این صورت اعدا و اعلام اخبار از دسترس می‌گردد و در کلام

[illegible]

نموده و به کار او به علت دوری
اشغال و رفتن شخص مهم تعیین کن اولیغ
اشیاء این محنت و دقت خانه معادلان
اراد خواه عالیه و دکانه معادلان
توجه کنیز و کج معنی و شده اند خیر یار

HAT, 17/765

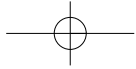
NAHÇIVAN HANI KELP ALİ HAN'IN KARABAĞ KÖYLERİNİ YAĞMALAMASI

Erzurum Valisi Yusuf Paşa Kullarından Gelen Kâimedir.

Devletli, inâyetli, âtîfetli, re'fetli, veliyyü'n-ni'am kesîrû'l-himem bermekî-şiyem efendim Sultanım hazretleri,

Bir müddetden beri memâlik-i İran'da teferrüd eden Ağa Muhammed Han ve Derbend nâm kal'ayı istîlâ ile Şamahı ve Samur ve Kuba nâm mahallere istî'âb eden Rusyalı mülâbesesiyle o havalinin sûriş ü ihtilâli zâhir ü bedîhî ve ber-fermûde-i seniyye daimâ merâsim-i medd-i nigâh ve basîrete taraf-ı ubeydânemden itinâ olunduğu bâhir ve celî olup binâenaleyh bundan akdem Gence ve Şamahı ve Derbend nâm mahalle celb-i havâdis zımnında ba's olunan mevsûkul-kelîm Hâtem Han ve Abdullah cevâsîs-i bendegânem bu defa vârid olup hâmil oldukları havadisât bend bend kaleme alınıp merfû'-ı hâk-i pâ-yı merâm-bahşâ-yı dâverâneleri kılınmış olduğu ve nâtık oldukları havâdisâtta el-hâletü hâzihi Rusyalı Zopof nâm ceneralleri ile Mugan Sahrası'na vürûd etmek üzere olup Tiflis Hanı İrakli Han ve diğer Gence Kal'ası'nı sekiz bin Rusyalı ile muhasaraya me'mûr Kalfa Ospori Meyur ile Gence'de meclis-i şûrâ tertîb ve ba'dehû iktizâsına göre hareket eylemek menvî-i zamîr-i mefsedet-tahmîrleri idüğü ve verâdan zehâ'ir ve cebehâne ve hazîne ile tevârüd eden otuz bin mikdarı Moskovlu'dan müfrez on altı bin kadar Rusyalı'ya otuz bin mikdârı Lezgi tâifesiyle Kumuk Hâkimi Hanbotay Han ve Derbend Hanı Şeyh Ali Han ve hânân-ı saire mukâbele ve keşmekeş-i muharebe birle üç bin mikdârı ve alâ-rivâyetin on binden mütecâviz Moskovlu vâsıl-ı bi'se'l-masîr olmalarıyla el-ân Lezgiyân ile Rusyalı beynlerinde muhârebe ve nizâ' derkâr olduğu ve işbu câsûsân-ı merkûmân bir müddet ol havalide geşt ü güzâr ve vürûdlarında vakit imrâr etmiş olmağla bundan onbeş gün mukaddem diğer iki nefer casus ba's olunmuş olmakdan nâşî vürûdlarında derhal sıhhatı üzere keyfiyyât ref'-i hâk-i pâ-yı devletleri kılınacağı ve bundan mukaddemce memâlik-i İran'ın celb-i havâdisi zımnında Hoy cânibine meb'ûs diğer iki nefer casuslarım kulları merkûmlardan iki gün sonra tevârüd edip hâmil oldukları havadisâtta cânib-i İran'da müteferrid olan Ağa Muhammed Han el-hâletü hâzihi Tahran'da kemâl-i kuvvet ü miknet ve nihâyet-i satvet ve dikkat ile mukim olup üç beş konak beri tarafda Zengân nâm mahalle tevârüd etmek der-zamîri idüğü ve birâderzâdesi Süleyman Serdâr ve hâlâ Hoy hanının birâderi Cafer Kulu Han'ı otuz

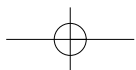

kırk bin asâkir ile Moskovlu'nun üzerine ta'yin eylemiş olmağla Tebriz Kasabası'nda ictimâ' üzere oldukları ve hânân-ı Azerbaycan dahi vaktiyle Moskovlu'nun üzerine bi'l-ma'îyye me'mûr olmaları hasebiyle şimdiden asâkir ve mühimmât tedariki kaydında idikleri ve han-ı mûmâileyh peyderpey tedarikât-ı kaviyye tehyi'esiyle meşgûl olup bundan akdemce iklim-i Horasan ve tâ'ife-i Türkmânı serâpâ âverde-i kabza-i teshîr eylediğinden bi'l-cümle memâlik-i İran kendisine ser-fürû edüp infâz-ı emrine bezl-i makdûr etmekde olmalarıyla verâ-yı habâyâ-yı esrâr, nâ-ma'lûm olduğu ve hân-ı mûmâileyh Revan Kal'ası'nda lâ-yenkatı' zehâ'ir ve külliyyetlü hazîne cem' ve iddihâr etmekde olduğundan gayri etrâf u enhâya şimdiden beyân-nâmeler neşr ü i'lâm etmekde olduğu ve sûy-i İran'da tefevvühât ve mevsûku'l-kelim müsin kimesnelerin sahâ'ibine nazaran Ağa Muhammed Han'ın kuvvet ve devleti sinîn-i esbakda memâlik-i İran'da teferrüd eden şâhândan ezyed ve evfer olup, hatta İklîm-i Horasan ve tâ'ife-i Türkmânı bundan mâ'adâ feth ü teshîr etmiş olmadığı ve imtisâlenli'l-emr ve tahsîlen li-rızâ'ikümü'l-âli ber-tıbk-ı irâde-i aliyyeleri bundan akdem vesâyâ-yı lazi -meyi hâmil olarak iki nefer âdemim kulları Avar Hâkimi Ammi Han tarafına ba's olunmuş olup karîben vürûdları melhûz olmağla hân-ı mûmâileyhin cevabı ve ol tarafların havâdisâtı merkûmları lede'l-istintâk tafsîl üzere hâk-i pâ-yı hâcet-revâ-yı dâverânelerine takdîm kılınacağı ve bundan akdemce Ağa Muhammed Han'ın emriyle Nahçıvan Hanı Kelp Ali Han külliyyetli süvari asâkir ile bâ-ılgâr Şuşa hânının zîr-i hükmünde olan Karabağı kurâsını nehb ü gâret eyleyip külliyyetlü emvâl ve üserâ ahz ve şâh-ı mûmâileyh tarafına tesyir eyledikleri ve çâkerleri ale'd-devâm ber- muktezâ-yı emr u irâde-i sâmilîleri isticlâb-ı havâdis zımnında sa'y-i bî-şumâr üzre olduğum mülâbesesiyle peyderpey celb olunan havâdisât-ı sahîha ber- vech-i tafsîl hâk-i pâ-yı devlet-ihtivâlarına ref' olunacağı beyanı vesîle-i ibrâz-ı ubûdiyyetim olmuştur. İnşâ'allâhü Te'âlâ ledâ-eşrefil'-vusûl keyfiyyet muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı hidivâneleri buyruldukda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 C. [1]211 / [28 Aralık 1796]

Mühür
Yusuf

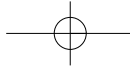
[illegible]

**NAHÇIVAN, ŞUŞA, GENCE,
ŞAMAHİ, NUHA, TİFLİS, REVAN VE
DERBEND'İN EŞBETHAR ADLI BİR RUS TARAFINDAN İSTİLÂSİ**

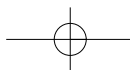
Fârisî ibare ile vârid olan arîzanın tercümesidir.

Tiflis'den Kirkor nâm şahıs Cemâziyelâhire'nin yirmi altıncı penc-şenbih günü Bağdad'a geldi ve Tiflis'den Bağdad'a gelince seksen altı gün müddet güzer edip o havali havâdisinden suâl olundukda şahs-ı mezkûr şu gûne söylemiş ki, mâh-ı Safer'de Petersburg'dan Eşbethar nâm sergerde ile Tiflis'e elli bin asker gelip mersûm Eşbethar tâ'ife-i Ermeni'den Ovannes nâmında bir kimesneyi elli nefer süvari ile elçilik unvanıyla Şuşa Hâkimi İbrahim Han'ın yanına gönderdi ki, şehri ve tevâbi'ini teslim ve Rusya İmparatorunun ra'yyetini kabul ile her sâl mevâcib verip kendi istirahat eyleye. İbrahim Han dahi rızasıyla kabul edip dört nefer evlâdı ve kendi elçi-i mersûm ile berâber Şuşa'dan kalkıp Gence'de Eşbethar'a geldi. Eşbethar dahi İbrahim Han'a ziyâde izzet ü ihtirâm eyledikten sonra altı yüz nefer soldat İbrahim Han'a verip bu asker Şuşa'da senin ma'yyetinde kal'a ve bilâdın mustahfızı olsun deyu gönderdi ve Nuha Hâkimi Süleyman Han'a dahi kezâlik elçi ve kâğıd gönderdi o dahi teklifini kabul ile Eşbethar'ın yanına gelip ba'de'l-ikrâm ona dahi yedi yüz nefer saltat verip Nuha'ya gönderdi ama Şamahî Hâkimi Mustafa Han Eşbethar'a kendi âdemini gönderip sairlerinin itibbâ'ı misillü biz sana tâbî'iz demiş ise dahi mersûm Eşbethar dinlemeyip "Sen Şuşa Hanı İbrahim Han'a var o ne derse bizim makbûlümüzdür deyü cevâb vermekle merkûm Mustafa Han dahi İbrahim Han'a âdem gönderdikde o dahi kabul etmeyip biz Şamahî'yı zor ile alırız" deyu cevap verdi. Zira İbrahim Han ile Mustafa Han beyninde düşmanlık var idi. O esnada bâlâ-yı Şamahî'ya yedi yüz nefer asker göndermekle Mustafa Han firâr edip ahali-i şehir kal'ayı Moskovlu'ya teslim etdiler. Moskovlu dahi sergerde nasbıyla mahallin muhafazası için yedi yüz nefer asker gönderdi. Ba'de-ez-ân mersûm Eşbethar Acem tarafında olan köprüye dört yüz nefer saltat gönderüp Belbaş'ında karakol olmak üzere İbrahim Han dahi dört yüz nefer süvari gönderdi ve mukaddemâ zikr olunan köprüye muhâfız olmak üzere iki yüz nefer soldat gönderilmiş olduğuna binâen İbrahim Han takımı olan dört yüz nefer süvari dahi onlara iltihâk eyledikten sonra Acem şahzâdesi onlara mülâkî oldu

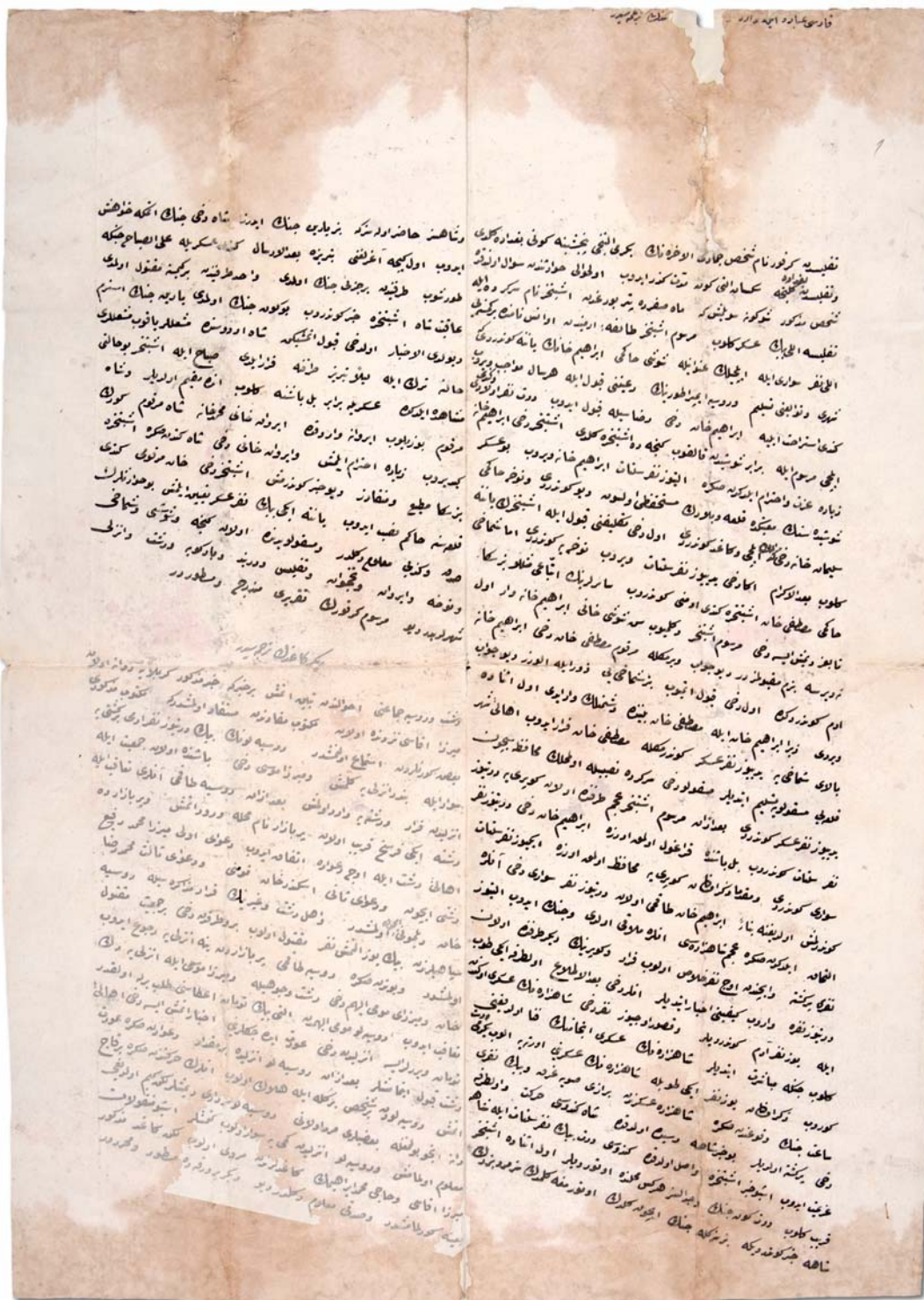

ve cenk edip altı yüz nefer bergeşte ve içinden üç nefer halâs olup firar ve köprünün diğer tarafında olan dört yüz nefere varıp keyfiyeti ihbar etdiler. Onlar dahi ba'de'l-ittılâ' o tarafa iki top ile yüz nefer âdem gönderdiler ve kûsûr üç yüz nefer dahi şahzâdenin askeri önünden gelip cenge mübâşeret etdiler. Şahzâdenin askeri encâmının fena olduğunu görüp zikr olunan yüz nefer iki topla şahzâdenin askerini ortaya alıp yirmi dört saat cenk vukû'undan sonra şahzâde askerinden birazı suya gark ve bin neferi dahi bergeşte oldular. Bu haber şâha resîde oldukda şâh kendisi hareket ve ol tarafa azîmet edip işbu haber Eşbethar'a vâsıl oldukda kendisi dört bin nefer saltat ile şaha karîb gelip dört gün ceng ü cidâlsiz herkes mahallinde oturdular. O esnada Eşbethar şaha haber gönderdi ki biz sizinle cenk için geldik, oturmağa gelmedik siz merd-i büzürg ve şahsız, hazır olasız ki biz yarın cenk ederiz. Şâh dahi cenk etmeğe hâhiş edip o gece ağırlığını Tebriz'e ba'de'l-irsâl kendi askeriyle ale's-sabâh cenge tutuşup tarafeynden bir cüz'î cenk oldu ve ahad-i tarafeynden bir kimesne maktûl olmadı. Âkıbet şah Eşbethar'a haber gönderip bugün cenk olmadı yarın cenk isterim deyu lede'l-ihbâr ol dahi kabul etmişiken şâh, ordusunda meş'aleler yakıp meş'aleleri hâline terk ile leylen Tebriz tarafına firar eyledi. Sabah ile Eşbethar bu hâlini müşâhede eyledikde askeriyle beraber Belbaş'na gelip anda mukim oldular ve şah-ı merkûm bozulup İrvan'a vardıkda İrvan Hanı Muhammed Han'a şah-ı merkûm kürk giydirip ziyade ihtirâm eylemiş ve İrvan Hanı dahi şah kendinden sonra Eşbethar'a biz sana mutî' ve münkâdız deyu haber göndermiş, Eşbethar dahi hân-ı merkûmu kendi kal'asına hâkim nasb edip yanına iki bin nefer asker tayin eylemiş bu havâdislerin sıdk u kizbi malûm değildir ve Moskovlu yedinde olan Gence ve Şuşa ve Şamahı ve Nuha ve İrvan ve Nahçıvan ve Tiflis ve Derbend ve Badkûba ve Reşt ve Enzeli şehirleridir deyu mersûm Kirkor'un takrîri münderic ve mastûrdur.

[1217] / [1803]

REVAN VE NAHÇIVAN TARAFLARINA ASKERÎ YIĞINAK YAPAN RUSYA'YA KARŞI İRAN'IN HAREKETE GEÇMESİ

Rusyalının Erivan ve Nahçıvan taraflarını zabteylediğini ve İran Şahı dahi mes-fûrların aleyhine hareket üzere olduğunu Bağdad Valisi Ali Paşa kulları işbu kâimesinde iş'âr ve bu haberi mübeyyin Belbas rü'esâsından gelen arızaları dahi tisyâr etmiş olmağla keyfiyet Rusya elçisinden lede'l-isti'lâm İran Şahı olan Baba Han ile Rusyalının beyni gayet germiyetli olup bu makûle münâza'âta dair muamele olmadığını ve fakat Rusyalı'ya tabi Mengerli Beyi Açıkbaş Hanı ile bir müddetcik muhâsama etmiş ve Moskovlu dahi Mengerli Beyi mersûma iânet eylemiş olduğunu elçi-i mersum tercümanı vesâtatıyla ihbar eylediği ve zikrolunan arızalar dahi ma'rûz-ı huzûr-ı âlîleri kılındığı ma'lûm-ı şâhâneleri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

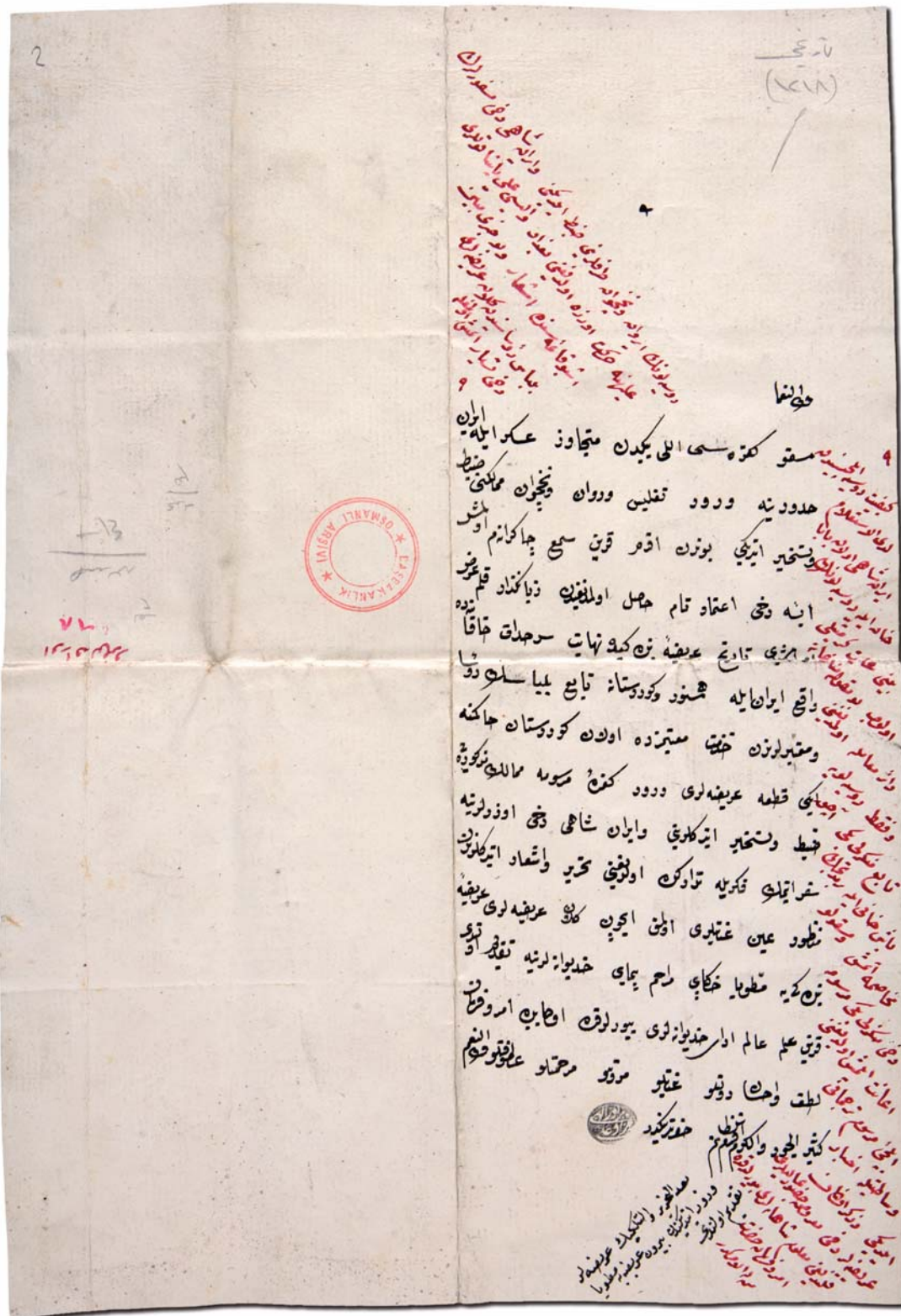
Veliyyü'n-ni'amâ

Moskov keferesi elli binden mütecâviz asker ile İran hududuna vürûd Tiflis ve Revan ve Nahçıvan memâlikini zabt ve teshîr etdiği bundan akdem karîn-i sem'-i çâ-kerânem olmuş ise dahi itimad-ı tâm hâsıl olmadığından zebân-güzâr-ı kalem arz olmamış idi. Tarih-i arıza-i bendegîde nihayet serhaddât-ı Hakaniye'de vâki' İran ile hem-sınır ve Kürdistan'a tâbi' Belbas'ın rüesâ ve mu'teberlerinden hidmet-i ma'iyyetimizde olan Kürdistan hâkimine iki kıta arızaları vürûd kefare-i mersûme memâlik-i mezkûreyi zabt ve teshîr etdiklerini ve İran Şahı dahi üzerlerine sefer etmek fikriyle tedarikde olduğunu tahrîr ve iş'âr etdiklerinden manzûr-ı ayn-ı inâyet-leri olmak için gelen arızaları arıza-i bendegîye matviyyen hâk-i pâ-yı merâhim-peymâ-yı hidivânelerine takdim olundu. Karîn-i ilm-i âlem-eda-yı hidivâneleri buyruldukda ol bâbda emr u fermân lütf u ihsân devletli inâyetli merhametli atûfetli veliyyü'n-ni'am kesîrül-cûd ve'l-kerem Sultanım hazretlerindir.

Ba'de't-tahrîr ve't-telkîk arızalar vürûd etdiğinden bîrûn-ı arızaya matviyyen takdim olundu.

Murad Ali
[Van Valisi]

[1804]

**RUS İMPARATORİÇESİ'NE GÖNDERİLEN MÜCEVHERLERE
VAN BEYLERBEYİ TARAFINDAN EL KONULMASI HAKKINDA
NAHÇIVAN ERMENİ KİLİSESİ RAHİBİ İSTEFAN GARİNOF'UN
İDDİALARININ ARAŞTIRILMASI**

*İzzetlü Defterdâr Efendi takrîriniz mücebince
emr i şerîf ısdâr etdirdesüz deyu buyruldu
Fî 25 M. [1]220*

Emri yazıla

Rusya reâyâsından olup Nahçıvan'da vâki' Ermeni Kilisesi'nin Başpapası olan İstefan Garinof nâm rahib Rusya İmparatoriçesi sâbık tarafına îsâl etmek üzere Rusya Devleti tarafından memûren mübâyaa eylediği bir aded zî-kıymet elmaslı çiçek ve yirmi kıratdan ziyâde bir aded ve on kıratdan nâkıs iki aded yakut yüzükleri hâmil olarak iki yüz on beş senesinde Hind cânibinden Rusya diyârına gider iken Van Şehri'ne dahil oldukda mücevherât-ı mezkûreyi Van muhafız-ı sâbık Emin Paşa ve Van gümrükçüsü haber aldıklarına mebnî muhâfız-ı mûmâileyh tebdîlen gümrüğe gelip papas-ı mersûmun hurcunu gümrükçü küşâd birle papas-ı merkûma casusluk azv ve katl etmek sûretlerini îmâ ederek mashûb olduğu yakut yüzüklerin birini gümrükci-yi merkûm ve diğer çiçek ve yüzüğü dahi paşa-yı mûmâileyh ahz u gasb eyledikleri mukaddemâ Rusya elçisi tarafından bâ-takrîr lede'l-inhâ mücevherât-ı mezkûrenin aynen mübâşirine teslîmen Deraliyye'ye irsâli bâbında muahharan iki yüz on sekiz senesi evâil-i Şevvalinde sâdır olan emr-i âlî mücebince husûs-ı mezbûr mahallinde taharrî ve tefahhus olundukda papas-ı merkûm müddet-i vâfire Van'da ikamet ve ehli-i zimmet hanelerinde müsâferet eylediğinden mâadâ hîn-i duhûlünde tüccardan otuz neferden mütecaviz ma'lûmü'l-esâmî kesân muvâcehelerinde mashûb olduğu mücevherât ve hurcu Van Gümrüğü'nde küşâd ve muâyene olunup Van gümrükçüsünün resm-i gümrüğe bedel aldığı bir kıt'a yakut yüzükden mâadâ bir akçelik şeyi telef olmayıp Van'ın hâric-i surunda vâki' Sahak nâm kiliseye emaneten vaz' eylemiş olduğu haber alındığına binâen hurc-ı mezkûr huzûr-ı şer'a getirdülüp cümle muvâcehesinde küşâd olundukda derûnunda iki tarafı birer sarı yakut taşlı bir aded zümrüt yüzük ve bir kıt'a sagîr mühür ve bir aded yaldızlı saat kösteği ve bir kutu derûnunda zuhûr eden elmas tıraş bir aded yakut yüzük ile kutu derûnuna vaz' ve temhîr ve mübâşiri haseki kullarına teslîm ve hurc derûnunda olan eşyası dahi defter olunup defteriyle ma'an muhâfız-ı sâbık mûmâileyh tarafından Deraliyye'ye irsâl olunmuş olduğu bundan akdem bâ-arz ve mahzar-ı lede'l-inhâ mazmûnu iki yüz on dokuz senesi evâil-i Şevvalinde emr-i mezkûrun kaydı bâlâsına

bâ-fermân-ı âlî şerh verilmiş olduğu Divân-ı Hümayûn derkenârından müstebândır.

Şimdi Rusya elçisinin takdîm eylediği bir kıt'a arizâsı mefhûmunda sâdır olan emr-i âlî mücebince mübâşir-i merkûm zî-kıymet eşya tahsiline memûr iken bazı tâcir makûlesi eşyayı kabûl ile Dersaâdet'e getirüp kusûr zî-kıymet mücevher ve gümrükçü yedinde olan yakut yüzüğün istirdâdına kâdir olamadığından başka mûmâileyh Emin Paşa bu defa katilen fevt olduğu ve mücevherât-ı merkûmenin celbi husûsunda şimdiye kadar tehîr olunmuş ise dahi Rusya Devleti bu makûle üç dört bin keselik maddeden vazgeçmeyeceği beyânıyla gerek gümrükçü-yi merkûmun yedinde kalan yakut yüzük ve gerek paşa-yı mûmâileyhin zimmetinde olan diğer yakut ve elmas çiçek ne vechile ve ne tarikle olur ise olsun gümrükci-yi merkûmdan ve paşa-yı mûmâileyhin terekesinden tahsîl ve zâhire ihrâcı husûsuna müsâade buyurulmasını tahrîr ve inhâ eder. Müteveffâ-yı mûmâileyhin emvâl ve eşyası cânib-i mîrîden zabt olunmağla muktezâsı i'lâm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlîleri mücebince derkenâra havâle olundukda hilâf-ı rızâ-yı âlî hareketine mebnî cezâsı tertîb olunan Van muhafız-ı sâbık Emin Paşa ve ammisi Abdullah Efendi'nin kâfe-i muhallefât ve nûkûd ve mücevherât ve hubûbât ve hayvanât ve emlâk-ı vesâiresi ma'rifet-i şer' ve mübâşir ma'rifetiyle cânib-i mîrîyçün zabt ve tahrîr ve defteri Dersaâdet'e takdîm olunmak bâbında iki yüz on dokuz senesi evâhir-i Zilkadesi'nde Van muhafızına ve kadısına ve mübâşirine hitâben emr-i şerîf verilmiş olduğu Başmuhâsebe'den derkenâr olunmuştur. Verilen emr-i âlînin kaydı bâlâsına şerh veril - diği vechile mahallinden gönderildiği muharrer olan eşya pey-mâl idüğü iş'ârıyla Rusyalı kabûl etmeyip bu madde üç dört bin kese akçelik madde idüğü ve Rusya Devleti bu kadar külliyyetli akçeden vazgeçmek ihtimâli olmayıp madde-i merkûme ehemmi-i mehâmdan idüğü ve ba'd-ezîn avk ve te'hîri tecvîz buyrulmayarak gerek gümrükçü zabtındaki yakut ve gerek maktûlün eşya-yı metrûkesinde elbette mevcud olmak lâzım gelen diğer yakut ile elmaslı çiçek her ne vechile ve ne tarikle olur ise olsun zâhire ihrâc ve bu tarafa irsâl ve teslim olunması kati'-i istidâ olunduğu elçi-yi mûmâileyhin arizâsı mefhûmundan ve maktûl-i merkûm Emin Paşa'nın muhallefâtı cânib-i mîrîden zabt olunmuş olduğu muhallefât derkenârından müstebân olup bu sûret de mukaddem Dîvân-ı Hümayûn'dan verilen emr-i âlî ve kaydı bâlâsında muharrer i'lâm mazmûnu ve muhallefat derkenârı tafsîl ve elçi-yi mûmâileyhin bu defaki inhâsı iktizâsına göre derc olunarak husûs-ı mezbûrun Van muhafızı hazretleri ve muhallefât mübâşiri ma'rifetleri ve ma'rifet-i şer' ile etrâfıyla tashîh ve tahkîk ve beher-hâl zâhire ihrâcı ve iddiâ olunan şeylerden çıkanlar tevkîf olunmayıp memhûren irsâl ve keyfiyet etrâfıyla iş'âr olunmak için isti'lâmı hâvî emr-i şerîf isdârı muktezâ-yı maslahat görüldüğü ma'lûm-ı devletleri buyruldukda vech-i muharrer üzere emr-i şerîf isdârı husûsunda ve âhar gûna ne vechile irâde-i seniyyeleri buyru- lur ise ol bâbda ve her halde emr u fermân devletli saâdetli Sultanım hazretlerininidir.

İzzetlü defterdâr efendi

*Müteveffâ-yı mûmâileyhin emvâl ve eşyâsı cânib-i
mîrîden zabt olunmağla işbu takrîre ve derkenâra
nazaran iktizâsını i'lâm eyleyesin deyu buyruldu.*

Fî 13 Z. [1]219

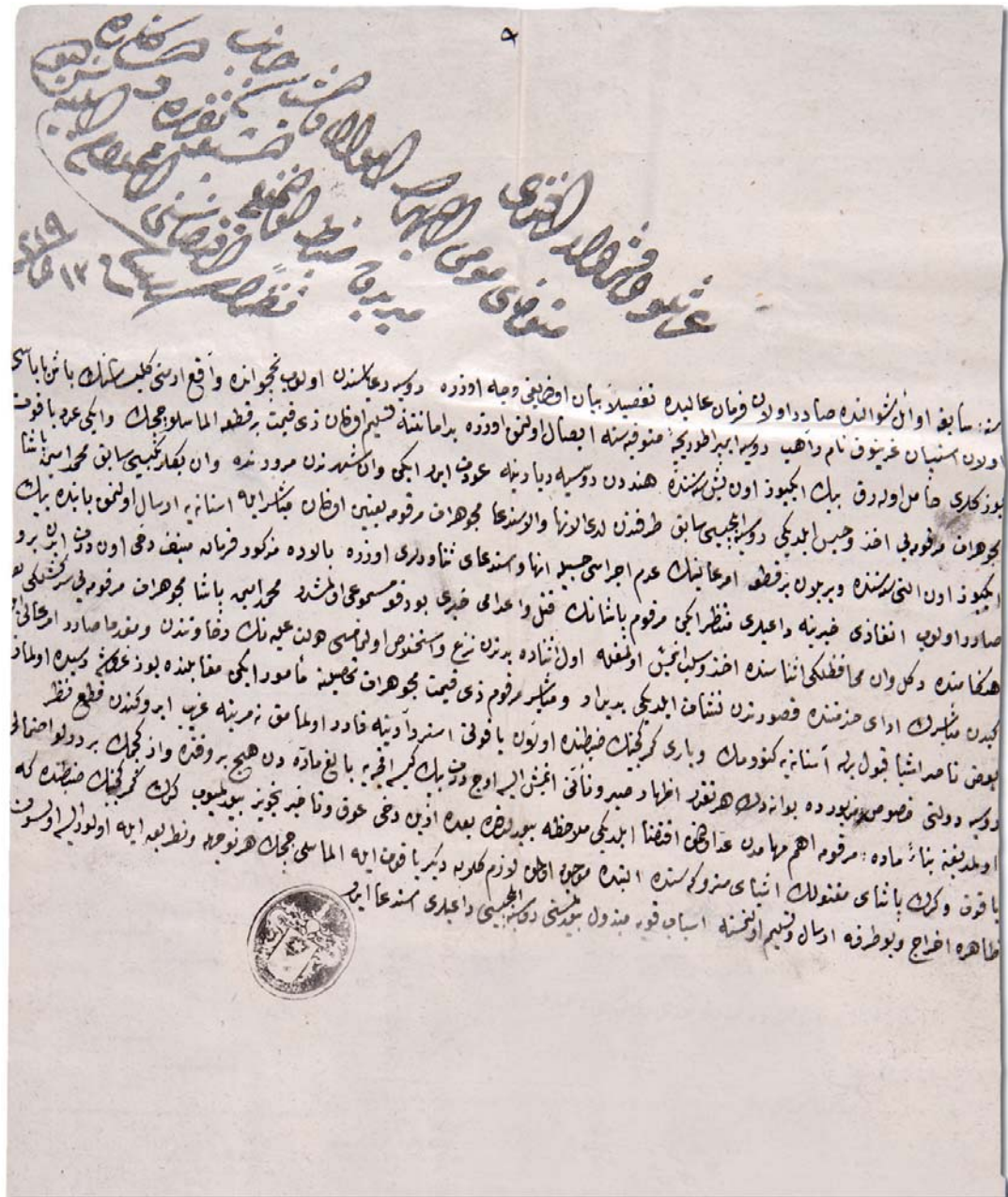
Sene-i sâbika evâil-i Şevvalinde sâdır olan fermân-ı âlîde tafsîlen beyân olunduğu vech üzere Rusya reâyâsından olup Nahçıvan'da vâki' Ermeni Kilisesi'nin baş-papası olan İstapan Garinof nâm rahib Rusya imparatoriçe-i müteveffiyesine îsâl olunmak üzere yed-i emânetine teslim olunan zî-kıymet bir kıt'a elmaslı çiçek ve iki aded yakut yüzükleri hâmil olarak bin iki yüz on beş senesinde Hind'den Rusya diyârına avdet eder iken Van şehrinden mürûrunda Van Beylerbeyi-i sâbık Mehmed Emin Paşa mücevherât-ı merkûmeyi ahz ve habs eylediği Rusya elçisi sâbık tarafından lede'l-inhâ ve'l-istidâ mücevherât-ı merkûme tayîn olunan mübâşir ile Asitâne'ye irsâl olunmak bâbında bin iki yüz on altı senesinde verilen bir kıt'a emr-i âlînin adem-i icrâsı hasebiyle inhâ ve istidâ-yı senâverleri üzere bâlâda mezkûr fermân-ı münîf dahi on dört aydan beri sâdır olup infâzı haberine dâîleri muntazır iken merkûm paşanın katl ve idâmı haberi bu defa mesmû' olmuştur.

Mehmed Emin Paşa mücevherât-ı merkûmeyi serkeşliği hengâmında değil Van Muhâfızlığı esnâsında ahz ü selb etmiş olmağla ol esnâda bundan nez' ve istihlâs olunmaması Devlet-i Aliyye'nin rehâvetinden ve mukaddemâ sâdır emr-i âlî ile giden mübâşirin edâ-yı hizmetinde kusûrundan neşet eylediği be-dîdâr ve mübâşir-i merkûm zî-kıymet mücevherât tahsiline memûr iken mukâbilinde yüz kuruşa resîde olmaz bazı tâcir eşyâ kabûl birle Asitâne'ye getirmek ve bari gümrükçünün zabtında olan yakutu istirdâdına kâdir olmamak ne mertebe garib idüğinden kat'-ı nazar Rusya Devleti husûs-ı mezbûrda bu âna dek her ne kadar izhâr-ı sabr ve te'enni etmiş ise üç dört bin kese akçeye bâliğ maddeden hiçbir vakitte vazgeçmek bir türlü ihtimali olmadığına binâen madde-i merkûme ehemmi-i mehâmdan addolunmak iktizâ eylediği mülâhaza buyruldukda ba'dezîn dahi avk ve te'hîr tecvîz buyrulmayıp gerek gümrükçünün zabtındaki yakut ve gerek paşa-yı maktûlün eşya-yı metrûkesinde elbetde mevcûd olmak lâzım gelen diğer yakut ile elmaslı çiçek her ne vechile ve ne tarîk ile olur ise olsun zâhire ihrac ve bu tarafa irsâl ve teslim olunmasına esbâb-ı kaviyye mebzûl buyrulmasını Rusya elçisi dâîleri istidâ eder.

[25 Nisan 1805]

Mühür
Rusya Elçisi

C. HR, 5951

**OSMANLI ORDUSU ŞARK
SERASKERİ RAUF PAŞA TARAFINDAN NAHÇIVAN
KÖYLERİNDE BAZI İDAMLARIN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ**

*Hüsrev Paşa kullarının Şark Seraskeri
Rauf Paşa bendelerine meb'ûs şukkasıdır*

Devletli, inâyetli, âtîfetli, re'fetli, veliyyü'n-ni'am vefîyyü'l-cûd ve'l-kerem efendim Sultanım hazretleri

Birkaç gün akdemce Nahçıvan kurâlarında bazı İranlı ve Ekrâd haber alındığından hayta binbaşımız Ahmed Bey kulları birkaç yüz süvariyle irsâl olunmuş idi. Savb-ı mezbûra vusûllerinde bir İranlı ile bir nefer Zılanlı Ekrâdı olup onları ahz ve idam ve ser-i maktû'larını alıp tarafımıza gelmeleriyle İranlı merkûm Hasan Han tarafından ve Kürd Zılanlı Hüseyin Ağa tarafından mu'temedleri olmağla Nahçıvan kurâlarına bazı tenbihâta memur eğlemiş olduklarını ahali haber vermiştir. Efendimin ikbâl-i kaviyyeleri berekâtı ol vechile ahz ve idamları müyesser olmağla bu defa ser-i maktû'-ı menhûseleri tatarım kullarıyla takdim-i hâk-i pâ-yi âlîleri kılındığı arz-ı ubûdiyetim olmuştur. İnşâallâhü Te'âlâ kurb-ı ilm-i rahîmâneleri buyruldukda bâki emr u fermân be-hazret-i celîlü's-şânındır.

Fî 6 S. [1]238 / [23 Ekim 1822]

Mühür

مجلس شورای ملی

روندند عیانند حافظند رانند و السلام استعلا صفه نوری
بر خا حکوت از محو تجوات فراموشه بعضی ایندند و اگر از حسی کنند فقیهه جمعیه بگویند
برای اندازیم بعضی بیدند اگر از اولی اندک اندک و عدم و در معقول عدلی آفتی طریقه کلیدی ایندند و منقسطه طریقه
معتبره که گفته تجوات فراموشه بعضی بیابانه خاندن اکملند اند و از تجیب اهل طریقه خبر و بر می رسد انمولست افعال قوتی که به کافیه اند و بعد از کوی سب و اولی که به طریقه
سرخ علی به مقدره که تا نام قدیم تغییر چکای و اندیدی خندنی عرض بخیر و رحیم و پس از آنکه از کوی برادره باقی آوردن به بهشت طریقه

HAT, 514/25140

**RUSYA İLE İRAN ARASINDA
YAPILAN SAVAŞLARIN VE SULHÜN
NETİCESİNDE REVAN VE NAHÇIVAN TOPRAKLARININ
RUSYA'YA BIRAKILMASININ MÜZAKERE EDİLMESİ**

Manzûrum olmuşdur,

*Rusyalı İranlı'yı hemen bitirme derecesine varmış oluyor.
Bu cihetle ol tarafda dahi kuvvet-i cedîde hâsıl etmiş ise
de inşâallâh onun da min-tarafı'llâh zevâli karîbdir.*

Erzurum Valisi Galib Paşa kullarının kâ'imesidir. İranlı ile Rusyalı'ya dair bazı havâdis ve vukû'âtı mutazammın olmağla manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı Mülûkâneleri buyurulmak için arz u takdim kılındığı rehîn-i ilm-i âlîleri buyruldukda, emr u fer-mân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Devletli, inâyetli, atûfetli, re'fetli, mürüvvetli, veliyyü'n-ni'am, kerîmü's-şiyem efendim Sultanım hazretleri,

İranlı'nın Rusya ile muharebesinde günden güne gerileyip Serdarâbâd Kal'ası'nı Moskovlu'nun zabtı ve keyfiyât-ı saire mukaddemce hâk-i pâ-yı âlîlerine inhâ olunmuş idi. Revan Serdârı Hüseyin Han taşrada olarak Makû tarafına gidip karındaşı Hasan Han Serdarâbâd'dan firârında Revan Kal'ası'na gitmiş olmağla Rusya Ceneralı Paskovic [Paskyeviç] dahi kal'a-i mezbûreyi aldıktan sonra Revan Kal'ası üzerine gidip biraz tazyik ve gûyâ bir cânibini topla hedm birle bunun gibi İranlı'nın âhar tarafda işe yarar kal'ası olmayarak müstahkem ve metîn iken derûnunda olan serbâz vesâiri ma'rifetiyle Moskovlu'ya teslim olunmuş olmağın pîşgâh-ı veliyyü'n-ni'amîlerine inbâ zımnında çend rûz mukaddem Necîb Efendi bendeleri tarafına işaret kılınmış olmağın ceneral-i mersûm kal'a-i merkûmeye bâ'de'd-duhûl içinde olan birkaç hanı tutup mezbûr Hasan Han alâ-kavlin penbe anbarına saklanmış ve alâ-hikâyetin bir câmi'e sığınmış olarak ceneral-i mesfûr taharrîyle ânı dahi bulup habs ve bâ'dehû krala göndermek sözüyle zikr olunan hanlarla ma'an Tiflis'e göndermiş ve serdâr-ı merkûm dahi Makû'de olan akçesini kaldırmak için ol tarafa vardıkda Makû hanı girift ve mukayyeden ceneral-i mersûma irsâlini Kars Muhafızı saâdetli Osman Paşa hazretleri bendeleri istihbâr ve iş'âr etmiş ise de mukaddem Erzurum'da olup birkaç aydan beri etrafda geşt ü güzâr eden kâr-güzâr-ı İran Ağa Hasan'ın bu defa bazı maslahatı zımnında Bayezid'den Erzurum'a gelen karındaşı Abdülkerim'in nakline göre ceneral-i mersûm Revan'ı bâ'de'z-zabt serdâr ve biraderi mezkûrânın

دو کبریا بر خاندان علم خیزد در جهان دانش و دیوین بر زمین و آفاق
دینی خیزد بر آسمان اشیای الهیه و انوار الهیه و فیض الهیه
دوران خیزد
از خیمه دایمی غایتناز و دیوین بر زمین و آفاق
دو خالق خفیه از خفیه غایتناز و دیوین بر زمین و آفاق
خفیه غایتناز و دیوین بر زمین و آفاق
خفیه غایتناز و دیوین بر زمین و آفاق
خفیه غایتناز و دیوین بر زمین و آفاق

دولتو غایانو عاطفانو زلفانو منزلو ولیم کریم الله اعظم منزلو
 ابرارنواز دوسه ابله می بر سر کونده کونده کیردولوب سردار دلفند خفقونواک میگلای دولت عبده ابله ابرار حدودی فقط ضوی جانی قلاشی غایان اولمه سلبه سلبه
 وکییات ساره صفجه غایان عابدینه انشا انشوری راده سرداری صبره خانه طشوره نیجه حال غریبه می بر مال قلمق اولمینه بونک بوله رفی نوبه جعفره الطوبی
 اهره ماکولر کیدوب فریادی صبره سردار ابادود فریاد روان فوسه کسح انابه بامدست قدخنی و سدر و فریادنی رفیاده جعفره دوسه لولاک ساقی بیات
 اولغه دوسه جبرانی کاسکوچ رفی قند فریادیه القده صکره روان فوسه انزیه معاند مقدم کی اولله اتحادی اقوانه ساقی کی کونور بر ج حاد اعتقاد عافز انعم
 کیدوب بارز صبیبه کوبا رجائی طلبه هم بر بونک کی ابرارنواز آفرین ابریر شمیرالاک مواضعه اولسته کومل و غیرال موعک صبره خان کاشغری اسلی و سرداری
 قندمی الطیر مدحکم و صبیبه ابله دوستو اولاده سرباز و ساری موفیده مقبول تسلیم اعلم تعلیمی رفی جمول اولوب نیرا سربار اباد و خطصا روان فوسه انزیه انزیه بونک
 افش و طغیه برنگاه و طغیه بینه اناضنه جندوز مقدم عجب انزری بجزری طرفه و سلبه عصبه افصاحم و طغیه انشا الفطانی لعل شرفی الوصول و طبع امرو فرجات
 انشا قشقی الطوبه جندال موعک قند موقوده بعدالضول انجم اولی رفیاده خا و رفی و دولو غایانو عاطفانو زلفانو منزلو ولیم کریم الله اعظم منزلو

ومقد جمال مرموه اسانی قاضی قاضی حاکم عثمانیه پاشا حضرتی بزرگای سجاد
 وناحایتی ایچ مضم، ضروری اولوب، رفیع ایدیزو الطوف کش وکند ایدیز
 کاند ایدیز انصاف بودنه بعضی معنی مضنون بایزیده اضرمه کلدنه قزداشی
 عبد الکرم نقد کور جمال مرموم روانی جمال ضبط سردار ویداری مکرزناک اولجه
 کندو محمد ریش کا خدای شزاده ایدانه کوردوب طرشدو بونلر اسلم اولمقده غیرک
 اولمق جتی یاله تخم و شزاده موالی برقی سردار مرموی اخذ و حبس الینی اولمقده غیرک
 ایدانه شاهنک برمنیزو حب وصلی اولوب طراندو عورنی سوزک ایچ باکولرله
 طراندو اضربنده دخی بطام روسیه عسکری کندی حواری دکار اولمقده اولبله ایدیز شاه
 شاریه طراندو دخی تخم و جمال مرموم روانی اهلای تانیف وعلیق بیز ووضو
 اهلایسه دخی خیرلوب وانیاته سوزاوب کندی روانی بزرگ سوزانله کخی
 توقیفه برعسکری شصاوب ویزو طراندو زهانج بیزه اولون الکندو معنی کلدازک
 قازو کلوب نیراسک قطع حدود معنی تقیف ایچک جمال مرموم ندایله حواری ویزو
 نیرزه وارمقده ماسوم آت سوزیندو دخی و شزاده موالی عسکریه ضوی طرفه البت
 کوبیا محابه شایه بیله قاقوب ووضی مبری اولونه اوغنی ووجهنی دخی آتوب اسنی
 کخی اولمق جیسله تقاضیه اقتداری قالدیقندو جمال مرموک اولمقده حرتی ایدیز
 نیرزه اولونه عیال واولدو قالدیجیون غریبی الکندو وندوکر عبدالکریم
 قزداشی شزاده موالی بجز کرساعت بکس اولوب ویزان مرموم دخی جاس ایداده وایچ
 معنی کلدی مسفور واصلنه معاضه حواری کوبیا بیز بیزدک قطع حدودو طراندو
 اولوب روسیه تقیمه معارف غیره معنی ویزو بزرگ نومه تخم ویزو طرفه
 دخی بزرگ ایچ نومه ویزاچک ایش اطردو الکندو اولمقده کورنی اولمقده
 هوز معنی نویله اولمقده ناسلم ایچ شیک ایچ روسیه لاسنجی آتو سوزنی دخی
 مرموم ایدو ایچکده کر کزاقده نیراسک قطع حدود ایدر لاس سفورناک سفورناک
 مقصودی حاصل اولمقده سردار ایدو ویزان ویزان قاضی روسیه لاس سفورناک
 طامش ایچکده ایدو لاس سفورناک دخی بزرگ ایچ ویزو طرفه ایدو لاس سفورناک

HAT, 734/34805

—❖— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —❖—

evvelce kendüye muharrer bazı kâğıdlarını şahzâde-i İran'a gönderip tarafeynden bunlar idam olunmadıkca rahat olmayacağını beyân etmiş ve şahzâde-i mûmâileyh dahi serdâr-ı merkûmu ahz u habs eylemiş olduğundan gayri İran şâhının bir müddetden beri sayt ü sadâsı olmayıp Tahran'a avdeti söylenmekde ise de Bakü tarafından Tahran üzerine dahi bir takım Rusya askeri gitdiği havâdisi derkâr olduğundan öyle ise şâh-ı müşârunileyh Tahran'ı dahi aşmış ve ceneral-i mersûm Revan ahalisini te'lif ve alâ-naklin Tebriz ve Hoy ahalisiyle dahi haberleşip ve ittibâ'a söz alıp kendisi Revan'da beş bin saltatla yeğenini tevkîf birle askerini istishâb ve Tebriz'e doğru zehâbında Tebriz'de olan İngiltere maslahatgüzârı karşı gelip Nehr-i Aras'dan kat'-ı hudûdla sulh teklif edicek ceneral-i mersûm red ile cevap verip Tebriz'e varmağa me'mûrum anda şöyleşiriz demiş ve şehzâde-i mûmâileyh askeriyle Hoy tarafında iken gûyâ muharebe şâyî'asıyla kalkıp ve Hoy müdürü olan oğlunu ve vücûhunu dahi alıp aşağı gitmiş olmak hasebiyle mukâvemetle iktidarları kalmadığından ceneral-i mersûmun ol tarafa hareketini işidince Tebriz'de olan iyâl ü evladını kaldırmak için azîmeti anlaşılmış ve mezkûr Abdülkerim'in kuluna nazaran şahzâde-i mûmâileyh Nahçıvan'a sekiz saât bir mahalde olup ve ceneral-i mersûm dahi Abbasâbâd'a varıp maslahatgüzâr-ı mesfûr vesâtatıyla musâlaha şöyleşilmekde ve gûyâ nehr-i mezbûrdan kat'-ı hududda tarafeyn razı olup Rusyalı tazmin-i masârıf-ı seferiyye zımnında dört yüz bin tümen istemiş ve beri taraftan dahi yüz elli bin tümen verilecek olmuş olarak güft ü gûda oldukları görünmüş olmağla henüz sıhhati ne vechile olduğu nâ- malûm ise de şimdiki halde Rusyalı istediğini alır sözünü dahi merkum îrâd eylediğinden eğer zikr olunan Nehr-i Aras'dan kat'-ı hudûd ederler ise Moskovlu'nun menkûl olan maksûdu hâsıl olarak Serdarâbâd ve Revan ve Nahçıvan ve Abbasâbâd Kal'aları Rusyalı'da kalarak Dağıstan semtine fî mâ-ba'd İranlı ta'arruzundan dahi berî olacağı ve Tebriz ve Hoy İranlı yedinde kalıp Devlet-i Aliyye ile İran hududu fakat Hoy cânibi kalacağı nümâyân olmak mülâbesesiyle netîce-i hâl taharrîsine sa'y-ı bî-hemâl kılınmakda olduğundan bundan böyle dahi ne vechile tahkik olunur ise inhâya mübaderet kılınacağı serdâr ve karındaşı merkûmân hakkında Rusyalı'nın sâlifü'l-beyân muâmelâtı mukaddem mahkî olan ittihâdları akvâline münâfi gibi görünür ise de hâlâ i'tikâd-ı acizânem şimdilik muvâza'a olmasına mahmûl ve ceneral-i mersûmun Hasan Han kâğıdlarını irsâli ve serdârı idâm teklifi dahi meçhûl olup zira Serdarâbâd ve hususan Revan Kal'ası'nın az vakitte bu vechile müte'âkıben zabtı zann-ı âcizânemi te'yid etmekde olmağla her ne ise bir müddet sonra ta'ayyün edeceği beyanı vesile-i arz-ı ihtisâsım olmuştur. İnşâ'allâhü Te'âlâ ledâ-eşrefi'l-vusûl ol bâbda emr u fermân devletli, inâyetli, âtûfetli, re'fetli, mürüvvetli veliyyü'n-nî'am kerîmü's-şîyem efendim Sultanım hazretlerindir.

Fî 23 R. [12]43 / [13 Kasım 1827]

Mühür
Galib

**RUS İRAN BARIŞ
GÖRÜŞMELERİNDE MAKÜ VE NAHÇIVAN
HANLIKLARINDAN ALINAN BİLGİLERE DAİR**

Kerîmâ rahîmâ bende-perverâ efendim

İran ile Rusya havâdisinden suale inâyet buyrulur ise Mahmud bendelerinden üç gün sonra Makü Hanı Ali Han'ın bir âdemi mahfîce tarafımıza gelip ki Nahçıvan Hanı'nın bir âdemi Ali Han'ın indine gelmişti. Anın takdirine binâen Paskeviç ile şehzâdenin musâlahası bina tutmayıp Paskeviç Duhlefan'dan kalkıp Tebriz'e gelir iken Saken nâm general ile dört bin âdem ve on iki aded top Meyane nâm mahalle irsâl etmişti ve andan akdem Şah müsâlaha için Zengan'a irsâl ettiği akçeden Horasan Şehzâdesi Hasan Eli Mirza gelip meblağ-ı mezkûrdan üç kûsûr akçe ahz edüp kendi askerine taksim etmiş ba'dehu bir mikdar asâkir ile gelip mersûmların asâkirin basup perakende edip on iki topu dahi zabtetmişler ve ba'd-ezîn dahi bir havâdis zuhûr eder ise hâk-i pâ-yı hâcet-revâya tahrîr olunur. Bâki emr [ve] fermân ve lütf [u] ihsân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 23 B. [1]243 / [9 Şubat 1828]

Mühür

[Mehmed]

کرمی رجا بند بزرگ افتم
 اینا ایلا رستم حورانی سئله عنایت یوردورایم محرد بندر نیلایا چو کونده صکوه ماکوفانی علی خانکه بزدی محنی پر طرف کلایم که
 نجوان خانکه بزرگ علی خانکه عند کلنگی انکه تفرینه بنادگم بکویچ ایله شهزاده نهک مصالحه می باطریقیه بلکوج و غفلت
 قالدیق نوری کلور ایکی سکن نام عنزال ایلا دوشی بیله ام وایلی ایکی عدد قویپ میان نام محمد ارال ایتمی وایلی قلم شاه مصالحه
 ایچون زنگار ارال اینک ایچون خورسان شهزاده کی حنائی میز کلایم مبلغ مذکور ایچ کور ایچ افدا بدی کند ع
 نفی ایچون بعد بر صفت عاکر ایله کلایم مکره کی عاکریا بلج بی کنده ایلیک اونا ایکی قویچی ضبط ایتمی
 دنی بر حوائط طرری ایله ایس خاکبای حاجت و دین تحب و شویا باقی امور فرمال و عطف احسان طریقه میانه لایم کرد ^{۱۲۸۲}

HAT, 1091/44298-H

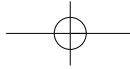

RUSYA'NIN İŞGAL ETMİŞ OLDUĞU REVAN VE NAHÇIVAN'A KARŞILIK İRAN'A BİR TAKIM TOPRAKLARI BIRAKMAYI VAADETTİĞİ HAKKINDA

Ma'rûz-ı bende-i kemineleleridir ki,

İran mukâlemesi murahhası atûfetli Enverî Efendi hazretlerinin bazı tahkikât-ı vâkı'a ve sahihalarına nazaran Rusya Devleti mukaddemâ İran memâlikinden olup mu'ahharan zabt u tasarrufuna girmiş olduğu Revan ve Nahçıvan'a bedel olarak hıttâ-i şarkiye ve İrakiyye'den biraz mahallin İranlı'ya terk etdirilmesini va'd etmiş ve bunu musaddak ve mü'eyyed olmak üzere Tahran'da bulunan Rusya Sefiri Kont Adam Kuya haşmetli Rusya İmparatoru cenablarının mütâlaası olarak Nehr-i Fırat'ın Şattu'l-Arab'a munsab olduğu Kurna nâm mahallin karşısından bed' ile Bahr-ı Muhît'e varınca Nehr-i Şatt'ın öte yakasında yani İran memâliki tarafında bulunan Muhammere vesâir mahaller ve nehr-i mezkûrun bahr-ı mezbûra mülhak olup derûnunda sefâyin geşt ü güzâr eden iki dâne cesîm boğazlarının birisi külliyyen ve diğerlerinin bir tarafı ve bu boğazların intihâsında kâin adalar İran Devleti'nin yedinde kalmak üzere tahdîd olunması Sadr-ı Devlet-i İran Mirza Akasi'ye ifâde etmiş ise de mûmâileyh bu sûrete bile izhâr-ı muvâfakat ve rızâ etmemiş ve ma'lûm-ı âlileri buyrulduğu vechile bundan iki sene mukaddem mâ'ru'z-zikr Muhammere benderiyle münaza'un-fih olan mahallerin muâyenesi için tayîn olunan Mühendis Esad Efendi'nin terkîm ve tersîm eylediği haritadan anlaşıldığına göre mahall-i merkûme ve hususiyle boğazlar Bağdad Eyaleti ve mülhakâtının hasbe'l-mevki' kilidi mesâbesinde bulunarak maazallâhu Te'âlâ elden çıkmak lâzım gelse eyâlet-i merkûme ve mülhakâtı bütün bütün İranlı'ya gitmiş demek olacağından ve bunun neticesi İranlı'ya dahi muzırr ise de Hindistan tarafından dolayı bilâhare İngilterelü'ye bile dokunacağı derkâr olarak fakat Devlet-i Aliyye'ye olan mazarrâtı âcil bulunduğundan müteyakkızâne ve mutabassırâne hareketin lüzumu ferâyiz-i hâliyeden görünmüş olduğuna ve sâlifü'z-zikr Muhammere bendi ve civarında kâin mahallere Zehavi Sancağı Devlet-i Aliyye'nin mülk-i sahîh ve mevrûsu olduğu bu defa murahhas-ı müşârunileyhin mahallerinden celb edüb suretlerini gönderdiği evrâk-ı mu'tebere ve senedât-ı mevsûka iktizâsınca dahi sâbit olup istibâhdan berî bulunduğu misillü Erzurum'da bulunan İngiltere me'mûrları dahi bu tasavvurât-ı muzırranın zannolunduğuna göre netîce-i vahîmesini mütâlaa birle senedât-ı merkûmeden bazılarının sûretlerini murahhas-ı müşârunileyhden almış olduklarına

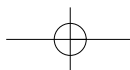

• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •

binâen keyfiyetin İngiltere kabinetosunda der-miyân ve müzâkere olunacağı me'mûl ve şu sırada bedîhiyyü's-sübût olan hukûk-ı Saltanat-ı Seniyye'yi zât-ı âlilerinin dahi oraca müteyakkız ve mutabassır bulunarak isbâta himmet eylemeleri iktizâ-yı hâl ve maslahatdan olacağı rütbe-i cezm-i mevsûl olmakdan nâşi Erzurum'a celb olunan bazı ashâb-ı ma'lûmâtın kaleme aldırılan takrîrleri sureti li-eclî'l-mütâlaa savb-ı atûfilerine gönderilmiş ve bu tarafda iktizâsı vechile İngiltere Sefâreti'ne ifâde-i mahremâne icrâsı musammem bulunmuş olmağla zât-ı maslahat hakkında hâlen ve istikbâlen bedîhi ve aşikâr olan mazarrat-ı adîde ve suver-i mersûmeyi nâil ve mûlahaza ve keyfiyeti icâbına göre Lord Ebleyen cenâblarına dahi hakimâne ve mahremâne ifade birle her halde muteyakkızâne ve reviiyetmendâne harekete himmet ve ibrâz-ı âsâr-ı reviiyetle isbât-ı müdde'âyı musadakat ve dirâyete sarf-ı mâhasal-ı liyakat ve hamiiyet buyurulması melhûz ve mütevakkrı' idüğü beyânıyla şukka-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 2 Ş. [12]59 / [28 Ağustos 1843]

Mühür
Mehmed Rıfat

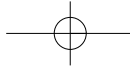
[illegible]

**REVAN VE NAHÇIVAN TARAFLARINDA RUSLARIN KARANTİNA
İNŞASI İÇİN SOĞANLI DAĞI ORMANLARINDAN AĞAÇ
KESİLMESİNE İZİN VERİLMEDİĞİNE DAİR**

Devletli efendim hazretleri

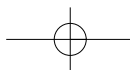
Rusya Devleti'nin Erzurum'da mukîm konsolosu tarafından takdîm kılınan bir kıt'a takrîr meâlinden Revan ve Nahçıvan taraflarında karantinahâneler bina olunmak üzere devlet-i müşârunileyhâ tebe'asından Nahçıvanlı Selsan oğlu Mehmed Naki nâm kimesne ile kontrato olarak mezbûr karantinahânelere lüzûmu olan üç bin beş yüz aded ağacın iştirâsı lâzimedden ise de devlet-i müşârunileyhâ ülkâsında bulunmadığından ve bu aralık Erzurum Eyaleti dâhilinde kâin Kars ve civârında bulunan ormanlardan kereste kat'ı men' olduğu istihbâr kılındığından mukaddemâ bazı levâzımât için verildiği misüllü bu kerre dahi ol mikdâr kerestenin Kars tarafından kat' ve mübâyaa olunarak devlet-i müşârunileyhâ ülkâsına nakline mümânaat olunmamak üzere Erzurum ve Kars ve Çıldır ve Bayezid sancakları miyânında bulunan Soğanlı Dağı ve sâir ormanlardan şimdiye kadar nizâmı vechile kereste ve hatab kat' olunmadığından devlet-i müşârunileyhâ me'mûrları ahali-i kurâyı bi'l-itmâ' lâ-yenkatı' u kereste ve hatab kat'ıyla mezkûr ormanlar adeta itlâf ve intihâ olmak derecesine varmış ve daha birkaç sene bu hâl ile kereste ve hatab kat' olduğu takdirde bütün bütün tükenerek halbuki bu havaliden mezkûr ormanlardan başka meşelik olmayıp havali-i mezburenin istidâd ve imtidâd-ı şitası cihetiyle ahali ve fukaranın a'zam-ı havâyic-i zaruriyeleri olan kereste ve hatab için eşedd-i zarûret ve ihtiyaca dûcâr ve yeniden ağaç yetiştirilmesi on beş yirmi seneye muhtac olacağı cihetle geçen sene vâki' olan arz ve iş'âr-ı çâkerânem üzerine ahalinin havâyic-i zaruriyelerine senevî ne mikdar ağaç kat'ı lazım gelir ise münasib olan ağaçlara evvelce me'mûrları ma'rifetiyle damgalar urularak ba'dehu kesdirilmiş ve işbu hatab ve kereste kesilmek hususu öteden beri temettu' ve ta'ayyüşü ağaç kat'ına mutavakkıf olan dağ karyeleri ahalisine hasr ve tahsis kılınması hususâtını ve tenbihât-ı saireyi şâmil şeref-sâdır olan emr-i âlî mantûk-ı münifi üzere korucular ve orman nâzırı ta'yîn kılınmış ise de henüz damgalar vürûd etmediğinden fakat korucular ma'rifetiyle mezkûr ormanlar muhâfaza olunmakta ve lüzûmundan ziyâde ağaç kat'ına cevaz gösterilmemekde olduğuna ve devlet-i müşârunileyhâ ülkâsında müceddeden orman yetiştirilmiş olduğu halde andan kereste kat' olunmayıp bu havaliden mutâlebe olunması zikr olunan ormanların bütün bütün itlâfına bâdî olacağına mebnî keyfiyet hâk-i pâ-yı âlî-i

âşâfânelerinden istizânına ta'likan mukaddemce şeref-sâdır olan emr-i âlîde ahâlîye lüzûmundan ziyâde ağaç kat' etdirilmek memnû' olduğu beyânıyla cevâb-ı lâzime i'tâ olunmuş ise de keyfiyetin sefârethane tarafına iş'âr olunacağı bi'l-beyân takrir-i mezkûrun tahrîren cevâbını konsolos-ı mûmâileyh mûtâlebe eylemesiyle tahrîren dahi ityân olunmuş ve bunların kontorato olunmuş ser-riştesiyle sefârethâne tarafından taraf-ı eşref-i âlîlerine istidâdan hâlî olmayacakları karâin-i hâlîye ile müstedlel ise de kontorato maddesi Devlet-i Aliyye tebe'a ve tüccârıyla olmayıp kendü beyânlarından olduğu takrîr-i mezkûrda musarrah ve öte tarafa ol vechile ağaç ve kereste i'tâsı takdirinde mezkûr ormanlar birkaç seneye kadar bütün bütün tükenerek nizâm-ı mezkûra hâlel îrâs eyleyeceği bedîhî ve müberhen olduğundan sefârethâne tarafından ol vechile istidâ vukû'unda tebligât-ı lâzime ve cevâb-ı müskitenin i'tâsı husûsuna müsâ'ade-i me'âli-umde-i Nezâret-penâhîleri derkâr buyrulmak ihtârıyla takdim-i arıza-i çâkerîye ibtidâr ve zikrolunan takrîr dahi aynen takdîm ve tisyâr olunmuş olmağla ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 27 L. [12]65 / [15 Eylül 1849]

Vali-i Eyalet-i
Erzurum
Mehmed Hamdi

[illegible]

**OSMANLI DEVLETİ'NE SİĞINAN NAHÇIVANLI ŞİRİN BEY'E
RİKAB KAPICIBAŞILIĞI RÜTBESİ VERİLEREK
YANINDAKİLERE MAAŞ TAHSİS EDİLMESİ**

Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Nahçıvan ahalisinden olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâletle Van'a gelmiş olan Şirin Bey ile otuz altı nefer tevâbi' ve rüfekâsına bi't-tahsîs yetmiş bir sene-si Teşrîn-i Sânîsi gâyetine değin verilmiş olan maaş ve tayînât ve harçlıkların icrâsı mahsûbuyla sene-i merkûme Kânûn-ı evvel'i ibtidâsından itibâren mîr-i mûmâileyhe şehriye iki bin guruş maaş ve hazarî bir kaymakam tayîni ve yanında bulunan mârû'z-zikr tevâbi' ve rüfekâsının dahi asâkir-i muvazzafa gibi beherine yüzer guruş maaş ve yevmiye üçer yüz dirhem nân ve birer yem-i şa'ir ve saman tahsîsi ve itâsı ve mîr-i mûmâileyhimânın Revan'dan celbine taahhüd olunduğu neferât vürûd etdikçe yoklamaları bi'l-icrâ bölük teşkîli husûslarına devletli Selim Paşa hazretleri tarafından vukû' bulan iş'âr üzerine bi'l-istizân emr ü fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Padişahî mûte'allik ve şeref-sudûr buyrulmuş ve keyfiyet devletli Serasker Paşa hazretlerine bildirilip müşârunileyh Selim Paşa hazretlerinden iki kıt'a tahrîrât ve irâdesinin sûretleri dahi merbûten taraf-ı devletlerine gönderilmiş olmağla ber-mûceb-i irade-i seniyye ve ber-mantûk-ı tahrîrât Hazinece dahi tesviye-i muktezâlarına himmet buyrula deyü.

Serasker Paşa Hazretleri'ne

[Nahçıvan ahalîsinden olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâletle Van'a gelmiş olan Şirin Bey ile] tevâbi' ve rüfekâsının tesviye-i maaşlarıyla sûret-i istihdâm-ları hakkında istizânı şâmil tezkire-i âcizi hâmişine muharrer irâde-i seniyye-i hazret-i cihan-bânî manzûr-ı âlîleri buyrulmak üzre leffen irsâl kılınmış ve keyfiyet Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne dahi bildirilmiş olmağla savb-ı sâmi-i sipeh-dârîlerinden dahi iktizâsının icrâsıyla mezkûr tezkirenin iâde buyrulması bâbında emr ve irâde Efendimindir.

Fî 29 Receb [12]72 / [5 Nisan 1856]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Nahçıvan ahalisinden olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet etmiş olan Şirin Bey ile otuz nefer tevâbî' ve rüfekâsının sûret-i tavzîf ve istihdâmı ve mîr-i mûmâileyh uhdesine Rikâb-ı Hümâyûn-ı Şahane Kapıcıbaşılığı rütbesi tevcihiyle icra-yı taltifi hakkında müte'allik buyrulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehin-şâhî mûcebince tastîr ve tesyîr kılınan nemîka-i çâkerînin vusûlüyle iktizâsı ne vechile icra olunduğuna ve mîr-i mûmâileyh için lâzım gelen bir kıt'a rûûs-ı hümâyûnun irsâline ve bu bâbda bazı ifadeye dair Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu müşiri devletli paşa hazretlerinin tevârüd eden tahrîrâtı manzûr-ı sâmi-i âsafâneleri buyrulmak üzere lef-fen hâk-i pâ-yi âlî-i dâverîlerine takdim kılınmış olmağla, ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 18 L. [12]72

Mehmed Rüşdî
[Serasker]

Atûfetli efendim hazretleri

Nahçıvan ahalisinden olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet etmiş olan Şirin Bey uhdesine Rikâb-ı Hümâyûn-ı Şahane kapıcıbaşılığı rütbesi tevcihiyle icra-yı taltifi hakkında müte'allik buyrulan irâde-i seniyye-i hazret-i şahane mûcebince gönderilen tahrîrâtın vusûlüyle iktizâsı ne vechile icra olunduğuna ve mîr-i mûmâileyh için lâzım gelen bir kıt'a rûûs-ı hümâyûnun irsâline dair Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu müşiri devletli paşa hazretlerinin tevârüd eden tahrîrâtı ol bâbda olan tezkire-i behiyye-i sipeh-sâlârî ile beraber manzûr-ı âlî buyrulmak için takdim kılınmış olmağla istenilen rûûs-ı hümâyûnun tastîr ve irsâli hakkında her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihân-dârî müte'allik ve şeref-sudûr buyrulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 28 L. [12]72

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikr olunan tezkire ve tahrîrât manzûr-ı âlî-i hazret-i tâc-dârî buyrulmuş ve istizân-ı sâmi-i Sadâret-penâhîleri vechile istenilen rûûs-ı hümâyûnun tastîr ve irsâli müte'allik ve şeref-sudûr buyrulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyârî muktezâ-yı münîfin-den bulunmuş ve mârû'l-beyân tezkire ve tahrîrât yine savb-ı sâmi-i âsafîlerine iade kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

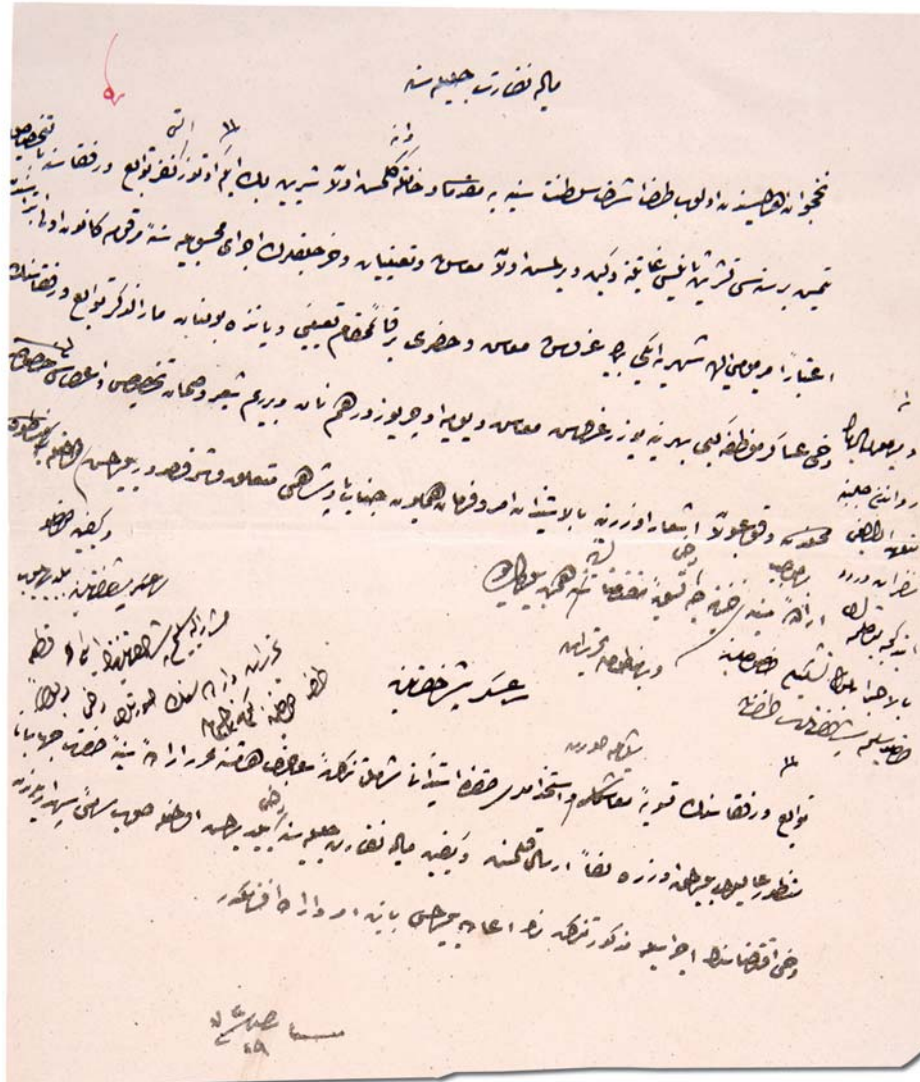
Fî 29 L. [12]72 / [3 Temmuz 1856]

Serasker Paşa Hazretleri'ne

Nahçıvan ahalisinden olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet etmiş olan Şirin Bey uhdesine tevcih buyrulan Rikâb-ı Hümâyûn-ı Şahane kapıcıbaşılığı için icab eden rûûs-ı hümâyûnun tasfirî hakkında olan tezkire-i aliyye-i sipeh-sâlârîlerinin arz ve takdimini mutazammın tezkire-i acizî hâmişine muharrer irâde-i seniyye-i hazret-i şahane manzûr-ı vâlâ-yı seraskerîleri buyrulmak üzere tanzim etdirilen rûûs-ı hümâyûn ile beraber leffen irsâl kılınmış olmağla iktizâsının icrasıyla tezkire-i mezkûrenin iâde buyrulması bâbında irâde efendimindir.

Fî 14 Za. [12]72 / [17 Temmuz 1856]

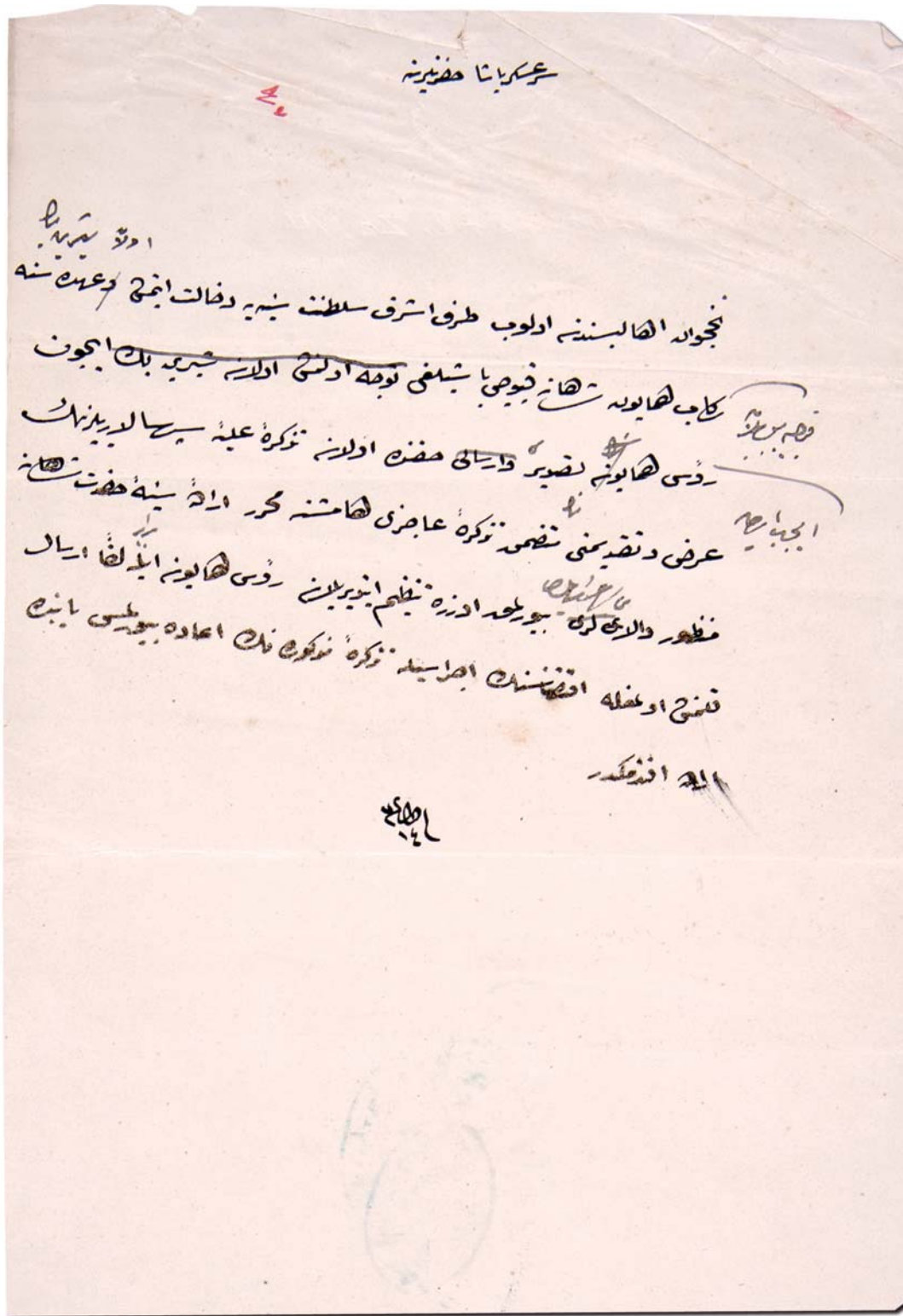
A. MKT. MHM, 86/70

معرضه جا کنیم که دیدار
تجدید اهالی بسند اولیای مؤلف اُمر سلطنت نیست رضایت آنچه او در شیریه با ایدر او غرضه نوباع و رفاه ملک معزیت بویضه و آنکه می و بر می آید
عده سه - کاه - شعبه بیست و سه - بی توکلیم - اولیای تطبیقی حقیق مسلم برین - امر و از - بی - خاصه - برای بویضه و شیشه و شیشه و شیشه و شیشه
عده سه - کاه - شعبه بیست و سه - بی توکلیم - اولیای تطبیقی حقیق مسلم برین - امر و از - بی - خاصه - برای بویضه و شیشه و شیشه و شیشه و شیشه
و هیولیم - افشای بطلان اجاب و فلسفه و بی روی الیه آنچه در علم بر نظم روی اولیای که ایالت و بیست و سه - امر و از - بی - خاصه - برای بویضه و شیشه و شیشه و شیشه و شیشه
و زیاده یا - شعبه بیست و سه - بی توکلیم - اولیای تطبیقی حقیق مسلم برین - امر و از - بی - خاصه - برای بویضه و شیشه و شیشه و شیشه و شیشه

[illegible]

i. DH, 347/22901

A. MKT. MHM, 91/76

**NAHÇIVANLI
ŞİRİN BEY'İN VAN'DAN
SİVAS'A NAKLEDİLEREK İSKAN EDİLMESİ**

Serasker Paşa Hazretleri'ne

Nahçıvan ahalisinden olup mukaddemce taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet etmiş olan Şirin Sultan'ın Erzurum'a celbiyle Harput ve Sivas taraflarında iskânı husûsuna ve ol bâbda sâir bazı ifadeye dair Van ve Hakkari Valisi sâbık devletli Ziya Paşa hazretleri tarafından tevârüd eden tahrirât manzûr-ı sâmi-i seraskerîleri buyrulmak üzere leffen irsâl kılınmağla bu bâbda olan re'y-i sâmi-i sipehdârînin iş'ârı husûsunda irâde efendimindir.

Fî 19 Za. [12]72 / [22 Temmuz 1856]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Nahçıvan hanedanından olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet ederek uhdesine kapıcıbaşılık rütbesi tevcihiyle Van'da ikamet etmekde bulunan Şirin Bey'in orada ikameti mahzurdan sâlim olamayacağından familya ve tebaalarıyla beraber Erzurum veya Sivas veyahud Harput'a celb ve ikamesi lüzumuna vesaireye dair Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu müşîri devletli paşa hazretlerinin vürüd eden tahrîrâtı manzûr-ı âlî-i vekâlet-penâhîleri buyrulmak üzere leffen takdim kılınmağla sûret-i iş'âra nazaran bu bâbda her ne vechile emr u irâde-i aliyye-i Âsafâneleri müte'allik buyrulur ise icrâ-yı iktizâsı bâbında, emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 17 Z. [12]72

Mehmed Rüşdî

Serasker

Atûfetli efendim hazretleri

Nahçıvan hanedanından olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâletle Van'da ikâmet etmekde olan Şirin Bey'in familya ve tebaasıyla beraber mahall-i âhara lüzum-ı nakline dair Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu müşiri devletli paşa hazretlerinin tevârüd eden tahrîrâtı ol bâbda olan tezkire-i behiyye-i Seraskerî ile beraber manzûr-ı âlî buyrulmak için arz ve takdim kılındı. Vâkı'a müşir-i müşârünileyhin inhâsı vechile bunların orada ikametleri mahzurdan sâlim olamayarak içrilere nakli muvâfık-ı hâl ve maslahat görüldüğünden muhassas olan maaşı tayînâtı yine i'tâ kılınmak üzere mîr-i mûmâileyhin familya ve tebaasıyla beraber Sivas'a nakl ile oraya ikame olunması hususunun mîr-i müşârünileyhe bildirilmesi zımında serasker-i müşârünileyhe havalesi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sünûh buyrulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 28 Z. [12]72

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Zîver-i dest-i tekrîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikr olunan tahrîrât ve tezkire manzûr-ı meâlî-mevfûr-ı hazret-i mülûkâne buyrulmuş istîzân-ı âlî-i sadâret-penâhîleri vechile husus-ı mezkûrun müşir-i mûmâileyhe bildirilmesi zımında serasker-i müşârünileyhe havalesi şeref-pîrây-ı sünûh ve sudûr buyrulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyârî muktezâ-yı münîfinden olarak mârû'l-beyân tahrîrât ve tezkire yine savb-ı sâmi-i âsafîlerine iade kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî gurre-i Muharrem sene [12]73 / [18 Eylül 1856]

Serasker Paşa Hazretleri'ne

Nahçıvan hanedanından olup Van'da ikâmet etmekde bulunan Şirin Bey'in familya ve tebaasıyla beraber mahall-i âhara lüzûm-ı nakline dair Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu Müşiri devletli Paşa hazretleri tarafından tevârüd eden tahrîrât ile beraber olan tezkire-i aliyye-i Seraskerîlerinin arz ve takdimini mutazammın tezkire-i senâverî hâmişine muharrer irâde-i seniyye manzûr-ı sâmi-i sipehdârîleri buyrulmak üzere leffen isbâl kılınmış ve maaş ve ta'yin keyfiyeti Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne bildirilmiş olmağla iktizâsının icrasıyla tezkire-i mezkûrenin iâdesi bâbında irâde efendimindir.

Fî 19 M. 1273 / [19 Eylül 1856]

Devletli, atûfetli efendim hazretleri

Nahçıvan hanedanından olup Van'da ikamet etmekte bulunan Şirin Bey'in familya ve tebaasıyla beraber mahall-i âhara lüzûm-ı nakline dair Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu Müşiri devletli paşa hazretleri tarafından tevârüd eden tahrirât ile beraber olan tezkire-i aliyye-i Seraskerîlerinin arz ve takdimini mutazammın tezkire-i acizî hâmişine muharrer irâde-i seniyye manzûr-ı sâmi-i sipehdârîleri buyrulmak üzere leffen isbâl kılınmış ve maaş ve ta'yin keyfiyeti dahi Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne bildirilmiş olmağla iktizâsının icrasıyla tezkire-i mezkûrenin îadesi bâbında irâde efendimindir.

Fî 19 Muharrem sene [12]73

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Me'âl-i emr u iş'âr-ı âlî-i vekâlet-penâhîleri ve irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî mantûk-ı münîfi ma'lûm-ı bendegânem olmuş ve iktizâsı icra olunarak zikrolunan tezkire-i sâmiye-i âsafâneleri yine leffen pîşgâh-ı me'âlî-iktinâh-ı hidivilerine îade kılınmış olmağla, ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 24 Muharrem sene [12]73 / [24 Eylül 1856]

Mehmed Rüşdî

Serasker

Tezkire-i Sâmiye

Nahçıvan hânedânından olup taraf-ı eşref-i seniyyeye dehâletle Van'da ikâmet etmekte olan Şirin Bey'in familya ve tebaasıyla beraber mahall-i âhara lüzûm-ı nakline dair Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu müşiri devletli paşa hazretlerinin tevârüd eden bir kıt'a tahrirâtı ol bâbda olan tezkire-i behiyye-i Seraskerî ile beraber manzur-ı âlî buyrulmak için arz u takdim kılındı.

Vâkı'a müşîr-i müşârunileyhin inhâsı vechile bunların orada ikâmetleri mahzurdan sâlim olamayarak içerilere nakli muvâfık-ı hâl ve maslahat görüldüğün-den muhassas olan maaş ve tayinâtı yine i'tâ kılınmak üzre mîr-i mûmâileyhin familya ve tebaasıyla beraber Sivas'a nakliyle oraya ikâme olunması hususunun müşîr-i mûmâileyhe bildirilmesi zımında serasker-i müşârunileyh hazretlerine havalesi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sünûh buyrulur ise ona göre hareket olunacağı beyanıyla tezkire.

[illegible]

معروضه شاکر کیم لایمیکه
تجوید خاندانه اولوب طرف اشرق سلطنته سیم
اورام اقامتی محذوره مداحی و تهنیتیه فاعلی و تهنیتیه بر ارض و دم و با سحاس و یا خود خیریت و جلب و اقامتی لزوم و سازه و ساز
الطیر اوجی تهنیتیه و تهنیتیه فاعلی و تهنیتیه بر ارض و دم و با سحاس و یا خود خیریت و جلب و اقامتی لزوم و سازه و ساز
تجوید خاندانه اولوب طرف اشرق سلطنته سیم
اورام اقامتی محذوره مداحی و تهنیتیه فاعلی و تهنیتیه بر ارض و دم و با سحاس و یا خود خیریت و جلب و اقامتی لزوم و سازه و ساز

[illegible]

موصوفه حکیم کبریا کبریا
بدرست تاریخ و دلا و بخند که سیم
صفت موکلان و برادر و انشی علی
هر کس که ایام هواری نثری می شنود
و در حد مدالیه و قدی و نعت و ذکره غیر
صفتی و صدور و برادر و سر و داره
نفسی و خلی و سیرای و مقصدی و
مرد و عابد و خضر و شاکر
لعل علی

[illegible]

[illegible]

مردود و عاریت گیر بر برگ
مالی امر از صاحبان و قاضیان
در آنش تگند به اصحاب
حقه مدلوله

[illegible]

A. AMD, 68/3

**NAHÇIVAN
HANEDANI'NDAN ŞİRİN BEY VE
BERABERİNDEKİLERE YENİDEN MAAŞ TAHSİSİ**

Serasker Paşa Hazretleri'ne

Dağıstan mültecîlerinden on bir nefer efendiler ile neferât-ı muvazzafa usulüne tevfiқан istihdâm olunan yetmiş üç kişinin ve Nahçıvan hanedanından olup taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet eden Şirin Bey refâkatinde bulunan otuz beş neferin tahsîsat-ı fevkalâdeden verilmekte olan tayinlerinin kat'ıyla mukabilinde münasib mikdar maaşlar tahsisi ve kendilerinin mevâki'-i münasibeye iskânları hususuna dair fî 14 S. [12]73 tarihiyle olan tezkire-i behiyye-i sipeh-sâlârîleriyle tahrîrât-ı melfûfe Meclis-i Vâlâ'ya lede'l-i'tâ işbu Dağıstan mültecîleriyle mevâd-ı saireye dair Maliye Nezâret-i Celîlesi tarafından takdim olunan tahrîr ve lâyiha ol bâbda komisyondan tanzim olunan mazbata ile icabâtının bi'l-mütâlaa ifâdesi zımında geçende taraf-ı devletlerine irsâl olunarak henüz bir güne cevap-ı sâmilîleri vürûd etmemiş ve bu maddenin tesviye-i muktezâsı evrak-ı merkûmenin iâdesiyle ol bâbda olan re'y ve mütâlaa-i sipehdârîlerinin bilinmesine mutavakkıf bulunmuş olduğundan evrâk-ı merkûmenin sür'at-i iâdesiyle beraber icabâtının dahi iş'ârı hususunun savb-ı âlîlerine te'kîdi tezekkür kılınmış olmağla iktizâsının sür'at-i icra ve iş'ârı bâbında irâde efendimindir.

29 S. 1273 / [29 Ekim 1856]

Makam-ı âlî-i nezâret-penâhî'den irsâl buyrulan emirname-i sâminin sûretidir.

Hassa Ordu-yı Hümâyûnu Müşîri devletli Selim Paşa hazretleri tarafından vukû' bulan iş'âr üzerine Nahçıvan ahalisinden olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâletle Van'a gelmiş olan Şirin Bey ile otuz altı nefer tevâbi' ve rüfekâsına yetmiş bir senesi Teşrîn-i sânisî gâyetine kadar verilmiş olan maaş ve ta'yînât ve harclıkların icrâ-yı mahsûbuyla sene-i merkûme Kânûn-ı evvel'inden itibâren mûmâileyh Şirin Bey'e şehriye iki bin gurus maaş ve hazarî bir kaymakam ta'yîni ve rüfekâsının beherine dahi asâkir-i muvazzafa gibi yüzer gurus maaş ve yevmiye üçer yüz dirhem nân-ı aziz ve birer yem şa'ir ve saman tahsîs ve itâsı ve mîr-i mûmâileyhin Revan'dan celbini müteahhid olduğu neferât vürûd eddikce yoklamaları bi'l-icrâ

—❧— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —❧—

târih-i vürûdları gösterilerek bölük teşkili husûsuna bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i şâhâne müte'allik buyrulmuş ve neferât-ı merkûmeye dahi yüzer gurus maaş ve yevmiye üçer yüz dirhem nân-ı aziz ile birer yem şa'ir ve saman itâsı karar-gîr olmuş ise de bunların ba'demâ istihdâmı lâzım gelip gelmeyeceği ve kaç neferi vürûd ederek bölük teşkil olunduğu bâ-tahrîrât cenâb-ı Seraskerî-i Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu müşîr devletli paşa hazretlerinden isti'lâm olunmuş olmağla ber-mûceb-i irâde-i seniyye mîr-i mûmâileyh ile tevâbi' ve rüfekâsına bi't-tahsîs yetmiş bir senesi Teşrîn-i sânisî nihâyetine kadar verilmiş olan maaş ve harchıklar ne mikdâr ise onun ve sene-i merkûme Kânûn-ı evvel'inden itibâren mîr-i mûmâileyhe mezkûrû'l-mikdâr maaş ve ta'yinâtın ve tevâbi' ve rüfekâsıyla celb olunup bölük teşkil olunan neferâtın tarih-i vürûdu gösterilerek beherine yüzer gurus maaş ve yevmiye üçer yüz dirhem nân-ı aziz ve birer yem şa'ir ve samanın Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu hazine ve anbarından bâ-senedât-ı makbuza itâsıyla fevkalâde masraf defterlerine idhâli husûsuna himmet buyurmaları siyâkında terkîm-i rakîme-i senâverîye ibtidâr kılındı, efendim.

2 Ca. [12]72 / 10 Ocak 1856

Nahçıvan ahalisinden Şirin Bey ve rüfekâsının tahsis-i maaşlarından mukaddem yetmiş bir senesi Teşrîn-i Sânisî nihâyetine kadar vukû'bulan makbûzatlarıyla muahharan bâ-irâde-i seniyye maaş ve ta'yinâtlarının tahsis buyrulması üzerine yetmiş bir senesi Kânûn-ı Evvel'i ibtidâsından yetmiş iki senesi Şubat'ı gâyesine kadar müddetde maaş ve bedel-i ta'yinâtları olarak hazîne-i muvakkateden ve anbarlardan aynen makbûzları olup mahsûb ve tesviye olunan ve ber-mûceb-i irâde-i seniyye fevkalâde masârifât defterlerine idhâli lazım gelen mebâliğin mikdarı:

Maaşı 15 Mâh 80.000 gurus	Bedel-i Ta'yinât 15 Mâh 68.579 gurus, 13 para
<i>Meblâğ-ı mezbûrun ayrıca fevkalâde masarifât defterlerine idhâli icâb etmekle şerh verildi.</i>	
Yetmiş bir senesi Teşrîn-i Sâni nihâyetine kadar maaş ve bedel-i ta'yinâta mahsûben hazine ve anbarlardan i'tâ olunan	
Hazîneden: 34.000 gurus Anbardan: <u>02.700 gurus, 2 P, 2 L</u> 36.700, gurus 2 P, 2 L	
Yekûn: 185.279 gurus, 3 para, 2 P, 2 L	

Minhâ el-makbûzât				
	guruş	para	P	L
Hazineden:	34.000			
Anbarlardan:	2.700	2	2	
Van'dan makbuzu olan:	125.992,5	12		
Anbarlardan:	21.498	9	2	2
	184.191	2	2	2
	guruş	para		
Maaşına mahsûben:	74.450			
Ta'yinâtına mahsûben:	51.542,5	12		
	12.599,5			
Mizân				
	guruş	para	P	L
Ber-vech-i bâlâ ale'l-hesab makbûzâtından ayrıca				
fevkalâde defterlerine idhal olunacak akçe ile	185.279,5	3	2	2
maaş ve bedel-i ta'yinâtları:	184.191	2	2	1
Ber-vech-i bâlâ makbuzâtı olan	1.088,5	1	-	1
Küsûr matlûbu görünen	1.088,5	1	-	1
Ordu-yı Hümâyûn Sandığı'ndan ta'vizân i'tâ	0.000,0	0	0	0
olunan				

[14 Mart 1859]

Saâdetli efendim hazretleri

Nahçıvan ahalisinden olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet ile muahharan vefat eden Şirin Bey'in terk eylediği yirmi beşden mütecâviz müte'allegâtına maaş tahsisi hakkında vukû' bulan inhâ üzerine istîzânı şâmil makâm-ı senâveriden takdim olunan takrîr Meclis-i Vâlâ'da derdest-i mütâlâa iken bu bâbda taraf-ı hazret-i Seraskeriye meb'ûs tahrirât dahi bâ-tezkire takdim buyrulmuş olduğundan müte'allikât-ı merkûmeye mukaddem verildiği beyan olunan yüzer guruş maâş ve ta'yinin Hazinece mukayyed olup olmadığının istiş'ârı bi't-tezekkür evrâk-ı merkûme Meclis-i Vâlâ Riyâset-i Celîlesi cânibinden bâ-tezkire iâde ve tisyâr buyrulmuş olmasıyla keyfiyet-i kuyûdiyesi masârifât muhâsebesinden lede's-su'âl bu bâbda mukaddemâ makâm-ı hulûsveriden savb-ı vâlâlarına yazılan tahrirâtın cevabı vürûduna dair kayd bulunamamış olduğundan keyfiyetin sû-yı vâlâlarından istiş'ârı lazım

geleceği bâ-müzekkire ifade kılınmış ve evrâk-ı mezbûre takımıyla leffen gönderilmiş olmağla bu bâbda olan ma'lûmât-ı behiyyelerinin îzâhen iş'ârıyla evrâk-ı merkûmenin îadesi mütevakkıf-ı himem-i behiyyeleridir, efendim.

Fî 24 Receb [12]75

Devletli efendim hazretleri

Sûret-i emr u irâde-i aliyye-i Âsafâneleri ve bu hususa dair evrâk-ı melfûfe mezâyâsı bi'l-etrâf rehîn-i îkân-ı çâkerî olarak muhâsebe-i muvakkate kuyûduna lede'l-mürâcaa müteveffâ-yı mûmâileyh otuz altı nefer tevâbi' ve rûfekâsıyla mukaddemâ zîr-i cenâh-ı müstelzimü'l-felâh Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet etmiş olduğundan yetmiş bir senesi Teşrin-i Sânisi gâyetine kadar bunlara verilmiş olan maaş ve ta'yinât ve harçlıkların başkaca tesviyesi ve sene-i merkûme Kânûn-ı evveli'nden itibaren mîr-i mûmâileyhe şehriye iki bin guruş maaş ve hâzırî bir kaymakam tayini ve rûfekasıyla mîr-i mûmâileyhin Revan'dan celbi müte'ahhid olduğu neferât vürûd etdikce yoklamaları bi'l-icrâ tarih-i vürûdları gösterilerek bölük teşkiliyle bunların dahi beherine yüzer guruş maaş ve yevmî üçer yüz dirhem nân-ı azîz ve birer yem şa'ir ve saman tahsis ve i'tâsıyla masârifât-ı fevkalâde defterlerine idhâl ve imlâsı iktizâ-yı irâde-i seniyyeden olduğu beyân-ı âlîsiyle icrâ-yı iktizâsı hususu fî 2 Ca. [12]72 tarihiyle makam-ı âlî-i nezâret-penâhîlerinden taraf-ı çâkerâneme şeref-vârid olup sûret-i müstensahası leffen takdim kılınan emirnâmede irâde ve iş'âr buyrulmuş ve mîr-i mûmâileyh Revan'dan celbini müte'ahhid olduğu neferât o aralık şitâ hulûl eylemek ve mu'ahharan dahi musâlaha vukû' bulmak cihetiyle gelememiş ise de mîr-i mûmâileyh tevâbi' ve rûfekâ-yı sâiresiyle maiyyet-i Ordu-yı Hümayûn'da bulunarak muhasebe-i muvakkate-i mezbûreden bi't-terkîm leffen takdim kılınan pusulada gösterildiği vechile tahsis buyrulan maaşlarından mukaddemâ ale'l-hesâb vechile makbuzları olan otuz altı bin yedi yüz guruş ile mezkûr Kânûn-ı evvel'den yetmiş iki senesi Şubatı gâyesine kadar müddetde kendisiyle rûfekânın mevcuduna göre maaş ve ta'yinât bahâları olan bir yük kırk sekiz bin beş yüz yetmiş dokuz guruş Ordu-yı Hümayûn Hazînesi'nden tesviye kılınmış olup mu'ahharan bunların Sivas'da ikâmetiyle maaşlarının oradan tesviyesi hususuna irâde-i seniyye-i şahâne müte'allik buyrularak mûcib-i âlîsi vechile Van'da bulunan familyasını bi'l-istishâb Sivas'a hareket ve azîmet etmek üzere iken mîr-i mûmâileyhin vefatı vukû' bulmuş ve bunun üzerine müteveffâ-yı mûmâileyhin familyasıyla ta'allukâtı Sivas'a azîmet etmiş iseler de maaş ve ta'yinât olarak kendilerine bir şey verilemediğinden yine Erzincan'a avdetle orada ikâmet etmekde olduklarına ve Ordu-yı Hümayûn müşiri devletli paşa hazretlerinin tahrirâtı ve melfûf esami defterinde gösterildiği vechile mezkûr otuz yedi neferden bazıları vefât edip bazıları dahi öteye beriye giderek şimdiki hâlde müteveffâ-yı mûmâileyhin on nefer tevâbi'yle çoluk-çocuk altı nefer familyası sefil

—•—•—•— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —•—•—•—

ve perişan kalıp her halde lütf ve merhamet-i seniyyeye sezâvâr bulunmalarına binâen müteveffâ-yı mûmâileyhin münhal olan maaş ve ta'yînâtdan münâsib mikdarının eytâmına tahsisi ve sâlifü'z-zikr on nefer teba'anın dahi mukaddemki tahsisi vechile maaş ve bedel-i ta'yînâtlarının itâsı mütevakkıf-ı emr ü irâde-i aliyye-i Âsafâneleri bulunmuş ve evrâk-ı melfûfesi dahi matviyyen iâde ve takdim kılınmış olmağla, ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 9 Ş. [12]75

Müteveffâ Şirin Bey refâkatiyle dehâlet eden neferâtın mikdarı

Nahçıvan Kazası'nda Ergez Karyesi'nde orta boylu kumral sakallı siyah gözlü Şirin Bey Sin: 45 Fevt sergerde-zâde	Nahçıvan Kazası'nda Ergez Karyesi'nde uzun boylu ter bıyıklı İmam Kulu Bey bin Şirin Sin: 20 Erzincan'da mevcut
Nefs-i Van'da Kuturcu Mahallesi'nde orta boylu çâr-ebru ve Es'ad bin Hacı Cafer Sin: 25 Erzurum'da mahbus olduğu	Karabağı Kazası'nda Maibey Karyesi'nde orta boylu çâr-ebru ve ela gözlü Hasan Efendi bin Osman Sin: 25 Dersâdet'de kâtib
Nahçıvan Kazası'ndan Ergez Karyesi'nde orta boylu şâbb-ı emred Yağız bin Sadık Bey Sin: 25 Nahçıvan Kazası'na gitmiş ve gelmek üzere bulunduğu	Kazâ-yı mezbûrda Vager Karyesi'nde orta boylu kara bıyıklı kara gözlü Fethullah bin Allahverdi Sultan Sin: 32 Van'da
Revan Kazası'nda Mezire Karyesi'nde orta boylu kara sakallı Muharrem Bey bin Ali Ekber Han Sin: 30 Dersâdet'de	Revan Kazası'nda Erbey Karyesi'nde orta boylu kumral sakallı ela gözlü Kâzım bin Şükrüverdi Sin: 30 Erzurum'da

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Nahçıvan Kazası'nda Vager Karyesi'nde orta boylu siyah gözlü kara bıyıklı Ali Takî bin Yahya Fevt Van'da	Nahçıvan Kazası'nda Ordubad Karyesi'nde orta boylu kumral bıyıklı ela gözlü Memi bin Rıza Sin: 30 Erzurum'da
Nahçıvan Kazası'nda Ergez Karyesi'nde orta boylu ela gözlü kumral sakallı Şah Mehmed bin İmam Kulu Sin: 35 Memleketine giderek fevt olduğu, fevt	Revan Kazası'nda Gergeze Karyesi'nde orta boylu çâr-ebru ve Yağız bin Mehmed Sin: 20 Erzincan'da
Revan Kazası'nda Karabağı Karyesi'nde orta boylu çâr-ebru ve ve siyah gözlü Mehmed bin Ali Sin: 35 Bağdad cânibinde	Nahçıvan Kazası'nda Horhor Karyesi' nde orta boylu kumral bıyıklı ela gözlü Memi bin Hasan Efendi Sin: 25 Erzincan'da
Revan Kazası'nda Erz Karyesi'nde kısa boylu şâbb-ı emred Resul bin Mehmed Sin: 17 Reft Erzincan'da ise de Bayezid'e çıkmış olduğu	Nahçıvan Kazası'nda Cihadiye Karyesi'nde orta boylu çâr-ebru ve Allahverdi bin Ali Sin: 23 Bağdad cânibinde
Kaza-yı mezbûrda Kabaklı Karyesi'nde orta boylu kara gözlü Kerim bin Karacan Sin: 40 Memleketi cânibine gitmiş	Kaza-yı mezkûrda Ergez Karyesi'nde orta boylu kumral sakallı siyah gözlü Sadık bin Hüseyin Bey Sin: 40 Erzincan'da
Kaza-yı mezkûrda Ergez Karyesi'nde orta boylu şâbb-ı emred Cafer Bin Sadık Bey Sin: 22 Bu dahi	Kaza-yı mezbûrda Ergez Karyesi'nde orta boylu şâbb-ı emred Bayram Kulu bin Sadık Sin: 19 Bu dahi

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Kaza-yı mezburda Ergez Karyesi'nde orta boylu siyah sakallı Şirin Bey bin Abbas Kulu Bey Sin: 30 Erzurum'da mahbus olduğu	Nahçıvan Kazası'nda Ergez Karyesi'nde orta boylu şâbb-ı emred Mehmed Kulu Bey bin Şirin Sultan Bey Sin: 15 Fevt Erzurum'da
Kaza-yı mezbûrda Akköprü Karyesi'nde orta boylu siyah bıyıklı siyah gözlü Seyid Memi bin Seyid Hasan Sin: 35 Eleşkird'de Mehmed Bey'in yanında	Kaza-yı mezbûrda Karlı Karyesi'nde kısa boylu şâbb-ı emred Allahverdi bin Seyid Sin: 18 Muş'da olduğu
Revan Kazası'nda Zavhir Karyesi'nde orta boylu siyah gözlü Allahverdi bin Gül Ahmed Sin: 35 Memleketi cânibinde olduğu	Revan Kazası'nda Zenge Karyesi'nde orta boylu siyah gözlü kara bıyıklı Kulu bin Hacı Musa Sin: 25 Erzurum'da mahbus
Kaza-yı mezbûrda Dervişler Karyesi'nde orta boylu kara gözlü kırmızı sakallı Allahverdi bin Hakverdi Sin: 35 Eleşkird'de Mehmed Bey'in yanında olduğu	Kaza-yı mezbûrda Dervişler Karyesi'nde orta boylu kara gözlü çâr-ebru Ferah bin Ziyâd Abdullah Sin: 25 Bu dahi
Kaza-yı mezbûrda Vager Karyesi'nde orta boylu ela gözlü sarı bıyıklı Küçük Bey bin Şahbazı Sultan Sin: 30 Fevt Van'da	Nahçıvan Kazası'nda Ergez Karyesi'nde kumral sakallı Ekber Bey bin Babacan Sin: 35 Erzincan'da
Nahçıvan Kazası'nda Kabaklı Karyesi'nde orta boylu çâr-ı ebru Murad bin Mehmed Kerim Sin: 22 Erzincan'da	Kaza-i mezkûrda Münkesir Karyesi'nde orta boylu kumral sakallı Abbas bin Ağa Mehmed Sin: 25 Bu dahi

<p>Nahçıvan Kazası'nda Horhor Karyesi'nde orta boylu kumral bıyıklı Cafer bin Hasan Efendi Sin: 25 Memleketi tarafına gitmiş olduğu</p>	<p>Karabağı Kazası'nda Maibey Karyesi'nde orta boylu kumral sakallı Cafer bin Hacı Mehmed Sin: 35 Bağdad cânibinde</p>
<p>Kaza-yı mezbûrda orta boylu kara sakallı Mehmed bin Ali Sin: 45 Erzincan'da</p>	<p>Kaza-yı mezbûrda orta boylu kara sakallı Mehmed bin Ali Sin: 45 Erzincan'da</p>
<p>Nahçıvan Kazası'nda Epises Karyesi'nde orta boylu çâr-ebru Seyid Ali bin İsmail Sin: 22</p>	<p>Neferen Yekûn: 37</p>

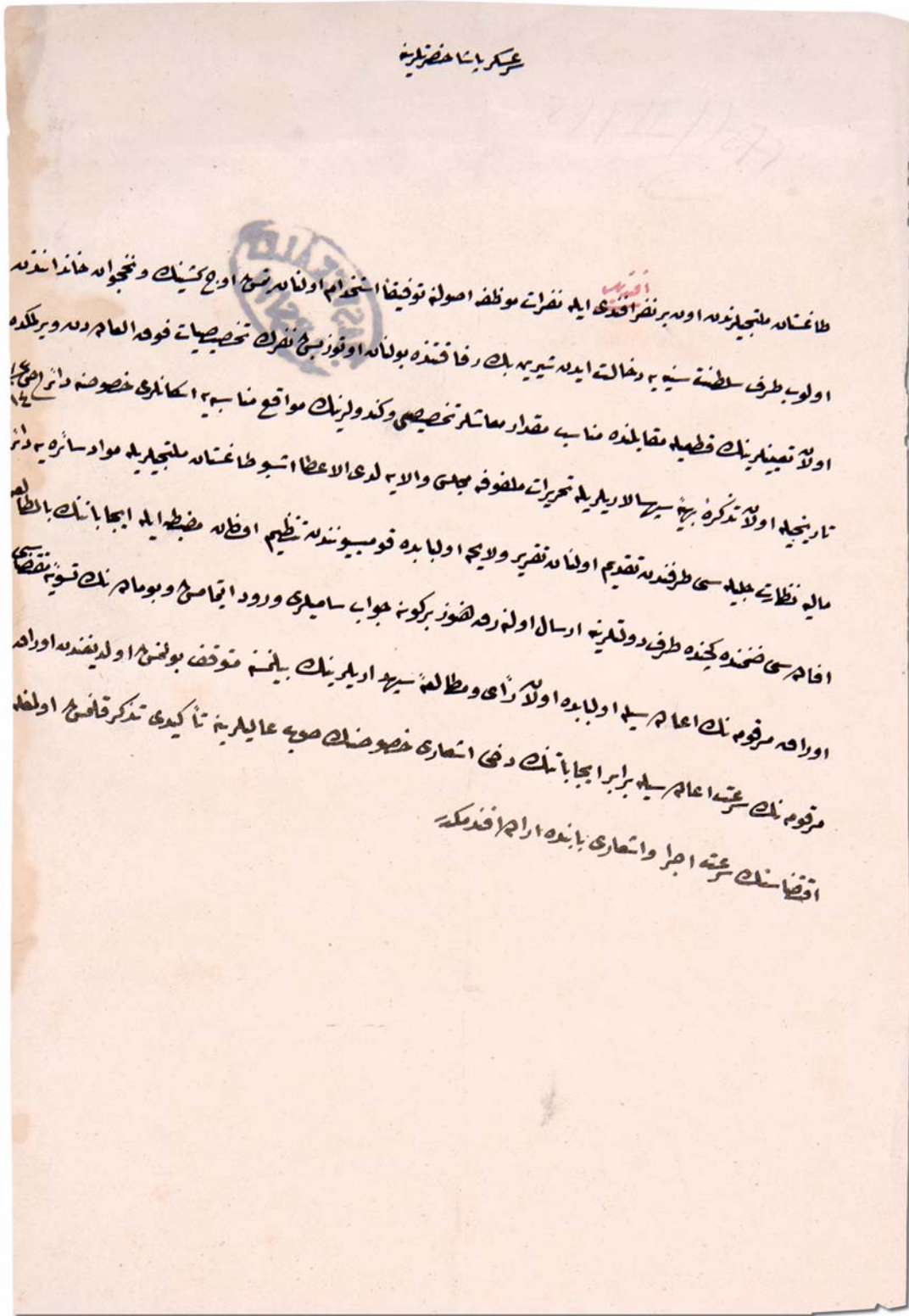
Zeyl

592

Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin Meclis-i Vâlâ'ya havale buyrulan işbu takririyle muahharan gelen evrak üzerine nezâret-i müşarunileyhâ ile olunan muhaberenin gelen cevabında gösterildiği vechile Nahçıvan hanedânından olup taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet etmiş olan müteveffâ Şirin Bey'in terk eylediği altı nefer eytâmıyla on nefer teba'asına müteveffâ-yı mûmâileyhden münhal olan maaşdan birer mikdar şey tahsis ve i'tâ olunmak üzere evvel emirde eytâm ve teba'a-i merkûmenin isimleriyle ahvâl-i hakikiyesinin bâ-emirnâme-i sâmi Anadolu Ordu-yı Hümayûnu müşirleri devletli paşa hazretlerinin isti'lâmıyla lüzumsuz maaş tahsis tarafına gidilmemesi ve lüzumlu hakkında dahi usûl-i tasarrufiyeye riâyet edilmesi fıkrasının dahi emirnâme-i mezkûra derci yolunda olmağın ol vechile isti'lâmnâme-i sâmi ıstâriyla keyfiyetin nezâret-i müşarunileyhâya bildirilmesi Meclis-i Vâlâ'da dahi tezekkür kılınmış ise de, ol bâbda emr u fermân.

22 L. [12]75 / [25 Mayıs 1859]

A. MKT. NZD, 199/24

مقام عالی نظر تاجیکه ایلی یوردیه امرنامه سید صوری ندر

خامه اردوی همایون میری دونویسیم هفتی طریقه دفعه اوله اعمار اوزر نه تجوانه اهلایندنه اولوب طرف اشرف سلطنت سیم دفاتر و
 کللی اولو شیریه بلک ایله اوقوزاتی نفر توابع و رفعتنه تجس برنده شیرینی غایت قدر و بیلی اولورده معاش و تمینات و خصلت اجرایی
 محوسیه ستمرقه کانونه اولورده اجباری موصلیه شیریه بک شیریه ایکی یاک غوس معاش و حفری برقا فقم تعین و رفعتنه بک
 عکس موقوفه کنی بوز غوسه معاش و بویه اوچر بوز دیکم ناده غیز و بریم شیر و صحنه تحفه اعطاس و بریم ایلیک روئنه جین متعده
 اولرین نظر و رود اندک یوقورلی بالاجرا تاریخ درودری کوسیدریک بلون تکیلی خصصه بالاسینده اراده سینه شاهان معشور
 و نظیر مرقه دخی بوز غوس معاش و بویه اوچر بوز دیکم ناده غیز ایله بریم شیر و صحنه اعطاس قرار گیر اولورده بوندک بویا غازی
 لازم کلوب کلیم و دفعه نقری درودریک بلون تکیلی اولرین باقریات حساب عیاری انطولا اردوی همایون میری دونویسیم هفتی ندر
 استخدام اولمشد و طقه بموجب ادره سیم میری ایله توابع و رفعتنه باقیقی قسمة برنده شیرینی غایت قدر و بیلی اولورده معاش
 و خصلت نقد ایلیک و ستمرقه کانونه اولورده اعتبار میری الیه مذکور اقدار معاش و تمینات و توابع و رفعتنه بموجب اولوب
 بلون تکیلی اودانه نفقات تاریخ درودری کوسیدریک بدینه بوز غوسه معاش و بویه اوچر بوز دیکم ناده غیز و بریم شیر و صحنه
 انطولی اردوی همایون قینه و انبارنده باسند بر مقضه اعطاسیه فوقه عاده مصرف دفتر ادخالی خصصه کنی بویا غازی
 رفته نادر و بک ادره قنده افسانه

4

تجدید اهل سنت شریعت و فقه سنت فقهی معاشدند مقدم نمید بر سنتی شریعتی تائیدی نه بدند و فقهی اولاد
 مضمونند مقرر با اراد بن معام و نفیاندن فقهی یورلی اورینم نمید بر سنتی کالوند اولاد استوند
 نمید الی سنت سبطی غایبند قدر مدنی معام و بدله نفیاندن اولاد نه قدر موفته دند و انبار کردند عبت
 مضمونی اولوب مکتوب و نسیم اظهرد و بر رویه اراد بن فوله العاده معام فانه دند لرنه اذلال لار فله
 مبالغه مضار

<p>نفیاندن معام ۱۵ ۶۸۵۷۹</p>	<p>مقام ۱۵ ۸۰۰۰۰</p>
--	--

نفیاندن شریعتی تائیدی نه بدند معام و بدله نفیاندن فقهی
 قدر و انبار کردند اعصا اظهرد

<p>نفیاندن شریعتی تائیدی نه بدند معام و بدله نفیاندن فقهی ۱۵ ۶۸۵۷۹</p>	<p>مقام ۱۵ ۸۰۰۰۰</p>
--	--

۱۵۷۹

المضار

<p>نفیاندن شریعتی تائیدی نه بدند معام و بدله نفیاندن فقهی ۱۵ ۶۸۵۷۹</p>	<p>مقام ۱۵ ۸۰۰۰۰</p>
--	--

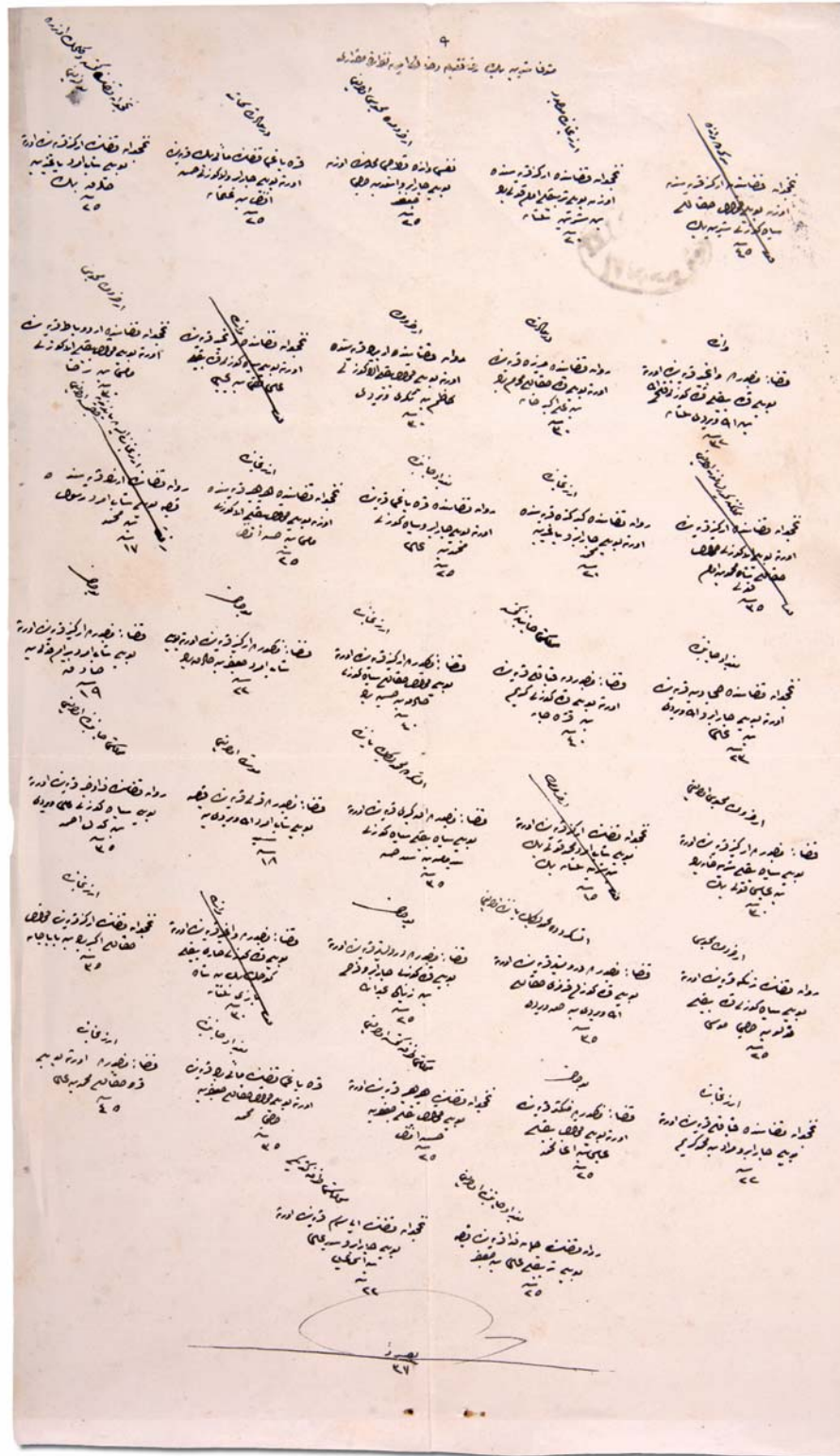
۱۵۷۹

المضار

بر رویه باطله ایست معام فانه دند لرنه اذلال لار فله
 بر رویه باطله ایست معام فانه دند لرنه اذلال لار فله
 بر رویه باطله ایست معام فانه دند لرنه اذلال لار فله

[illegible]

MVL, 580/16

[illegible]

MVL, 587/16

**NAHÇIVAN VE ÇEVRE ERMENİLERİNİN KOMİSYONLAR TEŞKİL
EDEREK YARDIM TOPLADIKLARI, SİLAH VE CEPHANE
DEPOLADIKLARININ HABER ALINDIĞINA DAİR**

*Fî 10 Mayıs [1]304 tarihinde hususi olarak
Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne yazılan tahrirat suretidir.*

Bugünlerde Ermeniler câ be-câ toplanıp meşveret etmekde oldukları dâ'î-i şübhe olmağla hafiyyen icra kılınan tahkikat ber-vech-i âtî arz olunur.

Şöyle ki, Kars ve Nahçıvan ve Novi Bayezid ve Van ve Tiflis Ermenileri beynlerinde komisyonlar teşkil ederek iâne toplanmakda ve nefsi Kars'ın Ermenileri yirmi bir kişiden mürekkeb bir komisyon teşkil ederek azâları bundan üç sene mukaddem yani fî 29 Kânûn-ı sâni [1]301 tarihli ve yüz seksen dokuz numaralı tahrirât-ı acizânemle sevâbık-ı ahvâlini arz etmiş olduğum Mıhçıyan Artin ve el-yevm kâffe-i ta'allukâtı hidemât-ı Devlet-i Aliyye'de müstahdem Erzincaniyyü'l-asl İhramcıyan Kigork ve Mose Bey ve Serniyan ve Muzuruf biraderler ve saireden ibaretdir. Burada sıkça balo ve tiyatro vermek ve papasları hane be-hane dolaştırıp güya Zeytun harikzedegânına iane toplanıyormuş gibi akçe cem' etmekle meşguldürler. Mârü'l-arz mahall-i mezkûr Ermenileri geçen Mart nihayetlerine doğru iki yüz bin ruble yani yirmi bin liraya karîb iâne cem' ederek Moskova tüccarânından Aleksif'in Revan'da bulunan âdemi Ermeni milletinden Papsos vasıtasıyla Bayezid ve Bargiri tarîkıyla Van'a irsâl kılındığı rivayet olunuyor ise de Van'da kimin nâmına irsâl kılındığı henüz tahkik edilememiştir. Ermenilerin maksad-ı mefsedet-i mersadları husûl bulur ise kimlerin hangi memuriyetlerde bulunacağı şimdiden zabt-ı defter edilmiştir. Kendisini ele vermemegi va'd etmiş olduğum İbrahim Bey'in Van ve Memâlik-i Mahrûse'nin cihât-ı sairesinde bulunan Ermenilerle bura komitesi beyninde teâtî edilen evrak-ı hafiyeden birkaçının elde edilerek şehbenderhâneye getireceğini va'detmiştir. Bundan böyle hususât-ı mezkûreye dair edilecek tahkikat peyderpey arz olunacağı malûm buyurulmak bâbında.

*Erzurum Vilâyet-i Celîlesi'ne fî 2 Temmuz [1]304
tarihiyle husûsi olarak yazılan tahrirat sûretidir. Ahîren cevabı alınmıştır.*

Melfûf ve husûsî Bâbîâlî'ye iş'âr edilen mektub meâlinden malûm buyurulacağı vechile bugünlerde Ermeniler hakikaten beynlerinde suret-i hafiyyede ve dâ'î-i şübhe bazı meşveretler vukû' bulunduğu işidiliyor. Bu şübhe üzerine her Ermeninin ve bâhusus buradan Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'ye gerek ticaret ve gerekse ziyaret

bahanesiyle gidenlerin hal ve ahvâli taht-ı nazarda bulundurulması mevâdd-ı mühimmeden olduğu tabiidir. Tarihden birkaç gün mukaddem pasaportlarını zahriye ile Erzurum'a azimet eden Rusya teba'asından Mardiros İstohsof ile Bağdasar Trampof Mekri komitesi âzâlarından ve cemiyet-i fesâdiyenin mütehayyizânından olup bura Ermenileriyle Erzurum ve Trabzon'da bulunan Ermenilerin vasita-i muhaberâtı olduğu gibi ve yine bu kabilden olmak üzere tarihden iki hafta mukaddem Kars'a muvasalat eden ve yedinde Trabzon Vilâyeti pasaportu bulunup şehbenderhânenin üç bin dört yüz numaralı zahriyesini hâmil olan teba'a-i Devlet-i Aliyye'den Agop Avadisoğlu buraca asla bir işi olmadığı burada ecnebi yolcu ve tüccarânının kabul olamayacağı klübe kabul edilip meşveret-i hafiyyede bulunduğu birkaç defa re'yü'l-ayn müşahede edilmiştir. İşte hal ve ahvalini ber-vech-i bâlâ arz etmiş olduğum mârru'z-zikr eşhas bugün Erzurum'a müteveccihen ve üçü birlikte olduğu halde azimet etmiş oldukları ve bunların oraca hal ve harekâtı hakikaten taht-ı nazarda bulundurulması ehemmiyet olduğu gibi merkûmların orada ekser görüşdükleri eşhas buraya iş'âr buyurulacak olur ise tahkikât bir derece daha ileri götürüleceği malûm buyrulmak bâbında.

*Vilâyet-i müşârunileyhâya fî 31 Temmuz [1]304
tarihiyle yazılıp cevabı ahz edilmiş olan tahrirât suretidir.*

Fî 2 Temmuz [1]304 tarihli tahrirât-ı acizânemin cevabı vürûd ve Erzurumca da tahkikât-ı hafiyye icra kılınıp çâkerleri tarafından tahkikata devam edilmesi emrini hâvi tahrirât-ı devletleri mütâlâa-güzâr-ı çâkerî olmuştur. Bu kere Ermenilerin düşmanı olup hakikaten Ermenilerden nefret eden Kars Polis Müdür Muavini Mösyö Bogoslavisky'nin ifadesine nazaran Ermenilerin arz olunduğu vechile Kars, Revan ve Tiflis ve Noy Bayezid ve ilâ âhîrihî mahallerde bulunan komiteleri kemâl-i germiyyetle akçe cem' ediyorlar imiş hükûmetin resmî değil ise de hususi bu işe malumâtı olduğundan Eçmiyazin'de bulunan Piskopos Ormanyan'ın nihayet yirmi dört saat zarfında çıkarılması tenbih olunmuş ve o vechile tard u teb'îd edilmiş ise de kendisi Trabzon'da Ermeniler tarafından mu'ziren kabul olunup ikâmete müsâade edilmiştir. Mumâileyh Avrupa'da tekmîl-i tahsil etmiş bir papas olup Rusya Ermenilerini iğfal ile zu'm-ı bâtılınca ileride Ermenistan teşekkül eder ise sarf olunmak üzere birçok akçelerini alıp sevk etdiği gibi elbetde Erzurum ve Trabzon vesâire Ermenilerini o yolda iğfal edeceği aşikâr olduğundan çâkerlerince dahi mumâileyhin Memâlik-i Mahrûse-i Şâhânede alıkonulması caiz olamayacağından ve şu aralık Erzurum'da gerek kilise ve gerek sair mahallerde esliha ve cebelhâne iddihâr edilmiş olduğu buraca rivayet kılınmakda bulunduğu nazar-ı dikkat-i devletlerini celb etmek üzere hususi olarak tasdî'a cesaret edilmiştir, ol bâbda.

Erkân-ı Harbiye kaymakamlarından
Danyal bin Osman

[12 Ağustos 1888]

**KARAKİLİSE VE NAHÇIVAN TARAFLARINDAKİ
ERMENİ KOMİTELERİNİN DAĞITILMASINDA
RUS VE İNGİLİZ GÖREVLİLERİN TAVIRLARINA DAİR
OSMANLI DEVLETİ KARS ŞEHBENDERİNİN MÜTÂLAALARI**

**Yıldız
Sarayı Hümâyûnu**

Kars Şehbenderliği'nden Vârid Olan Şifreli Tahrirâtın Hallidir

Bir numaralı arızamda Ermenilerin Karakilise taraflarında cem'iyetleri dağıdılıp içlerinden yirmi dokuz kişi mahallinde ve bir kişi de Nahçıvan taraflarında ki cem'an otuz kişi taht-ı tevkife alınıp bunlar askere muhalefetle bir Kazak telef ettiklerinden politika müttehimini addolunarak jandarma zâbiti ve Adliye memurları sevk ile istintakları icra ediliyor. İşbu otuz kişinin beşi teba'a-i Devlet-i Osmâniye'den Erzurumlu ve diğer beşi Karşı ve biri Petersburg mektep talebesi olup mütebâkisi Gümrülü ve Revanlı'dırlar. Mahall-i mezkûrda o cem'iyet dağıdıldıktan sonra Ermeniler yollar-da rast geldikleri Kürd ve Karapapak İslâmlarından beş altı kişi telef eyleyip ve beşi de Nahçıvan taraflarından geçer iken önlerine Rusya milisleri çıkıp teşhir-i silaha âğâz ile bir kişileri telef olup dördü firar etmişlerdir. Yine o gün Karavank ve Akbulak cihetlerinde üç yüze karîb Ermeniler hududu tecavüz etmek maksadıyla oralarda dolaşdıkları Derbend Alayı'nın kumandanına ihbar edilmesiyle derhal bir tabur ovalara sevk edilmiş ise de Ermenilerden bir eser görülemedi. Merkûmûnun o cihetden hududu tecavüz ettikleri zannediliyor. Bu kere hudud muhafızlarına ilaveten Gorsky Mazdorsky Kazak Alayı dahi sevk edilmiştir. Kağızman'da bulunan Derbend Alayı daimî seyyar halinde bulunuyor. Bizim taraftan dahi şu sırada Pasinler'de Eleşkird ve Bayburd cihetlerinde behemehâl dört tabur piyade ile bir süvari alayı bulunması ehem ve elzemdir. Geçenlerde Kars Valisi General Tomiçi'den Ermenilerin hâl ve ahvâl ve harekâtlarının suret-i daimede konsoloshaneye malumât vermesini istihâm eyledim. Bu günkü mülakatımda Kafkasya Vali-i Umumîsi General Şiremetiyef'e arz etmiş. Bu gün yarın alacağı emre göre hareket eyleyeceğini dermiyân eyledi. Mûmâileyh istihâmımın Kafkasya Hükûmeti nezdinde kabul olunacağını kaviyyen me'mûl ediyor. Binaenaleyh Ermenistan ahvâline dair havâdisat-ı hususî alınanlardan başka bir de suret-i resmiede havâdis-i mahalliye vereceği ma'rûzdur.

Fî 6 Teşrîn-i Evvel [1]306

Kars Şehbenderi Erkân-ı Harbiye Miralaylarından
Danyal

**Yıldız
Sarayı Hümâyûnu**

Kars Şehbenderliği'nden Vârid Olan Şifreli Tahrirâtın Hallidir

Hususî alınan malumâta nazaran taht-ı tevkîf ve istintâkda bulunan otuz kişi miyânında Petersburg talebesi nezdinde zuhûr eden şifreli mektup tahlil edildikde mûndericâtı fedayi Ermenilere Baş Komite tarafından "şâyed akçe veya sâireye ihtiyâc mess ederse Kars'da bulunan komiteye müracaat ediniz" ibaresini müş'ir ve yine Ermenilerden birisi şayed bu kere Toprakkale ve civârı zabtı müyesser olamaz ise gelecekde İngiltere Devleti tarafından birkaç yüz bin kişi müsellaht imdâd gönderileceği dermiyân edilmiş ve mevkûfûnun ceblerinde birer Lampaza çıkıp üzerinde Ermeniyü'l-ibâre mazlum Ermeniler imdâdcıları yazılı olduğu gibi zabt edilen silah ve cephaneye ve süngüler ile mevkûf otuz kişi yakında Kars Kalesi'ne nakil olunacaklar imiş. Bundan evvelki arıza-i câkerîde dahi arz eylediğim vechile behemehal hudud-ı hakanî boyunda merkezleri Kaleboğazı, Eleşkird ve Bayburd olmak üzere piyade ve süvârîden mürekkeb seyyar kulları bulundurulmak üzere Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Kumandanlığı'na emir i'tâsıyla bir ayak evvel hududu tecavüz eden Ermenilerin hatt-ı ric'atlerini kat' eylemek ehem ve elzemdir. Zira mevkûf otuz kişinin dağıdılan fırkası Rusya tarafından şedîden araştırılır ise de izleri bulunmayıp hududu tecavüzle Pasinler'de ihtifâ etmiş oldukları zannolunur. Bu gün hudud Kale Topçusu Kumandanı General Mişçinkof'un ifadesine nazaran bundan akdem buraya muvâsalat eden Petersburg İngiltere sefâreti kâtiblerinden Mister Alyoni kançılar-ı sâbık Mıgırdıç Efendi üç gün konsoloshanede alıkoyup dördüncü günü buradan hareketi esnâda Ermeniyü'l-asl Topçu Kaymakamı Selikof ile mülakâtında mahsûsan Petersburg'dan bu cihetle sebep-i seyahati bura Ermenilerinin Erzurum Van Muş Ermenileriyle hem efkar olup olmadığı anlamak üzere Revan Açmiyazin ve Novi Bayezid ve Dilijan'na gideceğini dermiyan eylemiş ve her gezdiği yerde İngiltere Devleti tarafından Ermenilere va'ad-i va'îdde bulunduğu buraca rivâyet olunmakla arz-ı keyfiyete cesaret kılınır. Ferman.

Fî 8 Teşrîn-i evvel sene [1]306 / [20 Ekim 1890]

Kars Şehbenderi Erkân-ı Harbiye Miralaylarından
Danyal

[illegible]

Y. PRK. EŞA, 12/19

**NAHÇIVAN ERMENİLERİNİN İRAN SINIRINDAN OSMANLI
TOPRAKLARINA HÜCUM ETMEK MAKSADIYLA HAZIRLIKLAR
YAPMALARI ÜZERİNE TEDBİRLER ALINDIĞINA DAİR**

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divân-ı Hümâyûn
1

Petersburg ve Nahçıvan ve Karabağ Ermenilerinin cem'-i iâne ve tertibât-ı sâire ile iştilal etmekde olduğu ve Kazak yüzbaşlarından Eşmiyof'un Ermenilerin hücum kolu kumandasını deruhde ederek bunların İran hududundan geçmelerine İran Devleti'nin müsaade edeceği velhâsıl o havâlide Ermenilerin etrafında tedarikâtı cidden devam etmekde idiği mervî bulunduğundan hududun emniyeti için şimdiden asker sevki lüzum-ı âcil hükmünde görüldüğüne dair Kars Şehbenderliği'nden gelen tahrirat suretiyle telgrafnâme tercümesinin gönderildiğini ve icra-yı tahkikât ve teşebbüsât olunması Petersburg ve Tahran Sefaret-i Seniyyelerine bildirildiği gibi Rusya Sefareti'ne tebligât-ı münâsibe ifâsı dahi derdest bulunduğuna dair Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin iki kıt'a tezkiresiyle melfûfları manzûr-ı âli buyrulmak için arz ve takdim kılınmış ve takayyüd ve teyakkuz üzre bulunulması Van ve Erzurum ve Bitlis vilayetlerine telgrafla yazılmışdır, efendim.

Fî 17 Cemâziyelâhir [1]308 fî 16 Kânûnısanî [1]306

Sadrîâzam

Kâmil

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Mektubî Kalemi

20 Kânûn-ı Evvel [1]306 tarihiyle
Kars Şehbenderliği'nden vârid olan tahrirâtın sûretidir

Bugünlerde Ermeniler câ be-câ cem' ve kemâl-i germiyetle sûret-i hafiyede beyenlerinde iâne toplamak ve toplanılan iânenin mikdarı şimdiye kadar otuz bin ruble yani üç bin yedi yüz elli lira-yı Osmanîye bâliğ olmuştur. Kars'da başlıca komite

riyasetini Manyacıyof ve İsporçık ve Sâdikof nâmân Ermeniler deruhde etmişlerdir. Bazısı bedelen akçe ve bazısı aynen çamaşır vesâire ve hatta merkûm Sâdikof iki yüze karîb Çerkes yalçısı iâne etmiştir. İşbu iâne komitesinin Petersburg'da dahi mevcut olduğu[ndan] şüphesiz sefâret-i seniyyenin malûmâtı vardır. Ancak Kağızman'da Ermenilerin Hudûd-ı Hakanîdeki cemiyetlerinin kumandasını deruhde edip el-yevm Kars Kal'ası'nda mahbus bulunan Sergis Kokoyan'ın Petersburg'da vâki' hânesinde hemen her hafta iâne balosu verilip külliyyetli akçe cem' olunduğu mevsûken burada haber veriliyor. Nahçıvan ve Karabağ Ermenileri ise o cihetde haylice tecemmu' edip icra-yı tertibât etmekde ve rivâyata nazaran güyâ İran Devleti bunlara İran hududundan geçmeğe müsaade edip ve İran Ermenileriyle de birleşip Van ve Bayezid ve Muş cihetlerine hücum etmeğe hazırlanıyorlar imiş. Bundan iki sene mukaddem başına bir iki papas ve bir mikdar da aç kalmış Kazakları toplayıp müsellah oldukları halde Odesa'dan Habeşistan'a gitmek üzere Afrika sevâhilinde ve Fransa müstemlekâtından bir mahalle gelip Fransızlar ile beynlerinde mücadele ve münaza'a çıkarıp tahtel-hıfz be-tekrar Odesa'ya iade edilen Kazak tekâüd yüzbaşlarından Eşmiyof nâm Rus Tiflis'e gelip mârru'l-arz hücum kolunun emr-i kumandasını deruhde edecek imiş. Gerek bura Ermenilerinin ve gerekse İran cihetinde bulunan Ermenilerin hal ve harekâtı ve ötede beride "yüzde altmış Ermeni telef ve bâki kırkı mutlaka Ermenistan'ı teşkil edecekler" sözleri Dersa'âdet ve mahall-i sâire Ermenilerinin bu yakınlarda gazete vesâir evrâk-ı havadisde okunduğu vechile arz-ı mahzarlar takdimiyle ibraz-ı sadâkat etmelerine taban tabana zıd olup ya onlar bura Ermenilerinin maksad-ı mefsedet-ı mersadlarını bilmiyorlar veyahud Hükûmet-i Osmâniye'nin işbu cemiyet-i fesâdiyeye karşı ittihaz edeceği tedâbir-i ihtiyâtiyeyi avk ve tehire düşürmekden başka bir şey olmadığından o misillü mahzar ve sâireler nazar-ı dikkat ve emniyete alınmayıp yine hazz ve ihtiyâta riâyetle Van ve Eleşkird ve Bayezid ve Muş cihetlerinde kuvve-i kâfiye-i askeriye bulundurmak ve bugünlerde Üçkilise'de yani Açmiyazın'de cem' edilen eslihanın Memâlik-i Mahrûsede hangi mahalle sevk edileceğini meydana çıkarmak üzere bir seyyar fırkasının dahi suret-i dâimede Pasinler'de dolaştırılması vârid-i hâtır oluyor ise de icabının icrâsı re'y-i âlilerine menûtdur, ol bâbda.

Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Mektubî Kalemi
Aded: 1559

Huzûr-ı Me'âli-Mevfûr-ı Hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Ermeniler tarafından bu günlerde ne sûretle iâne cem' edilmekde olduğu ve Nahçıvan ve Karabağ Ermenilerinin icra-yı tertibât etmekde olduklarını ve

Kağızman'da Ermeniler hudud-ı hakanîdeki cemiyetlerinin kumandasını deruhde etmiş ve Kars Kal'ası'nda mahbus bulunmuş olan Serkiz Kokoya'nın Petersburg'daki hanesinde her hafta balo verilerek külliyyetli iâne akçesi toplandığı gibi Petersburg'da dahi iâne komitesi mevcut bulunduğu ve mukaddema bir mikdar Kazak ile Habeşistan'a giderek oradan tahte'l-hıfz Hocabey'e iâde kılınmış olan Kazak yüzbaşlarından Eşimof'un Ermenilerin hücum kolunun emr-i kumandasını deruhde ve bunların hudûd-ı İraniye'den geçmelerine İran Devleti'nin müsaade edeceği rivayet olunduğunu ve bazı ifadât ve mütâla'âtı hâvi Kars Şehbenderliği'nden vârid olan tahrirâtın sureti leffen takdim kılınmış ve ol bâbda icra-yı tahkikâtla hasıl olacak neticeye göre icra-yı teşebbüsât olunması ve keyfiyetin bu tarafa bildirilmesi Petersburg ve Tahran Sefâret-i Seniyyelerine bâ-tahrirât tavsiye olunmuş olmağla emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Fî 15 Cemâziyelâhir 1308 ve fî 14 Kânûn-ı Sâni [1]306 / [26 Ocak 1891]

Hariciye Nâzırı
[Mehmed Said Paşa]

Bâbiâli
Daire-i Hariciye
Mektubî Kalemî
Aded: 1563

Huzûr-ı Meâli-Meofûr-ı Hazret-i Sadâret-penâhi ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Ermenilerin etrâfında tedarikâtı cidden devam etmekte olduğu rivayet edildiğine ve hududun emniyeti için şimdiden lüzum-ı âcil hükmünde görüldüğüne dair Kars Şehbenderliği'nden vârid olan 26 Kânûnıssâni [12]91 tarihli telgrafnâmenin tercümesi leffen takdim kılınmış ve ol bâbda Rusya Sefareti'ne tebligat-ı münasibe ifâsı ve derdest bulunmuş olmağla oralarca teyakkuz ve ihtiyat üzre bulunulması lazım gelenlere vesayâ-yı muktaziye icrası menût-ı irâde-i aliyye-i hazret-i Sadâret-penâhileridir emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Cemâziyelâhire 1308 ve fî 15 Kânûn-ı Sâni [1]306 / [27 Ocak 1891]

Hariciye Nâzırı
[Mehmed Said Paşa]

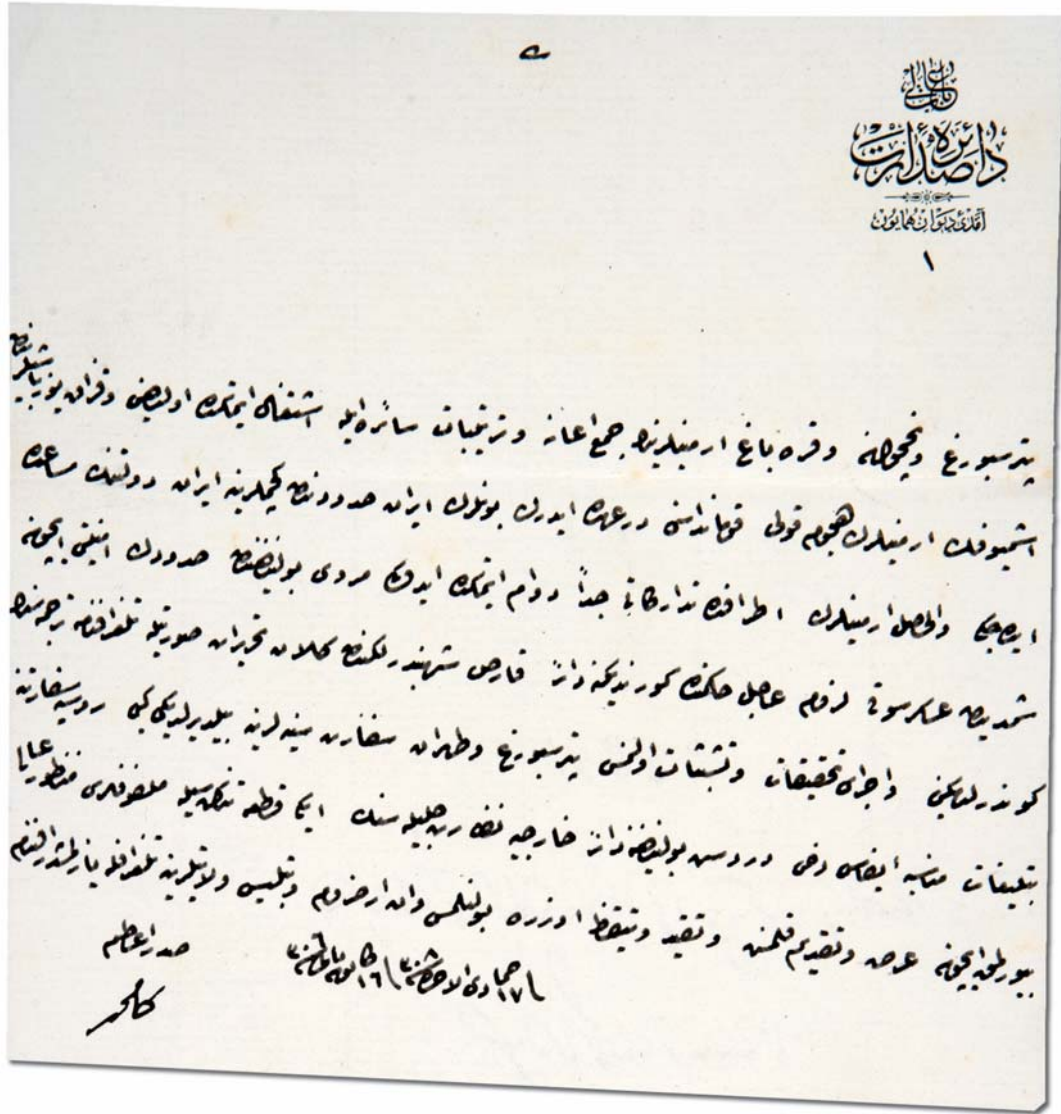

Bâbîâli
Nezâret-i Umûr-ı
Hariciye
Tercüme Odası

*Hariciye Nezâreti'ne fî 26 Kânûnüsânî [12]91 tarihiyle
Kars Şehbenderliği'nden vârid olan telgrafnâmenin tercümesidir*

Etrafda Ermenilerin tedârikâtı cidden devam etmekte olduğu rivayet olunuyor. Hududun emniyeti için şimdiden asker sevki lüzum-ı acil hükmünde görünüyor.

[27 Ocak 1891]

كتاب
 تاريخ طبرستان
 مكتوب بخط
 صاحبها

۶۰. فارغینہ فارغیہ سہیلہ لکھنہ دارادو تخریرہ معینہ۔

[illegible]

P

هو صالح بن عبد الله بن يحيى

دینا

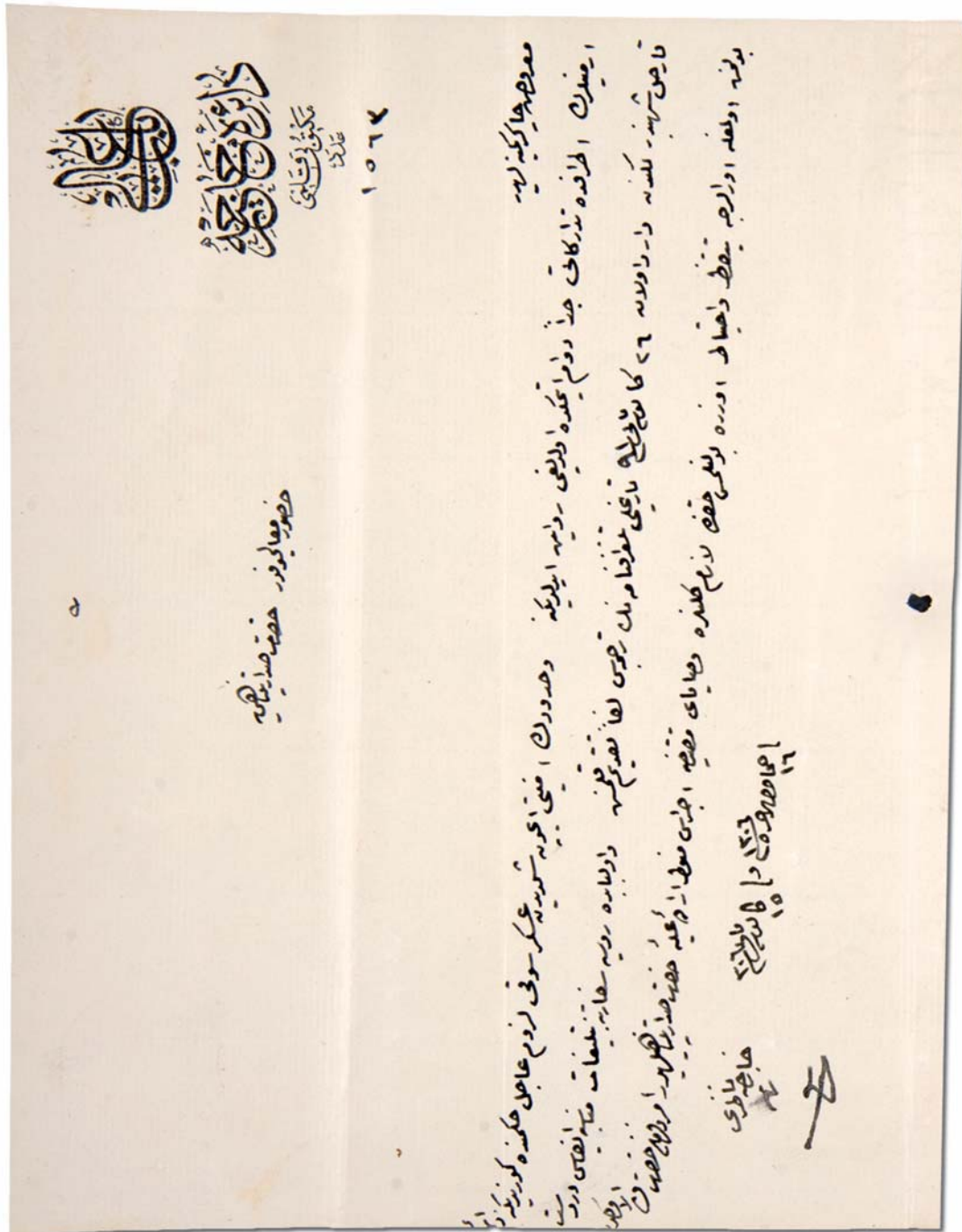
مكة يوم الاثنين
تذكرة

1009

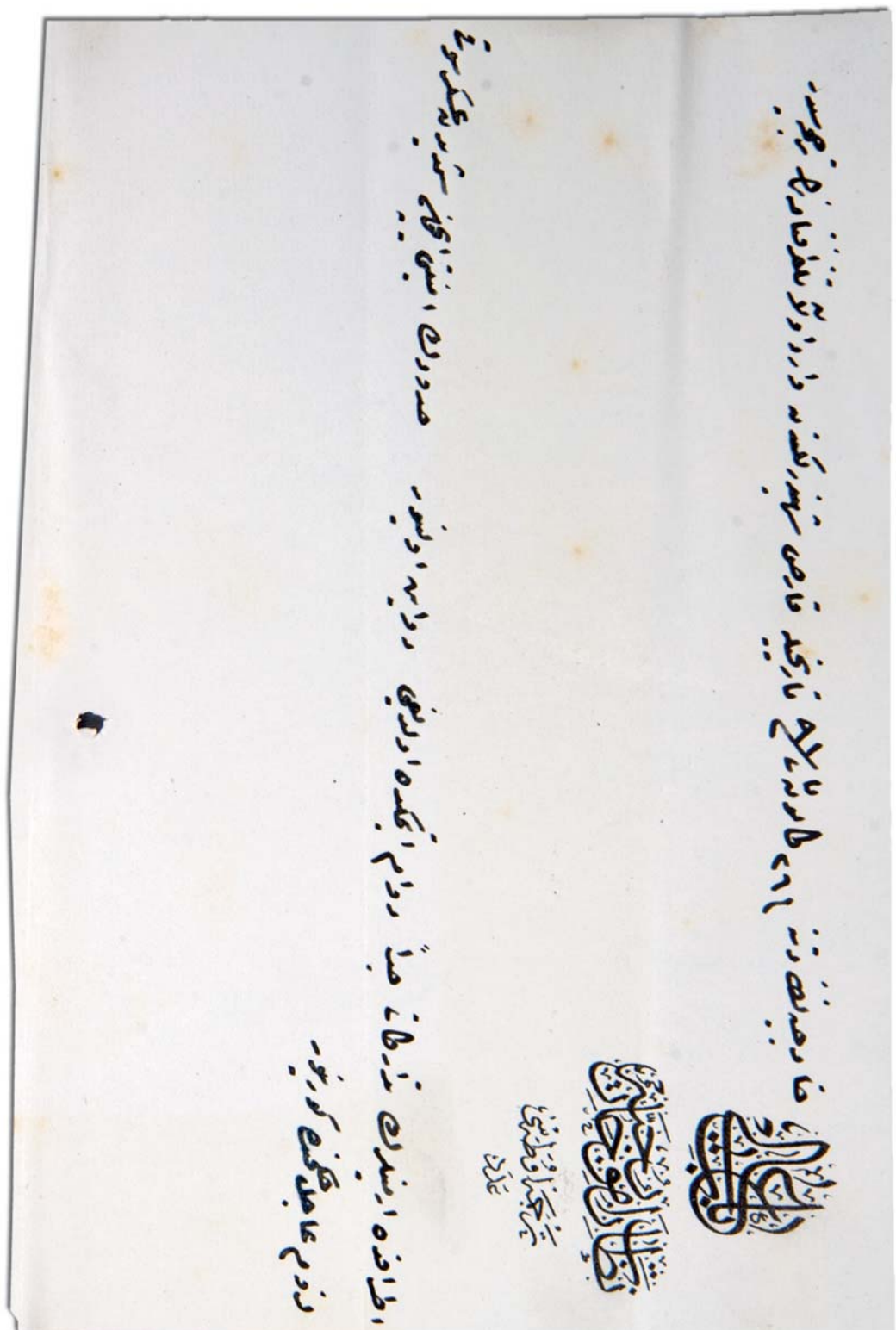
مدرسه عالی طبیه اشد

[illegible]

Y. A. HUS, 243/57

**NAHCIVAN VE KARABAĞ ERMENİLERİNİN
İRAN ERMENİLERİ İLE BİRLEŞEREK ANADOLU'YA
SALDIRMAK ÜZERE HAZIRLIK YAPTIKLARI**

**Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Tiflis Başşehbenderliği
Numro**

Tiflis Başşehbenderliği'ne

fî 28 Kanûn- ı Sâni [1]306 tarih ve 7481/22 numaralı

Petersburg Sefaret-i Seniyyesi cânib-i âlisi'nden mevrûd tahrirât suretidir.

Nezâret-i Celîle-i Hariciye'den fî 14 Kanûn-ı Sâni [1]306 tarihiyle vârid olan tahrirâta leffen Kars Şehbenderliği'nden mersûl tahrirât suretinin mündericâtına nazaran Nahçıvan ve Karabağ Ermenilerinin o cihetde haylice tecemmu' edip icra-yı tertibât etmekde oldukları ve bunların hudud-ı İraniye'den geçmelerine İran Devleti'nin müsaade edeceği ve İran Ermenileriyle de birleşip Van ve Bayezid ve Muş cihetlerine hücum etmeğe hazırlanmakda oldukları rivayet edildiği ve bundan iki sene mukaddem Habeşistan'a gidip tahte'l-hıfz Fransızlar tarafından Odesa'ya iâde edilen Kazak tekâüd yüzbaşlarından Eşmiyof nâm Rus, Tiflis'e gelip sâlifü'l-beyân hücum kolunun emr-i kumandasını deruhde edeceği anlaşılmış olmağla tahkikât-ı lâzıme ve serî'a icrâsıyla alınacak malûmat-ı sahihanın hemen iş'ârına ve bir de geçenlerde 7372/134 numaralı tahrirâtla Nahçıvan Komitesi'ne 15.000 ruble gönderildiğinin isti'lâmına henüz bir cevap alınamadığından onun dahi bilâ-te'hir izbârına himmet buyurulması bâbında.

[9 Şubat 1891]

Hüseyin Hüsnü

**ARALARINDA YARDIM TOPLAYAN NAHÇIVAN VE
KARABAĞ ERMENİLERİNİN ANADOLU'YA SALDIRILARI
HALİNDE HUDUT BOYLARINDA TEDBİRLER ALINMASI**

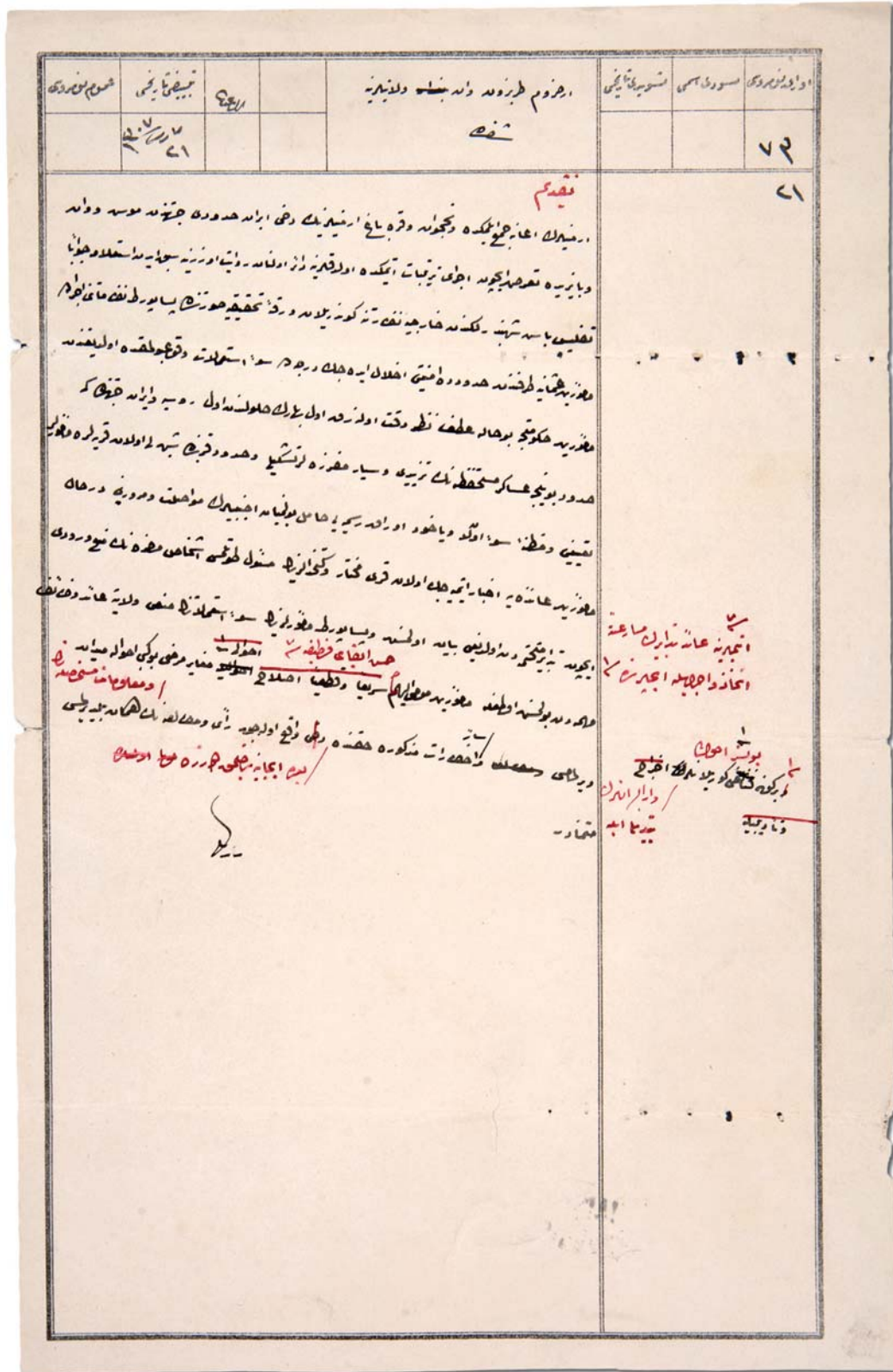
Erzurum, Trabzon, Van Vilâyetlerine Şifre

21 Mart [1]307

Ermenilerin iâne cem' eylemekde ve Nahçıvan ve Karabağ Ermenilerinin dahi İran hudûdu cihetinden Muş ve Van ve Bayezid'e taarruz için icra-yı tertibât etmekde olduklarına dair olunan rivayet üzerine sebk eden isti'lâma cevaben Tiflis Başşehbenderliği'nden Hariciye Nezâreti'ne gönderilen varaka-i tahkikiye sûretinde pasaport nizâmâtını icrada me'mûrîn-i Osmâniye tarafından hududda emniyeti ihlâl edecek derecede suistimalât vuku' bulmakda olduğundan me'mûrîn-i hükûmetce bu hâle atf-ı nazar-ı dikkat olunarak evvel baharın hulûlünden evvel Rusya ve İran cihetindeki hudud boyunca asâkir-i müstahfazanın tezyîdi ve seyyar müfrezeler teşkili ve hudud kurbünde şüpheli olan karyelere me'murlar tayini mazınne-i sût olan veyahud evrâk-ı resmiyeyi hâmil bulunmayan ecnebilerin muvâsalat ve mürûrunu derhal me'mûrîn-i âideye ihbar etmeyecek olan kurâ muhtarı ve kethüdâlarının mes'ul tutulması eşhâs-ı muzırının men'-i vürûdu için tedâbîr-i mütehattimeden olduğu beyan olunmuş ve pasaport me'murlarının sût-i isti'mâlâtının men'i vilâyete aid vezâif-i mühimmeden bulunmuş olmağla me'mûrîn-i mûmâileyhimin hüsn-i ifâyı vazife etmelerine aid tedâbîrin müsâra'aten ittihâz ve icrasıyla içlerinde bir gûne yolsuz ahvâli görülenlerin var ise ile onların tebdili ile mugayir-i marzî bu gibi ahvâle meydan verilmemesi vesâir ihtarât-ı mezkûre hakkında ba'dehu icâbına bakılmak üzere vâki' olacak re'y ve mütâlaanın ve malumât-ı müstahsilenin hemen bildirilmesi mütemennâdır.

[2 Nisan 1891]

DH. MKT, 1713/94

**ERMENİLERİN İRAN HUDUDUNDAN
MUŞ, VAN VE BAYEZİD'E TAARRUZ
EDECEKLERİNİN HABER ALINMASI ÜZERİNE BAZI KİLİSE
GÖREVLİLERİNİN YERLERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ GEREKTİĞİ**

Bâbîâli
Daire-i Umûr-ı Dahiliye
Mektubî Kalemi
Aded: 630

Huzûr-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Ermenilerin cem'-i iânât ve Nahçıvan ve Karabağ Ermenilerinin İran hudûdu cihetinden Muş ve Van ve Bayezid'de taarruz için icrâ-yı tertibât etmekde olduklarının rivayet olunması üzerine ol bâbda cereyân eden tahkîkât ve vilâyât-ı lâzımeye sebk eden tebligâta cevaben Erzurum Vilâyeti'den meb'ûs telgrafnâmede Bayezid Ermeni murahhasasının harekât-ı feci'â-ı mel'anetkârîsi hasebiyle oradan kaldırılması lüzûmu gösterilmekten nâşî Adliye Nezâret-i Celîlesi'ne keyfiyet iş'âr kılınmış idi.

Bu bâbdaki muhâbereyi şâmil olup merbûtuyla beraber takdim kılınan tezkire cevabında Ermeni Patrikliği'ne evvel ve âhir icra edilen tebligât üzerine murahhasa-i mûmâileyh azledilerek manastırına çekilmiş ve kendisi müsinn bulunmuş olduğu beyânıyla orada ikâmesine müsâade i'tâsı bildirilerek keyfiyetin taraf-ı âlî-i hazret-i Sadâret-penâhîlerinden istîzân olunduğu beyan edilmiş ve mûmâileyhin meşhûd olan mefsedet-i ahvâline nazaran memûriyetinde bekâsı câiz olmadığı gibi orada bir manastırda ihtiyâr-ı ikâmet etmesi dahi mahzûrdan gayr-i sâlim görünmüş ise de îfâ-yı muktezâsı menût-ı re'y-i sâmi-i cenâb-ı vekâlet-penâhîleridir.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 28 Zilhicce [1]308 ve fî 22 Temmuz [1]307

Nâzır-ı Umûr-ı Dahiliye
Münir

Bâbîali
Daire-i Umûr-ı Dahiliye
Mektubî Kalemi
Aded

Erzurum Vilâyeti'nden Dahiliye
Nezâret-i Celîlesi'ne meb'ûs telgrafnâme halli sûreti

21 Mart sene [1]307 şifreli telgrafnâme-i fahîmânelerinde ictimâ' etmekde bulundukları Tiflis Şehbenderliği'nden tahkik kılınan Nahçıvan Karabağ Ermenilerinin menviyât-ı muzırallarına ve bu taraflara tecavüz vukû'una meydan verilmemesine itina olunmakda ise de bunların men'-i fesâd ve tecâvüzü esasen Rusya [ve] İran devletlerinin icrâat ve takayyüdâtına vâbeste olup düvel-i müşârun-ileyhim tarafından Ermenilerin serbestî-i harekâtına meydan bırakılmamak takayyüdâtının tamamıyla icrası halinde Hudud-ı Hakaniye kat'an tecâvüz vukû' bulmayacağı bedîhi bulunduğu gibi Muş'un etraf ve eknâfı aşâirle memlû bulunmasından orada ve Erzincan'dan da arz olunduğu üzere Bayezid'de bulunan süvari ve piyade alay taburları mevcudunun nisâb-ı nizâmîsine iblâğıyla beraber daha tabur ilavesiyle cebel topları cebhanesinin tertib-i seferiye îsâl ve ikmâline müsâade-i efhâmîleri şâyân buyurulduğu takdirde Bayezid'e tecâvüz gayr-i me'mûl ve sâye-i kudret-vâye-i hazret-i Padişahîde emniyet ve asayişin bir kat daha tahkim ve takdir edileceği icâbât-ı mevki'iyeden mahsusdur. Van'ın Hakkari tarafında gerçi âşâir var ise de bunların Hakkari Mutasarrıfı'ndan münkir ve dilgîr ve Ermenilerin o cihetdeki Merşûmîlerle ittîfâkı mütebâdir-i hâtır olmasından nâşî o taraflara tecavüz vukû'u mülâhazadan gayr-i ba'id olup o cihetdeki muhâtaranın ref' ve izâlesi dahi kezâlik Hakkari taraflarındaki kuvve-i askeriyenin tezyîdine ve Bayezid'de bulunan Ermenilerin kat'-ı mâye-i mefâsidide vâsıtâ-ı muhâbere-i mel'anet ve âlet-i şer' ve mefsedet olduklarından dolayı icra olunan tahkikât-ı kanûniye neticesinde mahkumiyetleri tab'î bulunan Eleşkird Ermenilerinden ve mahalli meclis-i idâre azasından Parsih ve mahkeme azasından Tutuz ve Muradoğullarından Ohannes ve firarî Nazarbette Rusya'da sâ'i-i fesâd olanlardan pederi Keşiş Artin ve Eleşkird Ermeni Mektebi muallimlerinden Bitlisli Artin Tutukyan ve Muşlu Kevork, Erzincanlı Horhoryan Horan ve Bayezid'de ifsadât ve iğfalâtın rûh-ı mücessemi olan Ermeni Mektebi Muallimi Eğinli Ohannes Artin ve Düyûn-ı Umûmiye ve Reji memurları Mıgırđıç ve Mihail ve Sandık Emni Ohannes Kerem ve Bağdasar ve muhasebe ketebesinden Dikran Bağdasar ve keşiş Nersis ile otuz yedi seneden beri Bayezid'de bulunup isâ'et ve ihaneti nâ-kâbil-i ta'dâd olan ve hatta mesele-i mâziyede güya muhafaza-i nefis ve mevki' vesilesiyle Üçkilise'ye celb ve ihfâ eylediği seksen kadar Ekrâdı bi-gayr-ı hakkın mazlûmen Rusyalıya şehîd ettirmek gibi hyanete cesaret

¹ Metinde bir kelimelik boşluk vardır.

etmiş bulunan Ermeni murahhasasının bu livadan kaldırılmak misillü îfâsı ehemmiyetli elzem icraât-ı siyâsiyeden ve icra-yı icbâbı da irâde-i sâibe-i fahîmânelerine menû ve mutavakkıftır. Pasaport muâyenesi bahsine gelince Bayezid dahilinde İran tarîkinde Kızıldere ve Erzurum'un Pasinler kazasında ve Rusya'nın Kars tarîkinde Zubet ve Oltu cihetinde ve Narman'da Kale Boğazı ve Livane tarafında Keskim'in mahal ve [...] leri olup bunların da rûsumât idareleri var ise de Bayezid'de Rusya'nın Iğdır hududunda kâin Karabulak ve Eleşkird ve Kars ve Kağızman yolu üzerindeki Kopuz-ı ulyâ karyelerinin dahi kapı ittihâzıyla rûsumât idarelerinin teşkili taht-ı elzemiyetde bulunduğundan bunun ve şimdiye değin rûsumât me'mûrları tarafından icra olunmakda bulunan pasaport muayenesinin me'mûr-ı mustakil ve mes'ûlü bulunmadığı cihetle ba'demâ hüsn-i cereyân-ı muayenesine dikkat etdirilmek üzere me'mûr-ı lâzîminin tayinine dair Meclis-i İdâre-i Vilâyetce cereyan eden müzâkerât Bayezid'e müsâra'at-ı hareket-i çâkerânemden dolayı te'ehhur etmiştir. Pasaportların hüsn-i cereyân-ı muâyenesiyle bir gûna sû-i isti'mâl vukû'una meydan verilmemek üzere Bayezid'den Kesem'e kadar İran ve Rusya hududlarında vâki' altı kapıda beşer yüz kuruş maaşlı birer muâyene me'mûru bulundurulur ise bi-lütf-ı Teâlâ sâye-i hazret-i Padişahîde pasaport icbâbında matlûb olan fevâid-i inzibâtın husûlü bedîhî bulunmasına nazaran icbâbının icra ve inbâ buyurulması istirham ve seyyar müfettişlerinin orduda tertib dahilinde bulunmuş idüğü arz olunur. Ferman, cevaben vali paşa hazretleri tarafından mütekaddem telgraf bâlâda şifre edilmiş olduğu arz olunur, fermân.

Fî 10 Nisan sene [1]307

Vali Vekili
Mektubî
Zeki

Bâbîâli
Daire-i Sadâret-i Uzmâ
Evrak Odası

Bayezid Sancağı dahilinde vâki' Karakilise ve Duyadinle arasında kâin Üçkilise papasının âhar mahalle kayırılması hakkında Adliye Nezâret-i Celîlesiyle cereyân eden muhabereye fî 14 Temmuz sene [1]307 tarihinde cevâb-ı sâmi yazılmıştır.

Bâbîâli
Daire-i Umûr-ı Dahiliye
Mektubî Kalemi
Aded: 51

Mahremâne

Adliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Ermenilerin iâne cem' etmekde ve Nahçıvan ve Karabağ Ermenilerinin İran hududu cihetinden Muş ve Van ve Bayezid'e taarruz için icra-yı tertibât eylemekde olduklarının rivâyet olunması üzerine sebk eden isti'lâma cevaben Tiflis Başşehbenderliği'nden Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye gönderilen ve hududdaki me'mûrîn-i Osmâniye'nin eşhâs-ı muzırrayı beri cihete geçirmemeğe nazar-ı dikkatlerinin celbiyle beraber asâkir-i hudûdiyenin tezyîdi ihtarâtını ve daha bazı ifâdâtı hâvî olan varaka-i tahkikiyenin icâb ettirdiği vechile vilâyât-ı lâzımeğe ifâ-yı tebligât ve alınan cevaplar üzerine de devâir-i lâzımeğe ifâ-yı tebligât ve alınan cevaplar üzerine de devâir-i lâzıme ile icrâ-yı muhâberât olunduğu gibi bunlardan Erzurum Vilayeti'nin telgrafnâme-i cevâbîsinin harekât-ı feci'a-i mel'anetkârânesi görülen Bayezid Ermeni murahhasasının oradan kaldırılması lüzûmunu dahi tazammun eylemesi cihetiyle bir sûreti leffen sûy-ı âlî-i dâverîlerine irsâl kılınmağla bi'l-mütâlâa ehemmiyet-i mündericâtına nazaran ve serî'an icâbının ifâ ve inbâsına himem-i aliyye-i Âsafâneleri derkâr buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 9 Zilkade 1308 ve fî 4 Haziran 1307

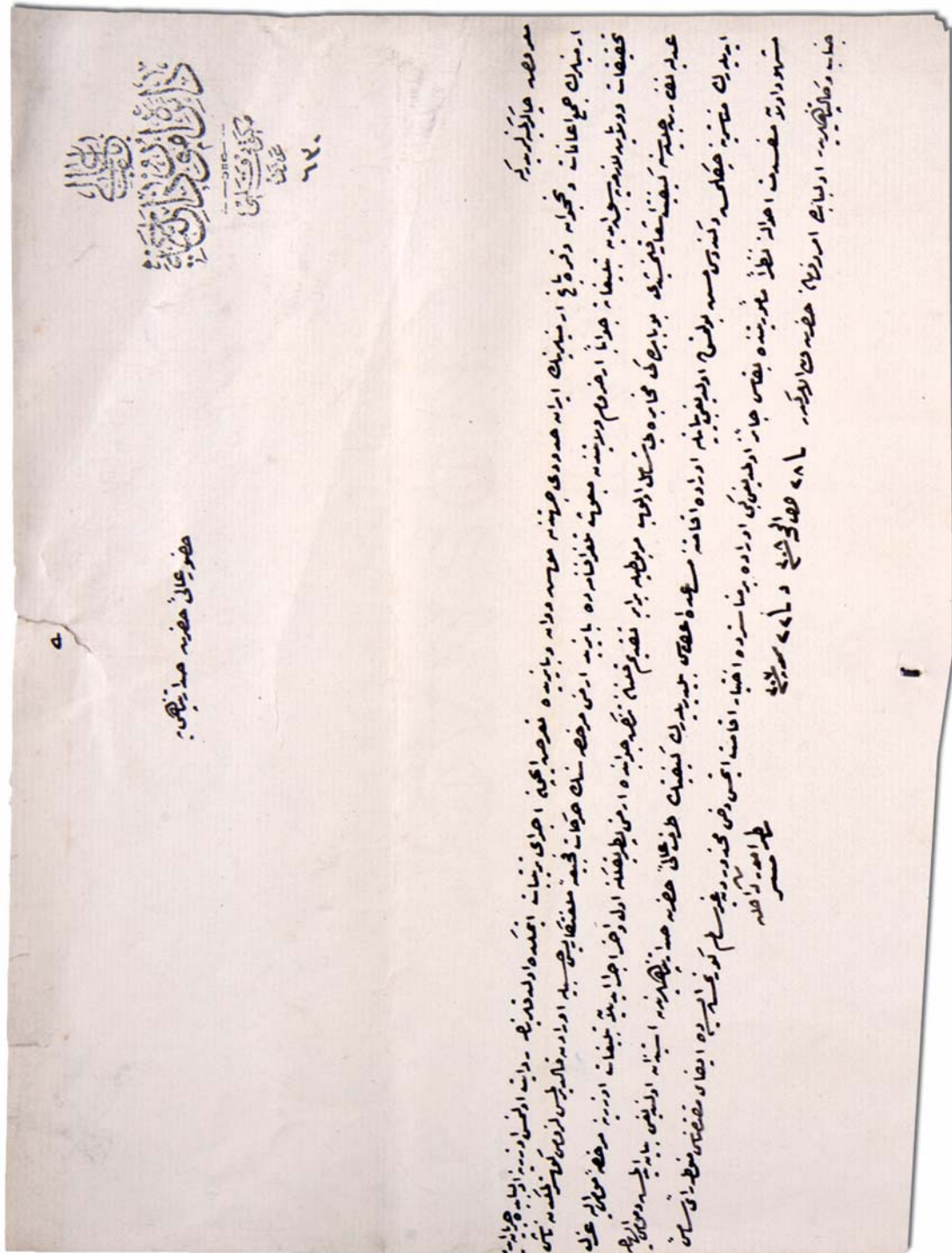
Nâzır-ı Umûr-ı Dahiliye
Münir

Devletli efendim hazretleri

Müfâd-ı iş'âr-ı âlî-i nezâret-penâhîleri ve melfûf sûret me'âli-i rehîn-i îkân-ı âcizî olarak ol bâbda mesbûk olan evâmîr-i sâmiye üzerine Ermeni Patrikliği'ne re'sen ve te'kiden icra kılınan tebligâta cevaben murahhasa-i mûmâileyhin azledilerek manastırına çekilmiş ve kendisi müsinn bulunmuş olduğu beyanıyla orada ikâmetine müsâade olunması hakkında bazı ifade ve istidâyı hâvî zeylen vârid olan takrir cevabı makam-ı sâmi-i Sadâret-i uz mâya arz ve takdim ve istîzân-ı muâmele kılınmış olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 7 Zilhicce [1]308 ve fî 1 Temmuz [1]307
 [14 Temmuz 1891]

Adliye ve Mezâhib Nâzırı
Rıza

۱- در تمام دولتیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۲- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۳- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۴- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۵- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۶- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۷- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۸- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۹- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی
 ۱۰- در تمام شرفیه که در این نظام به عیدیه جمعیت معارف و معیه صوفی

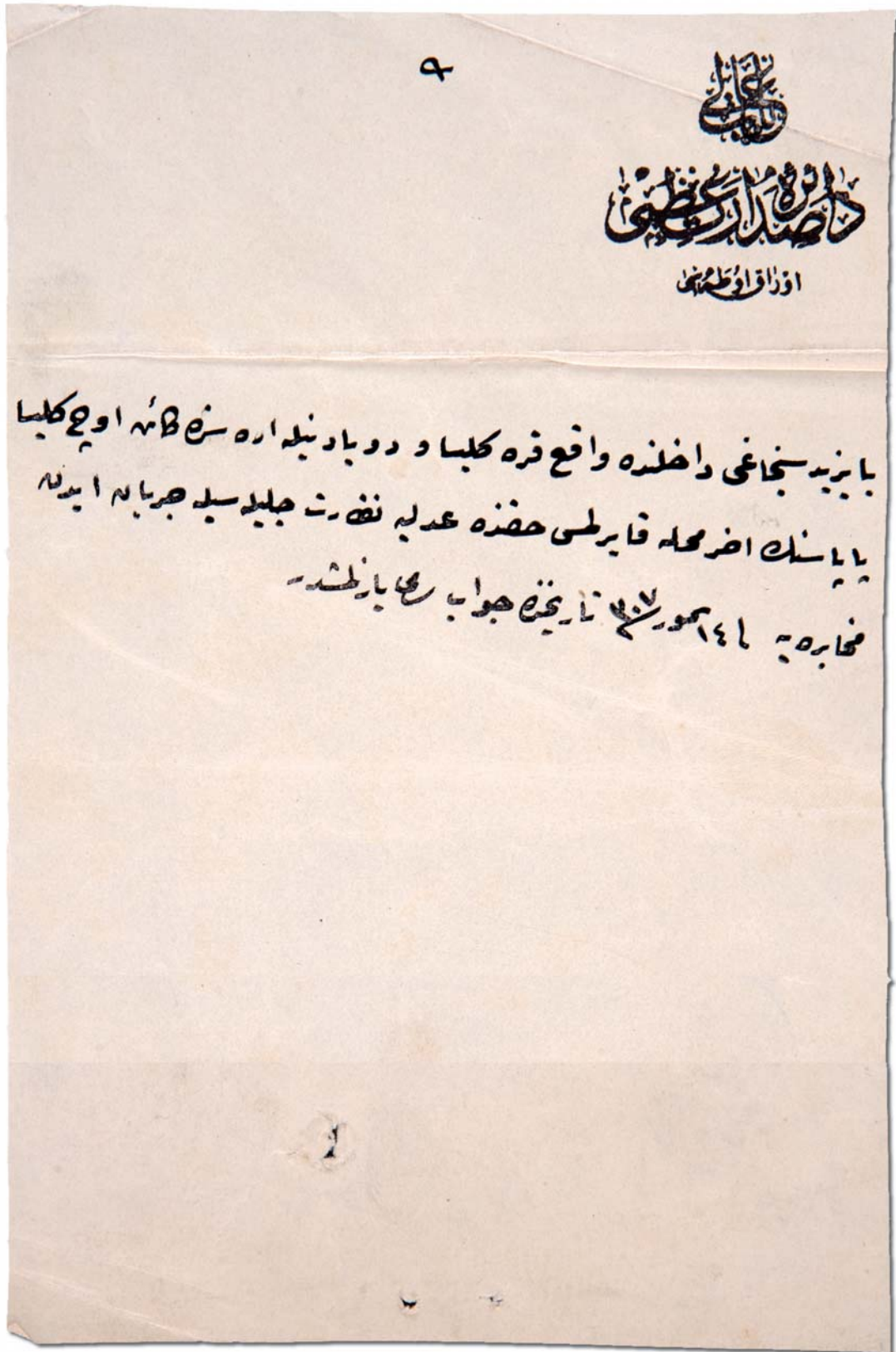

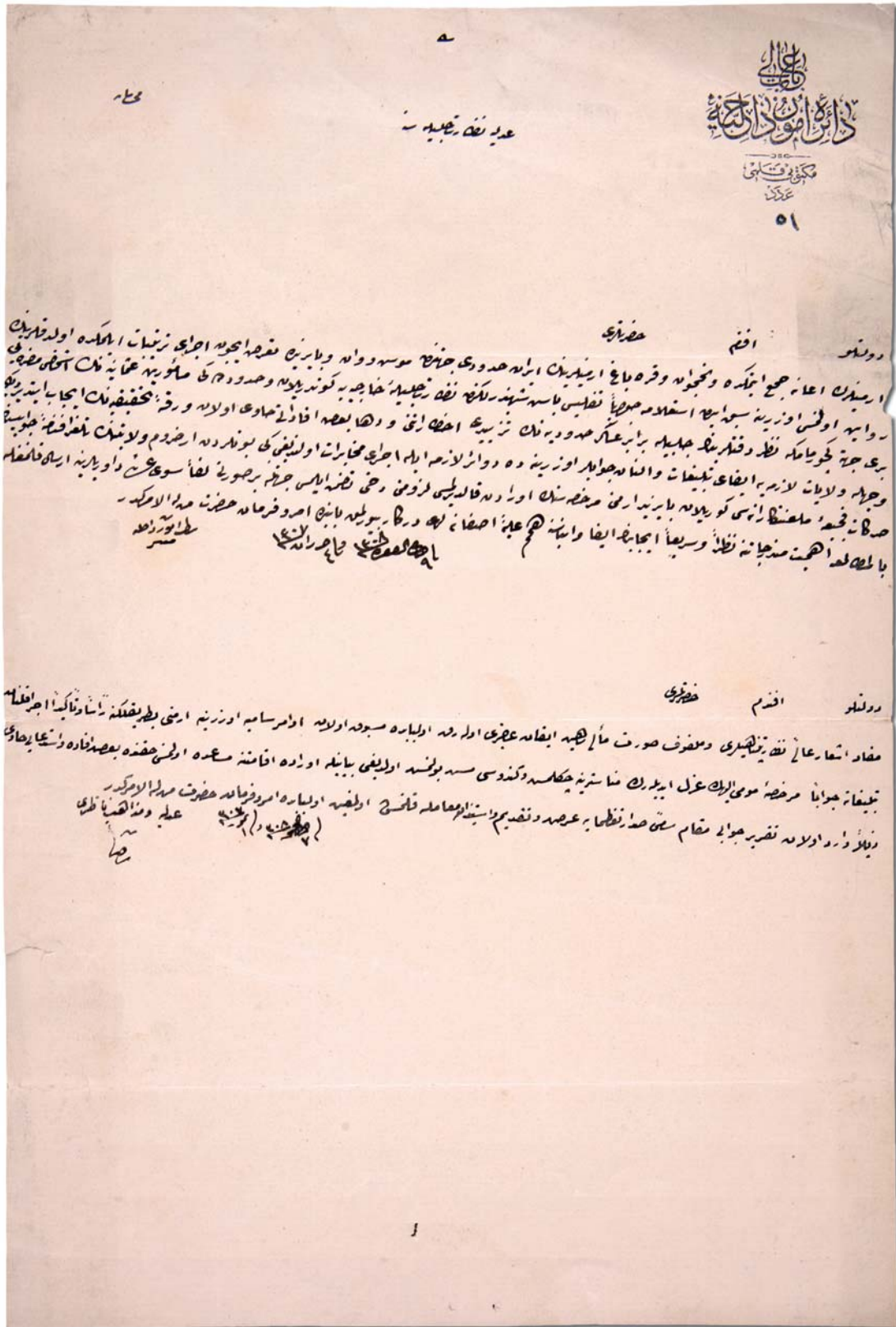
دفاصل و فاعلان بولی اوز زنجی خودیور علیا قریه لریک دض قیو اتخا ذلیله رسامه اداره لریک
 تشکیل تحت الزامده بولمیشده بولک و تحمیه دکیه رسامه مأموری طرفنده اجرا و تحقق بولما
 یا بولمیشده مأمور منقل و مأمور بولمیشده بولک و تحمیه دکیه رسامه مأموری طرفنده
 اوزده مأموریه لریک نفعینه وار مجلس اداره و لایحه جریانه ایله مذاکران بولمیشده
 حرکت جبرانه عدله طوبی تا آخر نیشده یا بولمیشده مأموریه لریک نفعینه وار مجلس
 وقوعه مبلده و برلامک اوزده بولمیشده مأموریه لریک نفعینه وار مجلس
 بولمیشده مأموریه لریک نفعینه وار مجلس بولمیشده مأموریه لریک نفعینه وار مجلس
 ایجابی مأموریه لریک نفعینه وار مجلس بولمیشده مأموریه لریک نفعینه وار مجلس
 انضمام دیا- منفصل لریک ۱- دوم زنجی بولمیشده ایروکی عظمه لریک نفعینه وار مجلس
 یا مأموریه لریک نفعینه وار مجلس بولمیشده مأموریه لریک نفعینه وار مجلس

والی دکیه
 مکتوب
 رکی

A. MKT. MHM, 502/25

**ELEŞKİRT VE KARS BÖLGESİNDEN NAHÇIVAN
VESAİR YERLERE GÖÇ EDEN VE ETMEK
İSTEYEN ERMENİLERİN FESAT DÜŞÜNCELERİNE DAİR**

**Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Mektubi Kalemî
Aded: 1331**

Huzûr-ı Me'âli-mevfûr-ı Hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Eleşkird cihetlerinden otuz sekiz hane Ermeni'nin Kazlıgöl'den Kağızman Kazası'na tâbî' Nahçıvan nahiyesine muvasalat eyledikleri gibi Kars dâhilinde bir o kadar daha mevcut olarak beş yüz hanenin dahi hicrete müheyyâ oldukları mevsûken rivâyet edildiğini ve bunların esbâb-ı hicretleri hakkında vuku' bulan beyanât-ı mefsedet-kârânelerinden bahisle bazı ifadâtı şâmil Kars Şehbenderliği'nden vârid olan tahrirâtın sûreti leffen takdim kılınmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 13 Safer 1311 ve fî 14 Ağustos [1]309 / [26 Ağustos 1893]

Hariciye Nâzırı
[Said] Halim

Bâbîali
Daire-i Hariciye
Mektubî Kalemi

*Fî 24 Muharrem [1]311 ve fî 24 Temmuz [1]309 tarihli
 Kars Şehbenderliği'nin tahrirâtı suretidir.*

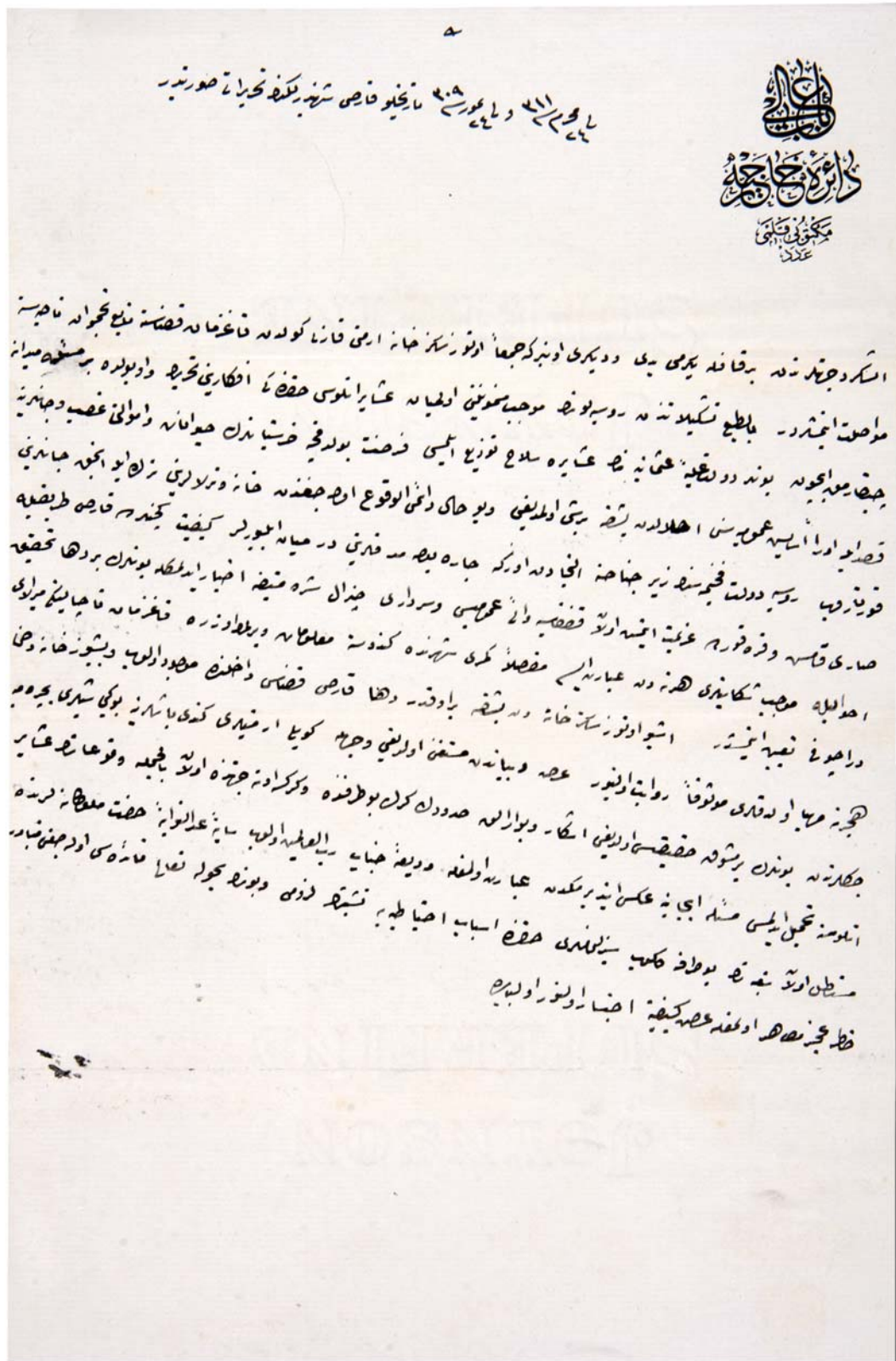
Eleşkird cihetlerinden bir kafil e yirmi yedi ve diğeri on bir ki cem'an otuz sekiz hâne Ermeni Kazlıgöl'den Kağızman Kazası'na tâbi' Nahçıvan nâhiyesine muvâsalat etmişlerdir. Bi't-tabî' teşkilâtından Rusyalının mûcib-i memnuniyeti olmayan aşâyir atlısı hakkındaki efkârını tahrik ve o yolda bir mesele meydana çıkarmak için bunlar Devlet-i Aliyye-i Osmâniye'nin aşâyire silah tevzi' eylemesi fırsat buldukca Hıristiyanların hayvanât ve emvâlini gasb ve canlarına kasd ile ora asayiş-i umumiyesini ihlâlden başka bir şey olmadığı ve bu hal daimiyyü'l-vukû' olacağından hane ve tarlalarını terk ile ancak canlarını kurtarıp Rusya Devlet-i fahimesinin zîr-i cenâhına ilticadan ö zge çare bulamadıklarını dermiyân eyliyorlar.

Keyfiyet geçenlerde Kars tarîkiyla Sarıkamış ve Karakurd'a azimet etmiş olan Kafkasya Vâli-i Umumisi ve Serdârı Ceneral Şeremtiyef'e ihbar edilmekle bunların bir daha tahkik-i ahvâliyle mûcib-i şikâyetleri her neden ibaret ise mufasssalan Gümrü Şehri'nde kendisine malumât verilmek üzere Kağızman Naçalitiği Miralay Draçof'u tayin etmiştir. İşbu otuz sekiz haneden başka bir o kadar daha Kars Kazası dahilinde mevcut olup ve beş yüz hane dahi hicrete müheyyâ oldukları mevsuken rivayet olunuyor. Arz ve beyandan müstağnî olduğu vechile köylü Ermenileri kendi başlarına bu gibi şeyleri beceremeyeceklerinden bunların bir müşevvik-i hakikisi olduğu aşikâr ve bu aralık hududun gerek bu tarafında ve gerekse öte cihetinde olan bi'l-cümle vuku'atın aşâyir atlısına tahmil edilmesi mesele[yi] ecânibe aksetdirmekden ibaret olmağla vedî'a-i cenâb-ı Rabbü'l-âlemin olup saye-i adalet-vâye-i hazret-i mülûkânelerinde müstazıl olan teba'anın bu tarafa gelip sızlanmaları hakkında esbâb-ı ihtiyatiyeye teşebbüsün lüzumu ve bunun bi-havlihî Te'âlâ fâidesi olacağı mütebâdir-i hâtır-ı acz-i müzâhir olmağla arz-ı keyfiyete ictisâr olunur, ol bâbda.

[26 Ağustos 1893]

**EÇMİYAZIN KATAGİKOSU'NUN
PASKALYA YORTUSU'NDAN SONRA BAZI
KAFKAS ŞEHİRLERİYLE BERABER NAHÇIVAN'I DA
ZİYARET ETMEK NİYETİNDE BULUNMASI HAKKINDA**

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Amedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
3103

Tiflis'de çıkan Ermeni gazetelerinin Açmiyazin Katagikosu'nun Paskalya Yortularından sonra Kafkasya şehirlerinden bazılarıyla Nahçıvan Şehri'ni ziyaret niyetinde bulunduğunu ilân eylediklerine ve mûmâileyhin evvelce istihsâl-i müsâade etmeksizin seyahate çıkamayacağı malûm olması cihetle hakikat-i hâli anlamak için tedâbir-i lâzıme ittihâz olunduğuna ve ol bâbda sair bazı ifadâta dair Batum Başşehbenderliği'nin telgrafnamesi tercümesiyle Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi manzûr-ı âlî buyrulmak üzere leffen arz ve takdîm olundu, efendim.

Fî 2 Ramazan [1]311 ve fî 25 Şubat [1]309

Sadriâzam ve Yâver-i Ekrem
Cevad

Bâbîâlî
Daire-i Hâriciye
Mektubî Kalemî
Aded: 2959

Huzûr-ı Me'âlî-Mevfûr-ı Hazret-i Sadaretpenâhî'ye

Ma'rûz-ı câker-i kemîneleridir

Tiflis'de çıkan Ermeni gazetelerinin Açmiyazin Katagikosu'nun Paskalya Yortularından sonra Kafkasya şehirlerinden bazılarıyla Nahçıvan Şehri'ni ziyâret niyetinde bulunduğunu âhiren ilan eylediklerini ve mûmâileyhin evvelce istihsâl-i müsaade etmeksizin seyahate çıkamayacağı malûm olması cihetle hakikat-i hâli anlamak için tedâbir-i lâzıme ittihâz olunduğunu ve mûmâileyhin maksad-ı hakîkîsi Petersburg'a gitmekden ibaret olup Kafkasya Ermeni mahâfilince kendisinin Ermeniler tarafından vukû' bulan müracaat-ı adîde üzerine bu yolda ittihâz-ı karar etmiş olduğu zannedilmekte bulunduğunu istihsal olunan malumâtdan anlaşıldığını mutazammın Batum Başşehbenderliği'nden ahz olunan 7 Mart [12]94 tarihli ve yüz on iki numaralı telgrafnâmenin tercümesi leffen takdim kılınmağla ve Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'nden isti'lâm-ı keyfiyet olunmağla emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî Gurre-i Ramazan 1311 ve fî 24 Şubat [1]309

[9 Mart 1894]

Hariciye Nâzırı
[Said] Halim

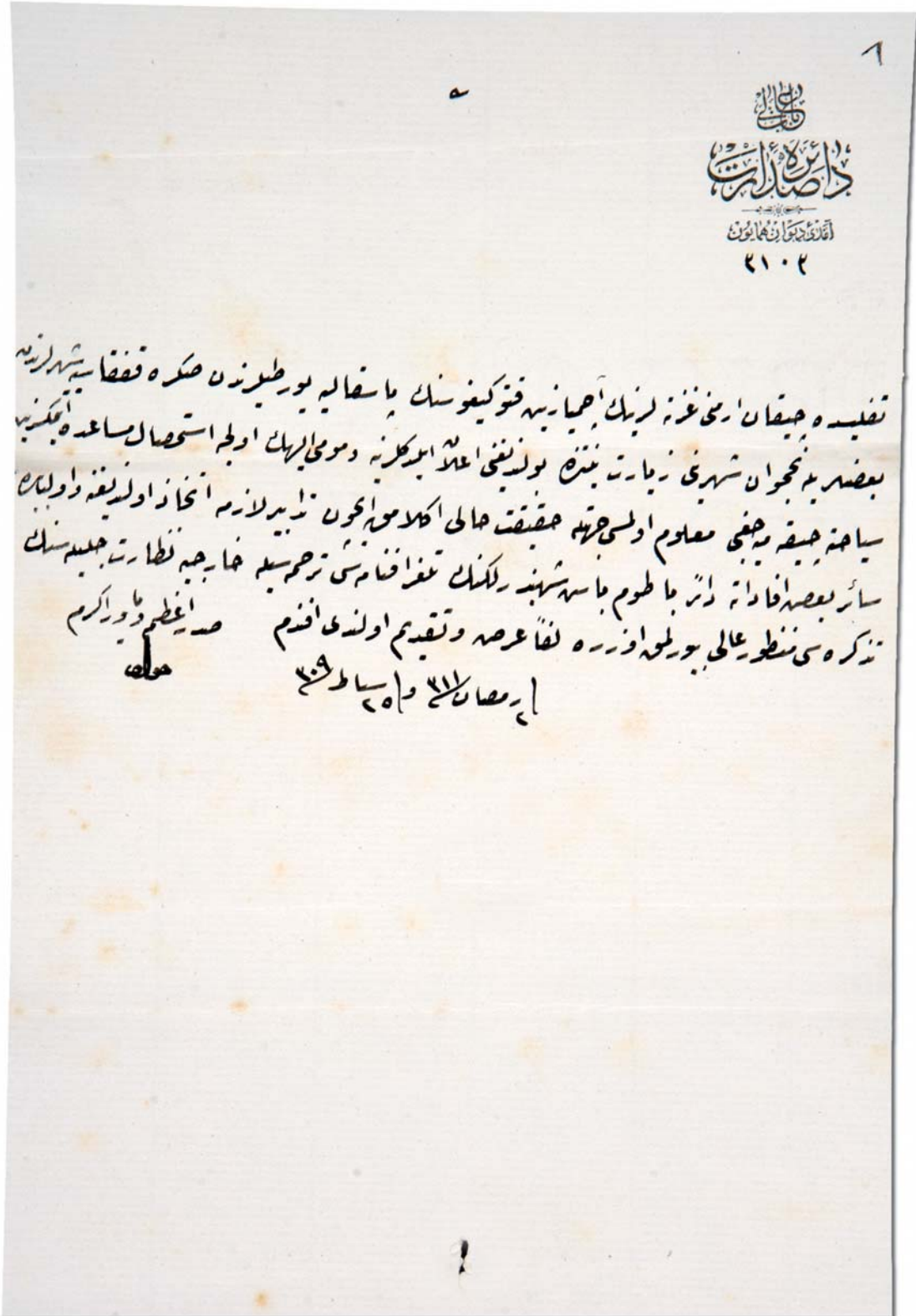
Bâbîâli
Nezâret-i Umur-ı Hariciye
Tercüme Odası

*Hariciye Nezâreti'ne fî 7 Mart [18]94 tarihiyle
Batum Başşehbenderliği'nden vârid olan 112 numaralı
telgrafnâmenin tercümesidir*

Tiflis'de çıkan Ermeni gazeteleri Eçmiyazin Katogikosu'nun Paskalya Yortularından sonra Kafkasya şehirlerinden bazılarıyla "Nahçıvan" şehrini ziyaret niyetinde bulunduğunu ahîren ilân eylemiştir. Mûmâileyhin evvelce müsaade istih-sâl etmeksizin seyahate çıkamayacağı bendenizce malum olduğundan hakikat-i hâli anlamak için tedabir-i lâzıme ittihaz eyledim. İmdi mevsûk bir mahalden aldığım malumâta nazaran mûmâileyhin maksad-ı hakîkisi Petersburg'a gitmekden ibaret imiş. Kafkasya Ermeni mehâfilinde bu seyahate bir maksad-ı siyasî atfolunmakda ve mûmâileyhin bu kararı Ermeniler tarafından vuku' bulan müracaat-ı adîde üzerine ittihâz eylediği zannedilmektedir. Ehemmiyetden âri olmayan havâdis-i mezkûreyi kuyûd-ı ihtirâziye tahtında olarak arz ve iş'âr eylerim.

7 Mart [18]94

Hariciye Nâzırı
[Said] Halim

Wiederholungsfragen

الحمد لله

5909

[illegible]

٨

فاجیه بقه رسد ٧ مارش و نارنجید با طبع با سه شنبه یکشنبه در دارالدولت، «نقد و نقد» آنکه

نیز رسید.

ظلال الحوائج

علاء

تفایده صیقا به این عذر رسد، «هیما» به فتوغیرتک یا خفا به بر طبع نه صد و نقد و نقدیه سه لایه به صیقا به
 «سید» نه یار نه تنه بر لایه خفا «اعمال» نه رسد. «سید» به اول و ساعد استحقاق لایه یکشنبه
 سیاحت صیقا به صیقا به که در علم و لغت به صیقا به کلامه جوده به بیلا نه خفا نه لایه نقدیه
 سولوه بر حمله به لایه علم و نظر سید لایه نقدیه صیقا به سولوه به عبادت لایه نقدیه
 اینها فلند به بر سیاحت به صیقا به عطف و نقدیه و سولوه به بوفارس اسید طوفند و نقدیه
 اصحابه عیدیه و نه خفا خفا به لایه نقدیه و سولوه به عبادت لایه نقدیه
 خنده و لایه نه عیدیه و لایه نقدیه

Y. PRK. HR, 18/88

**İNGİLTERE'NİN TAHRAN SEFARETİ
ATEŞEMİLİTERİ MAJOR PICOT'UN RUSYA'NIN AZERBAYCAN'DAN
BASRA KÖRFEZİNE DOĞRU İLERLEYECEĞİNE DAİR ENDİŞELERİ**

**Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divân-ı Hümâyûn
2921**

İngiltere Devleti'nin Tahran Sefâreti ateşemiliteri ahîren Tebriz'e gelerek İran ve Rus ülkelerini tefrik eden Aras Nehri sahiline ve oradan Hoy ve Makû'ye azîmet ve Makû'den Ararat Dağı'nın İran dâhilinde bulunan ve Memâlik-i Şahane'ye nâzır olan eteklerini geşt ü güzâr ile avdet eylemiş olduğunu ve teferrüs olunan esbâb-ı seyahati hakkında bazı ifadâtı hâvî Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi manzûr-ı âlî buyrulmak için melfûfuyla beraber arz ve takdim kılındı, efendim.

Fî 30 Receb [1]312 fî 15 Kânûn-ı sâni [1]310

Sadrîâzam ve Yâver-i Ekrem
Ahmed Cevâd

**Bâbîâli
Daire-i Hâriciye
Mektubî Kalemi
3879**

Pîşgâh-ı Sâmi-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

İngiltere Devleti'nin Tahran Sefâreti Ateşemiliteri Major Picot'un ahîren Tebriz'e gelerek bir iki gün ikametden sonra İran ve Rus ülkelerini tefrik eden Aras Nehri sahiline ve oradan Hoy ve Makû'ye azîmet ve Makû'den Ararat Dağı'nın İran dahilinde

bulunan ve Memâlik-i Şahane'ye nâzır olan eteklerini geşt ü güzâr ile yine Tebriz tarîkıyla Tahran'a avdet eylemiş olduğunu ve mûmâileyhin Makû'den avdetinde Şehbenderhane'ye gelerek Rusya'nın Basra Körfezi'ne doğru ilerlediği takdirde Anadolu ve Irak-ı Arab taraflarının muhafazası için Hükümet-i Seniyyece ittihaz buyurulacak tedâbir-i tedâfü'yyeye İngiltere Devleti'nin müşâreketi lazım geldiği halde hangi noktanın tahkimi fâide-bahş olacağı ve İngilizler tarafından Ekrâd'dan gönüllü asker cem'i kâbil olup olamayacağı hakkındaki ifadâtından seyahat-i vâkı'asının İngilizlerce bir müddetden beri mevzû'-ı bahs olan ve Azerbaycan'dan Basra körfezine kadar mahallerin bi't-tedric zabtıyla Hindistan muzafferiyâtına bir tarik ittihâzına dair bulunan Rusya erkân-ı harbiyesinin tasavvurâtına sed çekmek esbâbının istihşâli neye mütevakıf olduğunun tahkiki maksadına müstenid olduğu anlaşıldığına ve beyanât-ı meşrûhasına ne suretle cevap verildiğini ve ol bâbda bazı ifadâtı hâvî Tebriz başşehbenderinden vârid olan tahrirâtın sureti leffen takdim kılınmış olmağla emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Receb 1312 ve fî 12 Kânûn-ı sâni [1]310

Hâriciye Nâzırı

Mehmed Said

Bâbîali
Daire-i Hâriciye
Mektubî Kalemî

Fî 24 Cemâziyelâhir sene 1312 ve fî 11 Kânûn-ı evvel sene [1]310 tarihli

Tebriz Başşehbenderliği'nden mevrûd tahrirâtın suretidir

İngiltere Devleti'nin Tahran Sefâreti Ateşemiliteri Major Picot bu kere Tahran'dan Tebriz'e gelerek bir iki gün ikametden sonra İran ve Rus ülkelerini tefrik eden Aras nehri sahiline ve oradan Hoy'a ve Makû'ye azîmet ve Makû'den Ararat Dağı'nın İran dahilinde bulunan ve Memâlik-i Osmâniyye'ye nâzır olan eteklerini geşt ü güzâr ile bundan çend gün mukaddem Tebriz tarîkiyle yine Tahran'a avdet eylemiştir.

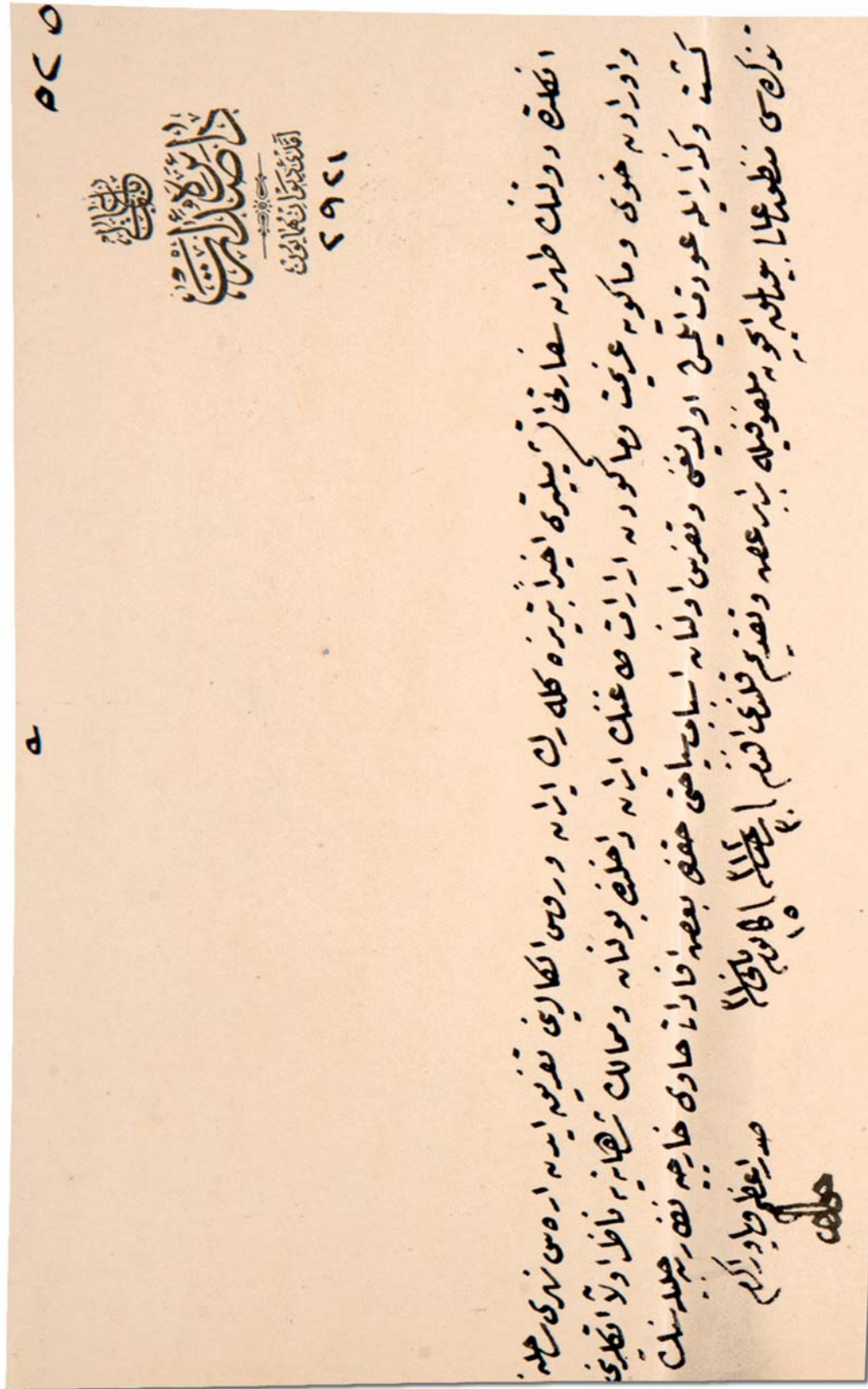
Horasan ve Belucistan ve yahud Afganistan üzerinden Hindistan'a hücumun müte'assir olacağı cihetle Azerbaycan'dan Basra Körfezi'ne kadar olan mahalleri bi't-tedric zabt ve teshîr ile buraların Hindistan muzafferiyâtına tarik ittihâzı Rusya erkân-ı harbiyesince düşünüldüğü İngilizlerce bir müddetden beri mevzû'-ı bahs mesâilden olup mûmâileyh ateşemiliter Makû'den avdeti esnasında şehbenderhâneye gelerek

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

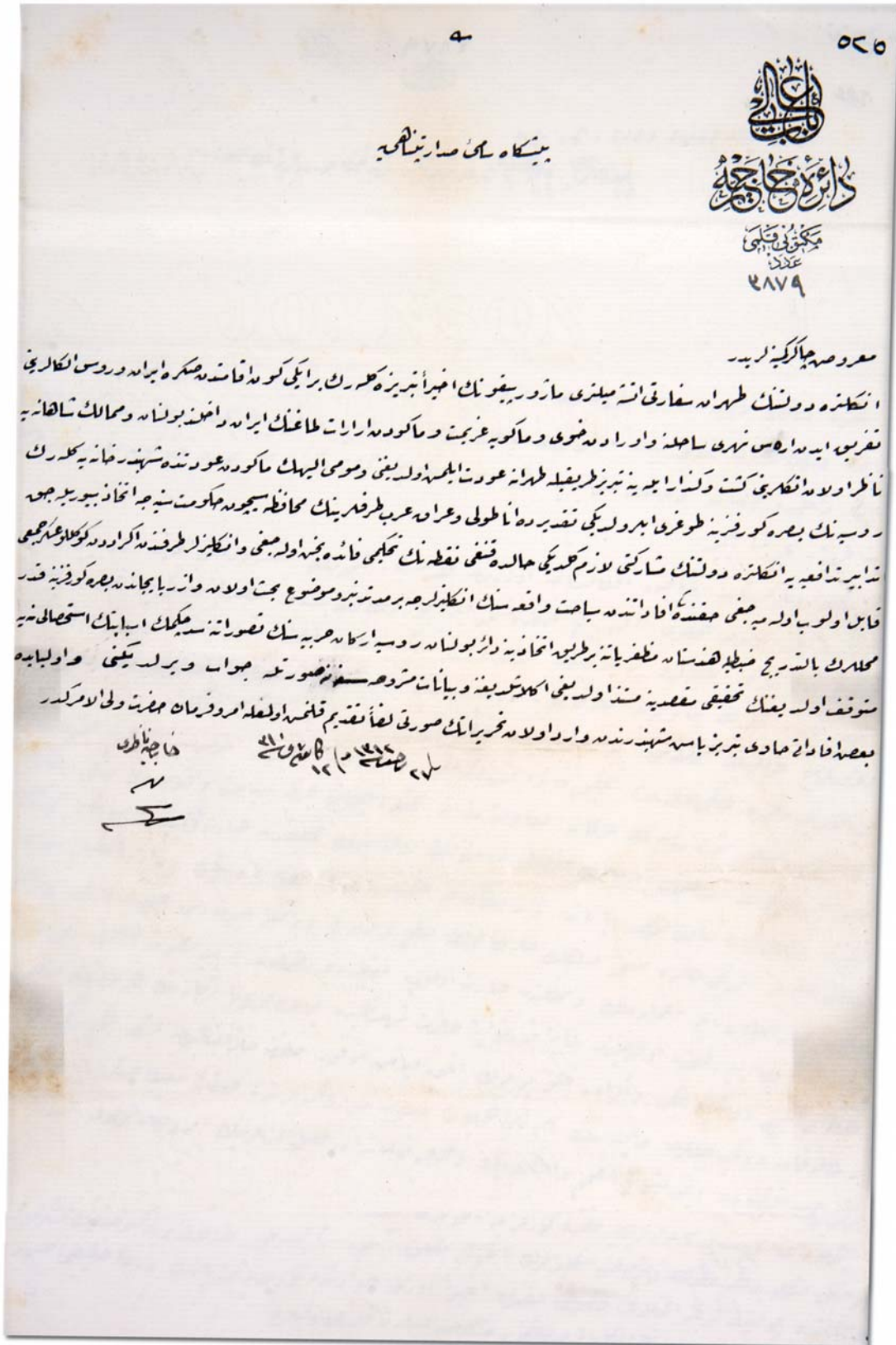
çâkerleriyle mülâkatında Rusya Devleti'nin Basra Körfezi'ne doğru ilerlediği takdirde Anadolu ve Irak-ı Arab taraflarının muhafazası için Saltanat-ı Seniyyece ittihaz buyrulacak tedâbir-i tedâfü'ıyyeye İngiltere Devleti'nin müşâreket etmesi lazım geldiği halde hangi noktanın tahkimi fâide-bahş olacağı ve Ekrad'dan İngilizler tarafından gönüllü asker cem'î kâbil olup olamayacağı misilli bütün Rusya'nın harekâtına mukâvemet mütedâir bahisler açtığı cihetle seyahat-ı vâkı'asının mezkûr erkân-ı harbiyenin tasavvurât-ı melhûzasına sed çekmek esbâbının istihsâli neye mütevakıf olduğunun tahkikinden ibaret olduğu bir sûret-i vâzihada müstebân olmuş ve mûmâileyhin sâlifü'l-arz beyanâtına zât-ı mekârim-vefd-i hazret-i Padişah-ı mülk-perverinin zîr-i idare-i hakimânesinde Saltanat-ı Seniyyece şimdiki halde müt-tehaz mesleğin hâricen muhâfaza-yı sulh u salâh ve dahilen hayret-res-i ukûl olacak bir sür'at ve himmet-i fevkalâde ile i'mâr-ı mülk ve memleketden ibaret olup fakat diğer taraftan tezyîd-i satvet hususuna dahi derece-i nihâyede itina buyrulmakda olduğundan sâye-i kudret-vâye-i hazret-i şehinşahîde Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'nin her tarafının müdâfaa ve muhâfazası elbette düşünüleceği ve Ekrad'a gelince bunların uğur-ı meyâmin-i mevfûr-ı hazret-i hilâfet-penâhîden başka hiçbir kimse için bir damla kan dökmeyecekleri ve cümlesinin nâm-ı nâmi-i hümayûna mensûb süvari alaylarında sıfat-ı celîle-i askeriyyeyi hâiz bulunduklarından nâşî hîn-i iktizada ancak metbû'-ı mufahham ve mu'azzamlarının ve umumî kumandan-ı celîlü's-şanlarının emr u ferman-ı hümayûnu altında fedâ-yı can eyleyecekleri yolun-da cevablar verilmiştir.

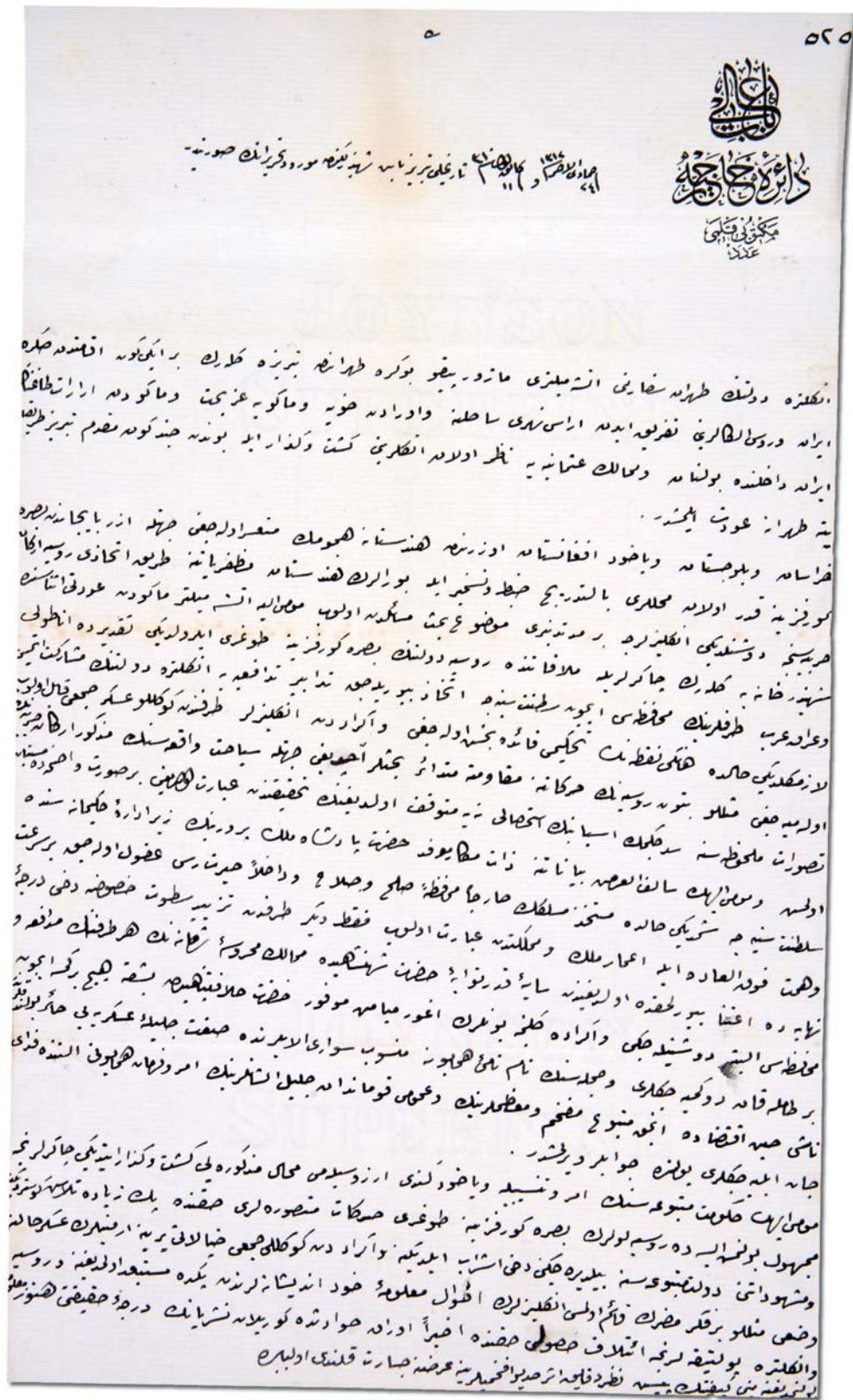
Mûmâileyhin hükümet-i metbû'asının emr ve tensibiyle ve yahud kendi arzusuyla mı mahall-i mezkûreyi geşt ü güzâr ettiği çâkerlerince meçhûl bulunmuş ise de Rusyalıların Basra Körfezi'ne doğru harekât-ı mutasavvereleri hakkında pek ziyade telaş gösterdiğine ve meşhûdâtını devlet-i metbû'asına bildireceğini dahi işrâb eylediğine ve Ekrad'dan gönüllü cem'î hayalâtı yerine Ermenilerin asker haline vaz'ı misilli bir fikr-i muzırrın kâim olması İngilizlerin ahval-i malûme-i hod-endişânelerinden pek de müstebid olmadığına ve Rusya ve İngiltere politikalarınca itilâf husûlû hakkında ahîren evrak-ı havadisde görülen neşriyâtın derece-i hakikati henüz malûm bulunmadığına mebnî keyfiyetin pîş-i nazar-ı dekâyık-eser-i hidîv-i efhamîlerine arzına cesaret kılındı, ol bâbda.

[27 Ocak 1895]

**NAHÇIVAN VİLÂYETİ'NDEN GELECEK OLAN ALTI BİN HANE
MUHACİRİN KASTAMONU, ANKARA VE KONYA'DA
İSKÂNLARININ UYGUN GÖRÜLDÜĞÜNE DAİR**

*Fî 22 Kânûn-ı Sâni [1]310 tarihli Tebriz Başşehbenderliği'nden vârid olan tahrîrâtın
sûretidir*

Kafkasya kıt'asında vâki' Nahçıvan Vilâyeti dahilinde Zengizor ve Şuşa Vilâyeti'ne tâbi' Cebrâil nahiyeleri ahali-i İslâmiyesinden ve ehl-i sünnet ve'l-cemâ'atden altı bin hane halkının Memâlik-i Mahrûsa-i Şâhâne'ye hicret ve zîr-i cenâh-ı müstelzimü'l-felâh-ı hazret-i Hilâfet-penâhîye dehâlet arzusunda bulunduklarından ve Kuban dağlıları misillü kendilerinin dahi hicretlerine müsâade olunması zımnında ahali-i merkûme doğrudan doğruya Rusya hükûmetine mürâcaat eyledikleri halde ol bâbdaki istidâlarına hükûmet-i müşârünileyhâca havâle-i sem'-i'tibâr olunmadığından bahisle esbâb-ı hicretlerinin Saltanat-ı Seniyyece teshîli esbâbının istikmâli bu kerre tebdîl-i kıyâfetle Tebriz'e gelmiş ve cemâat-i İslâmiye reisi olduğunu ifâde eylemiş olan Zengizorlu Seyid Hüseyin Bey tarafından iltimâs olunmuş ve hicret için kendileri hükûmet-i müşârünileyhâdan istihsâl-i muvâfakat eylemeleri lâzım geleceği ve Saltanat-ı Seniyyece bu bâbda delâlet ve tavassut buyurulması kavâid-i düveliyeye muhâlif idüğü ve doğrudan doğruya müsâade istihsâl edecek olurlarsa taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den emr-i iskânlarına ihtimâm olunabileceği kendisine tefhîm edildiği halde mûmâileyh hükûmet-i metbû'asının muvâfakat göstereceğinden ye's ve bundan dolayı fevkalâde âsâr-ı hüzn ve keder izhâr ve ma'mafih tecdîd-i istid'â edeceğini beyân eylemiş ve ahali-i mezbûrenin tâbi' oldukları obaların esâmîsini mübeyyin itâ eylediği varak aynen ve leffen takdîm kılınmış ve bu bâbda taraf-ı çâkerâneme evâmir ve talîmât itâsı merhûn-ı müsâade-i celîle-i efhamîleri bulunmuş olmağla, ol bâbda.

Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Mektubî Kalemi
Aded 746

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Kafkasya'da vâki' Nahçıvan dahilinde Zengizor ve Şuşa Vilâyeti'ne tâbî' Cebrail nahiyeleri ahali-i İslâmiyesinden altı bin hane halkının Memâlik-i Şâhâne'ye hicret ve zîr-i cenâh-ı müstilizemü'l-felâh-ı hazret-i Hilâfet-penâhîye dehâlet arzusunda bulunduklarından ve Kubanlılar misillü hicretlerine müsâade istimâsı zımnında doğrudan doğruya vukû'bulan istidâlarına Rusya hükümeti tarafından havâle-i semî'i itibâr olunmadığından bahisle esbâb-ı hicretlerinin Hükümet-i Seniyyece teshîli esbâbının istikmâli tebdîl-i kıyâfetle Tebriz'e gelmiş olan cemâat-i mezkûre reisi tarafından istidâ olunduğunu ve buna ne sûretle cevab verildiğini ve ol bâbda taleb-i talîmâtı şâmil Tebriz Başşehbenderliği'nden vârid olan 22 Kânûn-ı Sâni [1]310 tarihli tahrîrâtın sûreti melfûfuyla beraber leffen tesyîr kılınmağla iktizâsının ifâ ve inbâsına himem-i aliyye-i Âsafâneleri şâyân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Ramazan 1312 ve fî 18 Şubat [1]310

Hariciye Nâzırı
[Said] Halim

Bâbîâli
Daire-i Nezâret-i Dahiliye
Muhacirîn İdaresi
Aded:1

Huzûr-ı âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Kafkasya'da vâki' Nahçıvan dâhilinde Zengizor ve Şuşa Vilâyeti'ne tâbî' Cebrail nahiyeleri ahali-i İslâmiyesinden altı bin hane halkının Memâlik-i Şâhâne'ye hicret ve zîr-i cenâh-ı müstelizimü'l-felâh-ı hazret-i Hilâfet-penâhîye dehâlet arzusunda bulunarak Kubanlılar misillü hicretlerine müsâade olunması zımnında vukû' bulan istidâlarına Rusya Hükümeti tarafından havâle-i semî'i itibâr olunmadığından

—❧— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —❧—

bahisle esbâb-ı hicretlerinin Hükümet-i Seniyyece teshîl-i vesâilinin istikmâli tebdîl-i kıyafetle Tebriz'e gelmiş olan cemâ'at-i mezkûre reisi tarafından istidâ olunduğunu ve buna ne sûretle cevâb verildiğini ve ol bâbda taleb-i ta'limâtı şâmil Tebriz Başşehbenderliği'nden meb'ûs tahrîrât sûretinin irsâl olunduğu beyânıyla icra-yı icâbı hakkında Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden vârid olan fî 18 Şubat sene [1]310 tarih ve yedi yüz kırk altı numaralı tezkire melfûfuyla ma'an huzûr-ı sâmi-i Sadâret-penâhîlerine takdim ve bunların Van ve Musul vilâyetlerinde veyâhud Fırat nehri boyundaki arâzi-yi hâliyede iskânları kâbil ise de evvel emirde kabûl ve dehâlet ve muhâceretlerinin istîzânı bi'l-havâle Muhâcirîn İdâresi'nden ifâde edilmiş olmağla istîzâna mübâderet olundu. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî selh-i Ramazan [1]312 ve fî 14 Mart [1]311

Nâzır-ı ûmûr-ı Dahiliye
[Halil] Rıfat

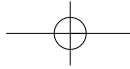
Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıt Varakasıdır
Rumî: 7 Mayıs [1]311
Arabî:24 Za. [1]312 / [19 Mayıs 1895]

Hülâsa-i Me'âli

Kafkasya'da vâki' Nahçıvan dâhilinde Zengizor ve Şuşa Vilâyeti'ne tâbi' Cebrail nahiyeleri ahali-i İslâmiyesinden altı bin hâne halkının Memâlik-i Şahane'ye hicret arzu ve istidâsında bulunmalarına mebnî ol bâbda Hariciye Nezâreti'nden gelen tezkirenin leffiyle bunların Van ve Musul vilâyetlerinde veyahud Fırat Nehri boyundaki arazi-i hâliyede iskânları kâbil ise de evvel emirde kabul-i dehâlet ve muhaceretleri hakkında istifsâr-ı rey'i hâvî Dahiliye Nezâreti'nin Selh-i Ramazan [1]312 / [27 Mart 1895] tarihli tezkiresi okundu.

Kararı

Ahalî-i merkûmenin Memâlik-i Şahane'ye muhaceretleri Rusya Hükûmetince muvâfakat olunduğu halde kabul olunmaları, şân-ı mekârim-nişân-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhi ye muvafık olup ancak bunların pâyitaht-ı Saltanat-ı Seniyye'ye civar olan

Kastamonu ve Konya ve Ankara vilâyetlerinde iskânları daha münasib olacağından ba'dehû icabı müzâkere olunmak üzere zikr olunan üç vilâyetde bunların iskân ve ziraatlerine elverişli ne kadar arazi-i hâliye olduğunun lâyıkiyla tahkik edilerek neticesinin serî'an iş'ârı ve devletden hiçbir masraf istemeyeceklerine dâir âdemleriyle söz edilmesi hususunun nezâret-i müşârunileyhâya tebliği tezekkür kılındı.

Meclis-i Vükelâ azâlarının imzaları

24 Za. [1]312 / [19 Mayıs 1895]

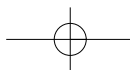

Bâbıâli
Meclis-i Mahsus

Fî 24 Za. [1]312 tarihli zabıtnâme sûretidir

Kafkasya'da vâkî' Nahçıvan dâhilinde Zengizor ve Şuşa Vilâyeti'ne tâbî' Cebraîl nahiyeleri ahali-i İslâmiyesinden altı bin hane halkının Memâlik-i Şâhâne'ye hicret arzu ve istidâsında bulunmalarına mebnî ol bâbda Hariciye Nezâreti'nden gelen tezkirenin leffiyile bunların Van ve Musul vilâyetlerinde veyâhud Fırat Nehri boyundaki arâzi-yi hâliyede iskânları kâbil ise de evvel emirde kabûl-i dehâlet ve muhâceretleri hakkında istifsâr-ı re'yi hâvî Dâhiliye Nezâreti'nin selh-i Ramazan sene [1]312 tarihli tezkiresi okundu.

Ahali-i merkûmenin Memâlik-i Şâhâne'ye muhâceretlerine Rusya Hükûmeti'nce muvâfakat olunduğu halde kabûl olunmaları şân-ı mekârim-nişân-ı cenâb-ı Hilâfet-penânîye muvâfık olup ancak bunların pâyitaht-ı Saltanat-ı Seniyye'ye civâr olan Kastamonu ve Konya ve Ankara vilâyetlerinde iskânları daha münâsib olacağından ba'dehu îcâbı müzâkere olunmak üzere zikr olunan üç vilâyetde bunların iskân ve zirâatlerine elverişli ne kadar arâzi-yi hâliye olduğunun lâıykıyla tahkik etdirilerek neticesinin ser'ân iş'ârı ve devletden hiçbir masraf istemeyeceklerine dâir âdemleriyle söz edilmesi husûsunun nezâret-i müşârünileyhâya tebliği tezekkür kılındı.

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Kafkasya'da vâki' Nahçıvan dâhilinde Zengizor ve Şuşa vilâyetine tâbi' Cebrail nahiyeleri ahali-i İslâmiyesinden altı bin hane halkının Memâlik-i Şâhâne'ye hicret arzu ve istidâsında bulunduklarına dâir bazı ifâdeyi hâvî Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden gönderilen tezkirenin leffiyle bunların Van ve Musul vilâyetlerinde veyahud Fırat nehri boyundaki arâzî-i hâliyyede iskânları kâbil ise de evvel emirde kabûl-i dehâlet ve muhâceretleri hakkında istifsârı mutazammın vârid olan 30 Ramazan [1]312 tarih ve bir numaralı tezkire-i devletleri Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ'da lede'l-mütâla'a ahali-i merkûmenin muhâceretlerine Rusya Hükümetince muvâfakat olunduğu halde kabûl olunmaları şân-ı mekârim-nişân-ı Hilâfet-penâhîde muvâfık olup ancak bunların pâyitaht-ı Saltanat-ı Seniyye'ye civar olan Kastamonu ve Konya ve Ankara vilâyetlerinde iskânları daha münâsib olacağından ba'dehu îcâbı müzâkere olunmak üzere zikr olunan üç vilâyetde bunların iskân ve zirâatlerine elverişli ne kadar arâzî-yi hâliyye olduğunun lâıyıkıyla tahkik etdirilerek neticesinin ser'ân iş'ârı ve devletden hiçbir masraf istemeyeceklerine dâir âdemleriyle söz edilmesi husûsunun nezâret-i celîlelerine tebliği tezekkür kılınmış olmağla ber-mûceb-i karar iktizâsının îfâ ve neticesinin inbâsına himmet.

30 Zilkade [1]312 / 13 Mayıs [1]311 / [25 Mayıs 1895]

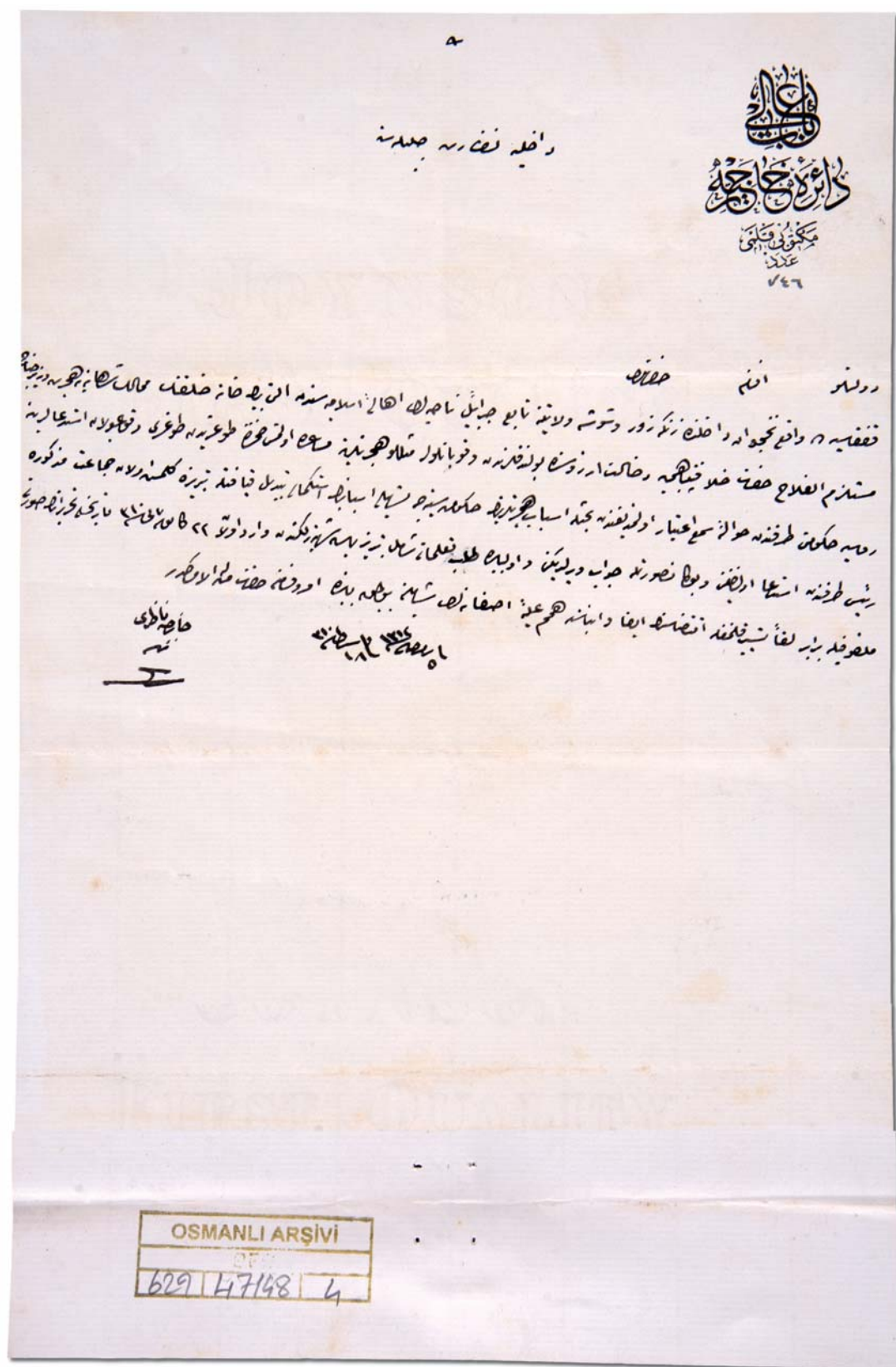

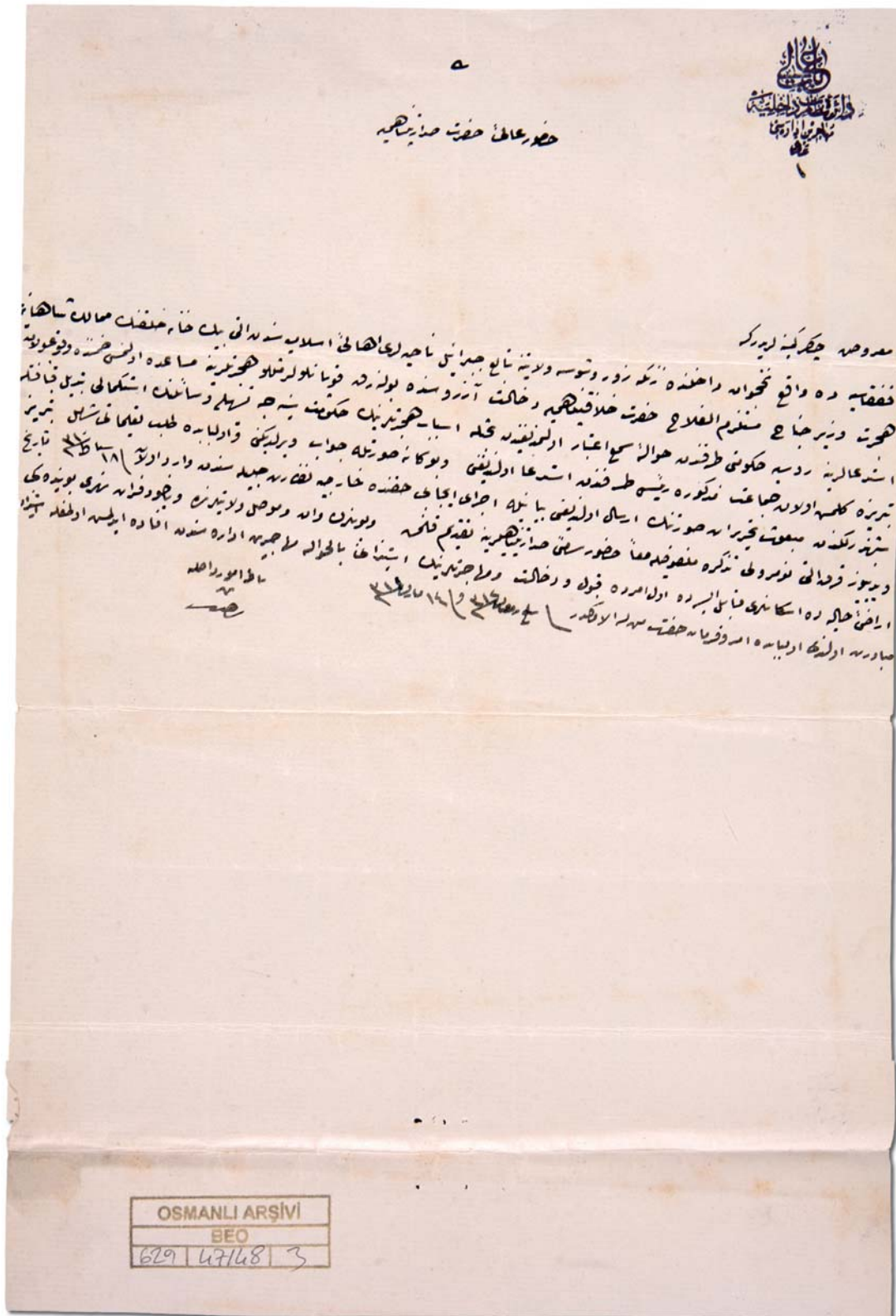
۱) در این مورد باید گفت که هرگاه در این صورت که در این صورت که در این صورت که

[illegible]

OSMANLI ARŞIVI		
BEO		
629	47148	5

BE0, 629/47148

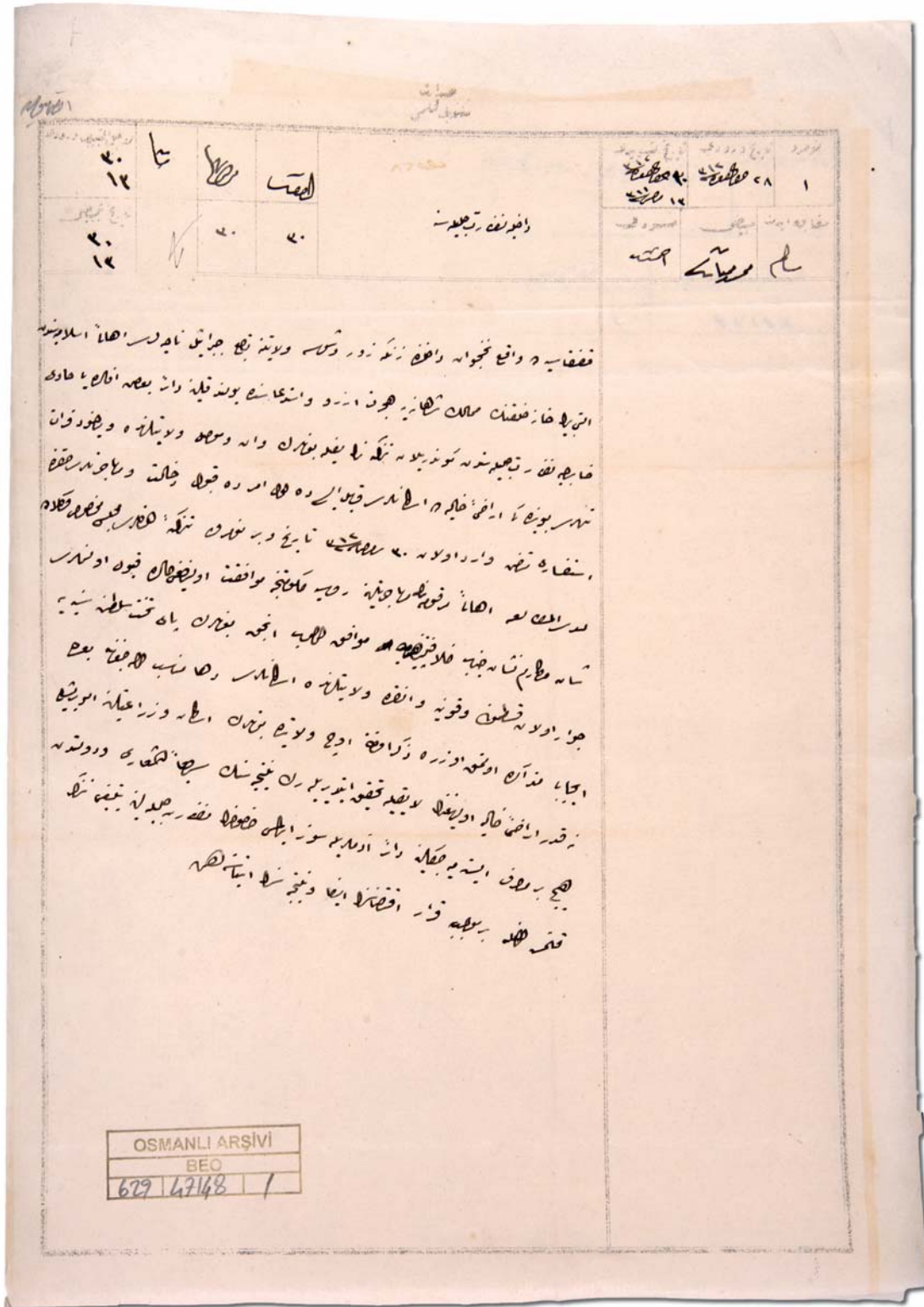
[illegible]

ما محمد ضبطاً و صوتاً

[illegible]

BEO, 629/47148

**ERMENİ KATAGİGOSU'NUN DOLAŞTIĞI YERLERDEN OLAN
NAHÇIVAN'DAN DA EÇMİYAZIN KİLİSESİ İÇİN
ELLİ BİN RUBLE YARDIM ALDIĞI HAKKINDA**

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
203

Ermeni Katogikosu'nun mürûr eylediği mahallerde Eçmiyazin Kilisesi için verilen mebâlîği kabul eylediği misillü Nahçıvan'da i'tâ olunan elli bin rubleyi dahi ahz etmiş olduğuna ve Bakü'de cem' olunan kezâlik elli bin rublenin de kendisine tevdî' olunacağı Tiflis'de çıkan bir gazetede görüldüğüne ve sâireye dair Poti Şehbender Vekaleti'nin tahrirâtı tercümesi manzûr-ı âlî buyrulmak için Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresiyle ma'an arz ve takdîm kılındı, efendim.

Fî 25 Muharrem [1]313 / fî 6 Temmuz [1]311

Sadriâzam
Said

Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Mektubî Kalemî
Aded: 1920

Huzûr-ı Sâmi-i Hazret-i Sadâretpenâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Eçmiyazin Katogikosunun Petersburg'da vâki Saint Katrin nâm kilisede irâd eylediği nutukda haşmetli Rusya İmparatoru hazretlerini Ermenilerin yegâne hamîsi diye tavsif eylediğini ve mûmaileyhin azîmet edeceği mervî olan Bakü'de Ermeniler tarafından cem' edilen elli beş bin rubleden beş bini kendisinin istikbâli için saf ve elli bini Eçmiyazin kilisesi ihtiyacâtına mukâbil yedine tevdî' olunacağını Tiflis'de çıkan Novoye Obozrenye nâm Rus gazetesinin neşr eylediği ve mûmaileyhin murûr

eylediği yerlerde mezkûr kilise için verilen mebâliği kabul ettiği gibi Nahçıvan'da i'tâ olunan elli bin rubleyi mütecâviz iâneyi ahz eylemiş olduğunu ve Buhara Emiri'nin karîben Piyatigorsk'a muvâsalat edeceği ve işbu seyahati oradaki kaplıcalarda icrâ-yı müdâvat maksadına mübtenî olduğu rivayet edildiği Kafkasya'daki Rus gazeteleri tarafından yazıldığını şâmil Poti Şehbender Vekâleti'nden vârid olan 18 Haziran [18]95 tarihli ve seksen altı numaralı mahremane tahrirâtın tercümesi manzûr-ı sâmi-i Sadâret-penâhîleri buyurulmak üzere takdim kılınmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Muharrem 1313 ve fî 4 Temmuz [1]311

Hariciye Nâzırı

Tarhan Hüsni

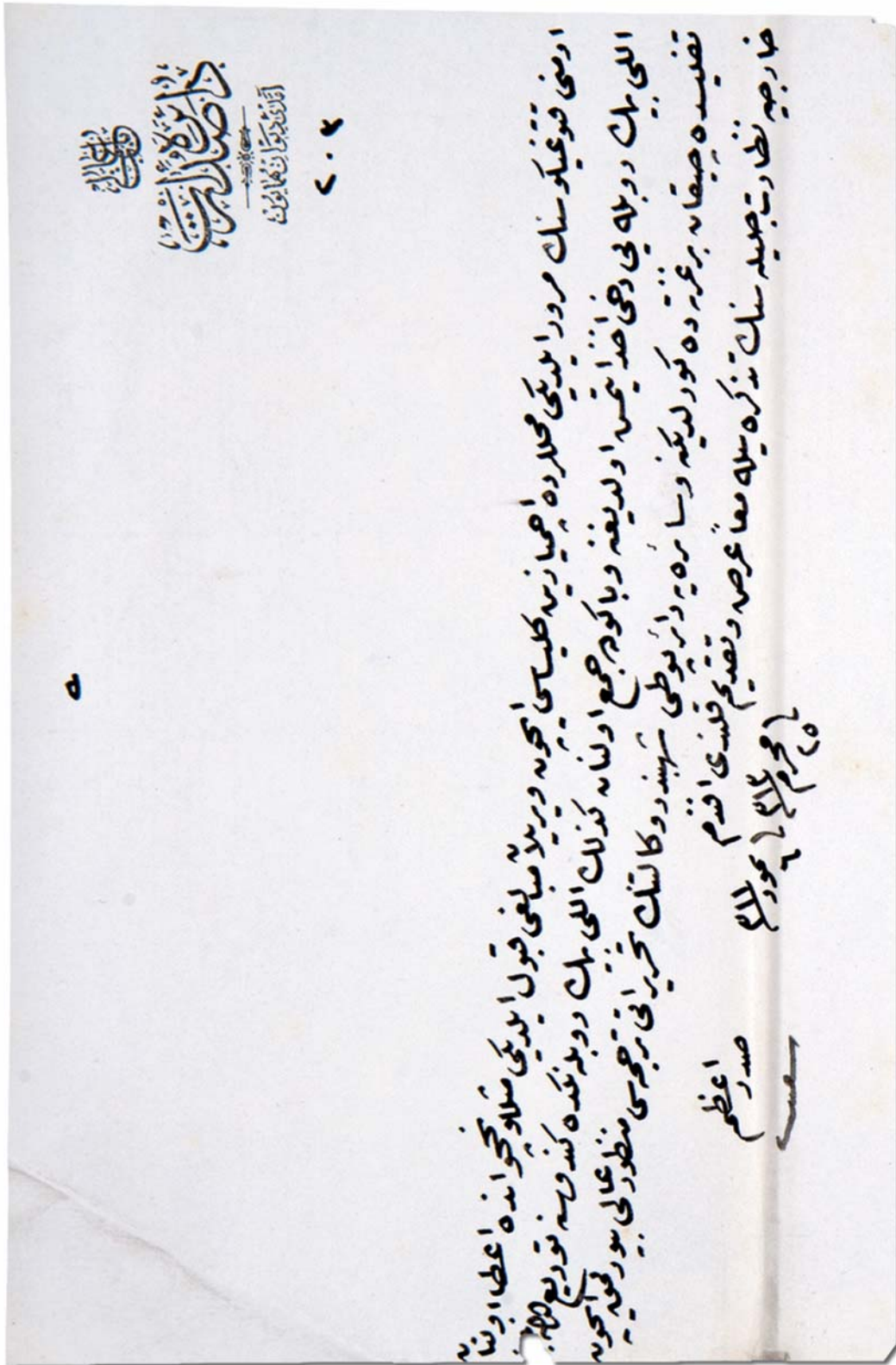

Bâbîali
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tercüme Odası
Aded

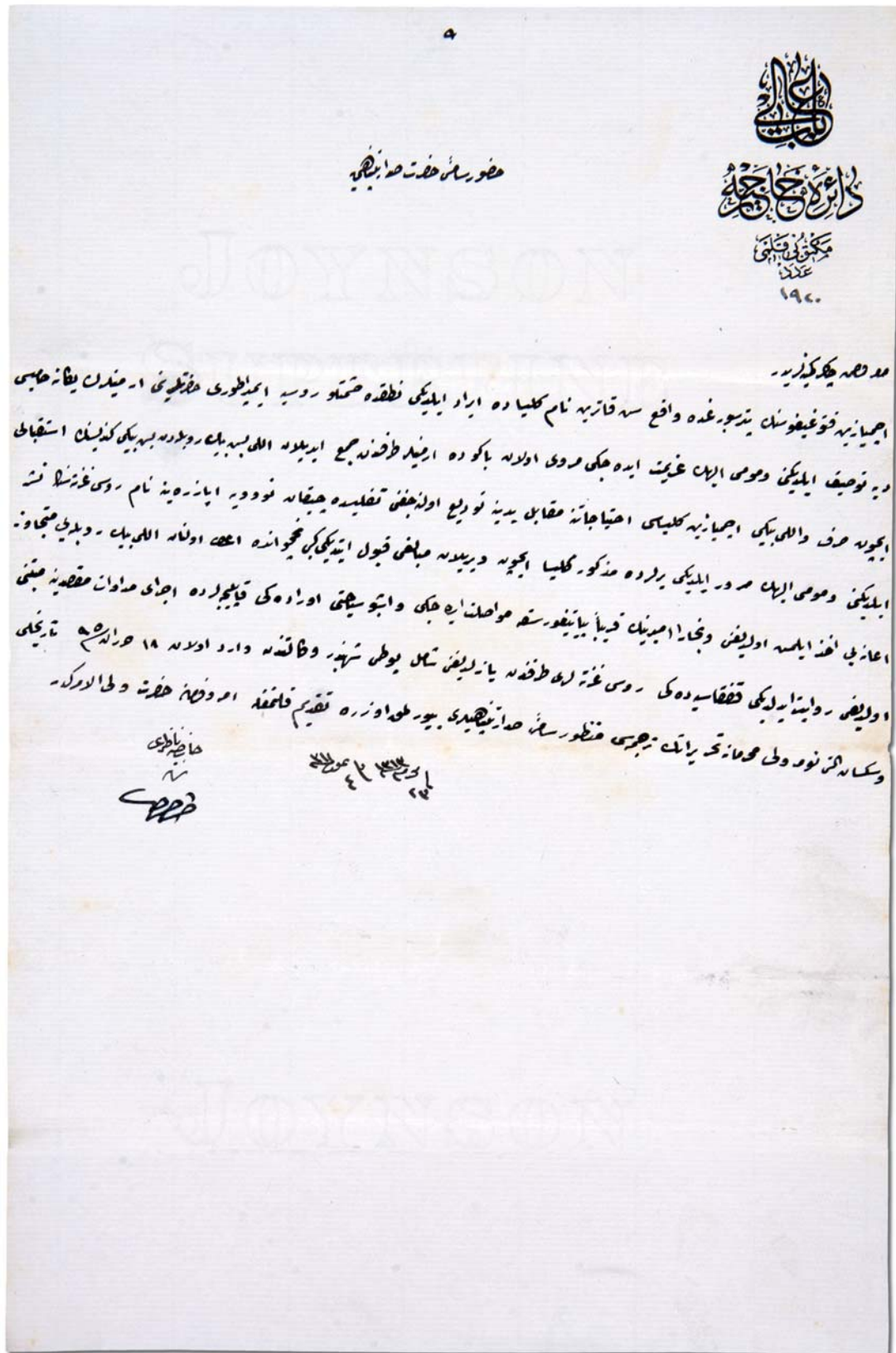
Hariciye Nezâreti'ne fî 18 Haziran sene [18]95 tarihiyle Poti Şehbender Vekâleti'nden vârid olan 86 numaralı mahremâne tahriratın tercümesidir

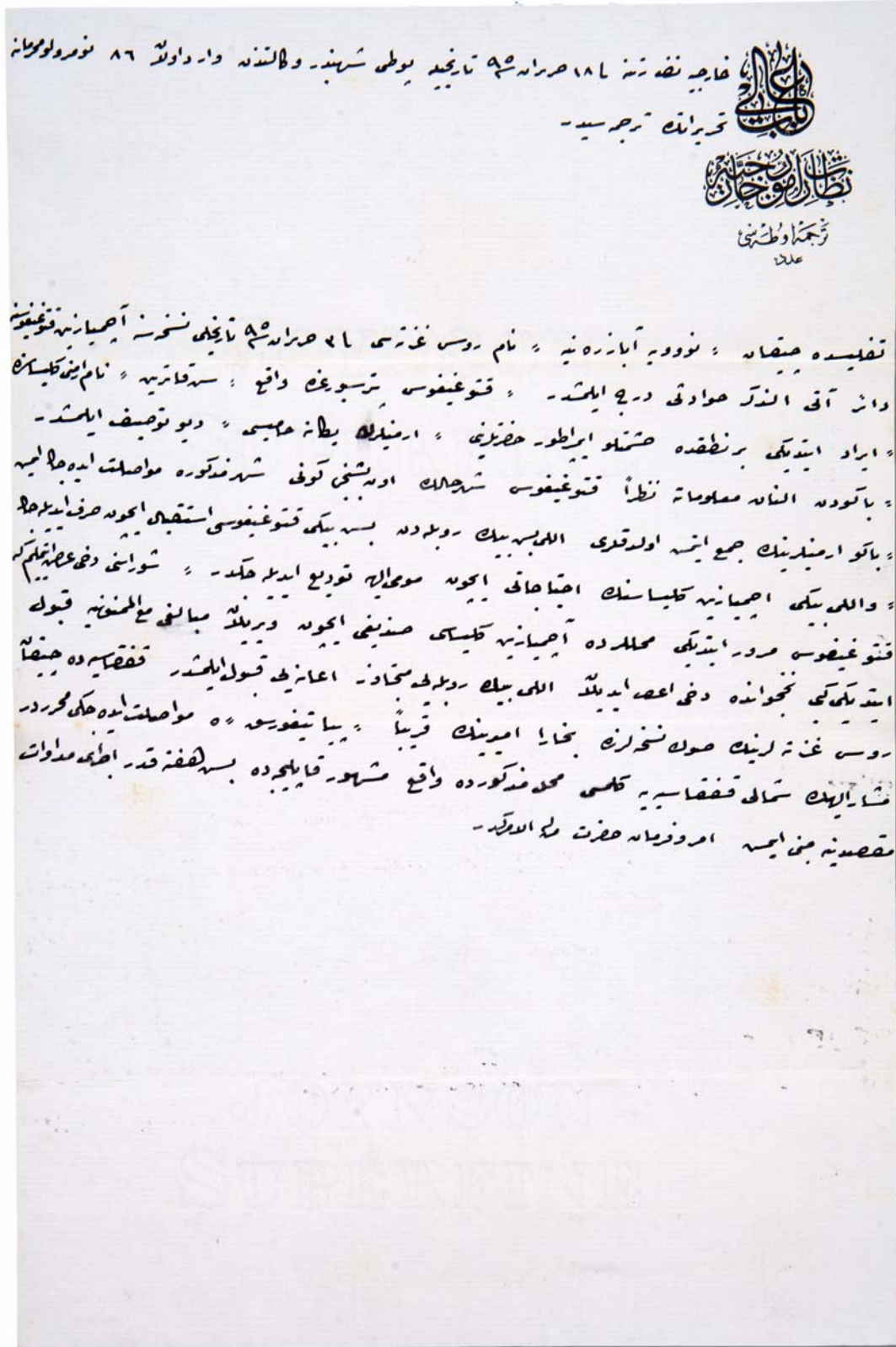
Tiflis'de çıkan Novoye Obozrenye nâm Rus gazetesi fî 3 Haziran [18]95 tarihli nüshasına Eçmiyazin katogikosuna dair âti'yyüz-zikr havâdisi derc eylemiştir. "Katogikos Petersburg'da vâki' Saint Katrin nam Ermeni kilisesinde îrâd ettiği bir nutukda haşmetli İmparator hazretlerini Ermenilerin yegâne hâmisî" deyu tavsif eylemiştir. Bakü'den alınan malumâta nazaran katogikos şehir-i hâlin on beşinci günü şehir-i mezkûra muvâsalat edecek imiş. Bakü Ermenilerinin cem' etmiş oldukları elli beş bin rubleden beş bini katogikosu istikbal için sarf edilecek ve elli bini Eçmiyazin Kilisesi'nin ihtiyâcâtı için mûmaileyhe tevdi' edilecektir. Şurasını dahi arz etmeliyim ki katogikos murûr ettiği mahallerde Eçmiyazin Kilisesi Sandığı için verilen mebâliği ma'a'l-memnûniye kabul ettiği gibi Nahçıvan'da dahi i'tâ edilen elli bin rubleyi mütecâviz iâneyi kabul eylemiştir. Kafkasya'da çıkan Rus gazetelerinin son nüshalarında Buhara Emiri'nin karîben Piyatigorsk'a muvâsalat edeceği muharrerdir. Müşârunileyhin Şimâli Kafkasya'ya gelmesi mahall-i mezkûrda vâki' meşhur kaplıca-da beş hafta kadar icrâ-yı müdâvat maksadına mebnî imiş. Emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

[18 Temmuz 1895]

**NAHÇIVAN VE VAN ARASINDA RUS SUBAYI KUMANDASINDA
TOPLANAN ERMENİ EŞKIYALARIN HAREKETLERİNİN
DİKKATLE TAKİP EDİLMESİ GEREKTİĞİNE DAİR İRADE**

**Yıldız
Saray-ı Hümayûnu
Başkitâbet Dairesi**

*Van, Mamuretülaziz, Bitlis, Diyarbakır, Sivas Vilayetlerine
Keşide Olunan Şifre Telgrafnâme Suretidir*

Rusya hizmet-i askeriyesinden muhrec bir zâbit kumandasıyla dört yüz neferden mürekkeb yeni bir Ermeni eşkiya çetesinin Nahçıvan ile Van arasında tecemmu' ederek fırsat buldukları mahallerden Memalik-i Şahâne'ye duhûl ile îkâ'-ı şûriş fikrinde bulundukları Erzurum Vilâyeti'nden vârid olan telgrafnâmede arz ve beyân olunuyor.* Bu gibi ahvâlin kable'l-vukû' men'i lâzım gelir iken daima vuku'undan sonra ma'lûmat i'tâ edilmekle zuhûr-ı vukû'ata meydan verilmekde ve Ermeniler ise ahali-i Müslime ve kurâyı mahv ve tahrib ederek ekseriyeti kazanmak istedikleri ve "Biz din kardaşlarımızı vikâye ile intikamlarını almakla meşgulüz" yolunda beyanât-da bulundukları halde onların fikir ve niyetlerini anlamamak gayr-ı kâbil görünmekdedir. Binaenaleyh şu ahvâle karşı hamiyet-i İslâmiye vicdanları mes'ûl etmek lâzım geleceğinden ve İslâm olan memurîn-i Devlet-i Aliyye'nin ne ile meşgul oldukları ve bu halin ne vakte kadar devam edeceği cây-ı su'âl olarak bunun âkıbeti ise pek vahim olacağından** işin buraları pîş-i nazar-ı dikkat ve itinaya alınarak bu misillü hâlâtın men'-i zuhûr ve vukû'u için tedâbir-i mukteziyenin ittihâzında iltizâm-ı kemâl-i itina olunması şeref-sudûr buyrulan emr u fermân-ı hümayûn-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhî mantûk-ı münîfine tevfiķan tebliğ olunur.

* *Bi't-tasarruf Erzurum Vilâyeti'ne keşide olunan şifre telgrafnâme sûretidir*

** C. 19 Temmuz [1]312 Nahçıvan ile Van arasında yeni bir Ermeni eşkiyâ çetesinin tecemmu' eylediği beyan olunuyor.

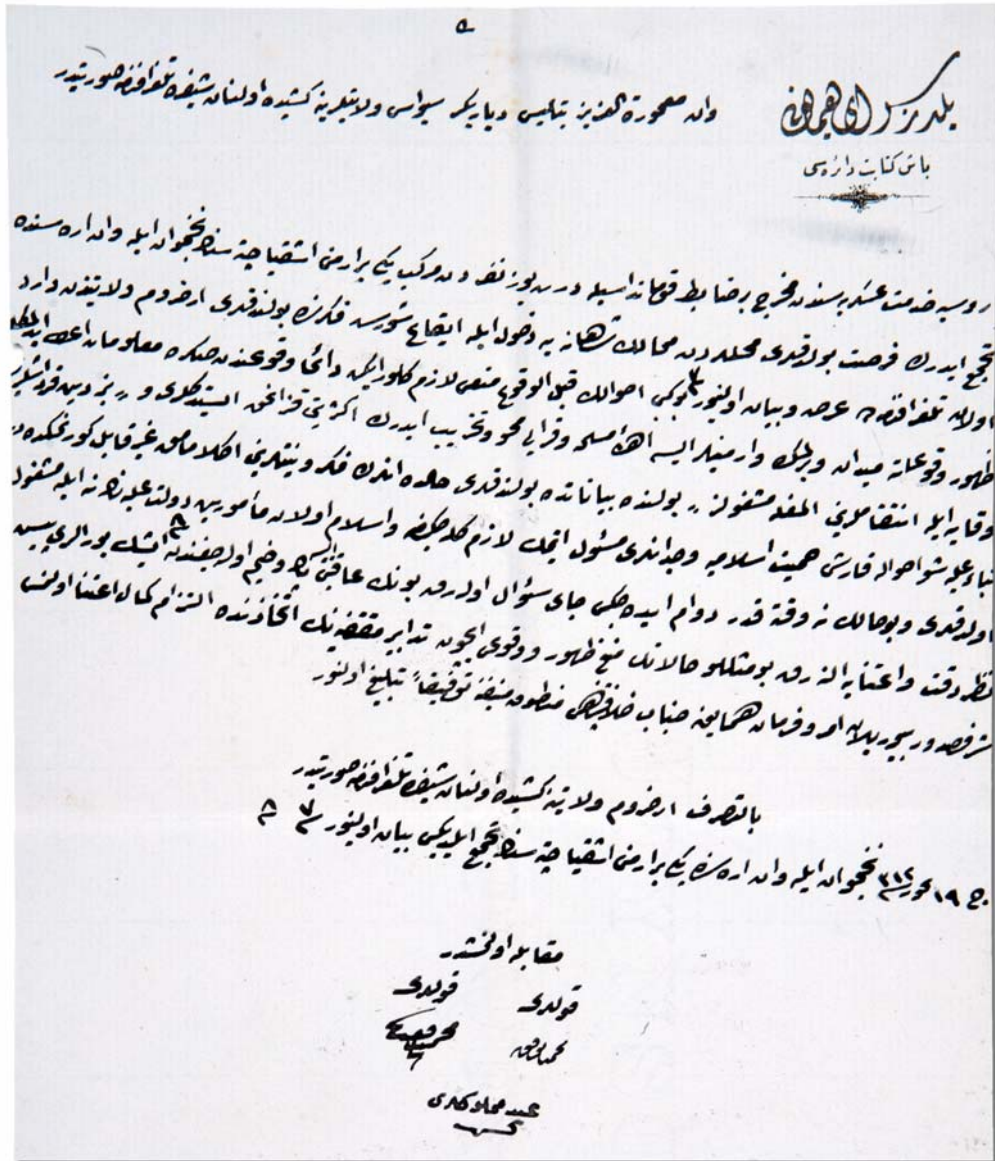
Mukâbele olunmuşdur.

Kulları
Mehmed Tevfik

Kulları
Mehmed Rıfat

Abd-i Memlûkleri
Tahsin

[31 Temmuz 1896]

Y. PRK. BŞK, 46/93

**NAHÇIVAN İLE LERO ARASINDA TOPLANAN ERMENİLERİN
OSMANLI ÜLKESİNE GİREREK KARIŞIKLIK ÇIKARMAK
FİKİR VE TEŞEBBÜSÜNDE BULUNDUKLARI**

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Rusya hizmet-i askeriyesinden muhrec bir zabıta kumandasında ve Nahçıvan ile Lero arasında ictimâ' eden dört yüz neferden mürekkeb Ermeni eşkıyasının fırsat buldukları mahallerden Memâlik-i Mahrûsa-i Şahane'ye duhûl ile ikâ'-ı şûriş fikr ve teşebbüsünde bulundukları Hoy ve Selmas Şehbenderliği'nden bildirildiği ve vilâyetce icab edenlere vesâyâ-yı lâzıme ifâ edildiği Erzurum Vilâyet-i Celîlesi'nden keşide olunup komisyona kiraât olunan 18 Temmuz [1]312 tarihli telgrafnâmede dermiyân olunmasına mebnî vilâyet-i müşârünileyhâya cevâben tebligât-ı lâzıme ifâ kılındığı misillü Van ve Trabzon vilayetlerine de vesâyâ-yı mukteziye icra olunmuş olmağla zikr olunan Ermenilerin hudud-ı şahâneyi tecavüze mahal bırakılmaksızın dağıtılmaları zımında nezâret-i celîle-i dâverânelerince dahi icabının icra buyrulması bâbında.

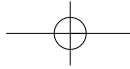
20 Temmuz [1]312

Bâbîâli
Daire-i Umur-ı Dahiliye
Tesrî'-i Muâmelât Komisyonu

Erzurum Vilâyeti'nden vârid olan şifre hallidir.

Rusya hizmet-i askeriyesinden muhrec bir zâbit kumandasıyla dört yüz neferden ibaret yeni bir Ermeni eşkiya çetesi Nahçıvan-Lero arasında tecemmu' ederek fırsat buldukları mahallerden Memâlik-i Mahrûsa-i Şahane'ye duhûl ile ikâ'-ı şûriş efkârında oldukları Hoy ve Selmas Şehbenderliği'nden bildirilmesi üzerine takayyüdât-ı lâzıme ittihâz kılındığı Bayezid mutasarrıf ve kumandanlığından bâ-telgraf

bildirilip bu bâbda gayet teyakkuzkarâne hareketle eşkiya-yı merkûmenin tecavüzlerine meydan bırakılmaması ve tecavüzleri takdirde tenkil ve istihsâl emrinde cevaben tebligât-ı ekîde icra ve keyfiyetin makâmât-ı selâseye de arz edildiği ma'rûzdur.

Fî 18 Temmuz [1]312

Erzurum Valisi

Rauf

Şifre

Trabzon Vilâyet-i Aliyyesiyle Van Vilâyet-i Behiyyesi'ne

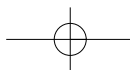
Rusya hizmet-i askeriyesinden muhrec bir zâbit kumandasında dört yüz neferden mürekkeb yeni bir Ermeni eşkiya çetesi Nahçıvan ile Leru arasında tecemmu ederek fırsat buldukları mahallerden Memâlik-i Şahane'ye duhûl ile ikâ'-ı şûriş efkarında oldukları ihbâr olunması üzerine icab edenlere vesâya-yı mukteziye îfâ kılındığı Erzurum Vilâyeti'nden bildirilmekle vilâyet-i behiyyelerince tedâbir-i lâzıme-ye tevessül olunarak eşkiyâ-yı merkûmenin tecâvüzlerine meydan bırakılmaması ve şâyed tecâvüz vukû'unda tenkillerine ikdâm edilmesi komisyon ifadesiyle beyan olunur.

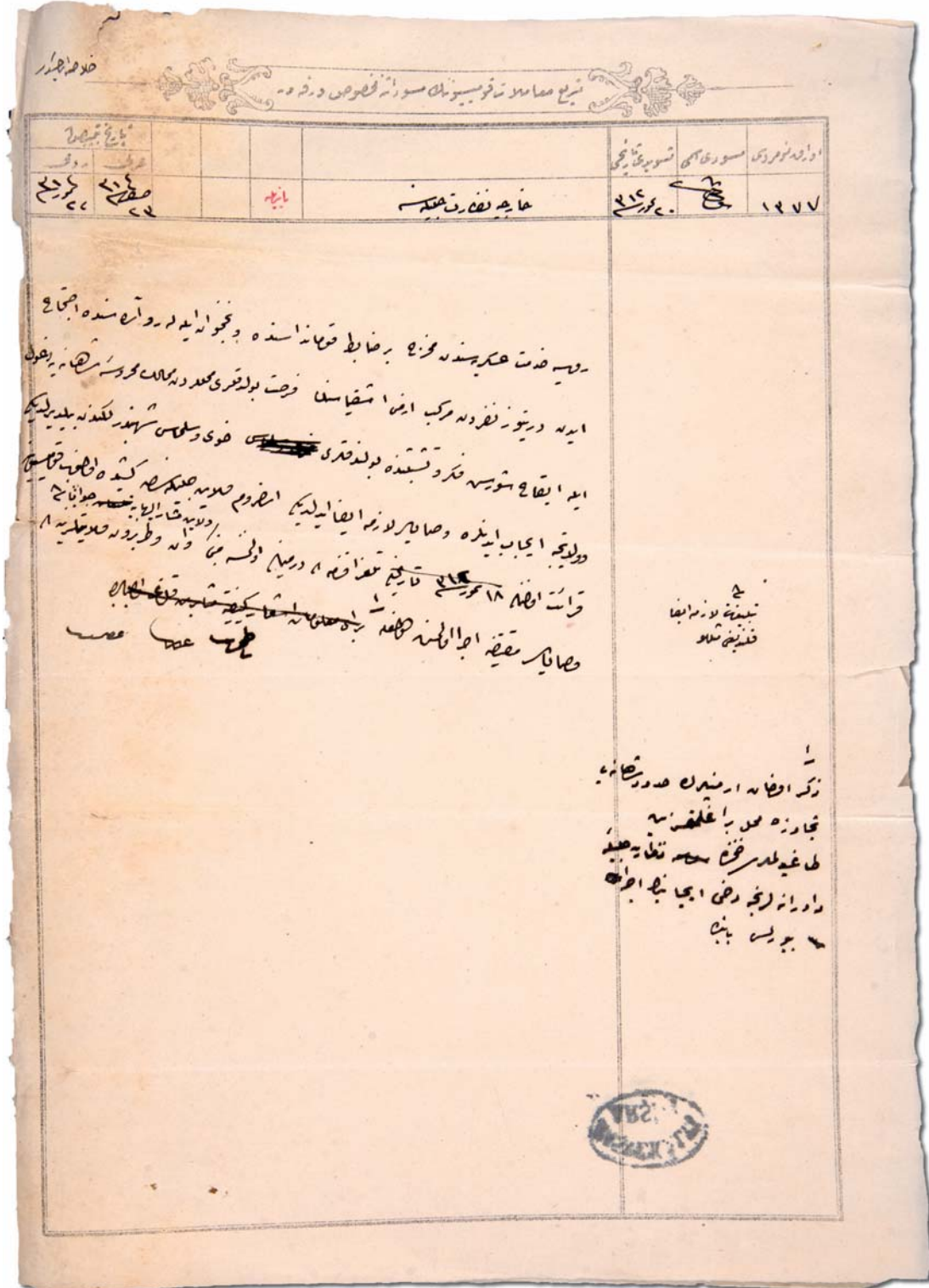
Erzurum Vilâyet-i Celîlesi'ne şifre

C. fî 18 Temmuz [1]312

Rusya hizmet-i askeriyesinden muhrec bir zâbit kumandasında ictimâ' eden Ermeni eşkiyasının tecavüzlerine meydan bırakılmaması ve tecavüz vukû'unda tenkillerine ikdâm edilmesi komisyon kararıyla Van ve Trabzon vilâyetlerine bildirilmekle oraca da tedabir-i müttehize dairesinde hareket eyleyerek istitlâ'ât-ı vâkı'adan malûmât verilmesi mütemennâdır, ol bâbda.

[1 Ağustos 1896]

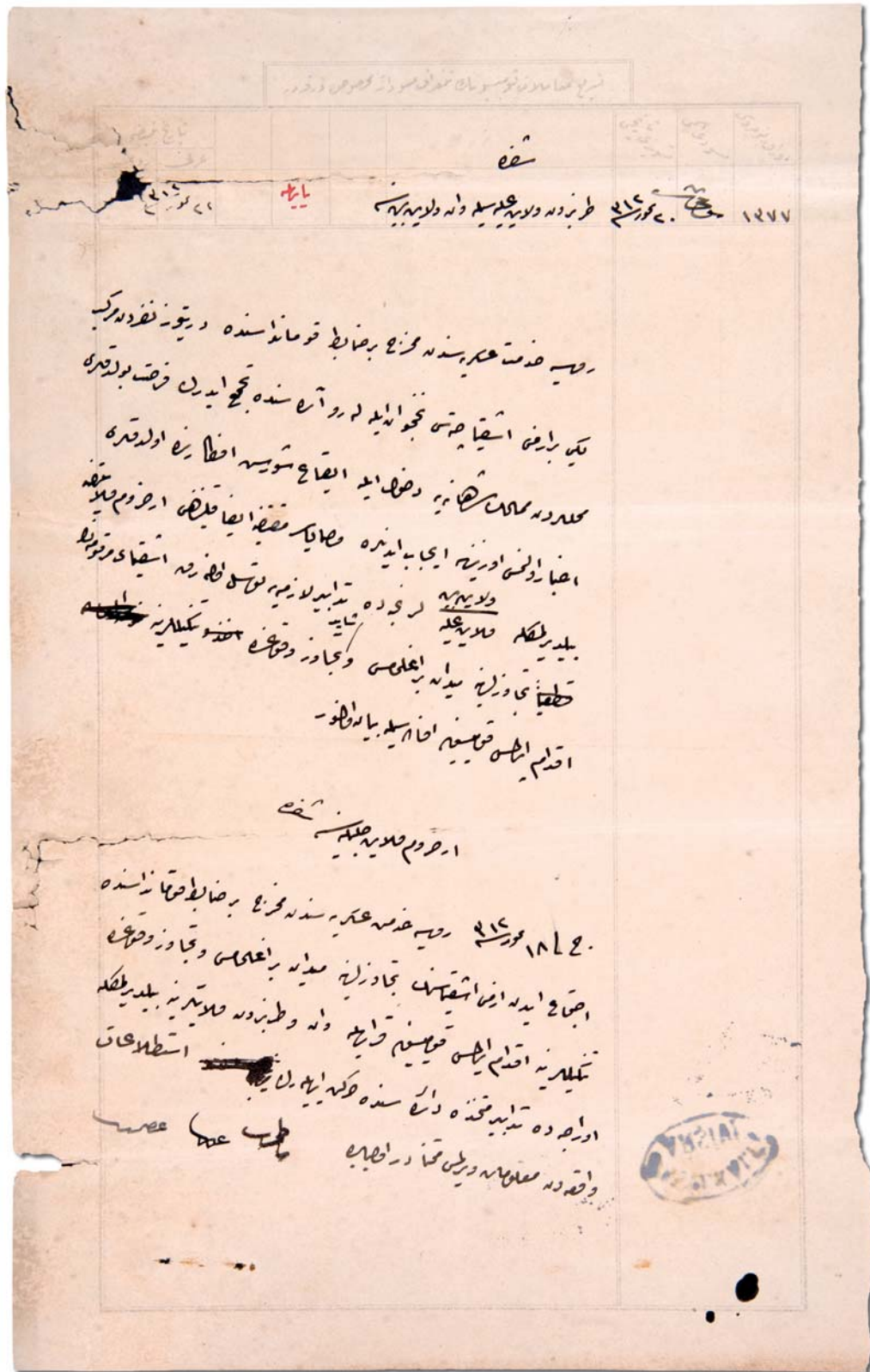
دارای امور داخله
نسرین معتمد فرسیفی
عزیز

خدمت و لایتنده وار داوله شفه جید -

روبه خدمت عذریه سده بروج به ضابطه فرمانده سید در تیریز نقدی عبات بی برارضی استیقا جید سن تجموایه لرو
اراسده تجموایه دست خدمت بولقدن مودد در محالست محروسه شاهانه در قبول ایلد ابقاع شوریه اوکارنده اولقد
خوی و سانس شهنش کندنه بیدریس و زینه تقیبات لازم اتحاد فحشیف بایزید مقرف و قومانداننده با تفتاف بیدریس
بوابده غایت بفقفا نه هرکنده استیقای مرفورندت تجاوز لریه میزنه با غمماس و تجاوز لری تقدیرده تمایل
داستعمال امرنه جدا با تبلیغات اکیده اجلا و کیفیت مقامات نکره پوده عرصه بدلیس مودفند -
خدمت و لایتنده وار داوله شفه جید -
رؤف

رئیس قوه سیویله ۲۰۶

**NAHÇIVAN İLE REVAN ARASINDA
DÖRT YÜZ KİŞİLİK ERMENİ EŞKIYA ÇETESİNİN
TOPLANDIĞINA DAİR**

**Yıldız
Sarayı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi**

Van'dan Şifre Telgrafnâme

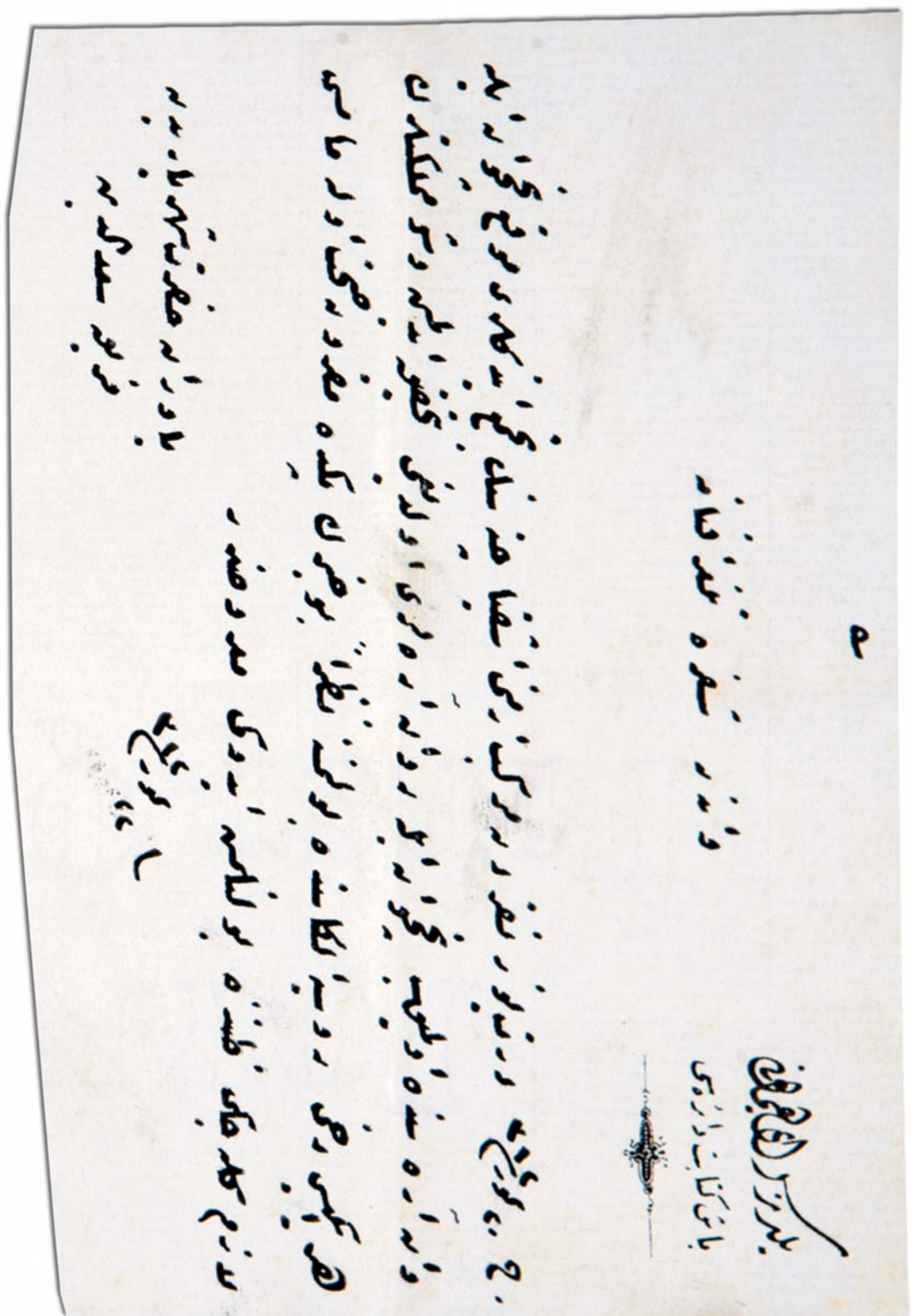
C. 20 Temmuz [1]312

Dört yüz neferden mürekkeb Ermeni eşkıya çetesinin tecemmu' etdikleri mevki' Nahçıvan ile Van arasında olmayıp Nahçıvan ile Revan araları olduğu tahkik edilmiş ve şu memleketlerin her ikisi dahi Rusya ülkesinde bulunmasına nazaran bu haberin pek de makrûn-ı sıhhat olamaması lazım geleceği zannında bulunulmuş idüğü ma'rûzdur.

Fî 22 Temmuz [1]312

23 S. 1314 / [3 Ağustos 1896]

**Yâverân-ı Hazret-i Şehriyârîden
Ferik Sadeddin**

**NAHÇIVAN VE VAN ARASINDA TOPLANAN
ERMENİ EŞKİYALARIN HAREKETLERİNİN
MÜFETTİŞ ŞAKİR PAŞA TARAFINDAN
TAKİP EDİLMESİNİN EMREDİLDİĞİNE DAİR İRADE**

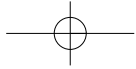
Yıldız
Saray-ı Hümayûnu
Başkitâbet Dairesi

Müfettiş Şakir Paşa'ya Keşide Olunan Şifre Telgrafnâme Suretidir

Rusya hidmet-i askeriyesinden muhreç bir zâbit kumandasıyla dört yüz neferden mürekkeb yeni bir Ermeni eşkıyâ çetesinin Nahçıvan ile Van arasında tecemmu' ederek fırsat buldukları mahallerden Memâlik-i Şahâneye dühûl ile îkâ'-ı şûriş fikrinde bulundukları Erzurum Vilayeti'nden vârid olan telgrafnâmede arz ve beyân olunuyor.

Bu gibi ahvâlin kable'l-vukû' men'i lâzım gelirken daima vukû'undan sonra malûmat i'tâ edilmekle zuhûr-ı vukû'ata meydan verilmekte ve Ermeniler ise ahali-i Müslime ve kurâyı mahv ve tahrîb ederek ekseriyeti kazanmak istedikleri ve "biz din karındaşlarımızı vikâye ile intikamlarını almakla meşgulüz" yolunda beyanatda bulundukları halde onların fikir ve niyetlerini anlamamak gayr-ı kâbil görünmekdedir. Binaenaleyh şu ahvâle karşı hamiyet-i İslâmiye vicdânları mes'ûl etmek lazım geleceğinden ve İslâm olan memurîn-i Devlet-i Aliyye'nin ne ile meşgûl oldukları ve bu halin ne vakte kadar devam edeceği cây-ı suâl olarak bunun âkıbeti ise pek vahim olacağından keyfiyet ber-mantûk-ı emr u fermân-ı hümayûn-ı hazret-i Hilâfet-penâhî Erzurum Vilâyeti'ne cevaben ve sâir icab eden vilâyâta re'sen tebliğ edilmiş ve rûtbe-i sâmiye-i müşîrî ve yâver-i ekremîlik gibi iki sıfat-ı celîleyi hâiz olan zât-ı âlî-i âsafânelerinin hamiyet-i İslâmiye ve huzûr-ı şevket-nüşûr-ı şahânedeki taahhüdât ve te'mînat-ı ma'ruza-i destûrîleri ve el-yevm valilerin fevkinde bir müfettiş-i fevkalâde bulunmaları mülâbesâtıyla tedâbîr ve icraâtta ona göre fi'l ve eser gösterecekleri derkâr bulunmuş idüğünin şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı hümayûn-ı cenâb-ı

Hilâfet-penâhî menût-ı münîfine tevfikân tebliğine ibtidar kılındı.

Ol bābda.

Fî 20 Temmuz [1]312

Mukâbele olunmuştur.

Kulları
Cevdet

Kulları
Mehmed Rifat

Abd-i Memlûkleri
Tahsin

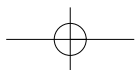

Başkitâbet'e Malatya'da Müfettiş Şakir Paşa Kullarından Şifre

Yirmi Temmuz tarihli telgrafnâme-i âlîleri alındı.

Erzurum Vilâyeti'nin bazı vesâitle aldığı haberin sıdk ve kizbe ihtimali derkardır. Maamafih Rusya ve İran hududu üzerinde mütemadiyen eşkıya çeteleri zuhûr etmekde olup Hudud-ı Hakanîye müsellahan duhûl ile ikâ'-ı şûriş ettiklerinde ceza-yı sezâlarını bulmakda oldukları gibi Erzurum Vilayeti'nin bildirdiği dört yüz neferlik eşkıya çetesinin sâye-i inâyet-vâye-i cenâb-ı Padişahîde emsâli vechile def'-i mazarratı dahi eltâf-ı İlâhiyye'den kaviyyen me'mûl ve muntazırdır. İş bunların Memâlik-i Şahâne dahiline hafiyen ve müsellahan fırsat-yâb-ı duhûl olamamalarında olup bu da Hudud-ı Hakânî'nin müteselsilen nezaret altında tutulmasına ve hudud me'murları hemîşe müteyakkız ve mütenebbih bulunmalarına menût olduğu halde Rusya hududu oldukca bir kordon altında ise de İran hududu bi'l-küllîye muhafazadan hâlî olduğundan ve İranîler her nasılsa fesadının kendilerine dahi mazarratını nazara almayarak bu maddeye lüzumu dairesinde ehemmiyet vermediklerinden hudud-ı İraniye'nin şimdikinden daha ziyade bir dikkat altına alınabilmesi esbâbı istihzâr olunmak lazımeden görünüyor. Bir de eşkıya çetelerinin hududu bilâ-müzâhim tecavüz etmek üzere ittihaz eyledikleri tedbîr-i münferid hududun bir noktasını geçmek fikrinde olduklarını göstererek hudud me'murlarının dikkatini o nokta üzerine celb ettikten sonra diğer bir noktadan geçmek olduğuna nazaran hudud haricinden gelen havâdisin kemal-i ihtiyât ile telakkî olunmak icâb eder.

Hamîyet-i İslâmiyem ve ubûdiyet-i câkerânem zât-ı akdes-i cenab-ı Padişahîye sadâkat ve taviyyet vazife-i mukaddsesiyle câkerlerini cidden mükellef ve

mukayyed eylediğinden şimdiye kadar o vazife-i mukaddese uğurunda elimden geldiği mertebelerde sa'y ve ikdâmdan bir an geri kalmadığım ve rütbe-i müşîrî ve yâver-i ekremîlik gibi hâiz olmakla ser-iftihârımı mehâzî-i eflâk eden sıfât-ı âliyeden ziyade ubûdiyyet ve zimmetime mütehattem mârrû'l-arz vazife icabından olarak veliyyü'n-nî'met efendimizin en küçük bir irâdeleri en ehemmiyetsiz bir hizmetleri uğrunda fedâ-yı can etmeğe hazır ve müheyyâ olduğum nezd-i ilhâm-veft-i velî-nî'met-i azamîde mevâdd-ı malûmedendir. İşte bu vazîfe-i mukaddese sâikasıyla bidayet-i me'mûriyet-i çâkeranemde âsârı meşhud olan şûriş ve fesadın teskini için me'mûriyet ve haddimin fevkinde umûra müdahale etmiş olduğuma delâlet eder. Bazı irâdat üzerine teskin-i ihtilali Ordu-yı Hümâyûn ve Vilâyât-ı Sitte me'mûrîn-i mülkiye ve askeriyesine bırakmaklığım ve çâkerleri yalnız emr-i teftişe müte'allik umura bakmaklığım daha ziyade muvafık-ı marzî olacağını his ve zan eylediğime binâen bilfiil müdahaleden tedricen olup aralıkda gerek Ordu-yı Hümâyûn'a ve gerek vilayetlere muvafık-ı hikmet-i siyâset gördüğüm hususâta dair fikir ve mütâlâa beyânına hasr-ı muâmele etmek mecbûriyetinde bulunuyordum. Mârru'l-arz tel-grafnâme daire-i ma'rûza dahilinde olarak hükm-i irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî'ye harfiyen tatbik-i hareket edeceğimin cevaben arzına mücâseret kılınmış olmağın, ol bâbda.

Fî 21 Temmuz [1]312

Yaver-i Ekrem
Şakir

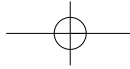

Yıldız
Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
2101

Müfettiş Şakir Paşa Hazretleri'ne Şifre

21 Temmuz [1]312 tarihli telgrafnâme-i âsafâneleri arz-ı atebe-i ulyâ kılındı.

Sadakat ve hamiyet ve gayret-i sâmiye-i dâverîleri nezd-i şevket-refd-i velî-nî'met-i bî-minnet-i azamîde daima mazhar-ı takdir-i âlî neyyir-i teveccühât-ı kudsiyet-âyât-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhî hakk-ı devletlerinde lâmi' ve müte'âlî olduğundan bâ-irâde-i iltifât-ifâde-i hazret-i Padişahî tebşîrine ve eşkıyanın hududun bir noktasından geçmek fikrini göstererek diğer cihetden tecavüzü tasmin gibi tel-grafnâme-i destûrîlerinde mûnderic desâis hakkında cihet-i mülkiye ve askeriyece celb-i enzâr-ı dikkat ve ba'demâ dahi meslek-i mahsûs-ı devletleri olduğu vechile ibrâz-ı me'ser-i sadakat ve gayret buyurulması cümle-i emr u fermân-ı hümâyûn-ı mülûkâneden bulunduğundan ve mahdûm-ı devletleri Naim Bey'in bazı düyûnu

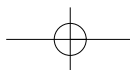
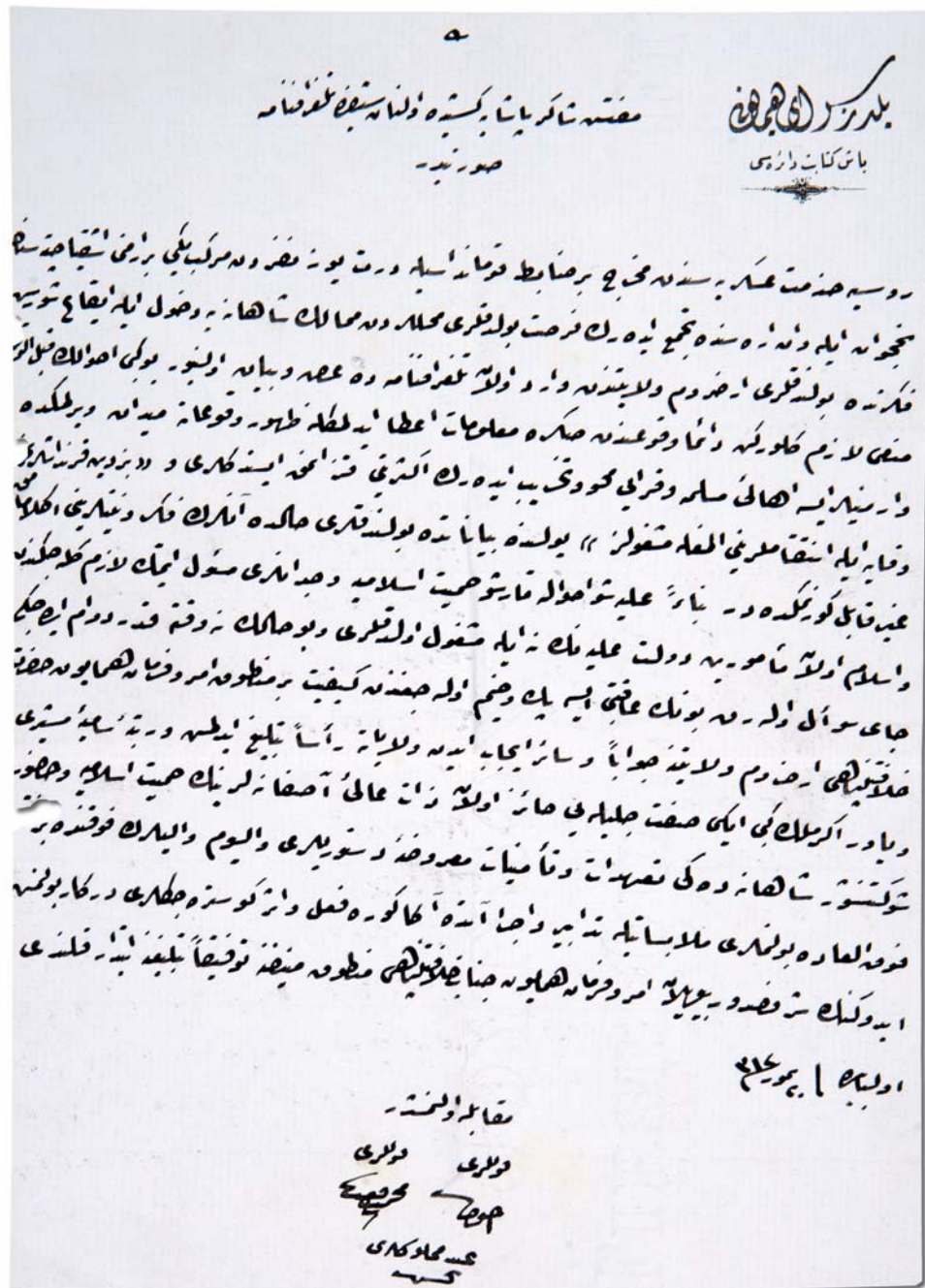

olduğu ma'lûm-ı merâhim-melzûm-ı âlî buyurulmasıyla ihsân buyrulduğunun beyânına müsâra'at kılındı.

Fî 22 Temmuz [1]312 / [3 Ağustos 1896]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî

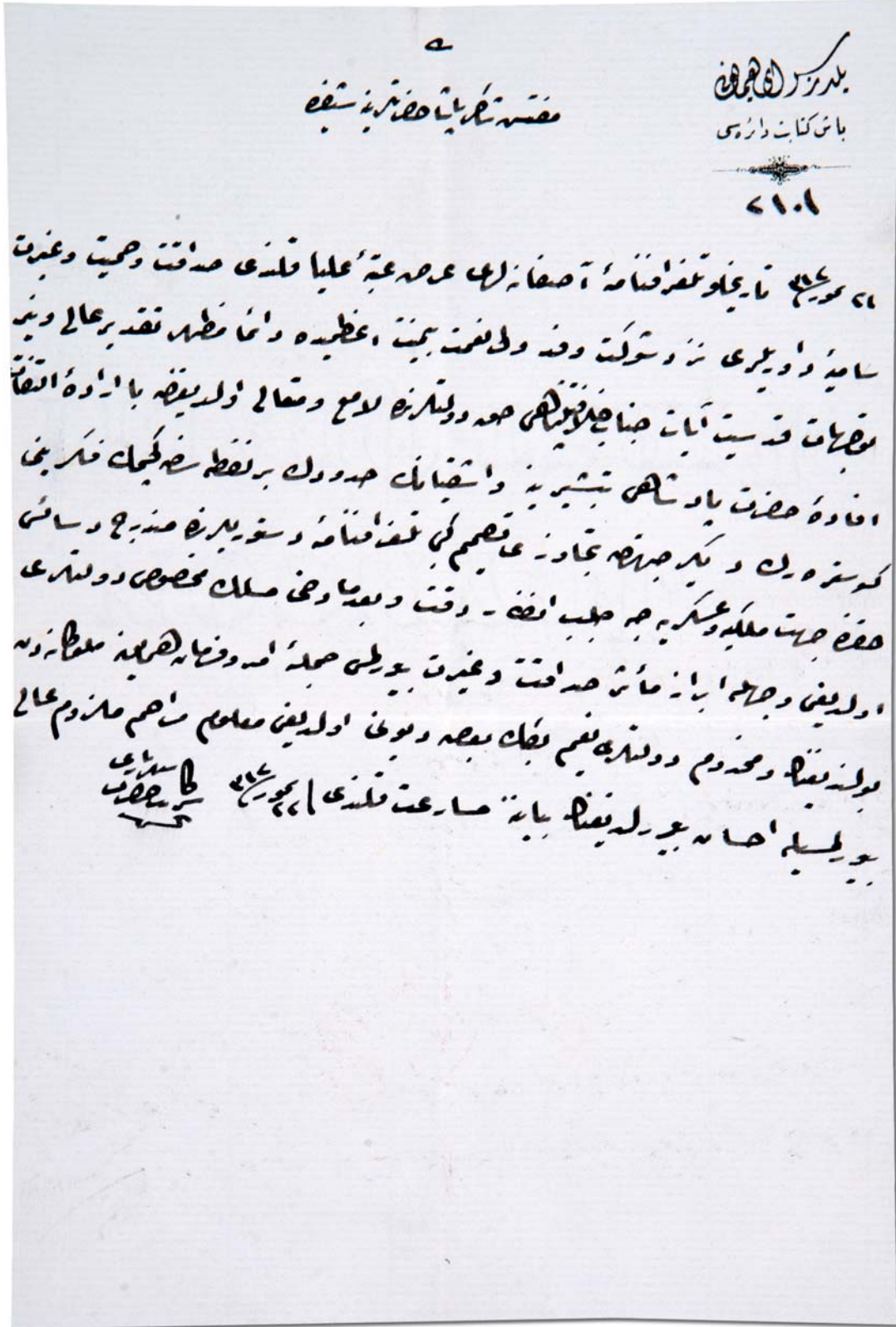
Tahsin

[illegible]

**NAHÇIVAN CİVARINDA ŞAHTAHTI'DAN
KAĞIZMAN'A KADAR OLAN BÖLGEDE İKİ BİN
KADAR ERMENİ ÇETECİNİN TOPLANDIKLARI HAKKINDA**

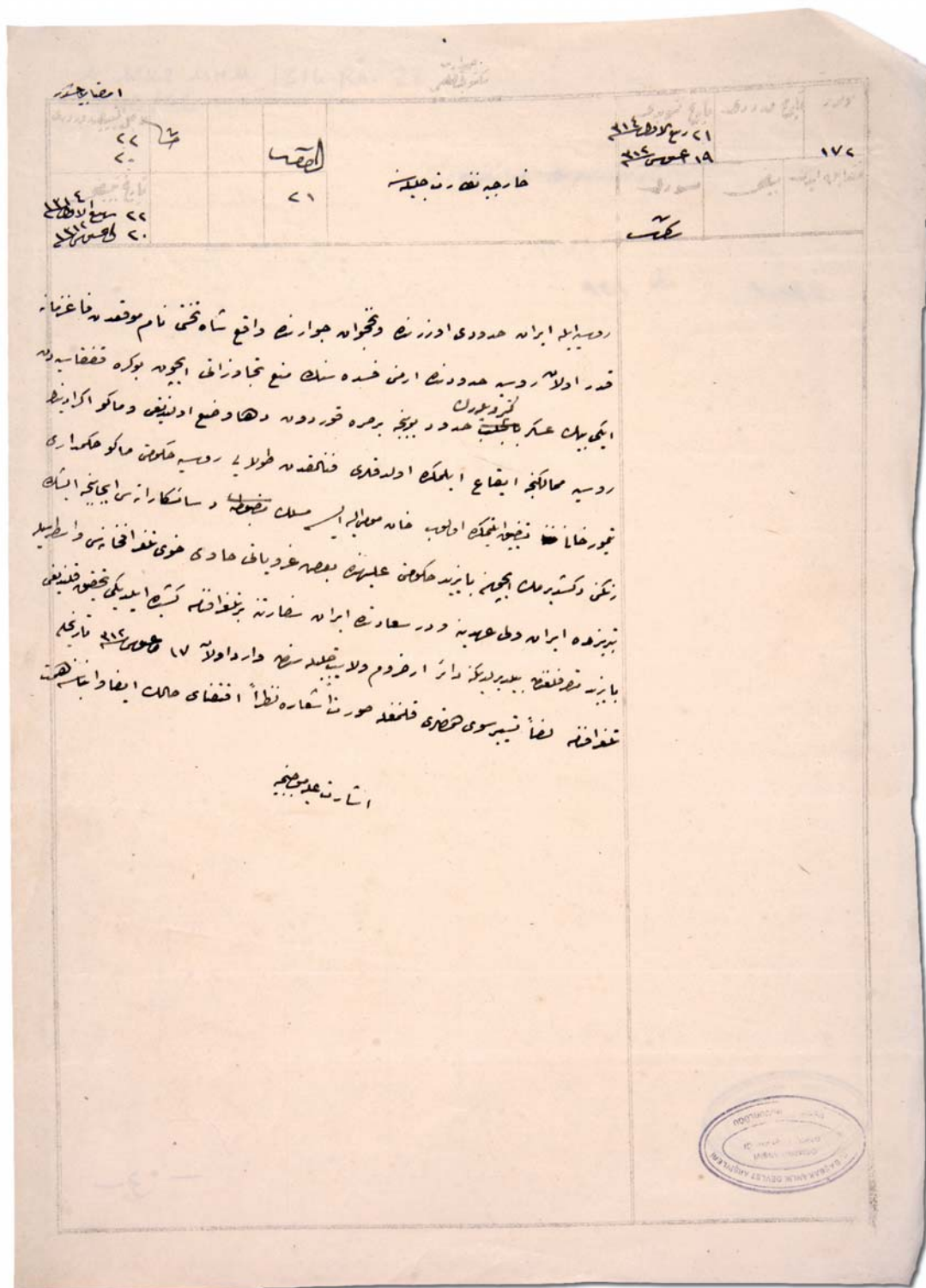
**Sadaret
Mektubî Kalemi
Târih-i Tesvîdi:
21 Rebî'ülevvel [1]314 / 19 Ağustos [1]312**

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Rusya ile İran hudûdu üzerinde ve Nahçıvan civarında vâki' Şahtahtı nâm mevki'den Kağızman'a kadar olan Rusya hudûdunda Ermeni fesedesinin men'-i tecavüzâtı için bu kere Kafkasya'dan iki bin asker getirdilerek hudûd mücebince bir sıra kordon daha vaz' olunduğu ve Makû Ekrâdının Rusya Memâlikince îkâ' eylemekde oldukları fenalıkdan dolayı Rusya hükûmeti Makû Hükümdarı Timur Han'ı tazyîk eylemekde olup han-ı mûmâileyh ise meslek-i mazbûtası ve desâis-kârânesi îcâbınca işin rengini değiştirmek için Bayezid Hükûmeti aleyhinde bazı azviyyâtı hâvî Hoy Telgrafhânesi vâsıtasıyla Tebriz'de İran veliahdına ve Dersaâdet'de İran Sefâreti'ne bir telgrafnâme keşide eylediği tahkîk kılındığı Bayezid Mutasarrıflığı'ndan bildirildiğine dâir Erzurum Vilayet-i Celîlesi'nden vârid olan 17 Ağustos sene [1]312 tarihli telgrafnâme leffen tesyîr-i sû-yı devletleri kılınmağla sûret-i iş'âra nazaran iktizâ-yı hâlin îfâ ve inbâsına himmet.

İşaret-i aliyye mücebince.

[31 Ağustos 1896]

A. MKT. MHM, 640/26

**RUSLARIN ARAS NEHRİ ÜZERİNDE ÇULFA NOKTASINDAN
BAŞLAYARAK BASRA KÖRFEZİNE KADAR UZANACAK
BİR DEMİRYOLU HATTI PLANLADIKLARI**

**Makam-ı Seraskerî
Mektubî Kalemi
Hususî**

Rusya Hükûmeti'nin Aras Nehri üzerinde Çulfa noktasından bed' ile Tebriz tarîkıyla Hemedan'a kadar bir şimendifer ve Hemedan'dan Tahran'a kadar bir şube inşasına mübaşeret edip işbu hattın Isfahan ve Kirman tarîkıyla Bender Abbas'a kadar temdîd ve îsâl edileceği hakkında ba'zı ıstılâ'atı ve bu bâbda bazı mütâlaâtı ve ifadâtı hâvî Viyana Sefâret-i Seniyyesi Ateşemiliterliği'nden vürûd edip Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi'ne tevdî' olunan tahrirâtın bir nüshası meşmûl-ı nigâh-ı âlî buyrulmak üzere mezkur hattı irâ'e eder muhtasar kroki ile leffen arz ve takdim kılınmış olmağla ol bâbda emr u ferman efendim hazretlerininindir.

Fî 19 Şevval [1]317 ve fî 17 Şubat [1]315

Serasker
Rıza

Makam-ı Seraskerî
Mektubî Kalemi
Hususî

Viyana Sefâret-i Seniyyesi Ataşemiliteri Erkân-ı Harbiye
Kaymakamlarından Ahmed Nazîf Bey'den Mevrûd fî 2 Şubat [1]315 Tarihli
Tahrirâtın Suretidir

Rusya Hükûmeti'nin Kafkasya kıt'asından Acem Körfezi sahilindeki Bender Abbas'a kadar bir şimendifer temdid edeceği Avusturya evrâk-ı havâdisinde neşr olunması üzerine şâyî'a-i mezkûre İran Hükûmeti'nin buradaki sefîri tarafından bi't-tekzîb Rusyalılar tarafından Acemistan'da şimendifer inşa edilmeyip bazı şoseler yapılacağı ilân ve işâ'a edilmiş ise de Türkistan Gazetesi'nden naklen Raykor Gazetesi'nin bu kere fî 13 Şubat 1900 tarihli nüshasında yazmış olduğu bendde Rusya Hükûmeti Aras Nehri üzerinde Çulfa noktasından bed' ile Tebriz tarikiyle Hemedan'a kadar bir şimendifer ve Hemedan'dan Tahran'a kadar bir şube inşasına mübâşeret edip işbu hattın Isfahan ve Kirman tarikiyle Bender Abbas'a kadar îsâl ve temdid edileceği ve inşaata nezâret etmek üzere Acemistan'a gönderilen birçok Rusya Erkân-ı Harbiye zâbitanının refakatlerine birkaç Kazak alayı verildiği ve bin dokuz yüz üç sene-i milâdiyesinde Bender Abbas'a kadar ikmâl edileceği me'mûl olan mezkûr hat idâre-i hükûmet ve sevkü'l-ceyş noktasından gâyet fâideli olup Rusya'nın gerek İran'da ve gerek Asya-yı Suğrâ'da takib etdiği hatt-ı hareket Hindistan ve Aksâ-yı Şark'a doğru muntelhî olan ticâret hatt-ı kebîrine hâkim olabilmek için cenub cihetinde bahren serbest bir mahrec tedarik ve menâfî-i Saltanat-ı Seniyye'ye hizmet edecek her şeyi men' etmekden ibâret olduğundan mezkûr şimendifer ne Fırad ve Dicle sevâhiliyle ve ne de Acem Körfezi sahilinde vâkî' Buşir ile rabt edilmeyip ancak sanâyi' ve politika ve sevkü'l-ceyşce Acemistan'ın en mühim bir noktası olan Bender Abbas'a rabt ve îlsâk edileceği beyan olunmuş ve vaziyet ve istikâmetine nazaran Bağdad hatt-ı kebîriyle rekabet edeceği tabîî olan mezkûr Bender Abbas hattını irâ'e eder muhtasar bir kroki leffen savb-ı sâmi-i fahîmânelerine takdîm kılınmış olmağla, ol bâbda.

[20 Şubat 1900]

 مکتوب قلمی
 خدیو
 روسیه حکومتی استبدادی اوردن ده جولفا تقطع شده بد ایلم تبریز طریقه هند قد کسند
 و هند اندن طریقه قد بر سینه نشانی بکنده ایدوب استوفظان اصغله و کرمانه طریقه هند
 قد تحید و ایصال ایدو حقیقی بعد استعدای و بیاید به به معالعه و افادای عاود
 و یانه سفارده بکنی از مملکت و درو ایدوب اطاحیه "حمود زنده" تدبیر افق تحریک اندن
 بر شوی مسول نگاهت بکنده اوردن مکتوفظان ایلم افغانعه و تقسیم قلم
 و طغریجه اوردن افق و طریقه هند ایلم و طغریجه
 خط

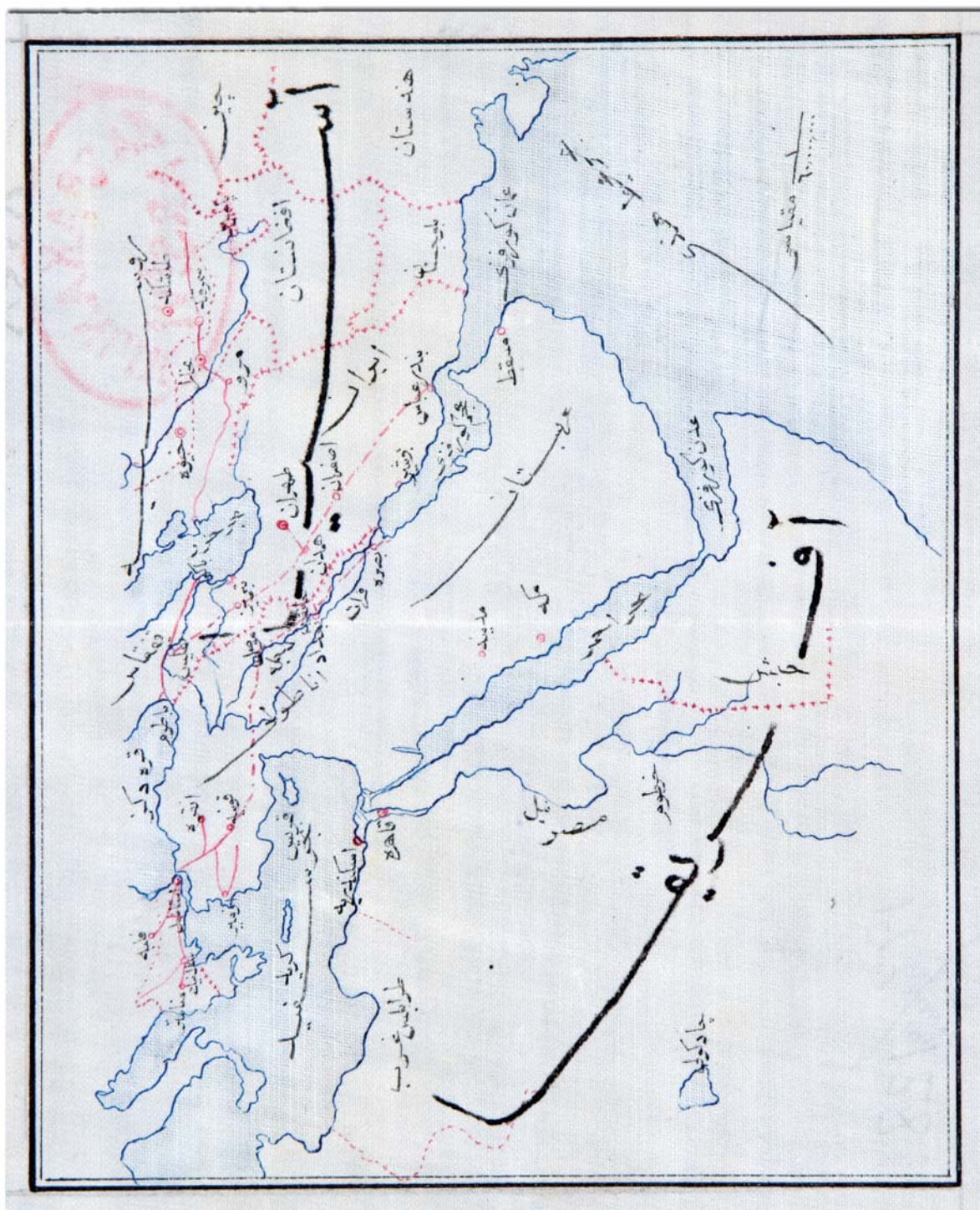
[illegible]

و بانه سفارش شده است مبدی را تا حد حریه و قلم نگارنده حد عمدتاً بقیه امور و در این صورت
تا به حال خود را در صورتی که

مَكُونِي قَلَمِي
خِصْمِي

رویه حکومتان قفقاس قطع شده عمیق نورزی ساحله را بندر عباسه قدر برکنه و فرقه بدیع جمع او سربا و دره هودنه
نرسد و نسی و درینه تا بقدر ظهوره ابراهیم حکومت بود که اسفندی طرفه نه الکذیب روید و در طرفه نه عثمانیه شکره و فرانس
ایلیه یوب بعضه شوسه اربا یلیه جمع اعلا و شاعه ایل طسده ابراهیم در کتانه غره شده نقد از بقور غره شکره و کوره ایل طسده
نارغان شکره شده بار غره و ایل طسده بند روید حکومت از سربا و در نه هودنه جولفا نقطه شده به ایل طسده طرفه ایل طسده
برکنه و فر و هکده نه طره نه قدر برکنه ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده
ایلیه جمع و شاکه نه نفه نه ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده
و در طسده یوز اوج نه میل و یسده بندر عباسه قدر ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده
نقطه شده نه غایت فاشه لا اولوب روید و در کتانه ابراهیم و در کتانه ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده
طوغی متنی و ولاده بخار نه خط کتانه حاکم اول یلیه ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده
ایله جمع ایل طسده متنی و ولاده بخار نه اول یلیه نه ظهور و فرقه و در و درجه سول علیه و در عمیق نورزی سول علیه و در و درجه
رابطه ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده ایل طسده
و وضعیه و ستافانه نظر بقدر خط کتانه رفقا ایله جمع طسده و ولاده ظهور بندر عباسه ایل طسده ایل طسده ایل طسده
صوبه نه قبا نه رفقا نه تقدیم فاشه و ولعه و ولابه

Y. MTV, 199/128

**ERİVAN VE NAHÇIVAN'DA
MEYDANA GELEN ERMENİ-MÜSLÜMAN
ÇATIŞMASININ TEBRİZ'DEKİ YANKILARI**

**Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Mektubî Kalemi
Aded**

*Fî 2 Haziran [1]321 tarihiyle Tebriz Başşehbenderliği'nden
mevrud tahrirâtın suretidir.*

Erivan ve Nahçıvan'da İslâm ve Ermeniler beyninde zuhûr etmiş olan iğtişâş ve ihtilâf neticesinde ahali-i İslâmiyenin düçâr olduğu tecavüz ve hatta bunlardan kısm-ı a'zâminin ahîren katl edilmiş olduğu rivayâtı Tebriz'de şüyû' bulur bulmaz ötede beride Ermeniler aleyhinde nümâyîş icrasına başlayan ahaliden bazıları dün akşam birkaç kişiyi darb ve cerh eylediklerinden çarşı ve pazarda karışıklık vukûuyla hemen dükkân ve hanlar sedd ü bend edilmiş ve Ermeniler hane ve me'vâlarına çekilmişlerdir. Hükûmet-i mahalliye tarafından ittihâz edilen tedâbir üzerine neticesi pek vahim olabilecek bir vak'anın şimdilik önü alınabilmiş ise de efkâr-ı umumiyenin pek müteheyyic olması ve bir müddetden beri Kafkasya'da İslâm ve Ermeniler arasında vukû' bulmakda olan mukâtelenin buraca sû'-i te'sir hâsıl etmekte bulunması münasebetiyle Ermeniler aleyhinde pek şiddetli bir hareket-i tecavüziyye vukû'u gayet muhtemel bulunduğu beray-ı malûmât arz olunur. Ol bâbda.

4 Ca. 1323 / [7 Temmuz 1905]

Aslına mutâbıkdır
(İmza)

Bâbîâli
Daire-i Hâriciyye
Mektubî Kalemi
Aded: 1279

Huzûr-ı sâmi-i hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Erivan ve Nahçıvan'da İslâm ve Ermeniler beyninde zuhûr etmiş olan iğtişâş ve ihtilaf neticesi olarak ahali-i İslâmiyenin dûcâr-ı ta'arruz ve bir kısmının katl edilmiş olduğu rivâyâtının Tebriz'de şüyû'unu müte'âkib Ermeniler aleyhinde nümâyîş icrasına başlayan ahaliden bazıları birkaç kişiyi darb ve cerh eylediklerinden çarşı ve pazarda karışıklık zuhur ederek dükkân ve hanlar sedd edilerek Ermeniler hane ve me'vâlarına çekildiklerini ve hükûmet-i mahalliyece ittihâz olunan tedâbir neticesi olarak vahim bir vak'anın şimdilik önü alınabilmiş ise de efkâr-ı umumiyenin pek müteheyyic olması ve bir müddetden beri Kafkasya'da İslâm ve Ermeniler arasında vukû' bulmakda olan mukâtelenin sû'-i te'sir hâsıl etmekde bulunması münasebetiyle Ermeniler aleyhinde pek şiddetli bir hareket-i tecâvüziye vukû'u muhtemel bulunduğunu mutazammın Tebriz Başşehbenderliği'nden vârid olan tahrîrâtın sûreti leffen takdim kılınmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 2 Cemâziyelevvel 1323 ve fî 22 Haziran [1]321

Hariciye Nâzırı
Tevfik

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Amedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
889

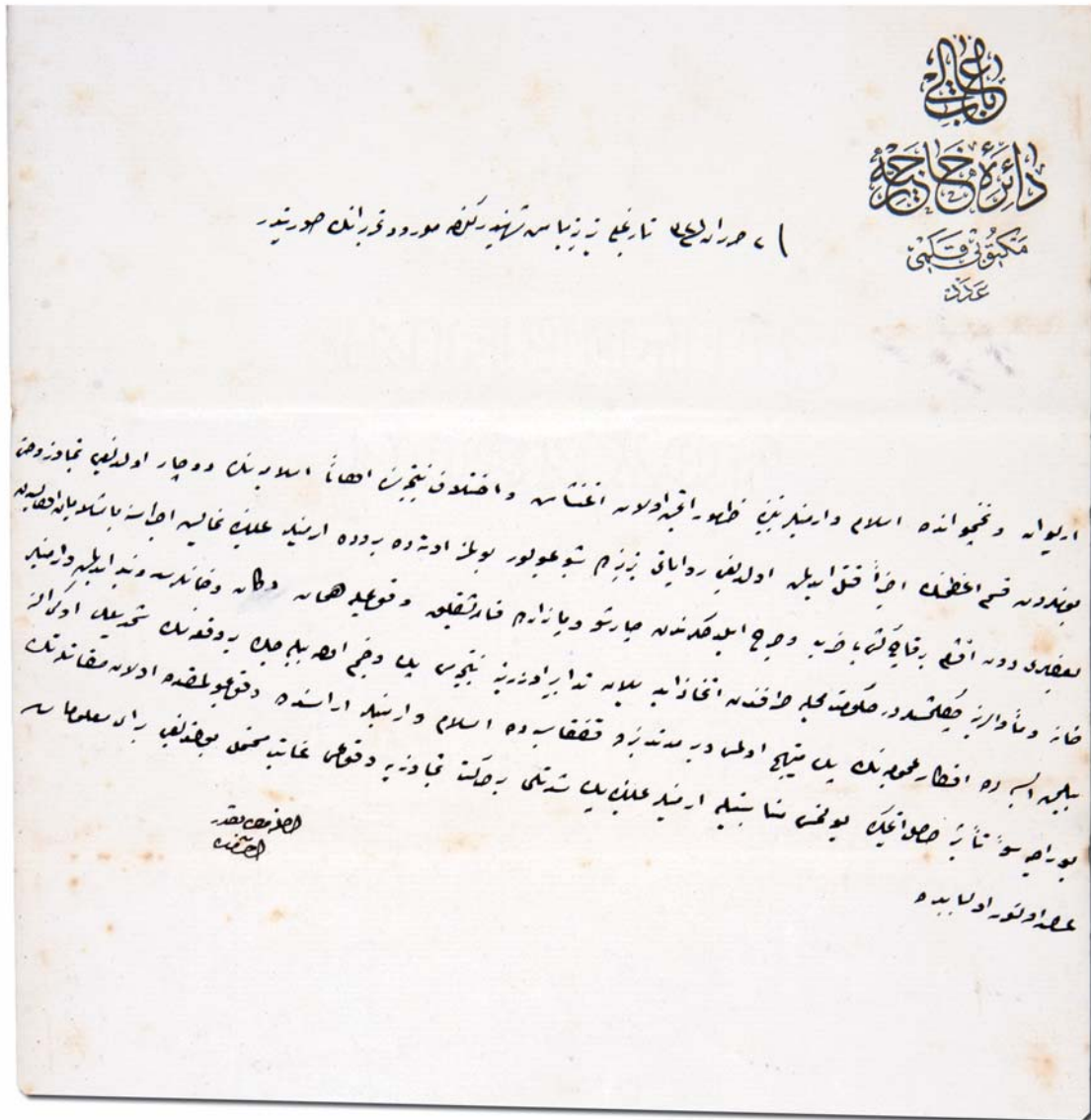
Erivan ve Nahçıvan'da İslâm ve Ermeniler beyninde zuhûr etmiş olan iğtişâş ve ihtilâf neticesi olarak ahali-i İslâmiyenin dûcâr-ı taarruz ve bir kısmının katl edilmiş olduğu rivâyâtının Tebriz'de şüyû'unu müte'âkib Ermeniler aleyhinde nümâyîşler icrasına başlayan ahaliden bazıları bir kaç kişiyi darb ve cerh eylediklerinden çarşı ve pazarda karışıklık zuhûr etmiş ve dükkân ve hanlar sedd edilmiş ise de hükûmet-i mahalliyece ittihâz olunan tedâbir üzerine vahim bir vak'a zuhûruna meydan verilmediğini ve fakat efkâr-ı umûmiye pek müteheyyic olup bir müddetden beri İslâm ve Ermeniler arasında vukû' bulmakda olan mukâtelenin hâsıl eylediği sû'-i te'sir münâsebetiyle Ermeniler aleyhinde pek şiddetli bir hareket-i tecâvüziye vukû'u

muhtemel bulunduğunu mutazammın Tebriz Başşehbenderliği'nden vârid olan tahrirâtın sureti Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin ol bâbdaki tezkiresiyle berâber arz ve takdim kılındı, efendim.

Fî 4 Cemâziyelevvel [1]323 fî 24 Haziran [1]321

Sadrîâzam

Ferid

سورة التوبة

محمّد بن عبد الله

۱۲۱

70151

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible]

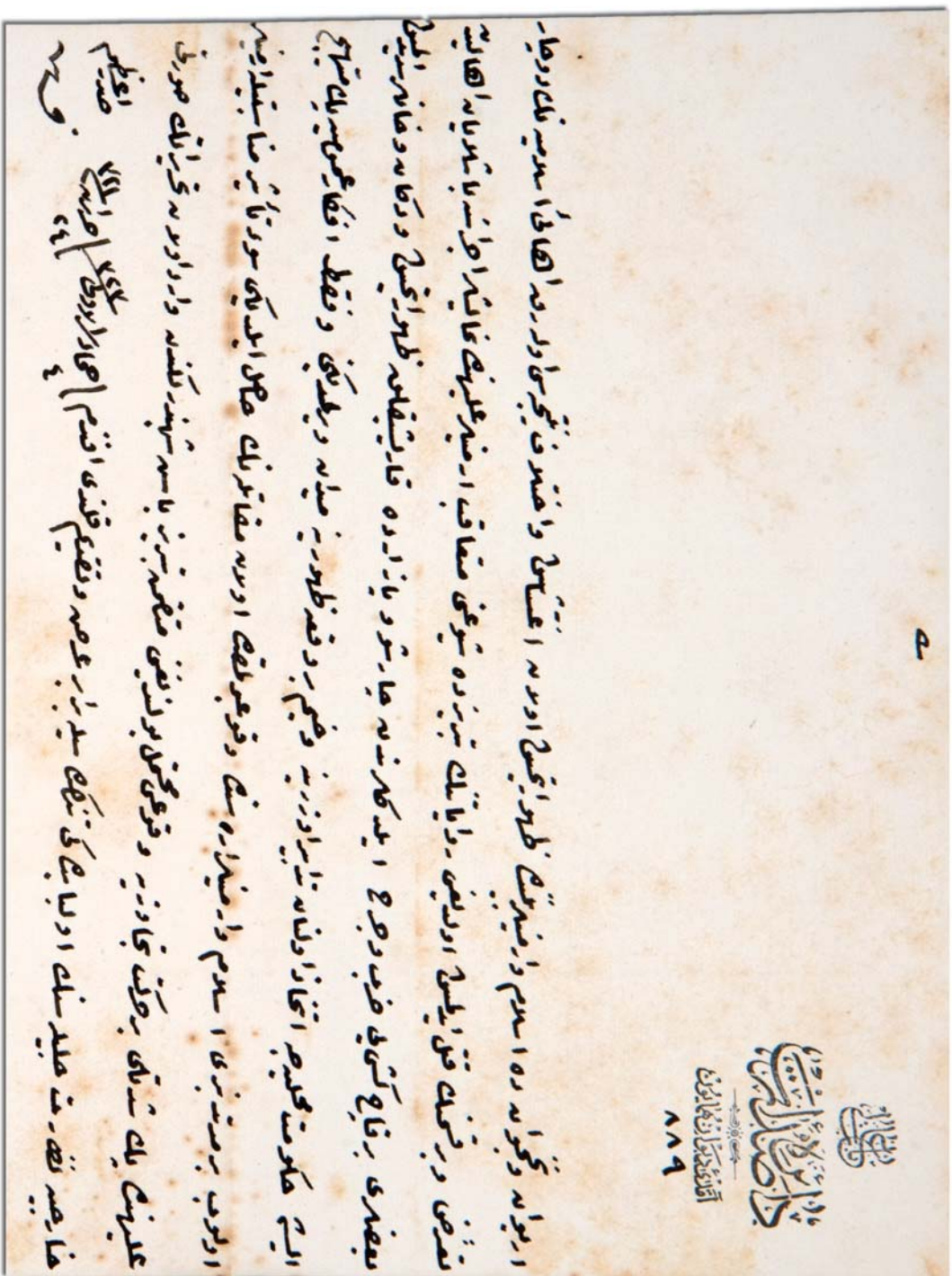
فصله کبری و حکمت محله اتحاد اولیایه سینه و قوس طبعه
نخاعه کبر و قوس محمل بولنیقی تنه نیز با سه سبزه

سید ارشد علیہ السلام
الارکد اجا و لا یکن

لها نصيب حلفه اروسه

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some minor creases and discoloration, particularly along the edges. The left edge of the page is bound, showing the inner hinge and the binding material. The overall tone is a warm, off-white or light beige.

Y. A. HUS, 489/18

**BAKÜ OLAYLARINDAN SONRA ERİVAN İLE
NAHÇIVAN ŞEHİRLERİNDE ERMENİLER İLE MÜSLÜMANLAR
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN PEK ZİYADE GERGINLEŞTİĞİNE DAİR**

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divân-ı Hümâyûn
892

Bakü vukû'âtından beri Erivan ile Nahçıvan şehirlerinde Müslümanlarla Ermeniler beynindeki münasebet pek ziyade gerginleşerek nihayet ne yolda mücadelât-ı hûnrîzâne'yi intâc eylemiş olduğu beyanıyla tafsilâtı şâmil Tiflis ve Batum'da ahvâlin tahammül-fersâ bir dereceye varıp ahali-i İslâmiye mu'teberânından Kurtzâde Ömer Efendi'nin en işlek bir kahvehânede kendi halinde oturmakta iken cerh edilmiş ve üç Gürcü'nün Başşehbenderhâne'ye girip yerliden olan hizmetkârânı şayed ihtilâl komitesinin emrine ittibâ'an hizmetlerini terk etmeyecek olurlar ise telef edecekleri beyanıyla tehdid etmiş olduklarından ve Başşehbenderhâne'den çekilip gitmeleri ihtar olundukda işlerine müdahale eder ise hakkında muzırr olacağını söyleyerek kendisini dahi tehdide kalkışmalarıyla derhal merkumları tevkif etdirmekle beraber hukuk-ı düvelin taht-ı sıyânetinde bulunan bir meskenin bu vechile dūçâr-ı taarruz olmasından dolayı Başşehbenderhâne kançılarını vali nezdinde protestoya me'mûr etmesi üzerine derhal tahkikât icra kılınmış ise de mücrimler ihtilâl komitesinin en müteneffiz azâsından bulundukları cihetle dūçâr-ı havf ü hirâs olan valinin onları ibreten-li's-sâ'irîn te'dib edecek yerde berây-ı i'tizâr nezdine göndermiş olduğundan bahisle bazı ifadâtı ve vukû'ât-ı sâire-i ta'arruzkârâne hakkında malûmâtı mutazammın Batum başşehbenderinden vârid olan iki kıt'a tahrirât tercümelerinin gönderildiğine ve şehbenderhâne ve teba'a-i şâhânenin bu misillü tecavüzâta karşı muhafazası esbâbının istikmâli zımında tedâbir-i ciddiye ittihâzı için teşebbüsât-ı mü'essire icrası lüzumunun Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'ne tavsiye ve iş'âr edildiğine dair Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi melfûflarıyla beraber arz u takdim kılındı, efendim.

Fî 4 Cemâziyelevvel [1]323 fî 24 Haziran [1]321

Sadrîâzam
Ferid

Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Mektubî Kalemi
Aded: 1282

Huzûr-ı sâmi-i hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Bakü vukû'âtından beri Erivan ile Nahçıvan şehirlerinde Müslümanlarla Ermeniler beynindeki münasebet pek ziyâde gerginleşerek nihayet ne yolda mücadelât-ı hûnrîzâneyi intâc eylemiş olduğu beyânıyla tafsîlâtı şâmil Tiflis ve Batum'da ahvâlin tahammül-fersâ bir dereceye varıp ahali-i İslâmiye mu'teberânından Kurdzâde Ömer Efendi'nin en işlek bir kahvehânede kendi hâlinde oturmakda iken cerh edilmiş ve üç Gürcü'nün Başşehbenderhâne'ye girip yerliden olan hizmetkârânı şâyed ihtilâl komitesinin emrine ittibâ'an hizmetlerini terk etmeyecek olurlarsa telef edecekleri beyânıyla tehdid etmiş olduklarından ve Başşehbenderhâne'den çekilip gitmeleri ihtâr olundukda işlerine müdahale ederse hakkında muzırr olacağını söyleyerek kendisini dahi tehdide kalkışmalarıyla derhal merkûmları tevkif etdirmekle beraber hukûk-ı düvelin taht-ı sıyânetinde bulunan bir meskenin bu vechile dûçâr-ı taarruz olmasından dolayı Başşehbenderhâne kançılarını vali nezdinde protestoya me'mûr etmesi üzerine derhal tahkikât icra kılınmış ise de mücrimler ihtilâl komitesinin en müteneffiz a'zâsından bulunduklarından dûçâr-ı havf ü hirâs olan valinin anları ibreten-li's-sâ'irîn te'dib edecek yerde berây-ı i'tizâr nezdine göndermiş olduğundan bahisle bazı ifâdâtı ve vukû'ât-ı ta'arruzkârâne-i sâ'ire hakkında malûmâtı mutazammın Batum başşehbenderinden ahz olunan 7 ve 17 Haziran [1]905 tarihli ve altmış sekiz ve elli iki numaralı iki kıt'a tahrirâtın tercümeleri leffen takdim kılınmış ve Batum başşehbenderinin tahrirâtının bir kıt'a suretinin irsâliyle ve şehbenderhâne ve teba'a-i şâhânenin bu misillü tecavüzâta karşı muhafazası esbabının istikmâli zımında tedâbîr-i ciddiye ittihâzı için teşebbüsât-ı mü'essire icrası Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'ne tavsiye ve iş'âr olunmuş olmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Cemâziyelevvel 1323 / fî [23 Haziran 1321]

Hariciye Nâzırı
Tevfik

Bâbiâli
Daire-i Hariciye
Tercüme Odası
Aded

*Hariciye Nezâreti'ne 7 Haziran [1]905 tarihiyle Tiflis Başşehbenderliği'nden
vârid olan 68 numaralı tahrirâtın tercümesidir.*

Bakü vukû'âtından beri Erivan ile Nahçıvan şehirlerinde Müslümanlarla Ermeniler beynindeki münasebet pek ziyâde gerginleşerek nihâyet mücâdelât-ı hûn-rîzâneyi intâc etmiştir. Cerâ'id-i mahalliyyenin neşriyâtına nazaran Mayısın on dördüncü ve on beşinci günleri askerin vürûdu üzerine şehirde bir dereceye kadar iâde-i sükûn edilmiş ise de hem-civâr köylerde harîk ve sirkat gibi fezâyih devam etmekte olduğu gibi kaht u galâ dahi hiss olunmakta ve umûmiyetle hal ve mevki' pek müşevveş bulunmaktadır. "Tombul" karyesinde gündüz bir harîk îkâ' olunarak kırk kişi muhterikan vefat etmiş ve seknesi tarafından terk edilen "Yarımca" karyesinde îkâ' edilen sirkatlerin men'i zımında nâhiye müdürü oraya gitmiştir. Gece Kamerli karyesinden heyecan-âver haberler alınması üzerine Erivan Kazâsı kaymakamı karye-i mezkûreye azîmetle ahaliyi teskine muvaffak olmuştur. Mayısın on altıncı günü Nahçıvan'a gelen Şiî Re'îs-i Ulemâsı Şeyh Efendi, Erivan Ermeni ser-piskoposu ile birlikde o tarafları dolaşmıştır. Hududu tecavüz ve Müslüman ahaliye iltihak eden İran Kürdleri şimendüfer hattı ile Şahtahtı Gümrüğü'nü tehdid ederek Marur nahiyesi mülhakâtından bir karyenin mevâşisini gasb ve sirkat ve posta tarîkı üzerinde karyenin papasını katl ü itlaf eylemişlerdir. Mütecâsirlere polis komiseri ile muhâfızlar ve bir müfreze-i askeriye tarafından ref' ve tenkîl edilmiştir. Muahharan "Sardarak" karyesi civarında dahi İran Kürdlerinin zuhuru haber alınması üzerine Kamerli'den avdet etmekte olan Erivan kaymakamı oraya azimet etmiştir. Yüz altmış nefer Kürd'ün Culfa Gümrüğü'nden geçtiği ve kariben Karagalok cihetinden, diğer üç yüz Kürd'ün vürud edeceği haberi intişar etdiğinden bunların her sene bu mevsimde iş bulmak üzere hududu mürur ile memlekete gelen Kürdlerden olup olmadıklarını tahkîke Erivan kaymakamı me'mûr edilmiştir. Erivan şehri bi'n-nisbe hâl-i sükûnda iken Mayısın yirmi üçüncü günü sabahleyin saat on râddelerinde vürûd eden bir telgraf-nâmede şehrin muhtelif mahallâtında tüfenk sadâları işidilmesi üzerine bütün ahalinin ayak üzerinde bulunduğu bildirilmekle bütün dükkân ve mağazalar kapanmıştır. Saat on iki raddelerinde İslâmlar ile Ermeniler beyninde bir müsâdeme vukû'a gelerek bunda mecrûhîn ve maktûlînin adedi otuzu tecavüz etmiş ve bu esnada vürûd eden kuvve-i müsellaha ahaliyi teskine muvaffak olmuştur. Mayısın yirmi dördünde tüfenk endahına devam edilmiş ve sabahleyin saat on birde İslâmlar sokakda bulunan Ermeniler üzerine ateş etmeleriyle herkes silaha sarılmış ve Ermenilerden bir kişi maktul ve bir kişi mecruh olmuş olduğu halde İslâmlardan mecruh ve maktul olanların adedi kırkı tecavüz etmiştir. Erivan'dan alınıp mahalli

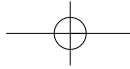
gazetelerine derc olunan bir telgraf-nâme ye nazaran Mayısın yirmi dördüncü günü akşamı yani yirmi beşinci gecesi sabaha kadar tüfenk endahtına devam edilerek maktulîn ve mecruhînin adedi neye bâliğ olduğu haber alınamamış ise de her halde dünkü maktulîn ve mecruhînin mikdarına fâ'ik bulunmuş ve çocuklar bile istisna edilmeyerek mârrîn ve âbirînün üzerlerine pencerelerle damlardan silah atılmakda ve ahali nereye gitdiklerini bilmeyerek firar etmekde ve hulâsa-i kelâm Erivan şehrinde ta'rifi gayr-i kâbil bir dehşet hüküm-fermâ olmakda bulunmuşdur. Tiflis Müslümanlarıyla Ermenileri beyninde bir müddetden beri bir husûmet eseri müşâhede olunduğundan Tiflis vâli vekili Ermeni piskoposunu ziyaret ederek gûyâ İslâmların Ermenilere hücum ve tecavüze hazırlanmakda olduklarına dair Tiflis'de beyne'n-nâs şüyû' bulan haberleri tekzib için davet edilen ulema tarafından gönderilecek vekillerle müzakerât-ı lâzımede bulunmak üzere Ermeniler namına da vekiller göndermesini rica etmiştir. Bu vekiller işbu asılsız haberleri tekzib için "Meydan" mahallinde dolaşmağa ve bu suretle ahalice mevcut havf ve endişeyi izâleye ve emniyet-i umûmiyeyi iâdeye karar vermişlerdir. Emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Tercüme Odası
Aded

Hariciye Nezâreti'ne 17 Haziran [1]905 tarihiyle Batum Başşehbenderliği'nden vârid olan 52 numaralı tahrirâtın tercümesidir.

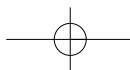
Batum'da ahvâl-i hâzıra tahammül-fersâ bir dereceye resîde olmuşdur. Ahali-i İslâmiye mu'teberânından Kurdzâde Ömer Efendi en işlek bir kahvehânede kendi hâlinde oturmakda iken cerh edilmiştir. Bundan birkaç gün evvel üç Gürcü, Başşehbenderhâne'ye girip yerliden olan hizmetkârânı şâyed ihtilâl komitesinin emrine ittibâ'an hizmetlerini terk etmeyecek olurlar ise köpekler gibi telef edilecekleri beyânıyla tehdid etmişlerdir. Başşehbenderhâne'den çekilip gitmelerini ihtar etdiğimde merkûmün işlerine müdahale edersem hakk-ı acizânemde muzırr olacağını söyleyerek bendenizi dahi tehdiye kalkışdıklarından derhal merkûmları tevkif ettirmekle beraber hukuk-ı düvelin taht-ı sıyânetinde bulunan bir meskenin bu vechile dûçâr-ı taarruz olmasından dolayı Cemil Bey'i vali nezdinde protesto etmeye me'mûr eyledim. Derhal tahkikât icra kılınmış ise de mücrimler ihtilâl komitesinin en

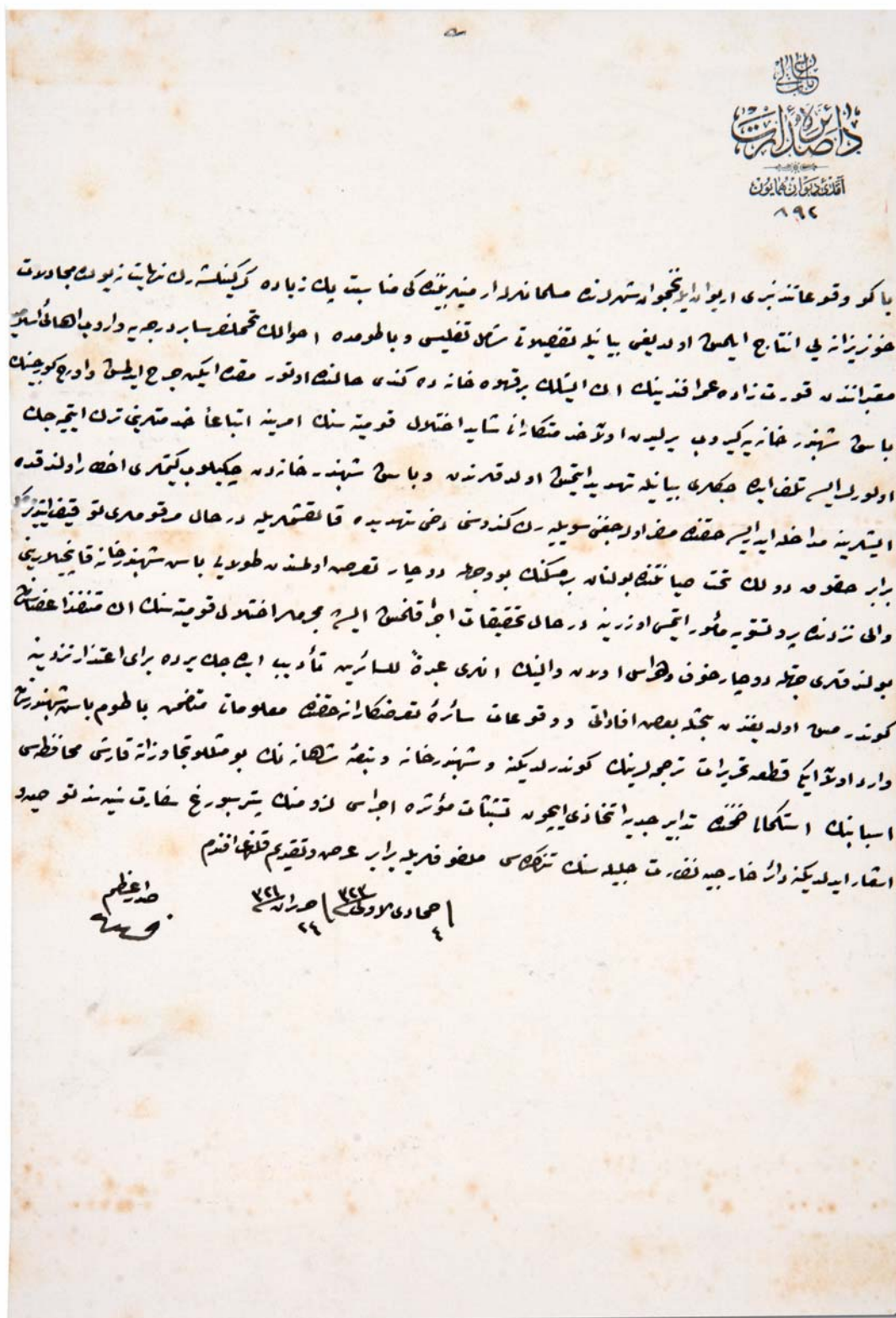

müteffeiz azasından bulunduklarından dūçâr-ı havf ü hirâs olan vali onları ibreten-
li's-sâ'irîn te'dib edecek yerde berây-ı i'tizâr merkumları nezd-i acizâneme gönder-
miştir. İşbu tafsilâtdan zât-ı âlî-i nezâret-penâhîlerince anlaşılacağı vechile me'mûrîn
ile eşirrâ hem-ayardır. Evvelsi günü ba'de'z-zuhur saat üç raddelerinde müsellaḥ bir
takım eşhâs ellerinde revolver olduğu halde İspanya Fahrî Viskonsolosluğu'yla
Mesajeri Maritim[e] Kumpanyası Acentalığı'nı ifâ eden Mösyö Espadaro'nun yazîhâ-
nesine girerek kasasının mevcûdunu kendilerine teslim icbâr eylemişlerdir. Dün
sabahleyin saat dokuz raddelerinde kaputları altına saklanmış kısa tüfenkleri hâmil
bir takım eşirrâ meşâhir-i aġniyâdan dakik tâciri Simonof'un ticarethânesine birden-
bire girmiş ve içlerinden biri havaya bir el tüfenk atmış ve tüfenk sadâsının îrâs etmiş
olduğu havf ü helecândan bi'l-istifâde diğerkileri Mösyö Simonof'un üzerine hücumla
tüfenklerinin namlularını göğsüne dayamışlar ve kasasını açmasını ihtar etmişlerdir.
Biçâre bi'z-zarûre kasayı açmış ve hayududlar mebâliğ-i külliyei müstashaben firar
etmişlerdir. Simonof'un ticârethânesi hükûmet konağına pek yakın olduğu halde hiç
bir Kazak yerinden kımıldanmamıştır. Evvelki gün ahali-i İslâmiye bir miting akdede -
rek Müslümanlardan birine tecavüzde bulunanların hemen itlâf edilmesi karar-
laştırılmışdır. Bu kararın neticesi vâhimdir. Zira mücerred şimdiye kadar İslâmların
mukâbele-i bi'l-misilden ihtirâz etmelerinden dolayı bir kıtâl-i umumî vukû'a
gelmemiş ve fakat artık İslâmların sabrı tükenmiş olduğundan bu şehrin âtîsi pek
muzlimdir. Vali iş âdemi olmayıp yirmi kadar şakî salb olunmadıkca yahud muhalifler
yani İslâmlar, Ermeniler ve Gürcüler yekdiğerkilerini katl etmedikce ateş-i fesâd intifâ-
pezîr olmayıp devam edecektir. Mezhebdaşlarımızdan çoğu ücretle şehbenderhâne
havlısında bekçilik etmekde olup bunların her ihtimâle karşı silah taşımaları için
kendilerine validen bir ruhsatnâme istihsâlini muvâfık-ı maslahat addeyledim.

Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

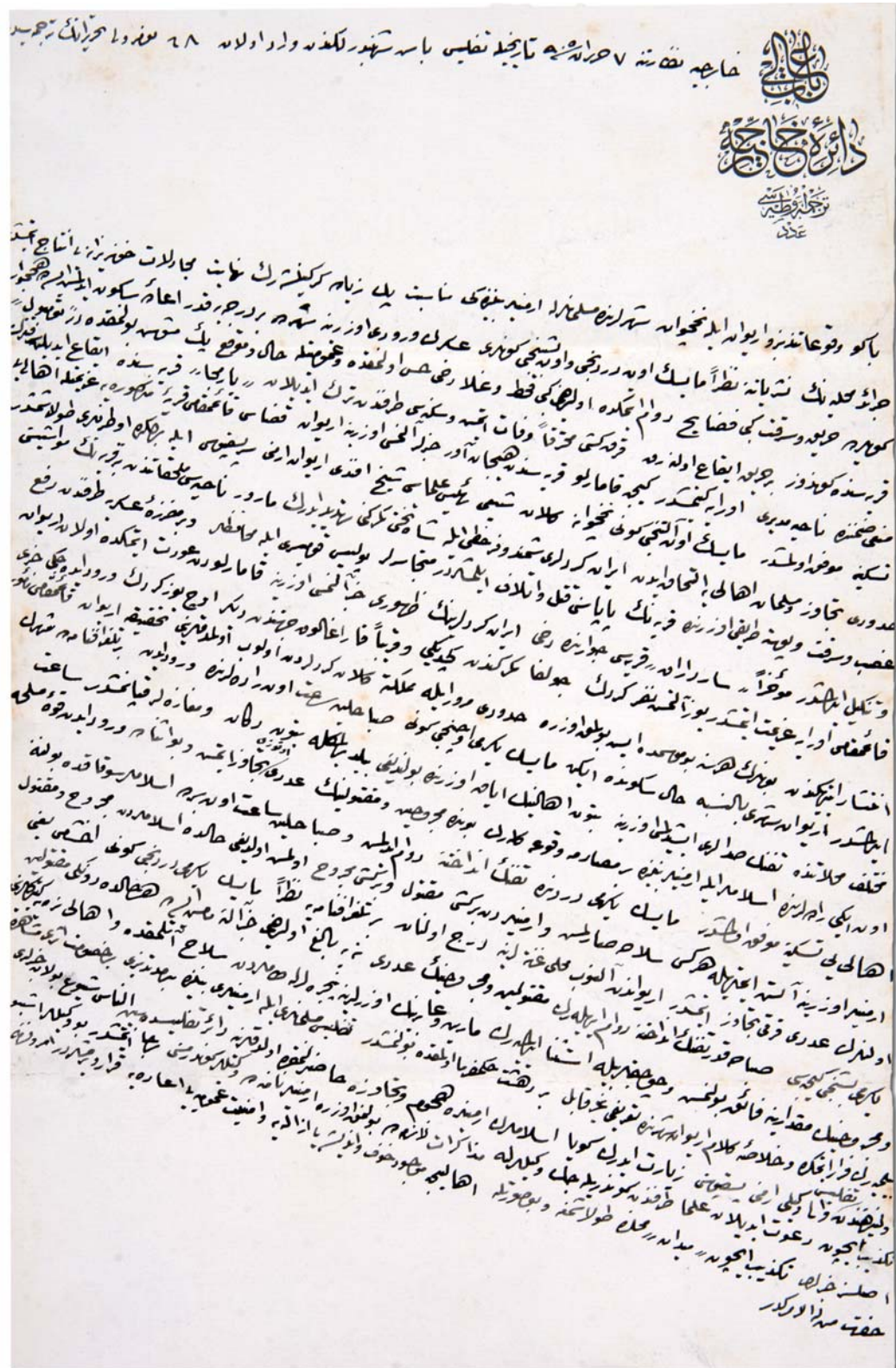
4 Ca. 1323 / [7 Temmuz 1905]

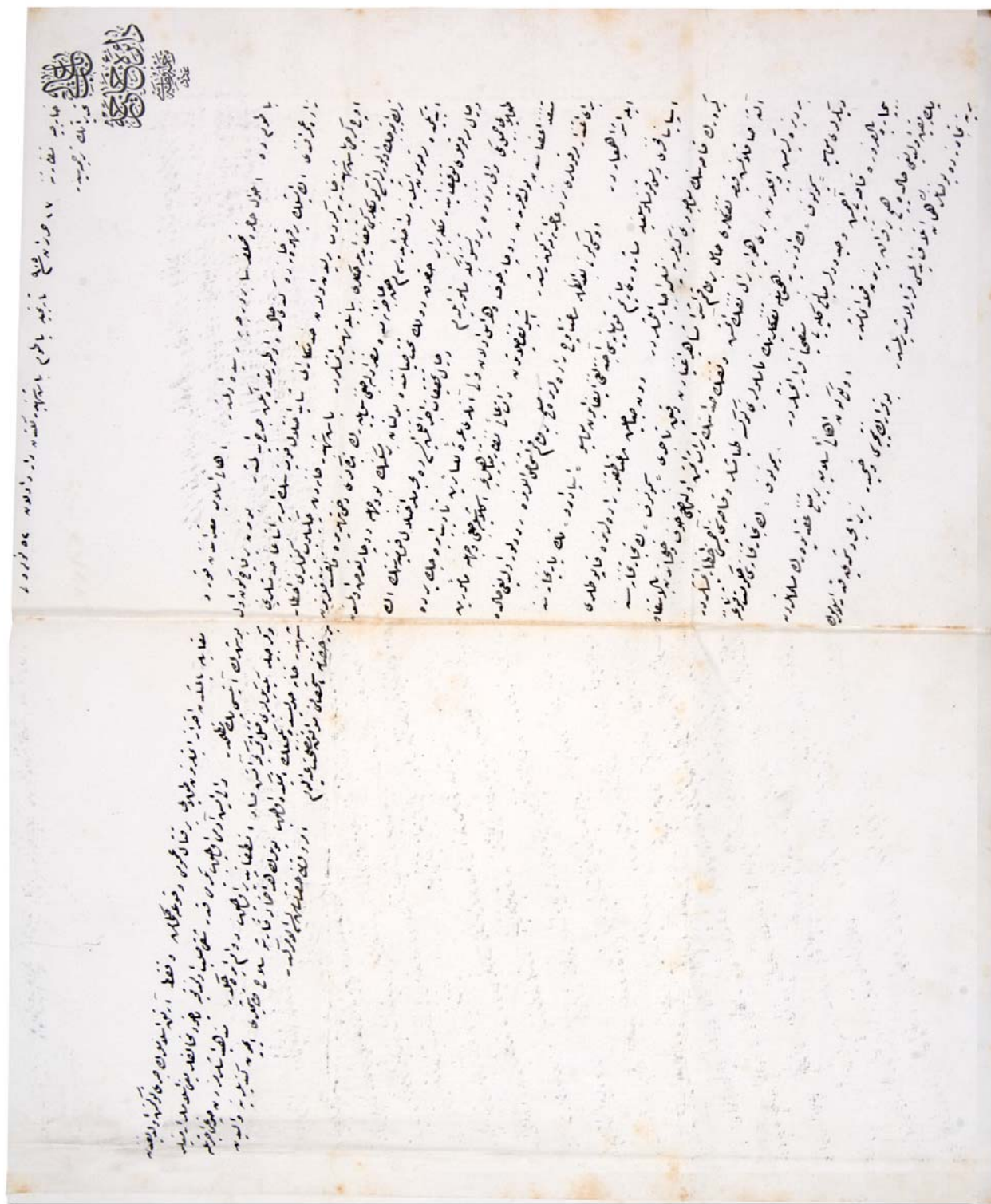

Y. A. HUS, 489/21

**KAFKASYA MÜSLÜMANLARININ GENEL VALİ VORONÇOF İLE
ERMENİ-MÜSLÜMAN ÇATIŞMASI VE KENDİLERİNE
BAZI HAKLAR VERİLMESİ KONULARINDA
GÖRÜŞME YAPTIKLARI HAKKINDA**

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divân-ı Hümâyûn
1229

Kafkasya ahali-i İslâmiye vekîllerinden mürekkeb bir hey'et tarafından Kafkasya Vâli-i Umûmîsi Kont Dorihof Vankof [Voronçof Daşkof]'a i'tâ olunan istid'â-nâme tercümesiyle bunların cerîde-i resmiye ile neşr olunan hulâsa-i musâhabelerinin gönderildiğini ve mûmâileyh vâlinin ahali-i İslâmiyenin istidâ-nâmelerinde mûnderic metâlibi cidden nazar-ı dikkate alarak memleketde huzûr ve âsâyiş i'âde olunur olunmaz mevki'-i icrâya vaz'ı esbâbına tevessül edeceğini va'd eylemiş ve vâli-i mûmâileyh ile cereyân eden mülakatları esnâda Hey'et-i Meb'ûse-i İslâmiye'nin Nahçıvan ve Bakü'de tekevvün eden hâdisât-ı mü'essifenin müsebbib ve muharrikleri ahali-i İslâmiye olduğuna dâir Ermeniler tarafından vukû' bulan müftereyâtı sûret-i kat'iyede redd ü cerh etmiş olduklarını ve Ermenilerin ahali-i İslâmiye haklarında vukû' bulan teşebbüsât ve müftereyât-ı hâinâneleri hakkındaki istitlâ'âtı şâmil Tiflis Başşehbenderliği'nden mevrûd tahrîrât ile melfûfu tercümeleri Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin ol bâbdaki tezkiresiyle berâber arz u takdîm kılındı, efendim.

Fî 16 Cemâziyelâhir [1]323 / fî 4 Ağustos [1]321

Sadriâzam
Ferid

Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Mektubi Kalemî
Aded
1716

Huzûr-ı sâmi-i hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Kafkasya ahali-i İslâmiyesi vekillerinden mürekkeb bir hey'et tarafından Kafkasya Vâli-i Umûmîsi Kont Voronçof Daşkof'a i'tâ olunan istid'â-nâme tercümesiyle bunların cerîde-i resmiye ile neşr olunan hulâsa-i musâhabelerinin gönderildiğini ve mûmâileyh vâlinin ahali-i İslâmiyenin istid'â-nâmelerinde mûnderic metâlîbi cidden nazar-ı dikkate alarak memleketde huzûr ve âsâyiş i'âde olunur olunmaz mevki'-i icrâyâ vaz'ı esbâbına tevessül edeceğini va'd eylemiş ve vâli-i mûmâileyh ile cereyân eden mülâkâtları esnâda Hey'et-i Meb'ûse-i İslâmiye'nin Nahçıvan ve Bakû'de tekevvün eden hâdisât-ı mü'essifenin müsebbib ve muharrikleri ahali-i İslâmiye olduğuna dâir Ermeniler tarafından vukû' bulan müftereyâtı sûret-i kat'iyede redd ü cerh etmiş olduklarını ve Ermenilerin ahali-i İslâmiye haklarında vukû' bulan teşebbüsât ve müftereyât-ı hâ'inâneleri hakkındaki istitlâ'âtı şâmil Tiflis Başşehbenderliği'nden alınan 7 Temmuz [1]905 tarihli ve seksen bir numaralı tahrîrât ile melfûfâtının tercümeleri leffen takdîm kılınmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 13 Cemâziyelâhir 1323 ve fî 1 Ağustos 1321

Hariciye Nâzırı
Tevfik

Bâbîâli
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tercüme Odası
Aded

Hariciye Nezâreti'ne

*7 Temmuz [1]905 tarihiyle Tiflis Başşehbenderliği'nden vârid olan
81 numaralı tahrîrâtın tercümesidir.*

Kafkasya ahali-i İslâmiyesi vekillerinden mürekkeb bir hey'et tarafından Kafkasya Vâli-i Umûmîsi Kont Voronçof Daşkof'a i'tâ olunan bir kıt'a istid'â-nâmenin tercümesi ve cerîde-i resmiye ile neşr olunan hulâsa-i musâhabeleri leffen takdîm

kılındı. Mütâla'asından ma'lûm-ı âli-i âsafâneleri buyurulacağı üzre vâli-i umûmî istid'â-nâmelerinde münderic metâlibi cidden nazar-ı dikkate alarak memleketde huzûr ve âsâyış i'âde olunur olunmaz mevki'-i icrâyâ vaz'ı esbâbına tevessül edeceğine va'd eylemiştir. Vâli-i umûmî ile cereyân eden mülâkâtları esnâsında Hey'et-i Meb'ûse-i İslâmiye Nahçıvan ve Bakü'de tekevvün eden hâdisât-ı mü'essifenin müsebbib ve muharrikleri ahali-i İslâmiye olduğuna dâir Ermeniler tarafından vukû' bulan müftereyâtı sûret-i kat'iyede redd ü cerh etmişlerdir. İstila'ât-ı kemterânemden dahi anlaşıldığına göre Ermeniler Rusya Hükûmeti aleyhine kıyâm etmek üzre kendilerine iltihâk etmek istememelerinden nâşî ahali-i İslâmiyeye kin bağlamış olduklarından Bakü, Nahçıvan ve Revan'da Müslümanlara esliha ve humbaralar ile tecâvüz etmişler ve işte bundan sonra ahali-i İslâmiye başka silaha mâlik olmadıklarından hançerleri ile müdâfa'a-i nefse teşebbüs eylemişlerdir. Bütün bu yaptıkları şeylerle berâber Ermeniler umûmun teveccühünü kazanmak için kendilerini ahali-i İslâmiye tarafından düçâr-ı zulm ü ta'addî olmuş gibi göstermekde ve ahali-i İslâmiyenin Ermenileri katl ü itlâf ve hânelerini nehb ü gâret ve anları kabûl-i İslâm'a icbâr eylediklerine dâir her tarafa telgrafnâmeler göndermekdedirler. Halbuki Bademli karyesinde icrâ kılınan tahkîkât dîn-i İslâm'ı kabûl etmiş olan Ermenilerin kendi hüsn-i rızâlarıyla ihtidâ eylediklerini Vâli Ali Hanof'un huzûrunda beyân etdikleri mevki'-i sübûta îsâl etmiştir. Bu ihtidâ keyfiyeti Ermeni ihtilâl komitesinin eser-i telkîni add olunabilir. Mezkûr komite, Ermenilerin ahali-i İslâmiye tarafından düçâr-ı ta'addî olduklarını Hıristiyanların nazarında isbât ve Ermenileri ahali-i İslâmiyenin tecâvüzâtına karşı himâye etmediğinden dolayı Rusya Hükûmeti'ni takbîh etmek için bu hatt-ı hareketi ittihâz eylemiştir. Revan vâli-i umûmîsi tarafından imza ve cerîde-i resmiye ile neşr edilen âtiyü'z-zikr telgrafnâme Ermenilerin ahaliyi tahrik ve memleketde iğtişâşât vukû'unu teşvik maksadıyla kasden bir takım rivâyât-ı kâzibe neşr ü işâ'a eylediklerini mevki'-i sübûta îsâl eylemekdedir:

Nahçıvan, 13 Haziran [1]905

"Nahçıvan ve Şerur kazâlarında serze[de]-i sâha-i zuhûr olan hâdisât hakkında "Tifliski Listok" Gazetesi'nde münderic makâlât hakikatini o kadar tağyîr etmekdedirler ki ahaliyi iğtişâşâtta devâma tahrik ve teşvik maksadıyla yazıldıkları-na hükm olunabilir."

Vâli

Ali Hanof

Ahîren vâli-i umûmî ile görüşmek üzere Tiflis'de bulunmuş olan Kafkasya bilâd-ı muhtelifesi İslâm ve Gürcü vekilleri arasında ziyâfetler keşide olunmuş ve münâsebetle ahali-i İslâmiye ile Gürcüler tarafından yekdiğerlerine karşı dostâne idâre-i akdâh edilmiştir. Birkaç gün sonra Ermeniler Müslüman vekilleri bir ziyâfete da'vet etmiş ve esnâ-yı ziyâfetde Ermenilerden biri şu sûretle idâre-i kelâm

eylemiştir: "Ahali-i İslâmiye ile Ermeniler arasında tehaddüs eden bi'l-cümle ihtilâfât hep Ermenilerin medeniyet, ma'ârif, ticâret ve sanâyi'de pek ziyâde terakkî etmiş bulunmalarından münba'isidir. Ermeniler zengin ve emlâk sâhibi olmuşlardır. Halbuki ahali-i İslâmiye Ermeni komşularının refâh ü sa'âdet içinde bulunduklarını nazar-ı hased ile görerek onlara ta'arruza ve emlâklerini gasb u gârete başlamışlardır. Eğer ahali-i İslâmiye dahi Ermeniler ile aynı seviye-i medeniyede bulunmuş olsa idiler iki cemâ'at ihtilâflarını matbû'ât vâsıtasıyla tedkîk ve münâkaşa edebilirler idi. Lâkin ahali-i İslâmiye derece-i matlûbede tahsîl görmediği gibi bir gazeteleri de olmadığından ihtilâfâtımızı silah ile fasla mecbûr oluyoruz." Bu nutk-ı mütecâvizâne-den müstebân olduğuna göre Ermeniler ahali-i İslâmiyeye yüzlerine karşı tahkir etmek maksadıyla ziyâfete da'vet etmişlerdir. Emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Kafkasya vâli-i umûmîsi nezdinde Hey'et-i Mebûse-i İslâmiye

Elizabetpol, Bakü ve Tiflis muzâfâtından Borçalı ve Dağıstan ve Batum vilâyâtı vekillerinden dokuz kişiden mürekkeb bir hey'et-i meb'ûse Haziranın onuncu Perşembe günü ba'de'z-zuhr saât iki râddelerinde Kafkasya Vâli-i Umûmîsi Kont Voronçof Daşkof'un nezdine gitmiştir. Hey'et-i mezkûre tarafından i'tâ kılınan istidânâme mesâ'il-i âtiyenin tesviyesi talebini hâvîdir:

(1) Mevâdd-ı âtiye hakkında mevcûd istisnâ'ât ve müşkilâtın izâlesi:

Evvelen: Mekâtibe kabûl için icrâ edilmekde olan müsâbaka imtihanları şerâ'itin teshîliyle etfâl-i İslâmiyenin mekâtib-i mezkûreye kabûlü.

Sâniyen: Tedrîsât lisân-ı mâder-zâd üzre icrâ edilmek şartıyla tedrîsât mes'ele sine iştirâke da'vet edilmiş olan cemâ'at-i İslâmiye vekilleri tarafından tanzim edilen program mücebince her nevi' mekâtib te'sîsi ve 1880 tarihli lâyiha mücebince masâri-fi devlete âid olmak üzre inâs mekteblerinin de sür'at-i mümkin ile küşâdı.

Sâlisen: Tiflis medârisi kurbünde mevcûd mekâtibin tensîkı ve mevcûd iki mektebin mezciyle bir mekteb-i âli hâline ifrâğı.

Râbi'an: Her nevi' mekâtib ve mü'essesât-ı hayriye küşâdı.

Hâmisen: Gerek tercüme ve gerek te'lîf tarîkıyla lisân-ı mâder-zâd üzre gazete ve kitabların şerâ'it-i tab' u neşrinin tahfîfi.

Sâdisen: Ahali-i İslâmiyenin Kafkasya şû'abât-ı idâresindeki me'mûriyetlerin kâffesine kabûlü.

Sâbi'an: Ahali-i İslâmiyenin da'vâ vekâleti ve mu'allimlik mesleklerine sülûküne müsâ'ade edilmesi.

Sâminen: Ahali-i İslâmiyenin bilâ-kayd ü şart Kafkasya hidemât-ı belediyesine kabûlü.

(2) Arâzînin hükûmetin inzimâm-ı mu'âvenetiyle köylüler tarafından tesrî-i iştirâsı esbâbının istikmâli ve henüz bazı mahallerde mer'î olduğu üzere merkûmların esîr gibi arâziye tâbî'iyeti usûlünün ref' u ilgâsı, arâziye mâlik olmayan veyâhud cüz'î arâzîsi bulunan ahali ve zürrâ'-ı Müslimeye Çar hazretlerine âid arâzînin tevzî'i, Kafkasya'ya muhâceretin men'i ve ahali-i İslâmiye'ye yaylak ve kışlak ve ormanlar ile hakk-ı sayd vesâirenin i'tâsı, efrâd ve nevâhiye âid kâffe-i arâzînin hükûmete âid ve binâenaleyh ağır bir takım vergilere tâbî' bulunduğu dâir Dağıstan'da mer'î olan 12 Haziran [1]900 tarihli kânûnun ref' u ilgâsı, Batum ve Kars vilâyetlerinde müte-mekkin ahali-i İslâmiye'nin hukûk-ı tasarrufiyelerinin tanzîm ve tensîkı ve Batum'daki Azîziye Câmî'-i Şerîfi'yle Yukarı Acara'daki "Kula" karyesinde kâ'in câmî'-i şerîfe âid olup muhâlîf-i kânûn olarak zabt edilmiş olan akârât-ı mevkûfenin i'âdesi (Bu bâbda mufasssal bir lâyiha i'tâ kılınacaktır.)

(3) Tekâlîf-i mevcûdenin tahfîfi ve tekâlîf-i mevzû'anın efrâdın derece-i servet-leriyle mütenâsiben tarh ve istifâsı her nevi' tekâlîf ve rûsûmun esnâ-yı tarh ve cibâyetinde ve efrâdın ihtiyâcâtı için hîn-i sarfında i'tâ-yı re'y hakkını hâ'iz olarak ahali-i İslâmiye vekîllerinin bulunması.

(4) Kavâ'id-i intihâbiyeye göre köylülerin umûma ve kurâya âid vezâ'if ve hidemâtının tanzîm ve tensîkı.

(5) Kafkasya kıt'asında "Ziştov" Meclisi ile jüri hey'etinin te'sîs ve ihdâsı ve ahali-i İslâmiyenin aded-i nüfûsa göre bunlara iştirâkı.

(6) Köy milislerinin ve binâenaleyh bunlara mahsûs tekâlîfin ref' u ilgâsı.

(7) Ahali-i İslâmiye[ye] baytarlar tarafından ihdâs olunan müşkilât-ı zâ'ide ve hayme-nişîn çobanlar hakkındaki nizâmât-ı mevcûdeden mütevellid müşkilât-ı fevkalâdeden ma'fûv tutularak mu'âmelât-ı baytariyenin tanzîm ve ıslâhı.

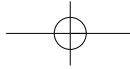
(8) Zâdegân ve avâma mahsûs zirâ'at bankalarından ahali-i İslâmiyeye hakk-ı istifâde te'mîni.

(9) Han, bey gibi eşrâf-ı İslâmiyenin hukûk-ı asâletlerinin tasdîkı mes'elesinin tesrî-i tesviyesi ve zâdegânlık usûlünü Rusya'nın vilâyât-ı dâhiliyesinde ve tûl müd-detden beri Tiflis ve Kütayis vilâyetlerinde mevcûd olduğu üzre tensik etmek husû-sundaki haklarının tasdiki ve zâdegânlık usûlü sûret-i kat'iyede ta'yîn olununcaya kadar zâdegânın "Gori" ve "Mingreli" asilzâdegânının Kütayis Eyâleti'nde ictimâ' etdikleri misillü muvakkaten ictimâ'larına müsâ'ade edilmesi.

Ba'dehû, bu metâlib-i muhtelifenin kâffesi birer birer tedkîk olduğundan

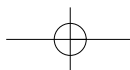
vâli-i umûmî yedinci madde hakkında gerek zükûr gerek inâsa mahsûs mekâtibin ve bilhâssa imâm ve müftî yetiştirmeğe mahsûs mekteb-i âlînin küşâdı mes'elesine atf-ı nazar-ı ehemmiyet edeceğini ve gazeteler ile kitâbların teftiş ve mu'âyenesi hakkında serbestî-i matbû'âtı tahdîd eden tedâbîrin ref' u ilgâsı münâsib olup olmayacağını sansür usûlünü tedkîke me'mûr a'yândan Mösyö Kobekot'dan istifsâr edeceğini ve ahali-i İslâmiyenin hidemât-ı idâreye kabûlleri husûsuna gelince bu bâbda hiçbir memnû'iyet mevcûd olmadığını ve hidemât-ı belediyede istihdâmlarına da hiçbir mâni'a olmadığını ve fakat bu bâbda bir kânûn-ı mahsûs cârî olduğundan kânûn-ı mezkûrun tebdîl ve ta'dîli zımnında Şûrâ-yı Devlet'e mürâca'at edeceğini cevâben beyân eyledi. İkinci maddede mûnderic metâlib-i muhtelif memleketde huzûr ve âsâyiş takarrür eder etmez mevkî-i müzâkereye vaz' olunacaktır. Üçüncü, dördüncü, beşinci maddelerin muhtevî olduğu mesâ'il kavânîn-i mevzû'a ile hall ü tesviye edilmiş ise de vâli-i umûmî ahali-i İslâmiyenin menâfî'ini nazar-ı i'tibâra alacaktır. Köylere mahsûs milis askerinin ilgâsı hakkındaki talebe asâkir-i mezkûrenin yeniden tensîk ve tanzîm olacağı cevâbı verilmiştir. Yedinci madde hakkında mufassal bir lâyiha vermeleri hey'et-i meb'ûse a'zâsından ricâ edilmiştir. Sekizinci maddeye gelince, vâli-i umûmî ahali-i İslâmiyenin zirâ'at bankalarından istifâdeleri taht-ı vücûbda olduğu fikrindedir. Ahali-i İslâmiyenin bazı sunûfı için zâdegânlık hukûkunun tanınması meselesinin müddet-i kalîle zarfında tedkîk olunacaktır. Kont, Kerim Giray Han[1] asil-zâdegân-ı İslâmın bir sûret-i muvakkatede ta'yîni hakkında mufassal bir muhtıra tanzîme me'mûr etmiştir. İstid'â-nâmenin ikinci kısmı husûsât-ı âtiyeyi muhtevî idi. Ermeni hey'et-i meb'ûsesi Kafkasya hâdisâtını zât-ı asîlânelerine bildirdiğinden herkesden evvel bizce bâdî-i te'essûf olan hâdisât-ı mezkûreden bahs etmekden kendimizi alamadık. Mücerred ahali-i İslâmiyenin hükûmet ve ahali ve matbû'âtın enzârından düşürülmesi maksadıyla tasnî' edilen ma'lûmât-ı kâzibeye karşı protesto ederiz. Bakü vakâyi'-i mü'essifesinin tâ bidâyetinden beri, ahali-i İslâmiye bilâ-sebeb ve bir sûret-i muttaridede vakâyi'-i mezkûrenin müsebbibi olmak üzere ithâm edilmiş idi. Gerek Bakü, Nahçıvan ve Revan şehirlerinde ve gerek köylerde yalnız ahali-i İslâmiyenin katl-i nüfûs ve gasb-ı emvâle cür'et etdiklerine ve gûyâ İttihâd-ı İslâm nâmına bir muhârebe-i mezhebiyeye girişerek Ermenileri dîn-i İslâm'ı kabûle icbâr eylediklerine dâir gazetelerde külle-yevm garazkârâne bir takım ahabâr-ı telgrafiye mûnderic bulunmaktadır. Eğer deverân eden şâyî'âta nazaran ahali-i İslâmiye Bakü vakâyi'-i mü'essifesinde me'mûrîn-i mahalliye'nin âleti olmuşlar ise ahali-i merkûme me'mûrînin planlarına bir sûret-i fa'âlânede iştirâk etmişlerdir. Vakâyi'-i mü'essife-i mezkûrenin kâffesinde ahali-i İslâmiyenin tarafeyn için mûcib-i şeyn ü âr olan bir takım ef'âl ü harekâtın müsebbibleri olmadıklarına dâir birçok vukû'ât zikr ve hikâye edebiliriz. Ahali-i İslâmiye gencal tüfenk ve mevâdd-ı müşte'ile humbaraları vâsıtasıyla vukû' bulan tecâvüzâta karşı müdâfa'a-i nefse mecbûr olmuşlardır. Zâten vukû'ât ile dahi müsbet olduğu üzere ahali-i İslâmiyenin ekserîsi birçok zamandan berü silâhsız idi. Bir de esliha tedârîki için bir takım vesâ'ite

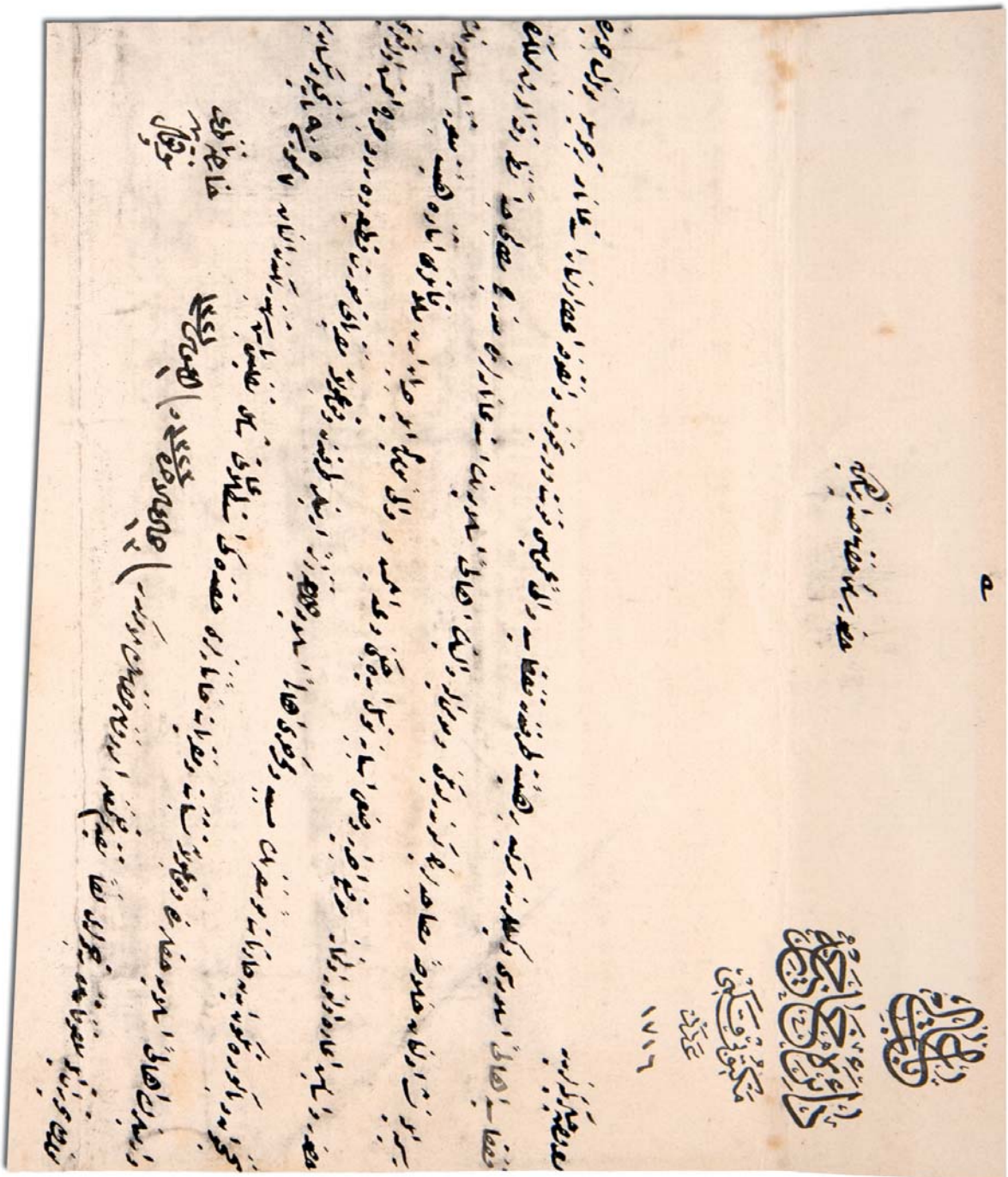
mâlik olmak lâzım gelirken ahali-i İslâmiye bu vesâ'itden mahrûmdur. Kafkasya'da mütemekkin akvâma karşı bir tefevvuk ihrâz etmek maksadına hizmet edenler Müslümanlar değildir. Hâdisât-ı mü'essife müsebbibleri ile ezhân-ı ahaliyi tahdîş edecek havâdis-i müheyyiceyi işâ'a edenler ve bir sûret-i gayr-i meşru'ada teşekkül ederek bütün memleketi dehşet içinde bırakan komiteler aleyhinde tedâbîr-i şedîde ittihâzı lâzım gelir. İşte o vakit ezhân-ı ahalinin teskîni dâire-i imkâna dâhil olmuş ve Kafkasya ahalisinin refâh ve sa'âdeti için arzu edilen zamân idrâk edilmiş olur. Hey'et-i mebhûse tarafından bast ü beyân olunan işbu mütâla'âta cevâben Kont Voronçof Daşkof şimdiye kadar serzede-i sâha-i zuhûr olmuş ve el-hâletü hâzihî devâm etmekde bulunmuş olan hâdisâtın kendisince ma'lûm ve iğtişâşâta sıdk u istikâmetleriyle temeyyüz etmiş olan ahali-i İslâmiye tarafından başlanmadığına vâkîf bulunduğunu ve fakat Revan Eyâleti'nin bazı köylerinde ahali-i İslâmiyenin bazı vekâyi'-i mü'essife îkâ' etmiş olduğunu ve efkâr-ı münevvere ashâbından olan Müslümanların ahali arasında huzûr ve âsâyışı i'âde ve takrîre sarf-ı mâ-hasal-ı gayret etmesi lâzım geldiğini beyân ve Bakü ahali-i İslâmiyesinin hareketlerinden ve şu son zamânlarda i'âde-i âsâyış emrindeki mesâ'îlerinden Bakü vâlisi tarafından bir lisân-ı sitâyîş ile bahsedildiğini işiderek pek ziyâde memnûn olmuş olduğunu ilâveten ityân eylemiştir.

[18 Aġustos 1905]

قفقايا اهلای ادریس و کلبه نج ملک لکنته طرفه قفقايا و ایلیموس قوتنه دو یخوف و القوف اعطاولناه اسد عانام
 تر جریس بوندرک جریس کلبه نساوانه خدوه مصاصدینک کوندر لکنتی و مصلح و ایلنک اهلای ادریس نلک استعاندرین
 مدرج مصطفی جلد نظر قدره ادرسه ملکت حضور و ایلیم اعاده اولور ایلخار موقع جریه وضعی اسانه نوسیلیم کلبه و عد
 ایلمی و دای صیلا ایله جریا نه بیره مدوقا ندری ائاده لکنته معونه ادریس نلک تجو نه و با کوره تکو نه یخ حاد فاقه موسفه
 مسب و محکری اهلای ادریس اولد یقده ادرسه طرفه قدره وقوع بویزه مقربانی صورت قطعیه ده رد و جریه ایلیم اولد یقده
 وار ندرک اهلای ادریس حقیرنه و فخری و قسبات و مقربانه خانانری حقیر کی استعان ایلیم تقصیر لایق نه بیره ندر
 مورد و تحریقات اید ملغوفی زجرلری خارجیه نفرت حیلد نلک اولد یقده کی تقصیر بیره عرصه و تقصیر قلدی افسوس
 اصحاب و مصلحان
 صد اعظم
 قریه

خاتمه
 اقلیدنک ایلیم ایلیم
 ۱۷۷۹

٧٩٠٥ ناخذ نفلس اسهكسند - لذه دار ولده
نومرولو كزبانك

في

[illegible]

۱۶ مراد ۹۰۵

وکتوبه مقصود یا دل ندرت علم و ادب و
عزت مند به عقاید و فقهی و درگاه اهل بیت است و در آخر
محموله است و در قصار نه سره است و ظهور ادب و مآدات فقهیه تعلیم است و

علی خانوف وائی

[illegible]

وَقَالَ دَلِيٌّ عُمُورٌ رَزَقَهُ هَيْبٌ بَعُوهُ اسْلَامٌ
حَمِيدٌ مَعَهُ .

[illegible]

[illegible][illegible]

**NAHÇIVAN'DAN TİFLİS ŞEHBENDERLİĞİ'NE İLTİCA EDEN
OSMANLI TEBAASININ MAL VE CAN GÜVENLİKLERİNİN
SAĞLANMASI İÇİN RUSYA HÜKÜMETİ NEZDİNDE
TEŞEBBÜSE GEÇİLMESİ**

Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Malemi

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Fî 19 Zilkade sene [1]323 tarihli ve 3314 numaralı tezkire-i devletlerine cevâbdır.

Sûret-i iş'âr-ı devletlerine nazaran Nahçıvan'da dahi tebe'a-i Devlet-i Aliyye'ye karşı ikâ'-ı taaddiyât edilmekde olduğu anlaşıldığından buna meydan verilmemesi ve teba'a-i merkûmenin muhafaza-ı mal ve canları zımında tedâbir-i mü'essire ittihâzı için Rusya Hükûmeti nezdinde tecdîd-i teşebbüsât ile alınacak neticenin inbâsı husûsuna himmet.

20 Zilkade [1]323 / fî 2 Kânûn-ı sâni [1]321

[16 Ocak 1906]

Hâriciye Nezâret-i Celîlesi'nin işbu tezkiresi arz edilmiştir.

Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi

Tezkire

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

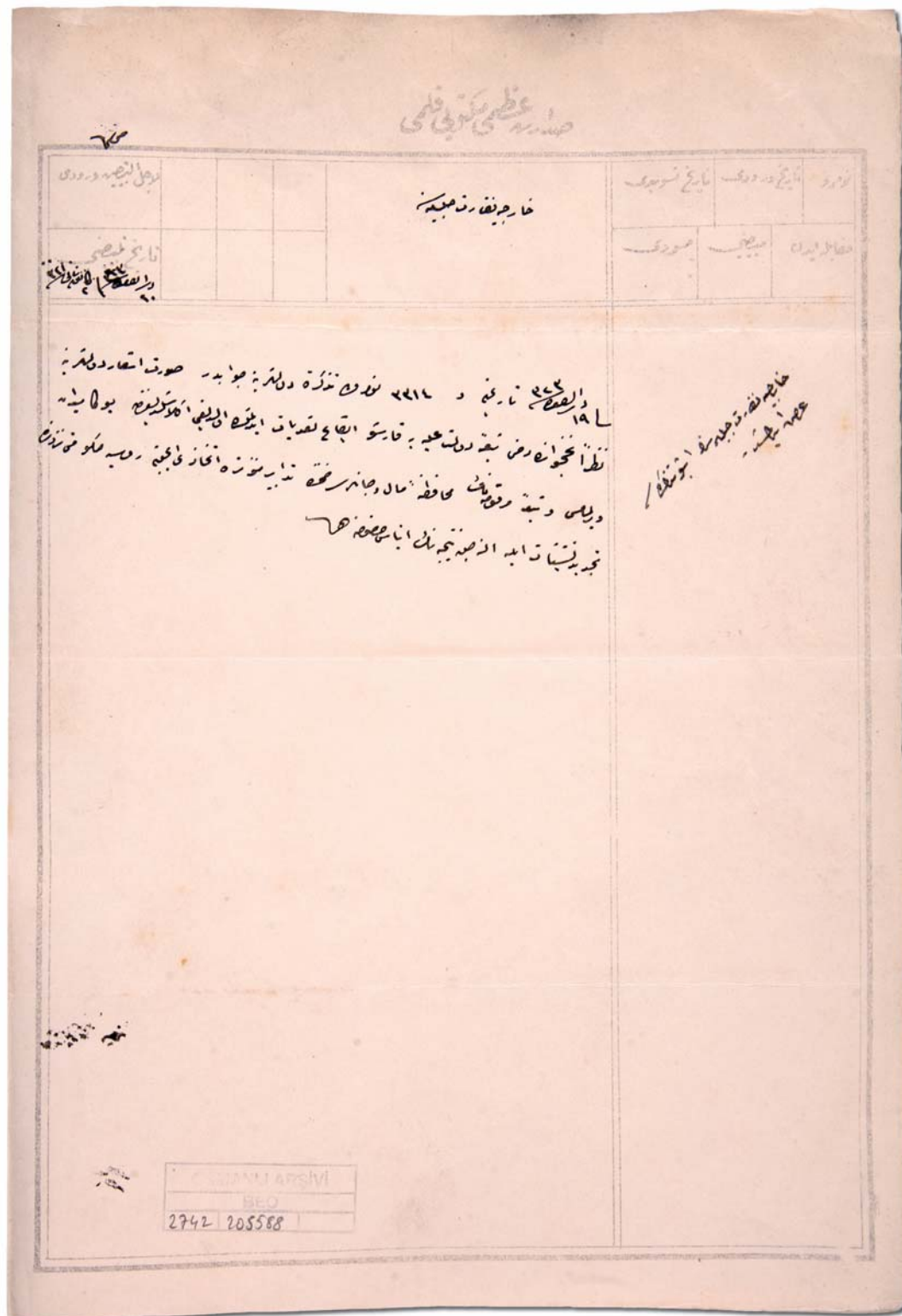
Nahçıvan'dan vürûd eden tebe'a-i Osmâniye'den on kişinin şehbenderhâneye ilticâ etmiş olduklarına ve Uluhanî'de tebe'a-i Devlet-i Aliyye'den yirmi dokuz kişinin katl ve birçoğunun hâneleri yağma edilmiş olduğuna dâir Tiflis Başşehbenderliği'nin telgrafnâmesini naklen Londra Sefâret-i Seniyyesi'nden çekilen telgrafnâme 19 Zilkade sene [1]323 tarihli ve 3314 numrolu tezkire-i devletleri ve tebe'a-i Osmâniye'nin muhâfaza-i can ve malları zımında tedâbir-i mü'essire ittihâzı için Rusya Hükümeti nezdinde tecdîd-i teşebbüsât olunması nezâret-i celîlelerine izbâr olunduğu lede'l-arz teşebbüsât-ı vâkı'anın tecdîd ve takibi hususûna irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik bulunduğu Mâbeyn-i Hümayûn-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi'ne bâ-tezkire-i husûsiye cevâben teblîğ olunmağla ber-mantûk-ı emr u fermân-ı hümayûn-ı şâhâne îcâbının âcilen icrasına ve neticesinin inbâsına himmet.

22 Zilkade [1]323 / 4 Kânûn-ı sâni [1]321

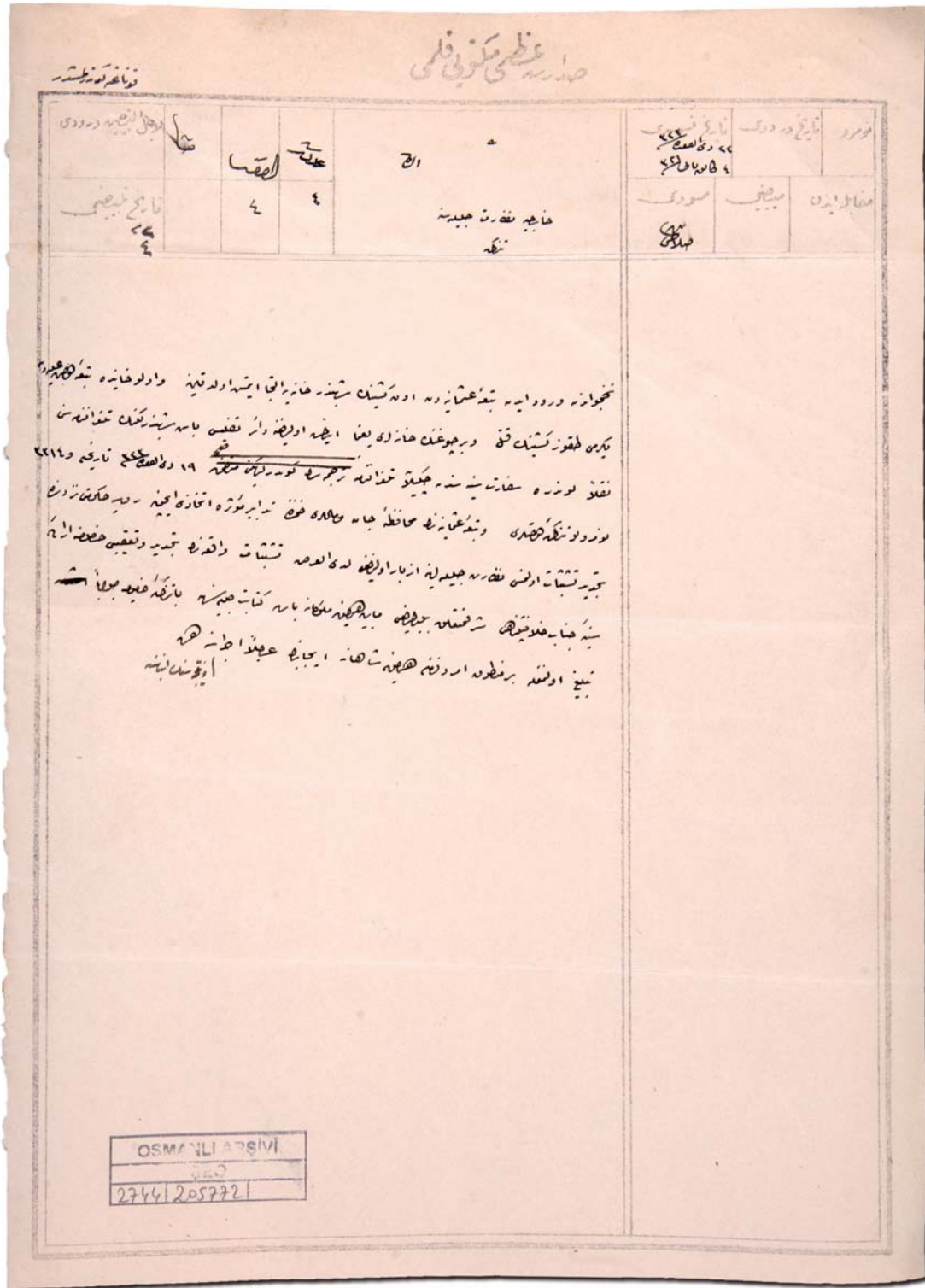
[18 Ocak 1906]

BEO, 2742/205588

BEO, 2744/205772

**ERMENİLERİN MÜSLÜMANLARI ÖLDÜREREK DOKUZ KÖYÜ
YAKTIĞI, NAHÇIVAN VE ULUHANI'NDA ÖLENLER ARASINDA
OSMANLILARIN DA BULUNDUĞU HAKKINDA**

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
2422

Nahçıvan'dan vürûd eden teba'a-i Osmaniye'den on kişinin şehbenderhâneye iltica etmiş olduklarına ve Uluhanı'da teba'a-i Devlet-i Aliyye'den yirmi dokuz kişinin katl olunduğuna vesâireye dair Tiflis şehbenderinin iş'âr-ı ma'rûzu üzerine şeref-sudûr buyrulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i hilâfet-penâhî mûcib-i âlisince sebk eden iş'âra cevaben Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden vârid olup melfûfuyla arz u takdim kılınan tezkirede teşebbüsât-ı vâkı'anın tecdid ve takibi zımında dün akşam Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'ne bâ-telgraf vesâyâ-yı lâzıme îfâ olunduğu gibi Ermenilerin dokuz İslâm karyesini ihrâk ve birçok Müslümanları katl ü itlâf eylemiş ve kırk kişi esir etmiş ve bir milyon raddesinde zarar ve ziyana sebep vermiş olduklarını müş'ir mezkûr başşehbenderliğin telgraf-nâmesini muhtevî Londra Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan tercümesi melfûf telgraf-nâme üzerine dahi bu gibi ahvâl-i mü'essifenin temâdisinden bahisle Kont Lamsdorf'un sûret-i ciddiyede nazar-ı dikkati celb olunarak ahvâl-i mebhûseye bir an evvel nihayet verilmesi zımında tedâbîr-i mü'essire ittihâzı esbâbının istikmâli bâ-telgraf sefâret-i müşârünileyhâya tavsiye ve izbâr olunduğu gösterilmiştir, efendim.

Fî 24 Zilkâde [1]323 ve fî 6 Kânûn-ı Sânî [1]321 / [19 Ocak 1906]

Sadrîâzam
Ferid

Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Mektûbî Kalemi
Aded
3378

Huzur-ı sâmi-i hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Resîde-i dest-i ta'zîm olan 23 Zilkâde [1]323 tarihli tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîlerine cevabdır. Nahçıvan'dan vürûd eden teba'a-i Osmaniye'den on kişinin şehbenderhâneye iltica etmiş olduklarına ve Uluhanı'da teba'a-i Devlet-i Aliyye'den yirmi dokuz kişinin katl olunduğuna vesâireye dair Tiflis şehbenderinin iş'âr-ı ma'rûzu üzerine şeref-sudûr buyrulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i hilâfet-penâhî mûcib-i âlîsınca teşebbüsât-ı vâkı'anın tecdîd ve ta'kibi zımnında dün akşam Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'ne bâ-telgraf vesâyâ-yı lâzıme îfâ olunduğu gibi Ermenilerin dokuz İslâm karyesini ihrâk ve birçok Müslümanları katl ü itlâf eylemiş ve kırk kişi esir etmiş ve bir milyon raddesinde zarar ve ziyana sebebiyet vermiş olduklarını müş'ir mezkûr başşehbenderliğin telgrafnâmesini muhtevî Londra Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan tercümesi melfûf telgrafnâme üzerine dahi bu gibi ahvâl-i mü'essifenin temâdîsinden bahisle Kont Lamsdorf'un suret-i ciddiyede nazar-ı dikkati celb olunarak ahvâl-i mebhûseye bir an evvel nihâyet verilmesi zımnında tedâbîr-i mü'essire ittihâzı esbâbının istikmâli bâ-telgraf sefâret-i müşârunileyhâya tavsiye ve izbâr olunmuş olmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Zilkâde [1]323 ve fî 6 Kânûn-ı Sânî [1]321 / [19 Ocak 1906]

Hariciye Nâzırı
Tevfik

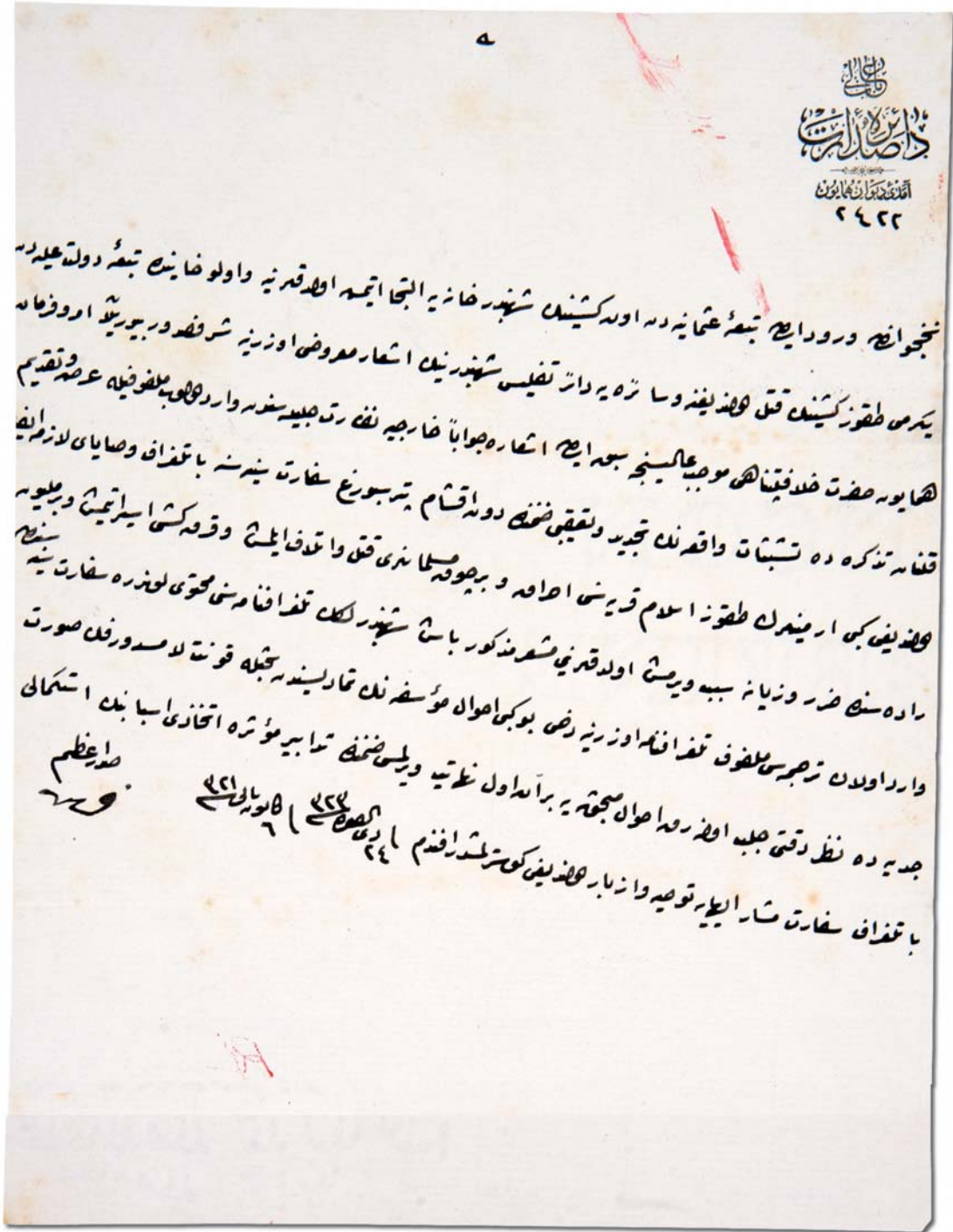
Bâbîâli
Daire-i Hariciye
Tercüme Odası
Aded

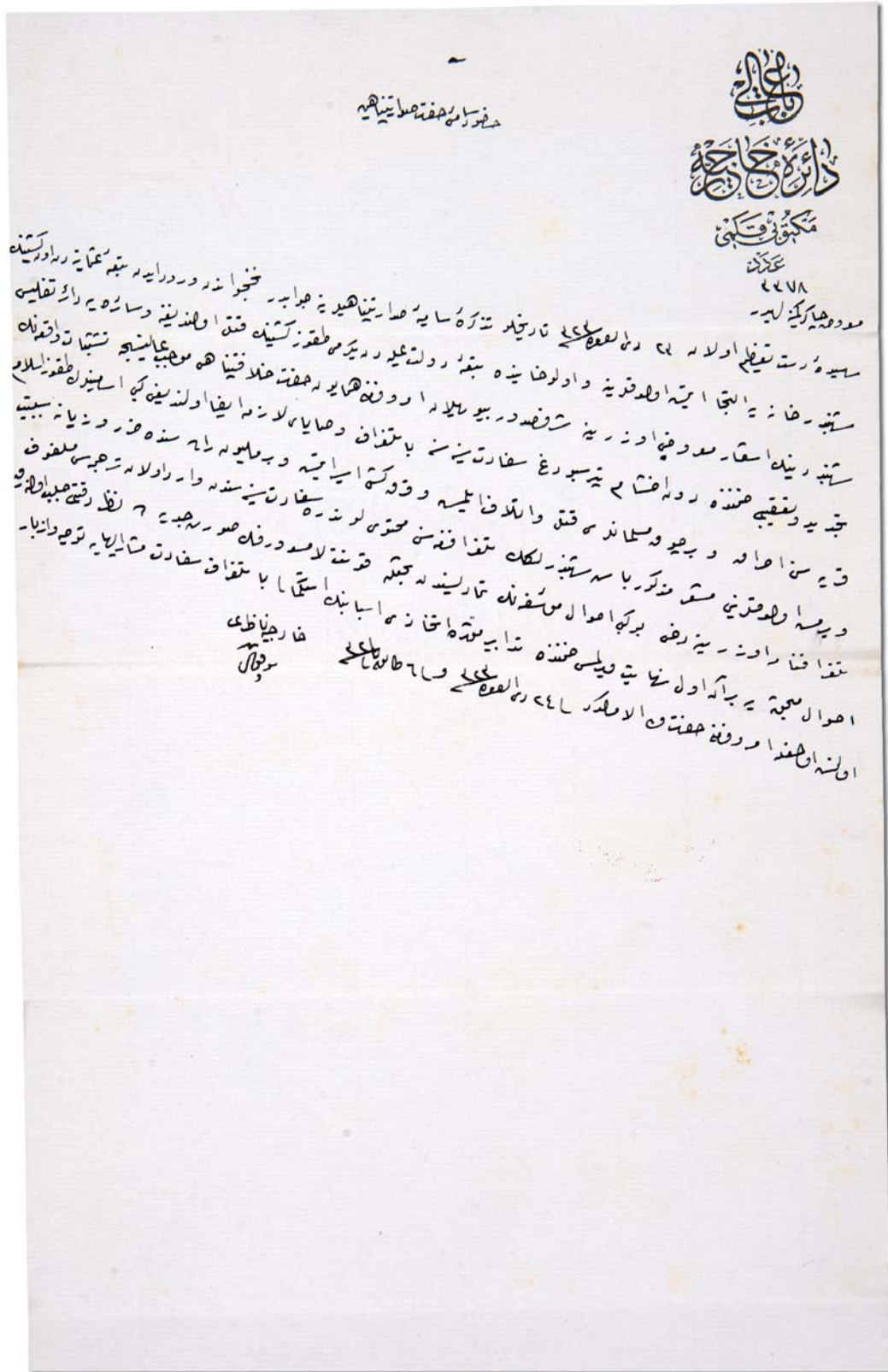
Hariciye Nezâreti'ne 18 Kanûn-ı Sânî [1]906 tarihiyle Londra Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan telgrafnâmenin tercümesidir.

Tiflis Başşehbenderi tarafından irsâl olunan dokuz [yüz] doksan yedi numaralı açık telgrafnâme ber-vech-i zîr arz u tezbîr olunur.

"Alınan telgrafnâmeye nazaran Ermeniler dokuz İslâm karyesini ihrâk ve birçok Müslümanları katl ü itlâf ve kırk kişiyi esir etmişler ve bir milyon raddesinde zarar ve ziyana sebebiyet vermişlerdir. Maktûlîn miyânında teba'a-i Osmaniye'den olanlar vardır."

TİFLİS'DEKİ KARIŞIKLIKLAR İLE GENCE VE BAKÜ'DE MEYDANA GELEN ERMENİ-MÜSLÜMAN ÇATIŞMALARI

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
1246

Tiflis'de bulunan Mensili taburu efrâdının harekât-ı serkeşânesine mebnî hükûmetce ne yolda tedbîr ittihâz edildiğine ve külle-yevm irtikâb olunan cinâyât fâ'illerinin derdest olunamamakda ve Kafkasya'da ale'l-husûs Elizabetpol Eyâleti'nde Müslümanlarla Ermeniler arasındaki mücâdelâtın el-ân devâm etmekde bulunduğuna ve Bakü Hapishânesi'ndeki mahbûsîn beyninde zuhûr eden münâza'a netîcesinde yirmi beş Müslüman ve bir Ermeninin ağır sûretde mecrûh ve Bakü polis müdür mu'âvininin maktûl olduğuna ve isyân eden Viladi Kafkas topcu askerinin silahları alınarak Kars'a gönderildiğine ve ol bâbda bazı malûmâta dair Tiflis Başşehbenderliği Vekâleti'nden alınan üç kı'ta tahrîrât tercümeleri Hariciye Nezâret-i Celilesi'nin tezkiresiyle arz u takdîm kılındı, efendim.

Fî 11 Cemâziye'l-âhır [1]324 fî 20 Temmuz [1]322

Sadrîâzam
Ferid

Bâbîâli
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
1419

Huzûr-ı Sâmi-i Hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

6 C. [1]324 tarihli tezkire-i çâkerîye zeyldir.

Tiflis'de bulunan Mensili taburu efrâdından maznûnen taht-ı tevkife alınan

yirmi nefer üzerinde askeri serkeşlik ve ihtilâl davet ve teşvik eden bir takım i'lân-nâmelerle sair evrâk-ı muzırta bulunmuş olduğunu ve bu gibi ahvâlde bütün tabur efrâdının birden ihtilâl kıyâmı melhûz olmasına mebnî mezkûr taburun bulunduğu kışlaya hâkim bütün şevâhika top yerleştirilmiş idüğünü ve külle-yevm irtikâb olunan cinâyât fâillerinden hiçbirinin derdest olunamamakda olduğunu ve Kafkasya'da ve ale'l-husus Elizabetpol Eyâleti'nde Müslümanlar ile Ermeniler arasındaki mücâdelât el-ân devam ettiğini ve Bakü'de Baylof Habishânesi'ndeki mahbûsın arasında zuhûr eden münâza'a neticesinde yirmi beş Müslüman ve bir Ermeni'nin ağır surette mecrûh ve Bakü polis müdürü muâvininin bir şahs-ı mechûl tarafından atılan revolver kurşunuyla maktûl ve isyan eden Viladi Kafkas topcu asâkirinin ellerinden silahları alınarak Kars'a gönderildiğini ve ol bâbda bazı malumâtı şâmil Tiflis Başşehbenderliği Vekâleti'nden alınan 19 ve 27 Temmuz [1]906 tarihli ve seksen altı ve seksen yedi ve doksan bir numaralı üç kıt'a tahrirâtın tercümeleri leffen takdim kılınmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l emrindir.

Fî 9 Cemâziye'l-âhir 1324 ve fî 18 Temmuz 1322

Hariciye Nâzırı

Tevfik

Bâbîâli
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tercüme Odası
Aded

Hariciye Nezâreti'ne 19 Temmuz [1]906 tarihiyle Tiflis Başşehbenderliği Vekâleti'nden vârid olan 86 numaralı tahrirâtın tercümesidir.

Tiflis iğtişâşâtına dair 25 Haziran [1]906 tarihli ve seksen üç numaralı tahrirât-ı âcizâneme zeyldir. Tiflis'de bulunan "Mensili" taburu efrâdından maznûn bulunan yirmi kişi taht-ı tevkife alınmış ve neferât-ı merkûme üzerinde asâkiri serkeşlik ve ihtilâl davet ve teşvik eden bir takım ilân-nâmelerle sair evrâk-ı muzırta bulunmuşdur. Bu gibi ahvâlde bütün tabur efrâdının birden ihtilâl kıyâm etmesi melhûz olduğundan me'mûrîn-i askeriye "Mensili" taburunun bulunduğu kışlaya hâkim olan bütün şevâhika top yerleştirmişlerdir. Her gün gündüz bir takım sirkat ve cinâyât irtikâb olunmakda ve cânîlerden hemân hiçbirisi derdest olunmamaktadır. Ayın on yedinci günü Onuncu Polis Dairesi'ne mensûb bir çavuş beş kurşun darbıyla maktûl olduğu halde şimendifer mevkîfının bahçesinde bulunmuşdur. Burada ahvâl-i umumiye gitdikce kesb-i vehâmet etmektedir.

Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Bâbîâlî
Daire-i Hariciye
Tercüme Odası
Aded

*Hariciye Nezâreti'ne 19/2 Temmuz [1]906 tarihiyle Tiflis Başşehbenderliği'nden
vârid olan 87 numaralı tahrirâtın tercümesidir.*

Kafkasya'da vukû'a gelen iğtişâşâta dair fî 25 Haziran [1]906 tarihli ve seksen dört numaralı tahrirât-ı acizâneme zeyldir. Haziranın on beşinde "Viladi Kafkas" topçu asâkiri isyân etmekle piyade asâkiri tarafından kuşadılmış ve ellerinden silahları alındıktan sonra Kars'a gönderilmiştir. Elizabetpol ile mahall-i muhtelifesinde ve ale'l-husus, Şanşa, Hankendi, Burcu, Gevra, Vered, Cıvaklu'da Müslümanlar ile Ermeniler arasında külle-yevm hûnrîzâne bir takım müsâdemât vukû'â gelmektedir. Gariyos otuz kişiden mürekkeb bir eşkıya çetesi memleketi ihâfe etmekde ve Kazaklara bile ta'arruz eylemektedir. Elizabetpol mevkîinde polis komiseri bir takım eşkıya tarafından katl edilmiş ve eşkıyâ-yı merkûme henüz zâhire ihrâc edilmemiştir. Kütayis'de ahaliyi ihâfe etmekde olan bir eşkıya çetesi alâ-melâ'î'n-nâs sirkat ve katl gibi bir takım cinâyâta tasaddî eylemektedir. Eşkıyayı tevkif için zâbıtâ tarafından sarf edilen bi'l-cümle mesâ'î akîm kalmıştır. Kütayis valisinin hânesinin kapısında nevbet beklemekde olan bir nefer, mechûlül'-ahvâl bir şakî tarafından sûret-i vahîmede cerh edilmiştir. Mâverâ-yı Kafkasya'nın her tarafında huzur ve emniyet münselibdir.

Emr u fermân hazret-i men lehül'-emrindir.

Bâbîâlî
Daire-i Hariciye
Tercüme Odası
Aded

*Hariciye Nezâreti'ne 27/10 Temmuz [1]906 tarihiyle Tiflis Başşehbenderliği Vekâleti'nden
vârid olan 91 numaralı tahrirâtın tercümesidir.*

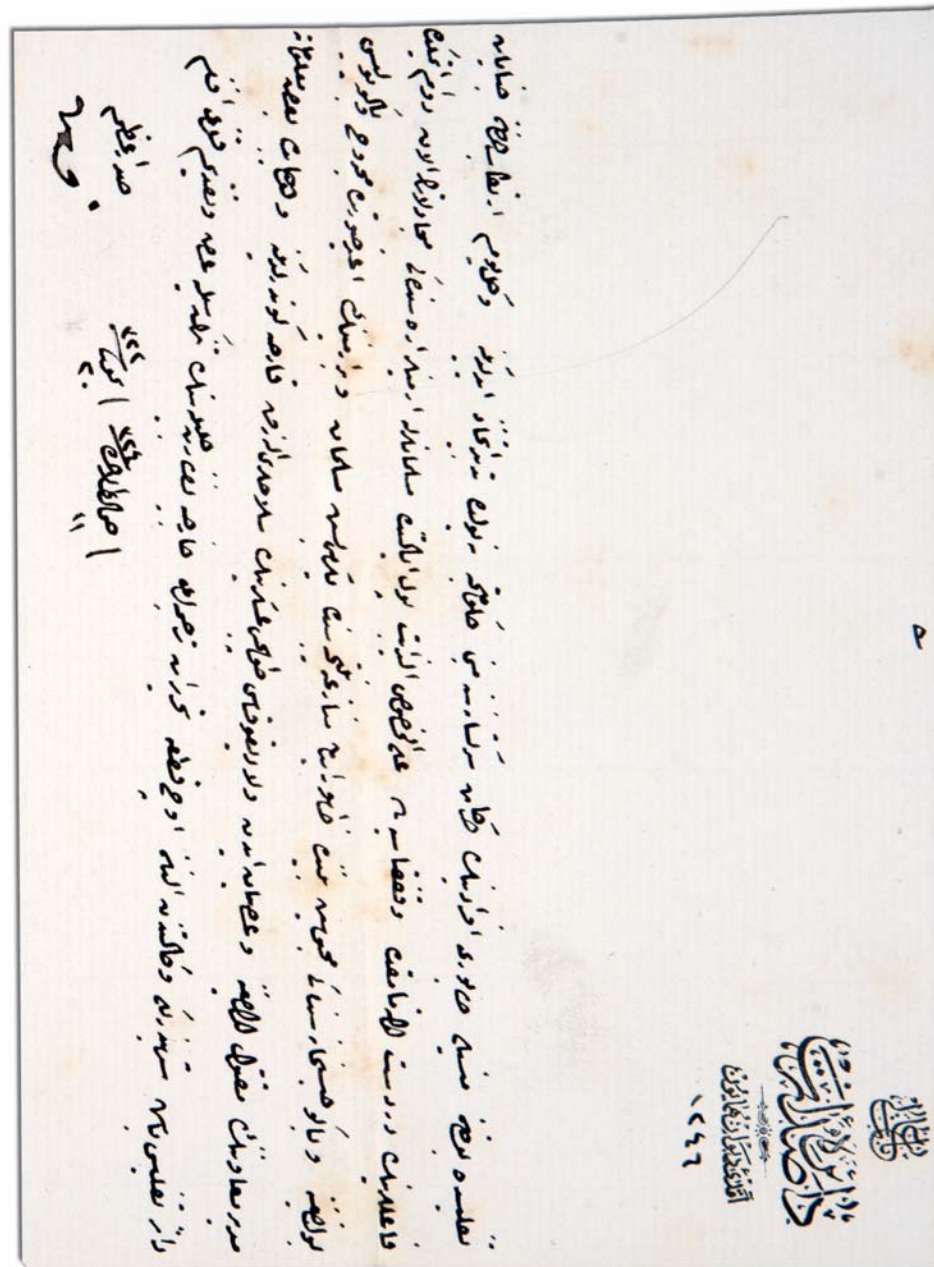
Kafkasya'da ve ale'l-husus Elizabetpol Eyâleti'nde Müslümanlar ile Ermeniler arasında mücadelât el-ân devam etmektedir. Bu vukû'ât-ı mü'limenin ne vakit rehîn-i hitâm olacağını şimdiden kesdirmek ma'a't-te'essüf müşkildir. Burjon İstasyonu'nda tevkîf edilmiş olan bir şahsın üzerinde dört bin aded tüfenk fişengi bulunmuştur. Bakü'de Baylof Habishânesi'ndeki mahbûsın arasında zuhur eden münâza'a neticesinde yirmi beş Müslüman ile bir Ermeni az çok ağır sûretde mecrûh ve Haziran'ın yirmi üçünde Bakü polis müdürü muâvini bir şahs-ı mechûl tarafından atılan

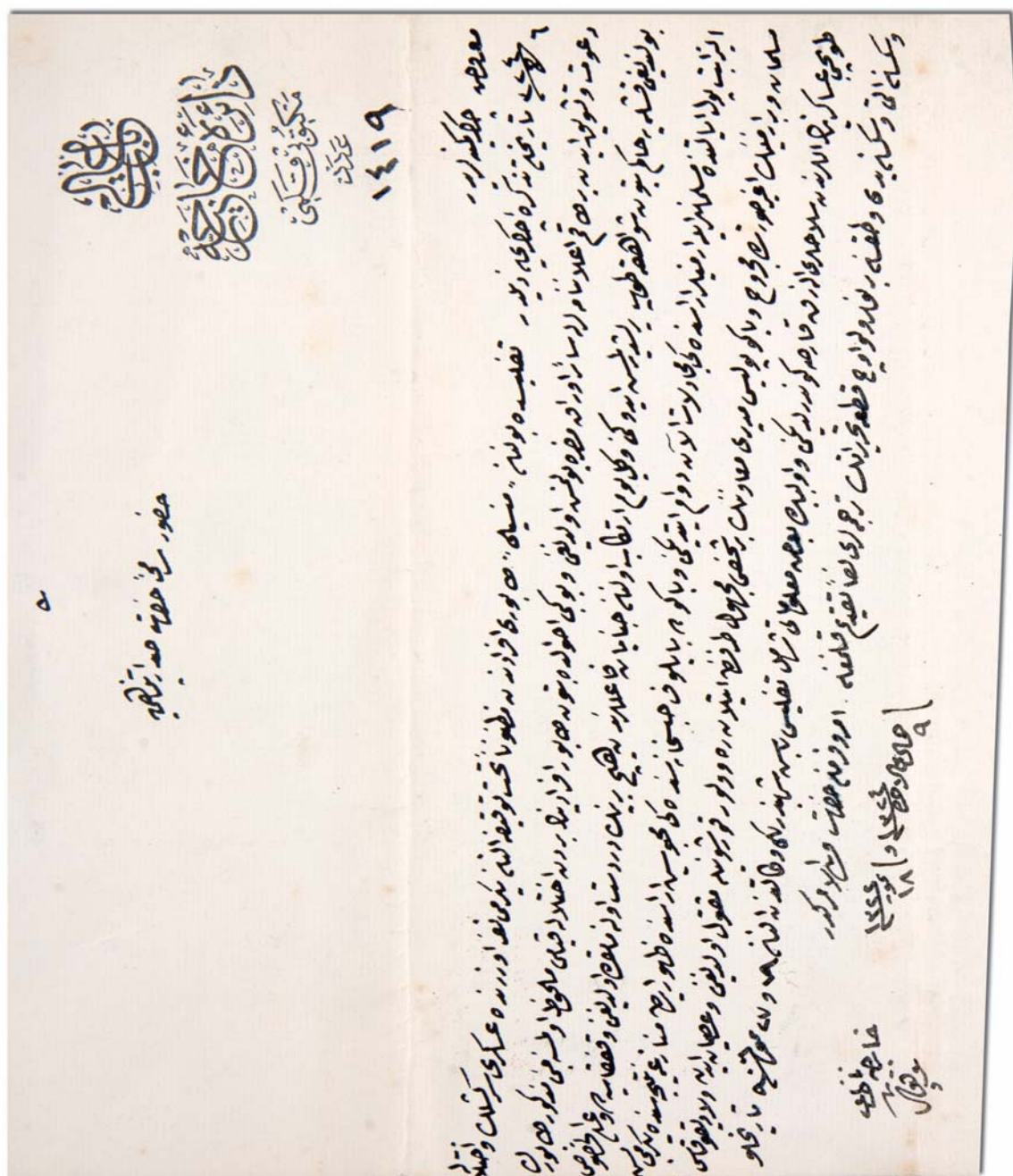
OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

revolver kurşunuyla maktûl olmuştur. Haziran'ın yirmi üçünde Nahçıvan'da Bonyakof nâmında bir Ermeni'nin hânesinde dört humbara patlamış ise de hiç kimse mecrûh veya maktûl olmamıştır. Mezkûr hâne der-akab asâkir ile abluka edilmiş ise de orada icra edilen taharriyâtın neticesi malûm değildir.

Emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

11 C. 1324 / [2 Ağustos 1906]

۱۹ کوئی ایک شخصیت یا سرکاری شخصیت کے لئے

١٠٠

زبد المصنفين
على

[illegible]

خارجیه نه تهنه ۱۹ سوختی نایجله تفلیس بایه شهنه لکده وار داوله ۸۷ نومرولو
 خبر بانه ترجمه
 دائره خواجه
 ترجمه اولی
 عکس

خاقانلار وقوعه کلایه اغتکانه دراه، حریر ایستخ نایجلو و کسانه دره نومرولو خبر بانه عقیقه نم دیکه
 خبر بانه اوده بنده .. دلا بوقواس .. طوبی عاکری عصبانه اجمعه بیاده عاکری طرفنده قواطیه و الزامه
 سلاطین اند فند فکده .. قارصی .. کوندر .. لید ابنت یول .. ابله محال مختلفه سنه و علی الموضی .. شانشا
 .. هانقدی .. بوری .. که و .. ده .. ده .. جیواقلو .. ده سلطاندر ابله ارجبار اده سنه کل یوم خونبران
 بره فیم صادماه وقوعه کلایه دره .. غه .. بوسی .. اونوز کسیده مرکب برانقیاجنه سی محکمی اخافه اجمکده
 و قزاقلار ببله نعره اجمکده دره .. لید ابنت یول .. موقوفه یوبی قومبیری بره فیم انقیاج طرفنده قتل ایلمه
 و انقیاج مرقوم هنوز ده هره اخراج ایدلر .. قونایس .. ده اهالی بی اخافه اجمکده اولده برانقیاجنه سی
 علی ملا انسان سرف و قتل کی بره فیم خیابانه نصدی اجمکده دره انقیاجی توفیق ایچوده ضابطه طرفند
 صرف ایدیلنه بالجله معی عقیقه قائمه .. قونایس .. والبسته خانه سنه قیونیه نوبت بکلمکده اولده برنقر
 مجبول الاحوال برنقی طرفنده صوبه و خجده جمع ایدلر .. ماوی قفقاسیه نکه ده طرفنده حضور و امنیت
 منسله اهر و فرمانه خجده صده الامرکده

قاضی نظاره ۲۷ مورخه ۱۲۸۵ قمری ناهجیه نفیسی با سهر شهید لکی ولسه
 دارا ولسه ۹۱ نومرولو خبر بزرگ ترجمه سید

قاضی نظاره
 قاضی نظاره

قاضی نظاره

تفصیله ده علمی خصوصی «الذات بول» ابالتسه معلما لایله ارضه آره سنده محار لایله
 ائده دوا مئخله در بود قوعا موله نکه نه وقت لهینه ختم اولمقی محمد سید
 کدیر ملک موالیف قطله بورت وده اناسیونده توقیف ایلده اولمقی شخصی
 اوزرنده درت ملک عد و نضک قتلکی بولمقد - باکورده «بابلوف» هینجا سنده
 مجوسه آره سنده قهرور ایدیه مبارعه شیم سنده کدیمی سید محامد ایل برامی آره هوره
 آغیر صورتده محمود و وزیر ملک کدیمی و حنده کاتولیسی مدیری معاوی برنجی محمول
 لمر فنده آتلا لایه رولور قورونم ققتول اولمقد - وزیر ملک کدیمی و حنده قحوانده
 «بوناقوف» نامنده بر ارضک خانه سنده دریده حنده با تلامسده ایدیه ده هنجی کیم
 مجروح و با ققتول اولمقد - مذکور خانه در عقب عاکر ایله آبلوقه ایلده ایدیه اولمقد
 اجرا ایلده خبر بزرگ شیم سی معلوم کطله - امروفرمانه خیره صدر الامر کند

Y. A. HUS, 505/48

**RUSYA TARAFINDAN KAFKASYA ÜZERİNDEN ERİVAN,
NAHÇIVAN, SARIKAMIŞ VE ÇULFA'YA
ASKERÎ BİRLİKLER SEVKEDİLDİĞİ**

**Bâbîâli
Nezâret-i Umur-ı Hariciye
Tercüme Odası
Aded**

*Hariciye Nezâretî'ne 29 Mart sene [1]908 tarihiyle Tiflis Başşehbenderliği'nden
vârid olan 216 numrolu tahrirâtın tercümesi suretidir*

Kafkasya'daki hareket-ı askeriyeden bahis olan 7 Mart [1]908 tarihli tel-grafnâme-i âcizâneme zeyldir.

Rusya'dan Kafkasya'ya küll-i yevmin sunûf-ı muhtelifeye mensûb asakir ile her nev'î levâzım ve mühimmat-ı harbiye ve erzak ve me'kûlat vürûd etmekde ve işbu asâkirin kâffesi Hudud-ı Hakanî ile Hudud-ı İraniye cihetlerine ve ez-cümle Sarıkamış, Erivan, Çulfa ve Nahçıvan'a sevk edilmektedir. Herkes Devlet-i Aliyye ile karîben muharebe edileceğinden bahsetmekde ve hududda mütehaşşid asakirin mik-darı yüz bin kişi tahmin olunmaktadır. Hatta pek yakın zamanda Kafkasya'daki asâkirin cümlesi seferber hâline vaz' olunacağı mervîdir. Şurasının da ilaveten arzını vazifeden addeylerim ki Ermeni fesedesı mütemâdiyen Memâlik-i Şahane'ye azimet etmekde ve merkumûn Rusya Hükûmetince himaye ediliyor gibi görünmektedir. Kafkasya'da mukîm teba'a-i Müslime-i şahaneye gelince bunların cânib-i Hükûmet-i Seniyye'den i'zam buyrulmuş hafiye memurları olmalarından şüphe edildiğinden haklarında ona göre muamele olunmaktadır. Ez-cümle teba'amızdan birçokları tevkif edilmiş ve hatta bazıları da Rusya toprağından ihrac ve teb'îd olunmuştur.

[29 Mart 1908]

فایده نظام نامه ۹۰ مایه شیخ نایب محمد نقیسی با سه شنبه لکته دار و او را ۹۱ فرمود
تحریر افروز موسی صورتی

نظام الاموال
نظام الاموال
نظام الاموال

فایده نظام نامه ۹۰ مایه شیخ نایب محمد نقیسی با سه شنبه لکته دار و او را ۹۱ فرمود
تحریر افروز موسی صورتی

Y. PRK. HR, 36/9_6

**NAHÇIVAN KAZASINI DA İÇİNE ALAN BATUM VİLAYETİ
TEŞKİLAT KARARNAMESİ İLE OSMANLI PADİŞAHININ
ELVİYE-İ SELASE HALKINA HİTABEN
YAYINLADIĞI BEYANNAME**

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne
Başkitâbeti
71

*41 numaralı ve 15 Ağustos 1334 tarihli tezkire-i husûsiye-i
Sadâret-penâhîleri cevabıdır.*

Elviye-i Selâse ahalisine hitaben şeref-tastîr buyurulmuş olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı hazret-i Hilâfet-penâhî imzâ-yı hümâyûn-ı cenâb-ı tâc-dârî ile ba'de't-tevşîh leffen sûy-ı sâmi-i hidivânelerine tesyîr kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Zilkâde 1336 / fî 15 Ağustos 1334

Serkâtib-i hazret-i şehriyârî
Ali Fuad

Elviye-i Selâse Ahalisi'ne

Cedd-i emcedimiz cennet-mekân Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman hazerâtının ahd-i berîn-i şevketlerinden itibaren peyderpey zamîme-i mülk-i Osmanî kılınmış ve üç asır müddetle zir-i idare-i Saltanat-ı Osmâniye'de bulunmuş olan Kars, Ardahan, Livane, Batum kaleleriyle mülhakâtı geçen Doksanüç Harb-i meş'ûmu neticesinde tazminât-ı harbiyeye mukabil eyâdî-i a'dâya intikal eylemiş idi. O zamandan beri hâmî-i İslâm olan makâm-ı Hilâfet-i mu'azzamamızın enzâr-ı şefkat ve übüvveti mâder-i vatandan iftirâk etmiş olan mahall-i mezkûre ahali-sinin ahvâl-i hüzüñ-iştimâline in'itâfdan hâlî kalmamış olmağla buraların tekrar Memâlik-i Mahrûse-i Şahanemize iltihâkını imkan-pezîr buyurmuş olan cenâb-ı

Vâhibü'l-mülk hazretlerine arz-ı hamd ve şükrân-ı bî-pâyân eylerim. Müttefikîn-i haşmet-karînîm Almanya İmparatoru ve Avusturya ve Macaristan İmparator ve Kralı ve Bulgaristan Kralı hazerâtıyla Saltanat-ı Seniyye-i mülûkânemiz murahhaslarının Brest-Litovsk beldesinde Ruslarla akdetdikleri musalahanâmeye tevfikân arâ-yı umumiye-i ahaliye müracaat olunmuş ve bu esnada müslim ve gayr-ı müslim sekene-i mevcude-i mahalliye taraflarından hakk-ı şahânemizde ibraz olunan asâr-ı sıdk ve muhabbet nezd-i mülûkânemizde bâdi-i memnuniyet-i fevkalâde olmuşdur.

Memleketlerinizin mâder-i mu'azzez vatana iâde-i irtibât ve iltihâkı hususunda vâki' olan istidâ ve talebiniz bu kere tahtgâh-ı Saltanat-ı Seniyyemize irsâl ve ib'âs eylediğiniz hey'et-i mahsusa canibinden tekrar ve teyid kılınarak Osmanlılıkla beyninizde câygır olan revâbıt-ı kadîme ve târihiyenin hiçbir suretle duçâr-ı inhitât ve zevâl olmayacağı isbât kılınmış olmağla bu bâbdaki memnûniyet-i mahsûsa-i şehriyârânemizin cümledenize tebliğini ve hey'et-i mezkûre azâsının selâm-ı hümâyûnumuzla taltiflerini irâde ve memleketlerinizin Memâlik-i Şahânemize iltihâkı hususundaki arzunuzun kabulüyle eczâ-yı Memâlik-i Osmâniye'den addolunmasını ve umûr-ı idaresinin ona göre tanzimini hey'et-i vükelâmıza emreyledim.

Şu hadise-i mütemenniye'nin devlet ve milletimiz hakkında bâdi-i hayr u saâdet olmasını dergâh-ı Bâriden ta'zim ve niyaz eylerim. Cenâb-ı Hakk cümlemizi muvaffakun bi'l-hayr buyursun. Amin.

Fî 8 Zilkade 1336 / fî 15 Ağustos 1334

Mehmed Vahidüddin

Bâbîâli
Meclis-i Mahsûs

43

Dahiliye Nezâreti'nin melfûflarıyla miyâne-i bendegânemizde mütâlaa olunan 1 Zilkâde 1336 / 7 Eylöl 1334 tarih ve 857 rakamlı tezkiresinde muharrer olduğu vechile Memâlik-i Osmaniye'ye ilhâk edilen Batum, Kars ve Ardahan ile mülhakatında Batum ve Kars livaları ile bunlara mülhak yirmi üç kaza ve yüz nahiyeden mürekkeb Batum Vilâyeti teşkilâtına dâir tanzim olunan kararnâmenin Meclis-i Umumi'nin ictima'ında kanuniyeti teklif olunmak üzere mevki'-i mer'iiyyete vaz'ı bi't-tezekkür mezkûr tezkire melfûfları ile arz ve takdim olunmağla kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 4 Zilhicce 1336 / fî 11 Eylöl 1334

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Şeyhülİslâm ve Evkâf-ı
Hümâyûn Nâzır Vekili
Musa Kâzım

Sadrîâzam Vekili ve
Harbiye Nâzırı
Enver

Dahiliye Nâzırı
İsmail

Hariciye Nâzırı
Ahmed Nesimi

Bahriye Nâzırı
Ahmed Cemal

Adliye Nâzırı ve Şurâ-yı
Devlet Reîsi
Cevdet

Nâfi'a Nâzırı
Ali Müfid

Maarif Nâzırı
Nâzım

Ticaret ve Ziraat Nâzırı
Mustafa Şeref Bey
Bulunamadı

Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzırı ve
Maliye Nâzırı Vekili
Hasan Haşım

İâşe Nâzırı
Kemal Bey
Bulunamadı

Bâbîâli
Sadâret-i Uzmâ
Âmedî-i Divân-ı Hümâyûn
43

Kararnâme

Mehmed Vahidüddin

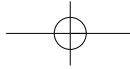
Birinci Madde: Batum, Kars ve Ardahan ile mülhakâtında Batum ve Kars livalarından mürekkebe "Batum Vilâyeti" teşkil edilmiştir.

Batum Livası Orta Batum, Çürüksu, Borçka, Maradit, Aşağı Acara, Yukarı Acara, Artvin, Ardanoş, Şavşat kazalarıyla otuz beş nahiyeden ve Kars Livası Ardahan, Göle, Çıldır, Nefs-i Kars, Şuragel, Akbaba, Zaruşad, Sarıkamış, Horasan, Kağızman, Nahçıvan, Oltu, Tavuskerd ve Posof kazalarıyla altmış beş nahiyeden mürekkebedir.

İkinci madde: Elviye-i mezkûre idare-i hususiyeleri itibarıyla İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanunu'na tevfikân elviye-i gayr-ı mülhakadan olup yalnız idare-i umumiyelerinden dolayı vilâyete merbut olacaklardır.

Üçüncü madde: Mevâd-ı ânifede mezkûr vilâyet, liva, kaza ve nahiyeler birinci sınıf itibar olunmuştur.

Dördüncü madde: İşbu kararnâme tarih-i neşrinden itibaren mer'îdir.

Beşinci madde: İşbu kararnâmenin icrasına Hey'et-i Vükelâ memurdur.

Meclis-i Umumi'nin ictimâ'ında kanuniyeti teklif olunmak üzere işbu kararnâmenin mevki'i mer'iyete vaz'ını irâde eyledim.

Fî 7 Zilkâde 1336 / fî 14 Eylül 1334

Şeyhülislâm ve Evkâf-ı
Hümâyûn Nâzır Vekîli
Musa Kâzım

Sadriâzam Vekili ve
Harbiye Nâzırı
Enver

Dahiliye Nâzırı
İsmail

Hariciye Nâzırı
Ahmed Nesimi

Bahriye Nâzırı
Ahmed Cemal

Adliye Nâzırı ve Şurâ-yı
Devlet Reisi
Cevdet

Nâfi'a Nâzır
Ali Müfid

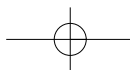
Maarif Nâzırı
Nâzım

Ticaret ve Ziraat Nâzırı
Mustafa Şeref Bey
Bulunamadığı

Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzırı ve
Maliye Nâzırı Vekili
Hasan Haşim

İâşe Nâzırı
Kemal Bey
Bulunamadığı

[15 Aġustos 1918]

قائمی ایروان و قزوین کا کاتب

ناش ک کتابی

۷۱

۴۱ فورق ۱۵۰۰ هجری تا جمی ذکره خصوصه صدرت عهدی حواله

سرف ظهیر حسن اولاد خط عهدی سکتور و نه حصه خدایتی امضای عهدی جناب نا جذری ابدی بوسه

نفا سوری صدرت عهدی سکتور و نه حصه خدایتی امضای عهدی جناب نا جذری ابدی بوسه

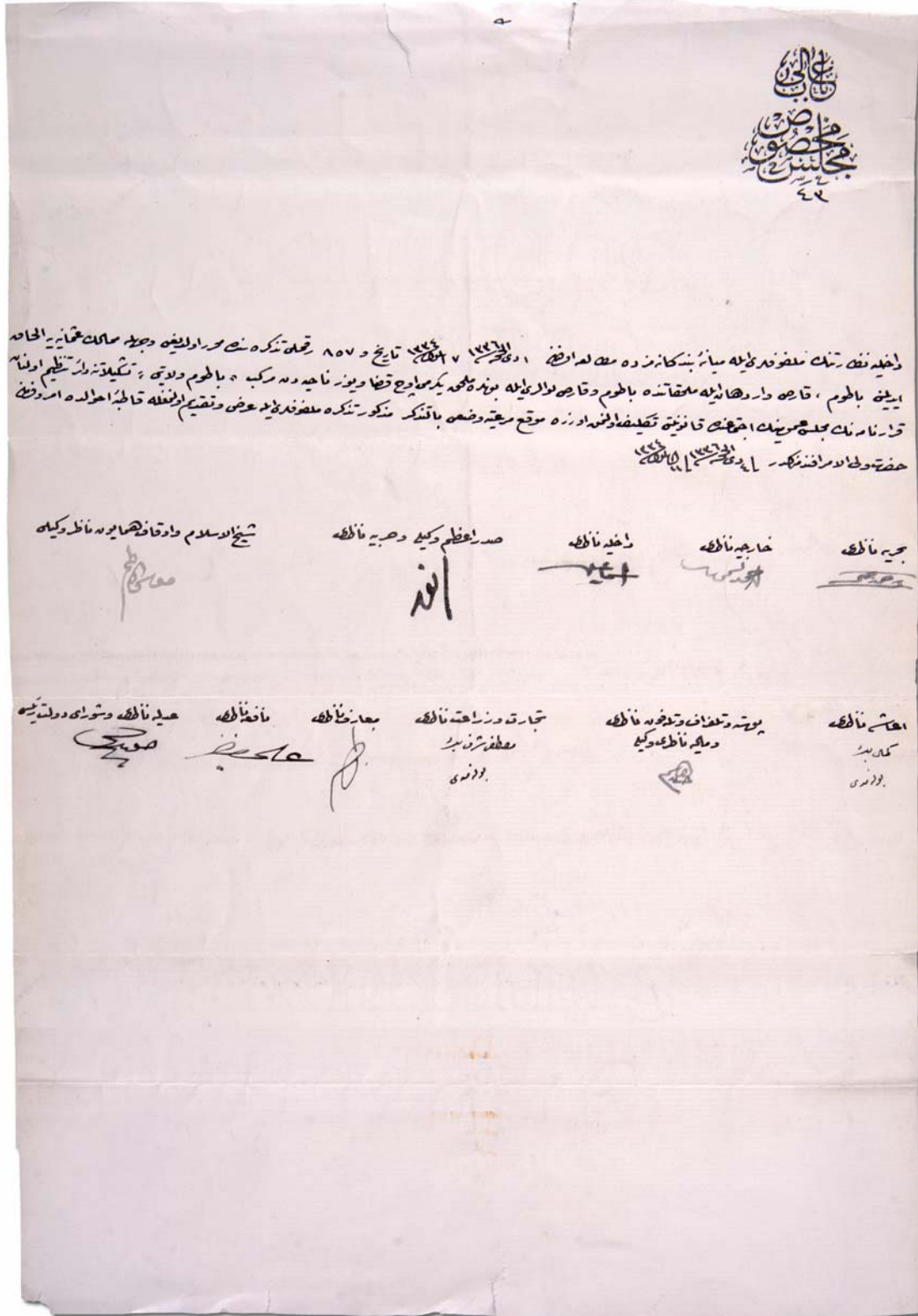
۸ دی ۱۵۰۰ هجری

کاتبه حضرت سیدای

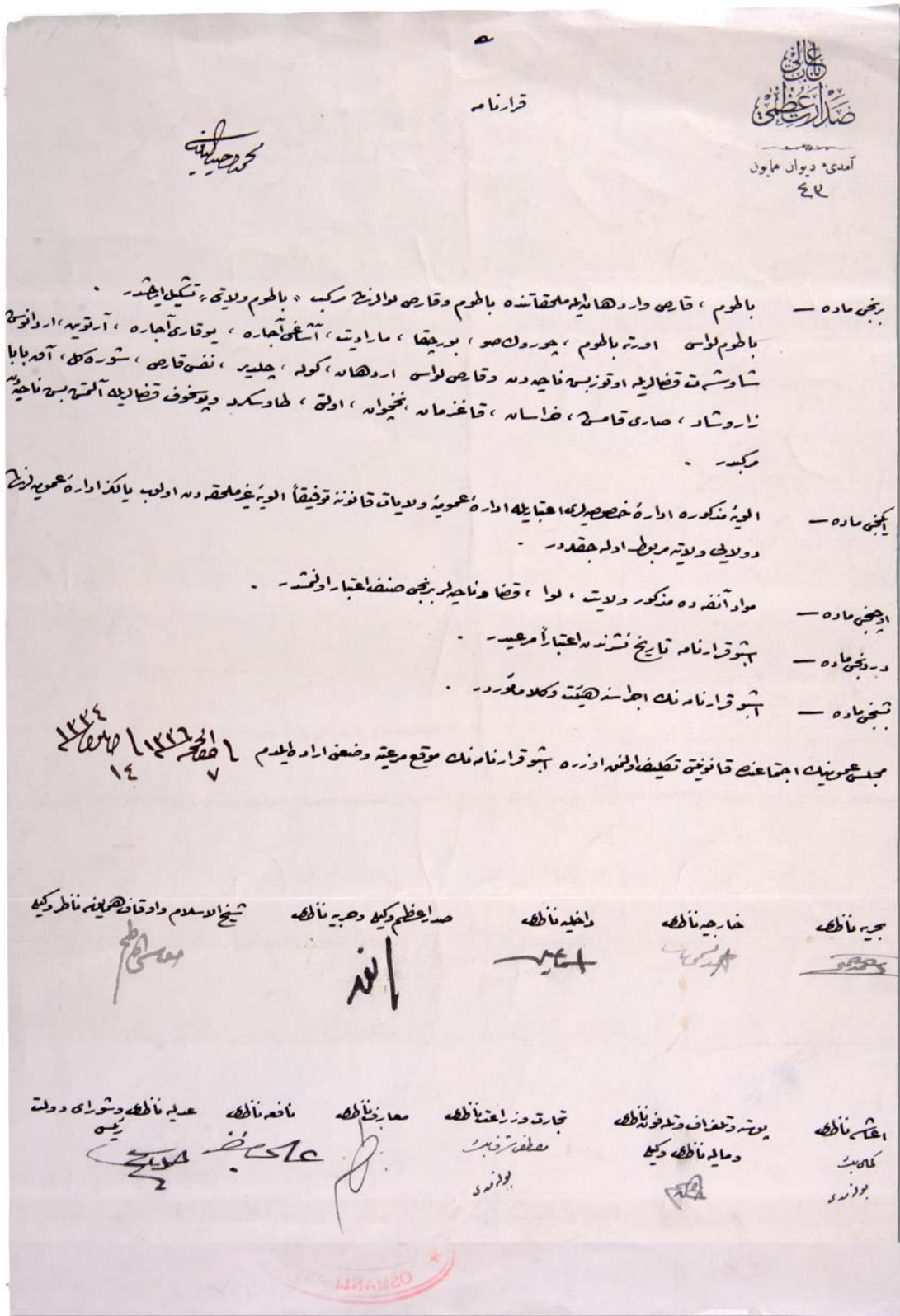
المریدة اهلالة حضرت

الْوَيْلُ لِقَوْمٍ أَهْلِهِ

[illegible]

**OSMANLI ORDUSU'NUN
NAHÇIVAN VE İĞDIR'DAN
ÇEKİLMESİNİN KATLIAMA SEBEP OLACAĞINA DAİR**

**İdâre-i Umumiye-i
Dahiliye Müdüriyeti**
Tarih-i Tesvîdi: 25 Teşrîn-i Sâni sene [1]334

Nahçıvan ve İğdir havalisinin Ordu-yı Osmânî tarafından tahliyesi halinde oralarda büyük anarşi meydan alacağı ve Müslüman ve Ermeni unsurları arasında birçok avâmilin taht-ı te'sîrinde olarak yeniden gayr-ı marzî hâdiseler zuhûru muhakkak bulunduğu ve Müslüman unsurunun hiçbir hâmiye mâlikiyetlerini te'min etmeksizin terk edilmesi muvâfık olamayacağından bahisle vaziyetin takarrür ve tayinine değin ordunun tahliye edeceği aksâmda hükûmetsizliğe meydan vermeyecek esbâbın istikmâli lüzûmuna dair Kars Mülkiye Memûrluğu'ndan alınan şifre telgrafnâmelerin sûreti leffen takdim kılındı. Ehemmiyet-i münderecâtına nazaran ifâ-yı muktezâsı menût-ı re'y-i sâmi-i fehîmâneleridir, ol bâbda.

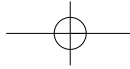
25 Teşrîn-i Sâni sene [1]334 / [25 Kasım 1918]

Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Kars

Tarih-i Keşîdesi: 24 Teşrîn-i Sâni sene [13]34 /24 Kasım 1918

Dün Nahçıvan ve İğdir ahalisi namına acizlerine müracaat eden birkaç zât mezkûr havalinin orduca tahliyesini müteâkib kendilerinin kimsesiz ve muzâharetsiz kalacaklarından ve vaktiyle Ermenilerle iyi-kötü birarada geçinmekte ve yaşamakta iken Harb-i Umûmî'nin zuhûrundan ve Osmanlı Ordusu'nun o civara vürûdünden sonra Müslüman ve Ermeni unsurları arasında ba'demâ hüsn-i sûretle ve hürmet-i mütekâbile esâsı dairesinde yaşamağı imkânsız kılacak derecede hâdisât zuhûr etmiş

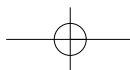
olup Hükûmet-i Seniyye'nin kendilerini ihmâlî halinde ise o civardaki ahali-i İslâmiye'nin ya büyük bir katliâma yeniden ma'rûz kalmalarını veyahud terk-i dâr u diyâr ile duçar-ı sefâlet olmalarını intâc edeceği muhakkak bulunduğundan bahisle şu elim vaz'iyete karşı kendilerinin sıyânetini taleb eylemişlerdir. Fi'l-hakika havalî-i ma'rûza birkaç güne kadar orduca tamamen tahliye edileceğinden bunu müteâkib oralarda büyük bir anarşi meydan alacağı ve hicret etmiş birçok Ermeni köyleri hâlen vaktiyle köyleri Ermeniler tarafından yakılmış olan Müslümanlarca işgal edilmekte ve bazı Ermeni emvâl ve emlâkine Müslümanlar tesâhub eylemekte olmasına mebnî Ermenilerin bu emvâl ve emlâkı nez' ve bu bahane ile Müslümanlara tecavüz sevdâsına düşerek bu sûretle iki unsur arasında yeniden arzu edilmedik muhâsamarın zuhura geleceği muhakkaktır. Kafkasya Müslüman unsuruyla Ermeniler arasında mevcut olup ba'demâ bir arada yaşamağı işkâl eden münâferetin hudûsu bir dereceye kadar Ordu-yı Osmanîce oraların istila edilerek Müslüman unsurlar ile kendilerinin Hükûmet-i Seniyyece sahâbet edileceği hissini verilmiş olmasından müte-hassıl bulunduğu mebnî şimdi bunların hiçbir hâmiyi mâlikiyetlerini te'min etmek-sizin kendileri Ermenilerin kuvvetini daima intikam hissinden alan harekât-ı hod-serânesine terk edilerek bunların Hükûmet-i Seniyye'ye karşı olan merbûtiyet-i ma'nevîyelerinin gevşemesini mûcib olacaktır. Bu vaziyet-i elîmiye düşüverecek Müslümanları kendilerinde ekseriyet görerek müdafaa-yı nefse kıyâm etmelerini ve bu suretle bu civar huzurunun yeni başdan müte'essir olmasını mûcib olacağı pek muhtemel bulunduğundan vaziyetin takarrür ve tayinine değin ordunun tahliye edeceği aksâmda hükûmetsizliğe meydan kalmayacak esbâbın istikmâlî hâdisât-ı ahîreden pek şırmış ve ümidlenmiş olan Ermenilerin o havalide akl-ı selîm idâresinde hareketlerinin ve bu sûretle İslâm unsurunun duçar-ı gadr ve itisâf olma-malarının teminine inâyet buyurulması.

25 Teşrîn-i Sâni [13]34 / 25 Kasım 1918

Kars Mülkiye Müfettişi

Hilmi

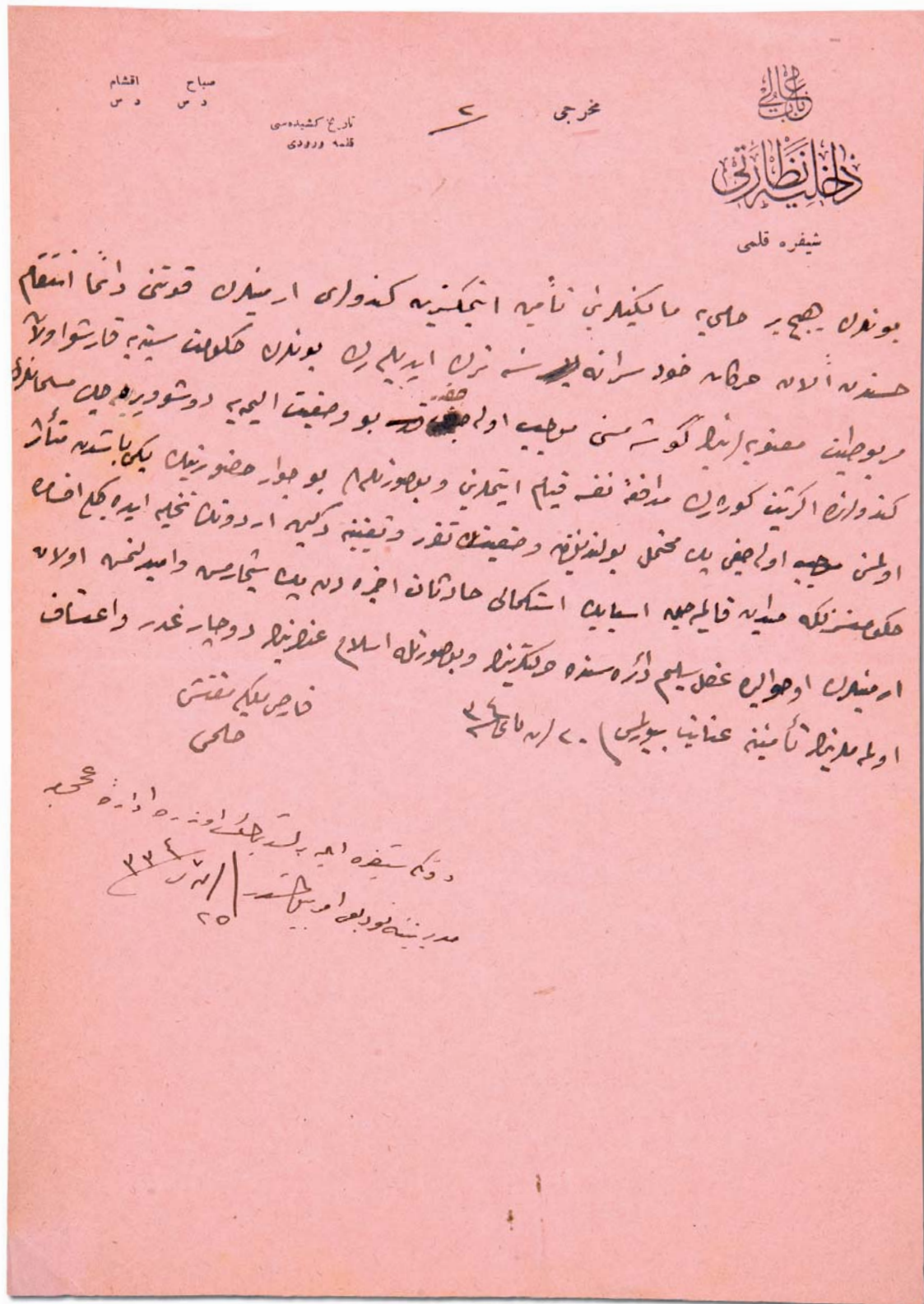
[25 Kasım 1918]

[illegible]

[illegible]

DH. İUM, 20-20/13-27

**NAHÇIVAN'DA KURULAN
ARAS GEÇİCİ HÜKUMETİ NEZDİNE
ÖZEL GÖREVLİ MEMUR GÖNDERİLMESİ**

**Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Erzurum
Tarih-i Keşidesi: 2 Kânûn-ı Sâni [1]334**

Bugünkü tarihli ve 308/353 şifreye zeyldir. Bayezid Mutasarrıflığı'ndan alınan 23 Kânûn-ı evvel [1]334 şifre tel sûreti malûmât olmak üzere ber-vech-i zîr arz olunur. Celbine lüzum gösterilen tahsisâtın itâsı vâbeste-i re'y-i nezâret-penâhileridir.

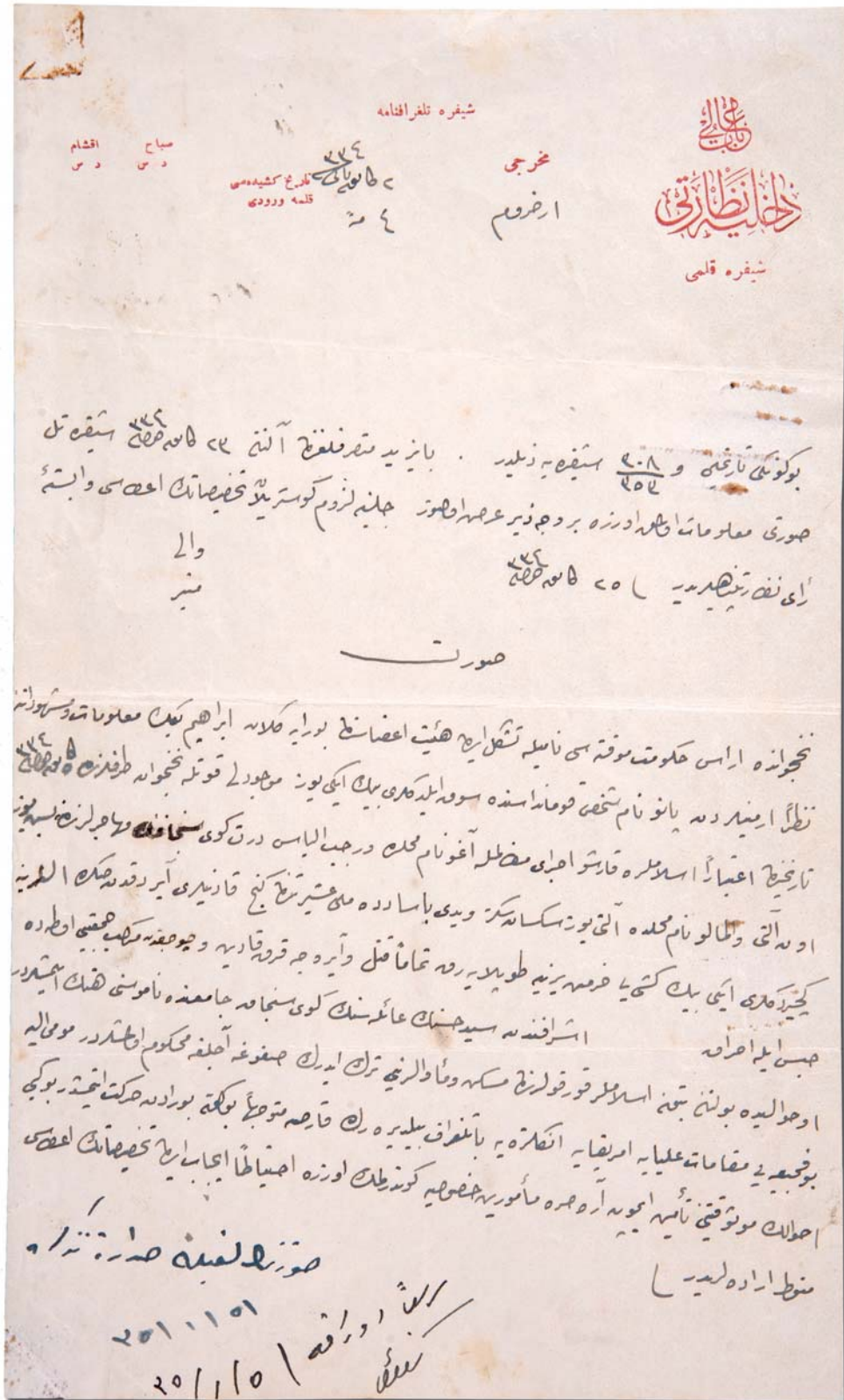
Fî 25 Kânûn-ı evvel [1]334 / 25 Aralık 1918

Vali
Münir

Sûret

Nahçıvan'da Aras Hükûmet-i Muvakkatesi nâmıyla teşekkül eden hey'et azâsından buraya gelen İbrahim Bey'in malumât ve meşhudâtına nazaran Ermeniler'den Pano nâm şahıs kumandasında sevk eyledikleri bin iki yüz mevcudlu kuvvetle Nahçıvan taraflarında 5 Kânûn-ı evvel [1]334 tarihinden itibaren İslâmlara karşı icrâ-yı mezâlimle Ağû nâm mahalde ve Recebilyasdörtköy Sancağı'nın muhacirlerinden beş yüz on altı ve Elmalı nâm mahalde altı yüz seksen sekiz ve Yedibasad'da Milli Aşireti'nden genç kadınları ayırdıktan sonra ellerine geçirdikleri iki bin kişiyi harman yerine toplayarak tamamen katl ve ayrıca kırk kadın ve çocukdan mürekkep cemiyeti odada habs ile ihrâk eşrafından Seyid Hasan'ın âilesinin Köysancak câmiinde namusunu hetk etmişlerdir. Ol havalide bulunan bütün İslâmlar korkularından mesken ve me'vâlarını terk ederek soğuğa açlığa mahkum olmuşlardır. Mûmâileyh bu feci'ayı makâmât-ı ulyâ-ya Amerika'ya İngiltere'ye bâ-telgraf bildirerek Kars'a müteveccihen bugün buradan hareket etmiştir. Bu gibi ahvâlin mevsûkiyetini te'min için ara sıra memurîn-i hususiye gönderilmek üzere ihtiyâten icab eden tahsisâtın itâsı menûât-ı iradeleridir.

**NAHÇIVAN'DAN BİLDİRİLDİĞİ ÜZERE
OSMANLI KUVVETLERİ ÇEKİLİNCE ERMENİLER
TARAFINDAN SINIRLARA TECAVÜZ EDİLECEĞİNE DAİR**

**Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsûs
5776**

Huzûr-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir,

1 Haziran [1]335 tarihli ve ( ) numaralı tezkire-i âciziye zeyldir.

Asâkir-i Osmâniye çekildikten sonra Ermeniler tarafından Kınalı Karahaç karargâhlarında ve sair bazı mahallerde İslâmlara karşı yapılan mezâlîme ve bir emr-i vâki' husûle getirmek için kuvâ-yı külliye ile hududlara yaklaşılarak tecâvüz edecekleri anlaşıldığına dair Erzurum Vilâyeti'nden bu kere de alınan telgrafnâmenin sûreti leffen savb-ı âlî-i fehîmânelerine takdim kılınmış olmağla münderecâtına ve arz ve iş'âr-ı sâbıkâ nazaran iktizâsının îfâ ve emr ve inbâ buyrulması bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 2 Ramazan 1337 ve fî 1 Haziran [1]335 / [1 Haziran 1919]

Dahiliye Nâzırı
[Ali Kemal Bey]

Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemî Mahreci: Erzurum
Tarih-i Keşîdesi: 31 Mayıs [1]335 / 31 Mayıs 1919

Asâkir-i Osmâniye'nin çekilmesinden yirmi bir gün sonra Ermenilerin Kınalı Karahaç karargâhlarında ictimâ eden yedi bin altmış İslâmî yakmak suretiyle itlâf etdikleri ve üç yüz altmış genç kadını beraberlerinde götürdükleri ve iki ay sonra dahi Şehrîl Nâhiyesi'nin Amup Köyü'nde üç gün muharebeden sonra hiçbir şey yapmayacaklarını te'min ile ahaliyi aldatarak teslim aldıkları bin üç yüz otuz üç adamı kâmilin ve altmış genç kadını beraber götürerek haklarında bazı gûnâ muâmele îkâ' eyledikleri ve bu hâli delâil ve emâretiyle oraya gelen İngiliz kumandanlarına defaât - le beyân ve isbat etmişler ise de kat'îyyen dinlemeyip havali-i mezkûrenin muvakkat - en Ermenilere terki lâzım geleceği ve bu terk keyfiyeti sulh konferansının neticesi olmayıp kendi fikirlerince böyle yapılması icab edeceği yolunda cevâb aldıkları ve bu yüzden Ermeniler kuvâ-yı külliye ile hududlara yaklaşarak tecavüz edecekleri Bayezid'e gelmiş olan Nahçıvan'ın Genceli Hacı Cabbar Vay-zâde tarafından ifade olduğu Bayezid Mutasarrıflığı'nın iş'ârı üzerine ma'rûzdur.

20 Mayıs sene [1]335 / [20 Mayıs 1919]

Vâli
Münir

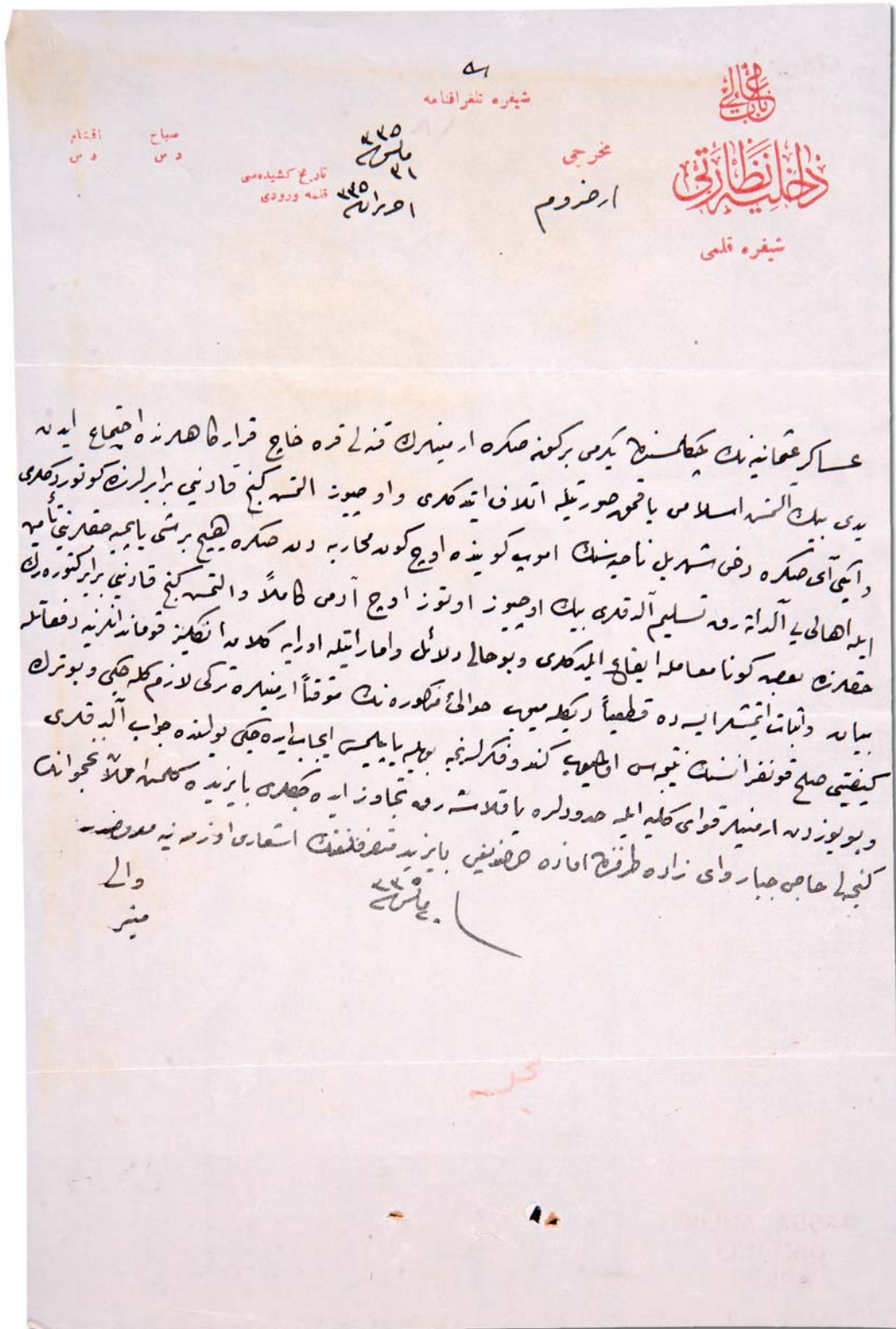
مفتی علی محمد سیالوی

٨٨٥

2480

مَدِينَةُ

$$\begin{array}{r} 250 \\ 221 \overline{) 250} \\ \underline{221} \\ 29 \end{array}$$
[illegible]

**MAKÜ HANLIĞI'NIN TOPLADIĞI ASKERLERİ
NAHÇIVAN TARAFLARINDA KÖYLERİ ZABTEDEN
ERMENİLERİN ÜZERİNE SEVKEDECEĞİ HAKKINDA**

**Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti**

Tezkire

1 Haziran [13]35

Mahremdir

*Hülâsa: İngilizlerin ve Makü Han'[ı]nın
İran'daki harekâtına dâir*

Nezâret'den Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

İngiliz zâbitânıyla İran süvârisinin Tebriz'e gelen Makü Han'[ı]nın aşâir cem'i gibi bazı şâyîât'dan yakında Simko aleyhine bir hareket icrâ edileceği istidlâl edilerek bizim aşâirin bir harekâta iştirâk etdirilmemeleri îcâb edenlere tenbîh olunduğundan ve Makü Hâkiminin her gün beşer nefer olmak üzere topladığı askeri Nahçıvan taraflarında İslâmlara taarruz ederek ve birkaç köy zabt eden Ermenilere karşı sevk ve İran dâhilinde zuhûr eden iğtişâş teskîn ve demokratların te'dîbi için Şahın İngilizlerin mu'âvenetine mürâcaat ettiği İran'dan gelenler tarafından haber verildiğine dâir Van Vilâyeti'nden vârid olan iki kıt'a telgrafnâmenin sûreti leffen arz ve takdîm kılınmış olmağla, ol bâbda.

—•—•—•— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —•—•—•—

Bâbîâlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Şifre Telgrafnâme
Mahreci: Van
Târih-i keşîdesi 27 Mayıs sene [13]35
Kaleme vürûdu 28 minhu

İngiliz zâbitleriyle İran süvârisinin Tebriz'e gelmeleri Makû Hanı'nın aşâir cem'i gibi bazı şâyiât[dan] yakında Simko aleyhine bir hareket icrâ edileceğine delâlet etmektedir. Hakkari Mutasarrıfıyla Mahmûdî Kaymakamlığı'na İran'da Simko aleyhinde bir hareket yapıldığı ve Simko mağlûb olarak bizim hudûdumuza geçmek istediği halde kabûl edilmesi ve bizim aşiretimizden bir ferdin bu harekete iştirâkine müsâade olunmaması için emr-i kat'î verdim. Neticesini arz ederim.

Fi 19 Mayıs sene [13]35

Vali
Haydar

Bâbîâlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Şifre Telgrafnâme
Mahreci: Van
Târih-i keşîdesi 28 Mayıs sene [13]35
Kaleme vürûdu minhu

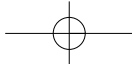
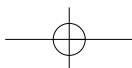
19 Mayıs sene [13]35 tarihli telgrafnâmeyle lâhikadır.

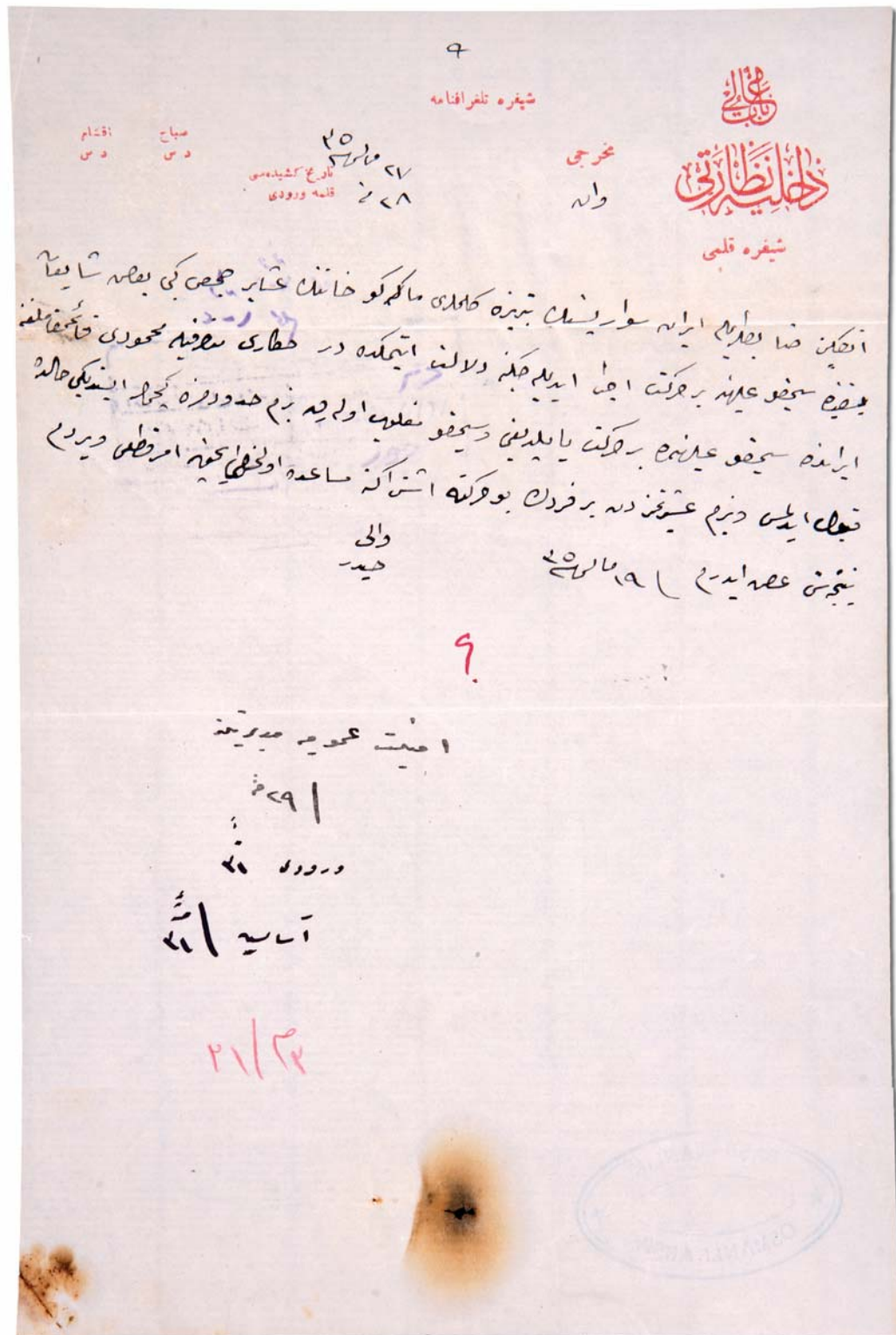
Makû Hâkimi her köyden beşer nefer olmak üzere topladığı askeri Nahçıvan taraflarında İslâmlara taarruz eden ve birkaç köy zabt eyleyen Ermenilere karşı sevk edeceği, İran dahilinde zuhûr eden iğtişâş teskîn ve demokratların te'dibi için Şahın İngilizlerin muâvenetine mürâcaat ettiği İran'dan gelenler tarafından haber verildi. İngiliz zâbitlerinin süvâirlerle tecessüse geldiklerine dair vukû' bulan ma'rûzâtım ile bu ihbârât arasında münasebet vardır. Vilâyete civar İran eyâletlerinde yakında vekâyi'-i mühimme cereyânına ve bunun vilâyete aks etmesine intizâr etmek icab edeceği re'yindeyim.

21 Mayıs sene [13]35

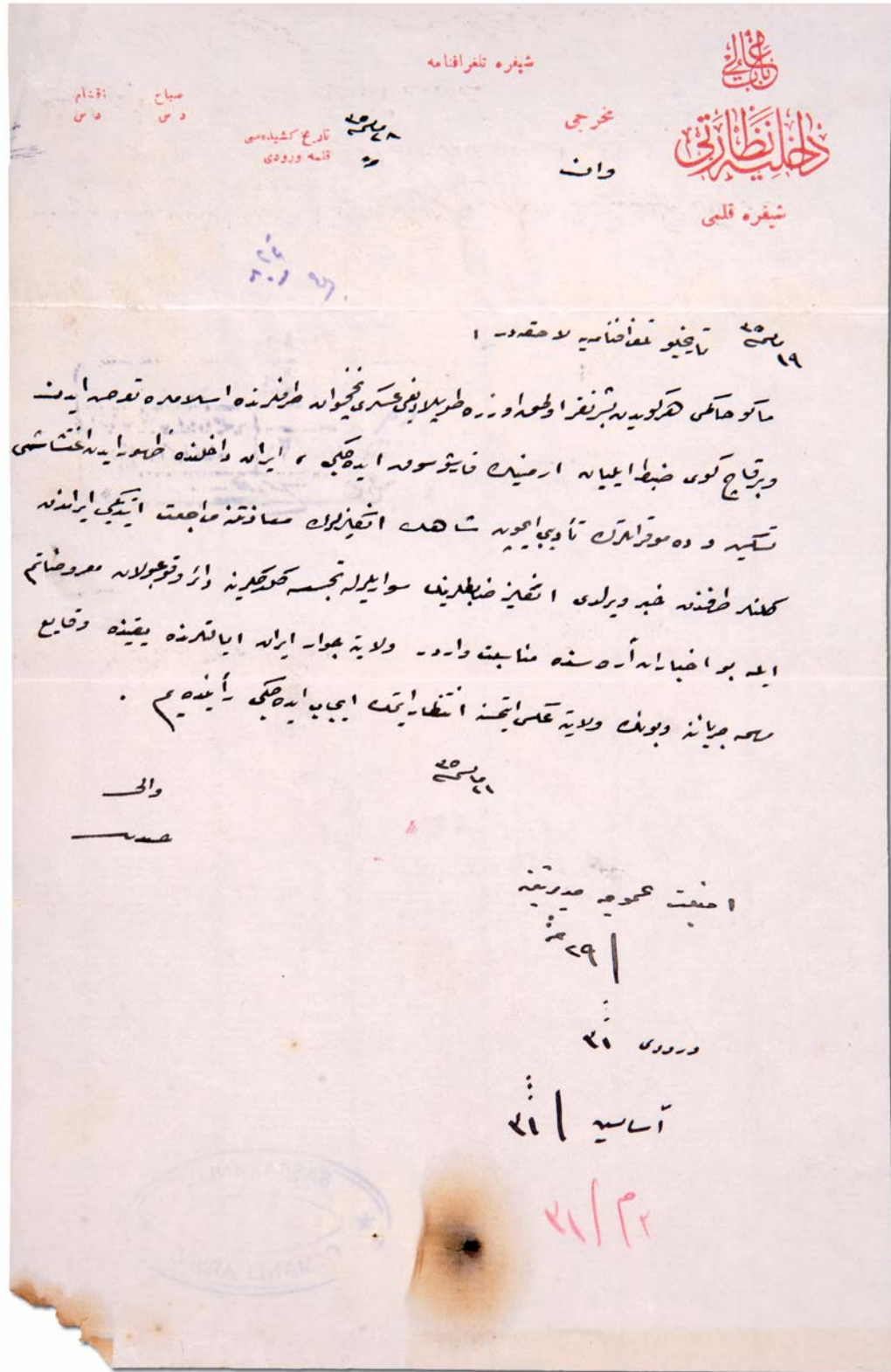
Vali
Haydar

[2 Haziran 1919]

[illegible]

**NAHÇIVAN MÜSLÜMANLARININ
TEMSİLCİSİ HACI CEBRAİL'İN YARDIM
İÇİN PADİŞAHA TELGRAF GÖNDERDİĞİ HAKKINDA**

**Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
İdâre-i Umûmiye-i Dahiliye Müdüriyeti
Umûmi:18580
Erzurum Vilâyeti'ne**

Câlib-i nazar-ı dikkat ve merhamet bazı ifâdatı hâvi bütün Nahçıvanlılar nâmına ahali-i İslâmiye tarafından müntehab Hacı Cebraîl imzasıyla Bayezid merkezinden atabe-i seniyye-i mülûkâneye çekilen telgrafnâme üzerine ahali-i mezkûrenin teferuâtı hakkında teşebbüsât icrasına vaziyet-i hâzıra-i siyasiye dolayısıyla ma'a't-teessüf imkân olmadığından sıyânet ve inâyet-i Samedâniye ile asayiş-i ahvâle terakkub-ı zarurî bulunduğunun mûmâileyh Hacı Cebraîl'e bi'l-vâsıta hüsn-i tebliği Hariciye Nezâreti'nden cevaben bildirildiği bâ-tezkire-i sâmiye izbâr buyrulmağla, ifâ-yı muktezâsı.

Fî 4 Haziran [1]335 / [4 Haziran 1919]

Dahiliye Nâzırı nâmına

[İmza]

ع

خلفه اراتي

ارفرم و بفرم

۵۹

۱۸۵۸ هجری
خمسوی

جانب نظر وقت و درخت بعضه افادانی هادی بنو بنحوانیه نامه اهالی السلب رفند و نقیب حاجی میرزا علی اصحاب
بازیریه مرکز نه ختم نیته مولانیه حیدر خانم اوزیریه اهالی نگور و نقیب حاجی خفنده تسبیح ایزد و ضعیف
حافظه سبب اولیایه موانع افاده اولیایه صیانه و علییه محمدانیه ابو تسبیح احواله نوبت فردی
برنقش موی ابر حاجی میرزا بالواسطه حسنی فخریه نوازنده جوانا جیدر لیلی با نکره سایه ایار برنقش
ایضای نقیض ۱ ص ۴۴
شرفه
با رنقش

**NAHÇIVAN'IN MÜSLÜMAN KÖYLERİNİ ZABTEDEN
ERMENİLERİN VAN'A SALDIRI HAZIRLIĞINDA
OLDUKLARI HAKKINDA**

**Bâbîâli
Hariciye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
16185
570**

Dahiliye Nezâret-i Aliyyesi'ne

Ermenilerin Van'a inmek için tedarikâtda bulundukları tahakkuk etmekde ve İngiliz zâbitlerinin taht-ı idaresindeki Ermeni kuvvetinin Nahçıvan ve civar Müslüman kurâsını zabt etmiş olduğuna ve ifadât-ı saireye dair Van Vilayeti'nden nezâret-i celîlelerine keşîde olunan ve leffen iade ve tesyîr kılınan telgrafnâme üzerine Düvel-i İtilâfiye mümessilleri nezdinde teşebbüsât-ı lâzime lede'l-îfâ bu bâbda kendileri tarafından dahi edilecek tahkikat neticesinde tedâbir-i lâzimeye tevessül olunacağı cevaben ifade ve beyân edilmiş olduğu bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

9 Haziran sene [1]335

Hariciye Nâzırı Vekili
Sefa

Bâbiâli
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Van
Tarih-i Keşîdesi: 3 Haziran sene [13]35

Gayet müsta'celdir

1- Ermenilerin Van'a inmek için tedarikâtda bulundukları tahakkuk ediyor. İki İngiliz zâbiti Makû Serdarının nezdine gelmiş Van'a geçirmek istedikleri Ermenilere yol verilmesini teklif etmiş ise de Makû Han'ın kabul etmemesi üzerine "bir başka yoldan geçeriz" ifadesiyle dönmüşlerdir. İngiliz zâbitlerinin taht-ı idaresindeki Ermeni kuvveti Nahçıvan ve civar Müslüman kurâsını zabt etmiş, beş yüz kişilik bir müfrezesi[ni] de ilerletmek istemiş ise de Müslümanlar tarafından gördüğü muka-bele-i şedîde üzerine ric'at etmiştir. Ermenilerin kuvveti altı bin tahmin ediliyor. Top ve mitralyözleri de vardır.

2- Ermeniler Erzurum hududunu tecavüz ederlerse buradan fırka Karakilise'ye gidecektir. Vilâyetin Revandüz'den Bayezid'e kadar yapılan vukuât-ı adîdeye bile kat'ıyyen kâfi gelmeyen perişan jandarma efrâdıyla bir iş görmek mümkün olamayacaktır. Şahsıma merbûtiyetlerine en ziyade emin olduğum milisden şimdilik iki yüz milisi kayd birkaç tabur fırkanın hareket emri verilirse milisin mikdarını tezyîd edeceğim. Milisleri cihet-i askeriye iâşe etdirmeye çalışacağım. Muvâfakat edilmezse jandarma gibi iâşe edeceğim ve emr almadıkça maaş verdimmeyeceğim. Jandarma gibi iâşesi de kabul buyrulmazsa param ve maaşım ve mâlik olduğum eşya ve elbisem bedeli müsaid olduğu güne kadar kendim iâşe edeceğim. Halife-i zî-şânım tarafından uhdeme emanetime tevdi' edilen bu güzel vilâyeti kanımla canımla müdafaaya çalışacağım.

3- Lede'l-îcâb aşâyiri toplayarak harbe sevk edeceğim. Ermeniler fâik kuvvet getirirler ise barınmak imkânı kalmazsa me'murîn ve ailelerini Van Gölü'nün cenûbundan Hizan istikâmetine itdireceğim ve selâmete çıkarıncaya kadar ayrılmayacağım. Tevfik Allah'dandır. Ark köyündeki köşkümden bulunan kimsesiz ihtiyar ve alil vâlidemle altı evlâdımı himaye-i hamiyet-kârâne ve âlî-i cenâbânelerine tevdi' ediyorum.

2 Haziran sene [13]35 / [2 Haziran 1919]

Vali
Haydar

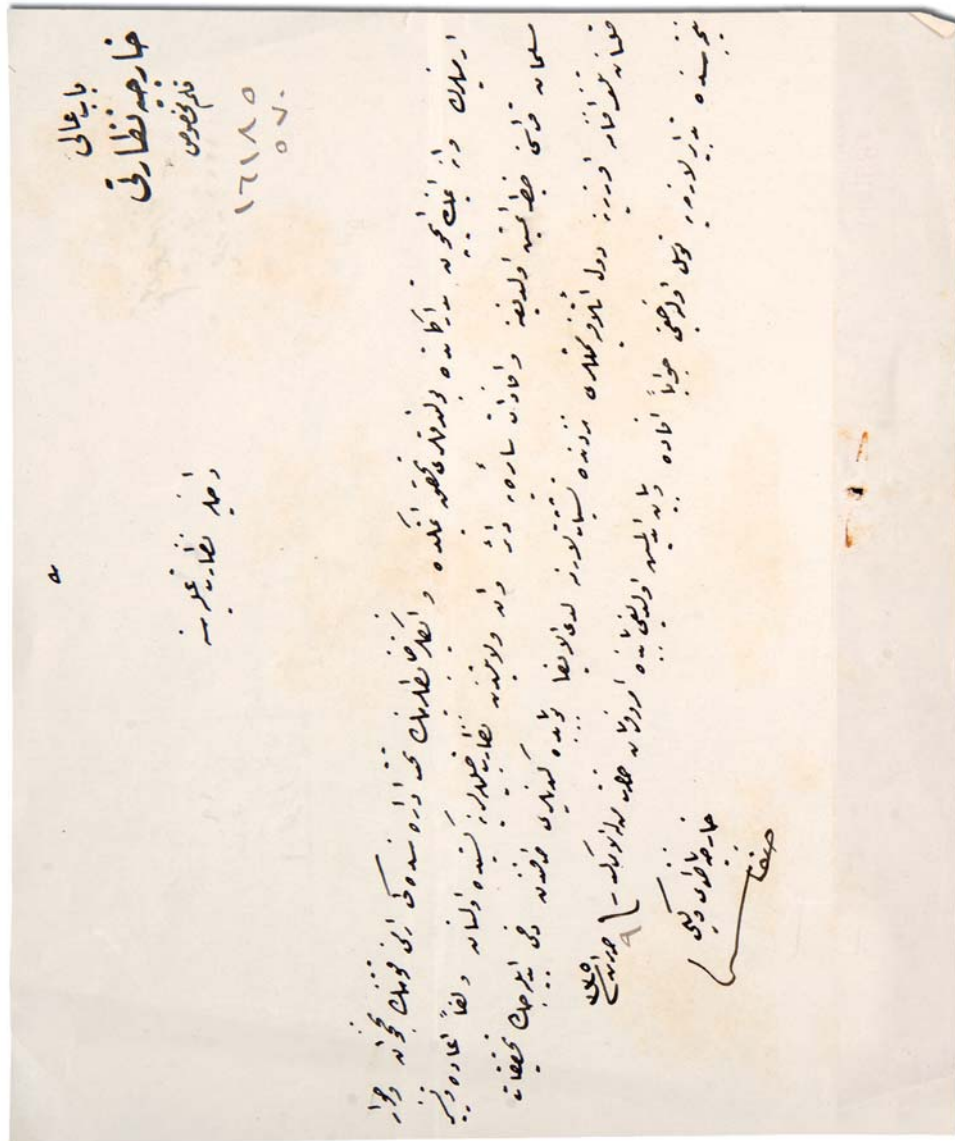
**Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti**

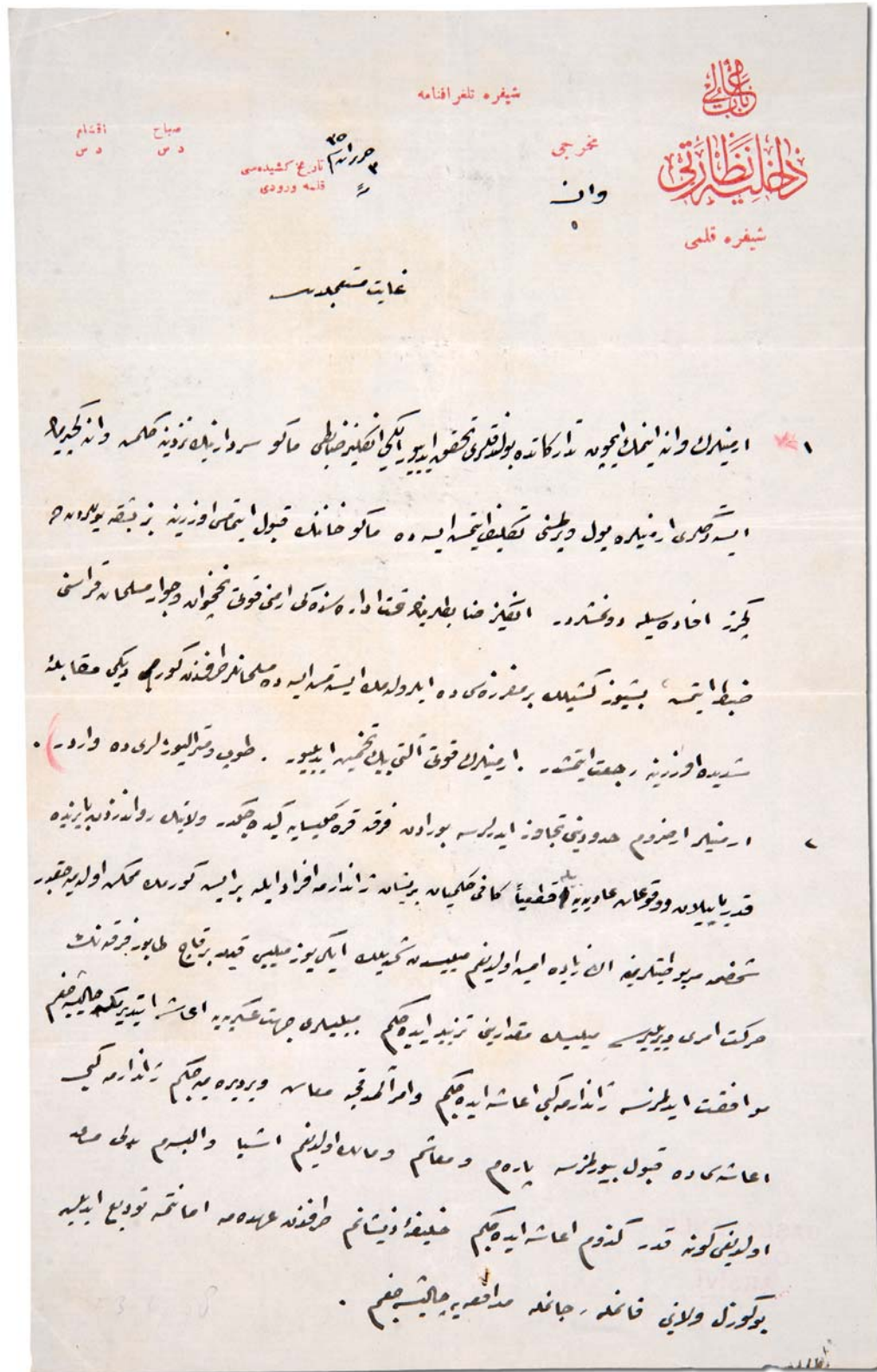
Van Valisi Haydar Beyefendi'ye Şifre

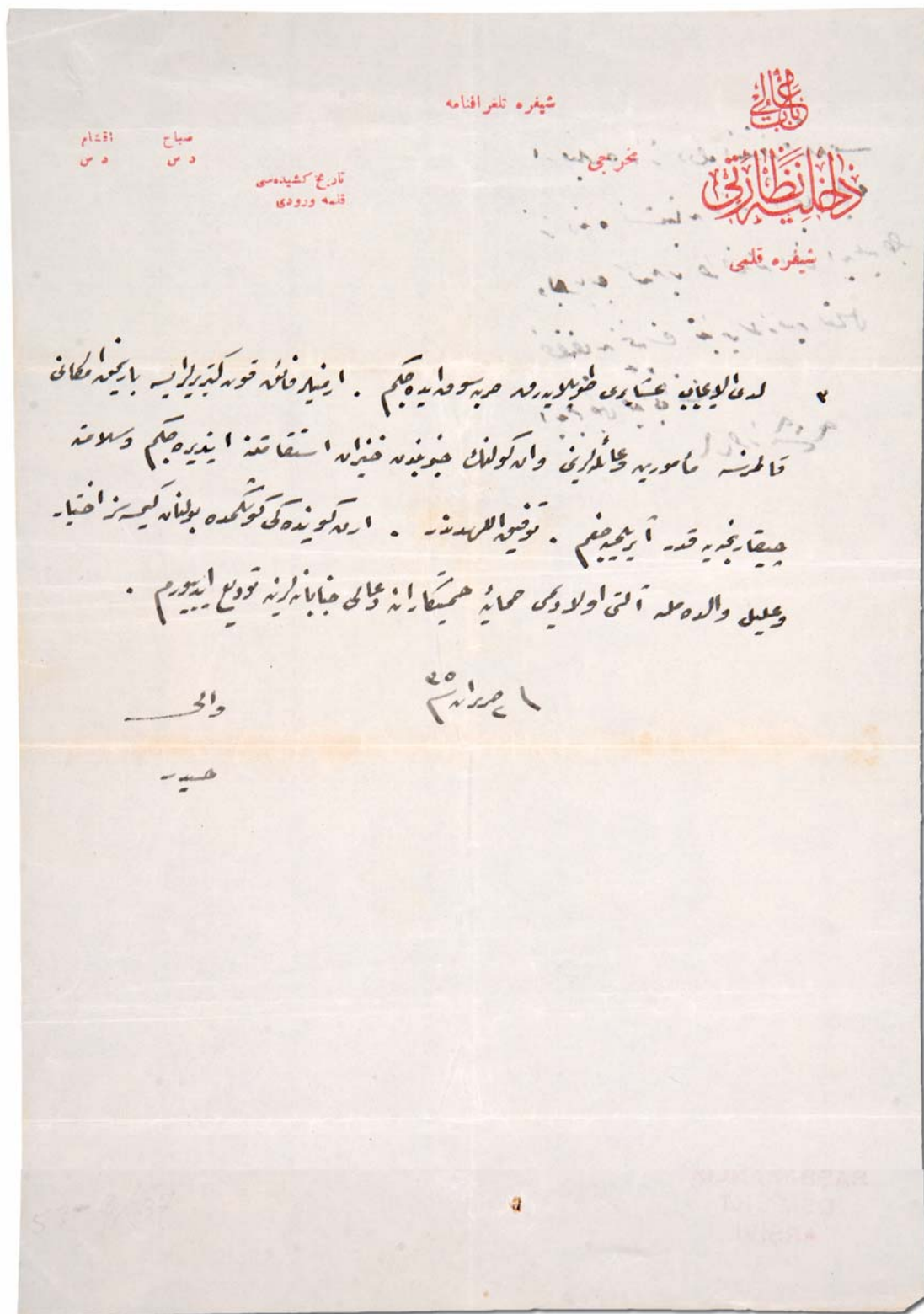
Zeyl 10 Haziran sene [1]335

Ermenilerin İngiliz zâbitleri kumandasındaki hareketlerinden dolayı Düvel-i İtilâfiye mümessilleri nezdinde teşebbüsât icra olunarak bu bâbda kendileri tarafın-
dan icra edilecek tahkikât neticesinde tedabir-i lâzimeye tevessül olunacağı yolunda
cevab verildiği dahi Hariciye Nezareti'nden bildirilmiştir.

11 Haziran sene [1]335 / [11 Haziran 1919]

[illegible]

**NAHÇIVAN HALKI VEKİLİ CABBARZADE NAKİ TARAFINDAN
ERMENİLERE KARŞI OSMANLI KUVVETLERİNDEN
YARDIM TALEP EDİLDİĞİ HAKKINDA**

15. Kolordu

Bayezid 30/6/[13]35

1-Nahçıvan'da Mirza Celil nâmında şahıs tarafından Cabbarzâde Naki Efendi'den gönderilen ve 26/6/[13]35 tarihinde yazılmış olan tahrirâtın hülâsa-i mühimme-i meâli aynen arz olunur.

2-Bütün Kafkasya'daki Ermeni kuvveti 10-15 bin raddesinde.

3-Hindistan'da, Afganistan'da, Belucistan'da hareket-i ihtilâliye tamamıyla başlamıştır.

4-İngilizlerin kâmilten Batum'a gitdikleri söyleniyor. Fakat niçin ve ne maksadla gitdikleri mechûldür.

5-İslâmlara yapılan mezâlimi ve yapılacak cerrah ameliyesini bin bir kuvve-i âliye-i Osmaniye ile akîm bırakmak mümkündür. Türk Hükümeti'nden muâvenet rica ederiz.

6-Osmanlı büyük kumandanına bu ricamızı arz ed[in].

7-Buraca teşkilâta devam ediliyor. Kuvve-i müdafaaya çok ihtiyacımız vardır.

8-Son bir iki gün zarfında Derelez nahiyesine gelen küllî mikdarda Ermeni askeri geldi. Bu askerlerin Şerîr [Şerur] üzerine bir hareket yapacakları[na dâir] bir haber alınmıştır. Muharebe-i kat'iyeye karar verdik. Fakat cebhânemiz yoktur. Mevcud cebhânemiz ile ancak birkaç gün muharebe yapabiliriz.

18. Fırka ve Mevki Kumandanı

Ali

[30 Haziran 1919]

[illegible]

**NAHÇIVAN'DA ERMENİLER TARAFINDAN TÜRLÜ ZULÜMLERE
UĞRAYAN MÜSLÜMAN HALKIN DURUMUNUN
HER GEÇEN GÜN FENALAŞTIĞI HAKKINDA**

Numara: 184
Bayezid
29 / 6 / [13]35

Gayet mühim ve müsta'celdir

15. Kolordu Kumandanlığı'na

1-Nahçıvan Müslüman komiteleri İlocağı'nda fi 29 Haziran [13]35'de vürûd eden tahrirâtın bir sureti aynen takdim edilmiştir.

2-Hududda ikamet eden en büyük Osmanlı kumandanı huzuruna "Devletli efendim, Nahçıvan havalisinin hali günbegün fenalaşıyor, İngilizlerin siyaset-i hainânesi neticesi olarak Ermeniler el-yevm Nahçıvan'da hükümet tesis etmek istiyorlar ve bunun için müthiş hazırlıklar yapıyorlar. Evler aranmakda, dükkânlar soyulub yağmalanmakda, silahlar alınmaktadır. Bu son günlerde Ermeni tehdidâtı kesb-i şiddet etmiştir. Müslümanların kâmilten kesileceği ve yeryüzünde bir Müslüman bırakılmayacağı açıktan açığa söyleniyor. Eğer Türk kardeşlerimizden, Türk Ordusu'ndan bizlere muâvenet olmazsa bizler mutlaka imha edileceğiz. Malûm-ı âlileridir ki bizde kuvvet yoktur. Yalnız başıbozuk bir kısım çetemiz vardır. Hülâsa necâtımız sizin elinizdedir. Ermeniler fazla mikyasda ihzarât yapıyor iken birkaç gün zarfında Ermeniler bir hücum yapacaktır. Her gün ve her saat pek çok efrâd, tüfenk, makineli tüfenk geziyorlar. Sizden bize Allah'dan size muâvenet efendim. Bu tahrirâtda meâl, istihbâr kılınan diğer malûmatlarla da te'yid etmektedir. Mevzi'i katillerin imha ameliyesinin başladığı kaviyyen söyleniyor".

4-Tahrirâtın millî bir menba'dan yazılmış olmasından dolayı derece-i mevsûkiyeti şübhesiz fazladır.

5-Bu telgraf 15. Kolordu 11. Fırka kumandanlıklarına verilmiştir.

Mevki'-i K.
Ali

Telgrafnâme*On Beşinci Kolordu Kumandanlığı'na*

Mukadderât ve mukaddesâtı ayaklar altında çiğnenmeğe mahkum bedbaht bir kitlenin müdafaa-i istimdâdına memur bulunduğum masum efrâdı nâmına ıyd-i sa'îd-ı fıtrın tebrikini büyük bir fahr addeder, nazarları âfâk-ı Osmaniye'ye ma'tûf mazlumlara gözyaşlarını dâmen-i iffetleriyle korunmağa çalışdıkları halde cebren umumhânelere sevk edilen sefileler bayram topları yerine düşman kurşunuyla ürken yavrucukların da arefesini gördükleri bir bayram için ruhlarında doğduğu halde siyah-fâm bulutların bu mukaddes günü tebşîr eden millet güneşin kesif karanlıklara bürümesi yüzünden kısıllı kalan hayme-i şadümanın tekrar ulûhiyete kadar birkaç dest-i muâvenetinizin uzatılmasına mütevakkıf olduğunu ikinci defa olarak arza ictisâr eylerim.

30 /6 [13]35

Nahçıvan ve havalisinde İslâm ahali vekili

Hacı Cabbar Nakîzâde*Tezkire**İngiliz Kaymakamı Vilson Cenablarına*

Nahçıvan havalisinde bulunan ahali-i İslâma silah toplamak bahanesiyle Ermeniler tarafından envâ'-ı türlü mezâlim icra edilmekde ve Müslüman ahalinin haval-i mezkûrede Müslümanlığın imha edileceğini alenen izhâr etmekle beraber katillerine devam olunmakda bulunulduğunu ihtiramât-ı fâikama terdîfen arz ederim, Kaymakam Bey.

Erkân-ı Harbiyece yazılmışdır.

2 Temmuz [1335]

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

On Beşinci Kolordu Kumandanlığı
Erkân-ı Harbiyesi
Erzurum
2 Temmuz [13]35

Harbiye Nezâreti'ne

Ermeniler Nahçıvan civarında Müslümanlardan silah cem'i vesilesiyle katliâm yapmağa başlamışlardır. Bu katliâmı o havaliden firaren 29 Haziran'da Bayezid'e gelip âlem-i insaniyetden istimdâd edenler bildirmekdedirler.

İşbu katliâmlardan Erzurum'a gelip 1/7/[13]35'[de] Erzincan üzerinden Sivas'a hareket eden Amerikalı zâbit ile Erzurum İngiliz mümessiline de malumât verildiği ma'rûzdur.

İmza

[3 Temmuz 1919]

[illegible]

[illegible]

مسنده ورقمبدر		اول شاهی قول اردو	
میضک امضاسی	خلاصه	اوراتل نومروسی	
تاریخ تیسضی		شعبه نومروسی	
تیسضه قونانلار نومرو		مسودینک امضاسی	
مقابله جینک امضاسی		تاریخ تسویدی	
مقابله تاریخی		مرسوله نومروسی	

افکار قاضی - رسولون جلد

مخبران و خواسته سالان اهان ایدم مدح طوبی و
 بایرید اید طرفدن انوائ دیو نظام اجرا
 ایلمده و سحان اهانیه موالی مدبر و ده
 مختلفه سنج اعاایدیه عین احلا - امان
 ایدیه فندیه دواع اوفنده موبتلیق
 اضایات فائضه زریفا عده ایدم قاضی
 ای کاهه مدح بایرید -
 ۲۵/۷/۱۲۱

۹/۹

[illegible]

**KARS, KAĞIZMAN VE NAHÇIVAN'DA
ERMENİ ZULMÜNE UĞRAYAN MÜSLÜMANLARIN
GÖÇE HAZIRLANDIKLARI HAKKINDA**

**On Beşinci Kolordu Kumandanlığı
Erkân-ı Harbiyesi
Erzurum
2 Temmuz [13]35**

Fırka 12 Kumandanlığı'na

Fırka 11 Kumandanlığı'na

Fırka 3 Kumandanlığı'na

Fırka 9 Kumandanlığı'na

1-Kars, Kağızman ve Nahçıvan civarlarında Ermenilerin vesâit-i nakliye ve silah talebi vesâir bahanelerle İslâmları tazyik ve hatta üzerlerine sunûf-ı muhtelifeden mürekkeb müfrezeler sevkiyle ateş icrâ ve bazı mahallerde münferid buldukları İslâmları katleyledikleri ve bundan korkan Iğdır ve Kars civarlarında hicrete hazırlanan ahali-i İslâmiyenin gerek açlıktan ve gerek Ermenilerin taarruzundan hayatlarının taht-ı emniyetde olmadığı hakkında vârid olan haberler İngiliz mümessiline de bildirilmişdi. Mûmâileyh de kendisine gelen raporlardan bahsile bu hali te'yid ve mezkûr mıntıkada anarşi hüküm-fermâ olduğunu ve bunu basdıracak kuvvetin bulunmadığı ve ahvâli bizzat tedkik eylemek üzere bir iki gün sonra kendisinin Kars ve Kağızman havâlisine gideceğini ve iktizâ ederse mezkûr havâlinin te'min-i asâyişi için Osmanlı kıta'atının sevkini teklîf ve bizden asker talep edeceğini beyan eyledi.

2-Binâenaleyh böyle bir ihtimâle karşı Avcı Alayı da dahil olduğu halde On İkinci Fırka harekete hazır bulunacaktır.

3-Bu emir 12. Fırka'ya ve berâ-yı ma'lûmat diğer fırkalara verilmiştir.

[4 Temmuz 1919]

اون بشنجی قول اردو قوماندانلی
ارکان حریسی
شعبه
ص

ارضروم
۶۵/۷/۶

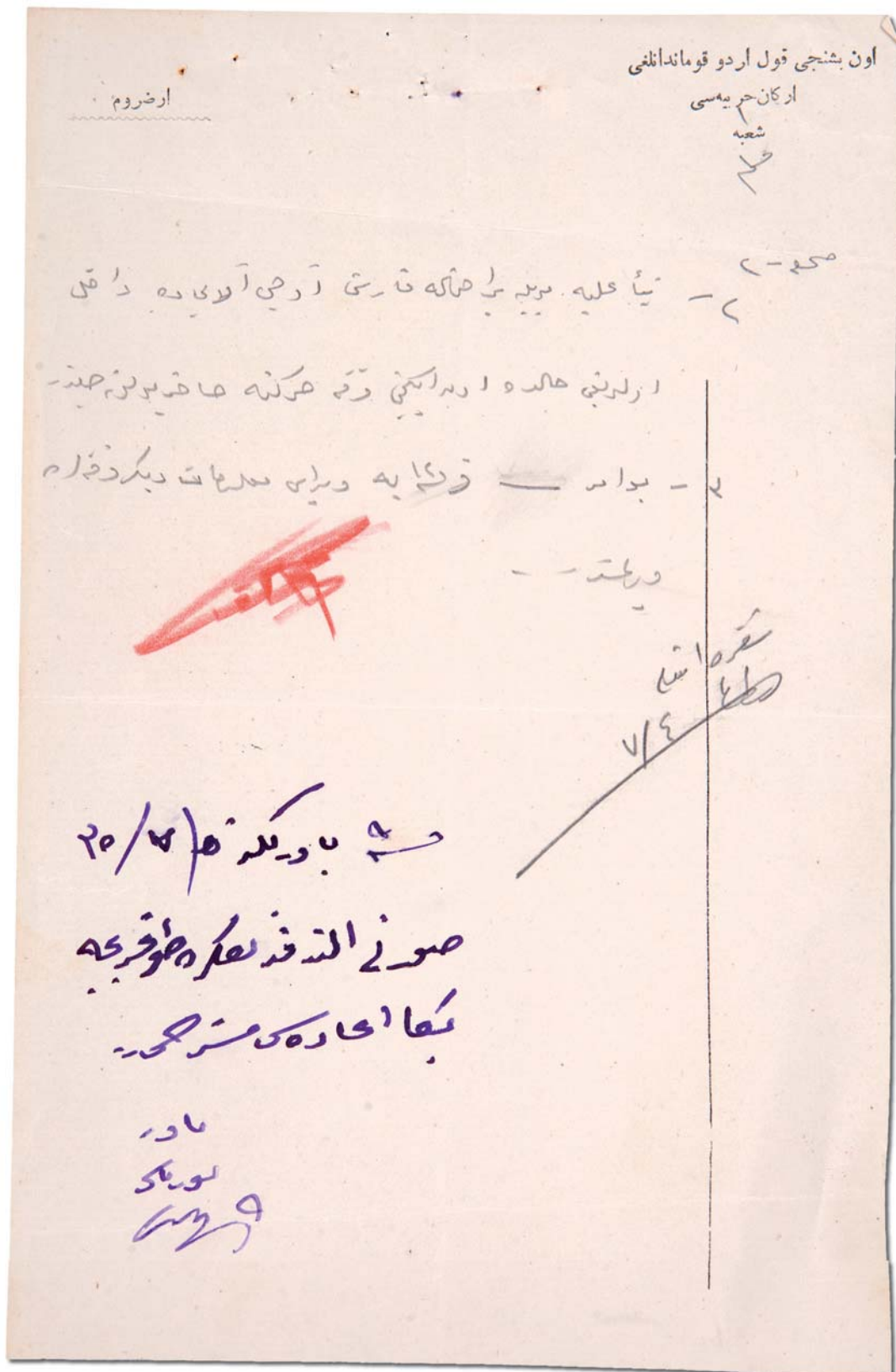
۲۵

۲۷

۱

۲۱

فارسه، قافمان و نخبان جدار برنده ارمینک و ایلدیز
سلطان علی و سایر پادشاهان اسلامیه یقین و حق اوزار
حق مختلفه مرکب مقرر لکسوفیه آنجا و بعضی
مملارده مقدر بولوقلی سلاطین قتل ایلدیز و بدو
تورقار و ایغیر و قارمه مواریثه هجرته حاجرانهای
اسلامیه ندرک ایلدیز دکر ارمینک تفرقه حیات
کتاننده ایلدیزی حقنه وارد اولده خیر ایلدیز
یلدیزی . موهاله ده کتانه کله راجه کله بره
ناید و دکره قطعه ده تایلله اناسی حکم اولدیزی
ایغیر و تورقار و ایغیر و قارمه مواریثه هجرته
کننده فارس و قارمان و ایغیر و قارمان و ایغیر
نکره مواریثه نایب اناسی / ایغیر و قارمان و ایغیر
و بدو حکم طایفه ای کتانه ایغیر

**MÜSLÜMAN AHALİYE ERMENİ HÜKÜMETİ'NE
İTAAT ETMELERİ İÇİN ON GÜN SÜRE VEREN NAHÇIVAN
ERMENİLERİNİN BÖLGEYE ASKER VE MÜHİMMAT
SEVKETTİKLERİ HAKKINDA**

**Telgrafnâme
Mahreci: Erzurum
Gayet müsta'celdir**

Dahiliye Nezâreti'ne

Şimdi Bayezid'den aldığım 2/7/[13]35 ve 523 numaralı şifreli telgrafnâme sûreti aynen zîre naklolunduğu ve keyfiyetin On Beşinci Kolordu Kumandanlığı'na da tebliğ edildiği.

Fî 5 Temmuz [1]335

Numara iki:

Sûret

Nahçıvan'dan buraya gelen Celil Ağa'nın Vali Vekili Hacı Mehmed Hurşid'in ifade-i şifâhiyesine nazaran Ermeniler tarafından bu havali İslâmlarına hitâben neşr olunan bir ilânnâmede on gün mühlet zarfında Ermeni Hükûmeti'ne mutâvaat Genceli Mustafa Efendi ile beş refiklerinin behemehâl mevcut Kürd ve Türk olan nüfusun da teb'îdleri cihetine gidilmediği takdirde inkızâsını müteâkiben havali-i mezkûreye taarruz olunduğu bildirilmiş ve İslâmlar[ın] da bu korku sâikasıyla kemâfi's-sâbık kuvvet tedarik ederek müdafaa ve mukâvemet vaziyetinde bulundukları anlaşılmış ise de müddet-i mezkûrenin münkaziye olmasına henüz dört gün daha kaldığı Ermenilerin havali-i mezkûreye dört top ile asker cem' etmekde oldukları ilâveten dermiyan kılınmıştır. Alınacak malumât ayrıca arz olunacaktır.

5 Temmuz [1]335 / [5 Temmuz 1919]

[illegible]

[illegible]

**NAHÇIVAN VE CİVAR KÖYLERİNİ ZABTEDEN
ERMENİLERİN İNGİLİZ SUBAYLARI ÖNCÜLÜĞÜNDE
VAN'A GEÇMEK İSTEDİKLERİNE DAİR**

**Bâbîâli
Sadâret-i Uzmâ
Umûr-ı Mühimme Müdüriyeti
343307/810**

Dahiliye Nezâret-i Aliyyesi'ne

Ermenilerin Kafkasya'da hududlarımıza civar bazı nikâtda kuvvet cem' ve tahşîd etmekte oldukları istihbâr kılındığından ve bunların vilâyât-ı Şarkıyyemize taarruzla henüz yerleşmiş muhacirîni yerlerinden oynatmağa tasaddîleri me'mûl bulunduğundan bahisle böyle bir vaziyyet karşısında orduca takib olacak hatt u hareket hakkında istifsâr-ı muâmeleyi mutazammın Harbiye Nezâret-i Aliyyesi'nden ve Ermenilerin Kars ve Sarıkamış'da on bin asker ikame etdikleri ve Antranik'in otuz bin kadar kuvvetle Van cihetine inmekde olduğu ahîren haber alındığını ve bu hareketden hükûmeti İzmir işgali gibi bir emr-i vâkî' karşısında bulunduracakları mahsûs idiği Erzurum Vilâyeti'nden bildirildiğini müş'ir nezâret-i aliyyelerinden vârid olan iki kıt'a tezkire ile Ermenilerin harekât-ı tecavüz-kârâneye mübâşeret etdiklerine ve iki İngiliz zâbitinin Makû serdarı nezdine gelerek Van'a geçirmek istedikleri Ermenilere yol verilmesi hakkında vâkî' olan talepleri kabûl edilmemesi üzerine "biz başka yoldan geçeriz" ifadesiyle döndükleri ve İngiliz zâbitlerinin taht-ı idaresindeki Ermeni kuvvetlerinin Nahçıvan'ı ve civar Müslüman kurâsını zabt etdiklerini ve bunların top ve mitralyözleri de mevcut olduğuna dair Van Vilâyeti'nden gelen telgrafnâme Meclis-i Vükelâ'da lede'l-mütâlaa Ermeni kuvvetlerinin ber-min-vâl-i muharrer tecemmu' ve tahaşşüdü ahali-i Müslime ile meskûn kurâyâ tecavüz ve taarruzları ve başlarında İngiliz zâbitleri bulunması keyfiyatı şâyân-ı nazar olup taarruzât-ı vâkî'a sükûn ve asayiş-i mahalliye'nin ihlaliyle vekâyî-i mü'essife zuhurunu dâ'î ahvalden bulunmasıyla âsâyiş-i mahalliye'yi ve ahali-i Müslime ve ma'sûmeyi taarruzdan vikâyeten orduca harekât-ı tedâfü'i icrası taht-ı zaruretde olduğdan ordu kumandanlığına bu bâbda talimât-ı mukteziye itâsı hususunun Harbiye Nezâret-i Aliyyesi'ne ve Ermenilerin harekât-ı vâkî'a-i taarruziyyelerinden ve bunların başlarında İngiliz zâbitânı bulunduğu hakkındaki iş'ârâtdan ve harekât-ı mebhûsün anhanın

—❦— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —❦—

intâc edeceği hâdisât-ı elîmeden Hükûmet-i Seniyyece kat'ıyyen mes'ûliyet deruhde edilemeyeceğinin ve orduca harekât-ı tedâfü'îye icrası zımnında mahalline tebligât icra kılındığının ve taarruzât-ı vâkı'anın devamı halinde ordudaki kuvve-i askeriye-mizin tezyidi mecburiyetinde kalınacağına Düvel-i İtilâfiye mümessil-i siyasiyelerine suret-i münâsibe ve mü'essirede beyanıyla ta'arruzât ve tahattiyât-ı vâkı'anın acilen önüne geçilmesi esbabının istikmâli hususunun Hariciye Nezâreti Vekâlet-i Aliyyesi'ne ve tebligât ve teşebbüsât-ı vâkı'adan bahisle vilâyetce de tedâbir-i lâzıme-ye bi't-tevessül muhafaza-i sükûn ve âsâyişe gayret edilmesinin de nezâret-i aliyyelerine iş'ârı tezekkür ve icabı icra olunmağla nezâret-i aliyyelerince de ber-minvâl-i muharrer iktizâsının sür'at-i ifâsına himmet olunması siyâkında tezkire-i muhlise terkîm olundu, efendim.

1 Ramazan [1]337 / 9 Haziran [1]335 / [9 Haziran 1919]

Sadırazam Vekili
Şeyhülislâm
Mustafa Hayri

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Erzurum, Van, Bitlis, Trabzon Vilayetlerine Gayet Müsta'cel Şifre

Başlarında İngiliz zabitleri olduğu halde Ermenilerin Kafkasya'da hududumuzda kuvvet cem' ve tahşid etmekde olduğuna ve müteferri'âtına dair nezâretten ve Harbiye Nezâreti'nden vâkı' olan iş'ârât Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâca müzâkere edilerek Ermeni kuvvetlerinin bu suretle tecemmu' ve tahaşşüdü ahali-i Müslime ile meskun kurâya tecavüz ve taarruzları ve başlarında İngiliz zabitleri bulunması keyfiyetleri şâyân-ı nazar olup taarruzât-ı vâkı'a sükûn ve asâyiş-i mahalliyyenin ihlaliyle vekâyî-i mü'essife zuhurunu dâ'î ahvalden bulunmasıyla asâyiş-i mahalliyyeyi ve ahali-i Müslime ve ma'sûmeyi taarruzundan vikayeten orduca harekât-ı tedâfü'îye icrâsı taht-ı zaruretde olduğundan ordu kumandanlığına talimât-ı mukteziye i'tâsının Harbiye ve Ermenilerin harekât-ı vâkı'a-i taarruziyelerinden ve başlarında İngiliz zabitanı bulunduğu hakkındaki iş'ârâtdan ve harekât-ı mebhûsenin intâc edeceği hâdisât-ı elîmeden Hükûmet-i Seniyyece kat'ıyyen mes'ûliyet deruhde edilemeye-

—❦— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —❦—

ceğinin ve orduca harekât-ı tedâfü'ye icrası zımında mahalline tebligât icra kılındığından ve taarruzât-ı vâkı'anın devamı halinde ordudaki kuvve-i askeriye-mizin tezyidi mecburiyetinde kalınacağına Düvel-i İtilâfiye mümessil-i siyasilerine suret-i münasibe ve müessirede beyanıyla taarruzât ve tahattıyât-ı vâkı'anın önüne geçilmesi esbabının istikmâli hususunda Hariciye Nezâretlerine ve vilâyetlerce de tedâbir-i lâzimeye bi't-tevessül muhafaza-i sükûn ve asâyişe gayret edilmesinin de nezârete tebliği takarrür ederek iktizası ifâ olunduğu bâ-tezkire-i Sâmiye bildirilmiş ve lazım gelen vilâyetlere de malûmât verilmiştir. Ber-mûceb-i karar lazım gelen tedâbirin takviyesine itinâ ve ihtimâm buyrulması.

10 Haziran [1]335 / [10 Haziran 1919]

Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Erzurum

Tarih-i Keşîdesi: 7 Temmuz [13]35 / [7 Temmuz 1919]

Gayet müsta'celdir

Ermenilerin bazı ef'âl ve harekâtına karşı orduca harekât-ı tedâfü'ye icrası Meclis-i Vükelâ kararı iktizasından bulunduğu 10 Haziran [13]35 şifre telgrafnâme-i nezâret-penâhîlerinde iş'âr buyrulduğu halde ahîren keşîde olunan 26 Haziran sene [13]35 şifreli telgrafnâme-i sâmîlerinde üç yüz on ila üç yüz on altı tevellüdlülerin silâh altına celb ve davetleri hakkında merkezden bir emr sâdır olmadığı ve ol bâbda teşebbüsâtta bulunanların mes'ûl olacağı izbâr buyrulmasına ve 15. Kolordu'nun ise Ermenilerin tecavüzü karşısında hukûk-ı İslâmiye'yi müdâfaaya karar verdiği ve mukadderâtımıza ta'alluk eden hususâtta efkâr ve ef'âlin tevhide talebinde bulunduğu anlaşılmasına ve bugünkü tarihli ve 5445 / 612 numaralı şifre telgrafnâme-i acizîye nazaran kolordu ile müttehiden harekete mecbûriyet hâsıl olduğu berâ-yı ma'lûmât ma'rûzdur.

Fî 5 Temmuz [13]35

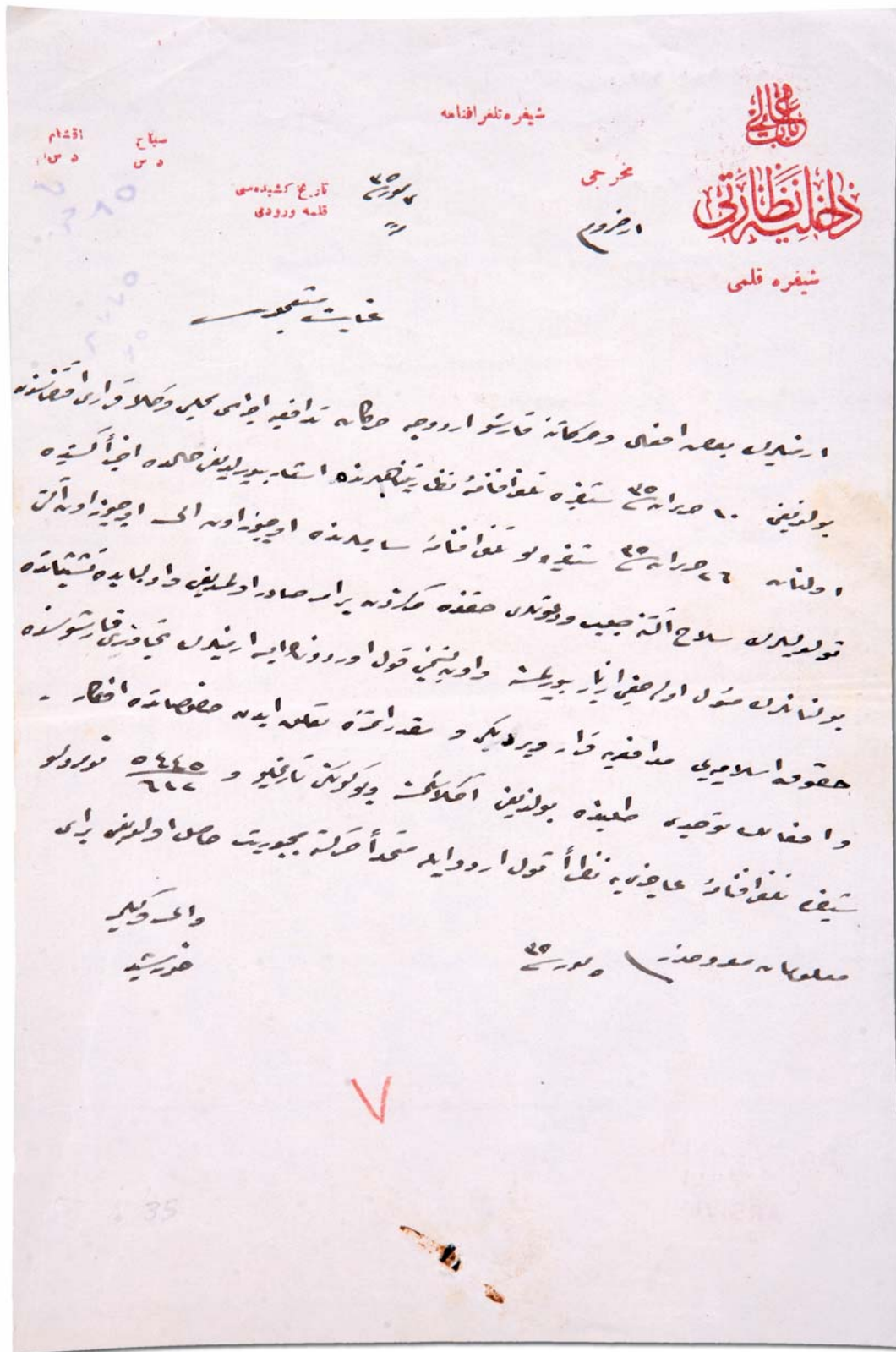
Vali Vekili
Hurşid

[illegible]

[illegible]

**NAHÇIVAN MİLLÎ TEŞKİLAT VE MÜMESSİLLERİNİN
OSMANLI HÜKUMETİ'NDEN MUALLİM VE SUBAY
TALEP ETTİKLERİNE DAİR**

**Erzurum Vilâyeti
Mektubî Kalemi**

*Bayezid Mutasarrıflığı'nın Karakilise'den posta ile vürûd eden
4/7/[13]35 tarih ve 527 numaralı şifrenin hallidir*

2 Temmuz [1]335 ve 523 şifreye lahikadır.

Nahçıvan havalisindeki İslâmlara Ermeniler tarafından taarruzla dört günden beri muharebe devam eylemekte olduğu Nakizâde Cabbar Bey'in ifade-i vâkı'ası üzerine ma'rûzdur.

**Erzurum Vilâyeti
Mektubî Kalemi**

Sûret

Bayezid Mutasarrıflığı'nın Karakilise'den posta ile gelen 7/7/[13]35 tarihli ve 531 numaralı şifresinin hallidir:

4 Temmuz [1]335 ve 527 şifre ile arz olunan havadisi te'yiden ifadede bulunan Nahçıvan Millî Teşkilatı yüzbaşlarından Abuzer Bey dört gün evvel Nahçıvan'dan çıktığını ve Ermenilerin şu sırada Bolşeviklerin peyderpey tecavüz ve temâdi-i muvaffakiyetlerinden dolayı pek ziyade endişenâk bulunduklarını ve müdafaa vaziyetini iltizâm eden muhalif partinin şimdiden idrâke henüz yüz tutan mahsulâtı biçmeden dağlara sevkıyât yapılmakda olduklarını ve o havali İslâmlarına karşı taarruz ve tecavüz fikrinde bulunmakda iseler de müdafaa ve mukâvemet azm-i kavisinde bulunan ahali-i mahalliyyenin kuvve-i maneviyesini tezyîd için kendilerine rehber ittihâz eyledikleri Hükûmet-i Osmaniye'den bir muâvenet-i fevkalâde olmak üzere muallim on neferle bir zâbitin hafiyyen Nahçıvan'a i'zâmı efkâr-ı umumiye cümlesinden idüğünü beyân eylemiş olmağla icra-yı iktizâsı menût-ı re'y-i sâmilidir.

[7 Temmuz 1919]

مکتوبی قلمی
باز به دست خط
فرستاده در دایره

245

20-V-3
C-5
C-6
C-7
C-8
C-9
C-10
C-11
C-12
C-13
C-14
C-15
C-16
C-17
C-18
C-19
C-20
C-21
C-22
C-23
C-24
C-25
C-26
C-27
C-28
C-29
C-30
C-31
C-32
C-33
C-34
C-35
C-36
C-37
C-38
C-39
C-40
C-41
C-42
C-43
C-44
C-45
C-46
C-47
C-48
C-49
C-50
C-51
C-52
C-53
C-54
C-55
C-56
C-57
C-58
C-59
C-60
C-61
C-62
C-63
C-64
C-65
C-66
C-67
C-68
C-69
C-70
C-71
C-72
C-73
C-74
C-75
C-76
C-77
C-78
C-79
C-80
C-81
C-82
C-83
C-84
C-85
C-86
C-87
C-88
C-89
C-90
C-91
C-92
C-93
C-94
C-95
C-96
C-97
C-98
C-99
C-100
C-101
C-102
C-103
C-104
C-105
C-106
C-107
C-108
C-109
C-110
C-111
C-112
C-113
C-114
C-115
C-116
C-117
C-118
C-119
C-120
C-121
C-122
C-123
C-124
C-125
C-126
C-127
C-128
C-129
C-130
C-131
C-132
C-133
C-134
C-135
C-136
C-137
C-138
C-139
C-140
C-141
C-142
C-143
C-144
C-145
C-146
C-147
C-148
C-149
C-150
C-151
C-152
C-153
C-154
C-155
C-156
C-157
C-158
C-159
C-160
C-161
C-162
C-163
C-164
C-165
C-166
C-167
C-168
C-169
C-170
C-171
C-172
C-173
C-174
C-175
C-176
C-177
C-178
C-179
C-180
C-181
C-182
C-183
C-184
C-185
C-186
C-187
C-188
C-189
C-190
C-191
C-192
C-193
C-194
C-195
C-196
C-197
C-198
C-199
C-200
C-201
C-202
C-203
C-204
C-205
C-206
C-207
C-208
C-209
C-210
C-211
C-212
C-213
C-214
C-215
C-216
C-217
C-218
C-219
C-220
C-221
C-222
C-223
C-224
C-225
C-226
C-227
C-228
C-229
C-230
C-231
C-232
C-233
C-234
C-235
C-236
C-237
C-238
C-239
C-240
C-241
C-242
C-243
C-244
C-245
C-246
C-247
C-248
C-249
C-250
C-251
C-252
C-253
C-254
C-255
C-256
C-257
C-258
C-259
C-260
C-261
C-262
C-263
C-264
C-265
C-266
C-267
C-268
C-269
C-270
C-271
C-272
C-273
C-274
C-275
C-276
C-277
C-278
C-279
C-280
C-281
C-282
C-283
C-284
C-285
C-286
C-287
C-288
C-289
C-290
C-291
C-292
C-293
C-294
C-295
C-296
C-297
C-298
C-299
C-300
C-301
C-302
C-303
C-304
C-305
C-306
C-307
C-308
C-309
C-310
C-311
C-312
C-313
C-314
C-315
C-316
C-317
C-318
C-319
C-320
C-321
C-322
C-323
C-324
C-325
C-326
C-327
C-328
C-329
C-330
C-331
C-332
C-333
C-334
C-335
C-336
C-337
C-338
C-339
C-340
C-341
C-342
C-343
C-344
C-345
C-346
C-347
C-348
C-349
C-350
C-351
C-352
C-353
C-354
C-355
C-356
C-357
C-358
C-359
C-360
C-361
C-362
C-363
C-364
C-365
C-366
C-367
C-368
C-369
C-370
C-371
C-372
C-373
C-374
C-375
C-376
C-377
C-378
C-379
C-380
C-381
C-382
C-383
C-384
C-385
C-386
C-387
C-388
C-389
C-390
C-391
C-392
C-393
C-394
C-395
C-396
C-397
C-398
C-399
C-400
C-401
C-402
C-403
C-404
C-405
C-406
C-407
C-408
C-409
C-410
C-411
C-412
C-413
C-414
C-415
C-416
C-417
C-418
C-419
C-420
C-421
C-422
C-423
C-424
C-425
C-426
C-427
C-428
C-429
C-430
C-431
C-432
C-433
C-434
C-435
C-436
C-437
C-438
C-439
C-440
C-441
C-442
C-443
C-444
C-445
C-446
C-447
C-448
C-449
C-450
C-451
C-452
C-453
C-454
C-455
C-456
C-457
C-458
C-459
C-460
C-461
C-462
C-463
C-464
C-465
C-466
C-467
C-468
C-469
C-470
C-471
C-472
C-473
C-474
C-475
C-476
C-477
C-478
C-479
C-480
C-481
C-482
C-483
C-484
C-485
C-486
C-487
C-488
C-489
C-490
C-491
C-492
C-493
C-494
C-495
C-496
C-497
C-498
C-499
C-500
C-501
C-502
C-503
C-504
C-505
C-506
C-507
C-508
C-509
C-510
C-511
C-512
C-513
C-514
C-515
C-516
C-517
C-518
C-519
C-520
C-521
C-522
C-523
C-524
C-525
C-526
C-527
C-528
C-529
C-530
C-531
C-532
C-533
C-534
C-535
C-536
C-537
C-538
C-539
C-540
C-541
C-542
C-543
C-544
C-545
C-546
C-547
C-548
C-549
C-550
C-551
C-552
C-553
C-554
C-555
C-556
C-557
C-558
C-559
C-560
C-561
C-562
C-563
C-564
C-565
C-566
C-567
C-568
C-569
C-570
C-571
C-572
C-573
C-574
C-575
C-576
C-577
C-578
C-579
C-580
C-581
C-582
C-583
C-584
C-585
C-586
C-587
C-588
C-589
C-590
C-591
C-592
C-593
C-594
C-595
C-596
C-597
C-598
C-599
C-600
C-601
C-602
C

59

١١

٥٠

مکملہ ۵۷۲، سببہ یہ نہ عقیدہ۔ تجوید مولیٰ علیہ السلام
اضطرار نہ تعرضہ درت کو نہ برو کا بہ دوام ایلمکہ اولیٰ
نہی آ رہہ جا۔ بخت اظاہ واقعی آذہ نہ محروصہ۔

صورت

جمهوری ولایتی

مکتوبی قلمی بایزید منفذت قلمی در بیهاب کله ۷/۷/۷۰ تا یخای

عدد ۷۰ و نوزده و ستده و نه حیدر :

عمومی
خصوصی

۱. موصی و ۷۰ سفده به عصبه اوله هوارق تایید افاده مبولنا نچوان
می نشیندن یوز بهیدنه آرزو بل درت کوه نچوانده حیدر یخی و در سیدک
سوده ده بولت و یکرک بیدری تجاوز و تماردی موفقیت نه ظهور بل
زیاده اندیشه ناک بولنه قدری و مدافعه و ضیقنی آرام ایدنه مخالفان تنک
شمیدنه ادر آله لکوز به نچوان محصولاتی بحیدر ده طاعنه موقبات بایله یقده
اوله قدری واد هوالی اسلحه فایز و تسویه و تجاوز فکرنده بولنقده
ابیرم مدافعه و مقاومت غنم قویسنده بولنان الهال محیدر فوج
مغویسی تربیا بحیره کندورینه هجراتخان ابد ماری حکومت عثمانیه در بر
مسادوت فوره کعام اوله اوزره معلوم اوده نظر بر ضابطه حقیقا
نچوان اغراضا فطاری عمده جمدننه ایدوکنی بیانه ایسه اولقده اجای
اقتضای منظره ای سیریه .

**ERMENİLERİN KARS CİVARINDAKİ MÜSLÜMANLARI
KATLETTİKLERİ, NAHÇIVAN'DA İSE HALKIN ELİNDEKİ
SİLAHLARI TOPLADIKLARI HAKKINDA**

**Onbeşinci Kolordu
Erkân-ı Harbiye Birinci Şu'besinin
Müşvedde Varakasıdır
Şu'be Numarası: 1
Kısım: 1
Tarih: 7/7/[13]35**

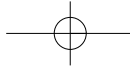
*Harbiye Nezâreti'ne, Müfettişliğe, Van, Erzurum, Trabzon, Bitlis Vilâyetlerine, Erzincan
Mutasarrıflığı'na; Üçüncü, Onbirinci, Onikinci Fırka
ve Dokuzuncu Fırka Kumandanlığı'na, Süvari Nişancı Alayı Kumandanlığı'na*

1- Kars'da Ermeniler, Müslüman ahaliden ileri gelenleri habs ve teb'ide ger-miyet vermektedir. Yüzü mütecâviz İslâmı, Osmanlı teba'ası diyerek derdest ve geriye teb'id etmişlerdir ve ekser Müslümanı casûs diye itlâf etmekde oldukları anlaşılmıştır.

2- Sarıkamış ve Kars civarında Ermenilerin İslâm gençlerini toplayarak gâib etdikleri haber alınıyor. Kars ve Göle mu'teberânından sekiz zât imhâ ve Şükrü Çavuş isminde bir İslâm idâm edilmiştir.

3- Ermeniler, tekâlif-i harbiye nâmı altında İslâmların at, öküz, araba ve mevâşî-lerini cebren toplamaktadırlar. Teklifi kabul etmeyen Akçakalaçukuru'ndaki sekiz Müslüman karyesi üzerine üç yüz süvâri ile üç yüz piyade ve top, makineli tüfek sevk ederek ahali-i İslâmiyeyi topa tutmuşlardır. Ahalinin cümlesi Allahuekber Dağı'na çekilmişlerdir.

5-[4] Azerbaycanlıların takrîben on gün kadar evvel Şuşa'da Ermenileri mağlûb ve perişan ve burayı işgâl ve Geroy istikâmetinde harekete devam etdikleri ve Bahr-i Hazer sahilindeki Lengeran mevki'ini de elde eyledikleri ve Bakü - Culfa demiryolu-nun inşâsına başladıkları haber alınmıştır.

• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •

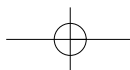
4-[5] Ermenilerin bilhassa Zengezor, Nahçıvan ve Daralagez mintikalarında İslâmların silahlarını toplamak için pek ziyade cebr ve şiddet ve bu bahane ile her türlü zulüm ve hakaretde bulundukları mevsûkan haber alınmıştır.

6- Hudûd haricinde emniyet olmadığını Erzurum İngiliz mümessili dahi itiraf etmiş ve Tebriz'de vâkî' olan bir kıtâli basdırmak için General Biç'in karargâhıyla Gümrü'den Tebriz'e gitmekte olduğunu dahi söylemiştir.

7- Fırkalara; süvari, topçu ve nişancı alaylarına yazılmışdır.

8- Aynen müfettişlikle mücâvir kolordulara ve vilâyetlere (Van, Bitlis, Trabzon, Erzurum, Erzincan) ve Harbiye Nezâreti'ne de yazılacaktır.

8 L. 1337 / [7 Temmuz 1919]

[illegible]

ایکینچی قفقاس فول اردو ارکان حرییه		شعبه سنج مسوده ورقه سیدر	
اوراق نومروسی	خلاصه	میضاک امضاسی	
شعبه نومروسی		تاریخ تیبیش	
مسودینک امضاسی		تیبیشه قوتیلان نومرو	
تاریخ تسودی		مقابله سینک امضاسی	
سروله نومروسی		مقابله تاریخی	

الحمد لله علی ما ابر [طاعه جیهند -

۱- ای یاجا عبدک تقیاً او نه سو قد - اول شو شاده اریدی
منصبه و ریب نه دیو ای اشغال و کر - وی انفا شده
حده دهم ایدکدی و جرحه - حله کیم کی کده ایدوق
الده اید و صدی و باقو مولفه دیر بولم انش نه باند قور
خداوند -

۲- ایندیک مالکام سند - بحواله دارالکده منظر کده
ایندیک مکتوبی طوبیحه ایجه به - یاده جیرو سده
دیو بلان اید لکریو نظام و حفا نده بولقدی موثوقاً
خداوند -

۳- مدورضا جده اخیه الیایی افرم انکامه کی انکاف
اینه و ندرده و اخو اولده بر قنای باصد رجه ایجه جباله
بجایه قرا طاعه
خداوند ۲۷ جمادی الثانی ۱۲۸۰ کورجی ندرده کیمده

[illegible]**HR. SYS, 2877/23**

**ERMENİLERİN NAHÇIVAN'DA MÜSLÜMANLARIN SİLAHLARINI
TOPLATTIRDIKLARI, TOP VE SİLAH SESLERİNİN SINIR
KÖYLERİNDEN DUYULDUĞU HAKKINDA**

*Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne,
3. Ordu Müfettişliği'ne*

On Beşinci Kolordu

1-Nahçıvan ve havalisinde bulunan Müslüman ahalinin Ermeniler tarafından silahları toplatdırılıp katletdirilmekde oldukları ve havali-i mezkûrede İslâmînin tamamıyla imha edileceği Müslümanlara karşı Ermeniler tarafından alenen izhâr edilmekde olduğu ve bu suretle teşebbüsâtda bulundukları havali-i mezkûre Müslüman komiteleri İlocağı'ndan bildirilmekle ma'rûzdur.

7 Temmuz [13]35

**Erzurum Vilâyeti
Mektûbî Kalemi
Aded
Umumî: 5515
Hususî: 335**

Mahremânedir

On Beşinci Kolordu Kumandanlığı Cânib-i Âlisi'ne

Ermenilerin hududumuzda dört saat mesafedeki Kelantab ve Kızılhamamlı nâmlarındaki İslâm köylerini basarak oralardaki umum Müslümanları katletmekde olduklarının ve hatta top ve silah sadâlarının hudud üzerindeki Karakilise karyesinden işidilmekde bulunduğunun Pasinler kazasının Iğırbakır karyeli Muhammed oğlu

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Hasan'ın ifadesine atfen Aras Nahiyesi Müdüriyeti'nden bildirildiği kaza-i mezkûr kaymakamlığı vekâletinden izbâr kılınmağla keyfiyet berây-ı malumât ma'rûzdur.

Fî 8 Temmuz [1]335

Erzurum Vali Vekili

Kadı

Mehmed Raif

Erzurum Vilâyeti
Mektûbî Kalemî
Aded
Umumî: 5515
Hususî:337

Mahremâne

On Beşinci Kolordu Kumandanlığı Cânib-i Âlisi'ne

8 Temmuz [1]335 tarihli ve 5515/335 numaralı tezkireye zeyldir:

Hudud haricinde Kelantab ve Kızılhamamlı karyelerinde cereyân eden vak'anın istihbarât-ı kat'iyye ve ekîdeyle te'yid etdiği Aras Müdiriyeti'nin iş'ârına atfen Pasinler Kaymakamlığı Vekâleti'nden bildirilmekle keyfiyet berây-ı malûmât arz olunur.

Fî 9 Temmuz [1]335 / [9 Temmuz 1919]

Erzurum Vali Vekili

Kadı

Mehmed Raif

مودة ورقمبدر		اون شجی قول اردو	
میشک امضای	اوراق و روسی		
تاریخ تیزی	شعبه نومروسی		
تیزی قولان نومرو	مودة امضای		
مقابله چیک امضای	تاریخ تسویدی		
مقابله تاریخی	مرسوله نومروسی		

خلاصه

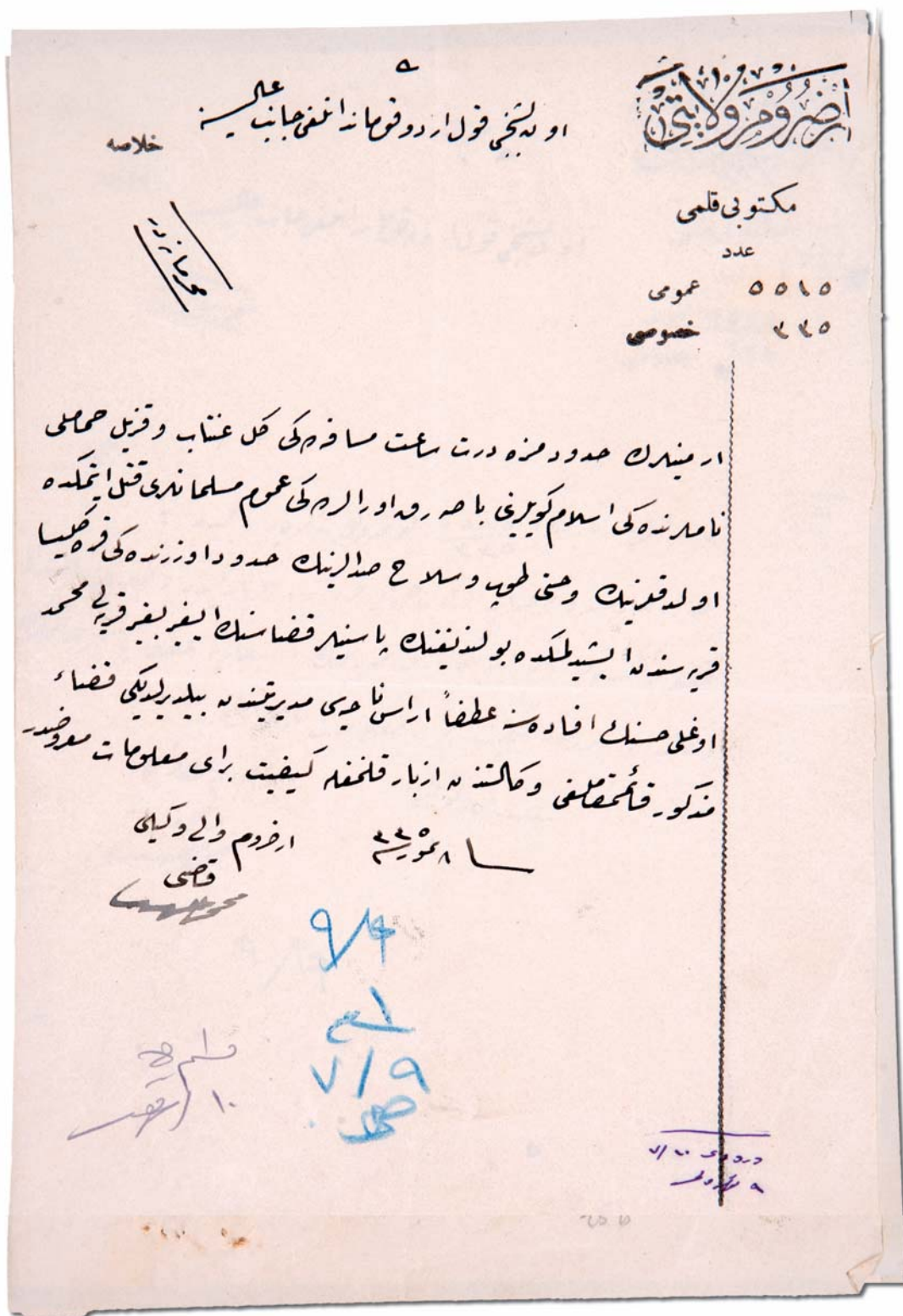
حربه نظامی صلح

۱۰۷-۵

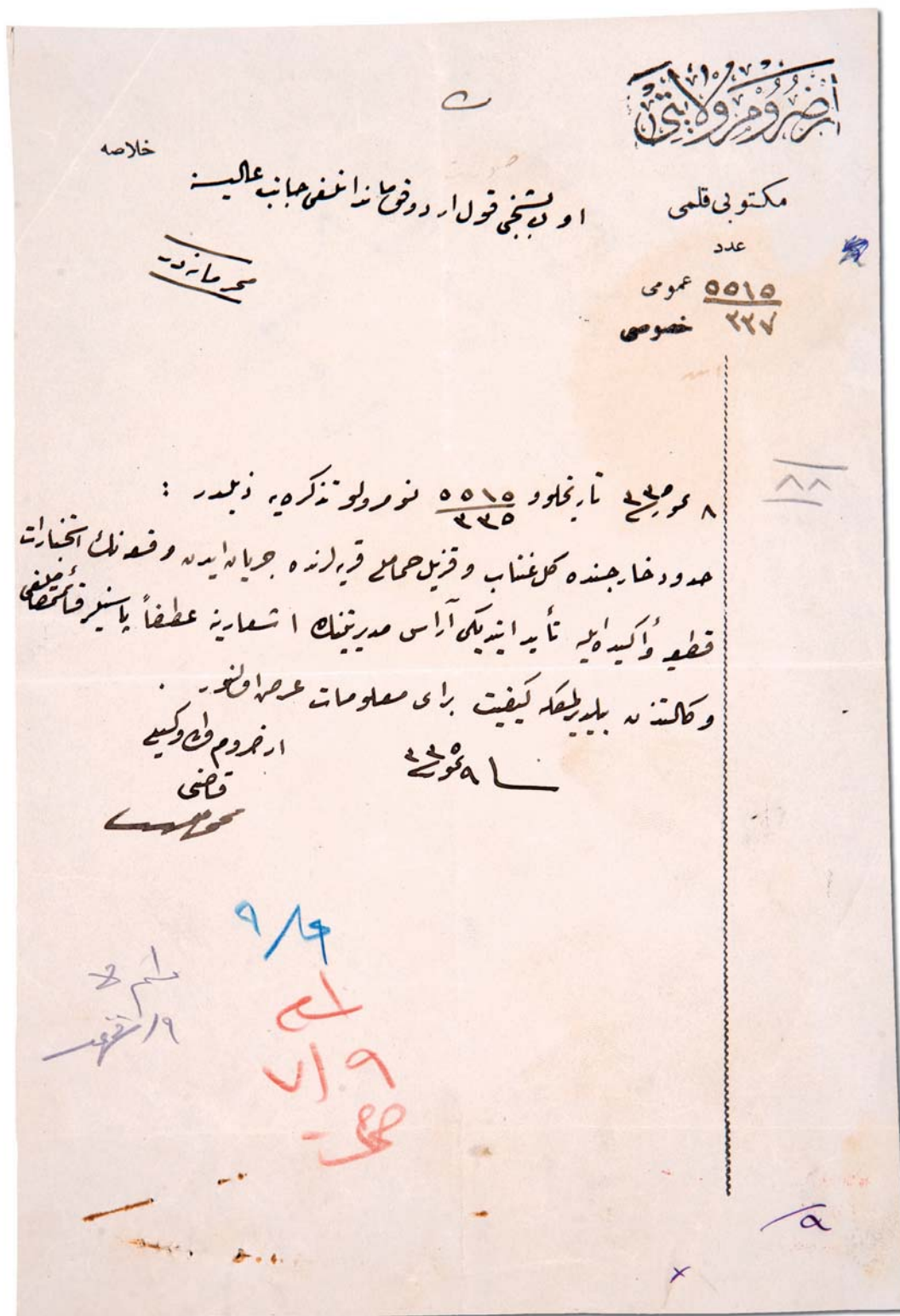
۹۶

۱- نخوان و هوالبده بوفان مامان الکالیله امیر طرفین سادری طوبیذ ندیلیب قتل اندر ملکه اولدقاری و هوالی مذکوره ده ایدمیه تمایل مع امعایلده جتی مامانده قتل سید طرفین اظلام اظلام ایلده اولدی و بوجورده تیارده اولدقاری هوالی مذکوره مامان قومیه لری ای اوجیلقدن بلیر ملکه معروفه - .

۲۵۰۰

HR. SYS, 2877/15

**TRABZON, KARS
VE NAHÇIVAN'DA RUM VE
ERMENİ ÇETELERİN FAALİYETLERİNE DAİR RAPOR**

Onbeşinci Kolordu Erkân-ı Harbiye Birinci Şubesi'nin Müsvedde Varakasıdır

Şube Numarası: 74

Tarih: 7/8/[13]35

Harbiye Nezâreti'ne

1- Kolordu mıntıkasında, esasen Trabzon mıntıkasında Santa ve havalisinde dolaşan ve siyasî bir maksad takib eden Kürdoğlu nâmındaki Rum çetesinden başka hâiz-i ehemmiyyet çete mevcut değildir. Diğerleri bir takım çapulcu gürûhundan ibaret olduğundan büyük ve mühim vekâyî' olmamıştır. Bununla berâber Haziran [13]35 gâyesine kadar cereyân eden vekâyî'i ve Kafkasya dâhilindeki Müslümanlarla Memâlik-i Osmâniye'ye iltica eden muhâcirîn-i İslâmiye'ye Ermenilerin yaptıkları mezâlimi ve mu'âmeleyi hâvî bir kıt'a listenin 18/6/[13]35 tarihli ve 1676/1355 numaralı şifreli telgrafnâme-i nezâret-penâhîleri üzerine melfûfen takdim kılındığı ma'rûz-
dur.

Kâzım Karabekir

29/4/[13]35: Santa'nın Zurnacılar Mahallesi'nde Norar oğlu Orama nâmında bir Rum'un hânesinde bir aded mavzer tûfengi bulunmuşdur.

1/6/[13]35: Kürdoğlu nâmıyla ma'rûf Rum çetesi Santa havalisinde Yomralı yedi Müslümanı katletti.

10/6/[13]35: 2/6/[13]35 tarihinde Gümüşhâne'nin Leri karyesinden üç Rumla üç kadın Trabzon'a gitmekdeler iken, önlerine çıkan hüviyeti mechûl üç silahlı, bir

mikdâr paralarıyla kadınların çoraplarını alarak firar etmişlerdir.

14/6/[13]35: Norşin karyeli 60 yaşlarında Mehmed oğlu Ali, aynı karyeden 12 yaşında Ağa oğlu İdris ve Isısu karyesinden 50 yaşlarında Aziz oğlu Rüşdü'nün cesedleri Topyolu civârında Rus hududuna mukâbil İhtiyarderesi denilen mahalde bulunmuşdur. Bunlardan birincisinin yalnız kısm-ı süflâsı mevcûd idi, ikincisi ise müte'addid mahallerinden kurşun ve bıçak yaraları arzediyordu ve kulakları da kesilmiş idi. Üçüncüsünün ise bir kaç mahallinden kurşun ve bıçak yarası ile âlet-i tenâsüliyyesi kesik olarak bulunmuşdur. Bunlar hududumuzun 60 metre içinde idi. Ayak izlerinden cânîlerin Yeniköy istikâmetine gitdiği anlaşılmıştır. Mahall-i vak'aya yakın silahlı iki Rum görölmesinden cânîlerin Rum olduğu kanaati hâsıl olmuştur.

14/6/[13]35: Trabzon'dan Yomra tarîkıyla avdet eden Yağmurdere'nin Keşişköy karyesinden Mecid, Yusuf, Süleyman yanlarında yüklü hayvan ve 12 silahlı adam olduğu halde Karameşe civarında Ortasu nâm mahalde tahminen kırk kişilik bir çeteye tesadüfle bir saat kadar müsâdemeden sonra Yusuf mecrûh düşmüş ve eşkıya da bir mikdar erzaklarını alarak savuşmuşlardır.

15/6/[13]35: Santa'da icra-yı faaliyyet eden kırk kişiden mürekkeb Eftelsidi Rum çetesi Maçka kaymakamına teslim olmak üzere Meryemana Deresi Manastırı'na gelerek kaymakamla görüştükleri esnada, bir mes'elenin takibine me'mûr jandarmaların manastıra gelmesi üzerine, çete bunu bir taarruz zannıyla ve âni bir hareketle jandarmaların silah ve eşyalarını alarak savuşmuşlardır. Çetenin teslimini teklif etmek üzere Çayırılı karyesinden Yanko isminde bir Rum, tekrar Santa'ya i'zâm edilmiş ise de çete teslim olmamıştır.

25/6/[13]35: Trabzon'un on beş kilometre kadar şarkında Yomra nâhiyesinde anâsır-ı muhtelif arasında birkaç kıtâl vukû' bulundu.

1- Hudûdumuz dahiline girmek isteyen yirmi İslâm muhâcirin erzakları Karaorgan'da Ermeniler tarafından gasbedilmiş ve 5 Haziran [13]35'de dahi bir kısım muhâcirlerin dahi bir tosun, dört inek, 2 çuval erzâkları Ermeniler tarafından gasbedilmiştir.

2- Halil nâmında Kışılı bir adamın validesiz ve südden henüz kesilmemiş çocuğunun yegâne medâr-ı te'ayyüş olan bir ineği de keza Sarıkamış'da Ermeniler tarafından alınmıştır.

3- Kağızman'da kadın ve çocuk 60 Müslüman, Ermeniler tarafından katledilmiştir.

4- Erzurum'un Zırnık karyesine mensub üç Müslümanın Kars'dan avdet ederken Sarıkamış'da yirmi inek ile bütün zehâ'iri Ermeniler tarafından alınmıştır.

5- Balıkgöl şimâlinde Abbasoğlu karyesi civarında Müslümanlara Ermeniler tecavüz etmişler ve bir kaç Müslümanı öldürüp bin kadar mevâşîlerini götürmüşlerdir.

6- Diyadin'in şimâl-i garbîsindeki Balıkgölü'nün şimâl-i şarkîsindeki Abbasköyü karyesine, Erivan'dan Zilan ve Şertanlı aşiretlerinden 500 hâne halkına Ermeni askerleri tarafından baskın yapılmış, 100 kadar koyunlarını gasbetmişler ve oradan hicrete mecbur edilmişlerdir.

7- Kağızman civarında bulunan İslâmlardan bir kısmı hicret etmek istemiş ve bu münasebetle Ermeniler ile İslâmlar arasında müsâdeme vukû'a gelmiş, İslâmlardan 6 kişi şehid düşmüştür.

8- Kars ve Sarıkamış civarından hicret eden İslâmlara 6 Haziran [13]35 tarihinde Rumlar tarafından tecavüz edilmiştir. İslâmlardan dört kişi mecrûh olup yanlarında bulunan eşya, erzak, para ve hayvanları gasbedilmiştir.

9- On beş kişilik bir Ermeni süvari kuvveti Diyadin civarında Balıkgölü'nün şarkında Kuş - Taban yakınında 10/6/[13]35'de hududu tecavüz etmişlerdir.

10- Sarıkamış'dan gelen yüz hâne İslâm muhâcirine, Karaorgan'da bulunan Ermeni müfrezesi tecavüz ederek 90 inek, 6 at ve 200 kile zahîre ile mevcud para ve yiyecekleri gasbedilmiş, bundan başka bir ahıra doldurarak kadınları aramışlar ve zî-kıymet eşyalarını almışlardır ve bunları muhâcirinin gözleri önünde beynlerinde taksim etmişlerdir.

11- Sarıkamış'da Ermeniler İslâm muhâcirlerinin ortasına bomba atmışlar, bir kadın ve bir erkeğin el ve kollarının kaybolmasına sebep olmuşlardır.

12- Kars ile Oltu arasındaki İslâm köylerine Ermeniler baskın vererek pek çok mezâlim yapmaktadırlar. Akçakala'daki İslâmların mallarını yağma ederek son derece zulm ve hakaretde bulundukları istihbâr edilmiştir.

13- Ermenilerin icra etdikleri mezâlimin havf ve endişeleri ile Berugi aşiretinden 800 hâne halkı Bayezid'e hicret ve hükûmete dehâlet etmişlerdir.

14- Nahçıvan'ın Yenice ve havalisinde Ermenilerin, silah toplamak bahanesiyle katli'âmlara başladığını 30 Haziran [13]35'de Bayezid'e gelen mülteciler ihbar etmekte ve âlem-i insâniyetden imdâd istemektedirler.

15- Ermenilerin Aras garbında Baykend karyesini yağma ve tahrib etdikleri haber alınmıştır.

9 L. 1337 / [8 Temmuz 1919]

ایکٹیو قفقاس فول اردو ارکان حریہ		شعبہ سنک مسودہ ورقہ سیدر	
ادراک نومرہ سی	خلاصہ	میٹنگ امضای	
شعبہ نومرہ سی	۷۷	تاریخ تبیض	۹۰/۷/۸
مسودہ سنک امضای		تبییضہ قوتیلان نومرو	
تاریخ تسویدی	۹۰/۷/۷	مقابلہ سینک امضای	
سرسلہ نومرہ سی	۷۷	مقابلہ تاریخچی	

[illegible]

۵۵۱۶/۸۵ : مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .

۵۵۱۶/۸۵ : مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 اوله ۹ روزه مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .

۵۵۱۶/۸۵ : مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 قیامه و قیامه .

۱ - مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .

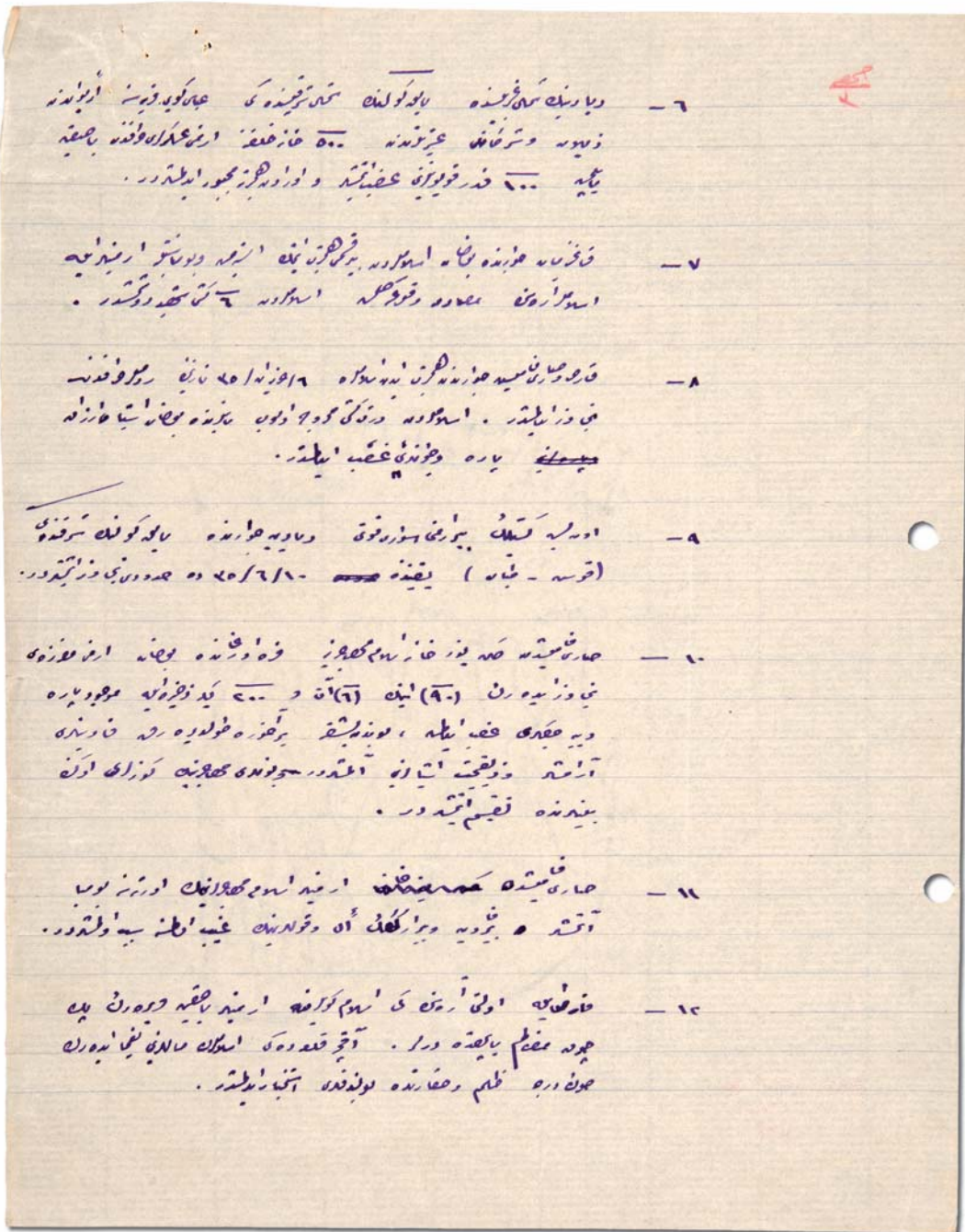
۲ - مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .

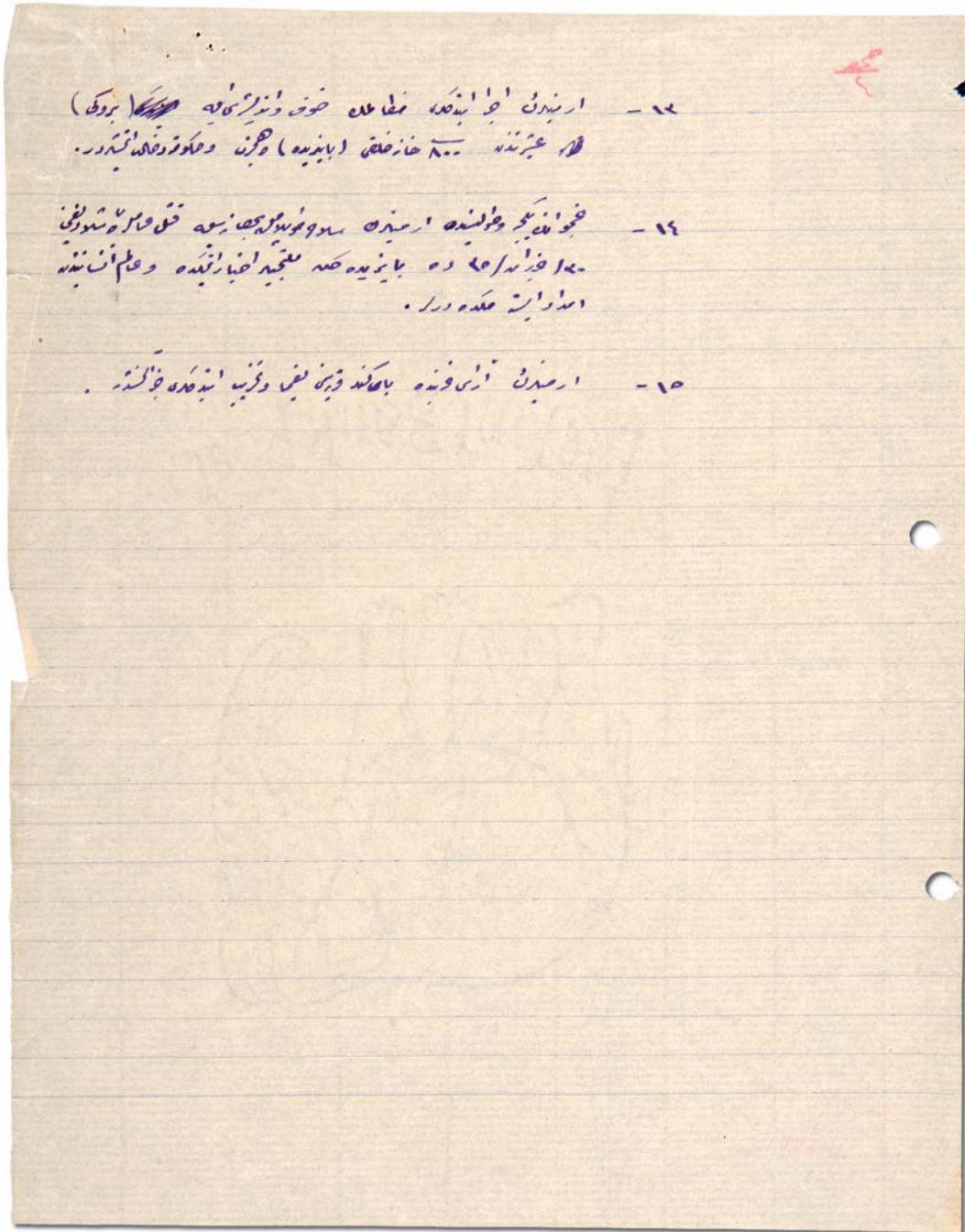
۳ - مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .

۴ - مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .

۵ - مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .
 مریضه ۹ روزه و قیامه بر سر ارضه ارضه ارضه .

MÜSLÜMANLARI İMHA KARARINDA OLAN ERMENİLERİN NAHÇIVAN VE ŞERUR BÖLGESİNDE YAPMIŞ OLDUKLARI MEZÂLİME DAİR

Harbiye Nezâreti'ne

1- Nahçıvan ve Şerur havalisinde kırk beş pâre köye Ermeniler sunûf-ı muhtelifeden mürekkeb kıta'âtla tecavüz etmişler, şimendifer güzergâhına karîb mahalleri zırlı vagonlarla ateş altına almışlardır. Son alınan haberler ahali-i İslâmiye'ye karşı yapılan fecâyî' ve mezâlimin vahşetini göstermekde ve evvelce bildirilen katliâmları te'yid etmektedir.

2- Bu havalide Büyükvidi karyesine iki alay ile taarruz etmişler ve ahalisinden birçoğunu katletmişlerdir.

3- İslâmlar tarafından yakalanan Ermeniler bu havalide bir tek Müslüman kalmayınca kadar İslâmların mahvına devam edileceğine veyahud İslâmları kâmilan Aras Nehri'ne dökceklerine Ermenilerin karar verdiklerini söylemişlerdir.

Elde edilen ve Ermeni kıta'âtına yazılan mahrem emirnâmelerinde dahi aynen şu cümleler vardır: "Şerur ahalisini Aras Çayı'na dökmek Üçüncü Alay kumandanının vazifesidir..."

Maksad Şahtahtı ve Kuyuran karyelerini batırdıp ora Müslümanlarını dahi Aras Çayı arkasına dökmektir.

4- Bayezid'den 12/7/[13]35'de Nahçıvan ve havalisi ahali-i İslâmiyesi nâmına yazılan telgrafnâme de aynen zîre çıkarılmışdır.

Sûret

İmhası mukarrer bir kitle-i ma'sûmeyi nazarları yollara ma'tûf bir halde bırakarak mülevves ayakları altında çiğnenmesi musammem namus-ı millîmizin müdafaası için hükûmet-i müşfikamızın üç aydan beri boynu buruk bir halde dergâh-ı adâletine sığınarak en yakın bir zamanda hukuk-ı mü'ebbedemizin tezâhürünü beklediğimiz bir sırada firaren gelen ve Yedibasarlı Musa oğlu Ekber ve Abdurrahman oğlu İbrahim nâm eşhâsın ifadelerine nazaran düşman-ı bî emânın kâhir pençesiyle

vîrân olmuş kırk beş pâre köy ahali-i İslâmiyesi'nin ilticagâhları olan dört büyük köyün merkezi olmakla beraber dört nahiyenin de kapısı mesâbesinde olan Vididi böylelikle devam ederse havalı-i mezkûrenin az zaman sonra mezaristan haline ifrâğ edilecek şiddetle kanlı bir müsâdemenin başladığı ve sekiz topla mücehhez tahminen dört bin kişilik Ermeni kuvvetinin bir hiss-i intikamcû ile karye-i mezkûreyi kuşattığı ve her türlü vesâit-i müdafaadan mahrum mazlum adamların beş kilometre mesafede kâin tren hattındaki zırhlı vagonlardan müdhiş bir surette bombardıman edilmekte oldukları ve bu mel'unların maksad-ı aslîlerinin hasad mevsimi olmak hasebiyle ahalisini dağıtacakları karyelerdeki mezru'âta tesâhüb etmek olduğu anlaşılmaktadır. Hükûmet-i Osmaniye'yi temsil eden vicdanperver nâsiyelerin öksüz ve zayıf olan ebnâ-i cinslerinin vahşetine kurban olmalarına kat'iyen razı olamayacakları hakkındaki emelimizde sâbit olduğumuzu üç aydan beri devam eden feryad ve figânımızla izhâr etdirin tenfis-i hayânın en mü'essir hâdimi olan ümid kelimesi bir mümkün enzâr-ı âmmeden silinemediği için Ermenilere karşı ölümle pençeleşmenin ne dereceye kadar tabîi olduğu vâreste-i arzdir. Lâkin zavallı kadınların, aksakallı ihtiyarların, süt emen çocukların velhâsıl beşer cildine bürünmüş felekzedelerin destgîri olabilecek hamiyet-dânı etraflarında göremedikleri için korkunç kurşun sadâlarından dolayı kopardıkları velvele aynı zamanda mevti istihkâr edencesine olan müdafaanın neticede haysiyetlerinin de pâymâl edileceğini ilân ettiği için hakk-ı hakîkiyi süngü uçlarında parlatan kuvvete karşı mukâvemetin gayr-ı kâbil-i imkân olduğu daha tabîidir. Ağlatan, sızlatan, yatırdan, bağirtan! Hatta milliyet prensibi maskesi altında beşeriyeti ezmeye çabalayanlara bile feryad etdik! Kafalarımızda patlayan gülle sadâları yüzünden işidilmedi. Âlem-i İslâmiyet'in yegâne hâkim-i müşfiki olan Halife-i rû-yı zemînin riyâsetini deruhde ettiği bir hükûmet de feryadımızı istima' etmezse artık kime gidelim? Hangi yabancı eteklere sarılalım? Bu şikâyâtımızı da merci'-i âidine bildirilmesiyle beraber makhûr (bu kelime okunmuyor) bulunduğumuz millete karşı hayatımızın müdafaâsını istirhâm eyleriz.

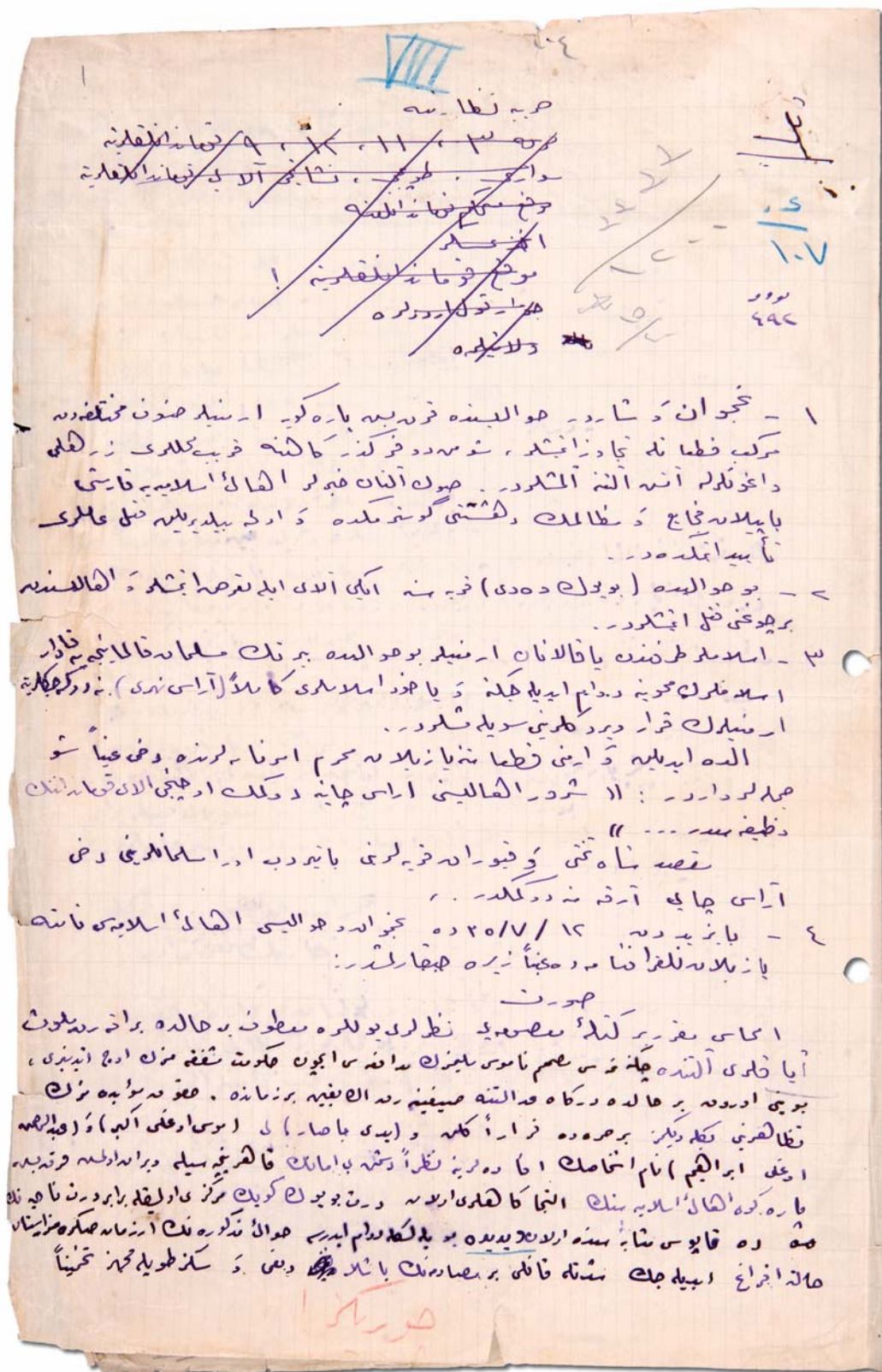
Nahçıvan ve havalisi vekili
Sarbak Takîzâde

Âlem-i insaniyetden istimdâd talebinde bulunan bu bîçareler hakkında yapılan ve vicdan-ı beşeri sızlatan bu fecâyî' ve mezâlîme nihayet verilmesine ve hiç olmazsa sağ kalanların hayatlarının taht-ı te'mine alınmasına delâlet buyrulmasını istirham eylerim.

15. Kolordu Kumandanı
Kazım Karabekir

Aslına mutabıktır

15 Temmuz [13]35 / [15 Temmuz 1919]

[illegible]

عالم است انما عینه استوار طبعه بولنا به بر بخار هر حقنه
با بیدار به دهان بشوی صبر و ناله بر مخارج و مطالبه سباحت و برده نه
و کعبه اولاد به صاع خالاک و هب اندینک و تائینه الفاسه و دلائل
بر بر طاشی استقام ابرم.

۱۵. فولاد، دستانه‌ای

کالحم قره بد

اصلیہ طائفہ - ۱۵ نو ۲۵

HR. SYS, 2877/24_1, 4-7

**NAHÇIVAN VE ÇEVRESİNDE
BULUNAN İSLÂM KÖYLERİNE ERMENİLER TARAFINDAN
TAARRUZDA BULUNULDUĞUNA DAİR**

Telgrafnâme
Dahiliye Nezâreti'ne Sûret
Mahrec: Erzurum
22. 7. [13]35
Numara iki

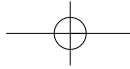
Nahçıvan havalisindeki İslâmlara Ermeniler tarafından taarruzla dört günden beri muharebe devam etmekte olduğu Nakîzade Cabbar Bey'in ifade-i vâkı'ası üzerine ma'rûzdur.

Diğer Sûret

4 Temmuz [13]35 ve 27 [numaralı] şifre ile arz olunan havâdisi te'yîden ifâdede bulunan Nahçıvan Millî Teşkilâtı yüzbaşlarından [İbzer] dört gün evvel Nahçıvan'dan çıktığını Ermenilerin şu sırada Bolşeviklerin peyderpey tecavüz ve temâdî-i muvaffakiyetlerinden dolayı pek ziyade endişe-nâk bulundukları ve müdâfaa vaziyetini iltizâm eden muhalif partinin şimdiden idrake henüz yüz tutan mahsûlâtı biçmeden dağlara sevkıyat yapmakda oldukları ve o havali İslâmlarına karşı taarruz ve tecavüz fikrinde bulunmakda iseler de müdâfaa ve mukavemet azm-i kavîsinde bulunan ahali-yi mahalliyenin kuvve-i manevîyesini tezyîd için kendilerine rehber ittihaz ettikleri Hükümet-i Osmâniye'den bir muavenet-i fevkalâde olmak üzere muallim on neferle bir zâbitin hafiyyen Nahçıvan'a izâmı efkâr-ı umûmiye cümlesinden idiğini beyan eylemiş olmağla icra-yı iktizâsı menû-tı re'y-i sâmileridir.

Üçüncü Sûret

Dün Bayezid'e gelerek Revan'ın Aralık karyesindeki Timurzâde [Kazaz] ve Kakaş oğlu Abdullah'ın ifâde-i mazbûtalarına nazaran karye-i mezkûreye gelerek o havalinin kendilerine terk edildiği cihetle ahali-yi İslâmiyenin mutâva'at ve teslim-i silaha mecbur oldukları hakkındaki tekliflerine kat'î bir cevab-ı red olarak dört kişilik Ermeni heyet-i Murahhasasının avdeti üzerine her ihtimale karşı Aralık havalisinde

azami cem' olunan bine karib bir kuvvetin Ermenilerin Vididi karyesi İslâmlarına taarruzda bulundukları haberi üzerine Toroslu nâmındaki Ermeni köyüne hücum ve rast geldikleri ot yığınlarıyla buğday anbarlarını ihrâk etdikleri ve Vididi'den ric'at eden Ermeni kuvvetinin Aralık köyünü abluka ederek bir buçuk saatlik müsâdeme neticesinde bir erkek ve bir kadının şehid edildiği ve beraberlerindeki toplarla Aras sahili yüzündeki bilumum İslâm köylerini işgale başlayarak Ermenilerin Aralık ahali-i İslâmiyesini ric'ate mecbur etdikden sonra tekrar kuvvetlerini Vididi'ye sevk etdikleri ve beş İslâm köyünün el-yevm müthiş top ateşi altında bulundurulduğu ve pek yakın bir zamanda hükümet tarafından kendilerine muâvenet edilmediği takdirde havali-yi mezkûre İslâmlarıyla bütün bütün mahv ve inhizâma duçar olacakları ve vukuâtın 7 Temmuz [1]335 tarihinden itibaren başladığı anlaşılmış olmağla keyfiyet berâ-yı malûmât arz olunur.

Dahiliye Nezâreti'ne

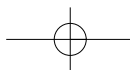
Bayezid Mutasarrıflığı'nın evvelki gün posta ile gelen 4 ve 7 Temmuz [1]335 tarihli iki kıt'a şifre telgrafnâmesi ile mezkûr mutasarrıflıktan yine o gün alınıp aynı meseleye aidiyeti anlaşılan 16 Temmuz [13]35 tarihli diğer bir kıt'a şifre telgraf sûretleri berâ-yı malûmât bâlâya naklen arz olunur.

Fî 16 minh

[22 Temmuz 1919]

Vali Vekili

Hurşid

[illegible]

تلفظنامه

امضا	ساعت	تاریخ	آندایق عمل	حکومت	تاریخ	کلمه	نومردی	مخرج
	اول مکره		کتابخانه	حکومت	اول مکره			۲
	اول مکره		کتابخانه	حکومت	اول مکره			

۱- اول
 ۲- مکره
 ۳- اول
 ۴- مکره
 ۵- اول
 ۶- مکره
 ۷- اول
 ۸- مکره
 ۹- اول
 ۱۰- مکره
 ۱۱- اول
 ۱۲- مکره
 ۱۳- اول
 ۱۴- مکره
 ۱۵- اول
 ۱۶- مکره
 ۱۷- اول
 ۱۸- مکره
 ۱۹- اول
 ۲۰- مکره
 ۲۱- اول
 ۲۲- مکره
 ۲۳- اول
 ۲۴- مکره
 ۲۵- اول
 ۲۶- مکره
 ۲۷- اول
 ۲۸- مکره
 ۲۹- اول
 ۳۰- مکره
 ۳۱- اول
 ۳۲- مکره
 ۳۳- اول
 ۳۴- مکره
 ۳۵- اول
 ۳۶- مکره
 ۳۷- اول
 ۳۸- مکره
 ۳۹- اول
 ۴۰- مکره
 ۴۱- اول
 ۴۲- مکره
 ۴۳- اول
 ۴۴- مکره
 ۴۵- اول
 ۴۶- مکره
 ۴۷- اول
 ۴۸- مکره
 ۴۹- اول
 ۵۰- مکره
 ۵۱- اول
 ۵۲- مکره
 ۵۳- اول
 ۵۴- مکره
 ۵۵- اول
 ۵۶- مکره
 ۵۷- اول
 ۵۸- مکره
 ۵۹- اول
 ۶۰- مکره
 ۶۱- اول
 ۶۲- مکره
 ۶۳- اول
 ۶۴- مکره
 ۶۵- اول
 ۶۶- مکره
 ۶۷- اول
 ۶۸- مکره
 ۶۹- اول
 ۷۰- مکره
 ۷۱- اول
 ۷۲- مکره
 ۷۳- اول
 ۷۴- مکره
 ۷۵- اول
 ۷۶- مکره
 ۷۷- اول
 ۷۸- مکره
 ۷۹- اول
 ۸۰- مکره
 ۸۱- اول
 ۸۲- مکره
 ۸۳- اول
 ۸۴- مکره
 ۸۵- اول
 ۸۶- مکره
 ۸۷- اول
 ۸۸- مکره
 ۸۹- اول
 ۹۰- مکره
 ۹۱- اول
 ۹۲- مکره
 ۹۳- اول
 ۹۴- مکره
 ۹۵- اول
 ۹۶- مکره
 ۹۷- اول
 ۹۸- مکره
 ۹۹- اول
 ۱۰۰- مکره

شماره مکره ۸۰۱

تلفز قشنامه

[illegible][illegible]

خوار ومان مطهره سی

مکتوبہ مکرمہ ۸۰۱

تلفز افنامه

[illegible][illegible]

خوار ومان معلومه

مکتبہ مکران ۸۰۱

شماره	اول	تاریخ	کلمه	نوع و صی	مخرجی
ساعت	اول	آلله فی علی	تاریخی	فصوصی	مخرجی
صکره	صکره	حکومت ظفر	اول	صکره	صکره
الذکر	الذکر	حکومت ظفر	صکره	صکره	صکره

تلفز افنامه

Handwritten notes in Arabic script, likely a continuation of the manuscript's content.

تلفر افامه

ادعا	ساعت اول مكره	تاريخ	آلديغي حال كشيدله اولديغي حال	حکومت قلمرا عاراسدن رايي برکونا مسئول قبول ليز	تاريخي اول مكره	كلهسي	نومردسي	مخرجي
								✓

هاتور

يا شيرد مديريته اولي كونه بوسه ايم كلاه
 شيفه تف اقامه ايم مذکور ضيفه بنه اوكونه النوا عيه صله عاندي الحلايه
 في تخرج تاريخي دكتور برظم شيفه نذاف صورتيز يراي صديقياس
 لايه صفه حقه هاتور والي قلمري خواسيد

نومه مكره ۸۰۱

غاريان مطبعه

DH. ŞFR, 637/107

**ERMENİLERİN
NAHÇIVAN-KAMERLİ CİVARINDAKİ
HAREKÂTLARI İLE İLGİLİ ASKERÎ RAPORLAR**

Numara
416
Zeyviye
26 /7 / [13]35

15. K[olordu] Kumandanlığı'na

Hudud haricinde bulunan bir İslâm bugünkü tarihle şöyle yazıyor.

1- Ermeniler Kamerli[de] üç İslâm karyesini kâmilten kesip Aras'a dökmüşler. Kamerli-Nahçıvan civarında İslâmlarla Ermeniler büyük muharebe ediyorlar.

2- Ermeniler Sarıkamış'dan imdad istemişler.

3- Ermenilerin Revan'a binlerce mecrûh geldiğini bir Rus söyledi.

4- Dün Sarıkamış'a kadar Ermeni askeri gelmiş, bunun iki yüzü süvari beraberlerinde dört de top varmış. Toplara İngiliz esterleri koşulu imiş. Bunlardan mâadâ birkaç zâbitle yirmi İngiliz neferi de var imiş.

5- Kars'ta Ermeniler arasında ihtilâl olduğunu, birbirlerini urduklarını Kars'dan gelen Ermeni söylemiş.

6- Gürcüler Ermenilere mazot veriyor imiş.

7- Batum'da sâbık Rus-Kazak Fırkası Kumandanı General Baratof idaresinde iki Rus gönüllü fırkası teşekkül ediyor. Bunlar Menşevik'dir.

8- Ermenileri İslâmlar aleyhine tahrik eden İngiliz hükümeti olduğunu Ermeniler açıktan söylüyorlar. İngilizler Ermenilere "bizim dostluğumuza bakmayın siz İslâmları urun silah cephâne bizden" diyorlar imiş.

9- Ermenilerin bugünlerde Türkiye'ye geçeceklerini kendileri söylüyorlar.

Nişancı Alay Kumandanı
Binbaşı
Emin

Horasan
27 / 7 / [13]35
Numara
468

15. K[olordu] Kumandanlığı'na

Hudud haricindeki Mecingerd-i ulyâ'da sâkin şâyân-ı itimad Yusuf Ağa'dan 34. Alay Kumandanlığınca alınan malumât ber-vech-i âtî ma'rûzdur:

1- Sarıkamış'a beş yüz kadar Ermeni askeri ile İngiliz esterleriyle cerr edilmekde olan dört topun vürûd ettiği ve bu kuvvetin iki yüz kadarının süvari olduğu bildirilmiştir. Bu kuvvetin tarih-i vürûd ve nereden geldiğine dair izahât olmadığından 24. Alay Kumandanlığı'ndan keyfiyet istizâh edilmiştir.

2- Bir zâbit kumandasında olmak üzere üç yüz kadar İngiliz neferinin de yedinci maddede arz edilen kuvvetlerle birlikte Sarıkamış'a geldiği ve bu kuvvetlerin celbinden maksad Eyüb Paşa nâmındaki sergerdeye bir darbe urulmak istenildiğinin tahmin olduğunu,

3- Sabık Rus Kazak Fırkası Kumandanı General Baratof idaresinde Bolşeviklerden mürekkebe olmak üzere bir gönüllü fırkasının derdest-i teşkil bulunduğu bu havâdisin menşe'i ve zamanı hakkındaki izahât sual edilmiştir.

4- Hudud haricindeki Ermenilerin ifadelerine nazaran İslâmların imhası için İngilizlerin Ermenilere teşvikâtda bulundukları ve bunu Ermenilerin bile itiraf eylemekde oldukları,

5- Ermenilerin Kamerli muntikasının üç İslâm karyesi [köylerin isimleri zikr edilmemiştir] ahalisini Aras Nehri'ne dökmek sûretiyle imha eyledikleri ve Nahçıvan civarında İslâmlarla müsâdeme devam ettiği,

6- Kars'dan Sarıkamış'a gelen Ermenilerin ifadesine göre Kars'daki Ermenilerin anlaşılmayan bir sebepten nâşi aralarının açıldığını bildirmişlerdir.

Vürûdu fî 27 Temmuz sene [13]35

12. Fırka Kumandanı
 Kaymakam
Osman Nuri

Nişancı da buna benzer malumât verdi.

O nereden öğrenmiştir?

Harbiye
6/7/[13]35

15. K[olordu] Kumandanlığı'na

15. Kolordu Kumandanlığı'na

C. 30/31 Temmuz

Ermenilerin İngilizler hakkındaki bu beyânâtının tesbiti fevkalâde haiz-i ehemmiyetdir. Hangi Ermeniler nerede ve kime bu sözleri söylemişler ise müdellelen ve tafsilen iş'ârını rica ederim.

Nâzır
Nazım

On Beşinci Kolordu
Levâzım

3. 11. 12. Fırka Kumandanlıklarına şifre

Nişancı Alayı Kumandanlığı'na

Dokuzuncu Fırka Kumandanlığı'na

11. 13. 20. 3. Fırka Kumandanlıklarına mahrem tezkire

Harbiye Nezareti'ne

Erzurum, Van, Trabzon Vilayetlerine, Erzincan Livasına

Alınan malumât hulâsası ber-vech-i âtî ma'rûzdur.

1- Ermenilerin Nahçıvan Kamerli taraflarında İslâmlara tecavüzleri hâlâ devam ediyormuş. Kamerli mıntıkasında üç İslâm karyesi ahalisini katledip Aras'a dökmüşler.

2- Ermenileri İslâmlar aleyhine tahrik eden İngiliz hükümeti olduğunu Ermeniler açıktan açığa söylüyorlarmış. İngilizler Ermenilere "bizim dostluğumuza bakmayın, siz İslâmlara urun silah cephâne bizden" diyorlarmış.

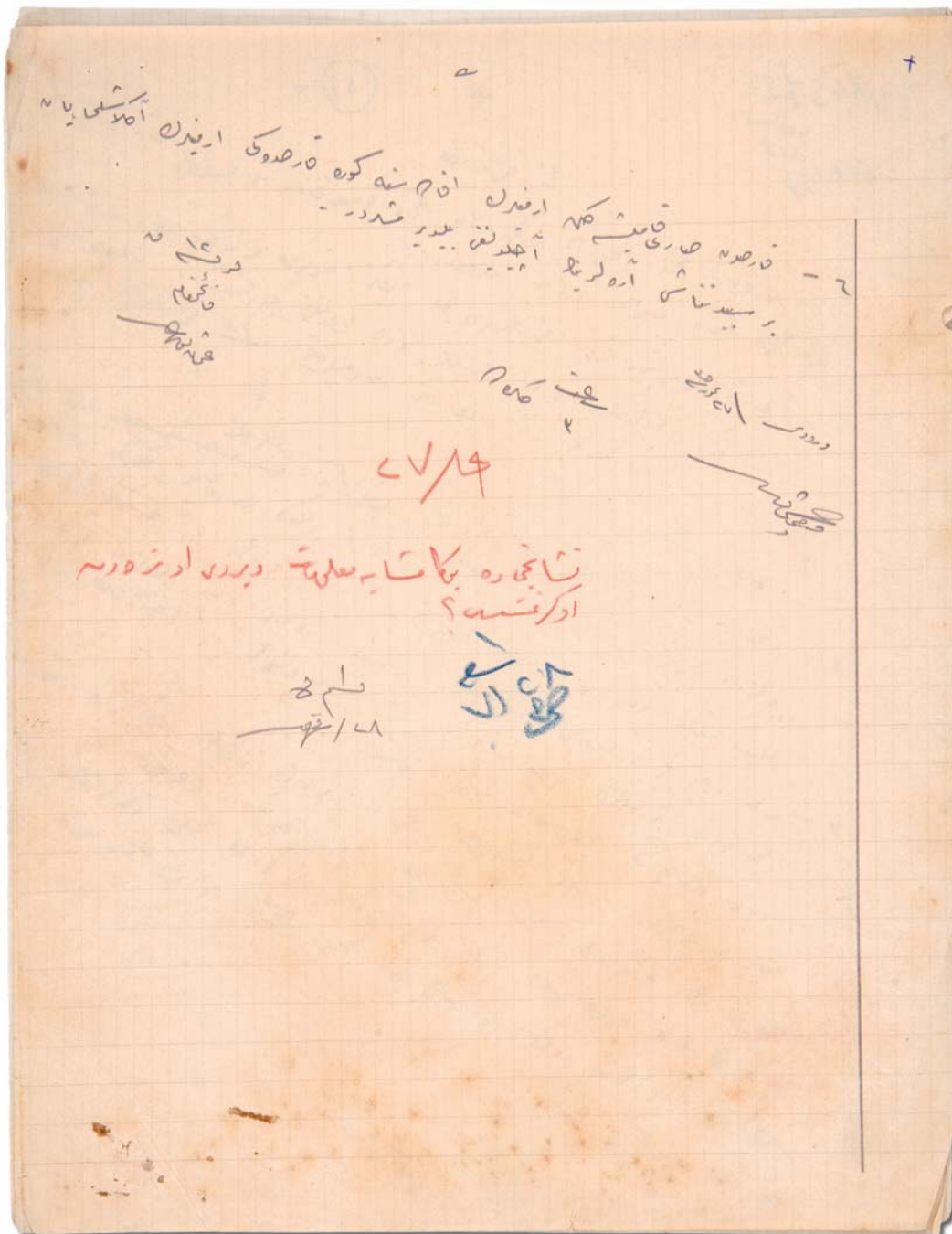
3- Ermeniler bugünlerde Türkiye'ye geçeceklerini söylüyorlarmış.

Nezarete, Müfettişliğe, civar kolordulara, Erzurum, Van, Trabzon Vilayetleriyle Erzincan Mutasarrıflığı'na ve fırkalara yazılmışdır.

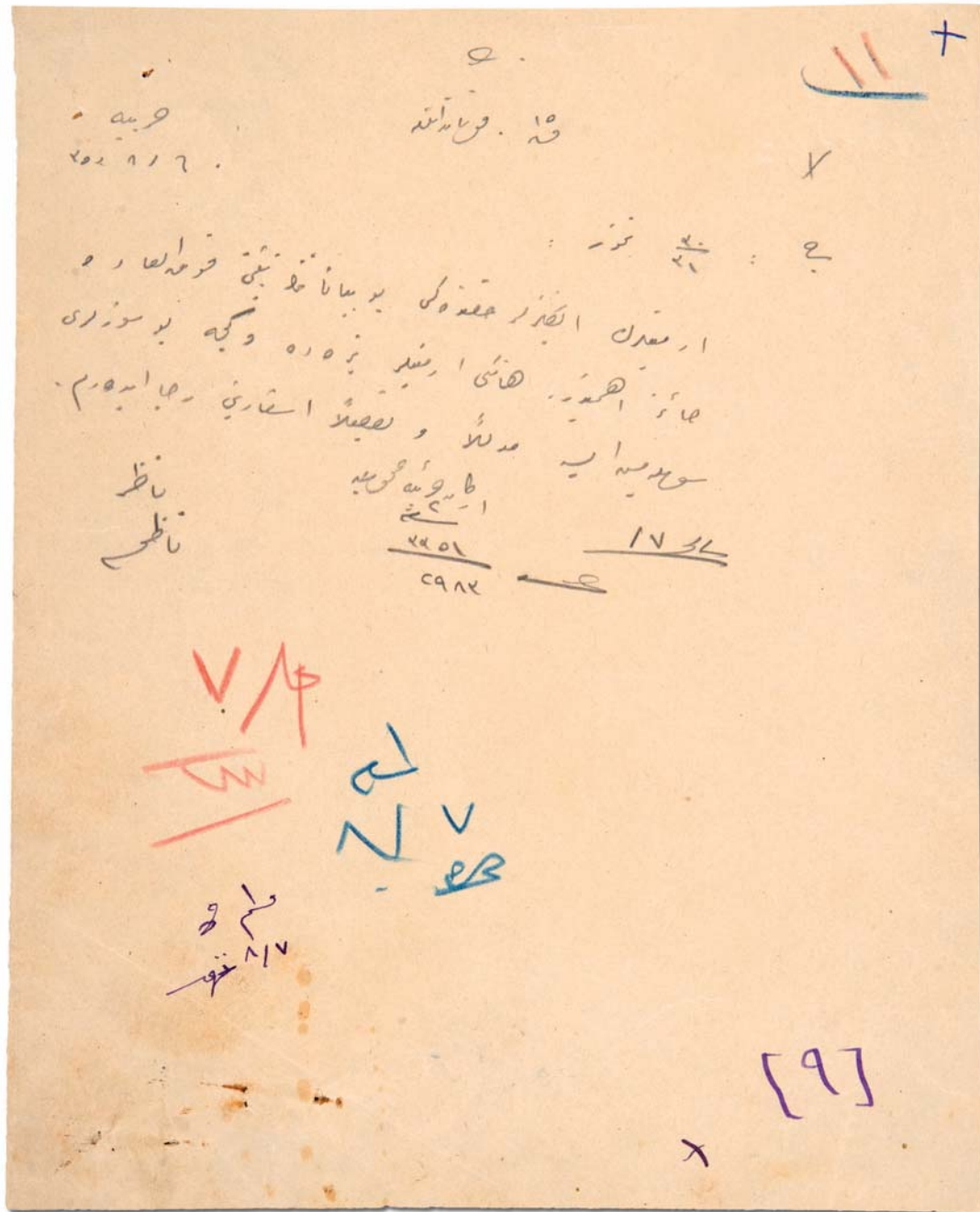
[31 Temmuz 1919]

[illegible]

[illegible]

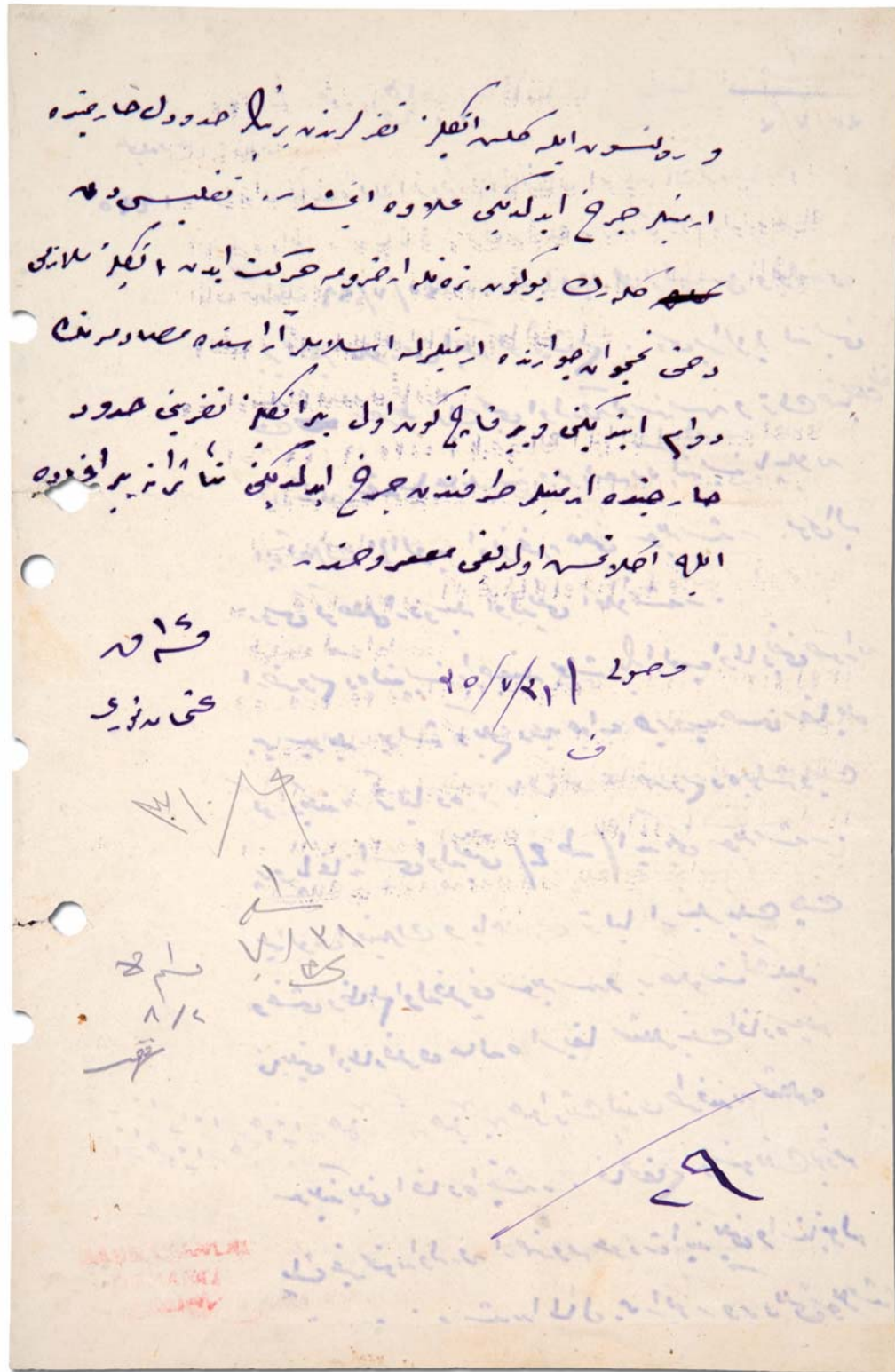

۴۰/۷/۴۰
۱۵
۶۹۵
۷۰
۷۹
دو - ۴۰/۷/۴۹ روس بر لایه لارسی و بکوه ده
بر انکیز ملو می اید کوششیم . روس بر لایه کندی
بک - فقط ترک نجی اولرده کوشش و ترک ضعیف
حرفند مقدمه اند و بود فخره کندی با میل
ایونکاک لار لایه اولرده نجی سویدش . بوی ال
روس کو کله اردو بد اولر نجی اکلندش .
اخر دم ده کندی لر جند بول و لار لایه اولر نجی صورده
بی سوید بولش و بک و بک جواب هر چه حسن مقابله
کو و بکند ترکیا ده و یا خاصه ارجندم ده بولش و بک
پرو یا خانه اسی اولر نجی / ۲ ط / ایندی سویدش .
بر لوی ایندی و یا خاصه ترکیا ایندی بک
وختی و ظالم اولر فخری سویدش و بر حکومت تشکیل
قابلی اولر فخری حاله اریقا سئلر بک افاده سید
ا - اندر اعلامه ایده هر رت کندی حرفند سئلر
سوید بک افاده اچش . فخری بولش بولش
بک فخری اولر ده ارجندم عودت ایندی بک و اسناد بول
ا - سئلر عیله شیده المال بر ایور و بر بک بولش

HR. SYS, 2877/61

**NAHÇIVAN, KAĞIZMAN
VE ŞAROL HAVALİSİNDE MÜSLÜMAN
HALKIN FECİ SURETTE KATLEDİLDİĞİNE DAİR**

Erzurum Vilâyeti
Mektûbî Kalemi
Mahreci: Erzurum
Numara: 107/503
[Tarih]: Fî 15 Temmuz [1]335

Erzurum Vilâyeti'ne

Madde-1 Nahçıvan ve Şarol havalisinde kırk beş pâre köye Ermeniler sunûf-ı muhtelifeden mürekkebe kıta'âtla tecavüz etmişler ve şimendifer güzergâhına karîb mahalleri ateş altına almışlar. Son alınan haber ahali-i islâmiyeye yapılan fecî ve mezâlimin vahşetini göstermekde ve oraya bildirilen katli'âmları te'yîd etmektedir.

Madde-2 Bu havalide Büyük Devi [Vedi] karyesinde iki alay ile ta'arruz etmişler ve ahalisinden bir çocuğu katletmişlerdir.

Madde-3 İslâmlar tarafından yakalanan Ermeniler bu havalide bir tek kalıncaya kadar İslâmların mahvına devam edeceğine ve yâhûd İslâmları külliye Aras Nehri'ne dökceklerine, Ermenilerin karâr verdiklerini söylemişlerdir. Elde edilen Ermenilerin kıta'âtlarına yazılan mahrem emirnâmelerini dahi aynen şu cümleler vardır. Şarol ahalisini Aras Çayı'na dökmek Üçüncü Alay kumandanının vazîfesidir. Maksad Dakviran, Bandob, Ora Müslümanlarını dahi Aras Çayı arkasına dökmektir.

Madde-4 Bayezid'de fî 12-7-35 Nahçıvan ve havalisi ahali-i İslâmiyesi nâmına verilen telgrafnâmede aynen zîrine çıkarılmışdır.

15. Kolordu Kumandanı
Karabekir

Sûret

İmhası mukarrer bir kitle-i ma'sûme nazarları yollara ma'tûf bir halde bırakarak mülevves ayakları altında çiğnememesi musammemiz, namus-ı millîmizi müdâfaası için hükûmet-i mu'telifemizin üç aydan beri boynu buruk bir halde dergâh-ı adâlete sığınarak en yakın bir zamanda hukûk-ı mu'addidemizin tezâhürüne etdiğimiz sırada firaren gelen Musa oğlu Ekber, Abdurrahman oğlu İbrahim nâm eşhâsın ifâdelelerine nazaran düşman-ı bî-emânı kahr pençesiyle vîrân olmuş kırk beş pâre köyün ahali-i İslâmiyesinin ilticagâhları olan dört büyük köy merkezi olmağla beraber dört nahiyenin de kapısı mesâbesinde olan, böylelikle devâm eder ise havali-i mezkûre az zaman sonra mezaristan haline ifrâğ edilecek ve şiddetle kanlı bir müsâdemenin başladığı ve sekiz topla tahminen dört bin kişilik Ermeni kuvvetinin bir hiss-i intikâm-cû ile karye-i mezkûreyi kuşatdığı, beher dürlü vesâit-i müdâfaadan mahrum ve mazlum İslâmların beş kilometre mesafede kâ'in tren hattındaki zırhlı vagonlardan müdhiş bir sûrette bombardıman edilmekde oldukları ve bu mel'ûnların maksad-ı aslîlerinin hasâd mevsimi olmak hasebiyle ahalisini dağıdacaklarını, karyelerdeki mevrû'âta tesâhüb etmekde olduğu anlaşılmaktadır. Hükûmet-i Osmâniye'yi temsil eden vicdân-perver nahiyelerin öksüz vezâ'ifi olan ebnâ-yı cinslerinin vahşete kurban olmalarına kat'iyen razı olmayacakları hakkındaki emelimizde sabit olduğumuzu üç aydan beri devam eden feryâd u figânımızla izhâr etdik. Tenkîs-i hayâtın en mü'essir hâdimi olan ümîd kelimesi bir dürlü enzâr-ı âmmeden silinemediği için Ermenilere karşı ölümle pençeleşmenin ne dereceye kadar tabî'î olduğu vâreste-i arzdir.

Zavallı kadınların, ak sakallı ihtiyarların, süd emen çocukların ve'l-hâsıl beşer cildine bürünmüş felâket-zedelerin dest-gîri olabilecek hamîyyet-mendânı etrafında göremedikleri için korkunç kurşun sadâlarından dolayı kopardıkları velvele ayn-ı zamânda fevt-i istihkâr edercesine olan müdâfaanın neticede hislerinin pâ-y-mâl edileceğini ilân ettiği için hak ve hakikî süngü uclarında barbar kuvvete karşı mukavemetinin gayr-ı kâbil-i imkan olduğu daha tabî'idir. Ağladık, sızladık, bağırdık, çağırdık hatta millet prensibi maskesi altında beşeriyeti ezmeğe çabalayanlara bile feryâd etdik: Kazâlarımızda patlayan gülle sadâları yüzünden işidilmedi. Âlem-i İslâmiyet'in hâmi-i müşfiki olan rûy-ı celîle-i zemînin hayâtını deruhde ettiği bir hükûmete feryâdımızı istimâ' etmezse artık kime gidelim. Hangi yabancı ellere sarılalım. Bu şikâyetimiz de merci'-i âidine bildirilmesiyle beraber makhûr "bu kelime okunmuyor"yı bulunduğumuz millete karşı hayatımızın müdâfaasını istihâm ederiz.

Nahçıvan havalisi re'îsi vekili
Müftîzâde Sarı Bey

Erzurum Vilâyeti
Mektûbî Kalemi

*Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'nın fî 16/7/[13]35 tarih ve
106/2681 numaralı tezkiresi sûretidir.*

1- Kağızman eşrafından Mustafazâde Arslan Bey ile zevcesi ve yine eşrâfdan İsmailzâde Ahmed Efendi, Halatyan Nazan ve Şahnof familyasına mensûb diğer bir Ermeni ile 5/7/[13]35'de Kağızman'dan Kars'a gitmekdeler iken yolda Ermeni Karagol efrâdı tarafından Şahnof familyasına mensub Ermeni askerini, "nereye gidiyorsun?" diye alıkonulmuş. Arslan Bey ve zevcesiyle diğer iki arkadaşı yine bu karagol efrâdı tarafından ta'kib edilerek Berta civârında burun ve kulakları kesildikten sonra pek fecî bir sûrette katledilmişlerdir. Kağızman Ermeni Hükûmeti re'îsi, bunların cenâzesini Kağızman'a getirerek halka teşhîr etmiş ve bu halde korkan ahali bütün eşyâ ve erzâklarını terk ederek dağlara kaçmışlar, bunların bıraktığı emvâl ve eşyâ Ermeniler tarafından yağma edilmiştir. Bu fecî'ayı bi'z-zât görenlerden hududumuz dahiline geçenler ifade eylemişlerdir.

2- Ermeniler tarafından yapılan zulüm ve vahşet dolayısıyla Erivan, Kars ve Kağızman havalisi İslâm ahalisinden binlerce halk her şeylerini terk ederek canlarını kurtarmak maksadıyla aç ve perişan bir halde bizim tarafa ilticâ etmektedir. Dünkü 15 Temmuz'da kıta'âtı teftiş etmek üzere Horasan'a geldim. Böyle felâketzede muhâcir kâfilesinden birçoklarına yolda bi'z-zât tesâdüf etdim ve ma'rûz vakâyi'i bi'z-zât dahi kendilerinden dinledim.

3- Ermeniler bir taraftan Müslümanları katl ve imha eylemekde, bir taraftan da hicrete mecbur ederek bunların emvâl ve emlâkını gasb etmektedirler. Bu halin devam eylemekde ve her gün bîçâre Müslümanların feryâd-ı tazallum-kârânelerini işidilmekde olduğunu bu ahvâl halkı üzerinde de pek fena te'sirler yaptığını arzeylerim. Ol bâbda.

Erzurum Vilâyeti
Mektûbî Kalemi

*On beşinci Kolordu Kumandanlığı'nın 17 Temmuz [13]35 tarihli ve
2680/105 numaralı tezkiresi sûretidir.*

Kıta'âtı teftiş etmek üzere dün 16/7/[13]35 [Er]zurum'a gitdim. Ermenilerin Arslan Bey ve rüfekâsına tatbîk etdiklerinden daha elîm bir vak'ayı 12 Temmuz [13]35 tarihiyle dâhilden berây-ı tezallüm Müslümanlar bildiriyorlar. Aynen arzeyliyorum.

Kağızmanlı Kadı'nın oğlu Aziz Efendi yanında diğer bir arkadaşı ve âilesi ile Kars cihetine giderken "Tiknis" köyü ile Ağadeve arasında Ermeniler bunların ellerini kesip yanlarında vücûdlarını delerek açdıkları ceyblere burunlarını, kulaklarını ve dudaklarını kesip göğüslerinde derilerini soyarak yaptıkları ceyblere doldurmuşlar, gözlerini oyup çıkarmışlar, bu sûretle fecî bir sûretde öldürmüşlerdir. İki kadını da şenî' muâmeleler icrasından sonra katl eylemişlerdir.

Erzurum Vilâyeti Mektûbî Kalemi

Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'nın 19 Temmuz [13]35 tarih ve 2714/115 numaralı tezkiresi sûretidir.

Bir Ermeni müfrezesinin Iğrıbığır karyesinin beş kilometre kadar şarkında ve hudûdumuz haricindeki Kazan karyesini basdıkları, İslâmlarla meskun bu köy ahali-si çoluk çocuklarıyla mevâşîlerini bizim tarafa geçirdikleri ve o civarda müsâdemenin devam etmekde olduğu hududdaki kıtaâtımızın 19 Temmuz [13]35 tarihli raporunda bildirilmiştir.

Erzurum Vilâyeti Mektûbî Kalemi

Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'nın 21.7.[13]35 tarih ve 3793 numaralı tezkiresi sûretidir.

Yüz elli piyâde, iki top, iki makineli tüfenkden mürekkebe bir Ermeni kuvveti 19 Temmuz [13]35 saat/9 evvelde Pasinler Karakilisesi cenûb-ı şarkisindeki hududumuz hâricinde Bulaklı İslâm karyesine taarruzla karyeyi işgâl ve evmâl ve eşyalarını yağma eylemişlerdir. Ahaliden kurtulabilenler hududumuz dâhiline ilticâ etmişlerdir. Müslümanlardan iki mecruh ve iki maktul vardır. Ermeniler tarafından atılan top mermileri hudûdumuz dâhiline düşmeğe ve mezkur Ermeni kuvvetinden bir kısım kuvvet de Iğrıbığır karyesi şarkındaki postalarımıza takarrüb etmeğe başlamış ise postamız tarafından def' edilmiştir. Ermeni top mermilerinden on beş adedi hududumuz dâhiline düşmüştür. Arz-ı ma'lûmât eylerim. Ol bâbda.

—•—•—•— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —•—•—•—

Yusufeli Kaymakamlığı'nın 22 Temmuz [1]335 ve 773/395 numaralı şifresinin mahlûlü sûretidir.

Ermenilerin Gümrü ve Nahçıvan cihetlerinde bazı İslâm kurâsını basarak fecî bir suretde dört bin kadar İslâm katletdikleri ve Artvin, Ardahan, Göle'deki Ermenilerin de gün be gün kuvvetlerini tezyid ederek ma'sûm İslâm ahaliye ta'arruz ve tecavüzle eşrâfdan bazılarını dahi katleyledikleri ve Artvinde bulunan Ermeni kuvvetlerinin bir ay zarfında Erzurum ve Van cihetlerinden taarruz ederek Sivas'a kadar ilerleyeceklerini alenî Artvin de beyan etdikleri gibi kısm-ı küllîleri Ahışa ve Ahılkelek de bulunup Ardahan ve Batum'dan mezkur kuvvetlere erzak sevk ettiği ta'yîn edilen âdem-i mahsusların iş'ârından anlaşıldığı Erkinis nahiyesi müdüriyetinin Temmuz [1]335 tarihli ve 800 numaralı raporunda bildirilmekle Ermenilerin şu sırada icrası kaviyyen melhûz bulunan âdi bir taarruzlarına karşı hududun askerden hâlî ve başka bir kuvvet dahi mevcut olmadığı halde ahvâl-i ma'rûzadan mütevellid heyecân-ı ahaliye teskin için hududun emr-i muhâfazası hususu nazar-ı dikkat-i sâmilerine arz olunur.

Erzurum Vilâyeti
Mektûbî Kalemi

Bayezid Mutasarrıflığı'nın 31 Temmuz [1]335 ve 629 numaralı şifresinin mahlûlü sûretidir.

27 Temmuz [1]335 tarih ve 611 numaralı şifreye lâhikadır.

Bugün tren-i mahsusla Karakilise'ye hareket eden Amerika hey'etinden Topcu Yüzbaşı Nilis ve mu'âvini Suturlan ve tercümânları İzmirli tabîb mu'âvini Osman Efendiler Bayezîd'e muvâsalatlarında hususî ihzâr edilen hânedede misafir edilerek haklarında fevkalâde hürmet-i mahsusa gösterildi. Başlıca vazîfeleri i'âşe-i umûmiye ve İslâm ve Ermeni nüfus mikdarını ve ihtiyacât-ı mahalliyeyi tedkik ve Ermenilerin mezâlimini tahkik olduğu anlaşılmaya mebnî icabı vechile ahvâl-i umumiyyeden kendileri haberdar edilmekle beraber Ermenilerin fecâyî' ve mezâlimi bütün üryân-lığıyla mertebe-i sübûta vardiıldığı hatta katl-i nüfûs eyledikleri sırada beş on süngü ile mecruh ve kolları kesik bir takım nisvân-ı İslâmiye ve mini mini çocukların irâ'esinde bi'z-zât isticvâb ederek kanâ'at-ı tâmmeye hâsıl eylemeleriyle fotoğrafları ahz ve kendilerine ibrâz olunan âsâr-ı hürmet ve mihmân-nüvâziye karşı büyük bir hissiyât-ı insâniye izhâr ve bu sıra Aras civârındaki ahali-i İslâmiye'ye revâ görülen ve gün be gün kesb-i iştidâd etmekde olan Ermeni ta'addiyâtı da evvelce haberdar edilen Kafkas ahali-i İslâmiyesi tarafından şifâhî ve tahrîri kendilerine bildirilmesiyle bu halden müte'essir mûmâileyhim tarafından Dersaadet ve Tiflis'deki Amerika Hey'etlerine telgraflar keşide edilerek memnûnen avdet eyledikleri berây-ı ma'lûmât ma'rûzdur.

الحمد لله رب العالمين

ارض ورم و دونه

مکتوب فی قاضی

۵۵۵

$$\frac{10.7}{0.4}$$

موضوع

ماده - ۱ - مجرمانه و سایر دول هواپیمایان و قریب به باره کوچه رسیدن صوفی مختلفه در هر یک قطعاته مجاز
ایستاد و سخته و فرزند کاهنه قریب مجاری آتش آتش آتش صولک آتانه خبر اهالی -
ایستاد و سخته و فرزند کاهنه قریب مجاری آتش آتش آتش صولک آتانه خبر اهالی -
ایستاد و سخته و فرزند کاهنه قریب مجاری آتش آتش آتش صولک آتانه خبر اهالی -

ماہ - ۱۰
ماہ - ۱۱
ماہ - ۱۲
ماہ - ۱۳
ماہ - ۱۴
ماہ - ۱۵
ماہ - ۱۶
ماہ - ۱۷
ماہ - ۱۸
ماہ - ۱۹
ماہ - ۲۰
ماہ - ۲۱
ماہ - ۲۲
ماہ - ۲۳
ماہ - ۲۴
ماہ - ۲۵
ماہ - ۲۶
ماہ - ۲۷
ماہ - ۲۸
ماہ - ۲۹
ماہ - ۳۰
ماہ - ۳۱
ماہ - ۳۲
ماہ - ۳۳
ماہ - ۳۴
ماہ - ۳۵
ماہ - ۳۶
ماہ - ۳۷
ماہ - ۳۸
ماہ - ۳۹
ماہ - ۴۰
ماہ - ۴۱
ماہ - ۴۲
ماہ - ۴۳
ماہ - ۴۴
ماہ - ۴۵
ماہ - ۴۶
ماہ - ۴۷
ماہ - ۴۸
ماہ - ۴۹
ماہ - ۵۰
ماہ - ۵۱
ماہ - ۵۲
ماہ - ۵۳
ماہ - ۵۴
ماہ - ۵۵
ماہ - ۵۶
ماہ - ۵۷
ماہ - ۵۸
ماہ - ۵۹
ماہ - ۶۰
ماہ - ۶۱
ماہ - ۶۲
ماہ - ۶۳
ماہ - ۶۴
ماہ - ۶۵
ماہ - ۶۶
ماہ - ۶۷
ماہ - ۶۸
ماہ - ۶۹
ماہ - ۷۰
ماہ - ۷۱
ماہ - ۷۲
ماہ - ۷۳
ماہ - ۷۴
ماہ - ۷۵
ماہ - ۷۶
ماہ - ۷۷
ماہ - ۷۸
ماہ - ۷۹
ماہ - ۸۰
ماہ - ۸۱
ماہ - ۸۲
ماہ - ۸۳
ماہ - ۸۴
ماہ - ۸۵
ماہ - ۸۶
ماہ - ۸۷
ماہ - ۸۸
ماہ - ۸۹
ماہ - ۹۰
ماہ - ۹۱
ماہ - ۹۲
ماہ - ۹۳
ماہ - ۹۴
ماہ - ۹۵
ماہ - ۹۶
ماہ - ۹۷
ماہ - ۹۸
ماہ - ۹۹
ماہ - ۱۰۰

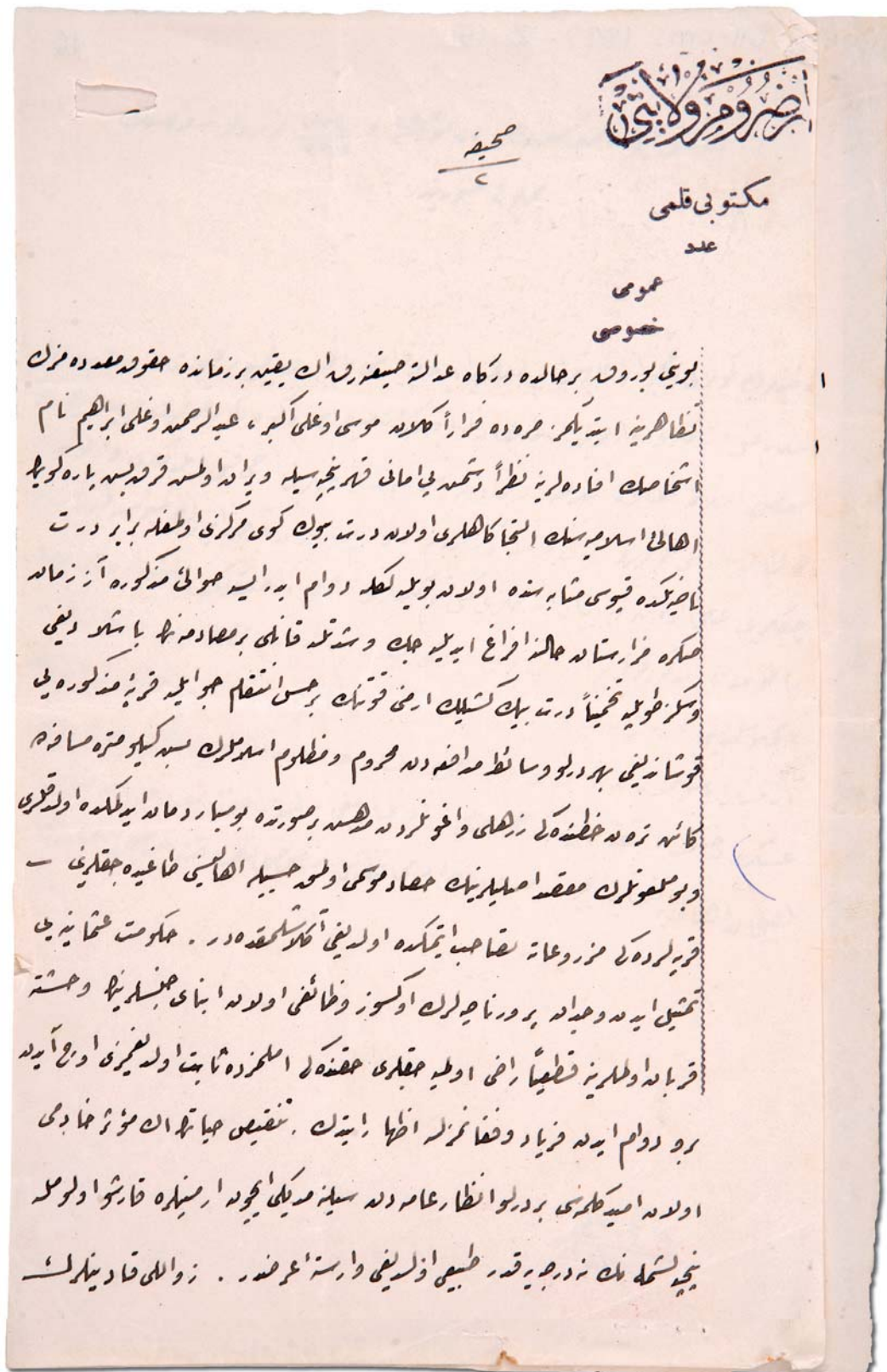
جای ارفسنه دوله .
ماره بایزید ۵ - ۶ - ۷ - ۸ - ۹ - ۱۰
عنازیرینه عیقا لسته .
شاه قضا یاف
فره نکر

وہا صفا ہادی
فرہ بکر

صوت

المحامي مقرباً بكتبة مصطفیٰ نظری بولاره مصطفیٰ بر حلاله بر اقره ملوت ایا قری
السنه جاکو می مصطفیٰ ناموسی میجر می مدافعی عجمود ملوت ملوت ملوت ادرج آید بر

محمد زمر و لاہی

صحیفہ

مکتوی قلمی

عدد

عمومی

خصوصی

آیه صفاتی اعتباری است و آمده به جهت تکرار و حاصل بر جمیع بود و غرض هدایت
از دلالت است که برای اولاد به جهت ندان اطرافه کوره مکتبی بخوبی قوتی
قوتی که در نزد طولانی قویا و قوی و در عهد زمانه است استحقاق این به
اولاد مدافعه نه بخوبی و عسلیک با حال این که جای اعمده این بهای بخوبی و حقیقی
سنگوار و جلد نه بار بار قوت قوت مقام ضلک غیر قابل احکامه اولی و کما طبیع
آغاز و نه ، سبزه و نه ، با غیر و نه ، یا غیر و نه حتی ملت بر سبب ماسک سی آله
بر سبب از ملک جابا بلاندره به فریاد آید : قضا بر نمرده یا طرد با نه کوله صداری
پوز نه آید لی . عالم اسلامیت حامی مشفق اولاد روی جلیله از صلیک جهانی
در عهد این بهای بر حکومت فریاد یعنی استماع این به آید که کیده هم لاهانی یا غی
الاد صایر لم بو شکا بنمرده مرجع غایبه باید رسید بر بر مقرر « کو طره و قوغور »
بویانه یعنی ملت قایم جابا تکرار مدافعه استیام این به

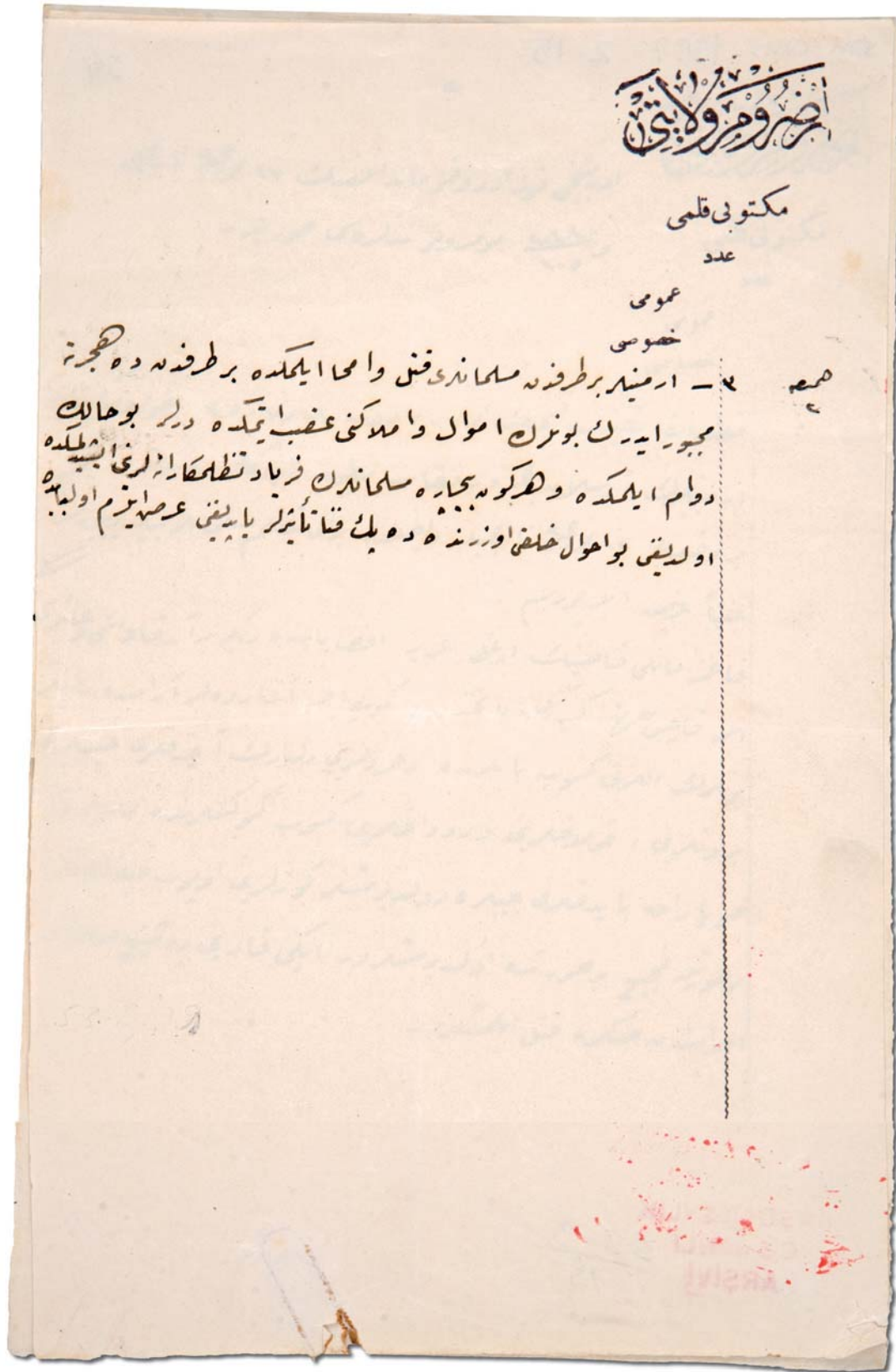
۱۵۵

خجواده هوایی بی بی و بی بی صفی زاده

صاری پاک

حضرت میرزا ابوبکر

ادبیاتی قول اردو فرمانہ انصاف ۱۷ مورخہ ناہی

۶۸۸۰ نوٹروں کی تعداد -

مکتوبی قلمی

علاء

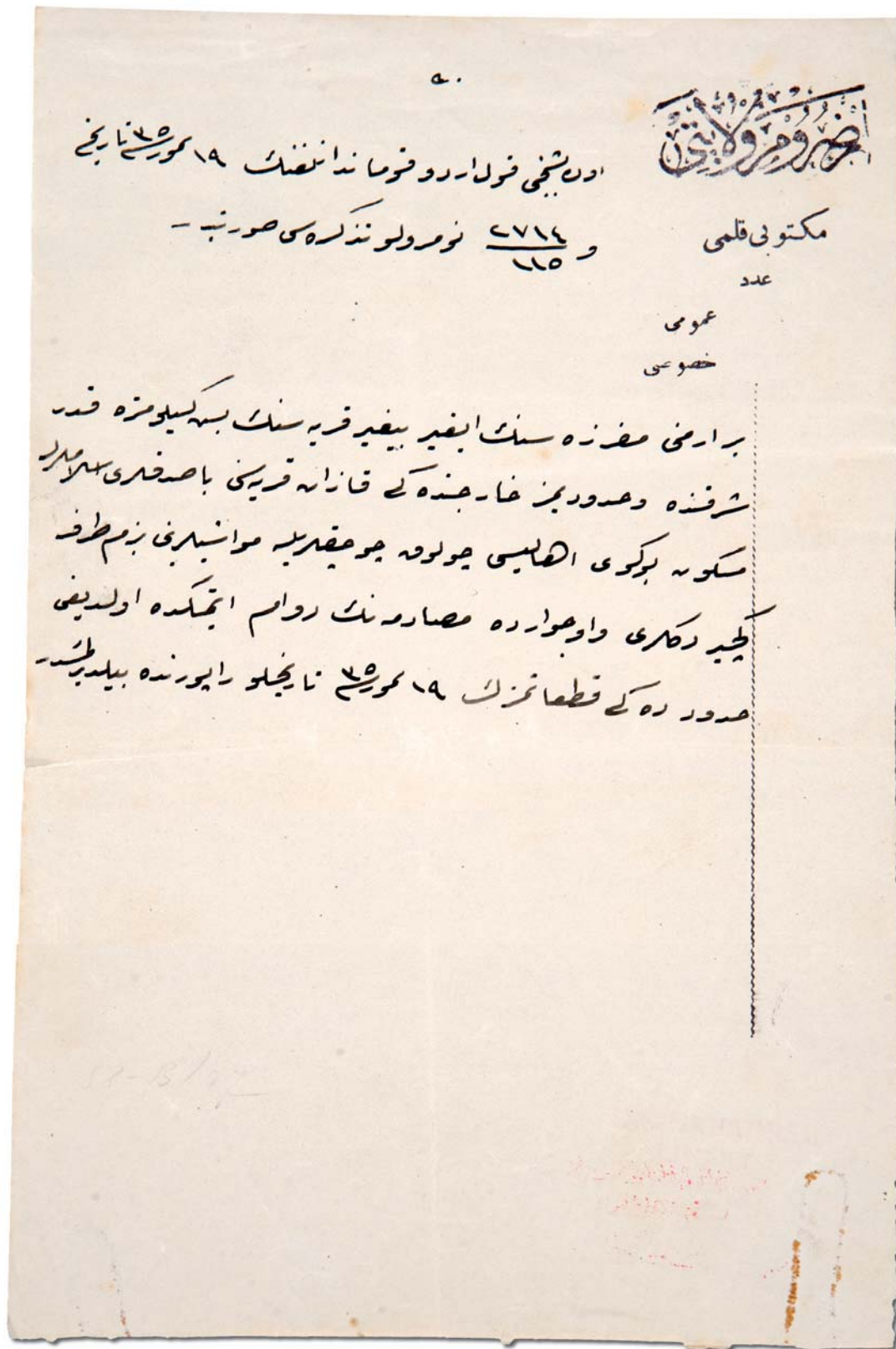
عمومی

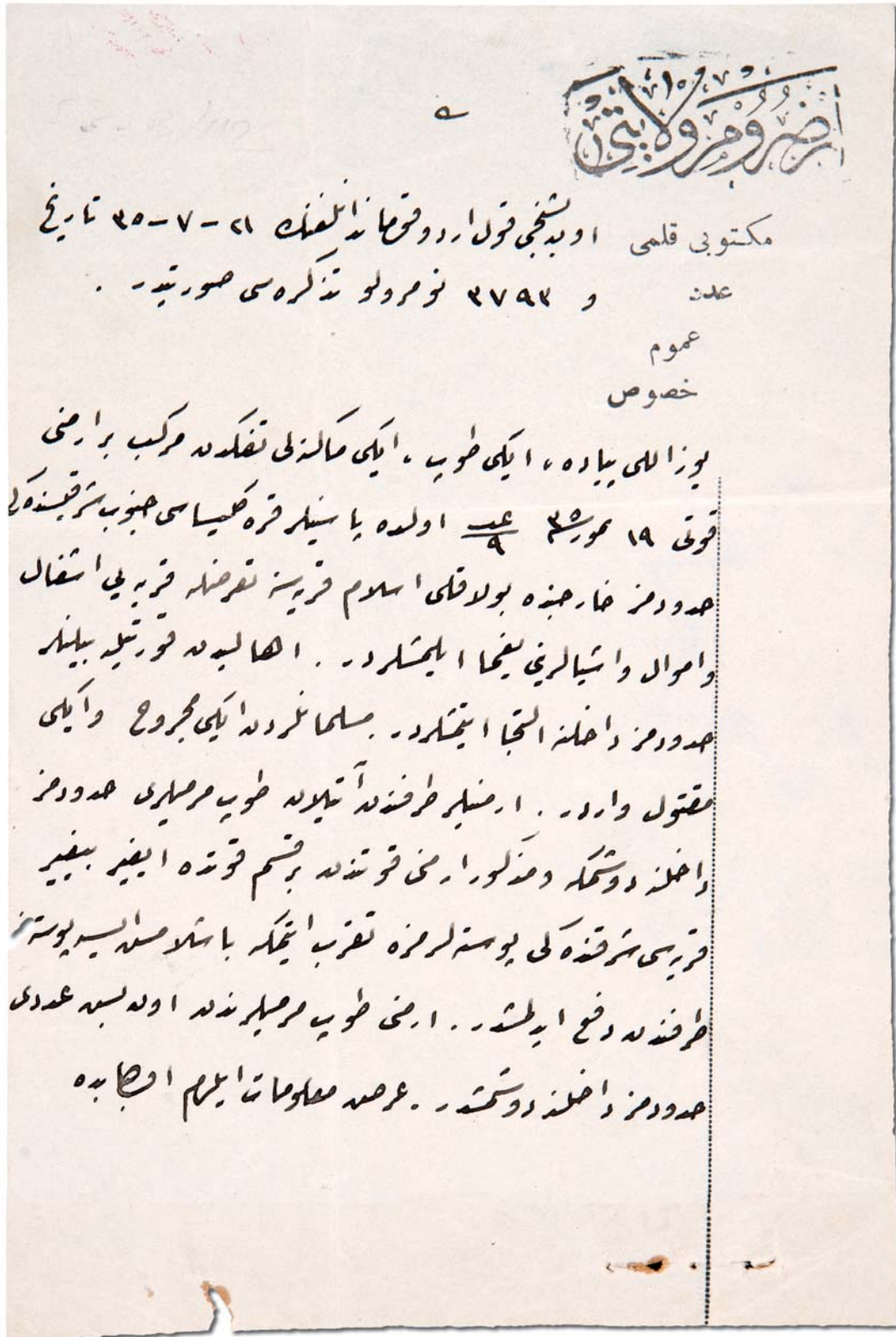
خصوصی

فقطعات نفیسه انجمنک اوزره دوه ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵

عیناً عصه ابد بوسم .
 فاغز مانی قاضیک اوغلی عزیز افق باندنه دیر بر آه قادیانی عاتکی
 ابد خاص حرنه کبیره «تقیس» کوبه ابد آغاره لر آرانده اربند
 بوندک انری کوب باندنه وجودی دیرک آید قری جیدره
 بر دیری ، خولقاری و رور افرینی کوب کوسرندزه دیر دیری
 صوبار اعه باید قری جیدره دلد برشد کوزیری ادیوب جفا شد
 بر صوید فجیح بر صورتده اولد برشد در ایکی قاری ده شیخ معطر
 احسانه صکره قتل ابد در .

یوسف ایچ قاسم صنفک ۷۷۲ و نورولو صفه صنفک
۲۹۰

محلول صورتی :

ارمیدک کوری و غجوانه جهتزنه بعضه اسلام قرانی با هر رو فنج بر صورت ده درت بید قد
اسلام قتل اینده قری وارتوبه اده لاهه کوله کی ارمیدک ده کوله بکوله قوتزنی تزیید ای ک
مصوم اسلام الهایه نفصه و تجاوز ارفنده بعضه دخی قتل ابد قری وارتوبه
بولانه ارمی قوتزید برای طرفنده ارفوم دوانه جهتزنه نفصه ابد ک سوار قد ایرولم
جکری علی ارتوبه بیانه اینده قری کبی قسم قری آخنی و اخلاکده بولوبار دهان و
باطومدن مذکور قوتزده ارفاده سوره اینده کی نفصه ابد بیه آدم مخصوص ک اشعارط -
اکه سیدنی ارفکن ناچیک میرتینک سوجی ناخی و ۸۰۰ نور و لویورنه بید لک
ارمیدک شوره جلدی قویاً ملحوظ بولانه عاری بر نفصه قای قای حدود ک
عکده خیالی وبقه بر قوت دخی موجود او طاری خی حاله احوال مددغه ده موله
نسیه امجوبه حدود ک امر محاط ک خصوصی نظر دقت سیدیه علمه لغو
اصحیاه الهایه

ایمرومرولاتی

باز به مقصودتک ۲۱ مورخه ۱۲۹۹

مکتوبی قلمی

نمودلو متبفه سنک محلو ط صوری -

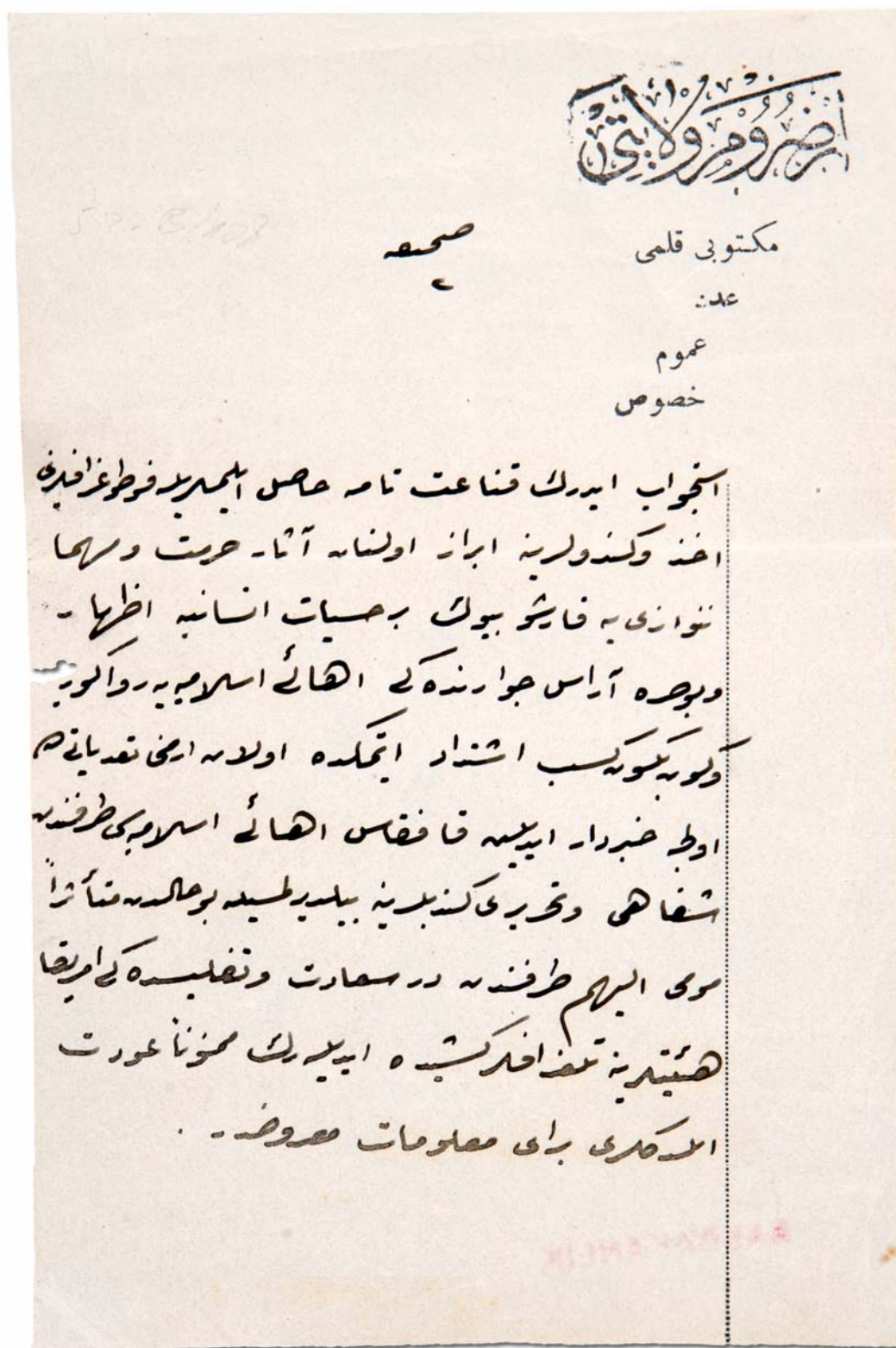
عد:

عموم

خصوص

۷ مورخه تاریخی و ۲۱ نمودلو متبفه به لاصفر
 بولونه زده به مخصوصه فرقه کلبه به حرکت ایدیه آریفا
 هیئت به طوبی بوز تبیسی نیلیس و معاونه سوزلده
 وز جمادی از مدی طیب معاونه عثمانی فندیه بابزیده
 مواصلننده عظمی امصار ایله خانه سافا بیلک
 مقدرنده فوکه معاره حرمت مخصوصه سوزلی بنیله وظیفه
 اعانه عموم و اسلام واری نفوس مفایه و ایضا
 محلیه ندغه و از مندرک مظالمی تحقیق اولدی ایضا
 منی ایجاب و جهل احوال عمومیه ده کنیدی خبردار
 ایله طهه بار از مندرک فجایع و مظالمی بونه و بایسته
 مرتبه بونه و از دیرینی منی قتل نفوس ایدیه صدمه
 به اوه سوزلو ایدیه مجروح و خودی کسک بطافتم
 تنوای اسلام و منی منی جو مقدرک اراء سنده بالذات

DH. KMS, 53-3/15_10-18, 21-24

**KARS VE SARIKAMIŞ
CİVARINDAKİ İSLÂMLARA ERMENİLERCE
MEZÂLİM YAPILDIĞI NAHÇIVAN VE ZENGİZUR
BÖLGELERİNDE İSE HALKIN SİLAHLARININ ZORLA TOPLATILDIĞI**

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye
Müdüriyeti
Asayiş Şubesi
Aded: 290

*Ermenilerin Sarıkamış ve havalisinde İslâmlara
yapdıkları mezâlîme dâir.
Mahremdir*

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Sarıkamış ve Kars havalisinde Ermenilerin İslâmlara karşı yapdıkları mezâlîme dâir bazı istitlâ'atı hâvî Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'ndan yazılıp Erzurum Vilâyeti'nden bâ-tahrirât gönderilen üç kıt'a raporun sûretleri leffen takdîm kılınmış olmağla, ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî Zilkade [1]337 ve fî 13 Ağustos [1]335

Dahiliye Nâzırı nâmına
Müsteşâr
Keşfî

Bâbîali
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye
Müdüriyeti

*Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'nın 13 Temmuz [1]335 tarihli ve
2609 numaralı tezkiresi sûretidir.*

Son gelen haberler hudûd hâricinde Ermenilerin fecî' ve şenî' cinayetlerini ihbar ediyor. Dün ve bugün şu malûmâtlar alınmıştır.

1- Ermeniler 5 Temmuz [13]35 tarihinde Karakurt'un 7 kilometre cenûbundaki Gülyantepe [Gülantap] köyüne ve Sarıkamış yakınındaki Pozan [Pozat] karyesine baskın yaparak İslâm ahaliyi katle başlamışlardır. Fi'l-hakîka hududumuz dâhilinde dahi Karakurt istikâmetinden top ve makineli tüfeng sesleri işidilmiştir.

2- Ermeniler bu harekât-ı zâlimânelerinde top ve makineli tüfenglerini de isti'-mâl ve katliâma daha vâsi' mikyâsda devam etmektedirler. Ez-cümle Kurudere'yi basarak erkek ve kadın sekiz kişi şehid etdikden sonra birisi kız ve birisi gelin olmak üzere otuz beş kişi ve 440 mevâşîyi alıp götürmüşlerdir. Diğer köylere de asker sevkine devam ediyorlarmış.

3- 4 Temmuz [13]35'de Akçakale'ye tâbî' dört karyeye bi'l-hücûm birinin ahalisini kâmilten itlâf ile diğer üçünden altmışar kişi götürüp bunları da kesmişlerdir. Bundan başka Bozkuş karyesinde biçare bir Müslümanın kardeşini, zevcesini ve kızını alıp götürmüşlerdir.

Aslına mutâbıkdır
Mühür

Bâbîali
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Sûret

1- Kars'dan Ermeniler, Müslüman ahaliden ileri gelenleri habs ve teb'ide ger-miyet vermektedir. Yüzü mütecâviz İslâmı Osmanlı teba'ası diyerek derdest ve geriye teb'id etmişlerdir. Ve ekser Müslümanı casus diye itlâf etmekte oldukları anlaşılmıştır.

2- Sarıkamış ve Kars civarında Ermenilerin İslâm gençlerini toplayarak gâib ettikleri haber alınıyor. Kars ve Göle mu'teberânından sekiz zât imhâ ve Şükrü Çavuş isminde bir İslâm i'dâm edilmiştir.

3- Ermeniler tekâlîf-i harbiye nâmı altında İslâmların at, öküz, araba ve mevâşî-lerini cebren toplamaktadırlar. Tekâlîfi kabul etmeyen Akçakaleçukuru'ndaki sekiz Müslüman karyesi üzerine üç yüz süvari ile üç yüz piyâde ve top ve makineli tüfeng sevk ederek ahali-i İslâmiyeyi topa tutmuşlardır. Ahalinin cümlesi Allahuekber Dağı'na çekilmişlerdir.

4- Ermenilerin bilhassa Zengesur [Zengezor], Nahçıvan ve Dâr-ı Alagene mın-tıklarında İslâmların silahlarını toplamak için pek ziyâde cebr ve şiddet ve bu bahane ile her dürlü zulm ve hakaretde bulundukları mevsûkan haber alınmıştır.

5- Azerbaycanlıların takrîben on gün kadar evvel Şuşa'da Ermenileri mağlub ve perişan ve burayı işgâl ve Geros istikâmetinde devam ettikleri ve Bahr-ı Hazar sâhilindeki Lengeran mevki'ini de elde ettikleri ve Bakü-Culfa demiryolunun da inşâsına başladıkları haber alınmıştır.

6- Hudud haricinde emniyet olmadığını Erzurum İngiliz mümessili dahi itirâf etmiş ve Tebriz'de vâki' olan bir kıtâli basdırmak için Ceneral Beech'in karargâhıyla Gümrü'den Tebiz'e gitmekde olduğunu dahi söylemiştir. Ol bâbda.

Aslına mutâbıkdır
Mühür

Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Sûret

1- Karaorgan'da bulunan Ermeni müfrezesi, Sarıkamış'dan gelen yüz hâne İslâm muhâcirinin 90 inek, 6 at, 200 kile zahireleri ile mevcut paralarını ve yiyeceklerini alarak bu muhâcirlerin gözleri önünde taksim etmişlerdir.

2- Ermeniler Sarıkamış'da muhâcirin ortasına bomba atarak bir kadın ve bir erkeğin el ve kollarının gâ'ib etmelerine sebebiyet vermişlerdir.

3- Ermeniler Kars ile Oltu arasındaki İslâm köylerine baskınlar yaparak pek çok mezâlim yaptıkları ve bi'l-hâssa Akçakaleçukurundaki İslâmların mallarını yağma ederek kendilerine son derece zulm ve hakaretle bulundukları istihbâr kılınmıştır.

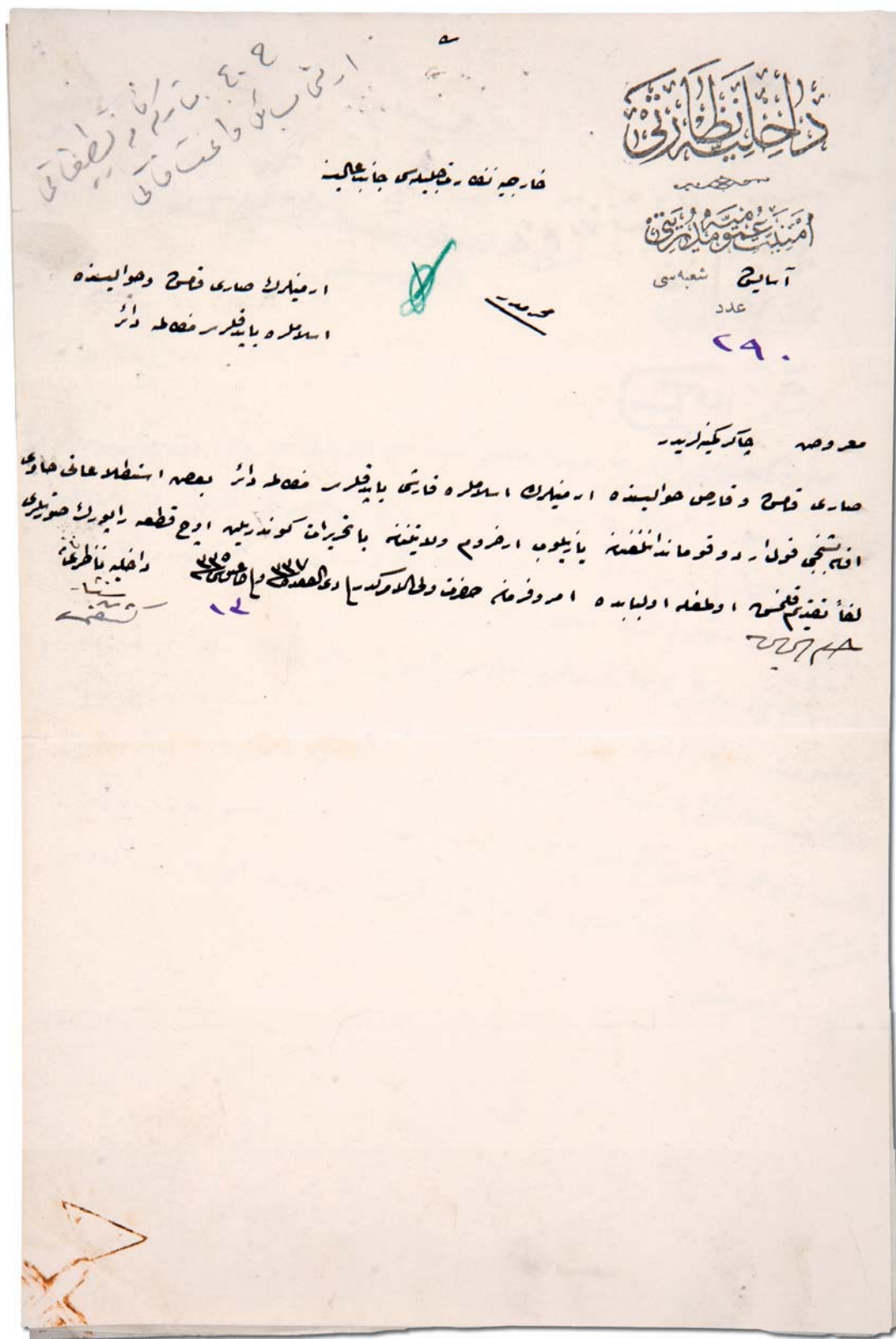
4- Ermenilerin İslâmlar hakkında yaptıkları bu tecavüzleri Erzurum İngiliz mümessiline bildirilmiştir.

5- Harbiye Nezâreti'ne ve Üçüncü Ordu Müfettişliği'ne arzedilmiş, 3. K[Kolor - du] ve 13. K[olordu] kumandanlıklarına yazılmıştır.

Aslına mutâbıkdır
Mühür

16 Za. 1337 / [13 Ağustos 1919]

باب الثانی

خليفة طاري

امتیاز و تفضیل

شعبه :

مجموعی

مخصوصی

اور چشمہ قول اردو قضاۃ الشفیعہ، بمقام ۱۰۰۰ تاغیو و ۶۰۹، مندرجہ
تذکرہ ص ۱۰۰

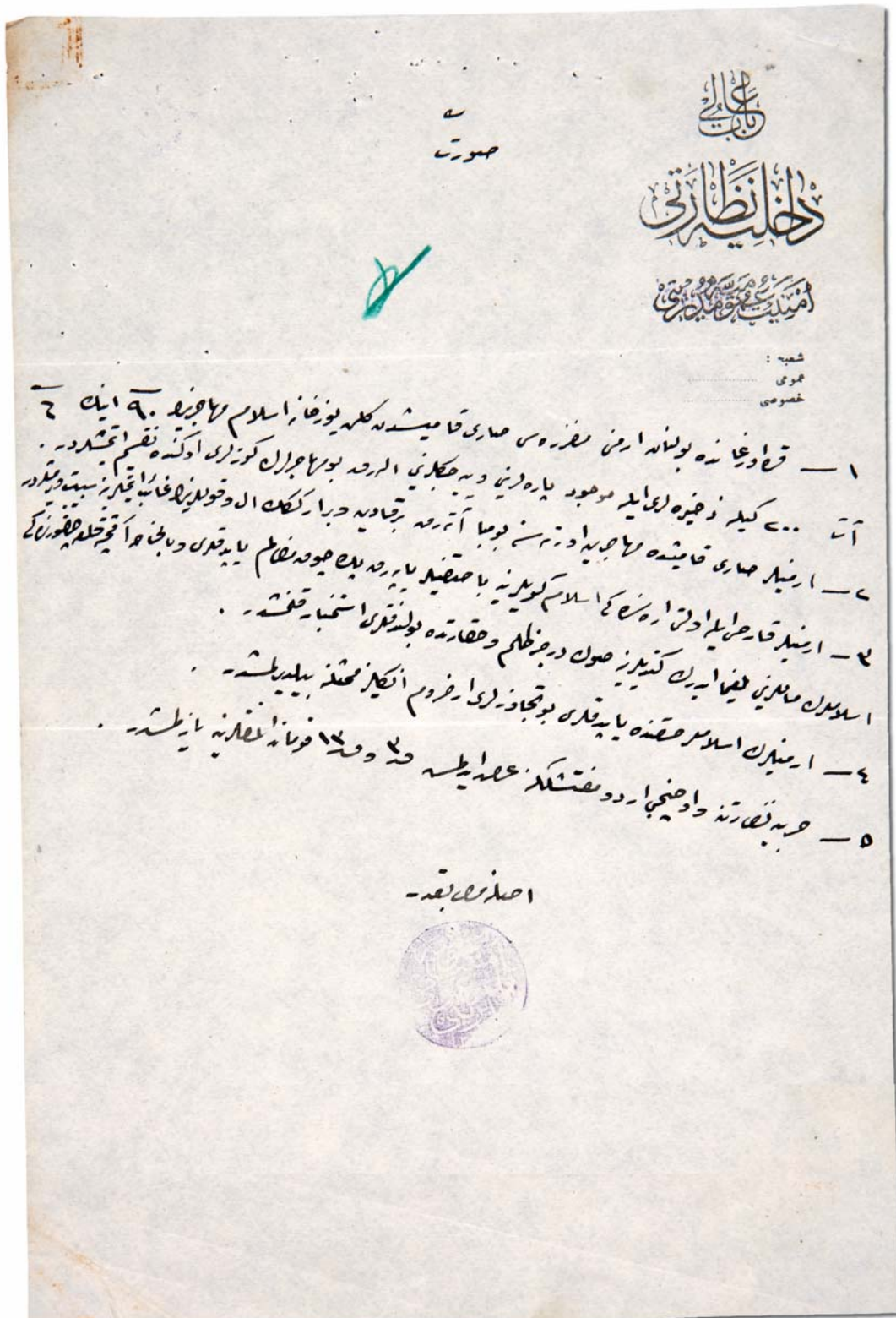
صوک کله خبر حدود خار جند ارشدک خجیع و شیخ جنایدی اهلایه یور دود دیو کوله شوملو ملو ملو
۱- ارشد (هـ عـ ۴۰) تاریخه (قره قورت) ک لکیو تو دهنوبه ک (کلیانیه) کونیه و صلیبی قایمیه
یقینیه که (بوزانه) قریه با صقیده یارده اسلام اهلایه یور دود دیو کوله شوملو ملو ملو
استقامت طوبی و ماکنه لقتل سدری یسیدیه .
۲- ارشد بوجکانه طایفه لنده طوبی و ماکنه لقتل سدری یسیدیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه
ایچمه دیر ارشد (قوری دره) طایفه باهره ارجک و قایمیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه
اولمادوره او تو زکینه و ۴۰ مویشی الوبه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه
۳- (هـ عـ ۴۰) آخیر قلعیه تابع دیر قریه بالاجوم برین اهلایه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه
انتشر کن کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه
وقتی الوبه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه کونیه

مذبح

[illegible]

HR. SYS, 2602/1_158-161

**HALİL PAŞA ADINDA
FİRARİ BİR KOMUTANIN
NAHÇIVAN'DA ERMENİLERİ MUHASARA ETTİĞİNE DAİR**

Bâbıâli
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Van
Tarih-i keşîdesi: 13 Ağustos [13]35

Nahçıvan'da Kafkasya asâkiriyle birlikde Halil Paşa nâmında birinin Ermenilerle muharebe etmekde ve külliyyetli zayiâta uğrayan Ermenilerden kurtulabilenlerin Şahtahtı Köprüsü'nden geçmek üzere Bakü serdarından müsaade talep ve silahsız geçmelerine ruhsat verildiğini haber alan Halil Paşa'nın bu Ermenileri muhasara ettiği ve Revan'da muharebenin şiddetle devam etmekde olduğu Saray'dan alınan jurnalde bildiriliyor. Keyfiyeti tahkik etdiriyorum, neticesini arz ederim.

Fî Ağustos [13]35

Vali
Haydar

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi
Mahreci: Van
Tarih-i keşîdesi: 13 Ağustos [13]35

13 Ağustos [13]35 zeyl

Şahtahtı'nda Ermenilerle muharebe eden evvelce Nahçıvan Kumandanlığı'nda bulunmuş ve bilâhare firar hasebiyle orduca kaydı terkîn edilerek hakkında takibât-ı kanuniye icrasına tevessül edilmiş olan Halil Bey olması muhtemel olduğu netice-i tahkikatdan anlaşılmıştır.

Fî 15 Ağustos [13]35

Vali
Haydar

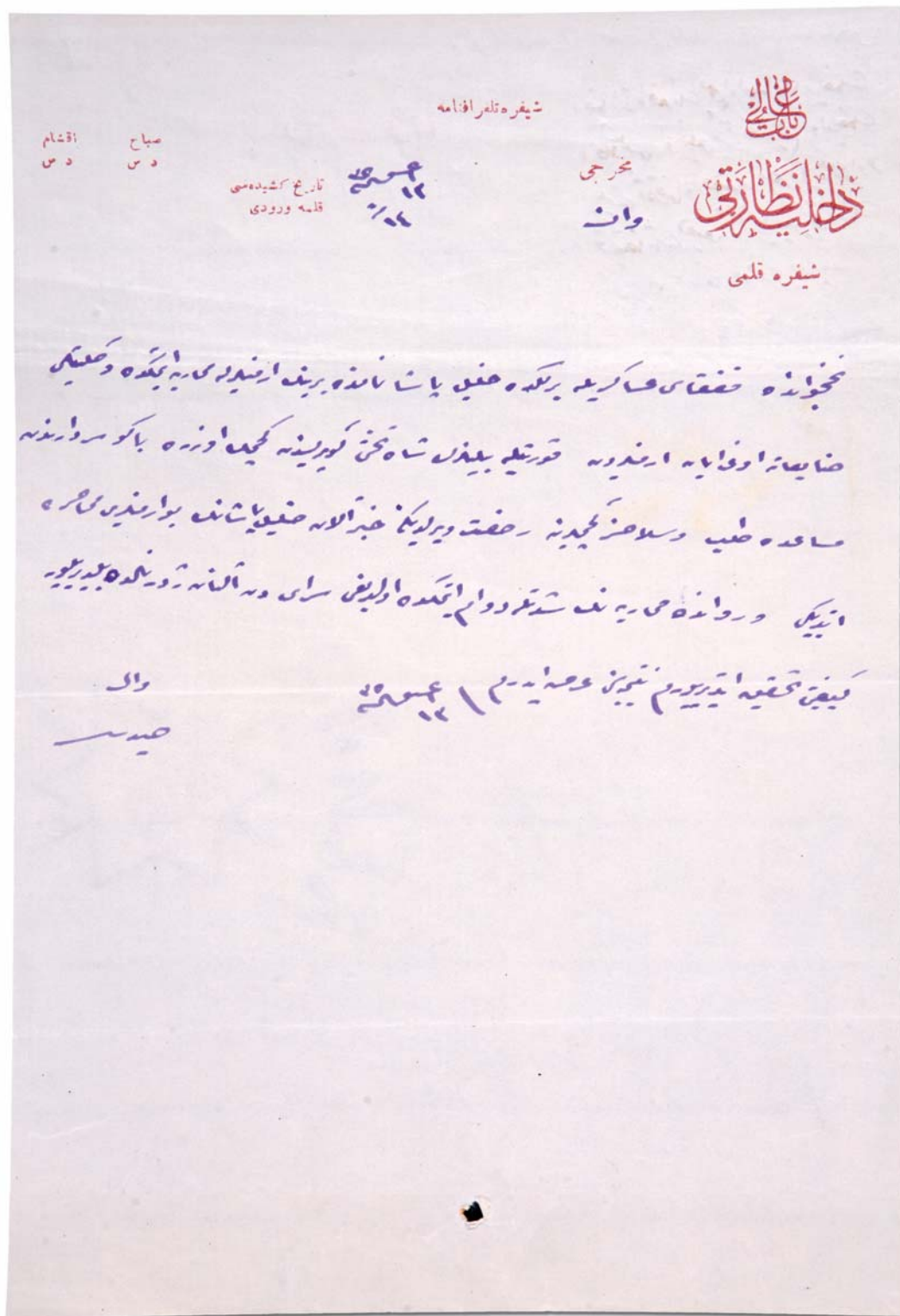

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
15 Ağustos [13]35
Van Vilâyeti'ne şifre

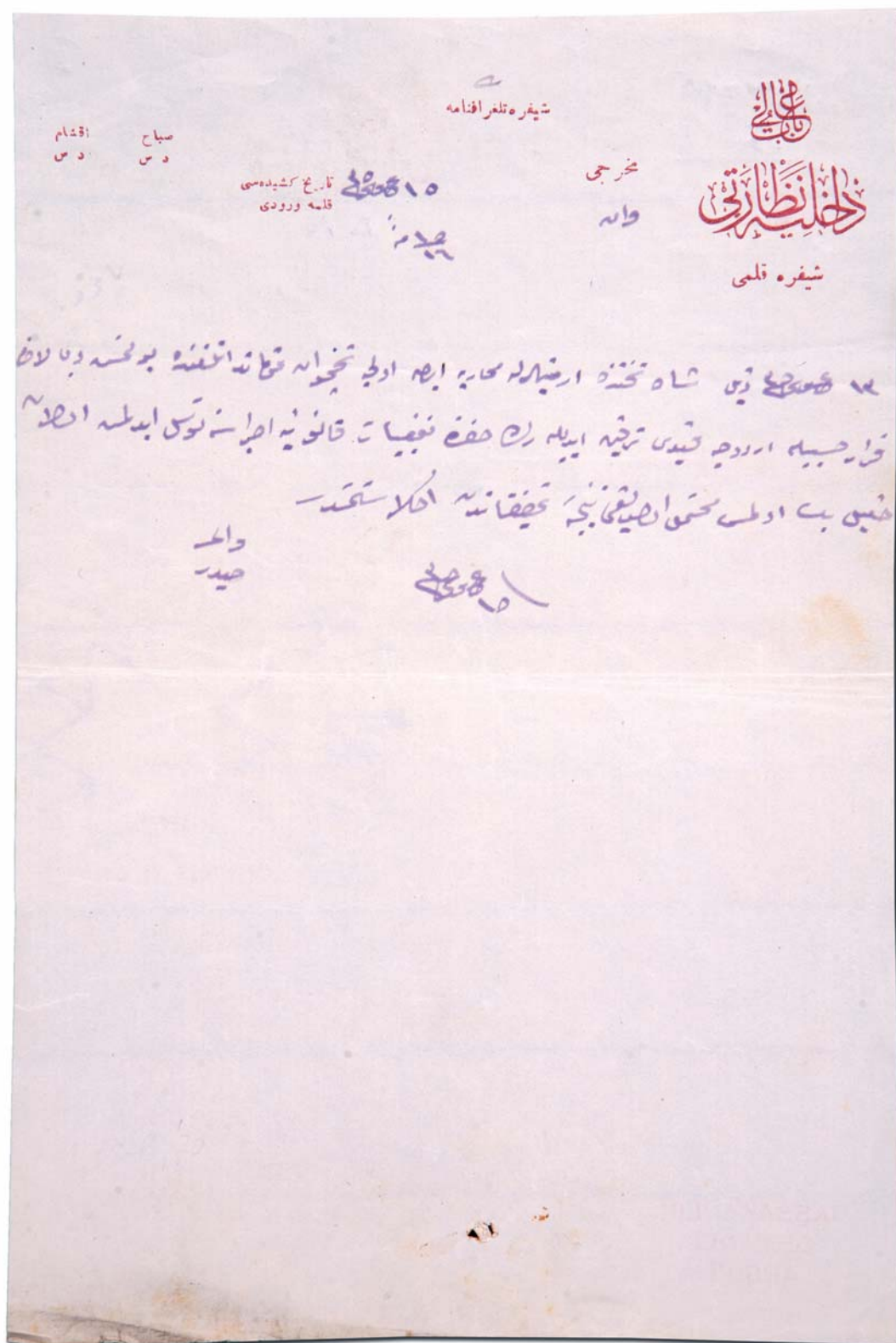
C. 13 Ağustos [13]35

İhbarât-ı vakı'anın sahih olup olmadığının anlaşılmasının ve Halil Paşa'nın kim olduğunun bilinmesi muktezî olduğundan icra edilmekte olan tahkikâtın ta'mîk ve tesrî'yle neticesinin bir gün evvel iş'âr buyrulması.

Fî 15 Ağustos [13]35 / [15 Ağustos 1919]

داخلیه نظارتی قلم مخصوص مدیریتی				تاریخ تدوین	مسودی	ادوات عمومی نومروسی
				۱۰		
			رون و لایحه	تاریخ تدوین	میضی	قلم نومروسی
			تغییر	۱۰		

۱۰/۱۰/۱۰۰۰
 انبساط دانه زک صبح ادوب اولمادینک اطلالینک
 و...
 نسیه تسریع تجسسک برون اول اعتبار بوی

هلال مطبعه - ۱۰۰۰

DH. KMS, 53-2/87

**REVAN VE ARAS
BÖLGELERİ İLE ELVİYE-İ SELASE'DE ERMENİLER
TARAFINDAN MÜSLÜMAN HALKA MEZALİM YAPILDIĞI**

**Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti**

Hariciye Nezaret-i Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne

Revan ve Aras muntıkalarında ve Elviye-i Selâse'de Ermenilerin ahali-i Müslime'ye karşı îkâ' etdikleri mezâlîme dâir On Beşinci Kolordu Kumandanlığı'na Erzurum Vilâyeti'nden bâ-tahrîrât irsâl kılınan tezkiresinin sûreti manzûr-ı sâmi-i fehîmâneleri buyrulmak üze leffen arz u takdîm kılındı, ol bâbda.

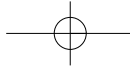
20 Eylül sene [1]335 / [21 Eylül 1919]

**Erzurum Vilâyeti
Mektûbî Kalemi**

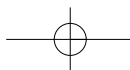
Sûret

Ermeni Taşnak Cemiyeti Revan ve Aras muntıkalarında ve Elviye-i Selâse'de bir tek Müslüman bırakılmamasına karar vermiş olduğunu hafî ve celî icraâtıyla göstermesi ve bi'l-hassa Müslümanları ifnâ etmeğe bir komite teşkil eylemeleri Ermeni Hükûmeti ve muntazam kıta'at-ı askeriyesinin dahi Müslümanları katl-i ifnâ politikasını takib ve her türlü fecâyî' ve mezâlîme bi'l-fi'l iştirâk eylemesi sebepleriyle Kars, Sarıkamış, Iğdır taraflarında ve Revan ve Aras muntıkalarında İslâmlara karşı yapılan mezâlîm son dereceyi bulmuştur. Şimdiye kadar yaptıkları fecâyî' ve

işkencelere zamîmeten 11/8/[13]35 günü Kağızman eşrâfını toplamışlar 12/8/[13]35 günü Tavusgözü, Yukarıkatırlı ve havalisindeki İslâm köylerini tecâvüz ve katliâm yapmışlar. 18/8/[13]35 günü Kağızman ahalisini katle başlamışlar ve diğer mıntıkalar-da da aynı mezâlimi icra etmekde bulunmuşlardır. İslâm köylerinin zehâirini har-manlarında gasb ediyor ve tarla biçmelerine mâni oluyorlar ve bu maksadla top ile makineli tüfenkle taarruz ediyorlar. 20/8/[13]35 günü Şitagan karyesi şarkındaki tar-lalardan ekin biçmekde olan ahaliye top ve makineli tüfenkle taarruz etdikleri hududumuzdan dahi görülmüşdür. 19/8/[13]35 günü satıhlı bir tayyarelerinin uçduğu hudud haricindeki yaylalarda bulunan ahaliye bomba ile tecavüz etdikleri hududdan görülmüştür. Camilerde ezan okuyanları taşlayıp sebbediyorlarmış. Kadınlara da işkence etmekden çekinmiyorlarmış. Namuslarına tecavüz ediyorlar-mış. Topladıkları Müslüman kadınlarını askerleri ile birlikde üryan bir halde gezdiri-yorlarmış. Bu halleri ve bilhassa kadınlarının çıplak ve üryan bir halde gezdirildiğini gören hudud haricindeki Müslümanlar arasında umumî bir galeyan hâsıl olduğu, hicretten ve öteye beriye ilticâdan vazgeçerek merdce ölmeği tercih ve kabul ile Ermenilere mukâbele ve bu sûretle hayat ve namuslarını muhafazaya azmettikleri ve evvelce hicret eden Müslümanlardan bazıları dahi memleketlerine avdet ederek vatan-ı aslîlerindeki Müslümanlara iltihâk eyledikleri ve Müslümanlar ile Ermeniler arasında Iğdır, Kağızman, Sarıkamış ve Merdenik taraflarında müsâdemeler olduğu istihbâr kılınmaktadır. Arz eylerim, ol bâbda.

2- Harbiye Nezâreti'ne, civar kolordulara, Erzurum, Van, Bitlis, Trabzon Vilâyetleri'ne Erzincan Mutasarrıflığı'na arz edilmiştir.

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Erzurum Vilâyeti
Mektubî Kalemi
Aded
Umûmî: 6157
Husûsî: 871

*Hülâsa: Ermenilerle Rumların
ahvâl ve harekâtına dair.
Mahremânedir.*

Dahiliye Nezâret-i Celilesi'ne

Devletli efendim hazretleri,

Elviye-i Selâse dahilindeki Ermenilerle Rumların ahvâl ve harekâtına dâir bazı malûmâtı hâvî On Beşinci Kolordu Kumandanlığı'ndan alınan 27 Ağustos sene [1]335 tarihli tezkirenin bir sûreti manzûr-ı âlî-i nezâret-penâhîleri buyrulmak üzere leffen takdim kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

31 Ağustos sene [1]335 / [31 Ağustos 1919]

Erzurum Valisi
[Ahmed] Reşid

[21 Eylül 1919]

داخلیه نظارتی قلم مخصوص مدیریت

اوراق عمومی نومردی	مسودی	تاریخ تسوید	<p>خارجیه</p> <p>داخلیه</p> <p>مختصه</p> <p>مختصه</p>	<p>هـ</p> <p>هـ</p> <p>هـ</p>
قلم نومردی	میتفی	تاریخ میتفی		

۴۵

۱۵۰

رأیه داران
نقطه لوله

والیه ندیه خطه ارباب
اقوال و حواله خطه لوله داران
قوله اردو قوتیه خطه و جوب اوردیم و یقین با تحریک ایشاق
صوت منقوله ریحاندر جوبله اوزره لقا و تمه و تمه خطه و قلم

تیمه

هلال مطبعه - ۸۰۵

ارضروم ولایتی
 مکتوبی قلمی
 عدد
 عمومی
 حد ووصی
 ارمنی و استای محبتی - واه و آراس منطقه لرند و الویه بدیده برتک مسلمان
 بیر اقلیمه قرار ویرمه اولدیفنی عقی و جلی اجرا ائیلد کوسریمی و بالخاصه
 مسلمانری اضا ایتمکله بر قومیه تشکیل ایلملری ارمنی حکومتی و منظم قطعات
 عکبر سنک دخی مسلمانری قتل اضا پولیتیکه نی تعقیب و هر دلو فواج
 و مضطربه بالفعل استراک ایلمی سیریلد قاصص، صاری قاصه، ایضیه مرطرنه
 و واه و آراس منطقه لرند اسد مره قاجی بایبون مظالم صولک دجیه
 بولت. - سمدی ی قده - یایه قری فواج و اشکجه لره صیمه ۱۱/ ۸/ ۵۵
 کونی قاغز ماه اسرافنی طوبی سکر ۱۲/ ۸/ ۵۵ کونی قاودوسی لوی -
 یوفای قاطری و هوالینه کی ایلم کوبلری قاجا و قتل علم باعبلر.
 ۱۸/ ۸/ ۵۵ کونی قاغز ماه اهالی قتل با سکر. و دیگر منطقه لر
 عینی مظالمی اجرا ائیلده بولمکدر. ایلم کوبلری زخاری خرمزرنه
 غصب ایسور و ترلا بیلیرینه مانع اولورلر. و بومقصدله طوبی ایله
 ماکه ل تفتظه نقرصه ایسورلر. ۲۰/ ۸/ ۵۵ کونی سنا غانه خریسی
 سرقه کی ترلارده آلیه بیلیمه اولده اهالی ی طوبی و ماکه لی تفتظه
 نقرصه ایتکری حدود مزنده دخی کولت. ۱۹/ ۸/ ۵۵ کونی سحای
 بر طیاره لرینه ادجیفنی حدود خارجه کی یایدلرده بولسانه اهالی
 بومبا ایله قاجا ایتکری حدودده کولت. - جاپلر ازان

ارضروم ولایتی

مکتوبی قلمی

عدد

صحیفه

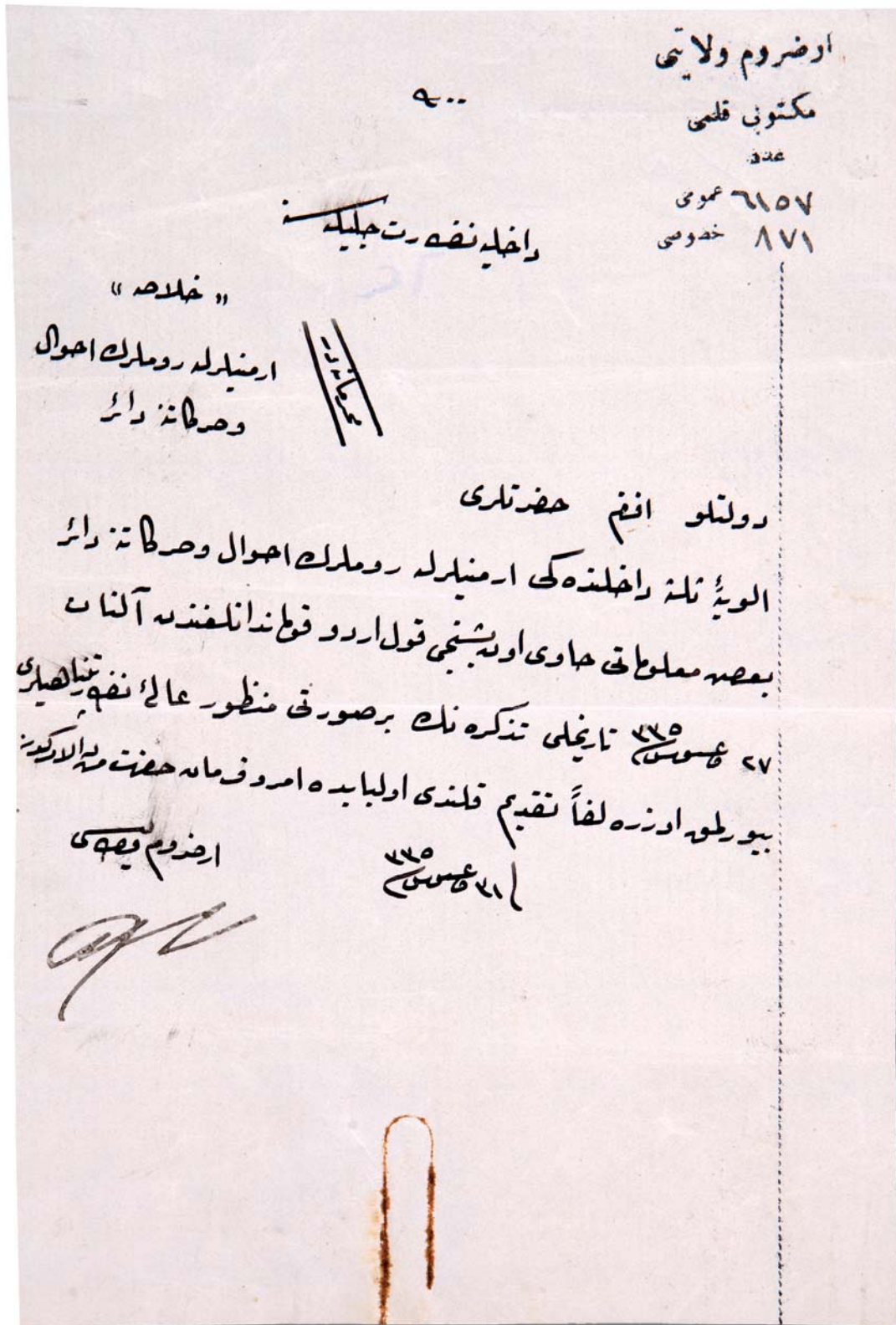
عمومی

خمس و صی

ادقویانلری طائید یوبه سبایدیورلرصد . قادیلره د ایشلانی
 ایشلانیله یورلرصد . ناموسلری تاجاز اید یورلرصد . طوبی د قری
 مسلمان قادیلری عسکرلری اید برلکه عربانه برهاله کزدیریورلر
 بو حاللری و بالخاصه قادیلریله جید و عربانه برهاله کزدیریورلر
 کوردنه عدد و خارجه کی مسلمانلر ایشلانیله عمومی برغیانیه هیل اولدیفی
 هجرتنه وادیه بر دیو التجاده واز کیه ک مردیه اولمای ترجیح قبول
 اید ایشلانیله مقابله و بو صورتیه هیات و ناموسلری محافظیه عزم
 ایشلانیله وادیه هجرت ایدیه مسلمانلر د بعضیلری رضی مسلمانلرینه
 عودت ایدیه ک و طه اصلیلر نه کی مسلمانلر التجاده ایشلانیله
 و مسلمانلر ایدیه اصلیلر ایشلانیله ایضیه ، قانزماه ، صاری قاسه
 و مردینک طرطنیه مصادره لر اولدیفی ایشلانیله قلمقه در . عرصه

البرم ایشلانیله .
 - حریه نظارتیه ، جوار قول اردولره ، ارضروم ، وانه ، تبلیس
 طرطنیه وادیه ایشلانیله مقررلر عرصه ایشلانیله .

DH. KMS, 49/2_50

**ERMENİLERİN ELVİYE-İ SELASE
DAHİLİNDEKİ HAREKATI VE NAHÇIVANLILARIN
TOPRAKLARINI KURULAN AZERBAYCAN
CUMHURİYETİNE İLTİHAKLARINI İLAN ETTİKLERİ HAKKINDA**

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
Asayiş Şubesi
Aded: 301

*Ermenilerin Elviye-i Selâse dâhilindeki
harekâtına dâir.*

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib Âlîsi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Ermenilerin Elviye-i Selâse dâhilindeki ahvâl ve harekâtına dâir bazı istitla'âtı muhtevî mahallî jandarma alay kumandanlığından yazılıp Erzurum Vilâyeti'nden bâ-tahrîrât gönderilen raporun sûreti leffen takdim kılınmış olmağla, ol bâbda emr u fer-mân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî Zilhicce [1]337 ve fî 14 Eylûl [1]335 / [14 Eylûl 1919]

Dahiliye Nâzırı
İzzet

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Sûret

Madde 1- Sarıkamış'ın Soğanlı Dağı'nda Ermenilerin iki top ve dört makineli tüfeng ile Eyüb Paşa Aşireti'ne ta'arruz etmiş olduğu ve iki saat devam eden muhârebeden sonra Ermenilerin on iki nefer ve bir zâbit telef ve otuz kadar esir bıraktıktan sonra çekildikleri ve Eyüb Paşa Aşireti'nden iki nefer şehid ve kendisinin de hafif sûretde mecrûh düşdüğü.

Madde 2- Sarıkamış ile Kars arasındaki menâtıkda iki yüz kadar [Ermeninin] bıyıklarını keserek ve üzerlerine İngiliz elbisesi giyerek dolaşdıkları ve bu sûretle propagandada bulundukları tahakkuk ettiği.

Madde 3- Kağızman'ın Karakurt nahiyesinde Ermeni askerlerinin Kürdlerin mevrû' tarlalarını biçmek yüzünden muhârebe zuhûr ettiği ve neticede Kürdler yirmi kadar zahîre yüklü arabalarını istirdâd ve Ermenilerden ikisini katleyledikleri ve Ermenilerin geri çekildikleri ve bu muhârebede Ermeniler top endaht etmeyip yalnız iki makineli tüfengle muhârebeye başlamış oldukları Hasankale Jandarma Bölüğü Kumandanlığı'nın iş'ârına atfen Erzurum Taburu Kumandanlığı'nın 16/8/[13]35 tarihli raporunda ifade kılındığı ma'rûzdur.

Aslına mutâbıkdır
Mühür

Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsûs

Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'nın Erzurum Vilâyeti'nden mürsel 27 Ağustos [13]35 tarihli tezkiresi sûretidir.

Ermeni Vaşnak [Taşnak] Cem'iyeti, Revan ve Aras muntıkalarında ve Elviye-i Selâse'de bir tek Müslüman bırakılmamasına karar vermiş olduğunu hafî ve celî icrâ'âtıyla göstermesi ve bilhassa Müslümanları ifnâ etmekle bir komite teşkil eylemeleri Ermeni Hükûmeti ve muntazam kıta'ât-ı askeriyesinin dahi Müslümanları katl [ve] ifnâ politikasını ta'kîb ve her dürlü fecâyî' ve mezâlîme bilfiil iştirâk eylemesi sebepleriyle Kars, Sarıkamış, Iğdır taraflarında ve Revan ve Aras muntıkalarında İslâmlara karşı yapılan mezâlîm son dereceyi bulmuştur. Şimdiye kadar yaptıkları

fecâyî' ve işkencelere zamîmeten 11/8/[13]35 günü Kağızman eşrâfını toplamışlar, 12/8/[13]35 günü Tavus Gölü, Yukarıkatırlı [Koturlu] ve havalisindeki İslâm köylerini tecâvüz ve katli'âm yapmışlar. 18/8/[13]35 günü Kağızman ahalisini katle başlamışlar ve diğer mıntikalarda da aynı mezâlîmi icra etmekde bulunmuşlardır. İslâm köylerinin zehâirini harmanlarında gasbediyor ve tarla biçmelerine mâni' oluyorlar ve bu maksadla top ile makineli tûfengle taarruz ediyorlar. 20/8/[13]35 günü Şıtağan [Sitağan] karyesi şarkındaki tarlalardan ekin biçmekde olan ahaliye top ve makineli tûfengle taarruz etdikleri hududumuzdan dahi görülmüşdür. 19/8/[13]35 günü satıhlı bir tayyarelerinin uçduğu hudud hâricindeki yaylalarda bulunan ahaliye bomba ile tecâvüz etdikleri hududdan görülmüşdür. Câmî'lerde ezan okuyanları taşılayıp sebbediyorlarmış. Kadınlara da işkence etmekden çekinmiyorlarmış. Namûslarına tecâvüz ediyorlarmış. Topladıkları Müslüman kadınlarını askerleri ile birlikde uryân bir halde gezdiriyorlarmış. Bu halleri ve bilhassa kadınların çıplak ve uryân gezdirildiğini gören hudud haricindeki Müslümanlar arasında umûmi bir galeyan hâsıl olduğu, hicretten ve öteye beriye ilticâdan vazgeçerek mertce ölmeyi tercih ve kabul ile Ermenilere mukâbele ve bu sûretle hayat ve namuslarını muhâfazaya azmettikleri ve evvelce hicret eden Müslümanlardan bazıları dahi memleketlerine avdet ederek vatan-ı aslîlerindeki Müslümanlara iltihâk eyledikleri ve Müslümanlar ile Ermeniler arasında Iğdır, Kağızman, Sarıkamış ve Merdenik taraflarında müsâdemeler olduğu istihbâr kılınmaktadır. Arzeylerim. Ol bâbda.

2- Harbiye Nezâreti'ne, civar kolordulara, Erzurum, Van, Bitlis ve Trabzon vilâyetlerine ve Erzincan Mutasarrıflığı'na arzedilmişdir.

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi

Şube: 2

Numara: 4186

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Kafkasya'da Nahçıvan civarlarında ekseriyeti hâiz olan İslâmların Ermeni mezâlîminden bîzâr olarak bizzat müdâfa'a-i hukûka tevessül etdikleri ve bir Ermeni fırkasıyla yaptıkları muhârebâtta gâlib gelerek Nahçıvan ve Şerur havalisini Ermenilerden tathir etdikleri ve buraların Azerbaycan Cumhuriyeti'ne iltihâkını ilân

—•— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —•—

ederek mezkûr cumhuriyet bayrağını keşide etdikleri istihbarâta atfen Onbeşinci Kolordu'dan fî 12 Teşrîn-i evvel [1]335 tarihli şifre ile bildirilmiştir.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 24 Muharrem [1]338 ve fî 20 Teşrîn-i evvel [1]335 / [20 Ekim 1919]

Harbiye Nâzırı
[Cemal Paşa, Mersinli]

Erkân-ı Harbiye-i
Umumiye Dairesi
Şube: 2
Numara: 4215

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Ermenilerin son zamanlarda Kafkasya dâhilindeki ahâl-i İslâmiyeye karşı yaptıkları mezâlîm tafsîlâtını ihtivâ eden Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'nın 14 Teşrîn-i evvel [13]35 tarihli şifresi sûreti merbûten takdim kılınmış ve zulme uğrayan köyleri gösterir bir de kroki ilâve olunmuştur. Bu tafsîlât miyânında hududumuz dâhiline ilticâ eden iki yüz elli hânenin İslâm muhâciri şâyân-ı dikkat bir keyfiyettir.

Garbda Yunanlılardan, şarkda Ermenilerden kaçan; evini, vesâ'it-i ma'îşetini terk ederek bu mevsimde hicret eden İslâmlar zıyâ'a mahkûmdurlar.

Her tarafda az çok hâl-i tabî'î avdet etmiş, akan kanlar durmuş ve tahrîbâtın tamirine tevessül edilmiş iken memâlik-i İslâmiyyenin ve İslâmların yeni felaketlere ma'rûz bırakılmasına âlem-i medeniyetin müsâ'adekâr davranmaması icab eder. Bu muhâceretin sefil levhalarını taklîl edebilmek için bir taraftan hükûmet-i seniyyece muhâcirinin terfihine çalışılması di[ğer] taraftan da teşebbüsât-ı siyasiye ile, vaz'iyetimizin sür'atle hâl-i tabî'îye avdetinin taht-ı te'mîne alınması ricâ olunur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 29 Muharrem 1338 / fî 25 Teşrîn-i evvel 1335 / [25 Ekim 1919]

Harbiye nâzırı nâmına
Erkân-ı Harbiye Reîsi
[Cevad Paşa, Çobanlı]

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi

Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'ndan Harbiye Nezâreti'ne mevrûd fî 14 Teşrîn-i evvel [13]35 tarihli şifre sûretidir.

Harbiye, 6/10/[13]35 şifre: Ermenilerin ve Gürcülerin vaz'iyetlerinde yoktur. Ermeniler za'îf buldukları yerlerde ahali-i İslâmiyeye karşı mezâlimde devam etmekde ve bu sûretle Elviye-i Selâse'ye hâkim olacaklarını zannetmekdedirler. Son günlere âid mezâlim:

1- 10/9/[13]35'de Ermeniler dört top ve sekiz makineli tüfeng ve bir miktar piyâde ile Çermik, Zakim, Ba[r]dız karyelerine hücum edip kurâ-yı mezkûreden Zakim, Çermik karyelerine girerek ahalden gördüklerini katletmişlerdir. Ahalinin mütebâkîsi firar etmeğe ve etrafa dağılmağa mecbur olmuşlardır.

2- Ermeniler 17/9/[13]35 tarihinde Iğdır'ın altı kilometre şarkında Adbak karyesine gidip hânelik İslâm köyü ahalisini tamamen ve bu karyeye bir kilometre mesafede bulunan üç yüz hânedan ibaret Yağcı[Yaycı] köyü ahalisini kısmen pek fecî ve vahşîyâne bir sûrette katletmişlerdir.

3- İngiliz kıyafetine girmiş bazı Ermeniler 27/9/[13]35'de Kars ve havalisindeki aşiret rü'esâsı arasına nifak sokarak birbiriyle muhârebe ettirmişlerdir.

4- Ermenilerin Iğdır havâlisinde yaptıkları mezâlîme karşı galeyân eden bu civar aşâ'iri ve ahalisi Iğdır üzerine yürümüşler ve 21/9/[13]35'de Iğdır'a girmişler, iki makineli tüfeng iğtinâm etmişlerse de Ermenilerin mukâbil ta'arruzları üzerine Iğdır'ı terk etmişler. Iğdır havalisinde Ermenilerin yaptıkları bu mezâlimden hududumuza ilticâ eden halkın adedi tezâyüd etmekdedir. İki yüz elli hâne bu sûretle Bayezid 'de hududa ilticâ etmiştir.

Ermeniler Cümükânlı ve Badızı [Badıki] aşiretleri üzerine ta'arruz ederek yirmi dört İslâmı şehid ve yirmi dört İslâmı yaralamışlardır.

5- 7/10/[13]35 tarihinde Köték'in on altı kilometre şimâl-i garbîsinde vâkî' Gürpınar karakola ikâme edilen postamızın cebhesinden iki silahlı Ermeni neferinin sekiz yüz metre (KYRYN) aldıkları, verilen "dur" emrine rağmen silahla mukâbele ettikleri ve bunların gerisinde gizlenmiş olan üç Ermeni neferi, bunları takviye ederek arkadaşlarının ateşine iştirâk ettiği ve postamız tarafından yapılan mukâbele üzerine Ermeniler Yeniköy'e çekilmişlerdir. Bu tecâvüzün sebebi Karaorgan'daki Ermeni zâbitine soruldukda Ba[r]dız taraflarındaki tarlalarını biçmek üzre giden Rumlara, o civardaki görenler tarafından ateş edilmiş, mezkur ateşin nereden ileri geldiğini anlamak üzre Yeniköy'de bulunan Ermeni müfrezesi tarafından silah sadâlarının geldiği istikâmete bir müfreze gönderilmiş, bunlar da Kürdler tarafından ateş edildiği cevabını ve vak'anın bundan ibaret olduğunu söyledikleri ma'rûzdur.

Erkân-ı Harbiye-i
Umumiye Dairesi
Şube: 2
Numara: 4282

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

13 ve 15/10/[13]35'de Kafkasya dâhilinde ve hududumuz yakınındaki İslâm karyelerine Ermeniler tarafından yapılan ta'arruz ve nehb ü gârâtı ihtiva eden Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'nın 22 Teşrîn-i evvel [1]335 tarihli şifresi sûreti ile ta'arruza uğrayan köyleri gösterir kroki leffen takdim edilmiştir. Ermenilerin hududa kadar ilerlemelerini ma'zûr göstermek üzere bu hareketlerinin Amerika cenerali tarafından emredildiğini söylemeleri pek câlib-i dikkatdir. İslâm karyelerine yapılan taarruzlara bir nihayet verilmesi için teşebbüsât-ı mukteziye-i siyâsiyede bulunulması müsterhamdır.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Fî 2 Safer 1338 fî 28 Teşrîn-i evvel 1335 / [28 Ekim 1919]

Harbiye Nâzırı
[Cemal Paşa, Mersinli]

Erkân-ı Harbiye-i
Umumiye Dairesi

Erzurum'dan Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne mevrûd şifredir.

1- Ermenilerin hudud hâricinde son günlerde icra etdikleri mezâlim ber-vech-i zîr arz olunur.

2- Ermeniler 13/10/[13]35 sabahı iki top ve dört makineli tûfengle Sadak ve Karavenk karyelerine taarruz ederek beş saat İslâm milisleriyle muhârebeden sonra Todan'ı işgâl ve köyleri dağıtmışlardır.

3- Ermeniler 15/10/[13]35'de Bardız'a top ve makineli tûfenglerle taarruz etmiş-

ler ve Bardız ahalisinin otlamakda olan mevâşisini zabtederek Koroğlu cihetine götürmüşlerdir ve Karaorgan'da bulunan bir Ermeni zâbiti, hududumuza "Bize Amerika ceneralı hududa kadar ilerlememizi emretti. Biz dahi Bardız'a taarruz ediyoruz. Şimdiye kadar da Bardız'dan yüz on öküz ve inek iğtinâm etdik" demiştir.

5- Ermeniler, "Amerika'nın ileri geçmeden evvel İslâm karye ve mahallelerini bir hey'et gelecektir. Şikâyet ederseniz hakkınızda pek büyük fenalıklar yaparız" diye ahaliyi tehdid etmişler ve Amerikalılara bir şey söylemelerine mürâca'atda bulunmalarına mâni' olmuşlardır.

6- Amerikalılara mürâcâ'at etmek fikrinde bulunan Kars'da Berber İbrahim Nemze'yi hey'etin vürûdundan evvel derdestle gâîb etmişlerdir.

7- Ermeniler Teşrîn-i evvel ibtidâsında Kars'da Eflâtun nâmında birisinin hâne-sine girerek on bin manatlık eşyasını talan etmişlerdir.

8- Kars'ın Bayrampaşa mahallesinde bir İslâmın hânesine Teşrîn-i evvel ibtidâlarında Ermeniler girerek emvâl ve eşyasını gasb, kendisini katletmişlerdir.

9- Amerika hey'etine mürâca'atda bulunmak isteyen Kars civarından Rus mülâkatlarından Liyon Şenini nâmında bir şahıs da katledilmişdir. Harekât 1/495 numaralıdır. Harbiye Nezâreti'ne civar kolordulara arzedilmişdir.

Fî 22 Teşrîn-i Evvel [1]335

15. K[olordu] K[umandanı]

Kâzım Karabekir

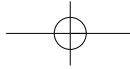

Bâbiâli
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Bayezid Mutasarrıflığı'nın 10 Ağustos [1]335 ve 657 numaralı şifresinin mahlûlû sûretidir.

Nahçıvan, İğdır havalisindeki Ermenilerin zulm ve itisâfâtına tâb-âver-i mukâvemet olamayarak hicretle hudûd-ı Osmâniyenin tam başında rekz-i huyâm eden muhâcirînden ve Şemgân [Semükân] vesâ'ir aşâ'irden o havaliden esbâb-ı

zarûriye se[be]biyle çıkamayan akraba ve ta'allûkâtlarının bu günlerde Ermeniler tarafından katl ve imhâ edilmekde olduğunu haber almalarıyla onları kurtarmak emeliyle mukâbil-i ta'arruz ve tecâvüz vaz'iyetinde bulundukları ve kısmen me'vâ-yı sâbıkaları olan köylere hücûm ile Ermenileri tard ve meskenlerine yerleşmekde oldukları berây-ı ma'lûmât ma'rûzdur.

Aslına mutâbıkdır.

Mühür

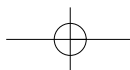
Bâbiâli
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

*Bayezid Mutasarrıflığı'nın 17 Ağustos [1]335 tarihli şifre telgrafnâmesinin
mahlûlü sûretidir.*

Mâh-ı hâlin 10 Ağustos [1]335 günü bir Ermeni devriyesi Iğdır'ın Abbas Gölü civârından Hudûd-ı Hâkânîyi tecâvüzle ra'y edilmekte olan aşîrete âid hayvanâtı gasb etmek teşebbüsünde bulunmuş ise de ashâb-ı mevâşî tarafından silahla bi'l-mukâbele istirdâd eyledikleri ve aralarında vukû' bulan müsâdemede Ermenilerden beş ve Yezîdîlerden iki nefer maktûl ve aşîretten bir nefer mecrûh olduğu ve 13 Ağustos [1]335 günü Ermeniler Iğdır'ın yirmi beş hânedan ibâret olan Persa karyesini iki yüz elli mevcûdla basarak karye ahalisini tamâmen katl ve mevcûd hayvânâtlarını kâmilten götürdükleri ve aynı günde Iğdır'ın Tavus karyesine de ta'arruzla dört nefer ahalisini katl ve bir mikdâr hayvânâtı gasb ile savuşdukları tahkîkât-ı vâkı'a üzerine berây-ı ma'lûmât ma'rûzdur.

Aslına mutâbıkdır.

Mühür

Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

*Bayezid Mutasarrıflığı'nın 20 Ağustos [1]335 tarihli ve 692 numaralı şifresinin
mahlûlü sûretidir.*

İğdır havalisinde meskûn aşîret rü'esâsından Hamid Bey'den alınan mektûbda Ermeniler tarafından Yukarıkatırlı [Koturlu] ve Aşağıkatırlı [Koturlu] ve Köseler nâmındaki İslâm köylerini yağma ve ihrâk ve Tavus köyü ahali-i İslâmiyesinden yüz elli nüfûs katleyledikleri cihetle ta'arruzlarına ma'rûz kalan mütebâkî ahali-i İslâmiyeyi kurtarmak maksadıyla bi'l-mukâbele Ermenilere hücum etdikleri ve firâr eden Ermenilerden iki top, bir mitralyöz iğtinâm eyledikleri ve cebhâneleri tükenmesinden dolayı mu'âvenet talebinde bulundukları gösterilmekde olduğu Karakilise kaymakamlığından bildirilmiştir, efendim.

Aslına mutâbıkdır.
Mühür

Bâbîâli
Dâhiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

*Erzurum Vilâyeti'nden vârid olan 7 Teşrîn-i Evvel [1]335 tarihli ve
6313/963 numaralı tahrîrât sûreti.*

Kafkas dâhilindeki Ermenilerin icrâ etdikleri mezâlîme dair Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı'ndan alınan 4 Teşrîn-i Evvel [1]335 tarihli ve 338/1177 numaralı tezkirenin sûreti manzûr-ı âlî-i nezâret-penâhileri buyurulmak üzere leffen takdîm kılındı. Ol bâbda.

Sûret

1- 13-9-[13]35 tarihinde Ermeniler Iğdır'ın altı kilometre şarkında "Oba" karyesindeki yüz hânelik Müslüman köyü ahalisini tamamen ve bu karyeye bir kilometre mesâfede bulunan üç yüz hânedan ibâret "Yağcı"[Yaycı] karyesi ahalisini kısmen pek fecî bir sûretde katletmişlerdir.

2- 10-9-[13]35'de kezâ Ermeniler dört top, sekiz makineli ve bir mikdâr piyâde ile Çermik, Zakim, Bardız karyelerine hücum etmiş ve kurâ-yı mezkûreden Zakim, Çermik karyelerine girerek ahalisinden gördüklerini katletmişlerdir. Mütebâkî ahali de etrâfa dağılmağa mecbûr olmuştur. Ol bâbda.

Aslına mutâbıkdır.

Mühür

Bâbîâli
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Sûret

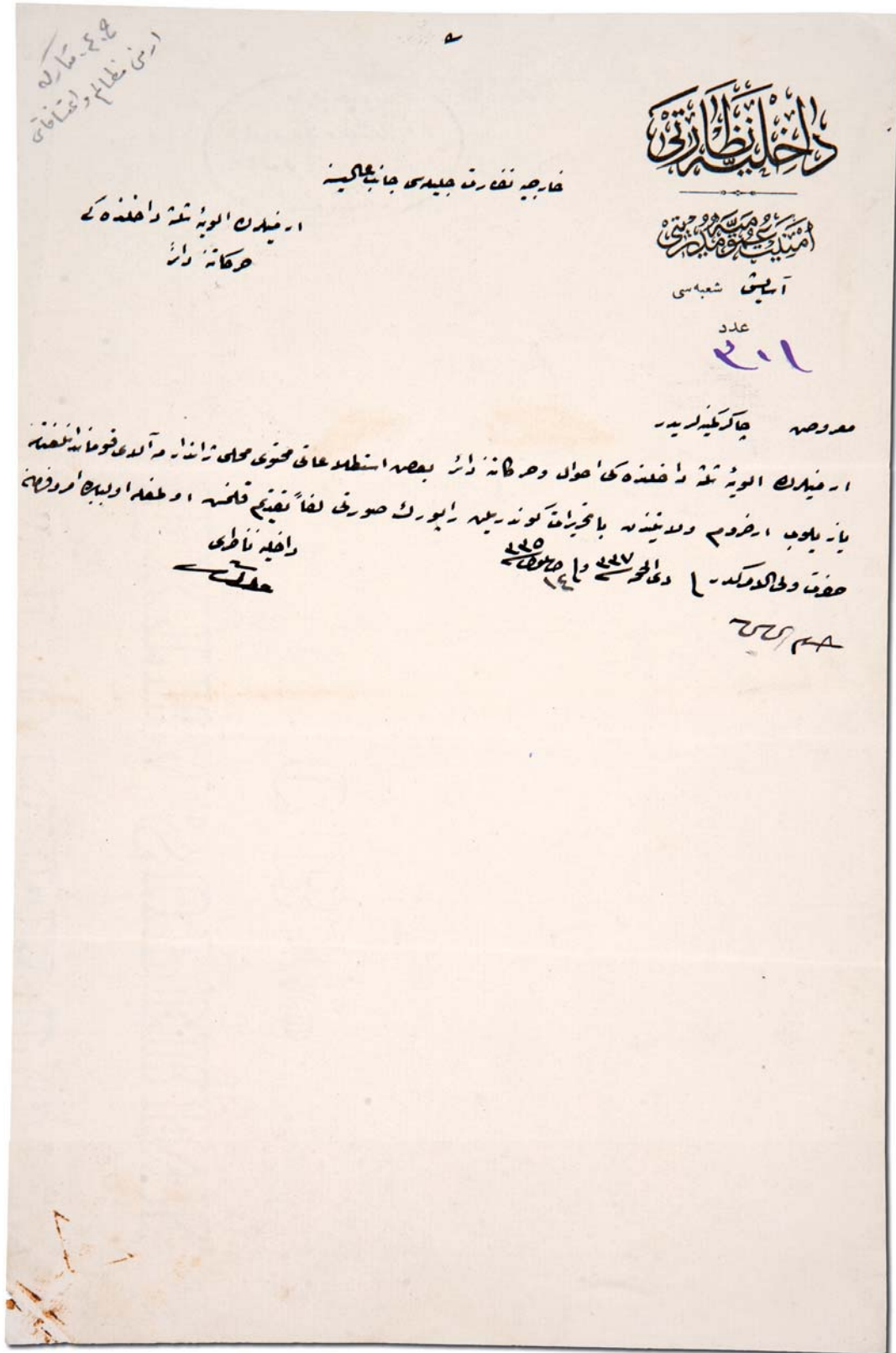
Erzurum Jandarma Alay Kumandanlığı'ndan

Evvelce hicret ederek hudûd-ı aslî üzerinde hayme-nişîn bir halde bulunan Kafkas aşâ'iri Ermeni içinde kalmış ve zulm ü ta'addî görmekte bulunmuş olan akra-ba ve ta'allukâtlarını kurtarmak emeliyle Iğdır ve civârında kalan Ermenilere ta'arruz etmişler ise de akrabalarını kurtarmağa muvaffak olamayarak avdet ettikleri ve binâenaleyh Ermenilerin zulm ve tecâvüzüne uğramakda olan hudûda mücâvir Iğdır'ın İslâm köyleri ahalisinin hicret etmekde bulunmuş ve şimdiye kadar iki bini mütecâviz nüfusun perişan bir halde Bayezid'e vürûd eylemiş olduğu Bayezid Jandarma Taburu Kumandanlığı'ndan alınan 25-9-[13]35 tarihli şifre telgrafnâmesinde iş'âr kılındığı ma'rûzdur.

Aslına mutâbıkdır.

Mühür

[28 Ekim 1919]

الحمد لله

امتیاز و ترقی و ترقی و ترقی

وَأَمَّا رِبْعِيٌّ فَلَوْلَا زَيْمٌ قَلْبِي

عدد

ماده - ۱ - صاری قابض است صوفی منقده رسیدن ایکه طوبی و در دست ماکر لا تقف اید ایوب یا یا
 عیتره تقدیر غیر اولی و دانی ساعت دوا من اید به کما به ده حکره رسیدن اوده یکی نفر و برضا بطرف دوا تو
 قد ایر اقد قد حکره چکله کلری دایوب یا یا عیتره نه ایکی نفر شهید و که و نند ده خفیف صورتی مجروح و دویکی
 ماده - ۲ - صاری قابض است به قاضی ارسنه که من اطقده ایکه منیر قد به قاضی که رن و دوز لرینه انکیز البسم
 که رن خود اشد قد و به صورتی و یا غایده ده بوز قوی تحفه آتیک
 ماده - ۳ - قاضی صاری قره قورنه ناجی سده ارض عکازنه کوبورن من و حج قار لرینه بیجهت بوزنه
 محایه کلور ایدیک و بیجده کور درر یکده قد و ضیره بیکلی آ ا لرینه اترداد و رسیدنه ایکس قتل ایکه کلری
 و رسیدن کیر چکله کلری و بوجا به ده رسیدن طوبی ا ا خن اخیوب یا که ایکه ماکر لا تقف مای به به باشد که دوا تو
 حیدر ا ا به بوجا قوما انصاف اشیایه عظمی ا فرودم و بوز قوما انصاف ۲۰/۸/۱۶ تاغلی ایوزنه اماره
 قلعه مدرفه -

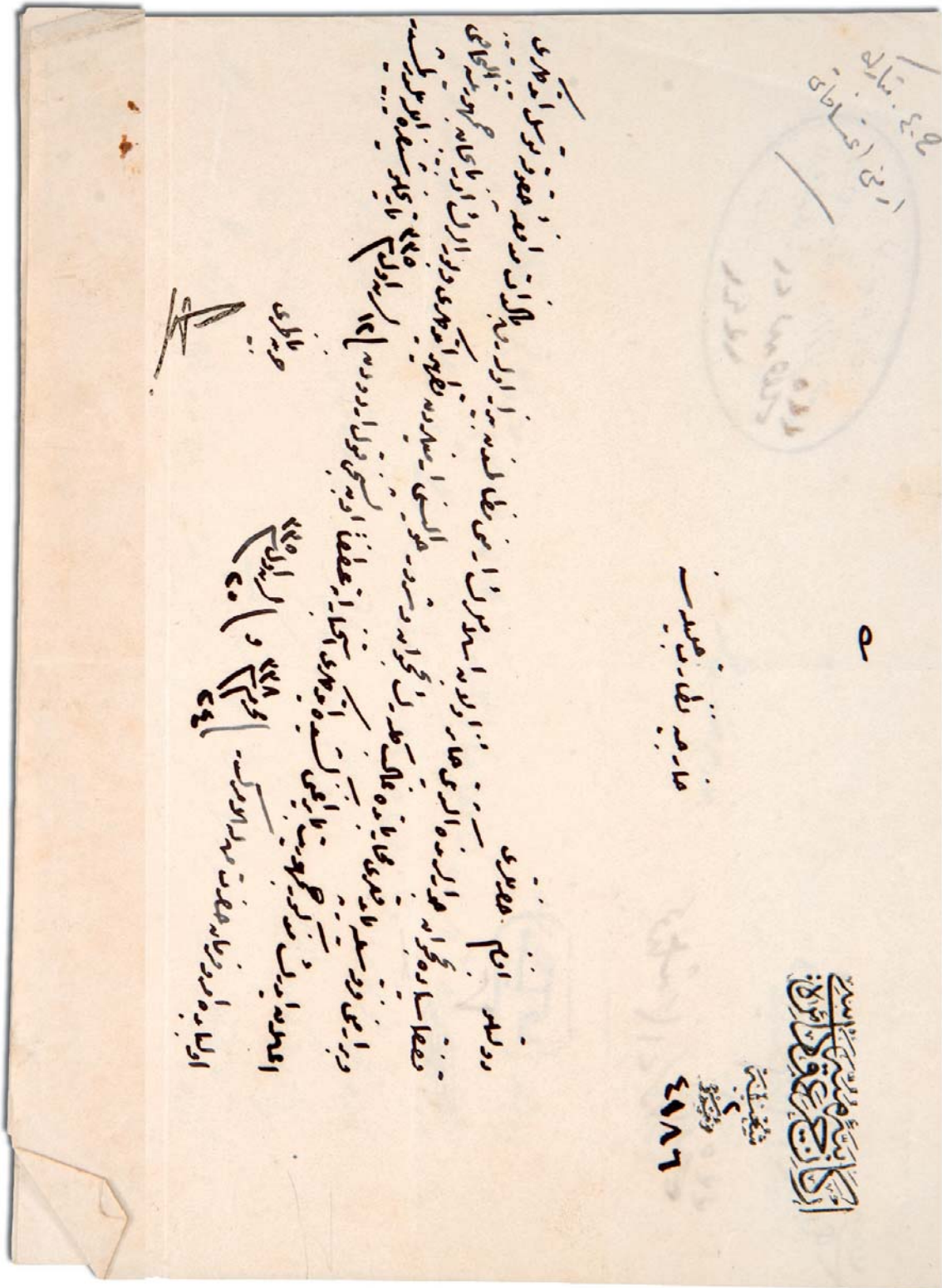
—wain.

عَلَّمَ اِيَّاهُ
عَلَّمَ اِيَّاهُ
عَلَّمَ اِيَّاهُ

ادب سنجی قول اردو قوماً المصلح المردوم ولایندن مرل ۷۷ کلمہ ہے ناہنجی نہ کرہ می میرید

۱ - حبه قطارة ، هوز قه اددوله ، ارمزم ، دان ، تلیس و طبرزد و دلا تباریه و از بخانه منظره علی ایضاً

از حج و عمره و اقامت

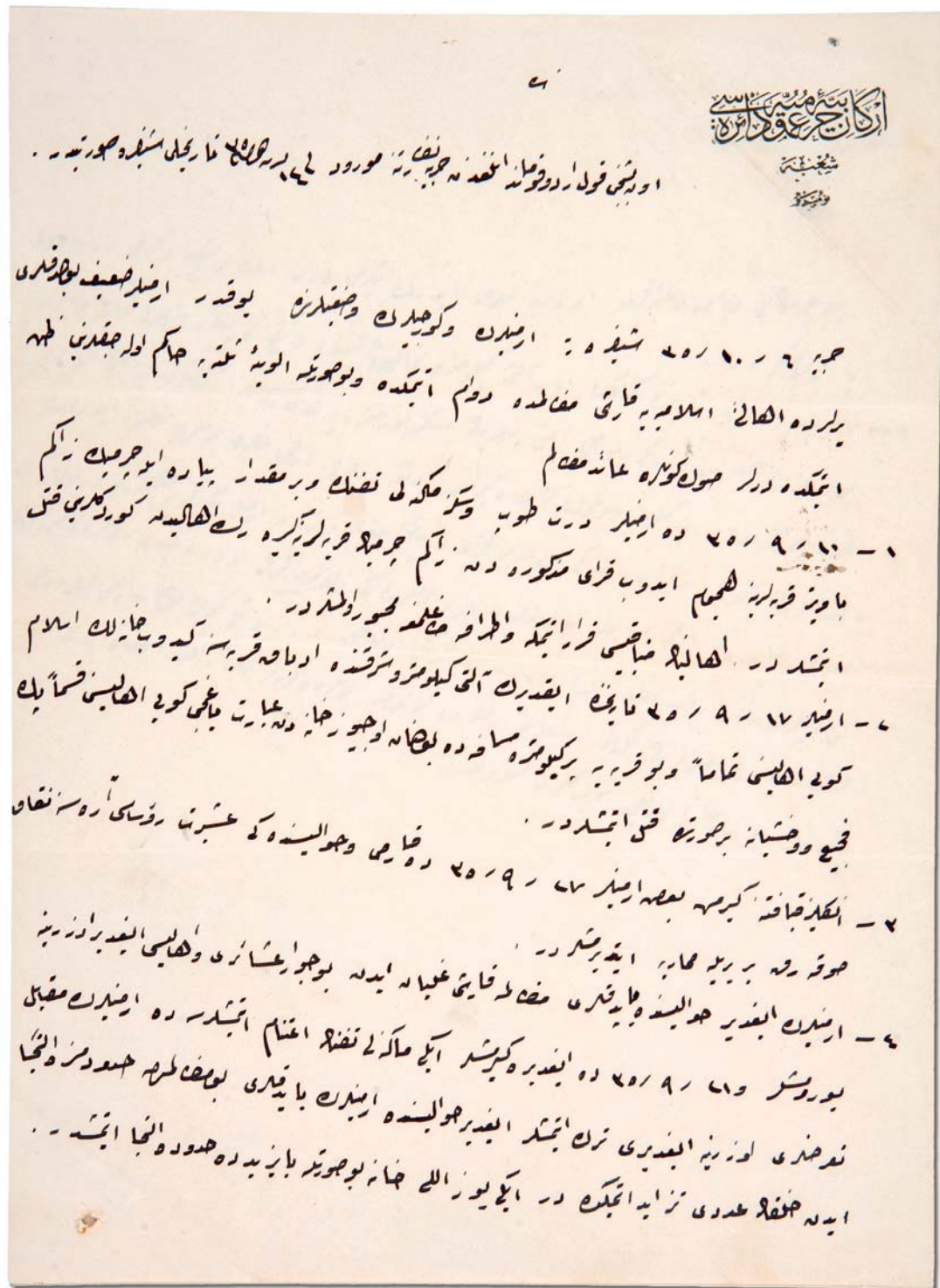
شیخینا

وَمِنْهُمْ
٢٤٥

عالمی ثقافت : حصہ ۱

[illegible]

ارکان حج و عمرہ کا سفرنامہ

شیخ عظیم

وَمِنْهُمْ

۵- ۷۷۰ / ۷۷۱ قاری کونک اوله آتی کیم و شالغ غلبه و قیام کویله و قیام ایدیلر
یونس زک حیدر سده ایلر ایمنی نغزله سکر یوزمده و قیام ایدیلر
علاء مود مقلد ایدیلر و یونس زک حیدر سده ایلر ایمنی نغزله سکر یوزمده و قیام ایدیلر
ایند شریک آتله ایلر ایمنی نغزله سکر یوزمده و قیام ایدیلر
سببی قیام ایدیلر آتله ایلر ایمنی نغزله سکر یوزمده و قیام ایدیلر
کویله قیام ایدیلر آتله ایلر ایمنی نغزله سکر یوزمده و قیام ایدیلر
موضع سده ایلر ایمنی نغزله سکر یوزمده و قیام ایدیلر
وضع ملک بوندلر ایمنی نغزله سکر یوزمده و قیام ایدیلر

زکات حج و عمرہ کا احکام

شُعْبَةُ

وہی کہتے ہیں

ΣΕΛΕ

9.

خارجہ رقم

[illegible]

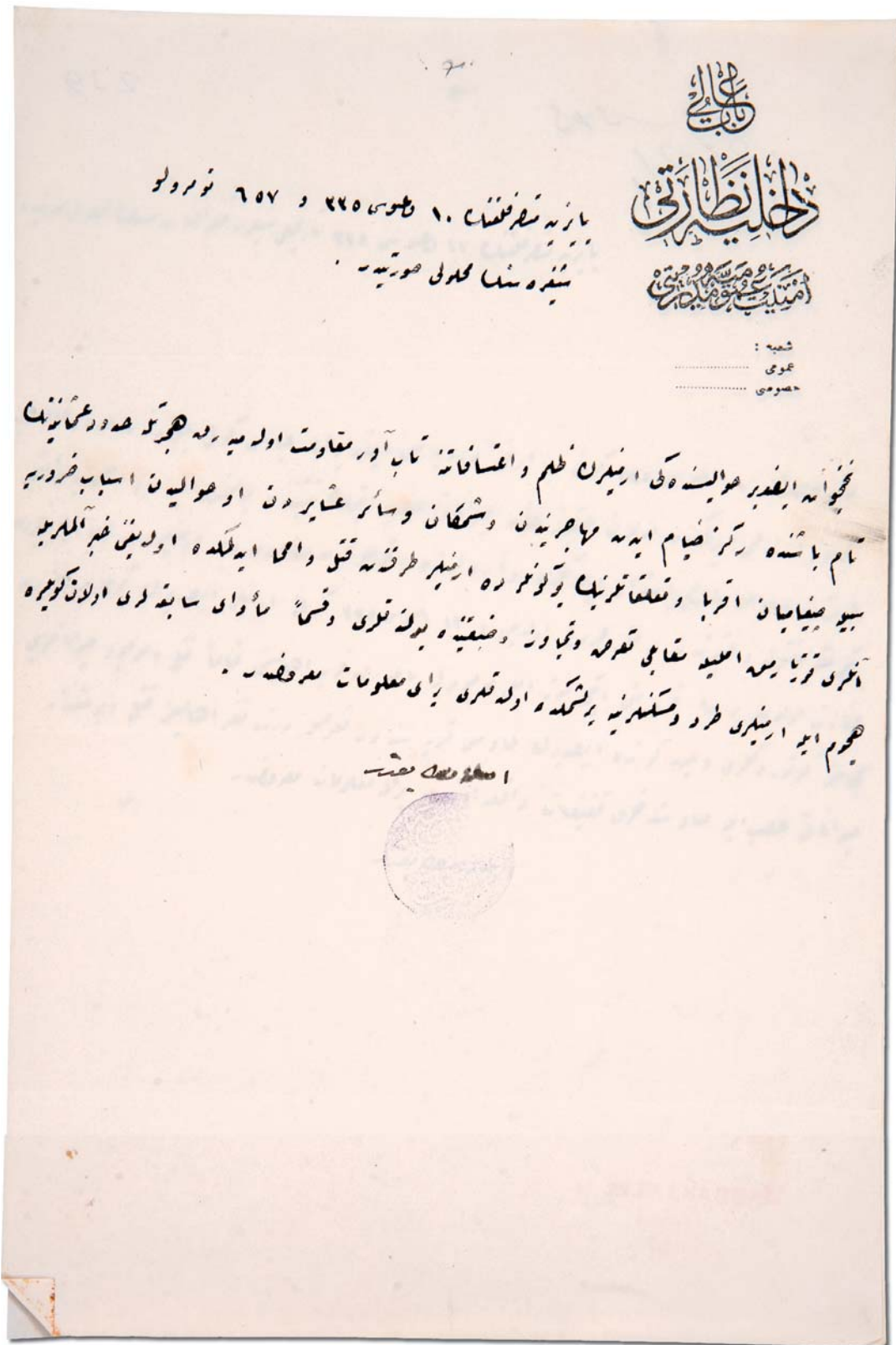
اگرچه عفو کائنات

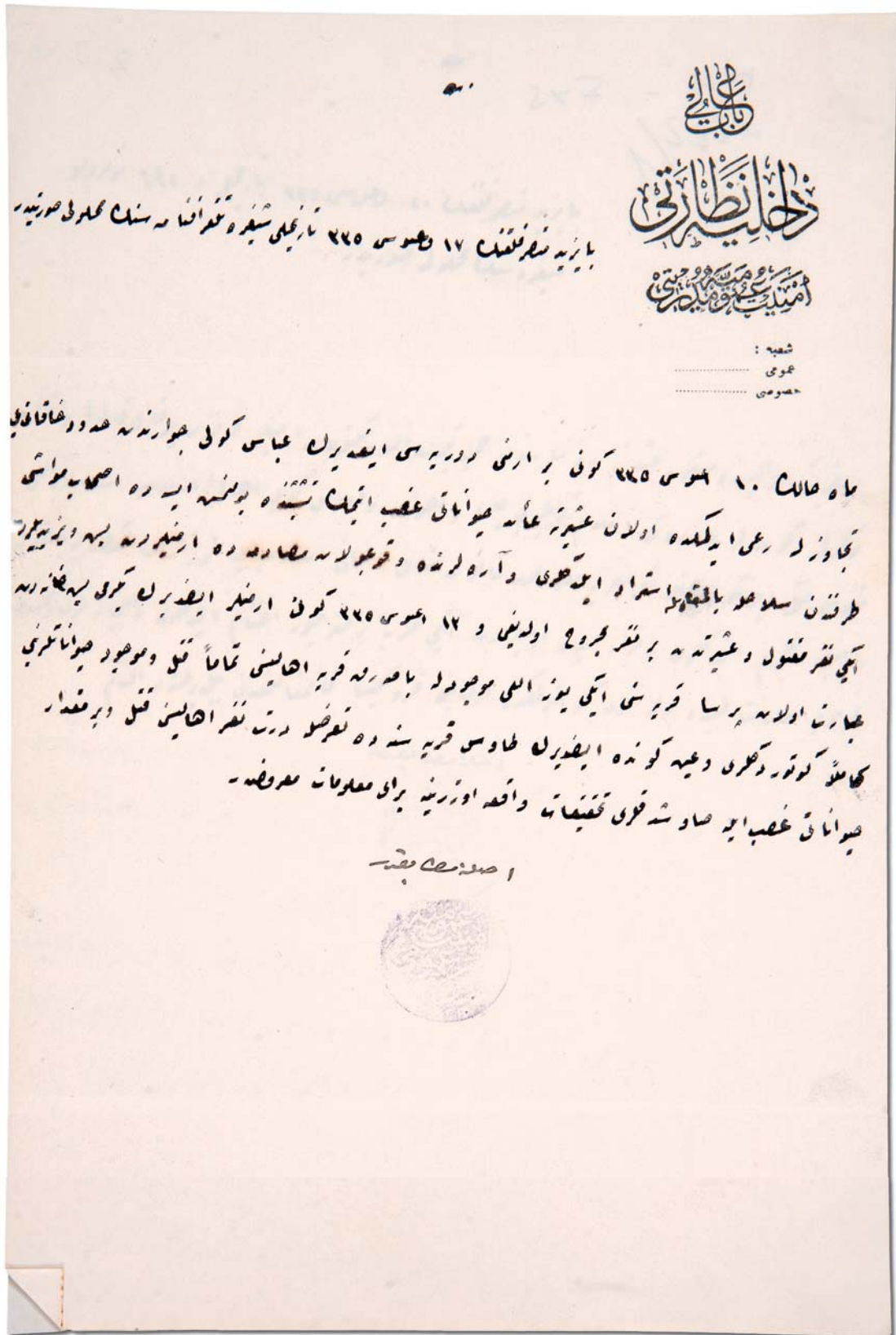
امروزه در حرم نفع به کس نه مورد شفره د -

شعبه
وکیل

- ۱ - اینک حدود خار خند صولت لورده اجر ایستادن مقام بر وجه زیر مرصه و لور
- ۲ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- بسیار به کس نه دره کس نه نودانی اشغال و لوربه کس نه
- ۳ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- موشینی ضبط ایستادن لورده جبهه کس نه نودانی و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- ۴ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- ۵ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- ۶ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- ۷ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- ۸ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- ۹ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام
- ۱۰ - اینک ۱۴ ر ۱۰ ر ۴ ص ۱۱ ک ۱۱ و دره کئی نقشه صادانه و فروانه قریب لوربه نفع به کس نه بدین کس نه سلام

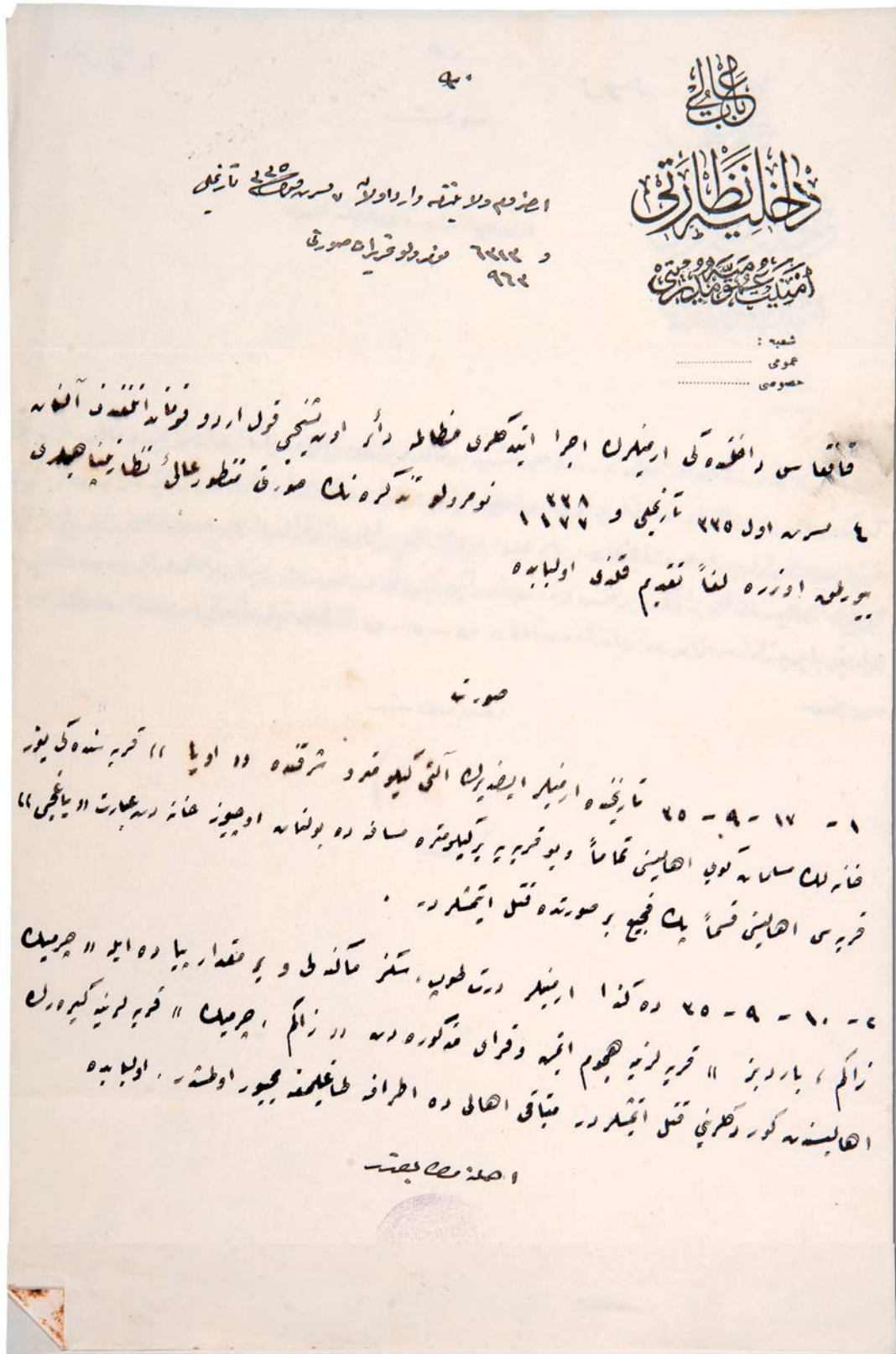

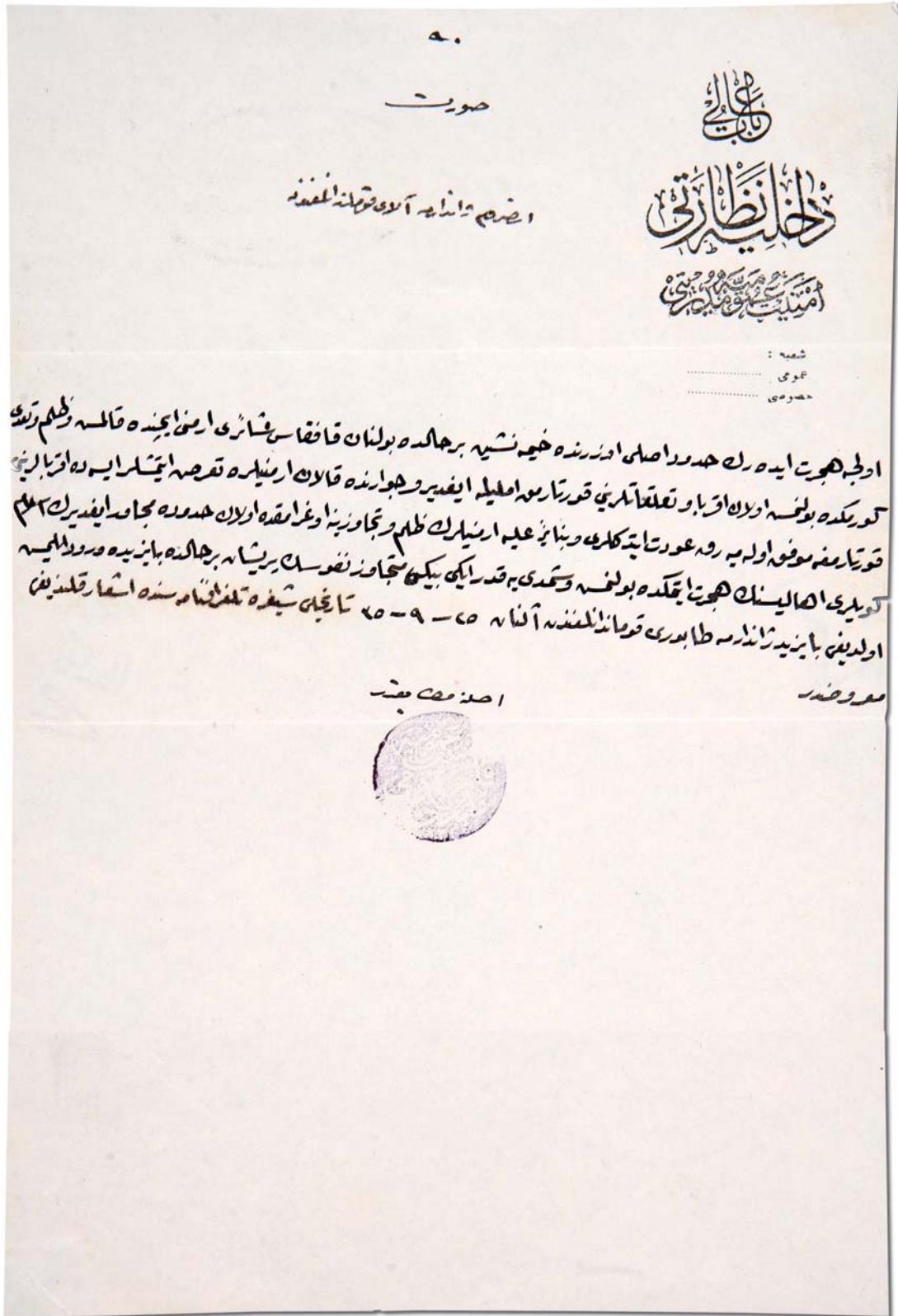

۹۰
 خلیفہ طرزی
 امین
 شعبہ :
 عمومی
 خصوصی
 بابریہ مکتبہ ، دھرم پور ۱۷۵ ، تاریخی و ۶۹۰ نمبر و لو
 شہرہ سنا محولی صورتیہ .
 ایفدہ کوالبہ سکرہ عبیدہ رؤسانہ عجبکہ آئنا مکتوبہ ایفیر طرکہ برقاری قاطری و اشقی
 قاطری و کوسہ لرمانہ کی اسدم کوپری بیضا و احمرانہ و طاروس کوپری اھالی اسدمیہ سندہ برالی
 سندس قتل ایفہ قری جہانہ مکتوبہ مکتوبہ قالاہ مکتوبہ اھالی اسدمیہ قورنارمہ مکتوبہ باغابہ
 ایفدہ ہجیم ایفہ قری و فرار ایفہ ایفدہ ایفہ قری برمکتوبہ اھالی ایفہ قری و عجبکہ قری و عجبکہ
 قری و عجبکہ ایفہ قری کو سکرلکہ اولہ بنی قری عجبکہ قری مکتوبہ ایفہ قری ایفہ
 ایفہ مکتوبہ

HR. SYS, 2602/1_219, 224, 226-230, 232, 236-241

ERMENİLERİN SARIKAMIŞ, KAĞIZMAN, OLTU, KARS VE NAHÇIVAN CİVARINDA YAPTIKLARI TALAN, YAĞMA VE KATLIAMLAR

3. Fırka Kumandanlığı'na

1- Mayıs [1]336 nihayetine doğru Ermeniler Uluhanlı civarında Karaoğlu İslâm karyesi ahalisini cebren köylerinden çıkararak eşyalarını talan etmişlerdir.

23-24/Mayıs/[1]336 saat 9 sonrada takrîben üç dört yüz kadar Ermeni askeri Uluhanlı'nın beş kilometre şimalinde Çebeçalı karyesini muhasara ve eli silah tutan İslâmları bir araya topladıktan sonra tek mil karye ahalisini süngüden geçirmişlerdir.

2- 27/5/[13]36'da Ermeniler Lâloğlu karyesine baskın yapmışlar, İslâmlardan üç kişiyi şehîd etdikden sonra bütün köyün eşyalarını yağma ve tâlân etmişlerdir.

3- Ermeniler 3 Haziran [1]336'da Sarıkamış şimâl-i şarkisindeki Novoselim köyüne baskın yaparak köyün hayvânât ve eşyalarını yağma etmişlerdir.

Karaçayır, Iğdır, Akpınar, Kırkpınar İslâm köyleri Ermeniler tarafından yağma; kaçamayan ahaliden Iğdır karyesinden beş ve Akpınar'dan kezâ beş nüfus pek cânîyâne bir sûretde katledilmiştir.

Sarıkamış şimâlindeki Yedikilise ve Asbuğa İslâm karyelerinin de Ermeniler tarafından ihâta edilerek ahalisi katliâma uğradılmışdır.

4- Ermeniler, Haziran bidâyetinde Novoselim'in garb-ı şimâlîsinde Akçakaleçukurunda; Boyalı, Lâloğlu İslâm karyelerine taarruz ederek Boyalı'dan beş kadın, üç erkek, Lâloğlu'ndan üç kız şehid etmişlerdir. Bu fecâ'ate tahammül edemeyen mezkûr karyeler ile Aşağısalut, Yukarısalut, Çıplaklı, Katranlı, Başköy, Beyköy, Zallica [Zellice], Yeniköy karyeleri ahalisi bütün emvâl ve emlâkini terk ederek Bardız havâlisine pek perişan bir halde ilticâ etmişlerdir.

5- 10 Haziran [1]336'da Şorlu mihmandârının otlamakda olan mevâşîsini gasbetmek üzere Hatunark Ermenilerinden iki yüz silahlı Ermeni karye-i mezkûra hücum etmişler ve Müslümanlardan birisini cerh eyledikten sonra çekilmişlerdir.

6- Sarıkamış hududundaki Terek köyünün Müslümanlarını Haziran ibtidâların-da Ermeniler kâmilten eşyalarıyla beraber köylerinden kaldırarak Sarıkamış'a götürmüşler, eşyalarını aldıktan sonra çoluk-çocuk bütün ahaliyi Sarıkamış civarındaki dereye kesmişlerdir.

7- Haziran evâsıtında Ermeniler, Kırkpınar köyünü ansızın basarak karye-i mezkûrun kâffe-i mevâşî ve zehâ'irini aldıktan sonra ahalisinin yalnız üzerlerindeki elbiseleriyle çıkmalarına müsaade etmişler ve mezkûr karye yakınında bulunan Develialiköy ahalisini de aynı sûretle köylerinden çıkarmışlardır.

8- 13 Haziran [1]336'da Odalar köyünün hayvanât ve eşyaları Ermeni jandarmaları tarafından gasbedilmiştir. Vazifeleri; mazlumların yakasına yapışmak, dürlü dürlü bahanelerle para ve eşya gasbetmek, inde'l-îcâb ölüm ile tehdid ederek te'mîn-i muttalib eylemek vazifesiyle tavzif edilmiş me'mûrlar hakkında İslâmlar tarafından Ermeni Hükûmeti'ne mürâca'at edildiği halde, hükûmet bu mürâca'ata ehemmiyet vermemiştir.

9- Kağızman civarında Ova köyünden Ermeni eşkıyaları tarafından dört yüz kadar mevâşî sirkat edilmiş. Ermeni Hükûmeti'nin de eşkıyalarla bu gibi işlerde iştirâki dolayısıyla İslâm ahalinin vukû'bulan şikâyetleri nazar-ı itibara alınmamıştır.

10- 18 Haziran [1]336'da, Oltu civarında Ermeniler tarafından İslâmlar üzerine başlayan taarruzda Nekavzer ve Arsenik [Ersinek] köyleri ahalisi katledilerek kâmilten ihrâk edilmiş, diğer köylerde meskûn İslâm ahalinin de eşya ve emvâli cebren alınmıştır.

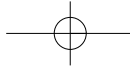
11- Bu günlerde (25 Haziran [1]336) Ermeni arazisinde bulunan bi'l-umum Müslümanlara tazyik ziyadeleştirilmiştir.

12- 27 Haziran [1]336 gecesi Hacıbayram ve Hayırbeyli karyelerine Ermeniler tarafından baskın yapılarak ahalinin emvâl ve eşyaları tamamıyla yağma edilmiş, ahalinin kısm-ı a'zamı öldürülmüş, katli'âmdan kurtulan az bir kısmı da Aras Nehri'nde boğulmuştur.

13- Nahçıvan şimâlindeki Şahboz ve Şimâl karyelerine 30 Haziran [1]336'dan itibaren Ermeniler taarruz ederek ahaliyi katliâm ve köyleri talan etmişler bilâhire çekilerek köyleri ihrâk eylemişlerdir.

14- İslâmları kâmilten imha etmek için her saniye bir fırsat bekleyen Ermeniler 2 Temmuz [13]36 tarihinde Kulp mıntıkasına taarruz ederek civarındaki İslâm köylerini basmışlar ve ahaliden üç yüz kişiyi katletmişlerdir.

15- 19/6/[13]36 tarihinde, Ermeniler Zengibasar'ı işgal etdikden sonra ahali-i mahalliyyenin bir kısmını makineli tüfeng ateşi ile öldürmüşler; bin beş yüz kadar

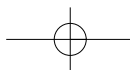

çoluk çocuğu da Aralık nahiyesine kaçarlarken Ermeniler yetişerek suya atmak sûretiyle boğmuşlardır.

16- Kars havalisindeki köylerden Merdenik civarındaki Burgoş ve Mihril karyelerine hicret eden İslâmlardan esnâ-yı hicretde Arsenik [Ersinek] civarındaki Karçukboğazı denilen mahalde Ermeniler yirmi sekiz kişiyi öldürmüşler, Allahuekber'deki Ayıderesi'nde bir mağara içinde kezâ bu muhâcirlerden seksen kişi öldürülmüş.

Kassab Paşa nâmıyla ma'rûf bir Ermeni paşası, daha bir çok kassablıklar yapacakmış. Ağundur karyesinden sekiz hâne halkı tamamen öldürülmüştür. Kosor etrâfındaki sular insan cesedinden içilmez bir hale gelmiştir.

15 L. 1338 / [2 Temmuz 1920]

۵.

خروج قریب از خسته

۱- مای ۱۶۶۱ خسته و دوی ایندر اولوقای جورنده خه دغلی اسوم فیه سی
اهالی بیجا کورنده پیغدارانه استیاری نالاره اینجند.

۲- مای/بای ۱۶۶۱ کورنده ده تقیبا اوج دوق بوز خه ارنی عدی اولوقای
بیکلورده حاکمه هیه خه فیه خنی و ده الاسوم طوفانه استوری یه آرایه
طوبی و قدقورده بیکل فیه اهالی بیکلورده کورنده یه بیجند.

۳- ۱۶۶۱/۵/۷ ده ایندر نول اوقی فیه خه با حقیقه با بیجند. استوری اوج
کریب خه استیاری بیکلورده بونوه کویک استیاری باغما و نالاره اینجند.

۴- ایندر ۲/۱۶۶۱ ده حای فیه خه باغما اینجند.

۵- بایه ده کویک هواناف و استیاری باغما اینجند.

۶- فایا هاید، ایندر، اویلا، خه بیلا، اسوم کوری ایندر طوفنده باغما،
فایا بیله اهالیله ایندر فیه خه بیله و اویلا ده کزابه فیه
بیک جانانه برصونده قتل ایلکده.

۷- حای فیه حاکمه ۲ به دی قریب و آریغا اسوم فیه خه ده ایندر طوفنده
اهاله ایلک اهالی قتل غانه اویلا و ایلکده.

۸- ایندر خه بایجده نوود بیکلورده حاکمه آخه فیه هورنده بوبالی
نول اوقی اسوم فیه خه فیه ایلک بوبالیده بیه فایا اوج ایلک نول اوقی
اوج خه بیجند. بوجا غنه نخل ایده بیه ندور فیه رایله اغانی
مالون، بوقای مالون، هیه فیه، فایا، باسه کوی، بیک کوی، ایلک کوی
فیه لری اهالی بونوه ایلکده. ایلک نول ایلک بارونیه مالونه بیکلورده
برمالده ایلک اینجند.

۹- ۱۶۶۱/۱۰/۱۰ ده سوئی رجاند بیکلورده ایلکده اولونه بایجده غضب
ایجک اوزده فایا اوج ایندرنده ایلکده سوئی ارنی فیه مذکور
بیکلورده و مستورده برینی ج ۲ ایلکده فیه بیکلورده.

۶- حای قایمیه همدونده کی نه ک لوفک سیمیری خزانه انزالنده
ایمیر لایقو ایستار بیلر کوبیرنده قالدیرانه حای قایمیه کونویشت
ایستارین آلفه نصوره هولوس هولوس بولوس اهلای حای قایمیه
هوانده کی ده ده کسرد.

۷- خزانه اولیفته ایمیر وفیق کونی انزیه باهاله ویه نذولک
لافه لایق و قنای کونی آلفه نصوره اهلایمیه بلفه اولرنده کی
ایمیر لایق هیمارنه ساعده ایمیر و نذولک ویه یفتده بولولان
دوده کی علی کوی اهلایمیه ده عیبه حورنه کوبیرنده هیمایمیه.

۸- ۱۲ / خزانه / ۱۲۶۱ ده اولر کونک هواناف و ایستار ایمنی و انزال
طقتنه عقیب ایلده . و خلیفه لایق مظلومک باقه سنه بایبشیه
دیورلویق نه لایق و ایستار عقیب ایق عسارویج اولوم اهلر رهنده
ایده ک قایمیه مطیع ایلده و خلیفه سید قویق ایلده کلین بورجیه اهلر
اسلور طقتنه ایمنی کلیننه رایعت ایلدیکی هالده کلین بورجیه اهلر
فاغخله هوانده اوده کونیده ایمنی ایستار طقتنه و ف بوز خدر
موانی رفت ایلده . ایمنی کلیننه ده ایستار لایق بوی ایلده استار
دولایمیه اسلام اهلایمیه و قویق لایق طقتنه اسلور اوردنه بایبشیه
۱۰- ۱۲ / خزانه / ۱۲۶۱ ده آیه نیک کوی اهلایمیه کل ایلدک لایق اهلایمیه
نقده نه فادنه و اسلام اهلایمیه ده ایستار اموال چا آلتنه
بیر کوردده سکوه اسلام اهلایمیه بولوسه بایبشیه کلده نصیه بایبشیه
۱۱- بولورده (۱۵ / خزانه / ۱۲۶۱) ایمنی اولیفته ایمیر طقتنه
بایبشیه بایبشیه اهلایمیه اموال ایستار عیاله بائیمه ایلده اهلایمیه
۱۲- با حنیفه بایبشیه اهلایمیه قتل عیاله از برضیه آری نهنده بولور
ضم اعظم اولدیلمه

[illegible]

**NAHÇIVAN, ŞERİL, SADEREK VE
DEREİLYAS MINTIKALARINDAKİ YÜZ ON
KÖYDE İKİ YIL ZARFINDA ERMENİLER TARAFINDAN
YAPILAN YAĞMA VE KATİLLERİN LİSTE HALİNDE RAPORU**

NAHÇIVAN MINTIKASINDA ERMENİ MEZÂLİMİNE ÂİD VESÂİK

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Noraşen karyesi	Noraşen karyesi	1 Kânûn-ı Evvel [13]34
“	Bero oğlu Abdullah	“
“	Ali oğlu Ali	12 Haziran [13]35
“	Abbas oğlu Hüseyin	“
“	Zeynelabidin oğlu Cabbar	“

Ermenilerin Noraşen karyesinden aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	3000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	500	“
Erzâk pot	50.000	12 Haziran [13]35

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından anbârları alınan neferlerin esâmîsi	Çeltük pot	Pamuk pot	Tarihi
Noraşen karyesi	Nasuh oğlu Behlül	25.000	8.000	Temmuz [13]36
"	Kurban oğlu Hasan	6.000	3.000	"
"	Esed oğlu Abbas	2.000	2.000	"
"	Bağçeli oğlu Tâğî	2.000	2.000	"
"	Pireli oğlu Başah	2.000	1.500	"
"	Hasan Ali oğlu Fetullah	-	2.500	"

Karye Esâmîleri	Karyeden hîn-i .... lerinde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Mahmud karyesi	Hızır Ali oğlu Ayvaş	Temmuz [13]36
"	Ali oğlu Ferman	"
"	Mehmed oğlu Haydar	9 Mart [13]35
"	Bayram Ali oğlu Faruk	Kânûn-ı Sâni [13]35
"	Hasan Ali oğlu Ali Ekber	Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Şükrü oğlu Beytullah	"
"	Hasan Ali oğlu Emîrullah	"
"	Sunkulu oğlu Mahyalı	"

Karye Esâmîleri	Karyelere hîn-i ta'arruzlarında Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Eksek karyesi	Mehmed Rahim oğlu Gülbe Ağa	Haziran [13]35
"	Mehmed Rahim oğlu Haydar	"
"	Ş[î]r Ali oğlu Allahverdi (Berây ı vazîfe Azerbaycan'a giderken Ankavut yolun- da Ermeniler tarafından katledilmiştir.)	Eylül [13]36

❧ OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN ❧

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî erzâk		Tarihi
Kara mâl aded	200	7/7/[13]36
Erzâk pot	30.000	"

Karye Esâmîleri	Esnâ-i müsâdemede Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Mefancak [Mevancak]	Beybut oğlu Kulu	2 Ağustos [13]35
Müslim karyesi	Emir oğlu Hüseyin Ali	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esîr edilmiştir	Tarihi
Mefancak [Mevancak]	Mehmed oğlu İsmail	2 Ağustos [13]35
Müslim karyesi	Muharrem oğlu Mehmed	"
"	Muharrem mahdûmları Abbas ve Cabbar	"

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî erzâk		Tarihi
Kara mâl aded	200	Temmuz [13]36
Erzâk pot	30.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiştir.	Tarihi
Serhanlı karyesi	Tâğî oğlu Süleyman	Teşrîn-i Evvel [13]35

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esâreten katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Serhanlı karyesi	Miyaskulu oğlu Bahçe Ali	Temmuz [13]36
"	" ailesi Tarlan	"
"	" kerîmesi Lütfiye	"
"	" kerîmesi Zühre	"
"	" mahdûmu Abbaskulu	"
"	" kerîmesi Safder	"
"	" kerîmesi Hânım	"
"	" kerîmesi Konca	"
"	" Ali oğlu Abbas	"
"	" Abbas oğlu Ekber	"
"	" oğlu vâlidesi Sernaz	"
"	" Abbas oğlu kerîmesi Berlele	"
"	" Hasan oğlu Bayram Ali	"
"	" oğlu kerîmesi Maya Hânım	"
"	" oğlu mahdûmu Hasan	"

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Kara mâl aded	300	Temmuz [13]36
Erzâk pot	30.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Zeyve karyesi	Allahverdi oğlu Necef	Teşrîn-i Evvel [13]35
"	Haydar oğlu Kâsım	2 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Sunkulu oğlu İbrahim	Haziran [13]35
"	Ali oğlu Kerimhan	Kânûn-ı Evvel [13]35
"	İrzâ oğlu Fermân	"
"	Keleş oğlu kerîmesi Felek	"
"	Şiral oğlu Hüseyin	"
"	Mehmed oğlu Hüseyin	Haziran [13]35
"	Kağa oğlu Kerim	4 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Veli oğlu İsa	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk		Tarihi
Koyun aded	3.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	500	"
Erzâk pot	50.000	"
Pamuk pot	6.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Dudenge karyesi	Kanber oğlu Emiral	1 Haziran [13]35
"	Irzâ oğlu Seyyâd	2 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Rahim oğlu Cevad	Haziran [13]35
"	Hasan oğlu Cafer	"
"	Ali oğlu Irzâ	"
"	Ali oğlu Hüseyin	"
"	Hüseyin oğlu Celil	"
"	Yusuf oğlu Hasan Ali	20 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Cafer oğlu Zeynel	"
"	Cafer oğlu Kaffâr	Haziran [13]35
"	Abdullah oğlu Hasan	17 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Şîr Ali oğlu Hüseyin	"
"	Ahmed oğlu Aziz	"
"	Süleyman oğlu Oruç	"
"	Ahmed oğlu Himmet	Haziran [13]36

Karye Esâmîleri	Esâreten katledilmişlerdir.	Tarihi
Dudenge karyesi	Oruç oğlu Necef Ali	Haziran [13]36
"	Zeynelabidin oğlu Veli	"
"	Mehmed oğlu Hasan	"

❧ OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN ❧

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk		Tarihi
Koyun aded	5.000	Haziran [13]36
Kara mâl aded	1.500	"
Erzâk pot	90.000	"
Pamuk pot	8.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından anbârları alınan neferlerin esâmîsi	Çeltük pot	Pamuk pot	Tarihi
Dudenge karyesi	Oruc oğlu Abbas	3.000	2.000	Haziran [13]36
"	İbrahim oğlu Hamza	3.000	2.000	"
"	Hasan oğlu Ahmed	3.000	2.000	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin karyeye hîn-i ta'arruzlarında Ermeniler tarafından katledilmişlerdir	Tarihi
Karhun karyesi	Mehdihan oğlu Habib	20 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Abbas oğlu Hüseyin	"
"	Süleyman oğlu İmâm Ali	"

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	5	20 Kânûn-ı Evvel [13]34
Kara mâl aded	850	"
Erzâk pot	60.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından hicret esnâsında öldürülmüştür.	Tarihi
Mehmedsabur karyesi	Kâsım oğlu Mehmed	Ağustos [13]36

— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	2.000	Temmuz [13]36
Erzâk pot	50.000	"
Pamuk pot	5.000	"

Karye Esâmîleri	Karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk.		Tarihi
Mefancak	Koyun aded	5.000	Temmuz [13]36
[Mevancak]	Kara mâl aded	2.000	"
Mehrab (?) karyesi	Erzâk pot	30.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından nâmûslarına tecâvüz etmek üzere esîr edilüp katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Daşarik[Daşarh] karyesi	Meşhed Abdullâh oğlu kerîmesi Dükâz (?)	Temmuz [13]36
"	Ali'nin kerîmesi Mehri	

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından Nahçıvan'a hapsedilüp otuz bin manat tarahhus edilmiştir.	Tarihi
Siyakut karyesi	Hacı Cevad oğlu Halil	Haziran [13]35

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdarı		Tarihi
Koyun aded	2.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	200	"
Erzâk pot	60.000	"
Pamuk pot	5.000	"

❧ OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN ❧

Karye Esâmîleri	Anbârları Ermeniler tarafından alınan neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Tarihi
Siyakut karyesi	Cevad oğlu Halil	5.000	3.000	Temmuz [13]36
“	Cafer oğlu Hüseyin	3.000	2.500	“
“	Cafer oğlu Kâzım	2.000	1.500	“

Karye Esâmîleri	Hasâd esnâsında Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Ordataze karyesi	Süleyman oğlu Hacı	15 Ağustos [13]35
“	Emmo oğlu Eyüb	“
“	Cafer oğlu Abdullah	“
“	Musa oğlu Fethi	“
“	Faruk oğlu Mahmud	“
“	Musa oğlu Ağa	“
“	Maksud oğlu İsmail	“
“	Ağa oğlu İsmail	“
“	Arab oğlu Maho	“
“	Veli oğlu İsa	“

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	3.000	15 Ağustos [13]35
Kara mâl aded	300	“
Erzâk pot	70.000	“
Pamuk pot	2.500	“

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Hasad esnâsında Ermeniler [tarafından] mermi ile öldür[ül]müş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Dere karyesi	Maho oğlu Temur	10 Ağustos [13]35
"	Ali oğlu Köroğlu	"
"	Ali Mehmed oğlu Ali Ümran	"
"	Ta[n]rıverdi oğlu Halil	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	3.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	150	"
Erzâk pot	40.000	"
Pamuk pot	000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilen neferlerin esâmîsi	Tarihi
Kösecan karyesi	Şeyh Ali oğlu Halil	Haziran [13]34
"	Receb oğlu Mikail	"
"	Şahbaz kızı Tavuz	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	3.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	300	"
Erzâk pot	90.000	"
Pamuk pot	3.000	"

OSMANLI ARŞIV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilen neferlerin esâmîsi	Tarihi
Aralıkhan karyesi	Mehdi oğlu Baba	Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Mehmed oğlu Celil	"

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları erzâk, mevâşî, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	500	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	150	"
Erzâk pot	60.000	"
Pamuk pot	5.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilen neferlerin esâmîsi	Tarihi
Ara[lık]bey karyesi	Baba oğlu Hasan	1 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Ali oğlu Mehmed	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk		Tarihi
Koyun aded	4.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	150	"
Erzâk pot	150.000	"
Pamuk pot	10.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından anbârları alınan neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Tarihi
Ara[lık]bey karyesi	Kaffâr oğlu Hüseyin	5.000	2.000	Temmuz [13]36
"	Mehmed oğlu Hasan	3.000	3.000	"
"	Bağçeli oğlu Habib	5.000	4.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esnâ-i [muhâceretde] öldürülmüş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Yengice karyesi	İbrahim oğlu Yakub	Teşrîn-i Evvel [13]34
"	Ekber oğlu Mehmed	"
"	Hacı Ali oğlu Mehmed	"
"	Fetullah oğlu Nasrullah	"
"	Mustafa kerîmesi Fâtıma	"

Mezkûr karye temter (?) muhâsaraya alıp Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Aziz oğlu Mehmed Cafer	10 Kânûn-ı Evvel [13]34
Mehmed oğlu Veli	"
Hıyelli oğlu Hüseyin	"
Ali oğlu Cabbar	"
Timur oğlu Haydar	"
Ali oğlu Halil	"
Tâğî oğlu Hüseyin	"
İsmail oğlu Kâzım	"
Hasan oğlu Abbas	"

❧ OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN ❧

Mezkûr karye temter (?) muhâsaraya alıp Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Ekberkulu oğlu Haydar	"
Cabbar oğlu Haydar	"
Cafer oğlu Kâsım	"
Haydar oğlu Hüseyin	"
Hüseyin oğlu Ahmed	"
Cabbar oğlu Hüseyin	"
Ali oğlu Esedullah	"
Ahmed oğlu Süleyman	"
Hüseyin oğlu Ali	"

Mezkûr Yengice karyesinden Ermenilere esîr olup âkibetleri mechûl neferlerin esâmîsi	Tarihi
Cafer oğlu Sefer â'ilesi Sünbül	Temmuz [13]36
Mehmed oğlu Nuseyb â'ilesi Sehâb	"
Resul oğlu Tâğî â'ilesi Ümmî Leyla	"
Ali oğlu Kurban â'ilesi	"
Cafer oğlu İsmail â'ilesi Emine	"
Halil oğlu Mehmed Tâğî	"
Mehmed Tâğî oğlu Halil vâlidese Fâtıma, kerîmeleri Sâkine ve Rukiye	"
Mehmed oğlu Alişan â'ilesi Hânım, kerîmeleri Peri	"
İbrahim oğlu Hasan â'ilesi Sâkine	"
Mehmed oğlu Hüseyin â'ilesi Fâtıma, kerîmeleri Leyla ve Mehri	"

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Mezkûr Yengice karyesinden Ermenilere esîr olup âkibetleri mechûl neferlerin esâmîsi	Tarihi
Hüseyin oğlu Hasan büyük vâidesi Nisa	"
Cabbar oğlu Allahverdi	"
Fetih Ali oğlu Nevruz	"
Mehmed Ali oğlu Ali Rıza â'ilesi Huri, hafîdesi Sakine	"
Zeynelabidin oğlu Tâgî	"
Hüseyin oğlu Aziz	"

Mezkûr karyenin esnâ-i muhâceretinde Ermeniler tarafından öldürülmüş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Hüseyin oğlu Mirnazır	Temmuz [13]36
Mehmed oğlu Ağarıza	"
Abdullah oğlu Ali	"
Mehmed oğlu Ali	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin aldıkları erzâk, mevâşî, pamuk		Tarihi
Yengice karyesi	Koyun aded	10.000	Temmuz [13]36
"	Kara mâl aded	4.000	"
"	Erzâk pot	150.000	"
"	Pamuk pot	100.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Mezkûr karyeden anbârları alınan neferlerin esâmîleri	Buğday pot	Pamuk pot	Tarihi
Nazır oğlu Kurban	0000	15.000	Temmuz [13]36
Kâsım oğlu Hüseyin	3.000	5.000	"
Hamza oğlu Celâl	15.000	10.000	"
Ağa oğlu Hâdi	15.000	5.000	"

Karye Esâmîleri	Esnâ-i hicretde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Dize karyesi	Hüseyin oğlu Mehmed	Temmuz [13]36
"	Mehmed Kerim oğlu Kuseyb	"
"	Ahmed oğlu Mustafa	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	2.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	200	“
Erzâk pot	50.000	“

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından öldürülmüş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Cömertli karyesi	Baba oğlu Hasankulu	Temmuz [13]36
"	Ali Asker oğlu Ali Ekber	"
"	Alikulu oğlu Kulu	"
"	Mirza Ali oğlu Ali	"

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından öldürülmüş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Cömertli karyesi	Fetullah oğlu Musa	Temmuz [13]36
"	Velican oğlu Hüseyin	"
"	Beşir oğlu Bayram	"
"	Cabbar oğlu Veli	"
"	Rıza oğlu Hüdaverdi	"
"	Fetullah oğlu Hüseyin	"

Mezkûr karyeden esîr olup âkibetleri ma'lûm olmayan neferlerin esâmîsi	Tarihi
Aziz oğlu Hüseyin	Temmuz [13]36
İbrahim oğlu Ali	"
Meşhed Mehmed oğlu Meşhed Allahverdi	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından nâmûslarına tecâvüzlük etmek şartıyla esîr edilmişlerdir	Tarihi
Cömertli karyesi	Meşhed Mehmed oğlu Molla Rıza â'ilesi Hânım	Temmuz [13]36
"	Molla Rıza oğlu Ayvaş â'ilesi Zehra	"
"	Tâğî oğlu Ali hemşîresi Nargiz	"
"	Osop oğlu Hüseyin vâlidesi Fâtıma	"

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdâr		Tarihi
Koyun aded	5.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	800	"
Erzâk pot	90.000	"
Pamuk pot	10.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından [katl]edilmiştir.	Tarihi
Devrişler karyesi	Kağa oğlu Caferhan	Temmuz [13]36
"	Hasan oğlu Behmân	"

Karye Esâmîleri	Nâmûslarına tecâvüzlük etmek üzere esîr edilmişlerdir.	Tarihi
Devrişler karyesi	Mehmed oğlu Ali âilesi Kanek Yano	Temmuz [13]36
"	Ali oğlu Ağa birâderi Abbâskulu hemşîresi Kamer	"
"	Mehmed oğlu Ali Eşref	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdâr[1]		Tarihi
Koyun aded	300	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	100	"
Erzâk pot	100.000	"
Pamuk pot	5.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Ermeniler tarafından anbârları alınan neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Tarihi
Kerim oğlu Rıza	3.000	2.000	Temmuz [13]36

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Çerçibogol karyesi	Hüseyin oğlu Müslim	Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Ali oğlu Hasan	"
"	Hasan oğlu Ahmed	"
"	Hüseyin oğlu Beşir	"
"	Beşir oğlu Mehmed	"
"	Muharrem oğlu Kerim	"
"	Mehmed oğlu Heyda	"
"	Hasan oğlu Ali	"
"	Hasan oğlu Ahmed	"
"	Kerim oğlu İbrahim	"

Çerçibogol karyesinden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	5.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	500	“
Erzâk pot	150.000	“
Pamuk pot	20.000	“

❧ OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN ❧

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Kürtcülü [Gürcülü] karyesi	Bahçeli oğlu Tâğî	Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Musa oğlu Rüstem	"
"	Nasuh oğlu Fetullah	"
"	Sadık oğlu Oruç	"
"	Mehmed Hasan oğlu Muharrem	"
"	Mahmud oğlu Kulu	"
"	İmam Ali oğlu Rahim	"
"	Ehreb'in kerîmesi Leyla	"
"	Rahim'in kerîmesi Mihne	"
"	Muhtar'ın kerîmesi Nezâli	"

Mezkûr karye [a]halî ric'atde iken Ermenilerin karyelerinden aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	1.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	600	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından anbârları alınan neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Tarihi
Kürtcülü [Gürcülü]	Cennet oğlu Celil	5.000	3.000	Temmuz [13]36
"	Halil oğlu Sultan	6.000	3.500	"
"	Mustafa oğlu Oruç	6.000	4.000	"
"	Musa oğlu İsa	3.000	2.000	"
"	Ali oğlu Mehmed	3.000	2.500	"
"	Hızır oğlu Abbas	2.000	1.500	"

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Karye Esâmîleri	Esnâ-i zirâ'atde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîleri	Tarihi
Alişa[r] karyesi	İsmail oğlu Cebrail	Teşrîn-i Evvel [13]34
"	Veli oğlu Kurban	"
"	Sadık oğlu Aziz	"
"	Ali oğlu Kurban	"
"	Emân oğlu Ekber Ali	"
"	Ali oğlu Bağır	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esîr olanların esâmîsi	Tarihi
Alişa[r] karyesi	Mehmed oğlu Muzaffer	Teşrîn-i Evvel [13]34
"	Ali oğlu Mehmed	"
"	Hüseyin oğlu Kulu	"
"	Hasan oğlu Ebulhasan	"
"	Resul oğlu Abo	"

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	4.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	300	"
Buğday pot	45.000	"

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Karye Esâmîleri	Anbârları Ermeniler tarafından alınan neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Tarihi
Alişa[r] karyesi	Emân oğlu Ali Ekber	3.000	2.000	Temmuz [13]36
“	Mehmed Ali oğlu Aliş	2.000	1.500	“
“	Cafer oğlu Hüseyin	1.500	1.000	“

Karye Esâmîleri	Esnâ-i zirâ’atde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Taze karyesi	Rızaoğlu Abbas	Teşrîn-i Evvel [13]34
“	Hasan oğlu Ali	“
“	Abdullah oğlu Necef	“
“	İsa oğlu İsmail	“
“	Hasan oğlu Ali	“
“	Safder oğlu İsa	“
“	Rıza oğlu Ahmed	“
“	Esed oğlu Hüseyin	“
“	Korkmaz oğlu Veli	“

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esîr edilen	Tarihi
Taze karyesi	Başah oğlu Hüseyin Ali	Temmuz [13]36
“	Bayram Ali oğlu Selim	“

❧ OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN ❧

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	6.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	700	"
Erzâk pot	60.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından anbarları alınan neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Tarihi
Taze karyesi	Sadık oğlu İmamkulu	3.000	2.500	Temmuz [13]36
"	Sadık oğlu Hüseyin Ali	2.000	1.500	"
"	Abdullah oğlu Ali Ekber	3.000	2.000	"
"	Hayati oğlu Ebuzer	1.500	1.000	"
"	Mahmud oğlu Muharrem	2.000	1.500	"
"	Baba oğlu Mehmed Tâğî	2.000	1.500	"
"	Ağa oğlu Mitohan	3.000	2.000	"

Karye Esâmîleri	Esnâ-i hasâdda Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Akahmed karyesi	Ali Ekber oğlu Ali	Teşrîn-i Evvel [13]34
"	Kâsım oğlu Abdullah	"
"	Ahmed oğlu Hüseyin	"
"	Süleyman oğlu Hüseyin	"
"	İtibar oğlu Mehmed Cafer	"
"	Kerim'in kerîmesi Telli	"
"	Mamo'nun kerîmesi Huri (Ermeniler tarafından nâmûsuna tecâvüzlük ederek katledilmiştir)	Ağustos [13]36

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Esnâ-i hicretde Ermeniler tarafın- dan esîr olup âkibetler ma'lûm olmayan neferlerin esâmîsi	Tarihi
Akahmed karyesi	Tâğî oğlu Fetullah	Temmuz [13]36
"	Mehmed oğlu Mehmed	"
"	Ali Ekber oğlu Âkil	"
"	İsmail oğlu Abdullah	"
"	Mustafa oğlu Tâğî	"
"	Mustafa oğlu Cafer	"
"	Veli oğlu Emânkulu	"

Akahmed karyesinden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	3.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	700	"
Erzâk pot	3.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiştir.	Tarihi
Karaburc karyesi	Oruc oğlu Behram	Temmuz [13]36

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları erzâk, mevâşî		Tarihi
Koyun aded	3.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	1.000	"
Erzâk pot	30.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Kürt karyesi	Abbas oğlu Tarverdi	10 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Baba oğlu Bayramkulu	"
"	Ali oğlu Allahverdi	"
"	Ferzeli oğlu Hüseyin	"
"	Hacı Ali oğlu Nakkaş Ali	"
"	Muharrem oğlu Ahmed	"
"	Muharrem oğlu Mehmed	"
"	Ali oğlu Mehmed	"
"	Yûsuf oğlu Abbas	"
"	Kâzım oğlu Kerim	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk		Tarihi
Koyun aded	2.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	1.500	"
Erzâk pot	50.000	"
Pamuk pot	6.000	"

Karye Esâmîleri	Karyeyi muhâsara edüp Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
İbâdullâh karyesi	Rahim oğlu Abbas	Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Sadık oğlu Mehmed Ali	"
"	Kurban oğlu Cihangir	"
"	Mihralı oğlu Cevad	"

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Karye Esâmîleri	Karyeyi muhâsara edüp Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
İbâdullâh karyesi	Hüseyin oğlu Şah Hüseyin	Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Allahverdi oğlu İbrahim	"
"	Rıza oğlu Hazm	"
"	Dede oğlu İshak	"
"	İbrahim oğlu Karaman	Kânûn-ı Evvel [13]36
"	İbrahim oğlu Kahraman	"
"	Mehmed oğlu Cebrail	"

Mezkûr karyeyi Ermenilerin muhâsara edip nâmûslarına tecâvüzlük ederek katletmişlerdir	Tarihi
Eczalı oğlu Mehmed â'ilesi Azder Hanım	Kânûn-ı Evvel [13]36
Eczalı oğlu Ali kerîmesi Gülsüm	"
Dellâl oğlu İbrahim kerîmesi Tarlan	"
Dellâl oğlu Necef kerîmesi Melek	"
Dellâl oğlu Aziz kerîmesi Miyar	"
Rahim oğlu Rahim kerîmesi Sâze	"
Mehmed Hasan oğlu Hüseyinkulu kerîmesi Mihne	"
Hacı Bâğî oğlu Mehmed Hüseyin kerîmesi Dilber	"
Mehmed Hüseyin oğlu Hasan kerîmesi Nargiz	"
İmâm oğlu Mehmed kerîmesi Zeyneb	"
Musa oğlu Mehmed kerîmesi Zeyneb	"
Süleyman oğlu Hüseyin â'ilesi Nene Hanım	

❧ OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN ❧

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	2.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	500	"
Erzâk pot	90.000	"
Pamuk pot	15.000	"

Karye Esâmîleri	Esnâ-i hasâdda Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Kışlaabbas [Kışlakabbas] karyesi	Halil oğlu Cabbar	Teşrîn-i Evvel [13]34
"	Mehmed oğlu Veli	"
"	Abdullah oğlu Ferman	"
"	Tâğî oğlu Mehmed Tâğî	"
"	Kavzer oğlu Ali	"
"	Ali Ekber oğlu Ali Asker âilesi Dükaz kerîmesi Sâkine	"
"	Kerim oğlu Timur	"
"	Mehmed Ali oğlu Necef kerîmesi Gülsüm	"
"	Mehmed oğlu Allahverdi kerîme- si Müştak, mahdûmu Abdullah	"
"	Kâzım oğlu Abbas kerîmesi Mihne	"
"	Resul oğlu Mehdi	"
"	Allahverdi oğlu Ahmed	"
"	Ahmed oğlu Cemal	"
"	Ferac oğlu Muhtar	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Mezkûr İbâdullâh karyesinden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk		Tarihi
Koyun aded	4.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	500	"
Erzâk pot	120.000	"
Pamuk pot	10.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından an bârları alınan neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Pamuk pot	Tarihi
Kışla[k]abbas karyesi	Talibof oğlu Meşhed Sâdık	500	8.000	3.500	Temmuz [13]36

Karye Esâmîleri	Esnâ-i hicretde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Tayadin karyesi	Süleyman oğlu Necib	10 Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Muharrem oğlu Mehmed Ali	"
"	Abdulkerim oğlu Caferkulu	"
"	Ali Mirza oğlu Abdullah	"
"	Ali Mirza oğlu Hüseyin	"

Mezkûr karyeden Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdâr		Tarihi
Koyun aded	2.800	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	500	"
Erzâk pot	90.000	"
Pamuk pot	1.500	"

• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •

Karye Esâmîleri	Esnâ-i hicretde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Vayhı [Vayhır] karyesi	Bâğî oğlu Mehmed Sadık	Temmuz [13]36
“	Bâğî oğlu Musa	“
“	Baba oğlu Rüstem	“
“	Baba oğlu Veli	“
“	Baba oğlu Haşim	“
“	Celil oğlu İsmail	“
“	Kanber oğlu Ahmed	“
“	Mehmed oğlu Ahmed	“
“	Selim oğlu Allahkulu	“

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	800	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	100	“
Erzâk pot	60.000	“

Karye Esâmîleri	Esnâ-i zirâ’atde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Leştas karyesi	Mehmed Hasan oğlu Abdullah	Teşrîn-i Evvel [13]35
“	Süleyman oğlu Mehmed	“

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	000	"
Erzâk pot	30.000	"
Pamuk pot	1.000	"

Karye Esâmîleri	Esnâ-i hicretde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Busyan karyesi	Bâği oğlu İskender	Temmuz [13]36
"	Danyal oğlu Kâsım	"
"	Abbas oğlu Abbas	"
"	Zâl oğlu Kafur	"
"	Mehmed oğlu Süleyman	"
"	Ahmed oğlu Ahmed	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	14.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	2.000	"
Erzâk pot	200.000	"
Pamuk pot	6.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Yolnuzağaç [Yalnuzağaç] karyesi	Tâği oğlu Hüseyin	11 Kânûn-ı Evvel [13]34
	Asker oğlu Ekber	"
	Hüseyinkulu oğlu Kâsım	"

OSMANLI ARŞIV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	2.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	150	"
Erzâk pot	60.000	"
Pamuk pot	10.000	"

Karye Esâmîleri	Esnâ-i hicretde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Taze karyesi	Abbas oğlu Mehmed Ali	Temmuz [13]36
"	Ali oğlu İskender	"
"	Abbas oğlu Kanber	"
"	Hüseyin Ali oğlu Ali	"
"	Amo oğlu İmamkulu	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk		Tarihi
Koyun aded	2.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	200	"
Erzâk pot	60.000	"
Pamuk pot	2.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Barcı karyesi	Hüdaverdi oğlu Abbas	Kânûn-ı Evvel [13]36
"	Ahmed oğlu Ali	"
"	Veli oğlu Ahmed	"
"	Hamdullah oğlu Ali	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Bâlâda mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk ve pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	400	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	70	"
Erzâk pot	30.000	"
Pamuk pot	1.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiştir.	Tarihi
Arabyengice karyesi	Asker oğlu Caferkulu	Teşrîn-i Evvel [13]35

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdâr		Tarihi
Koyun aded	900	Teşrîn-i Evvel [13]35
Kara mâl aded	200	"
Erzâk pot	200.000	"
Pamuk pot	3.000	"

Karye Esâmîleri	Anbârı Ermeniler tarafından alınmış neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Pamuk pot	Tarihi
Arabyengice karyesi	Molla Ali oğlu Hüseyin	4.000	1.000	2.000	Teşrîn-i Evvel [13]35

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Karahasanlı karyesi	Ahmed oğlu Kanber	Teşrîn-i Evvel [13]35
	Mecnûn oğlu Halil	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Koyun aded	1.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	150	"
Erzâk pot	100.000	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Babakin [Babaki] karyesi	Koyun aded	200	Temmuz [13]36
	Kara mâl aded	50	"
	Erzâk pot	30.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından öl[dürül]müş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Mahta [Makda] karyesi	Hasan oğlu Fatih Ali	Temmuz [13]36
"	Hasan oğlu Ağa	"
"	Mehmed oğlu Abbas	"
"	Mehmed oğlu Mehmed	"
"	Zeynel oğlu İsmail	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esîr olup âkıbetleri mechûl olan neferlerin esâmîsi	Tarihi
Mahta [Makda] karyesi	Naryuz oğlu Sağır Ali	Temmuz [13]36
"	İskender oğlu Kalender	"
"	İmamverdi oğlu Abdullah	"
"	Kaffâr oğlu Mehmed Hasan	"
"	Asker oğlu Aziz	"

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Karye Esâmîleri	Nâmûslarına tecâvüzlük etmekle berâber Ermeniler tarafından esir edilmişlerdir.	Tarihi
Mahta [Makda] karyesi	Kulı'nın kerîmesi Hânım	Temmuz [13]36
"	Ali Mehmed kerîmesi Fâtıma	"

Mahta [Makda] karyesinden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	8000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	2.500	"
Erzâk pot	150.000	"
Pamuk pot	18.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından anbârları alınan neferlerin esâmîsi	Buğday pot	Pamuk pot	Tarihi
Mahta [Makda] karyesi	Nevruz oğlu Hacı Ağa	3.000	2.000	Temmuz [13]36
"	Sonkulu oğlu Kurban Ali	6.000	3.000	"
"	Tursun oğlu Güllü Ahmed	4.000	2.000	"
"	Mehmed oğlu Ali	5.000	4.000	"
"	Kâsım oğlu İsmail	2.000	1.000	"
"	Mürhedim oğlu Mehmed	3.000	1.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Ahura karyesi	Hasan oğlu Kaffâr	Kânûn-ı Evvel [13]34
"	Bağır oğlu Üsüb	"
"	Bağır oğlu Halil	"
"	Ferzali oğlu Asker	"
"	Zeynelabidin oğlu Hüseyin	"
"	Mustafa oğlu Celil	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esîr olup âkîbetleri mechûl olan neferlerin esâmîsi	Tarihi
Ahura karyesi	Hüseyin oğlu Mehmed	Temmuz [13]36
"	Mustafa oğlu Halil	"
"	Ekber oğlu Celal	"
"	Rüstem oğlu Oruc Ali	"

Karye Esâmîleri	Nâmûslarına tecâvüz edilerek esîr edilmişlerdir	Tarihi
Ahura karyesi	Ali Ekber'in kerîmesi Şeraşir(?) Hanım	Temmuz [13]36
"	Cabbar'ın kerîmesi Müştak	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	4.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	2.500	"
Erzâk pot	70.000	"
Pamuk pot	10.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Esnâ-i zirâ'atde Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Mefanlı karyesi	Mehmed oğlu Hüseyin	Nisan [13]35
"	Cabbar oğlu Halil	"
"	Hasan Ali oğlu Kulu	"
"	Mahmud oğlu Hasan	"

Mezkûr karyeden alınan mevâşî erzâk		Tarihi
Koyun aded	6.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	1.500	"
Erzâk pot	90.000	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Develen karyesi	Koyun aded	1.500	Temmuz [13]36
	Kara mâl aded	50	"
	Erzâk pot	20.000	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk pot, pamuk pot		Tarihi
Aşağıdanzek karyesi	Koyun aded	500	Temmuz [13]36
	Kara mâl aded	60	"
	Erzâk pot	60.000	"
	Pamuk pot	5.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilmiş neferlerin esâmîsi	Tarihi
Korculu karyesi	Sinan oğlu Eman	Kânûn-ı Evvel [13]34
“	Safer oğlu Ağa	“
“	Mehmed oğlu Tarverdi	“
“	Necef oğlu Musa	“
“	Muharrem oğlu Aziz	“
“	Receb oğlu Celil	“
“	Hasan oğlu Mehmed	“
“	Mahmud oğlu Hüseyin	“
“	Fatih Ali oğlu İbrahim	“
“	Mehmet Ali oğlu Ali	“

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esîr olup âkibetleri ma'lûm olmayan nefer- lerin esâmîsi	Tarihi
Korculu karyesi	İbrahim oğlu Ali	Temmuz [13]36
“	Resul oğlu Mecid	“
“	Abdullah oğlu Halil kerîmesi Zühre mahdûmu Abdullah	“
“	Kâsım oğlu Aziz â'ilesi Hânım	“
“	Veli oğlu Bağır	“

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esîr olup âkibetleri meçhûl olan neferlerin esâmîsi		Tarihi
Korculu karyesi	Haşim oğlu İbrahim	mahdûmu Muharrem	Temmuz [13]36
"	Nasır oğlu Celil	kerîmesi Banu	"
"	Rahim oğlu Cevad		"
"	Abdullah oğlu Oruc	kerîmesi Sâkine	"

Korculu karyesinden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	600	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	200	"
Erzâk pot	7.000	"

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esnâ-i hasâdda katledilen ,neferlerin esâmîsi	Tarihi
Yağcı karyesi	Mehmed oğlu Veli	Teşrîn-i Evvel [13]34
"	Cafer oğlu Kâsım	"
"	Cafer oğlu Mehmed	"
"	Hüseyin oğlu Ali	"
"	Kâzım oğlu Cabbar	"
"	Mehmed oğlu Ali	"
"	Hasankulu oğlu Mahmud	"
"	Cabbar oğlu Neftullah [Nimetullah]	"
"	Cafer oğlu Mehmed	"
"	Hasan oğlu Ali	"
"	Abdullah oğlu Mehmed	"
"	Kulu oğlu Sadık	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından esnâ-i hasâdda katledilen, neferlerin esâmîsi	Tarihi
Yağcı karyesi	Mehmed oğlu Neftullah [Nimetullah] oğlu Cabbar	Teşrîn-i Evvel [13]34
"	Bayramkulu Cabbar	"
"	Abbas oğlu Kâsım	"
"	Cafer oğlu Sadık	"
"	Mehmed oğlu Kurban	"
"	Tâğî oğlu Kulu	"
"	Asker oğlu Mehmed	"
"	İsmail oğlu Cabbar	"
"	Mahmud oğlu Ali	"
"	Ali oğlu Sonkulu	"
Yağcı karyesinden esâmîleri ma'lum olmayan elli nefer Ermeniler tarafından esîr edilüp âkibetleri mechûldür.		Kânûn-ı Evvel [13]34

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk		Tarihi
Koyun aded	6.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	2.000	"
Erzâk pot	150.000	"
Pamuk pot	10.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler aldıkları mevâşî, erzâk, pamuk mikdârı		Tarihi
Yukarıdanzek karyesi	Koyun aded	2.000	Temmuz [13]36
	Kara mâl aded	500	"
	Erzâk pot	70.000	"
	Pamuk pot	5.000	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin aldıkları erzâk mevâşî, pamuk		Tarihi
Hamzalı karyesi	Koyun aded	3.000	Temmuz [13]36
	Kara mâl aded	250	"
	Erzâk pot	50.000	"
	Pamuk pot	5.000	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Siracılı karyesi	Koyun aded	5.000	Temmuz [13]36
	Kara mâl aded	1.500	"
	Erzâk pot	50.000	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Kerimbeyli karyesi	Koyun aded	6.000	Temmuz [13]36
	Kara mâl aded	2.000	"
	Erzâk pot	90.000	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler tarafından katledilen, neferlerin esâmîsi	Tarihi
Denenem karyesi	Cabbar oğlu Hüseyin	Ağustos [13]36
"	Kulu oğlu Mehmed	"
"	Mehmed Ali oğlu Tâgî	"
"	Mahmud oğlu Hüseyinkulu	"
"	Ahmed oğlu Sultan	"
"	Meytikulu oğlu Mehmed	"

Mezkûr karyeden Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Koyun aded	4.000	Temmuz [13]36
Kara mâl aded	1.500	"
Erzâk pot	100.000	"

Karye Esâmîleri	Ermenilerin aldıkları mevâşî, erzâk		Tarihi
Bello karyesi	Koyun aded	4.250	Temmuz [13]36
	Kara mâl aded	2.000	"
	Erzâk pot	60.000	"

Karye Esâmîleri		Tarihi
Saderek karyesi	Kânûn-ı Evvel [13]34'den Temmuz [13]36'ya kadar mezkûr karyeden Ermeniler katl ve esîr etdikleri (202) neferin esâmîleri karyelerince ma'lûm olmadığından esâmîleri tahrîr edilememiştir	Kânûn-ı Evvel [13]34 Temmuz [13]36

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Taarruz Kumandanlığı'na

Verilen emr mûcebince Şerül ve Saderek mıntıkasında otuz dört tarihinden otuz altı tarihine kadar Ermeniler tarafından yapılan mezâlim tahrîren takdîm kılındığı ma'rûzdur.

27/12/[13]36

Devrişler karyesinden
Rıza Efendi

Noraşen karyesinden
Yoldaş
Fethullah

34. Alay, 2. Tabur
7. K.[Bölük]'da Mülâzım
Ali

NAHÇIVAN MINTIKASINDA ERMENİ MEZÂLİMİNE ÂİD VESÂİK

Karye Esâmîleri	Elâıym Mevcüd Hâne	Yıkılan İhrâk dilen İmâlâtHâne	Hâncsiz Kalan Nüfus	Açlıktan, Çıplaklıktan, Hastalıktan Ölen	Ermeniler Tarafından Kartledilen	İhrâk Edilen Hâne	İrza, Nâmûsa Tararuz Edilen Eshâs	Ermeniler Tarafından Esir Edilen	Ermeniler Tarafından Hapsedilen	İhrâk Edilen Değirmen	Yıyecekiz Kalan Nüfus	Muhâceretilen Geldiklen Sonra Ölen	İhrâk Edilen Dükkan	İhrâk Edilen Mekteb	İhrâk Edilen Mescid	Ermeniler Tarafından		Ermeniler Tarafından Alman Koyun	Ermeniler Tarafından Alman Karamal	Muhâciritikden Evel Karyenin Nüfus Mikdârı	Elâıym Mevcüd Nüfus	Pot	Pamuk
																Alman Erzak	Pot						
Noraşen karyesi	30	2	200	61	5	55				1	390	10	93	1	1		17.000	3.000	500	506	440	16.500	
Mahmûd karyesi	250	3		150	9	55					150	30							599	400			
Eksek karyesinden	30			21	3	67					15				1	30.000			300	151	121		
Mevancak Müslim karyesi	28		34	25	6	3					80	4			1	50.000			200	183	150		
Serhanlı karyesi	9		50	15	16	10					150				1	30.000			300	180	150		
Zeyve karyesi	84		200	120	10	29					390	50				50.000	3.000	500	610	430	6.000		
Dudenge karyesi	203	1	80	450	18	9			1	1	850	80	2	1	1	99.000	5.000	1.500	1.450	910	14.000		
Karhun karyesi	91		10	89	3	8				1	344			1	1	60.000	500	150	433	344			
Mehmedsa- bur karyesi	10		17	14	1	8				1	87			1	1	50.000	2.000		102	87	5.000		
Mevancak Mihrab (?) karyesi	20		11	16		7					63					30.000	500	200	91	75			

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esnâmleri	Elîyevm Mevcûd Hâne	Yıkılan İhrâk dilen İ'mâlât Hâne	Hânesiz Kalan Nüfus	Açlıkdan, Çıplaklıkdan, Hastalıkdan Ölen	Ermeniler Tarafından Katledilen	İhrâk Edilen Hâne	Irza, Nâmûsa Ta'arruz Edilen Eşhâs	Ermeniler Tarafından Esir Edilen	Ermeniler Tarafından Hapsedilen	İhrâk Edilen Değirmen	Yiyeceksiz Kalan Nüfus	Muhâceretten Geldikten Sonra Ölen	İhrâk Edilen Dükkan	İhrâk Edilen Mekteb	İhrâk Edilen Mescid	Ermenilere Tarafından Alınan Erzâk	Ermenilere Tarafından Alınan Koyun	Ermenilere Tarafından Alınan Karamal	Muhâcirlikten Evvel Karyenin Nüfûs Mikdârı	Elîyevm Mevcûd Nüfûs	Pamuk
Daşarık karyesi	8		200	100	2	53	2		1	1	200	14	2			50.000	3.000	500	326	210	Pot 3.000
Siyakut karyesi	32	1	150	50		37			1		260	1	5			70.000	2.000	200	325	274	12.000
Tazekend karyesi	59		10	60		10					178	1				70.000	3.000	300	250	189	2.500
Dere karyesi	4		180	26	4	27					170	1				40.000	3.000	150	222	175	
Kösecan karyesi	56		136	43	3	24					267	1				50.000	3.000	300	310	267	3.000
Aralıkan karyesi	30		90	28	2	12					172	2				60.000	500	150	210	182	5.000
Aralıkbey karyesi	30		70	23	2	12				1	157			1		163.000		1.500	180	157	14.000
[Yekûn]	964	7	1.438	1.291	84	426	2		3	6	3.925	194	102	5	7	919.000	28.500	6.750	6.528	4.561	81.000
Yengiçe karyesi	250	8	0	200	28	35					1.100	30	200	1	2	4.000	10.000	198.000	135.000	1.710	1.160
Dize karyesi	6		200	25	3	48					236		1		1	300	2.000	50.000		261	236
Çömratlı [Cömrtili] karyesi	40		200	100	11	41	4			3	500	18	1	1	2	800	5.000	90.000	10.000	608	500
Devrişler karyesi	60			134	2	2	2				336	4	1	1	1	100	300	13.000	7.000	374	336

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmleri	Elîyevm Mevcûd Hâne	Yıkılan İhrâk dilen İmâlatHâne	Hânesiz Kalan Nüfus	Açlıkdan, Çıplalıkdan, Hasalıkdan Ölen	Ermeniler Tarafından Katledilen	İhrâk Edilen Hâne	İrza, Nâmûsa Tarafından Edilen Eşhas	Ermeniler Tarafından Esir Edilen	Ermeniler Tarafından Hapsedilen	İhrâk Edilen Değirmen	Yıyeceksiz Kalan Nüfus	Muhâceretliden Geldiklen Sonra Ölen	İhrâk Edilen Dükkan	İhrâk Edilen Mekteb	İhrâk Edilen Mescid	Ermeniler Tarafından Alınan Erzak	Ermeniler Tarafından Alınan Koyun	Ermeniler Tarafından Alınan Karamal	Muhâcirlilikden Eysel Karyenin Nüfus Mikdârı	Elîyevm Mevcûd Nüfus	Pot	Pamuk
Ceribogol karyesi	315		80	117	10	10				1	538	30				500	5.000	15.000	20.000	675	538	
Güretülü karyesi	104			100	10	2				1	250					600	1.000	39.700	16.500	410	300	
Alışar karyesi	99			120	6	1		4		1	300					300	400	51.500	4.500	424	300	
Taze karyesi	47			163	10	20		1		1	230		6	1	1	700	6.000	72.000	16.500	428	264	
Akahmed karyesi	70	1		37	8		1	7		1	343					700	3.000	30.000		399	353	
Karaburc karyesi	44			27		3					167				1	1.000	3.000	30.000		195	167	
Kürt karyesi	40		100	110	10	16					200				1	1.500	2.000	50.000	60.000	310	200	
Yekûn	1.075	9	580	1.033	88	178	7	12		8	4.200	82	209	4	9	10.500	37.700	639.200	269.500	5.794	4.354	
İbâdullah karyesi	60	4	120	140	23	22	11				340			1	1	500	2.000	50.000	15.000	490	350	
Kışlak[ab- bas karyesi	100		500	341	18	100				1	442	10			1	1.800	4.000	80.000	15.000	783	442	
Kornash (?) karyesi	100			140	7					1	220	22				512	4.000	128.000	12.500	597	450	
Diyadin karyesi			250	50	5	70					250	17		1	1	500	2.800	90.000	1.500	317	250	
Vayhi[r] karyesi	60			70	9						300	16				100	800	60.000		194	106	

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esmâleri	Elîyevm Mevcûd Hâne	Yıkılan İhrâk dilen İ'mâlât Hâne	Hânesiz Kalan Nüfûs	Açlıktan, Çıplaklıktan, Hastalıktan Ölen	Ermeniler Tarafından Katledilen	İhrâk Edilen Hâne	Irza, Nâmûsa Ta'arruz Edilen Eşhâs	Ermeniler Tarafından Esir Edilen	Ermeniler Tarafından Hapsedilen	İhrâk Edilen Değirmen	Yiyeceksiz Kalan Nüfûs	Muhâceretten Geldikten Sonra Ölen	İhrâk Edilen Dükkan	İhrâk Edilen Mekteb	İhrâk Edilen Mescid	Ermenilre Tarafından Alınan Erzâk	Ermenilre Tarafından Alınan Koyun	Ermenilre Tarafından Alınan Karamal	Muhâcirlikden Evvel Karyenin Nüfûs Mikdârı	Elîyevm Mevcûd Nüfûsu	Pamuk
Geçdas (?) karyesi	60			50	2	6					250	10				Pot			1.000	310	Pot
Postyan [Busyan] karyesi	500		500	250	6	50					2.900	100			1	2.000	14.000	200.000	6.000	3.600	3250
Yahuz karyesi	00		200	30	6						200	15				1.500	2.000	60.000	10.000	245	200
Taze karyesi	100		200	50	5	30					550	60			1	200	2.000	60.000	2.000	660	600
Barı karyesi	5		200	35	4	90				1	200	14				70	400	30.000	1.000	249	200
Arbyengit- ce karyesi	150		250	100	1	55				1	800	60			1	200	900	204.000	4.000	900	740
Karahasanlı karyesi	50		100	60	2	150				1	400	100	4		1	100	1.000	100.000	2.000	560	400
Yekim	2.260	12	2.900	2.449	176	751	[11]*			1315*	11.012	426	213	6	16	17.982	71.600	1.547.600	349.500	11.456 [14.599]	11.592
Babaki karyesi	50			30							2	168				50	30.000		2.000	100	68
Makda karyesi	147		300	85	6	53	2	6		2		650	5	1		2.500	173.000	31.000	8.000	747	662
Ahura karyesi	58		300	140	7	68	2	5		7		442		1	2	2.500	70.000	10.000	4.000	587	442

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHCIVAN

Karye Esâmleri	Elçevm Mevcüd Hâne	Yıkılan İhrâk dilen İmâlâtHâne	Hâmsiz Kalan Nüfus	Açlıkdan, Çıplalıkdan, Hastalıkdan Ölen	Ermenciler Tarafından Katledilen	İhrâk Edilen Hâne	Irza, Nâmusâ Tararuz Edilen Eşhas	Ermenciler Tarafından Esir Edilen	Ermenciler Tarafından Hapsedilen	İhrâk Edilen Değirmen	Yiyiceksiz Kalan Nüfus	Muhâceretle Gçdiklen Sonra Ölen	İhrâk Edilen Dükkan	İhrâk Edilen Mekteb	İhrâk Edilen Mescid	Ermenciler Tarafından Pot	Alınan Koyun	Ermenciler Tarafından Alınan Karamal	Muhâcirlere Eşve Karyenin Nüfus Mikdârı	Elçevm Mevcüd Nüfus	Pot	Pamuk
Mefanlı karyesi	80			70	4	50			1			375		1		1.500	90.000		6.000	449	375	
Develen karyesi	15			15								60				50	20.000		1.500	75	60	
Aşağıdan- zek karyesi	20		20	30		5				1		100				60	60.000	5.000	500	120	100	
Korculu karyesi	100		80	100	11	15		13			30	300		1	1	200	7.000		600	413	270	
Yağcı karyesi	300		300	500	22	150		50		7		2.000	20	2	3	3.000	150.000	10.000	6.000	2.500	2.000	
Yukarıdan- zek karyesi	40			100						3		300				500	70.000	5.000	2.000	400	300	
Hamzalı karyesi	50		50	50		20				2		250			1	250	50.000		5.000	270	250	
Sıracılı karyesi		1	400	100		90						400			1	1.500	50.000		5.000	500	400	
Kerimbeyli karyesi	50		190	60		30						500		1	1	2.000	90.000		6.000	560	500	
Denenem karyesi	50		90	120	6	10				2		300			1	1.500	100.000		4.000	426	300	
Bello karyesi	50		50	100		12						300		1	1	5.000	60.000		4.250	400	300	
Saderek karyesi	1.000		1.000	1.500	102	600	00	100		6		3.000	20	2	3	2.500	300.000	250.000	5.000	4.702	3.000	

Karye Esâmleri	Elîyevm Mevcûd Hâne	Yıkılan İhrâk dilen İ'mâlât Hâne	Hânesiz Kalan Nüfus	Açlıktan, Çıplaklıktan, Hastalıktan Ölen	Ermeniler Tarafından Katledilen	İhrâk Edilen Hâne	Irza, Nâmûsa Ta'arruz Edilen Eşhâs	Ermeniler Tarafından Esir Edilen	Ermeniler Tarafından Hapsedilen	İhrâk Edilen Değirmen	Yiyeceksiz Kalan Nüfus	Muhâceretten Geldikten Sonra Ölen	İhrâk Edilen Dükkan	İhrâk Edilen Mekteb	İhrâk Edilen Mescid	Ermeniler Tarafından Alınan Erzâk	Ermeniler Tarafından Alınan Koyun	Ermeniler Tarafından Alınan Karamal	Muhâcirlikten Evvel Karyenin Nüfus Mikdârı	Elîyevm Mevcûd Nüfusu	Pamuk
Tazekerin- beyli karyesi	00		60	000	00	6	00	00			00	60		00	1	25	1.000		100	60	60
[Yekân]	2.020	1	2.780	3000	158	1209	4	174	1	30	32	9.205	45	9	15	22.635	1.301.000	306.000	59.950	9.859	4.527

Taarruz Kumandanlığı'na

Verilen emir mücebince Şerîl ve Saderek muntkasında otuz dört tarihinden otuz altı tarihine kadar Ermeniler tarafından yapılan mezâlim tahîren takdîm kılındığı ma'rûzdur.

26/12/[13]36

34. Alay 2. Tabur 7. K [Bölük]'de

Mülâzım Ali Rıza

Noraşen karyesinden

Yoldaş Fethullah

Devrişler karyesinden

Rıza Efendi

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler Tarafından İhrak Edilen Hane	Ermeniler Tarafından Katledilen Nüfus Mikdarı	Tarih
Amooğlu karyesi	300	2.000	Kânûn-ı Evvel [13]34
Haviş karyesi	70	250	"
Ardeş karyesi	70	500	"
Kurbankesen karyesi	80	250	"
Gürcülü karyesi	40	300	"
Demirciler karyesi	40	300	"
Kömürlü karyesi	60	400	"
Kabut karyesi	40	250	Haziran [13]35
Derekent karyesi	50	300	"
Col karyesi	2.500	7.000	"
Meredüz karyesi	70	400	"
Köş karyesi	1.000	4.000	"
Kaysırı karyesi	35	200	"
Leylikaçan karyesi	80	400	"
Gümüşhan karyesi	100	600	"
Kendidas karyesi	90	450	"
Tarab karyesi	70	285	"
Türab karyesi	90	500	Eylül [13]35
Çıraklı karyesi	30	200	"
Arınc karyesi	70	350	"
Çaykent karyesi	100	600	"
Kayalı karyesi	80	400	"
Ümmürzakışlak karyesi	30	250	"
Yekûn	4.085	20.185	
Zeydencabacumah	60	200	Teşrin-i Evvel [13]34
Horhor karyesi	200	1.500	"

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN

Karye Esâmîleri	Ermeniler Tarafından İhrak Edilen Hane	Ermeniler Tarafından Katledilen Nüfus Mikdarı	Tarih
Güdenli karyesi	300	2.500	"
Kindere karyesi	250	2.000	"
Başahıtuznadar karyesi	40	250	"
Navl [Novlu] karyesi	60	300	"
Ergez karyesi	400	3.000	"
Karavenk karyesi	70	400	"
Zeyrek karyesi	90	2.000	Teşrîn-i Sâni [13]35
İssisu karyesi	50	250	"
Ceranlı karyesi	30	180	"
Cani karyesi	100	1.500	"
Kabanlı karyesi	100	2.000	"
Kotuhvenk karyesi	70	1.000	Haziran [13]35
Keldüz (?) karyesi	100	2.500	"
Karakaya karyesi	70	1.000	"
Kavşuk karyesi	50	500	"
Kalayer karyesi	70	550	"
Günayvenk karyesi	30	200	"
Alayaz karyesi	250	3.000	"
Akkent karyesi	70	300	"
Yukarıakkent karyesi	90	900	"
Hurbadık karyesi	90	950	"
Hurdis karyesi	1.500	6.000	"
Yekûn	3.110	33.270	
Almalı karyesi	40	500	
Ardıarz karyesi	50	450	
Kömürlü karyesi	30	300	
Akkilise karyesi	30	325	
Kuzulca karyesi	200	1.500	

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Karye Esâmîleri	Ermeniler Tarafından İhrak Edilen Hane	Ermeniler Tarafından Katledilen Nüfus Miktarı	Tarihi
Kuzulca karyesi	200	1.500	
Cıva karyesi	150	1.000	
Yekûn	500	4.075	

Taarruz Kumandanlığı'na

Üç yüz otuz dört tarihinden otuz altı tarihine kadar Teresiz [Dereilyas] mın-
tıkasında Ermeniler tarafından ihrâk edilen hâne ve katledilmiş olan nüfûs tahrîren
takdîm kılındığı ma'rûzdur.

26/12/[13]36

Devrişler karyesinden

Rıza Efendi

Noraşen karyesinden

Yoldaş Fethullah

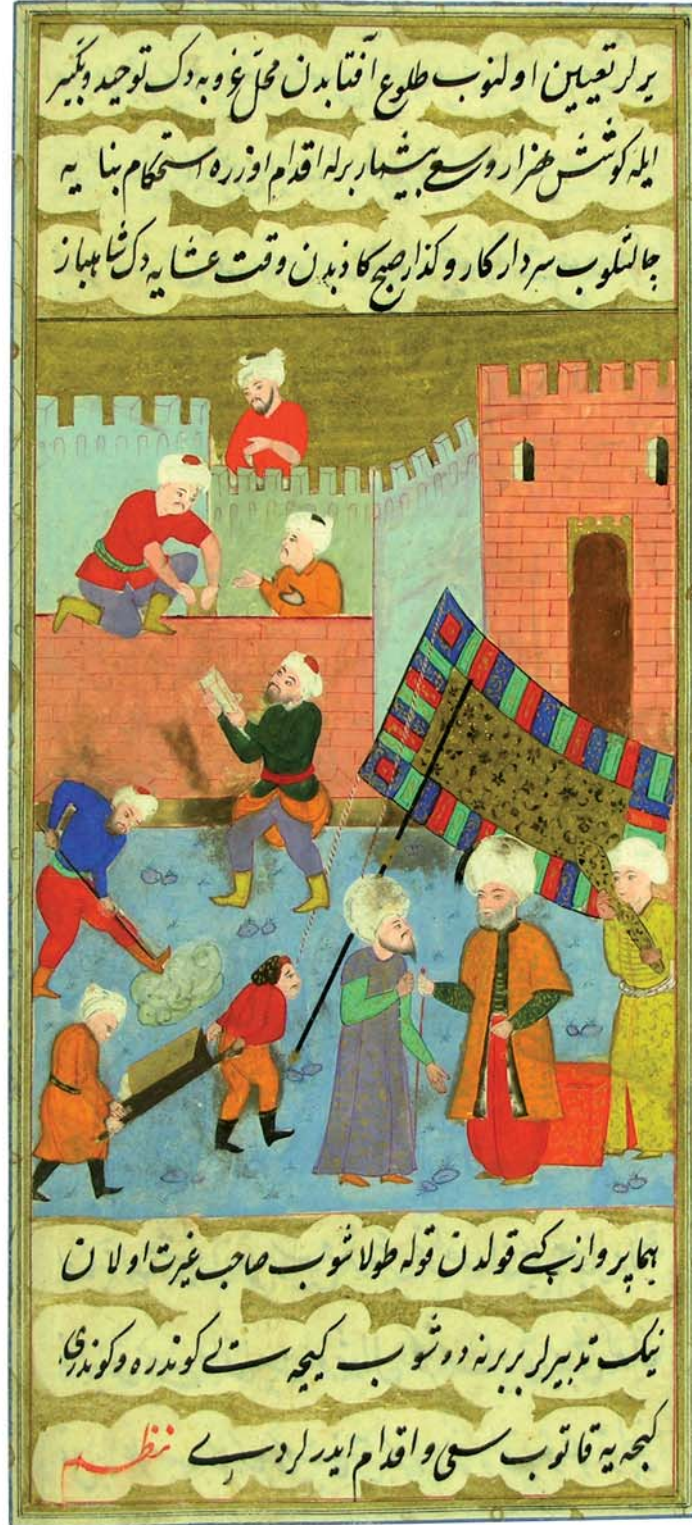
34. Alay, 2. Tabur

7. K.[Bölük]'da

Mülâzım Ali

15 R. 1339 / [27 Aralık 1920]

مجلس عشر
قلعه کججه تعمیر اولندغیدر

Kitâb-ı Gencîne-i Fethi Gence, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2010, v. 35b

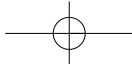
198

ТОВАРИЩЪ №

Получено Товариществомъ для покупки.

Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. при- хода казнач.	Названіе и описаніе предметовъ покупки.	На какой срокъ.	Количе- ство.	Цена, назначенная казначействомъ. Руб. К.	Внесенная на покупку сумма. Руб. К.
		مجنون منطقة ارض مظلة عائد وثائق 156 88 1386				

[illegible]

2
81

Списано со счета за выданный Т-вомъ товаръ.										Удержанный комиссион- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ.	
Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. рас- хода кассы.	Названіе и описаніе выданнаго.	Колѣ- ство.	По цѣнѣ.		На сумму.							
				Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.		
1911	1	Хлѣбъ пшеничный	100	100	00	100	00						
1911	2	Хлѣбъ ржаной	50	50	00	50	00						
1911	3	Хлѣбъ овсяный	25	25	00	25	00						
1911	4	Хлѣбъ ячменный	10	10	00	10	00						
1911	5	Хлѣбъ гречневый	10	10	00	10	00						
1911	6	Хлѣбъ перловый	10	10	00	10	00						
1911	7	Хлѣбъ пшеничный	100	100	00	100	00						
1911	8	Хлѣбъ ржаной	50	50	00	50	00						
1911	9	Хлѣбъ овсяный	25	25	00	25	00						
1911	10	Хлѣбъ ячменный	10	10	00	10	00						
1911	11	Хлѣбъ гречневый	10	10	00	10	00						
1911	12	Хлѣбъ перловый	10	10	00	10	00						
1911	13	Хлѣбъ пшеничный	100	100	00	100	00						
1911	14	Хлѣбъ ржаной	50	50	00	50	00						
1911	15	Хлѣбъ овсяный	25	25	00	25	00						
1911	16	Хлѣбъ ячменный	10	10	00	10	00						
1911	17	Хлѣбъ гречневый	10	10	00	10	00						
1911	18	Хлѣбъ перловый	10	10	00	10	00						
1911	19	Хлѣбъ пшеничный	100	100	00	100	00						
1911	20	Хлѣбъ ржаной	50	50	00	50	00						
1911	21	Хлѣбъ овсяный	25	25	00	25	00						
1911	22	Хлѣбъ ячменный	10	10	00	10	00						
1911	23	Хлѣбъ гречневый	10	10	00	10	00						
1911	24	Хлѣбъ перловый	10	10	00	10	00						
1911	25	Хлѣбъ пшеничный	100	100	00	100	00						
1911	26	Хлѣбъ ржаной	50	50	00	50	00						
1911	27	Хлѣбъ овсяный	25	25	00	25	00						
1911	28	Хлѣбъ ячменный	10	10	00	10	00						
1911	29	Хлѣбъ гречневый	10	10	00	10	00						
1911	30	Хлѣбъ перловый	10	10	00	10	00						
1911	31	Хлѣбъ пшеничный	100	100	00	100	00						
1911	32	Хлѣбъ ржаной	50	50	00	50	00						
1911	33	Хлѣбъ овсяный	25	25	00	25	00						
1911	34	Хлѣбъ ячменный	10	10	00	10	00						
1911	35	Хлѣбъ гречневый	10	10	00	10	00						
1911	36	Хлѣбъ перловый	10	10	00	10	00						
1911	37	Хлѣбъ пшеничный	100	100									

[illegible]

Годъ, мѣсяцъ и число.	Жазбахи и описаніе выдажнаго.	Количе- ство.	По цѣнѣ.		На сумму.		Удержанный комиссион- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ.	
			Руб. К.		Руб. К.		Руб. К.			
			Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.		
1901	1-го января	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го февраля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го марта	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го апреля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го мая	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го июня	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го июля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го августа	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го сентября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го октября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го ноября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	1-го декабря	1	100	00	100	00	10	00	90	
1901	31-го декабря	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го января	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го февраля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го марта	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го апреля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го мая	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го июня	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го июля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го августа	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го сентября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го октября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го ноября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	1-го декабря	1	100	00	100	00	10	00	90	
1902	31-го декабря	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го января	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го февраля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го марта	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го апреля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го мая	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го июня	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го июля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го августа	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го сентября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го октября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го ноября	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	1-го декабря	1	100	00	100	00	10	00	90	
1903	31-го декабря	1	100	00	100	00	10	00	90	
1904	1-го января	1	100	00	100	00	10	00	90	
1904	1-го февраля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1904	1-го марта	1	100	00	100	00	10	00	90	
1904	1-го апреля	1	100	00	100	00	10	00	90	
1904	1-го мая	1	100	00	100	00	10	00	90	
1904	1-го июня	1	100	00	100	00	10	00	90	
190										

ТОВАРИЩЪ №

Получено Товариществомъ для покупки.

Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. при- хода и расхода.	Названіе и описаніе предметовъ покупки.				На какой срокъ.	Количе- ство.	Цѣна, назначенная заказчикомъ.		Внесенная на покупку сумма.	
								Руб.	К.	Руб.	К.
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				128	0
1900	100	1000	1000	1000	1000	00		0		200	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				144	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				170	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				20	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	00
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100	1000	1000	1000	1000	00				100	
1900	100</										

479

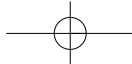
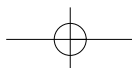
Списано со счета за выданный Твоимъ товаръ.														
Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. рас- хода кассы.	Названіе и описаніе выданнаго.	Коліче- ство.	По цѣнѣ.		На суммѣ.		Удержанный комиссіон- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ.				
				Руб. К.		Руб. К.		Руб. К.		Руб. К.				
1870	1	Бабаки	50											
2	2	Свѣтъ	147											
3	3	Ахмедовъ	58											
4	4	Свѣтъ	18											
5	5	Домъ	40											
6	6	Свѣтъ	20											
7	7	Багъ	20											
8	8	Багъ	20											
9	9	Багъ	20											
10	10	Багъ	20											
11	11	Багъ	20											
12	12	Багъ	20											
13	13	Багъ	20											
14	14	Багъ	20											
15	15	Багъ	20											
16	16	Багъ	20											
17	17	Багъ	20											
18	18	Багъ	20											
19	19	Багъ	20											
20	20	Багъ	20											
21	21	Багъ	20											
22	22	Багъ	20											
23	23	Багъ	20											
24	24	Багъ	20											
25	25	Багъ	20											
26	26	Багъ	20											
27	27	Багъ	20											
28	28	Багъ	20											
29	29	Багъ	20											
30	30	Багъ	20											
31	31	Багъ	20											
32	32	Багъ	20											
33	33	Багъ	20											
34	34	Багъ	20											
35	35	Багъ	20											
36	36	Багъ	20											
37	37	Багъ	20											
38	38	Багъ	20											
39	39	Багъ	20											
40	40	Багъ	20											
41	41	Багъ	20											
42	42	Багъ	20											
43	43	Багъ	20											
44	44	Багъ	20											
45	45	Багъ	20											
46	46	Багъ	20											
47	47	Багъ	20											
48	48	Багъ	20											
49	49	Багъ	20											
50	50	Багъ	20											
51	51	Багъ	20											
52	52	Багъ	20											
53	53	Багъ	20											
54	54	Багъ	20											
55	55	Багъ	20											
56	56	Багъ	20											
57	57	Багъ	20											
58	58	Багъ	20											
59	59	Багъ	20											
60	60	Багъ	20											
61	61	Багъ	20											
62	62	Багъ	20											
63	63	Багъ	20											
64	64	Багъ	20											
65	65	Багъ	20											
66	66	Багъ	20											
67	67	Багъ	20											
68	68	Багъ	20											
69	69	Багъ	20											
70	70	Багъ	20											
71	71	Багъ	20											
72	72	Багъ	20											
73	73	Багъ	20											
74	74	Багъ	20											
75	75	Багъ	20											
76	76	Багъ	20											
77	77	Багъ	20											
78	78	Багъ	20											
79	79	Багъ	20											
80	80	Багъ	20											
81	81	Багъ	20											
82	82	Багъ	20											
83	83	Багъ	20											
84	84	Багъ	20											
85	85	Багъ	20											
86	86	Багъ	20											
87	87	Багъ	20											
88	88	Багъ	20											
89	89	Багъ	20											
90	90	Багъ	20											
91	91	Багъ	20											
92	92	Багъ	20											
93	93	Багъ	20											
94	94	Багъ	20											
95	95	Багъ	20											
96	96	Багъ	20											
97	97	Багъ	20											
98	98	Багъ	20											
99	99	Багъ	20											
100	100	Багъ	20											

Счетъ перенесенъ на стр.

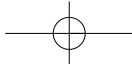
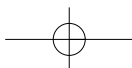
Рязань, тип. Б. М. Вера-ф. № 13.

[illegible]

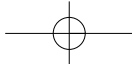
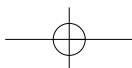

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

75

167

Списано со счета за выданный Т-вомъ товаръ.

Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. рас- хода класс.	Жазбаніе и описаніе выданнаго.	Количе- ство.	По цѣнѣ.		На сумму.		Удержанный комиссион- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ.	
				Руб.	К.	Руб.	К.				
1875	1	Въсѣмъ 1000000									
1875	2	Въсѣмъ 1000000									
1875	3	Въсѣмъ 1000000									
1875	4	Въсѣмъ 1000000									
1875	5	Въсѣмъ 1000000									
1875	6	Въсѣмъ 1000000									
1875	7	Въсѣмъ 1000000									
1875	8	Въсѣмъ 1000000									
1875	9	Въсѣмъ 1000000									
1875	10	Въсѣмъ 1000000									
1875	11	Въсѣмъ 1000000									
1875	12	Въсѣмъ 1000000									
1875	13	Въсѣмъ 1000000									
1875	14	Въсѣмъ 1000000									
1875	15	Въсѣмъ 1000000									
1875	16	Въсѣмъ 1000000									
1875	17	Въсѣмъ 1000000									
1875	18	Въсѣмъ 1000000									
1875	19	Въсѣмъ 1000000									
1875	20	Въсѣмъ 1000000									
1875	21	Въсѣмъ 1000000									
1875	22	Въсѣмъ 1000000									
1875	23	Въсѣмъ 1000000									
1875	24	Въсѣмъ 1000000									
1875	25	Въсѣмъ 1000000									
1875	26	Въсѣмъ 1000000									
1875	27	Въсѣмъ 1000000									
1875	28	Въсѣмъ 1000000									
1875	29	Въсѣмъ 1000000									
1875	30	Въсѣмъ 1000000									
1875	31	Въсѣмъ 1000000									
1875	32	Въсѣмъ 1000000									
1875	33	Въсѣмъ 1000000									
1875	34	Въсѣмъ 1000000									
1875	35	Въсѣмъ 1000000									
1875	36	Въсѣмъ 1000000									
1875	37	Въсѣмъ 1000000									
1875	38	Въсѣмъ 1000000									
1875	39	Въсѣмъ 1000000									
1875	40	Въсѣмъ 1000000									
1875	41	Въсѣмъ 1000000									
1875	42	Въсѣмъ 1000000									
1875	43	Въсѣмъ 1000000									
1875	44	Въсѣмъ 1000000									
1875	45	Въсѣмъ 1000000									
1875	46	Въсѣмъ 1000000									
1875	47	Въсѣмъ 1000000									
1875	48	Въсѣмъ 1000000									
1875	49	Въсѣмъ 1000000									
1875	50	Въсѣмъ 1000000									
1875	51	Въсѣмъ 1000000									
1875	52	Въсѣмъ 1000000									
1875	53	Въсѣмъ 1000000									
1875	54	Въсѣмъ 1000000									
1875	55	Въсѣмъ 1000000									
1875	56	Въсѣмъ 1000000									
1875	57	Въсѣмъ 1000000									
1875	58	Въсѣмъ 1000000									
1875	59	Въсѣмъ 1000000									
1875	60	Въсѣмъ 1000000									
1875	61	Въсѣмъ 1000000									
1875	62	Въсѣмъ 1000000									
1875	63	Въсѣмъ 1000000									
1875	64	Въсѣмъ 1000000									
1875	65	Въсѣмъ 1000000									
1875	66	Въсѣмъ 1000000									
1875	67	Въсѣмъ 1000000									
1875	68	Въсѣмъ 1000000									
1875	69	Въсѣмъ 1000000									
1875	70	Въсѣмъ 1000000									
1875	71	Въсѣмъ 1000000									
1875	72	Въсѣмъ 1000000									
1875	73	Въсѣмъ 1000000									
1875	74	Въсѣмъ 1000000									
1875	75	Въсѣмъ 1000000									
1875	76	Въсѣмъ 1000000									
1875	77	Въсѣмъ 1000000									
1875	78	Въсѣмъ 1000000									
1875	79	Въсѣмъ 1000000									
1875	80	Въсѣмъ 1000000									
1875	81	Въсѣмъ 1000000									
1875	82	Въсѣмъ 1000000									
1875	83	Въсѣмъ 1000000									
1875	84	Въсѣмъ 1000000									
1875	85	Въсѣмъ 1000000									
1875	86	Въсѣмъ 1000000									
1875	87	Въсѣмъ 1000000									
1875	88	Въсѣмъ 1000000									
1875	89	Въсѣмъ 1000000									
1875	90	Въсѣмъ 1000000									
1875	91	Въсѣмъ 1000000									
1875	92	Въсѣмъ 1000000									
1875	93	Въсѣмъ 1000000									
1875	94	Въсѣмъ 1000000									
1875	95	Въсѣмъ 1000000									
1875	96	Въсѣмъ 1000000									
1875	97	Въсѣмъ 1000000									
1875	98	Въсѣмъ 1000000									
1875	99	Въсѣмъ 1000000									
1875	100	Въсѣмъ 1000000									

Счетъ перенесенъ на стр.

Рачица, тит. В. М. Гера-ф. № 13.

ТОВАРИЩЪ №						
Получено Товариществомъ для покупки.						
Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. про- хоты за вѣд.	Названіе и описаніе предметовъ покупки.	На какой срокъ.	Количе- ство.	Цѣна, назначенная заказчикомъ. Руб. К.	Внесенная на покупку сумма. Руб. К.
1306	1	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	2	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	3	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	4	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	5	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	6	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	7	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	8	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	9	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	10	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	11	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	12	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	13	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	14	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	15	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	16	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	17	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	18	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	19	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	20	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	21	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	22	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	23	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	24	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	25	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	26	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	27	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	28	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	29	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	30	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	31	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	32	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	33	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	34	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	35	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	36	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	37	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	38	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	39	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	40	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	41	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	42	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	43	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	44	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	45	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	46	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	47	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	48	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	49	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	50	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	51	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	52	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	53	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	54	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	55	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	56	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	57	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	58	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	59	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	60	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	61	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	62	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	63	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	64	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	65	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	66	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	67	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	68	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	69	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	70	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	71	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	72	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	73	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	74	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	75	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	76	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	77	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	78	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	79	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	80	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	81	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	82	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	83	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	84	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	85	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	86	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	87	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	88	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	89	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	90	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	91	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	92	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	93	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	94	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	95	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	96	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	97	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	98	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	99	Орденъ	1	1	1000	1000
1306	100	Орденъ	1	1	1000	1000

[illegible]

[illegible]

165

Списано со счета за выданный Т-вомъ товаръ.

Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. рас- хода кассы.	Хазбакіе и описаніе выдажнаго.	Количе- ство.	По цѣнѣ.		На сумму.		Удержанный комиссион- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ.	
				Руб.	К.	Руб.	К.				
1890	1	Пріобрѣтеніе 1000 шт. табаку	1000			1000					
1890	2	Пріобрѣтеніе 500 шт. чая	500			500					
1890	3	Пріобрѣтеніе 200 шт. кофе	200			200					
1890	4	Пріобрѣтеніе 100 шт. сахара	100			100					
1890	5	Пріобрѣтеніе 50 шт. масла	50			50					
1890	6	Пріобрѣтеніе 25 шт. яицъ	25			25					
1890	7	Пріобрѣтеніе 10 шт. рыбы	10			10					
1890	8	Пріобрѣтеніе 5 шт. фруктовъ	5			5					
1890	9	Пріобрѣтеніе 2 шт. овощей	2			2					
1890	10	Пріобрѣтеніе 1 шт. мяса	1			1					
1890	11	Пріобрѣтеніе 0.5 шт. птицы	0.5			0.5					
1890	12	Пріобрѣтеніе 0.2 шт. грибовъ	0.2			0.2					
1890	13	Пріобрѣтеніе 0.1 шт. ягодъ	0.1			0.1					
1890	14	Пріобрѣтеніе 0.05 шт. ореховъ	0.05			0.05					
1890	15	Пріобрѣтеніе 0.02 шт. специй	0.02			0.02					
1890	16	Пріобрѣтеніе 0.01 шт. пряностей	0.01			0.01					
1890	17	Пріобрѣтеніе 0.005 шт. травъ	0.005			0.005					
1890	18	Пріобрѣтеніе 0.002 шт. кореньевъ	0.002			0.002					
1890	19	Пріобрѣтеніе 0.001 шт. семянъ	0.001			0.001					
1890	20	Пріобрѣтеніе 0.0005 шт. плодовъ	0.0005			0.0005					
1890	21	Пріобрѣтеніе 0.0002 шт. листьевъ	0.0002			0.0002					
1890	22	Пріобрѣтеніе 0.0001 шт. почекъ	0.0001			0.0001					
1890	23	Пріобрѣтеніе 0.00005 шт. корней	0.00005			0.00005					
1890	24	Пріобрѣтеніе 0.00002 шт. плодовъ	0.00002			0.00002					
1890	25	Пріобрѣтеніе 0.00001 шт. листьевъ	0.00001			0.00001					
1890	26	Пріобрѣтеніе 0.000005 шт. почекъ	0.000005			0.000005					
1890	27	Пріобрѣтеніе 0.000002 шт. корней	0.000002			0.000002					
1890	28	Пріобрѣтеніе 0.000001 шт. плодовъ	0.000001			0.000001					
1890	29	Пріобрѣтеніе 0.0000005 шт. листьевъ	0.0000005			0.0000005					
1890	30	Пріобрѣтеніе 0.0000002 шт. почекъ	0.0000002			0.0000002					
1890	31	Пріобрѣтеніе 0.0000001 шт. корней	0.0000001			0.0000001					
1890	32	Пріобрѣтеніе 0.00000005 шт. плодовъ	0.00000005			0.00000005					
1890	33	Пріобрѣтеніе 0.00000002 шт. листьевъ	0.00000002			0.00000002					
1890	34	Пріобрѣтеніе 0.00000001 шт. почекъ	0.00000001			0.00000001					
1890	35	Пріобрѣтеніе 0.000000005 шт. корней	0.000000005			0.000000005					
1890	36	Пріобрѣтеніе 0.000000002 шт. плодовъ	0.000000002			0.000000002					
1890	37	Пріобрѣтеніе 0.000000001 шт. листьевъ	0.000000001			0.000000001					
1890	38	Пріобрѣтеніе 0.0000000005 шт. почекъ	0.0000000005			0.0000000005					
1890	39	Пріобрѣтеніе 0.									

Читая, гл. 1. Б. М. Бора-4. № 13.

[illegible]

164 2

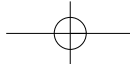
8 9 10 11 12 13 14 15

Списано со счета за выданный Т-вомъ товаръ.

Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. рас- хода кассы.	Жазбаки и описаніе выданнаго.	Количе- ство.	По цѣнѣ.		На сумму.		Удержанный коммисіон- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ	
				Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.
1880	1	Възвѣщеніе	1								
1880	2	Възвѣщеніе	1								
1880	3	Възвѣщеніе	1								
1880	4	Възвѣщеніе	1								
1880	5	Възвѣщеніе	1								
1880	6	Възвѣщеніе	1								
1880	7	Възвѣщеніе	1								
1880	8	Възвѣщеніе	1								
1880	9	Възвѣщеніе	1								
1880	10	Възвѣщеніе	1								
1880	11	Възвѣщеніе	1								
1880	12	Възвѣщеніе	1								
1881	1	Възвѣщеніе	1								
1881	2	Възвѣщеніе	1								
1881	3	Възвѣщеніе	1								
1881	4	Възвѣщеніе	1								
1881	5	Възвѣщеніе	1								
1881	6	Възвѣщеніе	1								
1881	7	Възвѣщеніе	1								
1881	8	Възвѣщеніе	1								
1881	9	Възвѣщеніе	1								
1881	10	Възвѣщеніе	1								
1881	11	Възвѣщеніе	1								
1881	12	Възвѣщеніе	1								
1882	1	Възвѣщеніе	1								
1882	2	Възвѣщеніе	1								
1882	3	Възвѣщеніе	1								
1882	4	Възвѣщеніе	1								
1882	5	Възвѣщеніе	1								
1882	6	Възвѣщеніе	1								
1882	7	Възвѣщеніе	1								
1882	8	Възвѣщеніе	1								
1882	9	Възвѣщеніе	1								
1882	10	Възвѣщеніе	1								
1882	11	Възвѣщеніе	1								
1882	12	Възвѣщеніе	1								
1883	1	Възвѣщеніе	1								
1883	2	Възвѣщеніе	1								
1883	3	Възвѣщеніе	1								
1883	4	Възвѣщеніе	1								
1883	5	Възвѣщеніе	1								
1883	6	Възвѣщеніе	1								
1883	7	Възвѣщеніе	1								
1883	8	Възвѣщеніе	1								
1883	9	Възвѣщеніе	1								
1883	10	Възвѣщеніе	1								
1883	11	Възвѣщеніе	1								
1883	12	Възвѣщеніе	1								
1884	1	Възвѣщеніе	1								
1884	2	Възвѣщеніе	1								
1884	3	Възвѣщеніе	1								
1884	4	Възвѣщеніе	1								
1884	5	Възвѣщеніе	1								
1884	6	Възвѣщеніе	1								
1884	7	Възвѣщеніе	1								
1884	8	Възвѣщеніе	1								
1884	9	Възвѣщеніе	1								
1884	10	Възвѣщеніе	1								
1884	11	Възвѣщеніе	1								
1884	12	Възвѣщеніе	1								

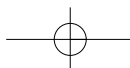
Счетъ перенесенъ на стр.

Рязань, тип. Б. М. Бера-ф. № 13.

ТОВАРИЩЪ №

Получено Товариществомъ для покупки.						
Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. при- хода кассы.	Хазнаіе и описаніе предметовъ покупки.	На какой срокъ.	Коліче- ство.	Цѣна, назначенная заказчикомъ	Внесенная на покупку сумма.
					Руб. К.	Руб. К.
1904	1	Въсѣмъ 1000000				
1904	2	Въсѣмъ 1000000				
1904	3	Въсѣмъ 1000000				
1904	4	Въсѣмъ 1000000				
1904	5	Въсѣмъ 1000000				
1904	6	Въсѣмъ 1000000				
1904	7	Въсѣмъ 1000000				
1904	8	Въсѣмъ 1000000				
1904	9	Въсѣмъ 1000000				
1904	10	Въсѣмъ 1000000				
1904	11	Въсѣмъ 1000000				
1904	12	Въсѣмъ 1000000				
1904	13	Въсѣмъ 1000000				
1904	14	Въсѣмъ 1000000				
1904	15	Въсѣмъ 1000000				
1904	16	Въсѣмъ 1000000				
1904	17	Въсѣмъ 1000000				
1904	18	Въсѣмъ 1000000				
1904	19	Въсѣмъ 1000000				
1904	20	Въсѣмъ 1000000				
1904	21	Въсѣмъ 1000000				
1904	22	Въсѣмъ 1000000				
1904	23	Въсѣмъ 1000000				
1904	24	Въсѣмъ 1000000				
1904	25	Въсѣмъ 1000000				
1904	26	Въсѣмъ 1000000				
1904	27	Въсѣмъ 1000000				
1904	28	Въсѣмъ 1000000				
1904	29	Въсѣмъ 1000000				
1904	30	Въсѣмъ 1000000				
1904	31	Въсѣмъ 1000000				
1904	32	Въсѣмъ 1000000				
1904	33	Въсѣмъ 1000000				
1904	34	Въсѣмъ 1000000				
1904	35	Въсѣмъ 1000000				
1904	36	Въсѣмъ 1000000				
1904	37	Въсѣмъ 1000000				
1904	38	Въсѣмъ 1000000				
1904	39	Въсѣмъ 1000000				
1904	40	Въсѣмъ 1000000				
1904	41	Въсѣмъ 1000000				
1904	42	Въсѣмъ 1000000				
1904	43	Въсѣмъ 1000000				
1904	44	Въсѣмъ 1000000				
1904	45	Въсѣмъ 1000000				
1904	46	Въсѣмъ 1000000				
1904	47	Въсѣмъ 1000000				
1904	48	Въсѣмъ 1000000				
1904	49	Въсѣмъ 1000000				
1904	50	Въсѣмъ 1000000				
1904	51	Въсѣмъ 1000000				
1904	52	Въсѣмъ 1000000				
1904	53	Въсѣмъ 1000000				
1904	54	Въсѣмъ 1000000				
1904	55	Въсѣмъ 1000000				
1904	56	Въсѣмъ 1000000				
1904	57	Въсѣмъ 1000000				
1904	58	Въсѣмъ 1000000				
1904	59	Въсѣмъ 1000000				
1904	60	Въсѣмъ 1000000				
1904	61	Въсѣмъ 1000000				
1904	62	Въсѣмъ 1000000				
1904	63	Въсѣмъ 1000000				
1904	64	Въсѣмъ 1000000				
1904	65	Въсѣмъ 1000000				

9 3 163

8 9 10 11 12 13 14 15

Списано со счета за выданный Т-вомъ товаръ.

Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. рас- хода.	Хазнагіе и описаніе выдажнаго.	Колѣ- ство.	По цѣнѣ.		На сумму.		Удержанный коммиссион- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ.	
				Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.
1874	1	Въручено									
1874	2	Въручено									
1874	3	Въручено									
1874	4	Въручено									
1874	5	Въручено									
1874	6	Въручено									
1874	7	Въручено									
1874	8	Въручено									
1874	9	Въручено									
1874	10	Въручено									
1874	11	Въручено									
1874	12	Въручено									
1874	13	Въручено									
1874	14	Въручено									
1874	15	Въручено									
1874	16	Въручено									
1874	17	Въручено									
1874	18	Въручено									
1874	19	Въручено									
1874	20	Въручено									
1874	21	Въручено									
1874	22	Въручено									
1874	23	Въручено									
1874	24	Въручено									
1874	25	Въручено									
1874	26	Въручено									
1874	27	Въручено									
1874	28	Въручено									
1874	29	Въручено									
1874	30	Въручено									
1874	31	Въручено									
1874	32	Въручено									
1874	33	Въручено									
1874	34	Въручено									
1874	35	Въручено									
1874	36	Въручено									
1874	37	Въручено									
1874	38	Въручено									
1874	39	Въручено									
1874	40	Въручено									
1874	41	Въручено									
1874	42	Въручено									
1874	43	Въручено									
1874	44	Въручено									
1874	45	Въручено									
1874	46	Въручено									
1874	47	Въручено									
1874	48	Въручено									
1874	49	Въручено									
1874	50	Въручено									
1874	51	Въручено									
1874	52	Въручено									
1874	53	Въручено									
1874	54	Въручено									
1874	55	Въручено									
1874	56	Въручено									
1874	57	Въручено									
1874	58	Въручено									
1874	59	Въручено									
1874	60	Въручено									
1874	61	Въручено									
1874	62	Въручено									
1874	63	Въручено									
1874	64	Въручено									
1874	65	Въручено									
1874	66	Въручено									
1874	67	Въручено									
1874	68	Въручено									
1874	69	Въручено									
1874	70	Въручено									
1874	71	Въручено									
1874	72	Въручено									
1874	73	Въручено									
1874	74	Въручено									
1874	75	Въручено									
1874	76	Въручено									
1874	77	Въручено									
1874	78	Въручено									
1874	79	Въручено									
1874	80	Въручено									
1874	81	Въручено									
1874	82	Въручено									
1874	83	Въручено									
1874	84	Въручено									
1874	85	Въручено									
1874	86	Въручено									
1874	87	Въручено									
1874	88	Въручено									
1874	89	Въручено									
1874	90	Въручено									
1874	91	Въручено									
1874	92	Въручено									
1874	93	Въручено									
1874	94	Въручено									
1874	95	Въручено									
1874	96	Въручено									
1874	97	Въручено									
1874	98	Въручено									
1874	99	Въручено									
1874	100	Въручено									

Счетъ перенесенъ на стр.

Решивъ, тип. Б. М. Вера-Ф. № 13.

[illegible]

[illegible]

18

161

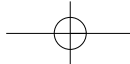
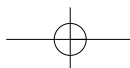
Списано со счета за выданный Твоемъ товаръ.

Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. рас- хода кассы.	Жазбакіе и описаніе выданнаго.	Количе- ство.	По цѣнѣ.		На сумму.		Удержанный коммиссион- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ.	
				Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.
1880	1	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	2	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	3	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	4	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	5	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	6	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	7	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	8	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	9	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	10	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	11	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	12	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	13	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	14	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	15	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	16	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	17	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	18	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	19	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	20	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	21	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	22	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	23	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	24	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	25	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	26	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	27	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	28	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	29	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	30	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	31	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	32	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	33	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	34	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00
1880	35	Даръ	1	1	00	1	00	1	00	1	00

Счетъ перенесенъ на стр.

Рязань, тип. В. М. Гера — ф. № 13.

[illegible]

[illegible]

Материал. Б. М. Вера-ф. № 13.

Счетъ перенесенъ на стр.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

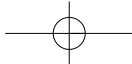
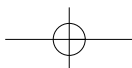
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

11 155

Списано со счета за выданный Т-вомъ товаръ.

Годъ, мѣсяцъ и число.	№ ст. рас- хода ввеса.	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.	Количе- ство.	По цѣнѣ.		На сумму.		Удержанный комиссион- ный процентъ.		Возвращен- ный остатокъ.	
				Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.	Руб.	К.
1911	1	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	2	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	3	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	4	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	5	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	6	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	7	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	8	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	9	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	10	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	11	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	12	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	13	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	14	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	15	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	16	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	17	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	18	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	19	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	20	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	21	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	22	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	23	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	24	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	25	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	26	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	27	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	28	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	29	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	30	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	31	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	32	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	33	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	34	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	35	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	36	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	37	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	38	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	39	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	40	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	41	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	42	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	43	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	44	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	45	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	46	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	47	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	48	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	49	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	50	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	51	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	52	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	53	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	54	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	55	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	56	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	57	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	58	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	59	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	60	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	61	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	62	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	63	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	64	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	65	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	66	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	67	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	68	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	69	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	70	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	71	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	72	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	73	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	74	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	75	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	76	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	77	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	78	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	79	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	80	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	81	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	82	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	83	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	84	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	85	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	86	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	87	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	88	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	89	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	90	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	91	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	92	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	93	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	94	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	95	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	96	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	97	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	98	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	99	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									
1911	100	Хазбашіе и описаніе быдажнаго.									

Ранняя, тит. В. М. Пере-ф. № 13

**İL OCAĞI İSMİNDEKİ MÜSLÜMAN
KOMİTELERİN NAHÇIVAN VE
CİVARINDAKİ TÜRK KÖYLERİNDE ERMENİLERCE
KATLİÂM YAPILDIĞINI BİLDİRDİKLERİ HAKKINDA**

Nahçıvan Havalisinde Vukû' Bulan Ermeni Mezâlimine Dâir

Nahçıvan'da İl Ocağı ismindeki Müslüman komitelerinden alınan 29 Haziran 1335 tarihli mektûbda, Ermenilerin fazla mikyâsda ihzârâtta bulunarak Nahçıvan civârındaki Müslümanlardan silah cem'i vesilesiyle katli'âm icrasına başladıklarından bahisle muâvenet istenilmiştir. 15'inci Kolordu Kumandanlığı o sırada Erzincan'dan Sivas'a hareket eden Amerikalı zâbitile Erzurum'da İngiliz mümessili Kaymakam Rawlinson'a iş'âr-ı keyfiyyet etmiştir.

Nahçıvan havalisi Re'îs Vekîli Sarı Bey Nakîzâde tarafından Bayezid'den verilen 12 Temmuz 1335 tarihli uzun bir telgrafnâmede: Ermeniler tarafından tahrib edilen kırk beş pâre İslâm köyünün merkezi olan Büyükvidi karyesini sekiz topla mücehhez dört bin kişilik bir Ermeni kuvveti kuşatmış olduğu, beş kilometre mesâfede kâ'in şimendüfer hattındaki zırhlı vagonlardan müdhiş bir sûrette mezkûr köyü topa tutarak ahaliden bir çoğunu itlâf eylediği ve Ermenilerin emel ve maksadları ancak havalî-i mezkûrede ahali-i İslâmiyyeyi bir kişi kalıncaya kadar imhâ etmek ve Aras nehrine dökmek olduğu bildirilmiştir. Bayezid Mutasarrıflığı'na gelen 4 Temmuz [1]335 tarihli telgrafnâme ile Ermeni ta'arruz ve zulmleri te'eyyüd eylemiştir.

Ermenilerin imhâ-yı İslâm için yaptıkları bu teşebbüs ve hareket-i zâlimânele-rine karşı yerli ahali-i İslâmiyye muhâfaza-i nefis için son bir cehd ve gayret ibrâziyla 19 Temmuz [1]335'de Nahçıvan'da şiddetle müdâfa'aya başlamışlardır. 21 Temmuz [1]335'de Şahtahtı'nda ve 22 Temmuz [1]339 'da dahi Yenice ve İslâm Noraşen köyleri civârında bulunan Ermeni kıta'âtı üzerine ta'arruz etmişlerdir. Vukû' bulan pek şedîd ve hûn-rîzâne müsâdemeye Ordubad, Culfa ve Şerur ahalisi dahi iştirâk eylemişlerdir. Ermenilerden dört yüz kadar telefât ve beş zâbit ile iki yüz on üç nefer esîr vâki' olmuştur. Gâlib İslâmlar Ermeni esîrleri hakkında hûsn-i mu'âmele göstermişlerdir. İslâmlardan da pek çok telefât ve bir hayli mecrûhîn olmuştur. Bu kanlı müsâdeme ve mücâdeleler netîcesinde Nahçıvan ve havalisinde mütemekkin İslâm-lar muhâfaza-i cân ve mâl için Nahçıvan ve havalisinin Azerbaycan Cumhuriyeti'ne iltihâkını i'lân eylemiş ve mezkûr cumhuriyet bayrağını çekmiştir.

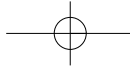
Ermeniler bu kadarla da kalmamışlardır. 19 Mart [1]336 tarihinden itibaren tekrâr muvazzaf ve muhtelif sınıflardan mürekkeb kuvvetler ile Nahçıvan havâlisinde Ordubad, Ahuracıva ve Büyükvidi muntıkalarında İslâm ahali üzerine ta'arruz ve ta'addiye başlamışlardır. Kırk kişilik bir Ermeni kıt'a-i askeriyyesi Kağızman'ın cenûb-ı garbisinde ve Aras nehrinin şimâlinde kâ'in Şorlu karyesine gelmiş, gündüzleri Aras geçidinden gelen ve giden Müslüman yolcuları yakalayarak şehîd etmeğe ve geceleri muhtelif yollar üzerinde pusular kurup tecâvüzâtda bulunmuşdur. Revan Azerbaycan sefirinin vesîkasını hâmilen Azerbaycan ve sâ'ir mahallere gitmek üzere Revan civârından şimendüferle hareket eden 500 nefer İslâm Gümrü civârında vagonlardan indirilerek kâmilen katledilmiştir.

Geçen 6 Şubat 1337 tarihinde Rus-Ermeni bolşevikleri Gürcüler ile Celâloğlu semtinde harbe tutuşarak 2 Şubat [1]337'de Varonsofka'yı işgâl ve kurâ-yı İslâmiyyeye ta'arruz etmişlerdir. 8 Şubat [1]335'de Çubuklu'ya mülhak Karaisa karyesinden Süleyman oğlu Halil'in erzâk ve hubûbâtını zabt, 12 Şubat [1]335'de Kızılkilise karyesinden Ömer oğlu Kurban, Ali oğlu Mustafa, İbrahim oğlu İsa ve diğer Ali oğlu Mustafa nâm eşhâsın at, elbise ve silahlarını aldıktan başka kendilerini kılıç ile sûret-i fecî'ada katl ve ayn-ı tarihde İlmezlü karyesinden İbrahim oğlu Mehmed ile Halil oğlu Mahmud'un atlarını müsâdere etmişlerdir. Sâlifü'z-zikr Rus-Ermeni bolşevikleri 24 Şubat [1]337'de Sa'atli karyesinde Gürcüler ile kavga ettikleri esnâda karye-i mezbûreden Mustafa oğlu Mahmud, Mahmud oğlu İbrahim Halil, Mahmud oğlu İsa, Halil oğlu Veli nâm kimseleri öldürmüşler ve bunların iki kız ve iki gelinini kaldırıp götürmek istedikleri zaman kızlar feryâda başlamağla bunların ırz ve nâmûslarına geçmişler ve sonra da bunları katletmişlerdir. Tarih-i mezkûrda Soğanlı karyesinden Mustafa oğlu İsmail ve Süleyman oğlu Bâlâ kişinin hânelerindeki eşyâlar ile beraber gümüşden ma'mûl bazı zî-kıymet eşyâyı ve yüzden fazla koyunlarını dahi götürmüşlerdir. 17 Şubat [1]337'de Borcalı'ya mülhak Gürarzı ve Sazvan köylerini basarak koyun, sığır, öküz, araba, at eşyâ-yı beytiyye gibi her ne var ise hepsini aşırıdıkdan mâ'adâ pek çok kızların, gelinlerin ırz ve nâmûslarına sûret-i vahşiyânede tasallut ve tecâvüz etmişlerdir. 19 Şubat 1337'de dahi Gişeli ileri gelenlerinden Cırcıroğullarından Kerim oğlu Hacı Bayram'ı oğlu ile beraber tutarak Hacı Bayram'ın bir kulağını kesmişler ve yirmi milyon manatını, 1500 koyun ve birçok devesi ile erzâk ve ev eşyâsını kâmilen almışlardır. Ve bu baba ve oğlu birlikde Senak (?) Köprüsü tarîkiyle içeri taraflara götürmüşlerdir. İş yalnız bu kadarla kalmamıştır. Gişeli karyesinde deve, öküz, araba, koyun, sığır gibi emvâli kâmilen aşırılmışlardır. Bolşevik Ermenileri diğer karyelere dahi saldırarak Baydar köyünden Sultanzâde Meşhedî Ağa'nın 400 re's koyununu, beş devesini, öküzleriyle beraber iki arabasını, 200 pot buğdayını, eşyâ-yı beytiyyesini ve karye-i mezkûrede koyun ve sığra müte'allik bir çok mevâşîyi götürdükleri gibi 20 Şubat [1]337 tarihinde dahi Görenler (?) karyesinden Süleyman oğlu Mecid'in dokuz devesiyle 300 koyununu ve karyenin birçok koyun ve sığrını ve ev eşyâlarını almışlardır. Aynı tarihde Moganlar karyesinden Çopur oğlu

Allahverdi'nin beş devesiyle 20 ineğini, 500 koyununu, dört çift öküzünü; Kuluzâde Paşa Ağa'nın altı deve, 250 koyun, arabasıyla beraber beş çift öküzünü ve birçok eşhâsın da koyun ve sığır ve ev eşyâlarını ve kezâlik aynı tarihte Kor nehri kenarında vâki' Kepenekçi karyesinden Kerim oğlu İlyas'ın katl ve itlâfıyla beraber koyun ve öküzlerini ve İlmezlü karyesinden dahi iki kişiyi katl; Karayazı Köseli karyesinden Hacı İskender oğlu Ali Bey'in 1250 koyun ve 870 sığırını; İmânî oğlu Osman'ın 1150 koyun ve 254 sığırını; Hacı Bayram oğlu Hazayen'in 800 koyun, 62 sığır ve sekiz atını zabt ve bir kardaşını katletmişler ve birçoğunun da koyun, sığır ve emvâlini yakalamışlardır. 23 Şubat [1]337 tarihinde Karatepe karyesinden Hoyslu Ali'nin elli beş sığırını ve üç arabasını öküzleriyle beraber aldıkları gibi eşhâs-ı sâ'ireden dahi altı re's at ahz ve birçok evleri yağma ve gâret; Karayazı karyesinden Jandarma Çopur oğlu Mustafa'nın 72 sığır ve dört atını, öküzleriyle birlikde iki arabasını ve 150 pot buğdayını ve eşhâs-ı sâ'ireye âid birçok hayvânât ve zehâ'iri; Ağtehle karyesinden Ali oğlu Asker'in 12 sığır, 350 koyun, iki at ve iki öküzüyle arabasını ve Emîrhan oğlu Meşhedî Nemâz'ın 850 koyun, 33 inek, yedi atıyla iki milyon manatını ve öküzleriyle beraber üç arabasını ve Tatar oğlu Mahmud'un 300 koyun, 420 inek, üç at ve öküzleriyle beraber iki arabasını ve birçok kimselerin de birçok hayvânâtını ve eşyâsını talan eylemişlerdir. 24 Şubat'da mezkûr Karatehle karyesinden Hacı Hasan oğlu Meşhedî Kasım'ın 840 koyun, 72 sığırını ve öküzüyle beraber dört arabasını, sekiz atını ve altun ve gümüş olmak üzere 500.000 manatını, Hacı Hasan oğlu Meşhedî Kâzım'ın 520 koyun, 32 eşek, dört at ve bir arabasını alup götürmüş oldukdan başka Himmet oğlu Ali, Emîrhan oğlu Bayram ve diğer birkaç kişiyi katletmişlerdir.

16 Şubat tarihinde 600 nefer Ermeni süvârîsi Şulavird, Çıkarak, Saraclu karyesi üzerine yürüdükleri esnâda, ahali havf u hirâs ile evlerini bırakarak ormanlara ilticâ eylemişlerdir. Ermeniler mezkûr köyü talan ve birçok kız ve kadınların ırz ve nâmûslarına musallat oldukları gibi buradan dahi Eymir karyesine geçerek bu karyeyi kâmilten gâret etmişler ve Hacı Kurban oğlu Meşhedî Hüseyin'in 200 pot buğday ve 32 ineğini ve öküzleriyle beraber iki arabasını ve işbu karye ile civar karyelerden koyun satın alan Mollaeyüb karyeli Namâz oğlu Mehmed'in 240 koyununu, Bayram oğlu Yusuf'un 260 koyununu ve Horcu oğlu Kurban'ın 95 koyununu sürükleyüp götürmüşlerdir.

17 Şubat'da Koşakilise karyesine Ermeniler sarkarak hayvanat, zehâ'ir ve emvâl ve eşyâ-yı mevcûdeyi iğtinâm etmişlerdir. Ermeniler Kepenekçi karyesine dahi sokulmak istemişler ise de köylüler Ermenileri kabûl etmemişlerdir. Bunun üzerine çapulcular civarda bulunan Haçınler karyesine giderek Kepenekçi köyünden 200 pot un ile on iki re's sığır celbeylemişlerdir. Ermeniler Köseli karyesinden eşhâs-ı muhtelifeden 2800 koyun, 180 sığır, 15 at ve 24 Şubat'da işbu karyede Savukbulaklı Pîrî oğlu Kahraman'ın dört devesini yüklü erzâkıyla beraber ve bir milyon manatlık eşyâsını ve 150 koyununu, Kızılkilise karyeli Ali oğlu Molla İlyas'ın bir atı ile 250 koyununu ve

Şahadlı karyesinden Hacı Veli oğlu Mehmed'in bir atı ile 350 koyununu ve eşhâs-ı sâ'irenin beherinden dahi üçer yüze kadar koyun almışlardır.

Ermenilerin Şubat 16'dan 28 tarihine kadar Bağlıca kışlağında boğazlayup yedikleri ve alup götürdükleri mevâşinin mikdârı hesâba sığmaz. 16 Şubat'da Şulavird yolunda Arınçlı karyesinden Hacı oğlu Cemal nâm kimesneyi soyduktan mâ'adâ beş yerinden de ağır sûretde yaralamışlardır.

Lori , Başgeçid ve umûm Borcalı köylerinin beherinden 2000 pot zahîre, 150 sığır ve 500 koyun verilmesini Ermeniler emâret tarihinde i'ân etmişler ve bir taraftan da gizliden gizli birçok İslâmları katl ve itlâfa başlamışlardır.

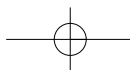
Borcalı muntikasında kâ'in İslâm köyleri halkları tarafından müte'addid imzâlar ile alınan 20/2/[13]37 tarihli iki kıt'a istimdâdnâmede Savuçbulak, Çuhakend, Kepenekçi, Bergancak, Karahisarlı, Hamamlı, İlmezlü ve Arıncılı köylerinde ve posta yolları üzerinde bulunan sâ'ir köylerde sâkin ahali-i İslâmiye'ye Celâl oğlu Vaso ve Beyler nâmındaki Ermenilerin kumandaları altında bulunan Ermeni çeteleri ta'arruz ve tecâvüz ve mezkûr çeteler Kızılordu efrâdını dahi iğfâl ile Bolşevik maskesi altında ahali-i mezbûreden birçoğunu katletmiş oldukları anlaşılmıştır.

Ermeniler tarafından muhtelif mahall ve karyelerde îkâ' edilen muhtelif ve mütâ'addid mezâlim, ta'addiyât, gârât ve tahrîbâtı mübeyyin ayrıca bir kıt'a cedvel tanzîm ve leffen takdîm edilmiştir.

Sarıkamış, 2 Kânûn-ı Evvel [1]337

Müsevvidi
Şehbender Mehmed Ragıb

21 R. 1340 / [22 Aralık 1921]

تخجوان صالینه وقوع بیلان
آرمنی مطایله دار

تخجوانده «ایلدیجاش» اسمده کاسمان قومی رحمت انانه ۹۹۹۹
تاریخ کتبهده آیدیک فضل صیاده اعضااته بولنا ده تخجوان جوارنده کی صلیان
سلاج ججه و سید سید قتل عام اجواسه باند و مرنه نجله معاونته اینه نخله . صلیان
اوردو قومانده نخله / اوزنجانه سواسه قوتلایین امر قیالی ضابطایه افروده انکل
مکان قاضی قاضی «رولسون» اسمده کیفیه ایسه .
تخجوان طایب رسی و کید صاری بک نخله اده طرفه نه بانیسین و بانیس
۱۴۴۵ تخجوان اوژون بیلد قاضی اده : آرمنی طرفه نه تخجوان بانیسین و بانیس
اسلام کونیک مرکز اولان «بولوک ویدی» قومی سنی سکرطوبه مجله درت بیک
کسبک بر این قومی قومانده اولیگا ، و سبه کیلوزده مافوده کاکه کتبه در خطه
زیاده و اعفادون کتبه بیلدوده مذکور کوی طوبه کتبه طوبه اهلین چوغن
اتلاف ایدیک و ایدیک امل و مظهر آخاچه حوی نه کوره ده اهلای اسلامیه
برسی قانجه بیلدوده . امحانیک و اراس «نهیندو

— ۷ —

اولیٰ بیله بیله . بایزیه صلیفله کله ۷ کوزه ۷۷۵ نایجه نذر خاندان ارمنی
 نقره و طلا دی تائی ایدیه .
 آینه دیک احماسی سلام ایچینه یایه قدری بوشیه و کوزه طایله زره فارس
 بیک اهلای اسلام محافظه نفس ایچیه صولک به چجه و عینت ابرازید ۱۹ کوزه ۷۷۵ ده
 نخچوانه ستر مدفعه باندلدر . ۷۱ کوزه ۷۷۵ ده شاه تختده صولک
 د ۷۷۹ کوزه ۷۷۹ ده رفی کیچیه و اسلام نواستی کوبدی صوانه بولونان الله
 کیمینی قطعی اوزینه نقره انجدر . وقوع بولان بیک سیه و طو زینانه چو
 صداریه اور دواب ، جولفا و شورو اهلای رفی انتاریک ایدمدر . کیمینی
 رسته بوزقه نقات و سه ضابطه اید اکی بوزاده اویج نفا سید واقع اوله .
 عاکبه اسلام ارمنی اسباری صفده حسن عامه کوشه مکرر . اسلامدن ده بیک صومعه
 نقات و خشی مجبوسیه اوله . بوقانی صداره دی ادر زینجه سده نخچوان و طو
 صفیه اسلام محافظه جان و مال ایچیه نخچوان و صولیک اوز بایان صومعه
 التیاف ایلان ایدیه و مذکور صومعه بایاغنی بیک . ۱۹ - ۷۷۶ - ۷۷۶ نایجه عسار
 کیمینی بوقه کله ده قالا مکرر .

- ۷ -

تاریخ - موقوف و مختلف ضلع صفدرن مرکه قوتراپ نجوان طالسینه اوردوباد
 اخوانیجا و بویوک دیوی فقط کشته اسلام اهالی اوده ندره و قهیم
 بایکندره . و ده کشتیک بر این قطع عذیرم قاغی قانک ضویق بیسه و آلس
 ندریک شالنه کانه سویو قریه کلمه ، کونه دزلی آلس کیمدن کلمه
 وکیه مسلمان بویکدی باقالا به کجه انکه وکیواری مختلف بویا دنده
 بویو قوروبه تجاوانده بویو عتده . ~~بویو بایجان~~ روهان
 ازبایجان سفینک و قیاس صامد ازبایجان و سار صامد کیم دنده
 روهان جوارندن کجه قور و قیاسین . . . نقد اسلام کورد جوارنه
 و اعوندرن ایندی بیلرک کامل قتل ایله .
 کجه ۶ سباط ۱۲۷۷ تاریخیه روس - ایغی بوش ویکدی کوجی
 ایل جلال اوغلی سخته حبه طووشماره ، سباط ۱۲۷۷ ده وایر سو قیاشان
 وقای اسلامیه نسخه امتیاز . ۸ سباط ۱۲۷۵ ده جیوقدی طمعه قهیم
 قریه ندرن سبانه و قیاس طلیک ارنانه و صوبان ضلع ،

۱۳۲۸

- ۴ -

۱۴ سبط ۴۵۰ ده قزلبک طایفه قزلبکین عمر اوغلو قزلبک ، علی اوغلو طایفه ،
 ابراهیم اوغلو عیسی در یک عدد اوغلو طایفه نام خاص آت ، البه و سلاطین
 آمدن بانه کندهای قزلبک صورت خجسته قد و عیبه نایبه ایلمز لو قزلبکین
 ابراهیم اوغلو محمد ای خلی اوغلو محمد ای ابدی صادره امتداد . الحفاندر
 روس - ایمن بوشه و سلاطین ۱۴ سبط ۴۵۷ ده عیسی قزلبک کوجیه
 قاونم انی طایفه اناده قزلبکین عمر اوغلو طایفه محمور ، محمور اوغلو ابراهیم
 خلی ، محمور اوغلو عیسی ، خلی اوغلو وی نام کیه رس اولدیرشک و بوندشک
 قزلبک و انی کلینی قالدیرد کولوبلر ایته دکلر زمان قزلبک فایده بکشد
 بوندشک عیسه و سلاطین کجیک و سلاطین ده بوندشک قلد انی بوندشک ، نایب خدیو
 محمور اوغلو اسعد و سلاطین اوغلو بالاکشیک فایده بکشد کولوبلر
 قزلبک قزلبکین طایفه قزلبک اسکی و سلاطین قزلبک قزلبکین فایده
 بوندشک کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر
 ۱۷ سبط ۴۵۷ ده بوندشک کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر کولوبلر
 قزلبک ، صیغیه ، اوکوز ، آت

شرق جبهه سی قزلبکین

اسکات قزلبک

- 5 -

اسبابی بیک هرنه وایب هینی آشیردنه ماعدا بدیجوه قزارک ، کلیدر ماعدا
 و ناموسلرین صورت و صیانه ده نسلط و تجاوز انجیلر ... ۱۹ سباط ۱۲۷۷
 دغا کیسه کی ادری کلندرین جیهی اعلاندن کیم ارنگم علی بابا اوقلای بابا
 طوتایه علی بابا ادری بقونق کسیر و دیرمیلوه مناجن ، ... ۵۰۰ قون
 دیرجوه ده و سالی ازیاده و اوستان کاندالمدر . دیو بابا و اوغلر
 سغه کورسی طریقه ایچی طرده کونو ستر . ایسه یانک بوقدر قاطعه
 کیسه کی قریسنده ده ده ، اوکوز آلیب ، قون کیهی کیم اموک کاندالمدر
 استیصد . بوش ویک ایضی ریک قیره دغا صالیدیه باید
 کونیه سلطان زاره سته ای افاند ۴۰۰ یوط بوقدین ، اسبابی بیکین و قری
 اوکوز ریل بابا ایکی ایسن ، ۴۰۰ یوط بوقدین بدیجوه موشی کونو دکلی
 مذکوره ده قویوه و صغیه مناجه بدیجوه موشی کونو قریسنده چیلر و غل
 ، سباط ۱۲۷۷ نایقه دغا کونو قریسنده چیلر

۱۳۳۸

- ۶ -

دو قوز ده ده سیه ۹۰۰ قویون و قریبک بر جود قویون و صیفین
 وادستار ~~بک~~ ^{نی} ^{الحدر} عینه تاجیه موغانلر قریبک بر جود
 اوغلو اللا ویردی نیک سیه ده ده سیه ۹۰۰ انبان ۹۰۰ قویون
 درت خیفه اوکوزنی ؟ قوکی ناره یایث اغانک اتی ده ده ۹۰۰ قویون
 ارب سیه یارب سیه خیفه اوکوزنی و بر جود اشخا صکر ده قویون و صیفی واد
 انبارنی ورنک عینه تاجیه قویونلری کتاشنه واقع کیکلی قریبک بر جود
 کیم اوغلو الیایک قند و انداخته یارب قویون و اوکوزنی و انجیلو قریبک
 رضا ایکی قند ؟ قره یازی کوسک قریبک بر جود ۹۰۰ قویون
 ۱۴۵۰ قویون ۸۷۰ صیفین ؟ ایمانی اوغلو عیاندک ۱۱۵۰ قویون
 و ۹۶۰ صیفین ؟ جبار ایم اوغلو خانایک ۸۰۰ قویون ۶۰۰ صیفی
 و سزانی خط و دیقارانی قند انجیل و بر جود ده قویون و صیفی
 و ایمانی باقا صکر ۹۰۰ سباط ۹۰۰ نازنی قره تیر قریبک

شرق چیمه سی قورماندا انجیل
 استخبارات فکری
 قورمان
 قورمان
 قورمان

- ۷ -

خوین علیک ۷۰ الیبه صیفین وادی ایلیش اوکوزلر بایر آلدی کج ایلیش
 سارمه ده رخ ان اس آت افه و برهوه آدور یغا و غایت ؟ قایانی
 قریبده بانه ده صوبه اوغو مضافه ۷۰ صیفین و رسته آتی ، اوکوزلر
 بلکه ایلیش و ۱۵۰ یوط یغانی و ایلیش سارمه ده برهوه
 صوانات و و خاری ؟ آغی زله قریبده علی و غو علیک ۱۰ صیفین ،
 ۲۵۰ قویون ، ایلیات و ایلی اوکوزلر ایلیش و ایلیان اوغو مشه
 ۸۵۰ قویون ، ۲۲ اینک ، بی آتیه ایلی میلون ضاطن و اوکوزلر بایر
 وادی ایلیش و تاترا اوغو محوره ۲۰۰ قویون ، ۴۰ اینک ، اوچ آت اوکوزلر
 بایر ایلیش و برهوه کیرک ده برهوه صوانا و ایلیش تالان ایلیش
 ۴ شاطره مذکور قده زله قریبده علی و غو مشه فاکت ۸۴ قویون ،
 ۷۰ صیفین و اوکوزلر بایر رسته ایلیش ، سز آتی و آتون و کوسه اولعه اوزده
 ۵۰۰۰ ضاطن ، علی و غو مشه کاطک ۵۰۰ قویون ، ۲۰ اینک ،

- ۸ -

۱۳۳۸

درمات و باران آلوده کوچه اوله صدمه باشق ههنا و غلو ص ، امیرانه
 اوغلو باریان و دیگر بی قایع کندی قتل اختیار در .
 ۱۶ سبط نایبیده ۶۰۰ نفر ارض سوازی شولا ویرد ،
 قیقاچه ، سراجو و سوادین بیور و دیگر ائنده اهل صوف و کلاس
 ای آلوده بی قایع او عیالده ایجا ایلمد . ایشیه مذکور کوی
 تالان و بیجیه قند و تارندیک عیله و ناهیدیه صلط او قیصر کبی بیدان
 رخن ایچیه قریب کچیک بوقری کامه غایت ائید و کله قایه اوغلو
 سرتی صیدک ۷۰۰ بیط نفیاس و ۷۰۰ اینک و او کوی به بیاب
 ایجا ایلمد و اسبق قریب ایجا سوا قریبان ~~ایستاد~~ قویون صاوتن اولان
 صید ایوب قریب غایه اوغلو محمد ۶۰۰ قویون ، بابایم اوغلو یونس
 ۷۰۰ قویون و غوجو اوغلو قریبانک ۹۵ قویون سوا و کله بیور کوکوی صید .

شرق جبهه سی قوما نالان
 استخبارات فنی
 قومی
 حضور
 قومی

- ۹ -

۱۷ سبطه قوشه طيبا قريه ارضيد صافا صوانه زخار
 واعدان وکسي موصوره ي اتمام انجدر . ارضيد کيکي قريه زخه موصوله
 ايت مشايره کولور ارضيد قبول انجدر . بوندي اوتنه حاليه
 صوايه بولونان خايفيد قريه کيه کيکي کونين ۱۰۰ بوط اوليد
 اوده ايت ايت صيفيه جيلاليد سدر . ارضيد کوسل قريه سندن اتخه
 ۱۸۰۰ قونون ۱۸۰۰ صيفيه ۱۵۰ آت ۱۰۰ سبطه اسجورده
 صاوده بولان بير اوغو ولفاندر دوت ده دهن بولکو ارضيد بولان
 صاوه اسياش ۱۵۰ قونون ۱۵۰ قونون قريه کلي قريه کلي عداغون سندن
 ايت ايت برآني ايت ۱۵۰ قونون ۱۵۰ قونون دت ايت قريه سندن جيلال اوغو
 صاوه برآني ايت ۱۵۰ قونون ۱۵۰ قونون دت ايت قريه سندن جيلال اوغو
 بوزه قده قونون آلتدر . ارضيد سبط ۱۶ دن ۱۸ تايت قده بولان

- ۱۰ -

تسلاغه بختلايوپ ، اكرى و آلوب كوئو ركرى موئيك مقدى
 ۱۶ شاطره سولاوير بولنده آيخه قريبنده
 صلاوغلو جاي نام كنى صوبيقدن ماعدا بديرينده آخيره ورده
 يايلاقلار .

لوى ، باسكچى و محوم بو جاي كويونيك بديرينده ۱۰۰
 بوط زخيره ۱۵۰ صفي و ۵۰۰ كويون و يرلر ارضه احاطه
 كونه تاريخيه اعلان ائيله و بيلگيلر ده كيزلرين كينى بيلگيلر
 قند و اتلاف بائيلارد .

بو جاي نطقه سنده ۱۸۸۵ اسلام كويدي خلكده لطفه مقدى
 اعضا رايه انان ۱۸۸۵ / ۲۷ تاريخه ائيله استمداد نامده هادو
 صوفه كند ، كرنكچى ، بختلايوپ ، قره حيدر ، حيدر ، ايلخو و آيخه
 كويينده ديوشه يولدى اوئورنده بولونان سار كويديره سارن اهاى
 اسلاميه

- ۱۱ -

صدور اعلیٰ و اعلیٰ و اعلیٰ و اعلیٰ قوتانده که آئینه بولون این
 حیرت نکرده و مجاز و مذکور حیرت قند او و افسارین در افسانید
 بولش و یک ماکس آئینه اهل افیون در بدوین قلاتیه اولدره

اکلاکته -
 ا- سید طرخند مختلف مدد و فراره ایضاً ایضاً مختلف
 و مقدر نظام ، تقیات ، غارات و حیاتی به آری به فقه جدول

تسلیم و تقی تقیم ایست -
 صایر نامه ۲ کانو اول ۲۷۷
 صوری :
 محمد محمد افند

İRAN MÜSTEŞARININ NAHÇIVAN'DAKİ RUS FAALİYETLERİ HAKKINDA TÜRK HÜKÜMETİ'NİN TAVRINI BİLMEK İSTEDİĞİNE DAİR

Hariciye Vekâleti'ne şifre

Bugün nezd-i âcizâneme gelen İran müsteşarı Nahçıvan'da Rusların Türkiye'nin ay ve yıldızını her taraftan kaldırarak dellâl vasıtasıyla artık Nahçıvan'ın tamamen Azerbaycan'a iltihak ettiği ve bu hususda Ruslarla Türkler arasında bir ittifak-ı muzır olduğunu ilan ettiklerini ve Bakü'de de gerek Türk ve gerek İran mümes-siline sıfat-ı diplomalarının hitâma erdiğini tebliğ ettiklerini söyleyerek bu hususât-da Türkiye Hükümeti'nin nokta-i nazarını ve tarz-ı hareketini bilmek arzusunda bulunduklarını şifâhen rica etmiştir, efendim.

Abdullah

Kapadım

27.12. [13]39 / [27 Aralık 1923]

- 19c -

is, $\frac{1}{2}$

ee

هر که زار محفاتی که مکه ایراد است در محفاتی دوست
 در کربلا آمد دیدن این کوه دند فکریه در رالاد و اعظم
 است محفاتی که می دانم از محفاتی که است این محفاتی که
 در کربلا در کربلا که است در کربلا در کربلا که
 است در کربلا که است در کربلا که است در کربلا که
 است در کربلا که است در کربلا که است در کربلا که
 است در کربلا که است در کربلا که است در کربلا که
 است در کربلا که است در کربلا که است در کربلا که
 است در کربلا که است در کربلا که است در کربلا که

قیام
۲۹/۱۲/۷۷

REFERANSLAR

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA)

Sadâret Amedî Kalemi (A. AMD)

A. AMD, 68/3

Divan-ı Hümâyûn Mühimme Defterleri (A. DVNS. MHM. d)

A. DVNS. MHM. d, 1/473	A. DVNS. MHM. d, 1/736
A. DVNS. MHM. d, 1/504	A. DVNS. MHM. d, 1/948
A. DVNS. MHM. d, 1/510	A. DVNS. MHM. d, 25/528
A. DVNS. MHM. d, 1/513	A. DVNS. MHM. d, 25/699
A. DVNS. MHM. d, 1/531	A. DVNS. MHM. d, 67/59

Sadâret Mektûbî Mühimme Kalemi (A. MKT. MHM)

A. MKT. MHM, 86/70	A. MKT. MHM, 97/24
A. MKT. MHM, 91/76	A. MKT. MHM, 224/69
A. MKT. MHM, 92/11	

Sadâret Mektûbî Kalemi Nezaretler Bölümü (A. MKT. NZD)

A. MKT. NZD, 195/41	A. MKT. NZD, 199/24
---------------------	---------------------

Sadâret Mektûbî Mühimme Kalemi (A. MKT. MHM)

A. MKT. MHM, 502/25	A. MKT. MHM, 640/26
---------------------	---------------------

Bâb-ı Âlî Evrak Odası (BEO)

BEO, 629/47148	BEO, 2744/205772
BEO, 2742/205588	

Cevdet Tasnifi, Askerî Bölümü (C. AS)

C. AS, 498/4981

Cevdet Tasnifi, Maliye Bölümü (C. ML)

C. ML, 2264

Bâb-ı Defterî Cizye Muhasebesi (D. CMH. d)

D. CMH. d, 26745

Dahiliye Nezareti, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Asayiş Bölümü

(DH. EUM. AYŞ)

DH. EUM. AYŞ, 11/15

Dahiliye Nezareti, İdare-i Umumiye Müdüriyeti (DH. İUM)

DH. İUM, 20-20/13-27   DH. İUM, 20-18/12-3

Sadâret Mektûbî Mühimme Kalemi (A. MKT. MHM)

DH. KMS, 49/2_50   DH. KMS, 53-2/4
 DH. KMS, 53-1/24   DH. KMS, 53-2/87
 DH. KMS, 53-1/56   DH. KMS, 53-3/15_10 18, 21-24

Dahiliye Nezareti, Mektûbi Kalemi (DH. MKT)

DH. MKT, 1713/94

Dahiliye Nezareti, Şifre Kalemi (DH. ŞFR)

DH. ŞFR, 100/19   DH. ŞFR, 637/107
 DH. ŞFR, 636/54

**Dahiliye Nezareti, Tesrî-i Muamelât Komisyonu, Müteferrik Kısım
 (DH. TMIK. M)**

DH. TMIK. M, 11/47

Evkâf Nezareti, Haremeyn Muhasebesi Defterleri (EV. HMH. d)

EV. HMH. d, 2928

Hatt-ı Hümayûn (HAT)

HAT, 17/739   HAT, 171/7323
 HAT, 17/765   HAT, 514/25140
 HAT, 160/6677-a   HAT, 734/34805
 HAT, 168/7093   HAT, 1091/44298-H

Hariciye Nezareti, İstanbul Murahhaslığı (HR. İM)

HR. İM, 23/59

Hariciye Nezareti, Londra Sefareti Evrakı (HR. SFR. (3))

HR. SFR. (3), 2/50

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

Divan-ı Hümâyûn Mühimme Defterleri (A. DVNS. MHM. d)

HR. SYS, 2602/1_158-161	HR. SYS, 2877/23
HR. SYS, 2602/1_219, 224, 226-230, 232, 236-241	HR. SYS, 2877/24_1, 4-7
HR. SYS, 2769/11	HR. SYS, 2877/40
HR. SYS, 2877/12	HR. SYS, 2877/57
HR. SYS, 2877/14	HR. SYS, 2877/61
HR. SYS, 2877/15	HR. SYS, 2878/42
HR. SYS, 2877/18	HR. SYS, 2878/76
HR. SYS, 2877/19	HR. SYS, 2878/93

İradeler Tasnifi, Dahiliye Kısmı (İ. DH)

İ. DH, 347/22901   İ. DH, 352/23218

İradeler Tasnifi, Dosya Usulü İradeler Kısmı (İ. DUIT)

İ. DUIT, 1/1

İbnülemin Tasnifi, Saray Mesâlihi (İE. SM)

İE. SM, 1234

İradeler Tasnifi, Dahiliye Kısmı (İ. DH)

İE. ŞKRT, 2/103   İE. ŞKRT, 5/444

Maliyeden Müdevver Defterler (MAD)

MAD, 98/54	MAD, 129/19_20
MAD, 98/55	MAD, 6161/184_199
MAD, 129/16_17	

Meclis-i Vükelâ Mazbataları (MV)

MV, 212/127   MV, 84/85
MV, 212/169

Meclis-i Vâlâ Evrakı (MVL)

MVL, 580/16   MVL, 587/16

Tapu Tahrir Defterleri (TT)

TT, 905

••••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••••

Yıldız Tasnifi, Sadâret Hususi Maruzatı (Y. A. HUS)

Y. A. HUS, 243/57	Y. A. HUS, 489/18
Y. A. HUS, 279/92	Y. A. HUS, 489/21
Y. A. HUS, 292/9	Y. A. HUS, 491/80
Y. A. HUS, 317/126	Y. A. HUS, 498/102
Y. A. HUS, 332/63	Y. A. HUS, 505/48

Yıldız Tasnifi, Mütenevvî Maruzat (Y. MTV)

Y. MTV, 144/132	Y. MTV, 199/128
-----------------	-----------------

Yıldız Tasnifi, Parekende Evrakı, Askerî (Y. PRK. ASK)

Y. PRK. ASK, 46/50

Yıldız Tasnifi, Parekende Evrakı, Başkitabet (Y. PRK. BŞK)

Y. PRK. BŞK, 46/93	Y. PRK. BŞK, 46/129
--------------------	---------------------

**Yıldız Tasnifi, Parekende Evrakı, Elçilik, Şehbenderlik ve Ateşemiliterlik
(Y. PRK. EŞA)**

Y. PRK. EŞA, 12/19

Yıldız Tasnifi, Parekende Evrakı, Hariciye (Y. PRK. HR)

Y. PRK. HR, 18/88	Y. PRK. HR, 36/9_6
-------------------	--------------------

••• OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN •••

İNDEKS

A

Abbas Gölü, 426
 Abbas Kulu Han, 97
 Abbasâbâd kal'ası, 118
 Abbasâbâd, 118
 Abdullah (Erzurum Valisi Yusuf Paşa'nın câsusu), 100
 Abdullah Paşa (Van Valisi), 40
 Abdürrezzak (Bâbüssaâde Ağası), 36, 37
 Acara, 285
 Acem, 103, 234
 Acemistan, 234
 Açıkbâş Han (Mengerli Beyi), 106
 Açımiyazin, 160, 164, 188, 189
 Adam Kuya (Kont, Rusya'nın Tahran Sefiri), 121
 Adana, 66
 Adliye Nezâreti, 175, 177
 Afganistan, 195, 315
 Afrika, 164
 Ağa Hasan, 115
 Ağa Muhammed Han, 100, 101
 Ahılkelek, 387
 Ahışa, 387
 Ahmed Ağa (Gence ve Karabağ hanının adamı), 95
 Ahmed Bey (Prizrin Beyi), 15
 Ahmed Cemal (Bahriye Nâzırı), 285, 286
 Ahmed Cevad (Sadriazam), 194
 Ahmed Nazif Bey (Viyana Sefareti Ataşemiliteri), 234
 Ahmed Nesimi (Hariciye Nâzırı), 285, 286
 Ahmed Reşid (Erzurum Valisi), 414
 Akçakala, 352, 400, 401, 402
 Ali (Gence Defterdârı), 34
 Ali Efendi (Nahçıvan Kadısı), 83
 Ali Fuad (Serkâtib), 283
 Ali Han (Makû Hanı), 119
 Ali Hanof (Vali), 254
 Ali Müfid (Nâfia Nâzırı), 285, 286
 Ali Paşa (Bağdad Valisi), 106
 Ali Paşa (Haleb Beylerbeyi), 40
 Allahuekber Dağı, 340, 401
 Allahverdi (Kazuçan Beyi), 17
 Almanya, 284
 Amerika/lı, 296, 319, 380, 387, 424, 425

Ammi Han (Avar Hâkimi), 93, 96, 101
 Anadolu, 195, 196
 — Beylerbeyi, 20
 — Muhasebesi, 46, 48, 88
 — Ordu yı Hümâyûnu, 128, 133, 134, 135, 143, 149
 Ankara, 203, 204
 Aralık nahiyesi, 445
 Ararat dağı, 194, 195
 Aras Çayı, 118, 194, 195, , 233, 234, 352, 358, 373, 374, 383, 387, 412, 420, 444, 538, 539
 Aras Hükûmet i Muvakkatesi, 296
 Aras Nahiyesi, 346
 Ardahan, 283, 284, 285, 387
 Ardanoş, 285
 Artvin, 285, 387
 Avrupa, 157
 Avusturya, 234
 — ve Macaristan, 284
 Azerbaycan, 92, 95, 195, 340, 401, 421, 539, 553
 — hanları, 92, 93, 95, 96, 101

B

Bağdad, 45, 103, 106, 121, 147, 149, 234
 Bahr ı Hazar, 401
 Bahr ı Muhîr, 121
 Bakü, 118, 211, 212, 243, 244, 245, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 273, 274, 275, 340, 407, 553
 — Culfa demiryolu, 401
 Bali Bey (Niğbolu Beyi), 15
 Baratof (General, Rus Kazak Fırkası Kumandanı), 372, 373
 Basra körfezi, 195, 196
 Batum, 188, 189, 190, 243, 244, 246, 255, 256, 283, 284, 285, 315, 372, 387
 Bayburd, 160
 Bayezid, 55, 66, 68, 95, 97, 115, 124, 147, 156, 157, 160, 164, 171, 173, 175, 176, 177, 178, 218, 231, 296, 299, 307, 310, 315, 317, 319, 328, 337, 352, 358, 362, 363, 383, 387, 423, 425, 426, 427, 428, 538
 Beech (İngiliz general), 401
 Belucistan, 195, 315
 Bender Abbas, 233, 234
 Bitlis, 163, 176, 216, 332, 340, 341, 413, 421

Bogoslavsky (Kars polis müdür muavini),
157
Bolşevik/ler, 373, 337, 362, 380, 539
— Ermeniler, 539
Borçalı, 255
Borçka, 285
Brest Litovsk, 284
Buhara Emiri, 212
Bulgaristan, 284
Burcu (Azerbaycan'da), 275
Burjon İstasyonu, 275

C-Ç

Ca'fer Kulu Han, 97, 100
Cafer Bey (Çirmen Beyi), 15
Cebrail nahiyesi, 200, 201, 202, 203, 204
Celâli muhârebesi, 31
Cemil Bey (Batım şehbenderlik görevlisi),
246
Cevad (Sadrazam), 188
Cevdet (Adliye Nâzırı ve Şurâ yı Devlet
Reisi), 285, 286
Cıvaku (Azerbaycan'da), 275
Culfa (Azerbaycan'da), 233, 234, 281, 538
Culfa demiryolu, 340
Culfa gümrüğü, 245
Çerkes yalçısı, 164
Çıldır vâlisi, 95, 97
Çıldır, 69, 124, 285
Çürüksu (Batım'da), 285

D

Dağıstan hanları, 92, 93
Dağıstan hanları, 95, 96
Dağıstan, 92, 93, 95, 96, 118, 142, 255, 256
Dahiliye Nezâreti, 202, 203, 284, 291, 296, 298,
299, 302, 303, 307, 309, 310, 311, 328,
331, 332, 333, 362, 363, 399, 400, 401,
402, 407, 408, 412, 414, 419, 420, 425,
426, 427, 428
Danyal (Kars Şehbenderi), 160, 163
Danyal bin Osman (Erkân ı Harbiye kay
makamı), 157
Defterhâne i Âmire, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57,
58, 59, 60, 61

Derbend Alayı, 159
Derbend kal'ası, 96, 100
Derbend, 100, 104
Derelez nahiyesi (Nahçıvan'da), 315
Dersaâdet, 24, 95, 97, 146, 164, 231
Diyarbakır Beylerbeyi, 18
Diyarbakır, 52
Doksanüç Harbi, 283
Dördüncü Ordu yı Hümâyûn Kumandanlığı,
160
Düvel i İtilâfiye, 309, 311, 332, 333
Düyûn ı Umûmiye, 176

E

Eçmiyazin, 157, 211
— Katogikosu, 190, 211
— Kilisesi, 211, 212
Elbavet (İran'da), 86
Eleşkird, 148, 159, 160, 164, 176, 177, 184, 185
Elizabetpol, 255, 273, 274, 275
Elviye i Selâse, 283, 412, 414, 419, 420, 423
Emin Binbaşı (Nişancı Alay Kumandanı), 372
Emin Paşa (Van muhafızı), 108
Emniyet i Umumiye Müdüriyeti, 399, 400,
402, 420, 425, 426, 427, 428
Enver (Harbiye Nâzırı), 285, 286
Enzeli şehri, 104
Erivan, 106, 238, 239, 243, 244, 245, 246, 281
— Ermeni ser-piskoposu, 245
— kaymakâmı, 245
Erkân ı Harbiye, 196, 233
Erkinis nahiyesi, 387
Ermeni/ler, 103, 108, 110, 156, 157, 159, 160,
163, 164, 165, 166, 173, 175, 176, 177,
178, 184, 185, 188, 189, 190, 196, 211,
212, 216, 218, 219, 212, 223, 225, 231,
238, 239, 243, 244, 245, 246, 247, 252,
253, 254, 255, 257, 268, 269, 270, 273,
274, 275, 281, 291, 292, 296, 298, 299,
303, 309, 310, 311, 315, 317, 318, 319,
325, 328, 331, 332, 333, 337, 340, 341,
345, 350, 351, 352, 358, 359, 362, 363,
372, 373, 374, 380, 383, 384, 385, 386,
387, 399, 400, 401, 402, 407, 408, 412,
413, 414, 419, 420, 421, 422, 423, 424,
425, 426, 427, 428, 443, 444, 445, 449,

450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457,
458, 459, 460, 462, 463, 464, 465, 466,
467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474,
475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482,
483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490,
491, 496, 497, 499, 538, 539, 540, 541
— eşkıyâ çetesi, 223
— hey'et i meb'ûsesi, 257
— Hükûmeti, 444
— ihtilâl komitesi, 254
— Patrikliği, 175
— piskoposu, 246
Ermenistan, 157, 159, 164
Erzincan Mutasarrıflığı, 374, 413, 421
Erzincan, 145, 146, 147, 148, 149, 156, 176, 319,
340, 341, 374, 538
Erzurum Beylerbeyi, 14, 17, 21, 31
Erzurum Gümrüğü, 86
Erzurum Jandarma Alay Kumandanlığı, 428
Erzurum Taburu Kumandanlığı, 420
Erzurum Vali vekili, 333
Erzurum vâlisi, 95, 97
Erzurum Vilâyeti, 226, 298, 331, 414, 419, 427
Erzurum, 14, 17, 21, 28, 31, 39, 54, 55, 64, 70,
86, 87, 88, 95, 97, 100, 115, 121, 124, 125,
133, 146, 147, 148, 156, 157, 159, 160,
163, 173, 175, 176, 177, 178, 216, 218,
219, 225, 226, 231, 296, 299, 307, 310,
319, 325, 328, 332, 333, 337, 340, 341,
345, 346, 351, 362, 374, 380, 383, 385,
386, 387, 399, 401, 402, 412, 413, 420,
421, 424, 538
Erzurum, 385
Espadaro (İspanya Fahrî Konsolosu ve
Mesajeri Maritim Kumpanyası Acentası), 247
Eşbethar (Rus sergerdesi), 103, 104
Eyüb Paşa (Kars bölgesinde sergerde), 373
Eyüb Paşa Aşireti, 420

F

Ferhad Bey (Üsküp Sancağı Beyi), 15
Ferhad Paşa (Vezir), 24, 26
Ferhad Paşa (vezir), 29
Ferid (Sadrazam), 240, 243, 252, 268, 273
Feth Ali Han, 96
Fırat Nehri, 121

Fırat nehri, 202, 203, 204
Fransa, 164
Fransızlar, 164, 171

G

Galib Paşa (Erzurum Vâlisi), 115
Gariyos (eşkıya), 275
Gence beylerbeyisi, 34
Gence defterdârı, 34
Gence kal'ası, 29, 100
Gence, 29, 31, 32, 34, 39, 92, 93, 95, 100, 103,
104, 328
Gevra (Azerbaycan'da), 275
Gori asilzâdegânı, 256
Gorsky Mazdorsky Kazak Alayı, 159
Gökçe (Azerbaycan'da), 34
Gökçe beyi, 34
Göle, 285, 340, 387, 401
Gümrü, 159, 185, 341, 387, 401
Gümüşhâne, 350
Gürcistan, 92, 95, 93, 96
Gürcü/ler, 95, 243, 246, 247, 254, 372, 423, 539
— vekiller, 254
Güştasif (İran'da), 86

H

Habeşistan, 164, 165, 171
Hâce Barak Camii (Nahçıvan'da), 42, 47, 81
Hakkari, 176
— Mutasarrıfı, 176
Hakkı Paşa, 32
Halil Paşa, 407, 408
Halil Rıfat (Dahiliye Nâzırı), 202
Hanbotay Han, Kumuk Hâkimi, 100
Hankendi, 275
Harbiye Nezâreti, 319, 331, 332, 340, 341, 350,
358, 402, 413, 423, 424, 425
Hariciye Nezâreti, 156, 163, 173, 188, 194, 202,
203, 204, 211, 218, 231, 240, 243, 245,
246, 252, 253, 264, 268, 269, 273, 274,
275, 281, 302, 311, 332, 333, 399, 412,
419, 421, 422, 424
Hariciye Vekâleti (TBMM'nin), 553
Harput, 133

— OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE NAHÇIVAN —

Hasan Efendi (Revan Kadısı), 83
 Hasan Eli Mirza (Horasan Şehzadesi), 119
 Hasan Han (Revan'da), 115, 118
 Hasan Haşım (Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzırı), 285, 286
 Hasan Paşa (Revan beylerbeyisi), 31, 32
 Hasankale Jandarma Bölüğü Kumandanlığı, 420
 Hâtem Han (Erzurum Valisi Yusuf Paşa'nın câsusu), 100
 Haydar Bey (Van valisi), 303, 310, 311, 407, 408
 Hemedan, 233, 234
 Hey'et i Meb'ûse i İslâmiyye, 252, 253, 254
 Hey'et i Vükelâ, 286
 Hızâne i Âmire, 34
 Hızır Paşa Camii (Nahçıvan'da), 42, 43, 47, 48, 81
 Hilmi (Kars Mülkiye Müfettişi), 292
 Hindistan, 195, 234, 315
 Hizan, 310
 Hocabey, 165
 Horasan, 101, 195, 285, 373, 380, 385
 Hoy, 100, 118, 194, 195, 218, 231
 Hristiyanlar, 254
 Hudâdâd Han, Tebriz Hanı, 93, 96
 Hurşid (Erzurum Vali Vekili), 363
 Hüseyin Bey (Tırhala Beyi), 15
 Hüseyin Han (Revan Serdârı), 115

I

İğdır, 177, 291, 325, 412, 413, 421, 423, 425, 426, 427, 428, 443
 Irak, 195, 196
 Isfahan, 234
 İbrahim Halil Han (Şuşa ve Gence ve Karabağ Hanı), 92, 93, 95, 97, 103
 İbrahim Paşa (Vezir), 60
 İl Ocağı (Nahçıvan'da Müslümanların kurduğu komite), 345, 538
 İngilizler, 195, 196, 299, 302, 303, 309, 310, 311, 315, 318, 319, 325, 331, 332, 341, 372, 373, 374, 380, 401, 402, 420, 423, 538
 İngiltere, 121, 160, 194, 195, 196
 — maslahatgüzârı, 118

İrakli Han (Tiflis Hanı), 92, 95, 96, 100
 İran, 88, 96, 106, 100, 115, 118, 119, 121, 163, 164, 165, 171, 173, 176, 177, 178, 194, 195, 226, 231, 234, 281, 302, 303, 553
 — Ermenileri, 164, 171
 — Kürdleri, 245
 — mukâlemesi, 121
 — Sefâreti, 231
 — şehzâdesi, 118
 İshak Paşa, Bâyezid Sancağı Mutasarrıfı, 97
 İsmail (Dahiliye Nâzırı), 285, 286
 İstanbul, 380
 İstefan Garinof (Nahçıvan'da Ermeni Kilisesi başpapazı), 110
 İvrindi Nahiyesi (Karesi'de), 20
 İzmir, 331, 387
 İzzet (Dahiliye Nâzırı), 419

K

Kaban Livası (Nahçıvan'da), 24, 26
 Kaçar Mehmed Han, 32
 Kafkas aşiretleri, 428
 Kafkas İslâm ahalisi, 252, 253, 258, 387
 Kafkasya, 188, 189, 190, 200, 201, 202, 203, 204, 212, 231, 234, 238, 239, 255, 256, 257, 258, 273, 274, 275, 281, 292, 331, 332, 350, 407, 421, 422, 424, 427
 — Genel Valisi, 255
 — hidemât ı belediyesi, 256
 — Hükûmeti, 159
 Kağızman, 159, 164, 165, 177, 184, 185, 231, 285, 325, 351, 352, 385, 386, 413, 420, 421, 444, 539
 — Ermeni Hükûmeti, 385
 Kale Boğazı, 160, 177
 Kâmil (Sadrazam), 163
 Kanunî Sultan Süleyman, 283
 Karabağ, 34, 101, 146, 149
 — Ermenileri, 163, 164, 171, 173, 175, 176, 178
 Karabulak (İğdır hududunda), 177
 Karagalok (Nahçıvan'da), 245
 Karakilise, 159, 177, 310, 387
 — kaymakamlığı, 427
 Karakurd (Kars tarafında), 185
 Karapapak İslamları, 159

Karesi Sancağı, 20
 Kars Kal'ası, 160, 164, 165
 Kars, 28, 58, 67, 95, 97, 115, 124, 156, 157, 159,
 160, 163, 165, 177, 184, 185, 256, 273,
 274, 275, 283, 284, 285, 291, 292, 296,
 325, 331, 340, 351, 352, 372, 373, 385,
 386, 399, 401, 402, 412, 420, 423, 425, 445
 — muhâfızı, 95, 97
 — Şehbenderliği, 159, 163, 165, 166,
 171, 184
 Kassab Paşa (Ermeni paşası), 445
 Kastamonu, 203, 204
 Kazak'lar, 93, 159, 163, 164, 165, 171, 234, 247,
 275
 — ülkesi, 93, 96
 Kâzım Karabekir (15. Kolordu Kumandanı),
 350, 359, 383, 425
 Kelp Ali Han, Nahçıvan Hânı, 101
 Kemal Bey (Îâşe Nâzırı), 285, 286
 Kengri sancağı, 31
 Kerim Giray Han, 257
 Kerkük, 56, 57
 Keşfi (Dahiliye Nezâreti müsteşarı), 399
 Kiğı, 34, 351
 Kirkor (Tiflisli Ermeni), 103
 Kirman, 233, 234
 Kobekot (Sansür usûlünü tedkikle görevli),
 257
 Konya, 19, 203, 204
 Kor nehri, 540
 Köprü, 56
 Kuba, 100
 Kuban, 200, 201
 Kurdzâde Ömer Efendi (Gürcistan'da İslâm
 muteberânından), 246
 Kürd'ler, 159, 195, 196, 420, 423
 Kütayis, 256, 275

L

Lamsdorf (Kont), 268, 269
 Lersisli (Rus Miralayı), 380
 Lezgi tâifesi, 100
 Livane, 177, 283
 Londra Sefâreti, 268, 269

M

Maçka, 351
 Mağancuk Sancağı (İran'da), 86
 Makü, 115, 194, 195, 196, 331
 — Hanı, 302, 303, 310
 — Kürtleri, 231
 — Serdarı, 310
 Malatya, 226
 Maliye Nezâreti, 127, 134, 135, 142, 149
 Maradit (Batum'da), 285
 Marur nâhiyesi (Nahçıvan'da), 245
 Meclis i Umumi, 284, 286
 Meclis i Vâlâ, 142, 144, 149
 Meclis i Vükelâ, 203, 204, 331, 333
 Mehmed Bey (Selanik Beyi), 15
 Mehmed Emin Paşa (Van Beylerbeyi), 110
 Mehmed Hamdi (Erzurum Valisi), 125
 Mehmed Paşa (Adana Beylerbeyi), 40
 Mehmed Paşa (Anadolu Valisi), 40
 Mehmed Ragıb (Sarıkamış Şehbenderi), 541
 Mehmed Raif (Erzurum Vali Vekili), 346
 Mehmed Rüsdî (Serasker), 128
 Mehmed Said (Hâriciye Nâzırı), 195
 Mehmed Sâlih Bey, Kapucıbaşı, 92, 95
 Mensili taburu (Tiflis'te), 273, 274
 Menşevik, 372
 Milli Aşireti, 296
 Mingreli asilzâdegânı, 256
 Mirzâ Muhammed Efendi (Gence ve Karabağ
 hanının elçisi), 92, 95, 96
 Mirza Sâdık, 97
 Mişçinkof (General), 160
 Molla Abdullah Efendi (Revan Kadısı), 48
 Moskova, 156
 Moskovlu, 100, 101, 103, 104, 106, 115, 118
 Mugan Sahrâsı, 100
 Muhâcirîn İdâresi, 202
 Muhammed Efendi (Mirza), 96
 Muhammed Han (Revan Hanı), 97, 104
 Muhammere, 121
 Murad Ali (Van Valisi), 106
 Murad Han (Osmanlı padişahı), 47, 48
 Musa Kâzım (Şeyhülislam), 285
 Mustafa Han (Şamahı Hâkimi), 103
 Mustafa Hayri (Şeyhülislâm), 332
 Mustafa Paşa (Erzurum Valisi), 39, 88

Mustafa Paşa (Revan Muhafızı), 64
 Mustafa Şeref Bey (Ticaret ve Ziraat Nâzırı),
 285, 286
 Musul, 202, 203, 204
 Muş, 148, 160, 164, 171, 173, 175, 176, 178
 Münir (Dahiliye Nâzırı), 175, 178
 Münir (Erzurum Valisi), 296, 299
 Müslim Bey (Ohri Beyi), 15
 Müslümân vekilleri, 254
 Müslümanlar, 243, 244, 245, 247, 254, 258,
 268, 269, 270, 273, 274, 275

N

Nahçıvan, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24,
 26, 28, 29, 31, 34, 37, 39, 42, 44, 45, 48,
 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,
 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72,
 81, 83, 85, 86, 87, 88, 92, 96, 97, 101, 104,
 106, 108, 110, 113, 118, 119, 121, 124,
 127, 128, 129, 133, 134, 135, 142, 143,
 144, 146, 147, 148, 149, 156, 159, 163,
 164, 171, 173, 175, 176, 178, 184, 185,
 188, 189, 190, 200, 201, 202, 203, 204,
 211, 212, 216, 218, 219, 223, 225, 231,
 238, 239, 243, 244, 245, 252, 253, 254,
 257, 264, 265, 268, 269, 276, 281, 285,
 291, 296, 299, 302, 303, 307, 309, 310,
 315, 317, 318, 319, 325, 328, 331, 337,
 341, 345, 352, 358, 359, 362, 372, 373,
 374, 380, 383, 384, 387, 401, 407, 408,
 421, 425, 444, 449, 456, 538, 539, 553
 — Beylerbeyi, 36
 — kal'ası, 118
 — Komitesi, 171
 — Millî Teşkilatı, 337

Narman, 177

Nâzım (Maarif Nâzırı), 285, 286

Necîb Efendi (Erzurum valisinin adamı), 115

Novoye Obozrenye (Rus gazetesi), 211

Nuha (Kafkasya'da), 104

O-Ö

Odesa, 164, 171

Ohannes Artin (Ermeni Mektebi Muallimi),
 176

Oltu, 177, 285, 352, 402, 444

On Beşinci Kolordu Kumandanlığı, 386, 399,
 400, 412, 414, 420

Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı, 538

Ordubâd, 31, 39, 538, 539

Ordu yı Hümayûn Hazînesi, 145

Ormanyan (Eçmiyazin Piskoposu), 157

Orut sancağı (Azerbaycan'da), 34, 86

Osman Nuri (12. Fırka Kumandanı), 380

Osman Nuri (Kaymakam, 12. Fırka
 Kumandanı), 373

Osman Paşa (Kars Muhâfızı), 115

Osmanlı tebe'ası, 268, 269

Ospori Meyur (Gence kal'asını muhâsara ile
 görevli), 100

Ovannes (Ermeni elçi), 103

P

Pasinler, 160, 164, 177, 345, 386

— Kaymakamlığı, 346

Paskovic (Rusya Cenerali), 115

Paşa Yiğit Bey (Vize Beyi), 15

Petersburg, 103, 159, 160, 163, 164, 165, 171,
 189, 190, 211, 212, 243, 244, 268, 269

— Sefâreti, 189, 243, 244, 268, 269

Picot (İngiltere'nin Tahran ateşemiliteri), 194,
 195

Piyatigorsk (Rusya'da), 212

Posof, 285

Poti Şehbender Vekaleti, 211, 212

R

Rauf (Erzurum Valisi), 219

Rawlinson (Kaymakam, Erzurum'daki İngiliz
 mümessili), 538

Raykor Gazetesi (Avusturya'da), 234

Receb Paşa (Vezir, Revan Kalesi Muhafızı, 48,
 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61

Recebilyasdörtköy Sancağı (Nahçıvan'da),
 296

Reşt, 104

Revan, 24, 26, 31, 32, 34, 39, 45, 48, 51, 52, 53,
 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64,
 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 83, 85, 86,
 87, 88, 92, 93, 95, 96, 97, 101, 104, 106,

- 115, 118, 121, 124, 127, 142, 145, 146,
147, 148, 149, 156, 157, 159, 160, 223,
254, 257, 258, 362, 372, 407, 412, 420, 539
— ahâlisi, 118
— beylerbeyi, 34
— hanı, 97
— kal'ası, 101, 115, 118
— vâli i umûmîsi, 254
Rıza (Adliye ve Mezâhib Nâzırı), 178
Rıza (Serasker), 233
Roha, 65
Rum/lar, 96, 350, 351, 414, 423
Rumeli, 60, 61
Rus/lar, 115, 118, 164, 196, 234, 284, 351, 372,
380, 425, 553
— devleti, 196
— erkân ı harbiyesi, 195
— gazeteleri, 212
Rusya, 92, 95, 106, 108, 115, 119, 121, 124, 157,
159, 160, 173, 176, 177, 185, 194, 195,
196, 200, 201, 202, 203, 204, 211, 216,
218, 219, 223, 225, 226, 231, 233, 234,
254, 256, 264, 265, 281
— askeri, 118
— Ermenileri, 157
— İmparatoru, 103
— kralı, 96, 97
— politikası, 196
— Sefareti, 163, 165
Rüstem (Pertek Sancağı Beyi), 18
Rüstem Bey (İskenderiye Beyi), 15
- S-Ş**
- Sadeddin (Ferik, yaver), 223
Said (Sadrazam), 165, 184, 189, 201, 211
Said Halim (Hariciye Nâzırı), 184, 189, 201
Samur (Azerbaycan'da), 100
Sarıkamış, 185, 281, 285, 331, 340, 351, 352,
372, 373, 399, 400, 401, 402, 412, 413,
420, 421, 443, 444, 541
Sefa (Hariciye Nâzırı Vekili), 309
Selim Paşa (Hassa Ordu yı Hümâyûnu
Müşiri), 127, 142
Selmas Şehbenderliği, 218
Serdarâbâd, 115, 118
— Kal'ası, 115
Seyid Mehmed Paşa (Vezir), 37
Seyyid Haşim Zaviyesi (Nahçıvan'da), 81
Simon muharebesi, 28
Simonof (Un Tüccarı), 247
Sinan Bey (Silistre Beyi), 15
Sisyan Sancağı (İran'da), 86
Sivas, 133, 134, 135, 145, 216, 319, 387, 538
Soğanlı Dağı (Kars civarında), 124, 420
Sultan Murad Camii (Nahçıvan'da), 42, 43, 81
Süleyman Bey (Yanya Beyi), 15
Süleyman Han (Nuha Hâkimi), 103
Süleyman Serdâr (Ağa Muhammed Hân'ın
birâderzâdesi), 100
Şahtahtı, 231, 408, 538
— Gümrüğü, 245
— Köprüsü, 407
Şakir Paşa (Müfettiş), 225, 226, 227
Şamahı, 100, 103, 104
Şanşa (Azerbaycan'da), 275
Şaror, 254
Şat Nehri, 121
Şattu'l Arab, 121
Şavşat, 285
Şehrîl Nâhiyesi (Nahçıvan'da), 299
Şemseddinlü ülkesi, 96
Şeremtiyef (Kafkasya Vali-i Umumisi ve
Serdarı), 185
Şerur, 83, 421, 538
Şeyh Ali Han (Derbend Hânı), 100
Şeyh Efendi (Şii Ulemâ Reisi), 245
Şiremetiyef (General, Kafkasya Umumi
Valisi), 159
Şirin Bey, 127, 128, 129, 133, 134, 135, 142, 143,
144, 146, 148, 149
Şirvan, 39
Şuragel, 285
Şûrâ-yı Devlet, 257
Şuşa, 92, 93, 95, 97, 101, 103, 104, 200, 201, 202,
203, 204, 340, 401
— hanı, 101
Tahran, 100, 118, 121, 163, 165, 194, 195, 233,
234
- T**
- Tahsin (Serkâtip), 228
Taşnak Cemiyeti, 412, 420

Tavus Gölü, 421
 Tebriz, 40, 93, 96, 104, 118, 194, 195, 200, 201,
 202, 231, 233, 234, 238, 239, 302, 303,
 341, 401
 — başşehbenderi, 195
 — Başşehbenderliği, 195, 201, 202, 238,
 239, 240
 Tevfik (Hariciye Nâzırı), 239, 244, 253, 269, 274
 Tiflis, 28, 97, 100, 103, 104, 106, 115, 156, 157,
 164, 171, 188, 189, 190, 211, 212, 243,
 244, 245, 246, 252, 253, 254, 255, 256,
 268, 269, 273, 274, 275, 380, 387
 — başşehbenderi, 268, 269
 — Başşehbenderliği, 171, 173, 176, 178,
 245, 246, 252, 253, 265, 273, 274, 275, 281
 — Ermenileri, 246
 — hanı, 97
 — iğtişâşâtı, 274
 — Müslümânları, 246
 Tifliski Listok gazetesi, 254
 Timur Han (Makû Hükümdarı), 231
 Tömbül karyesi, 245
 Tomiçi (General, Kars Valisi), 159
 Trabzon, 14, 21, 39, 157, 173, 218, 219, 332, 340,
 341, 350, 351, 374, 413, 421
 Turhan Bey (İlbasan Beyi), 15
 Türk/ler, 315, 317, 328, 380, 553
 — Hükümeti, 315
 — Ordusu, 317
 Türkistan Gazetesi, 234
 Türkiye, 372, 374, 380, 553
 — Ermenileri, 380
 — Hükümeti, 553
 Türkân tâifesi, 101

U-Ü

Ulak Bey (Köstendil Beyi), 15
 Uluhanı (Nahçıvan'da), 268, 269
 Üçkilise (Açmiyazın), 164, 176, 177
 Üçüncü Ordu Müfettişliği, 402
 Üsküb Sancağı, 15

V

Vahidüddin (Osmanlı padişahı), 284, 285
 Van, 40, 106, 108, 109, 110, 127, 133, 134, 135,

142, 144, 145, 146, 147, 148, 156, 160,
 163, 164, 171, 173, 175, 176, 178, 202,
 203, 204, 216, 218, 219, 223, 225, 302,
 303, 309, 310, 331, 332, 340, 341, 374,
 387, 407, 408, 413, 421
 — Gölü, 310
 — Valisi, 311

Vered (Azerbaycan'da), 275
 Viladi Kavkaz, 275
 — topcu askeri, 273, 274
 Vilâyât ı Sitte, 227
 Vilson (İngiliz kaymakamı), 318
 Viyana Sefâreti, 234
 — Ateşemiliterliği, 233
 Voronçof Daşkof (Kont, Kafkasya Genel
 Valisi), 252, 253, 255, 258

Y

Yavuz Sultan Selim, 283
 Yedibasad (Nahçıvan'da), 296
 Yezdâbâd, 39
 Yezîdîler, 426
 Yomra nâhiyesi, 351
 Yukarı Acara, 256
 Yunanlılar, 422
 Yusuf Paşa (Erzurum valisi), 100
 Yusufeli Kaymakamlığı, 387

Z

Zaruşad, 285
 Zâruzenbil sancağı, 34
 Zehavi Sancağı (İran tarafında), 121
 Zengân (İran'da), 100
 Zengizor (Nahçıvan'da), 86, 200, 201, 202, 203,
 204, 341
 Zeytun, 156
 Zıştov Meclisi (Kafkasya'da), 256
 Ziya Paşa (Hakkari Valisi), 133
 Zopof (Rus general), 100